ad Usum Vitt[oris] Jorelli.

DE SVMMI PONTIFICIS AVCTORITATE,

DE EPISCOPORVM RESIDENTIA,

ET BENEFICIORVM PLVRALITATE,

GRAVISSIMORVM AVCTORVM COMPLVRIVM OPVSCVLA

ad Apostolicæ Sedis dignitatem maiestatemq; tuendam spectantia.

Omnia nunc primum in unum collecta, congrueq; digesta, ac in duos Tomos diuisa.

Accessit Quæstionum, & capitum quæ in his continentur. Elenchus.

Auctorum nomina, uersa pagina sese lectori obiiciunt.

Collegij Rom[ani] S. Pauli in Columna.

VENETIIS,

EX OFFICINA IORDANI ZILETI.

M. D. LXII.

NOMINA AVCTORVM
TOMI PRIORIS.

DE SVMMI PONT. POTESTATE

Diui Thomæ Aquinatis De summi Pontificis autoritate Quæstiones per D. Ioannem de Turre Cremata Cardinalem in Basiliensi Concilio in unum collectæ.

Thomæ de Vio, Caietani Cardinalis, de eadem potestate:
De primatu Romanæ Ecclesiæ.

De Synodorum differentia opuscula.

Iacobi Naclanti Episcopi Clugiensis, de eadem compendiaria narratio.

DE RESIDENTIA PASTORVM.

Thomæ de Vio Caietani Cardinalis, de Pastorum Residentia tractatus.
Bartholomæi Caranzæ de Miranda, Archiepiscopi Toletani de eadem, opusculum.
Iacobi Naclanti, Episcopi Clugiensis de eadem tract.
Dominici Sotho, Caroli. V. Cæsaris à sacris Confessionibus, de eadem, quæstiones.

NOMINA AVCTORVM TOMI POSTERIORIS.

Thomæ Campegij Episcopi Feltrensis, de Residentia opuscula.
Ambrosij Catharini Senensis Archiepiscopi Compsani, de eadē tractatus.
Francisci Torrensis, aduersus Chatarinum de eadem, opusc.
Eiusdem Catharini aduersus Torrensem pro eadem, Responsio.
Eiusdem Torrensis aduersus Catharinum pro eadem, Antapologeticum.
Eiusdem Torrensis de eadem opusc. & de commendatione Ecclesiarum.
Leonardi Veneti, Canonici Regularis, de eadem Tract.

DE BENEFICIORVM PLVRALITATE.

Diui Thomæ Aquinatis, de pluralitate præbendarum sententia.
Cardinalis Caietani super ea explicatio.
Dominici Soto de eadem, quæstio subtilißima.
Eiusdem D. Thomæ super hac re, Consilium.
Canonistarum de eadem explicatio.

ILLVSTRISS. AC REVERENDISS. D. IOANNI Morono S. R. E. Cardinal. amplifs.

Frater Remigius Florentinus Ordinis Prędicatorum Theolog.
S. P. O.

SOLENT, qui fertum quoddam, Illuftrifs. ac Reuerendifs. Domine, fiue in Deorum munus, fiue in cuiufdam uictorię fignum contexere ftudent, uarij coloris flores, uarijs ex pratis colligere, ac in confufum adactos aceruum, pulchriores inde facernere, illisq; in coronæ modum ligatis, uel Deorum aras ornare, uel uictoris tempora cingere. Ego uero, qui noftra hac tempeftate, plura in dubiũ ac quæftionem uocari contueor, tanquàm non piè difcuffa, uel non determinata perfectè, horum Scriptorum illuftrium flores, qui pafsim difperfi marcebant, ex multorum aceruo felectos, in unum texendos curaui, ut qui Summi Pontificis auctoritatem fanctè tueri, & Paftorum refidentiam iuris uel effe, uel non effe diuini difceptare percuperent, unde id commode fieri poffet, haberent, ac tandem ut ferto hoc, Summus Pontifex, Iefu Chrifti Domini noftri in terris Vicarius, fupremo afficeretur honore, & inter tot pro Refi-

den-

dentia decernentes, capita decorarentur uictorum.
At quia pleriq; ex clarissimis his uiris, ex prædicatorum cætu, cuius tu meritò nuncuparis Protector, ad Episcopatus, Cardinalatusq; culmen fuerunt asciti, ideo ipse, qui in eadem quoq; famili a, minimum me esse confiteor, coronam hanc iure tibi dicandam decreui, ut cognosceres (quod tibi ignotum non reor) quos ædat Dominicana partus Religio, meq; uel facie ignotum, in tuorum Clientum numero hilari fronte conscriberes, cui Deum opt. Max. propitium semper imploro

Vale.

INDEX OMNIVM CAPITVM, AC QVAESTIONVM, QVAE IN HOC PRIORE VOLVMINE continentur.

Vtrum

INDEX CAPITVM tractatus de comparatione authoritatis Papæ & concilij. Domini Thomæ Caietani, Card. S. Xisti.

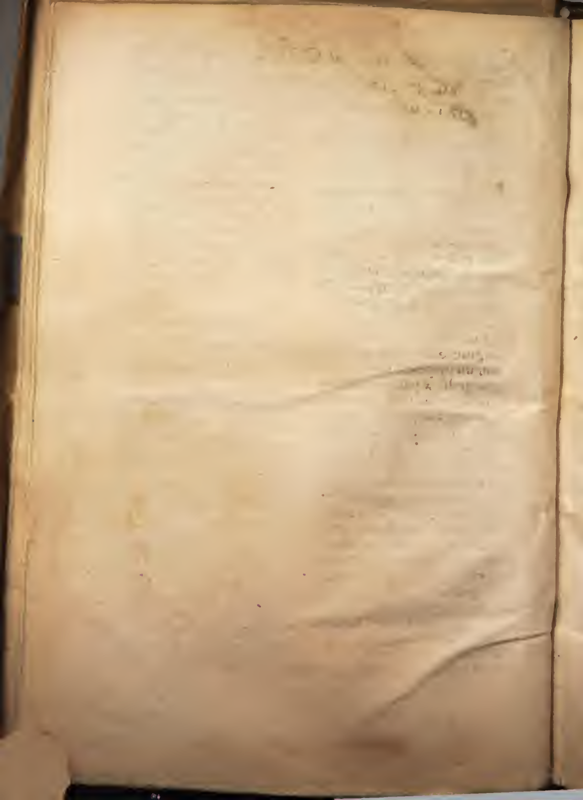
INDEX CAPITVM TRActatus Apologiæ de poteſtate papæ & concilij.

INDEX CAPITVM SEcundæ partis Apologiæ.

INDEX CAPITVM TRACTATUS DE PRINCIPATU. RO. PŌ.

INDEX CAPITVM, quæ in libris de pastorũ Residentia continentur.

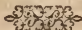
Elenci prioris Tomi finis.

DE SVMMI PONTIFICIS AVCTORITATE, QVAESTIONES OMNES D. THOMAE, IN VNVM COLLECTAE

PER REVERENDISS. D. IOANNEM DE TVRRE CREMATA TT. SANCTI SIXTI PRESBITERVM CARDINALEM,

VNVM EX PATRIBVS BASILIENSIS *Concilij, omnibus quidem utiles, Sed ijs præsertim, qui Ecclesiam tueri uolunt.*

ANDASTI Reuerendißime Pater & domine præstantißime, D. IVLIANE, dignißime presbyter Cardinalis, ut ea quę de Summi Pontificis potestate gloriosus Doctor Sãctus Thomas de Aquino sparsim in suis ponit operibus; in unum colligerem tractatulum, In quo pro nascentibus difficultatibus, Circa Romani Pontificis singularem autoritatem, Reuerendißima Paternitas Vestra posset sine laboriosa multorum reuolutione librorum, huius splendidißimi doctoris ad manum habere sententias. Optassem planè hoc onus, aut studiosiori uiro, cui familiarior esset præfati Doctoris doctrina fuisse iniũctum, aut alio clariori tempore mihi, in quo laboriosiori animo, & sollicitudine magis integra perscrutationi tantorum librorum uacare potuissem. Verum quia omnino ita metuendißime uestræ paternitati placuit, ut hoc per me nunc fieret, mandata dominationis uestræ reuerenter complexus; sequentes sẽtẽtiarũ flores eiusdem Beatißimi Doctoris Thomæ librorũ, quos nunc satis perfunctorie transcurrere potui, in hunc codicillum, tanquàm in unum manipulum florum collegi. Qui ut gratior uestrę redderetur paternitati Reuerendißimę, & aptius redoleret eius utilitas, formatis circa ipsam auctoritatem titulis septuaginta trium quæstionum, quibus ex præfati Sancti Doctoris libris satisfieri

tisfieri reperiam, ante nominatos sententiarum flores per mo
dum responsionum ordine debitoseruato, contextui.

QVAESTIO. I.

VTRVM SVPER EPISCOPOS ALIQVIS *dandus sit superior in Ecclesia.*

AD hanc quæstionem respondet Sanctus Thomas affirmatiue, quòd sic in multis locis, primò in 4. sententiarũ di.24. q. ultima, ubi rationem assignans ita loquitur. Vbicunque sunt multa ordinata in unum; oportet esse aliquod uniuersale regimen super particularia regitiua, quia in omnibus uirtutibus & artibus, (ut dicitur in primo Ethic.) est ordo secundum ordinem finis, bonum autem commune est diuinius quàm bonum speciale, & ideo supra potestatem regitiuam quę cõmunicat bonum speciale, oportet esse potestatem regitiuam uniuersalem, respectu boni communis, alias non potest esse colligatio ad unũ, Et ideo cum ecclesia sit unum corpus, oportet si ista unitas debeat seruari, ꝙ sit aliqua potestas regitiua respectu totius ecclesię, supra potestatem episcopalem, qua unaquæq; specialis potestas ecclesiæ regitur. Et hæc est potestas papæ, & ad argumentum quo sic arguitur in oppositum, quòd omnes Episcopi, sunt Apostolorum successores; licet potestas quæ est data uni Apostolorum scilicet Petro, Matth. 16. etiam data est omnibus Apostolis Io. 20. Igitur omnes Episcopi sunt pares & unus non est super alterum. Respondet Sanctus Thomas in eodem loco sic, quòd quãuis omnibus Apostolis data sit communiter potestas ligandi & soluendi, tamen in hac potestate, ut ordo aliquis significaretur, primo soli Petro data est, ut ostẽdatur quòd ab eo debet ista potestas descendere, propter quod etiam ei dixit singulariter. Cõfirma fratres tuos, & pasce oues meas.i. loco mei, ut dicit Chrisostomus, Præpositus & caput es fratrũ, ut ipsi te in loco meo assumant, ubique terrarũ te in throno tuo sedentem prædicent, & confirmẽt. Cæterum, secundò ad eandem quæstionem inducit idem Doctor Sanctus plures rationes contra gentiles cap. 76. ubi ita ait; Manifestum est autem quòd quàmuis populi per diuersas dioceses & ciuitates distinguantur, tamen sicut est una ecclesia, Ita oportet esse unum populum Christianum. sicut igitur in uno speciali populo Christi requiritur unus Episcopus,

qui

qui sit totius populi caput. Ita in toto populo Christiano requiritur quòd sit unum totius ecclesiæ caput. Item ad unitatem ecclesiæ requiritur quòd omnes fideles in fide conueniant, Circa ea uerò quæ fidei sunt, conuenit quæstiones mouere. per diuersitatem autem sententiarum diuideretur ecclesia, nisi in unitate per unius sententiam conseruaretur. Exigitur igitur ad unitatem ecclesiæ conseruandam, ꝙ sit unus qui toti ecclesiæ præsit, Manifestum est autem, quòd Christus ecclesiæ non defuit in necessarijs quam dilexit, pro qua sanguinem suum fudit, Cùm & de synagoga dicatur per dominũ, Quid ultra debui facere & nõ feci uineæ meæ Isa.4. Nõ est ergo dubitandũ, quia ex ordinatione Christi, unus toti ecclesiæ præsit, Adhuc nulli dubiũ debet esse, quia ecclesiæ regimen sit optimè ordinatum, utpote per eum dispositum per quem Reges regnant, & legum conditores iusta diffiniunt, Opportunum autem regimen multitudinis est, ꝙ regatur per unum, quod patet ex fine regiminis, quod est pax, pax enim & unitas subditorum est finis regentis. unitatis autem causa congruentior est unus quàm multi, Manifestum est ergo regimen ecclesiæ sic esse dispositum; ut unus toti ecclesiæ præsit. Amplius, ecclesia militans a triumphanti ecclesia per similitudinem deriuatur; unde & Io. in Apoc. uidi Ierusalem descendentẽ de cœlo & Moisi dictum est, quòd faceret omnia secundũ exemplar quod ei in monte monstratum est, In triumphanti autem ecclesia unus præsidet in toto uniuerso scilicet Deus, dicitur enim Apoc. 21. Et ipsi populus eius erunt, & ipse cum eis erit eorum Deus, Ergo & in ecclesia militante, unus est qui præsidet uniuersis. Hinc est, ꝙ Ioel. 1. dicitur, Congregabuntur filij Iuda & filij Israel, pariter & ponent sibi caput unum, & Dominus dicit Io. 10. Et fiet unũ ouile & unus pastor. si quis dicat quod unus pastor, & unum caput est Christus, qui est unus & unius ecclesię sponsus, non sufficienter respondet, Manifestum est enim ꝙ omnia ecclesiastica sacramẽta ipse Christus perficit Ipse enim est qui baptizat, ipse enim est qui peccata dimittit, uel remittit, Ipse est uerus sacerdos, qui se obtulit in ara crucis, & cuius uirtute corpus eius quotidie in altari cõsecratur, & tamen quia corporaliter non cũ omnibus fidelibus præsentialiter erat futurus, elegit ministros, per quos prædicta fidelibus dispensaret, ut supra dictum est. Eadem ratione ergo, quia presentiam corporalẽ erat ecclesię subtracturus oportuit ut alicui cõmitteretur,

qui loco sui ecclesiæ gereret curã, Hinc est ꝙ Petro dixit ante Ascensionem, Pasce oues meas Ioan. ultimo,& ante passionem, tu iterum conuersus confirma fratres tuos, Luc. 22. Et ei soli promisit, tibi dabo claues regni cœlorum, ut ostenderet potestatem clauium per eum ad alios deriuandam, ad conseruandã ecclesiæ unitatem, Hęc ille.

QVAESTIO II.

VTRVM PONTIFEX ROMANVS SIT PRIMVS *& maximus omnium Episcoporum.*

AD hanc quæstionem respondet Sanctus Thomas affirmatiue, in tractatu contra errores græcorum in ca. 66. ubi titulus talis est, Quòd Romanus Pontifex est primus & maximus inter omnes Episcopos, pro qua parte inducens auctoritates sic ait, ꝙ enim Romanus Põtifex successor Petri & Chisti Vicarius sit primus & maximus omnium episcoporũ, Canon concilii expressè ostendit sic dicens. veneramur secundum scripturas & canonum diffinitiones, sanctissimum antiquæ Romæ Episcopum Primum esse & maximum omnium Episcoporum, Hoc autem consonat sacræ scripturæ, quæ inter Apostolos, Petro attribuit Primum locum tam in Euangeliis, quàm in actibus Apostolorũ, Vnde dicit Chrisosto. super Matth. super illud accesserunt discipuli ad IESVM dicẽtes. Quis maior est in regno cœlorum, quoddam humanum scandalum cõceperunt, quod ẽt in se iam occultare non poterant, & tumorem cordis non sustinebant in eo ꝙ uiderant Petrum sibi præferri; & præhonorari.

QVAESTIO III.

VTRVM ROMANVS PONTIFEX EXISTAT *cæteris Patriarchis Prælatus.*

AD hoc respondet Sanctus Thomas in tractatu predicto in ca. 71. vbi ita dicit. Patet etiam quòd ipse Patriarchis Prælatus existat ex hoc, quòd Cirillus dicit. quòd ipsius scilicet Apostolici throni Romanorum Pontificum, solus est reprehendere, corrigere, statuere, disponere, soluere, & loco ipsius ligare qui ipsum ædificauit, Et Chrisostomus super actus Apostolorum dicit, quòd Petrus est veterum Sanctissimus beati Aposto-

Apostolici chori, Pastor bonus. & hoc etiam patet ex autoritate domini dicentis Luc. 22. Tu aliquando conuersus; confirma fratres tuos.

QVAESTIO IIII.

VTRVM PAPA IN TOTAM ECCLESIAM CHRISTI *vniuersalem Prælationem habeat.*

AD questionem respondet Sanctus Thomas affirmatiue in prefato tractatu contra errores Græcorum in ca. 67. Vbi ita dicit, quòd predictus Christi Vicarius, in totam Ecclesiam Christi uniuersalem prelationem obtineat, legitur enim in Calcedonen. concilio, quòd tota Synodus acclamauit Leoni Papæ, Leo Sanctißimus Apostolicus, & ycumerilitos. i. vniuersalis Patriarcha, per multos annos uiuat. Et Chrisostomus super Mat. dicit, filius, quæ patris est, & ipsius filij potestatem Petro uniuersaliter concesßit, ubique terrarum & homini mortali omnium quæ in cœlo sunt dedit auctoritatem dando eidem claues ad hoc, ut ecclesiam ubique terrarum amplificet & super Io. in Omel. 54. Iacobum localiter in loco determinat, Petrum autem totius orbis ordinat Magistrum & doctorem, Idem super actus Apostolorum Petrus à filio quę filij est accepit potestatem super omnes, non ut Moyses in gente una, sed in uniuerso orbe. hoc etiam trahitur ex auctoritate sacræ scripturæ, Nam Petro distinctè oues suas commisit Christus dicens, Io. ultimò, Pasce oues meas & Io. 10. vt sit vnum ouile & unus pastor.

QVAESTIO V.

VTRVM ERROR SIT DICERE ROMANAE ECCLESIE *Pontificem non habere vniuersalis ecclesiæ Primatum.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè in antedicto tractatu contra errores Grecorum in ca. 66. Vbi sic dicit Similis autem error est dicentium Christi Vicarium Romanæ Ecclesiæ Pontificem, non habere uniuersalis Ecclesiæ primatum, errori dicentium, Spiritum sanctum a Filio non procedere. Ipse enim Christi Dei filius suam Ecclesiam consecrat, & sibi consignat

ſignat Spiritu Sancto, quaſi ſuo caractere & ſigillo, ut ex ſup poſitis auctoritatibus manifeſtè habetur, & ſimiliter Chriſti vica rius ſuo primatu & prouidentia, uniuerſam Eccleſiã tanquàm fidelis miniſter Chriſto ſubiectam conſeruat; & ad illud quod dicitur di. 99. in ca. nullus, Nullus Patriarcharum Vniuerſitatis uocabulo nunquàm utatur, & in ca. ſequenti. Vbi Gregorius prohibet ſe uniuerſalem uocari, Reſpondẽs ſanctus Thomas in tractatu contra impugnantes religionem ſic dicit. Qui autem Papa Vniuerſalem Pontificem ſe prohibet nominari, non hoc ideo eſt quòd non habeat auctoritatem immediatam & plenam in qualicunque Eccleſia, ſed quia non præficitur cuilibet particulari eccleſiæ ut proprius & ſpecialis illius Eccleſiæ rector, ſic enim ceſſarent omnium aliorum pontificum poteſtates, & hoc capitulum inductum pro ratione inducit.

QVAESTIO VI.

VTRVM PAPA SIT SVPERIOR IN TOTA ECCLESIA.

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè, Patet primo ex iam dictis, ſed ſecundò hoc idem aſſerere uidetur in 4. di. 15. Vbi quęrens an omnes teneantur ad ieiunium, Argumentando in 3. argumento dict ſic, ſecundum Bernardum in libro de diſpenſatione & precepto, In præcepto ſuperioris, non poteſt diſpenſare inferior. Sed quælibet ſingularium perſonarum eſt inferior quàm eccleſia quę ieiunium ſub pręcepto ſtatuit, niſi forte ille qui eſt caput totius eccleſiæ uel loco capitis ſcilicet Papa, ergo ſequitur quòd nullus poteſt diſpenſare.

QVAESTIO VII.

VTRVM PAPA SIT CAPVT VNIVERSALIS ECCLESIAE.

RESPONDET affirmatiue sanctus Thomas in multis locis, ſed potiſsimè in tertia parte q. 5. articulo 6. ubi quęrens utrũ ſit proprium Chriſto eſſe caput eccleſiæ, ita dicit, Quòd caput in alia membra dupliciter influit, uno quodam intrinſeco fluxu, prout uirtus motiua & ſenſitiua à capite deriuatur ad cętera mẽmbra, Alio ſecundum quandam gubernationem, prout ſcilicet

ſecundum

ſecundum uiſum & alios ſenſus, qui in capite radicantur dirigi tur homo in exterioribus actibus, Interior autem influxus gratiæ nõ eſt ab aliquo niſi à ſolo Chriſto, cuius humanitas ex hoc ꝙ eſt diuinitati coniuncta habet uirtutem iuſtificandi. ſed influxus in membra eccleſiæ quantũ ad exteriorem gubernationem, poteſt aliis committere. Et ſecundum hoc, alii poſſunt dici capita eccleſiæ ſecundum illud Amos vi. optima res capita populorum, differenter tamen à Chriſto, Primò quidem quantum ad hoc, quòd Chriſtus eſt caput omnium eorum qui ad eccleſiã pertinent, ſecundum omnem locum, & tempus, & ſtatũ, Alii autem homines dicuntur capita ſecundum ſpecialia loca, ſicut Epiſcopi ſuarum eccleſiarum, uel etiam ſecundum debitum tempus ſicut Papa eſt caput totius eccleſiæ ſcilicet tempore ſui pontificatus, & ſecundum debitum ſtatũ prout ſcilicet ſunt in ſtatu uiatoris, Alio ſecundum ꝙ Chriſtus eſt caput eccleſiæ propria uirtute, Alii uerò dicuntur capita ſecundum quòd gerunt uicẽ Chriſti ſecundum illud 2. ad Cor. 11. Nam & ego quod donaui, ſiquid donaui propter uos in perſona Chriſti. Et ſecũdę ad Corin. 5. pro Chriſto legatione fungimur. tanquàm Deo exortante per nos.

QVAESTIO VIII.

VTRVM PAPA SIT CAPVT FIDELIVM TANTVM VIATORVM.

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè, in reſponſione data ad ante proximam quęſtionem, dicens, quòd Papa eſt caput totius eccleſię, ſcilicet tempore ſui pontificatus, ſed ſecũdum determinatum ſtatũ, prout ſcilicet ſunt in ſtatu uiatoris.

QVAESTIO IX.

VTRVM PAPA SIT SPONSVS VNIVERSALIS ECCLESIAE.

RESPONDET ſanctus Thomas affirmatiuè in tractatu contra impugnantes religionem, ita dicens, quòd ſponſus eccleſiæ propriè loquendo, Chriſtus eſt, de quo dicitur, qui habet ſponſam ſponſus eſt, ipſe enim de eccleſia ſuo nomini filios generat, alij autem dicuntur ſponſi exterius cooperantes ad generationem ſpiritualium filiorum, quos tamen non ſibi, ſed Chriſto generant, Quiquidem miniſtri in tantum ſponſi dicuntur, inquantum,

tum uicem ueri ſponſi obtinent, & ideo, Papa qui obtinet uicem ſponſi in tota eccleſia, uniuerſalis eccleſiæ, ſponſus dicitur, eſt autem hic adiiciendum, ad intelligentiam illius dicti Bernardi ad Eugenium dicentis, quòd Papa non ſit ſponſus eccleſiæ, ſed paranimphus & amicus ſponſi. Quod Sanctus Thomas ponit in 4 di. 38. Dicit enim ſic, quòd epiſcopus in cura eccleſię ſibi commiſſa uirgines deſponſat non ſibi, ſed Chriſto quaſi ſponſi paranimphus & amicus.

QVAESTIO DECIMA.

VTRVM CHRISTVS ET PAPA DICENDI SINT *duo ſponſi uniuerſalis eccleſiæ.*

RESPONDET Sanctus Thomas in tractatu immediatè allegato ſic dicens. Epiſcopus autem ſuæ diæceſis ſponſus eſt, & presbyter ſuæ eccleſiæ, unde & diæceſis ſponſus papa eſt, & epiſcopus parrochiæ, nec tamen propter hoc ſequitur quòd ſint plures ſponſi unius eccleſiæ, quia ſacerdos ſuo miniſterio cooperatur epiſcopo tanquam principali, & ſimiliter epiſcopi papæ, & papa ipſi Chriſto. Vnde Chriſtus & papa epiſcopus & ſacerdos computantur quaſi unus ſponſus eccleſię.

QVAESTIO XI.

VTRVM PRETER PAPAM, QVI EST ET CAPVT ET *ſponſus ac paſtor uniuerſalis eccleſiæ, ſint neceſſarij alij Prælati in eccleſia.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè in 4. di. 19. ubi querens utrum ſacerdos quilibet poteſt uti claui in quemlibet, Ita præfatam quæſtionem probat dicens, ea quæ circa ſingularia oportet operari, non eodem modo omnibus competant, unde ſicut preter generalia medicinæ pręcepta, oportet adhibere medicos, quibus precepta uniuerſalia medicinæ infirmis ſecundum quod debent aptentur, ita in quolibet principatu preter illum qui uniuerſaliter pręcepta legis tradit, oportet eſſe aliquos, quibus ea ſingulis ſecundum quod debent aptentur, & propter hoc etiam in cæleſti ierarchia, qui indiſtincte præſunt, po
nuntur

nuntur principatus, qui singulis prouintijs distribuuntur, & sub his Angeli, qui singulis hominibus in custodiam deputantur. Vnde & ita esse debet in prelatione ecclesiæ militantis, ut apud aliquem esset prelatio indistincta in omnes, & sub hoc essent aliqui, qui super diuersos distinctam p. testatem acciperent.

QVAESTIO XII.

VTRVM REGES ET PRINCIPES CHRISTIANI, ET *per consequens omnes fideles, teneantur esse subiecti Romano Pontifici.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè in tractatu suo de Rege & Regno ad Regem Cipri, ubi in 3. c. loquens de Regno ecclesię & regali sacerdotio, ita ait, Huius Regni ministeriũ, ut a terrenis spiritualia essent discreta, non terrenis Regibus, sed sacerdotibus est commissum, & precipue summo sacerdoti Christi Vicario Romano Pontifici, cui omnes christianos Reges oportet esse subiectos sicut ipsi D. Iesu Christo. Sic enim ut dictũ est, ei ad quem pertinet ultimi finis directio subijci debent illi, ad quos pertinet cura antecedentium finium, & etiam imperio dirigi, quia & sacerdotium & totus diuinorum cultus erat propter temporalia conquirenda, quæ omnia ordinantur ad multitudinis bonum commune, cuius regi cura incumbit conuenienter, sacerdotes gentilium Regibus subdebantur, sed etiam in ueteri lege promittebantur bona temporalia siue terrena, non a demonibus, sed a bono Deo, religioso populo exhibenda. Vnde etiam in ueteri lege sacerdotes leguntur regibus fuisse subiecti, sed in noua lege est sacerdotium alterius, per quod homines traducuntur, ad bona cœlestia, vnde in lege Christi, Reges dicuntur esse sacerdotibus subiecti, unde mirabiliter ex diuina sapientia factum est, ut romana urbs, quam Deus prouiderat christiani sacerdotij principaliter sedem futuram, & eius ciuitatis rectores, sacerdotibus subderentur.

QVAESTIO XIII.

AN SIT DE NECESSITATE SALVTIS SVBESSE ROMANO PONTIFICI.

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè in libro cõ-

tra errores grecorum c. 72. ubi sic ait, ostenditur etiam quòd subesse Romano Pontifici sit de necessitate salutis. dicit enim Ciril. in lib. caronic. Itaq; fratres mei, si Christum imitamur & ipsius oues uocem audiamus manentis in ecclesia Petri, non insłemur uento superbiæ, ne forte tortuosus serpens propter nostram contentionem uos eijciat, ut olim Eua de Paradiso, & Maximus in epistola orientalibus directa dicit. Coadiuuatam & fundatam super petram confessionis Petri, dicimus uniuersalem Ecclesiam secundum diffinitionem saluatoris, in qua necessario salutis animarum nostrarum est manere, & ei est obedire suam seruantis fidem & confessionem.

QVAESTIO XIIII.

VTRVM SIT HAERETICVM DICERE, NON EST OBEDIENDUM *statutis papalibus.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè in libro contra impugnantes religionem sic dicens. Dicitur in decretis di. 22. c. omnes qui romanæ ecclesiæ, ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum auferre cogatur, proculdubio in heresim labitur & infra, fidem quippe uiolat, qui aduersus illam agit quæ est fidei mater, Hoc autem priuilegium Christus romanæ ecclesiæ contulit, ut omnes ei sicut Christo obediant. Vnde dicit Cirillus Alexandrinus episcopus in libro secundo thesaurorum, ut membra maneamus in capite nostro apostolico throno Romanorum Pontificum, à quo nostrum est quid credere, & quid tenere debeamus, ipsum uenerantes, ipsum rogantes præ omnibus, quoniam ipsius solùm est reprehendere, corrigere, statuere, soluere & loco illius ligare, qui ipsum edificauit; & nulli alij quod suum est planum, sed ipsi soli dedit, cui omnes ut uere domino caput inclinant, & Primates mundi tanquam ipsi Domino Iesu obediunt. Vnde patet, quòd quicunq; dicit non esse obediēdum in his quæ per Papam statuuntur, in hæresim labitur, item ad idem est in tractatu contra gentiles lib. 4. c. 76. vbi post assignatas rationes pro prima conclusione superius inductas, concludens ita dicit, Per hoc excluditur quorundam error presumptuosus, qui se subducere nituntur ab obedientia & subiectione Petri, successorem eius Romanum Pontificem uniuersalis ecclesiæ pastorem non recognoscentes.

Quæstio

QVAESTIO XV.

VTRVM NON OBEDIENTES ROMANO. PONTIFICI *sint scismatici.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè in 4. sententiarum di. 14. ubi supra. ubi post rationes probantes quòd necessarium sit dare unam potestatem regitiuam respectu totius ecclesię, supra potestatem episcopalem, cui inest potestas Papæ, dicit sic, et ideo illi qui hanc potestatem negant, dicuntur scismatici, quasi diuisores ecclesiasticę unitatis, cæterum, hoc idē in secunda secundæ. q. 39. art. primo repetit ita dicens. sicut dicit Ysidorus in libro Ethimo. nomen scismatici a scissura animorum uocatum est, scissio autem unitati opponitur, sicut enim in rebus id quod est per accidens, non constituit speciem, ita etiam nec in rebus moralibus, in quibus id quod est intentum per se est, quod autem sequitur preter intentionem est quasi per accidens, & ideo peccatum scismatici proprie est spirituale peccatum, ex eo quòd intendit se ab unitate separare, quam charitas facit, quæ non solum alteram personam alteri unit spirituali uinculo, sed etiam totam ecclesiam in unitate spiritus. et ideo scismatici dicuntur illi, qui propria sponte & intentione se ab unitate ecclesiæ separant, quæ est unitas principalis. Nam unitas particularis aliquorum ad inuicem ordinatur ad unitatem ecclesiæ, sicut compositio singulorum membrorum, in corpore naturali, ordinatur ad totius corporis unitatem. Ecclesię autem unitas in duobus attenditur, scilicet in connexione membrorum adinuicem seu cōicatione. Et iterum in ordinatione membrorū omnium ecclesiæ ad unum caput, secundum illud Col. ij. Inflatus sensu carnis suæ, & non tenens caput, ex quo totū corpus per nexus & connexiones subministratum & constitutū, crescit in augmentū Dei, hoc autē caput est ipse Christus, cuius uicē in ecclesia gerit summus Pōtifex, & ideo scismatici dicunt̄ q̄ subeesse renuūt summo Pōtifici, & q̄ mēbris ecclesię ei subiectis cōicare recusant.

QVAESTIO XVI.

VTRVM SIT MAGIS OBEDIENDVM PAPAE QVAM *alteri cuicunque potestati inferiori.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiue in secundo sen

ten. quest. ultima in expositione literæ, Vbi querens utrum magis obediendum sit maiori potestati quàm minori, sic dicit, quòd potestas superior & inferior dupliciter se habere possunt. Aut ita quòd inferior potestas ex toto oriatur a superiori, & tunc uirtus tota inferioris fundatur super uirtutem superioris, Et ideo simpliciter est magis obediendum in omnibus potestati superiori quàm inferiori, sicut etiam in naturalibus, causa prima plus influit super causatum causæ secundæ, quàm ipsa causa secunda, ut in libro de causis dicitur, & sicut se habet potestas Dei ad omnem creatā potestatem, & sicut etiam se habet potestas Imperatoris ad potestatem proconsulis, sic etiam se habet potestas Papæ ad omnem potestatem in Ecclesia, quia ab ipso Papa gradus dignitatum diuersi in ecclesia disponuntur & ordinantur, unde eius potestas est quoddam ecclesiæ fundamentum, ut Math. 16. Et ita in omnibus magis tenemur obedientię Papę, quàm episcopis uel etiam Archiepiscopis, uel etiam Monachus Abbati, absque ulla distinctione, Possunt iterum potestas superior & inferior ita se habere quòd ambæ ordinantur ex una quadam suprema potestate quæ unam alteri subiicit, secundum quod uult, & tunc una non est superior altera nisi in illis, in quibus una supponitur alteri a suprema potestate, & in illis tantum est magis obediendum superiori quàm inferiori, Et hoc modo se habet potestas Episcopi & Archiepiscopi descendetis a potestate papæ.

QVAESTIO XVII.

VTRVM PAPA POSSIT COGERE PRAECEPTO *suo aliquem ad substinendum episcopatum.*

RESPONDET Sanctus Thomas in 4. senten. in fi. di. 18. Vbi sic ait, Quidam dicunt quòd papa non potest præcipere alicui quòd accipiat episcopatum, quia consensus debet esse liber, sed hoc posito, periret ecclesiasticus ordo, Nisi enim aliquis posset cogi ad suscipiendum regimen ecclesiæ, conseruari non posset, cùm quandoq illi qui sunt idonei, onus hoc nolunt suscipere, nisi coacti. Hæc illæ.

QVAESTIO XVIII.

VTRVM QVI FACIT CONTRA CONSTITVTIONEM *papæ per ignorantiam, peccet.*

RESPONDET Sanctus Thomas primo. q. 29. quòd quandoque

doque sic, secundum quòd ignorantia est peccatum, pro quo notatur quòd ignorantia quæ est causa actus, causat in uoluntarium, Vnde semper excusat, nisi ipsa ignorantia sit peccatum, Est autem ignorantia peccatum quando ignorat quis quod potest scire & tenetur, Constitutiones Papæ modo suo quisque tenetur scire, si ergo aliquis non sciat per negligentiam non excusatur a culpa, si contra cōstitutiones agat, Si uerò aliquis habeat sufficiens impedimentum propter quod scire non potuerit, puta si fuerit in carcere uel in terris alienis uel extraneis, ad quas constitutio non peruenit uel tempore, uel aliquid simile, tunc ignorantia excusat ut non peccet contra dispositionem papæ faciens, Hæc ille.

QVAESTIO XIX.

VTRVM ROMANVS PONTIFEX SVCCEDAT BEATO *Petro in ea perfectione potestatis et dignitate Vicariatus Christi, qua ipse Beatus Petrus Christo fuit in ecclesia sublimatus.*

AD hanc questionem Respondet affirmatiuè Sanctus Thomas. Primò in li.4.contra gentiles c.76. Vbi post sermonem de institutione, qua beatus Petrus a Christo caput & pastor uniuersalis ecclesiæ institutus est ita loquitur, Non potest dici quòd & si Christus Petro hãc dignitatem dederit, tamen ad alios non deriuatur, Manifestum est enim quòd Christus ecclesiam sic instituit, ut etiam usq; ad finem seculi sit duratura, secundum illud Isaiæ, Super solium Dauid & super Regnum eius sedebit, ut confirmet illud, & corroboret. in iudicio & iustitia ammodo. & usque in sempiternum, Manifestum est ergo, quòd illos qui tunc erant, in ministerio constituit, ut eorum potestas deriuaretur ad posteros pro utilitate ecclesiæ, usque ad finem seculi, presertim cum ipse dicat Math.ultimo, Ecce ego uobiscum sum usq; ad consummationẽ seculi, Per hoc autẽ excluditur quorũdã error presumptuosus, qui se subducere nituntur ab obedientia & subiectione Petri, successorem eius Romanũ Pontificem uniuersalis ecclesiæ pastorem non recognoscentes, Hæc ille, Cæterum hanc conclusionem determinat ipse Sãctus Thomas in tra

ctatu contra errores græcorum, ubi in c. 69. ita loquitur, ostē ditur etiam quòd Petrus sit Christi Vicarius, & Romanus Ponti fex sit successor in eadem potestate, ei à Christo collata. Dicit enim canon concilij Calcedon. Siquis Episcopus prædicatur in famis, liberam habeat sententiam appellandi ad Beatissimū Epi scopum antiquæ Romæ, quem habemus petram refugij, & ipsi soli libera potestate loco Dei sit ius discernēdi episcopi infamiā, secundum claues sibi à domino datas, Et infra, & omnia diffini ta ab eo teneātur, tanquàm a Vicario apostolici throni. Item Cy rillus Ierosolimitan. Patriarcha dicit ex persona Christi loquēs. Tu cum fine & etiam sine fine cum omnibus quos loco tui pœnā plenè, & perfectę sacramento & anctoritate cum eis ero, sicut sum & tecum, & Cyrillus Alexan. episcopus in Thesauro sic dicit, ꝙ Apostoli in Euangeliis, & in Epistolis affirmauerunt, in omni doctrina Petrum esse loco Domini, eidem dantes locum in omni Concilio, & synagoga, in omni electiòne, & affirmatio ne. Et infra. Cui Sancto Petro omnes iure diuino caput inclinant, & Primates mundi tanquàm ipsi Domino IESV CHRISTO obediunt, & Christus dicit ex persona filii loquens, Pasce oues meas, idest, loco mei, præpositus esto fratrum.

QVAESTIO XX.

VTRVM PAPA IN ECCLESIA HABEAT *plenitudinem potestatis.*

AD hanc quæstionem Respondet Sanctus Thomas affirmatiue in tractatu contra errores græcorum in cap. 68. ubi sic dicit Habete etiam ex prædictorum doctorum auctoritatibus ꝙ Romanus Pontifex habeat in ecclesia plenitudinem potastatis, Di cit Cyrillus patriarcha Alexan. in lib. Thesaurorum. sicut Chri stus accepit à patre duplex sceptrum, ecclesię gentium & Israel egrediens super omnem principatū & potestatem, & super omne quodcunque est, ut ei genua cuncta curuentur plenissimā potestatem, sic & Petro & eius successoribus plenissimè commisit, & infra, nulli alii quàm Petro, Christus quod suum est, plenum, sed ipsi soli dedit, & infra, pedes Christi humanitas est, ipse homo cui tota trinitas dedit potestatem quam unus trium assumpsit, & in uirtute personæ trāsuexit ad patrem super omnem pote-

potestatem & principatum, ut adorent eum omnes Angeli Dei, quem totum dimisit per sacramentum & potestatem Petro & ecclesiæ eius, Et Chrisostomus ad consulta uulgatorum ex persona Christi loquens dicit. Te interrogo ut me diligas, quia ter me trepidus & timidus negasti, Nunc autem reductus, ne credant te fratres gratiam, & clauium auctoritatem amisisse, quia amas me coram ipsis. tibi iam confirmo quod meum est plenũ, hoc etiam trahitur ex auctoritate sacræ scripturæ. Nam Dominus Matth. 16. uniuersaliter Petro dixit, Quodcunq; solueris super terram erit solutum & in cœlis.

QVAESTIO XXI.

VTRVM ERRENT CONTRA VNITATEM ECCLESIAE *qui Romanum Pontificem negant plenam habere in ecclesia potestatem.*

RESPONDET sanctus Thomas affirmatiuè in tractatu prænominato contra errores græcorum in cap. 73. ita dicens. sicut autem prædicti errantes contra unitatem corporis mistici Romani Pontificis potestatem plenariam abnegantes, sic cõtra puritatem sacramenti corporis Christi delinquunt dicentes, ex azimo pane corpus Christi consecrari non posse.

QVAESTIO XXII.

VTRVM PAPA HABEAT PLENITVDINEM PONTIFICALIS *potestatis sicut Rex in Regno.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè in 4. Sententiarum di. 29. vbi querens vtrum Episcopus posit indulgentias facere dicit sic. Papa habet plenitudinem pontificalis potestatis quasi Rex in Regno, sed Episcopi assumuntur, in partem solicitudinis quasi Iudices singulis Ciuitatibus Præpositi, propter quod etiam solos eos in suis literis fratres uocat, reliquos autẽ filios. Non etiam bene, quòd idem Doctor in eadem distinctione articulo primo, q. 1. dicit, quòd in Regno tota potestatis plenitudo residet penes Regem, in Aristogiam autem apud eum non residet plenitudo potestatis, sed apud omnes.

quæstio

QVAESTIO XXIII.

VTRVM A PAPA DERIVETVR POTESTAS IN ALIIS PRAELATIS.

AD hanc quęstionem respondet sanctus Thomas in locis superius denotatis, primo in 4. contra Gentes, per Regnum cœlorum, ut ostenderetur potestas clauium per eum ad alios deriuāda, ad conseruandam ecclesiæ unitatem, Item hoc idem dicit in 4. sententiarum dist. 24. & ult. sub his uerbis. Quàmuis omnibus apostolis data sit communiter potestas, uel autoritas ligandi, & soluendi, tamen in hac parte, ut ordo aliquis significaretur, primo soli Petro data est, ut ostendatur quòd ab eo debeat ista potestas descendere, Cæterum, hanc conclusionem plenius declarat in fine ultimę distinctionis secundi sententiarum, ubi sicut allegatum est in responsione. 16. quæstionis, sic ait. potestas superior, & inferior dupliciter se habere possunt, aut ita quòd inferior potestas ex toto hauriatur a superiori, Et tunc uirtus tota inferioris fundatur super uirtutem superioris, Et ideò simpliciter in omnibus est magis obediendum uirtuti superiori siue potestati, quàm inferiori, sicut etiam in naturalibus, causa prima plus influit in causatum quàm secunda, ut in lib. de causis dicitur. Et sic se habet potestas Imperatoris ad potestatem, Proconsulis. sic etiam se habet potestas Papæ ad omnem potestatem in ecclesia, quia ab ipso Papa, gradus dignitatum diuersi, in ecclesia disponuntur, & ordinātur, unde eius potestas est quoddam ecclesię fundamentum ut patet Matth. 16.

QVAESTIO XXIIII.

VTRVM PAPA POSSIT VTI CLAVE POTESTATIS *in quemlibet de ecclesia.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè in 4. di. 19. q. prima articu. 3. Ita dicens, quòd usus clauium requirit aliquam prælationis potestatem, per quam ille in quem usus clauium cōmunicatur, efficitur materia propria illius actus, & ideo ille qui habet indistinctam potestatē super omnes, potest uti clauibus in quemlibet. Illi autem qui sub eo distinctas potestates acceperunt, non in quēlibet uti possunt clauibus, sed in eos tantum,

tum, qui in ſortem uenerunt niſi in neceſsitatis articulo, ubi ſacramenta ſunt deneganda. ceterum ſecundo idem declarat ſanctus Thomas in tractatu contra impugnantes religionem D. noſtri Ieſu Chriſti, Vnde dicit Dyoniſius in 5. cap. eccleſiaſticæ Ierarchiæ. pōtificū ordo primus quidē eſt ſecūdū deriuati ordinatio nē ſublimiſſimus & nouiſſimus. Idē, etenim in ipſum perficitur & impletur omnis Ierarchiæ diſpoſitio. Vt enim omnem Ierarchiā uidemus a Ieſu conſumatam, ſic unumquemq; in proprium dominum ſummum ſacerdotem id eſt epiſcopum, vnde etiam primæ Petri. 2. dicitur, Conuerſi eſtis ad paſtorem & epiſcopum animarum ueſtrarum. Hoc autem precipue uerum eſt de Romano Pōtifice, cui ut dicit Cirillus, omnes iure diuino caput inclināt, & tanquam ipſi Domino Ieſu obediunt, Et Chriſoſto. dicit ſuper illud Io. ultimo Paſce oues meas, id eſt loco mei, prepoſitus & caput eſto fratrum.

QVAESTIO XXV.

VTRVM PAPA POTEST CONCEDERE ALICVI *poteſtatem, quòd quis utatur in eum poteſtate clauium in foro conſcientiæ.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiue in 4. in di. ſuperius aſſignata. q. 9. Ita dicens. poteſtas clauium inquantū eſt de ſe, extendit ſe ad omnes, ſed quòd in aliquem ſacerdos non poſſet uti poteſtate clauium, contingit ex hoc, quòd eius poteſtas ad aliquem limitata eſt ſpecialiter, unde qui limitauit poteſt extendere quantum uoluerit, & propter hoc, poteſt etiam ſibi dare poteſtatem in ſe ipſum quāuis, ipſe in ſeipſum uti clauis poteſtate non poſsit, quia poteſtas clauium, requirit pro materia aliquem ſubiectum, & ita alium, ſibi ipſi autem aliquis ſubiectus eſſe non poteſt. Hæc ille.

QVAESTIO XXVI.

VTRVM PAPA POSSIT CONCEDERE POTESTATEM ALI *cui ut utatur in eum in foro exteriori, uidelicet quòd aliquis excommunicet eum.*

RESPONDET Sanctus Thomas negatiuè in eodem loco

ita dicens, in solutione unius argumenti, Iudicium exterius est secundum homines, sed iudicium confessionis est quoad eum, apud quem aliquis redditur minor ex hoc quòd peccat, non autem apud hominum prelationes, & ideo in exteriori iudicio sicut nullus de se ipso sententiam dare potest excõmunicationis, ita nec alteri committere suam absolutionem, qua ipse uti non potest uel posset, vel dicendum quòd absulutio in foro confessionis est principaliter potestatis clauium, & ex consequenti respicit iurisdictionem, sed excõmunicatio respicit totaliter iurisdictionem. Quantum autem ad potestatem ordinis, omnes sunt æquales, non autem quantum ad iurisdictionem. Et ideo non est simile. Hæc ille

QVAESTIO XXVII.

VTRVM PAPA SIT PROPRIVS SACERDOS DICENdus *aliquomodo cuiuslibet parrochiæ.*

RESPONDET sanctus Thomas affirmatiuè in tractatu contra impugnantes religionem ita dicens, Ad id quod obijcitur, quòd quilibet tenetur semel in anno confiteri proprio sacerdoti, dicendum quòd proprius sacerdos non solùm est sacerdos parrochialis, sed etiam episcopus uel Papa, ad quos etiam plus pertinet cura eius, quàm ad sacerdotem, ut multipliciter ostensum est, proprium enim non accipitur hic secundum quòd accipitur contra cõmune, sed secundum quòd diuiditur contra alienum, unde qui confessus est episcopo suo, uel alicui habenti uicem eius, confessus est proprio sacerdoti. Hæc ille.

QVAESTIO XXVIII.

VTRVM PAPA SIT IMMEDIATVS PRAELATVS CVIVSlibet *fidelis.*

RESPONDET sanctus Thomas affirmatiuè in 4.di.17.q. 47.dicens, inconueniens esset q duo equaliter super eandem plebem constituantur, sed q duo, quorum unus est alio principalior super eandem plebem constituantur, non est inconueniés, & secundum hoc super eandem plebem immediate sunt & sacer-

dos

dos parrochialis, & episcopus, & Papa; & quilibet horum potest cōmittere ea quæ iurisdictionis sunt ad ipsum pertinentia alteri. Hęc ille. item in eodem tractatu ait, Papa habet immediatam iurisdictionem in omnes christianos, quia Romana ecclesia nullis sinodicis constitutionibus ceteris ecclesijs prelata est, sed elucidata uoce domini & Saluatoris sui primatum obtinuit, ut in decretis habetur di.22. Quamuis. Hæc ille.

QVAESTIO XXIX.

VTRVM PAPA POSSIT COMMITTERE ALIQVIBVS *predicare & confeßiones audire fidelium & uti potesta te clauium irrequisitis proprijs sacer dotibus parrochialibus.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè in.4.di. 17. q.47. Cuius inter alias, hæc una est ratio. Quicquid potest inferior potest & superior, sed ipse sacerdos parrochialis potest dare licentiam suo parrochiano ꝙ alteri confiteatur, ergo multo fortius hoc superior eius potest. in corpore uerò questionis ita dicit. Dicēdū quòd sacerdos aliquis potest dupliciter impediri ne alicuius confessionem audiat, unò propter defectum executionis ordinis, sicut excōmunicati, & degradati & huiusmodi. Quicunque autem habet interdictionem potest ea quæ sunt iurisdictionis committere, & ideo, si quis impediatur quòd alterius confessionem audire non possit propter iurisdictionis defectū, potest sibi per quemcunq; iurisdictionem habentem immediatā in illos committi, quòd confessionem audiat & absoluat, siue per ipsum sacerdotem siue per episcopum, siue per papam. si autem propter exequutionis ordinis impedimentum, amouere potest. Demum secundo hanc questionem in tractatu contra impugnantes religionem manifestam facit, ac clarissimam ex consuetudine, quæ in romana ecclesia ab antiquissimis temporibus seruata est ita dicens. Post multas alias rationes, ad hoc facit consuetudo Romanę ecclesiæ, ad quam accedentes a pęnitentiarijs papæ ad quoscunq; sacerdotes literas impetrans, ut eis confiteātur, item Legati papæ & eorum penitentiarij cōfessiones audiūt non petita licentia a presbyteris parrochialibus, & etiam auctoritate papę ubiq; predicant, & ita patet, quòd predicare & audi

re confesſiones poteſt alijs committi ſine licentia ſacerdotum parrochialium. Hæc ille.

QVAESTIO XXX.

VTRVM PRETER DVOS ORDINES INSTITVTOS A DEO *ſcilicet epiſcopatum & ſacerdotum parrochialium, poſſet Papa in ſtituere tertium ordinem talium predicatorum, qui propria au ctoritate prædicarent & confeſſiones audirent.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè in tractatu con tra impugnantes religionem in inſolutione unius argumenti ad uerſariorum ita dicens, quòd & ſi duo ordines tantum eſſent a domino inſtituti, qui poſſent predicare propria auctoritate, poſ ſet tamen eccleſia tertium inſtituere ordinem predicationis qui propria auctoritate predicarent, & precipuè papa, qui habet ple nitudinē poteſtatis in eccleſia ſicut & in primitiua eccleſia fue runt duo ordines ſacri .ſ. presbyteri & Diaconi, & tamen po ſtea eccleſia minores ordines ſibi conſtituit, ut magiſter in ſen tentijs dicit. Hæc ille.

QVAESTIO XXXI.

VTRVM PAPA POSSIT COMPELLERE COLLEGIA *generalium ſtudiorum ut ad eorum ſocietatem religioſi admittantur.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiue in præfato tractatu ſic dicens in reſponſione ad vnum argumentum. Quód autem obiiciunt, quod nullus poſsit cogi ad ſocietatem inuitus ut lex dicit, patet quod intelligitur de priuata ſocietate, quæ cō ſenſu duorum uel trium conſtituitur. Sed ad ſocietatem publi cā quæ nō pōt conſtitui niſi ex ſuperioris autoritate, aliquis cō pelli poteſt, ſicut Princeps qui pręeſt Reip. poteſt compellere ci ues, ut in ſua ſocietate aliquem recipiant ſicut collegium alicu ius eccleſiæ cogitur ut aliquem recipiat in canonicum & fratrē. Vnde cum collegium ſtudii generalis ſit publica ſocietas, ad eā poteſt aliquis induci autoritate ſuperioris cogente. & infra. un de nulli dubium eſſe debet ſcholares compelli poſſe autoritate [illegible]olica, ut ad ſocietatē ſtudii religioſos admittant. Hæc ille.

Quæſtio

QVAESTIO XXXII.

VTRVM AD PAPAM PERTINEAT MAXIME ORDINATIO *ſtudiorum, & uniuerſitatum.*

RESPONDET Sanctus Thomas in tractatu proximè nominato ubi ita dicit. Ad eum enim qui regit rem publicam pertinet ordinare de nutritionibus & ad inuētionibus iuuenū, in qui bus exercere ſe debeant ut dicitur. x.Eth.& politica ut habetur 1.Ethicorum ordinat quas diſcipli nas debitū eſt eſſe in ciuibus, & quales unumquemq; adiſcere & uſquequo. Et ſic patet quod ordinare de ſtudio pertinet ad eum, qui preeſt reipublicæ, & pre cipue ad autoritatem ſedis apoſtolicæ qua vniuerſalis eccleſia gubernatur, cuī per generale ſtudium prouidetur. Hæc illæ.

QVAESTIO XXXIII.

VTRVM PAPA HABEAT PLENITVDINEM POETSTAtis *diſpenſandi in actis diſpenſabilibus.*

RESPONDET Sanctus Thomas in 4. affirmatiuè, dicēs diſt. 38.q 4.art.2. Sic dicens, Plenitudo ptātis in diſpenſando re ſidet penes ſummum pōtificem. Alii autem de hac poteſtate participant, quantum eis conceſſum eſt, ſed quia omnes ad unū con currere non poſſunt per inferiores diſpéſationem recipere poſſunt. unde in uotis illis, quę non de facili diſpenſationē recipiunt nec frequenter, ſed raro ſicut uotum religionis & alia huiuſmodi uota perpetua, ſolus papa diſpenſare poteſt. In aliis autem tē poralibus uotis ſicut peregrinationis Ieiuniorum & huiuſmodi poſſunt etiam epiſcopi diſpenſare, niſi aliquod horum ſibi Papa reſeruaret. Sicut diſpenſatio in uota terræ Sanctæ. Ad quod inter alia talem rationem adducit Sanctus Thomas ibidem. in cor por humano q̄dā actiones ſunt, quæ ſolis principalibus mēbris conueniunt & quædam ſoli capiti. Sed in eccleſia uicem capitis tenet Papa & principalium uicem membrorum prælati maiores, ut epiſcopi, ergo aliquæ diſpenſationes ſunt, quas ſolus Papa po teſt facere. Primo ad idem eſt in 2.ſecundæ.q.88.art.ultimo. In reſponſione ultimi argumenti ubi ſic dicit, quod quia ſummus Pontifex gerit plenarie uicem Chriſti in tota eccleſia, ipſe habet plenitu-

pleuitudinem poteſtatis diſpẽſandi in omnibus diſpenſabilibus uotis. Aliis vero inferioribus prælatis coire diſpenſatio in uotis quæ communiter fuerit, & indigent frequenti diſpenſatione, ut habeant de facili homines ad quem recurrãt, ſicut ſunt uota peregrinationum, & ieiuniorum, & aliorum huiuſmodi, vota autem maiora ut puta peregrinationis terræ Sanctæ, & continentiæ reſeruata ſunt ſummo Pontifici.

QVAESTIO XXXIIII.

VTRVM PAPA POSSIT DISPENSARE IN VOTO *continentiæ ſoleminizato per profeſſionem religionis.*

QVAESTIO XXXV.

VTRVM PAPA POSSIT FACERE QVOD ILLE QVI *eſt profeſſus religionem, non ſit religioſus.*

AD HAS duas quæſtiones Reſpondet Sanctus Thomas negatiue, In ſecunda ſecundæ q. 88. arctulo 11. ubi narrata opinione dicentium, quomodo etiam proſequutus fuerat in 4. ſententiarum diſt. 38. ꝙ in uoto ſolemni continentiæ propter aliquam communem utilitatem ut puta propter pacificationem terrarum, ex aliquó matrimonio contrahendo, & hac opinione dimiſſa quia in oppoſitum eius militare uidetur decretalis illa, Cùm ad monaſterium abdicatio proprietatis ſimiliter & cuſtodia caſtitatis, a deo eſt annexa regula monachali, ut nec ſummus Pontifex poſsit indulgere. Dicit ſic. Et ideo aliter dicendum uidetur, quòd ſicut ſupra dictum eſt, ut habetur Leuitici ultimo. Illud quod ſemel ſanctificatum eſt domino, non poteſt in alios uſus commutari. Non autem poteſt aliquis eccleſiæ Prælatus facere ut id, quod eſt ſanctificatum ſanctificationem amittat, etiam in rebus inanimatis, ut quòd calix conſecratus deſinat eſſe conſecratus ſi maneat integer. Vnde multo minus hoc poteſt facere prælatus aliquis, ut homo Deo conſecratus, quamdiu uiuit, conſecratus eſſe deſiſtat, ſolemnitas autem uoti conſiſtit in quadam conſecratione ſeu benedictione uouentis, ut dictum eſt. Et ideo non poteſt fieri per aliquem prælatum, quòd ille qui uotum ſolemne emiſit deſiſtat ab eo, ad quod eſt conſe-

cratus,

cratus, Puta quòd ille qui est sacerdos non sit sacerdos, licet posſit prælatus ob aliquam cauſam, exequutionem ordinis inhibire, Et ſimili modo, Papa non poteſt facere quòd ille qui eſt profeſſus religionem, non ſit religioſus, licet quidam iuriſtæ ignoranter contrarium dicant. Eſt ergo conſiderandum, utrum continentia ſic cenſeatur annexa ei, a quo uotum ſolemnizatur quaſi non ei eſſentialiter annexa, quia ſi non eſt ei eſſentialiter annexa, poteſt manere ſolennizatio conſecrationis ſine debito continentiæ, quod non poteſt contingere ſi cenſeatur annexum ei, a quo uotum ſolemnizatur. Non autem eſt eſſentialiter annexum debitum continentiæ ordini ſacro, ſed ex ſtatuto eccleſiæ, Vnde uidetur, quòd per eccleſiam poſſit diſpenſari in uoto continentiæ, ſolemnizato per ſuſceptionem ordinis, Eſt autem debitum continentiæ eſſentiale ſtatui religionis, per quē homo abrenunciat ſeculo totaliter, Dei ſeruitio mancipatus, quod non poteſt ſimiliter ſtare cum matrimonio in quo manebit neceſſitas procreandæ vxoris, & prolis, & familiæ, & rerum quę ad hoc requiruntur. Vnde Apoſtolus dicit primæ ad Corinth. ſeptimo. Quòd qui eſt cum uxore, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuiſus eſt. Vnde nomen monachi ab unitate ſumitur per oppoſitum ad diuiſionem prædictam. Et ideo in uoto ſolemnizato per profeſſionem religionis, non poteſt per eccleſiam diſpenſari. Et rationem aſſignat decretalis, quia caſtitas eſt annexa monachali regulæ. Hæc ille.

QVAESTIO XXXVI.

VTRVM PAPA POSSIT DISPENSARE IN VOTO *continentiæ ſolemnizato per ſuſceptionem ſacri ordinis.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè, ſicut patet ex proximè dictis.

QVAESTIO XXXVII.

VTRVM PAPA POSSIT DISPENSARE IN VOTO *obedientiæ cum religioſo ſimpliciter.*

RESPONDET Sanctus Thomas ſecunda ſecundę quęſ. 186. articulo 8. In reſponſione ad 3. articulum ita dicens. Papa in uo-

in uoto obedientiæ non potest sic cum religioso dispensare, ut nulli prælato teneatur obedire in his, quæ ad perfectionem uitæ pertinent, Non enim potest ipsum a sua obedientia eximere, potest tamen eximere ab inferioris prælati subiectione, quod non est in uoto cōtinentiæ dispensare.

QVAESTIO XXXVIII.

VTRVM MAXIME PERTINEAT AD PAPAM DISPENSATIO *uel commutatio, aut relaxatio iuramentorum.*

RESPONDET sanctus Thomas affirmatiuè in secunda secundæ q. 89. articu. 9. vbi in solutione. 3. argumenti sic ait. Notandum quòd quandoque illud quod cadit sub iuramento promissorio, manifeste repugnans iustitiæ, uel quia est peccatum, sicut cum aliquis iurat se intraturum religionem, & tale iuramentum dispensatione non indiget. Sed in primo casu tenetur aliquis iuramentum tale non seruare ut supra dictum est, quandoque uero aliquid sub iuramēto promittitur de quo dubium utrū sit licitum, uel illicitum, proficuum uel nociuum, uel simpliciter aut in aliquo casu, Et in hoc potest quilibet Episcopus dispensare, quandoque uerò sub iuramento promittitur aliquid quod est manifestè licitum, & utile & in tali iuramento non uidetur habere locum dispensatio, uel commutatio nisi aliquid melius faciendum occurrat ad communem utilitatem, quod maxime uidetur pertinere ad potestatem Papæ, uel qui habet curam uniuersalis ecclesiæ, uel etiam absoluta relaxatio, quod etiam ad Papam pertinet in omnibus generaliter quæ in dispensationem rerū ecclesiasticarū pertinet, super quas habet plenitudinem potestatis. sicut & ad unumquodque pertinet irritare iuramentū quod sibi a subditis factum est circa ea, quæ eius potestati subdūtur, sicut pater potest irritare iuramentum puellæ, & uir uxoris ut dicitur numeri 30. sicut & supra de uoto dictum est.

QVAESTIO XXXIX.

VTRVM SOLIVS AVCTORITATE PAPAE POSSIT *Episcopus curam Episcopalem deserere.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè in secunda secundæ. q. 185. arti. 4. vbi ita dicit, post multa oportet quòd si-

curam

curam regiminis assumit aliquis per prouidentiam superioris prelati, ita etiam per eius auctoritatem ex causis prædictis deserat susceptam. Vnde extra de renunc. dicit Innocentius secundus, Si pennas habeas qui satagas in solicitudinem auolare Ita tamen astrictæ sunt nexibus præceptorum, ut liberum non habeas absq; nostra permissione uolatum, Soli enim papę licet dispensare in uoto perpetuo, quo quis se ad curam subditorum astringit Episcopatum suscipiens.

QVAESTIO XL.

VTRVM PSOLVS PAPA OSSIT DISPENSARE IN *uotis perpetuis ad uacandum obsequijs.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiue in secunda secundæ.q.189.art.7. Vbi querens utrum presbyteri curati possint licite religionem ingredi dicit sic, sicut dictum est, obligatio uoti perpetui prefertur omni alij obligatio, obligatio autem uoto perpetuo & solemni ad uacandum diuinis obsequijs competit propriè episcopis & religiosis, presbiteri autem & archidiaconi non obligantur uoto perpetuo & solemni ad curam animarum tenendam, sicut ad hoc obligantur episcopi. Vnde episcopi presulatum non possunt deserere quacunque occasione, absque auctoritate romani Pontificis, ut habetur extra de Rectoribus transeuntibus ad religionem c.licet. Archiadiaconi autem presbiteri curati possunt libere abrenunciare curam eis cōmissam episcopo, absque licentia papæ, qui solus potest in uotis perpetuis dispensare. Vnde manifestum est, & Archidiaconos & presbiteros. possa.ad religionem transire.

QVAESTIO XLI.

VTRVM POSSIT PAPA COMMITTERE SIMPLICI *Sacerdoti quòd confirmet siue conferat Sacramentum confirmationis.*

QVAESTIO XLII.

VTRVM PAPA POSSIT COMMITTERE DIACONO *absoluere in foro pænitentiali.*

D Quæstio

QVAESTIO LXIII.

VTRVM PAPA POSSIT COMMITTERE SIMPLICI *Sacerdoti conferre ordinem Sacerdotij.*

QVAESTIO LXIIII.

VTRVM PAPA POSSIT COMMITTERE SIMPLICI *Sacerdoti conferre ordines minores.*

AD has quatuor quæstiones Respondet Sanctus Thomas similiter in 4. dist. 7. q. 15. Ad primam & ultimam affirmatiuè, Ad duas medias negatiuè, ubi sic formaliter dicit, quòd cum Episcopus non addet aliquid super sacerdotium per relationem ad corpus Domini uerum, sed solum per relationem ad corpus misticum, Papa propter hoc quòd dicitur episcoporum summus nō dicitur habere plenitudinem potestatis per relationem ad corpus Domini ueri; sed solum per relationem ad corpus misticum, quia gratia sacramentalis per quam gratia datur dependet ab operatione sacramentali super corpus Christi ueri. Et ideo solus sacerdos potest absoluere in foro pænitentiali & baptizare ex officio, & ideo dicendum quòd promouere ad illas perfectiones quæ non respiciunt corpus Christi ueri sed solum corpus misticum, possunt a papa plenitudine pontificalis potestatis committi, qui habet actum suum supra corpus Christi ueri, Non autem Diacono uel alicui inferiori qui non habet perficere corpus dominicum sicut nec absoluere in foro pænitentiali. Non autem potest simplici sacerdoti committere promouere ad perfectionem quę respicit aliquo modo corpus Domini ueri & ideo simplex sacerdos ex mandato papæ non potest conferre ordinationem sacerdotij, quia oportet quòd ordines sacri habeant actum supra corpus Domini ueri uel supra materiam eius: potest autem concedere simplici sacerdoti quòd conferat minores ordines, quia isti nullum actum habent supra corpus D. ueri uel supra materiam eius. Nec etiam supra corpus misticum actum per quem gratia conferatur, sed habet ex officio quosdam actus sacerdotis secundarios & præparatorios, & similiter potest concedere alicui sacerdoti quòd confirmet, quia confirmatio perficit

ficit eum in actu corporis mistici. Non autem habet aliquam relationem ad corpus Domini ueri, Item ad idem est in 3. parte. q.27. articulo undecimo. Ita dicit in responsione ad primum argumentum. Papa in ecclesiam habet plenitudinem potestatis ex quo potest quædam quæ sunt superiorum ordinum committere inferioribus quibusdam, sicut presbiteris concedi conferre minores ordines, quod pertinet ad potestatem episcopalem, Et ex plenitudine potestatis concessit beatus Gregorius papa quòd simplices sacerdotes conferrent hoc sacramentum confirmationis. Hęc illæ.

QVAESTIO LXV.

VTRVM SOLVS PAPA POSSIT DARE *plenarias indulgentias.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè in 4. di. 19. q.12. Quia Thesaurus ecclesiæ est communis toti ecclesię, sed illud quod est toti ecclesiæ plene non potest dispensari, nec per illum qui t ti ecclesiæ preest, cuiusmodi est papa, Pro cuius clariori intelligentia prosequitur sic, Papa habet plenitudinem pontificalis potestatis quasi Rex in Regno, Sed Episcopi assumuntur in pa tem solicitudinis quasi Iudices in singulis Ciuitatibus prępositi, propter quod etiam solos eos in suis literis fratres vocat, reliquos autem omnes uocat filios, Et ideo potestas faciendi indulgentias plene residet in papa, quia potest facere prout uult causa tamen existente legitima, sed in episcopo est taxata secundum ordinationem papæ, & idcirco possunt facere secundum quod eis taxatum est, & non amplius. Hæc ille.

QVAESTIO XLVI.

VTRVM PAPA POSSIT NOVOS ARTICVLOS *fidei aut æditos remouere, aut noua sacramenta instituere aut instituta remouere.*

RESPONDET Sanctus Thomas negatiuè in di. 17. q.42. sic dicens, ꝙ ministri ecclesiæ instituũtur in ecclesia diuinitus fundata, & ideo institutio ecclesiæ pręsupponitur ad operationem

ministrari sicut opus creationis præsupponitur ad opus naturæ, & quia ecclesia fundatur in fide & sacramentis, ideo ad ministros ecclesię nec nouos articulos fidei aut æditos remouere, aut noua sacramenta instituere, aut instituta remouere pertinet, sed hoc est potestatis & excellẽtiæ quæ soli Christo debetur, qui est eccle siæ fundamentum, & ideo sicut papa non potest dispensare ut si ne baptismo quis saluetur ita quòd nec saluaretur sine confessio ne secundum quòd obligat ex ipsa in sacramento, sed potest di- spensare in confessione secundum ꝙ obligat de præcepto eccle- się ut possit aliquis diutius confessionem differre quòd ab eccle- sia institutum sit.

QVAESTIO XLVII.

VTRVM AD PAPAM TERMINET DETERMINARE *ea quæ sunt fidei.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiue in tracta- tu contra errores græcorum in c. vij. Ita dicens, ostenditur etiam quòd ad ipsum Pontificem pertineat quę sunt fidei determinare, dicit enim Cirillus Alexandrinus in lib. Thesau. vt membra ma- neamus in capite nostro apostolico throno Roman. Pontificum, a quo nostrum est credere, quid credere & quid tenere debea- mus, & Maximus in epistola orientalibus directa dicit. Omnes fratres orbis qui dominum sincere receperunt & ubique terra- rum catholici ueram fidem confitentes in ecclesia Romanorum tanquam solem respiciunt, & ex ipso lumine catholicæ & apostolicæ fidei recipiunt, nec immeritò, nam Petrus legitur primò perfectam esse confessus domino reuelante, cum dicit Matth. 16. Tu es Christus filius Dei uiui, unde & ei Christus dixit, ego pro te rogo Petre, ut non deficiat fides tua.

QVAESTIO XLVIII.

VTRVM AD SVMMVM PONTIFICEM *pertineat symbolum ordinare.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè, In secun- da secundæ q. prima articulo ultimo, sic arguens. Primò æditio symboli

symboli facta est in synodo generali, sed huiusmodi synodus autoritate solius summi Pontificis potest cōgregari, ut habetur in decreta. 14. distinct. ergo editio symboli pertinet ad autoritatē summi Pontificis, Pro cuius ampliori intelligentia ulterius procedens ita dicit. Noua æditio symboli necessaria est ad uitādos insurgentes errores. Ad illius ergo autoritatem pertinet sententialiter determinare ea, quæ sunt fidei & ab omnibus inconcussa fide tenenda. Hoc autem pertinet ad autoritatem summi Pontificis ad quem maiores, & difficiliores, ecclesiæ quæstiones referuntur, ut dicitur in decreta. dist. 17. Vnde & Dominus, Luc. 22. Petro dicit quem summum Pontificem constituit. Ego pro te rogaui Petre ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos, & huius ratio est, quia una fides debet esse totius ecclesiæ secundum illud primę ad Cor. 1. Idipsum dicatis omnes, & non sint in uobis schismata, quod conseruari non potest nisi quæstio fidei de fide exorta terminaretur per eū qui toti ecclesiæ præest. Et sic eius sententia a tota ecclesia teneatur firmiter, & ideo ad solam autoritatem summi Pontificis pertinet noua æditio symboli, sicut & omnia alia quæ pertinent ad totam ecclesiam, ut congregare synodum generalem, & alia huiusmodi, Si argumentum fit in oppositum quòd id quod est sub anathemate interdictum ab uniuersali ecclesia nō subest sub potestate alicuius hoīs, sed noua symboli æditio interdicta, est sub anathemathe uniuersalis ecclesiæ autoritate. dicitur enim in gestis primæ, ephesinæ synodi quòd perlecto symbolo Nicenæ synodi, decreuit sancta synodus aliam fidem nulli licere proferre uel conscribere uel componere, præter diffinitam a sanctis patribus qui in Nicena synodo cōgregati sunt à spiritu sancto & etiā subditur anathematis pœna, & idem etiam reiteratur in gestis Calcedon. synodi. Ergo non uidetur quòd pertineat ad autoritem summi Pontificis noua æditio symboli, Respondet, idem S. Thomas ꝙ prohibitio & sententia synodi se extendunt ad personas priuatas, quarum non est determinare de fide. Nō enim per huius sentētiam synodi generalis ablata est potestas sequenti synodo nouam æditionem symboli facere, non quidem aliam fidē continentem, sed eandem magis expositam, sic enim quælibet synodus obseruauit, ut sequens synodus aliquid exponeret supra id quod præcedens synodus exposuerat propter necessitatem alicuius hæresis insurgētis, vnde pertinet ad summum Pontificem

tificem cuius autoritate synodus congregatur, & eius sententia confirmatur.

QVAESTIO XLIX.

VTRVM AVCTORITAS VNIVERSALIS ECCLESIAE *in determinatione fidei principaliter resideat in Papa.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè in secunda secũdæ.q.11.arti.3. In solutione ad tertium argumentum. Ita dicẽs Postquàm autem aliqua essent autoritate uniuersalis ecclesiæ determinata, si quis tali determinationi pertinaciter repugnaret, hæreticus censeretur, quæ quidem autoritas principaliter residet in summo Pontifice. dicitur enim 24.q.1. quotiens fidei ratio uentilatur, arbitror omnes fratres nostros, & coepiscopos non nisi ad Petrum j. sui nominis autoritatem recurrere debere, qua cuius autoritatem, nec Hieronymus, nec Augustinus, nec aliquis sanctorum suã sñiam defendit, vnde dicit Hiero. Hæc est fides Papa beatissime, quam in catholica discimus ecclesia in qua si minus peritè aut parum cautè fortè aliquid positum est emendari cupimus à te, qui Petri fidem & sedem tenes, si autem hæc nostra confessio apostolatus tui iudicio approbatur uel comprobatur quicũque nos inculpare uoluerit, se imperitum uel maliuolum uel etiam non catholicum sed hæreticum comprobabit.

QVAESTIO L.

VTRVM PERTINEAT AD PAPAM SANCTORVM *canonizatio.*

QVAESTIO LI.

VTRVM PAPA IN DIFFINIENDO EA QVAE FIDEI *sunt, an in canonizatione sanctorum errare possit.*

AD has duas quęstiones respondet Sanctus Thomas ad primam affirmatiuè, & negatiuè ad secundam simul, in quolibetis. quolibeto viii. articulo ultimo, ubi quærens, utrum omnes sancti canonizati per ecclesiam sint in gloria, uel aliqui eorum sint in inferno,

inferno, Respondet sic dicens. Aliquid potest considerari possibile secundum se consideratum, quod relatum ad aliquid extrinsecum impossibile inuenitur, dico ergo, quòd iudicium eorum qui preunt ecclesiæ, errare in quibuscunq;, si personæ eorũ considerentur tantum, possibile est, si uerò consideretur diuina prouidentia quæ ecclesiam suam spiritu sancto dirigit, ut non erret, sicut ipse promisit Io. 14. Quòd spiritus ueritatis doceret eos omnem ueritatem, de necessariis ad salutem, certũ est quòd iudicium ecclesiæ uniuersalis errare in his quæ ad fidem pertinẽt impossibile est: unde est magis sententiæ Papæ standum ad quẽ pertinet determinare de fide, quam in iudicio proferet, quàm quorumlibet sapientum hominum in scripturis oppinioni, cùm Cayphas quamuis nequam, tamen quia Pontifex erat anni illius prophetauerit. Io.xi. In alijs uerò scientijs, quæ ad particularia facta pertinent, ut cum agitur de possessionibus, uel criminibus, uel huiusmodi, possibile est iudicium ecclesię errare, propter testes falsos. Canonizatio uerò sanctorum medium est inter hæc duo, quia tamen honor quem sanctis exhibemus quędã protestatio est fidei, qua sanctorum gloriam credimus, piè credendum est, quòd nec in his etiam iudicium ecclesiæ errare possit, & cum arguitur primo sic, quòd nullus potest esse certus ita de statu alicuius, sicut ipsemet, quia quę sunt hominis, nemo nouit nisi spiritus hominis qui in ipso est, ut dicitur primę ad Cor. 1. Sed homo non potest esse certus de se ipso, utrum sit in statu salutis, Eccle. 9. Nemo scit utrũ sit dignus odio uel amore, ergo multo minus papa, & sic potest in canonizatione errare, Respondet quòd summus Pontifex cuius est canonizare sanctos, potest certificari de statu alicuius per inquisitionem uitæ & attestationem miraculorum, & precipuè per spiritussancti instinctum, qui omnia scrutatur etiam profunda Dei, secundo arguitur scilicet de testimonio cum inquirit per testes de uita & miraculis, ergo cum testimonium hominum sit fallibile, uidetur quòd ecclesia in canonizando possit errare, Respondet quòd diuina prouidentia præseruat ecclesiam, ne in talibus per fallibile testimonium fallatur.

QVAESTIO LII.

VTRVM SOLIVS AVCTORITATE PAPAE HABEAT *synodus uniuersalis congregari.*

Quæstio

QVAESTIO LIII.

VTRVM AD PAPAM PERTINEAT SENTENTIAS *confirmare synodorum.*

QVAESTIO LIIII.

VTRVM AD PAPAM PERTINEAT A SYNODO APPELLARI.

QVAESTIO LV.

VTRVM NECESSE HABEAT PAPA CONGREGARE *generale uel uniuersale concilium quotiescunque habeat aliquid de fide determinare.*

Ad omnes istas questiones. Respondet Sanctus Thomas simul ad primas tres affirmatiuè, ad quartam negatiuè, in questione de primo.q.10.articulo.4. ubi querit utrũ spiritussanctus procedat a filio, qui respondens.14.argumento facto in cõtrariũ dicit sic, Sicut posterior synodus potestatem habet interpretandi synodum, a priori conditum, aut ponendi aliqua ad eius explanationem, ita etiam Romanus Pontifex hoc sua autoritate potest, cuius autoritate sola, synodus congregari potest, & a quo sententia synodi cõfirmatur ad ipsum synodus appellat quę. omnia patent in gestis calcedon.synodi. Non est necessarium ꝙ ad huiusmodi expositionem faciendam uniuersale concilium congreget, Cùm quandoq; id fieri prohibeant, bellorum dissidia, sicut in sexta synodo legitur, ꝙ Constantinus Augustus dixit, quòd propter imminentia bella uniuersaliter episcopos cõgregare non potuit, Sed tamen illi qui conuenerunt quæ dubia in fide erant sequentes sententiam Agatonis papę determinauerũt, scilicet quòd in Christo sunt duæ uolũtates & duæ actiones, sic patres in Calcedon.synodo congregati sunt sententiam Leonis papę, qui determinauit Christum esse in duabus naturis post incarnationem. Hæc ille.

Quęstio

QVAESTIO LVI.

VTRVM PATRES EXISTENTES IN CONCILIO *uniuersali, possint aliquid statuere sine autoritate Papæ.*

RESPONDET sanctus Thomas negatiuè in tractatu contra impugnantes religionem, Sancti enim patres in concilijs congregati nihil statuere potuissent, nisi autoritate Romani Pontificis interueniente, sine qua etiam concilium congregari non potest.

QVAESTIO LVII.

VTRVM PAPA SVBIICIATVR STATVTIS *Conciliorum.*

HVIC questioni Respondere uidetur S. Tho. sub distinctione in prima secundę. q. 96. articulo. 6. Vbi quęrens utrum omnes legi subijciantur ita dicit, quòd secundum hoc, lex de sui ratione duo habet, scilicet q; est regula humanorum actuum, secunda quòd habet uim coactiuam. Dupliciter potest aliquis esse subiectus legi quam facit potestas, Alio modo sicut coactum cogenti. Et hoc modo homines uirtuosi & iusti, non subduntur legi; sed soli mali, & infra tractans illud quod dicit Iuris peritus, quòd Princeps legibus solutus est, Dicit, quòd Princeps dicitur esse absolutus à lege, quantum ad uim coactiuam legis, nullus enim propriè cogitur à seipso, lex autem non habet uirtutem coactiuam nisi ex principis potestate, sic ergo princeps dicitur esse absolutus à lege, quia nullus in ipsum potest iudicium condemnationis ferre, si contra legem agat, Vnde supra illud Psalm. Tibi soli peccaui &c. dicit quòd Rex non habet hominem qui facta eius diiudicet, Sed quantum ad uim directiuam legis, princeps subditur legi propria uoluntate, secundum quod dicitur extra de constit. Quòd quisquis Ius in altero statuit, ipse eodem Iure uti debet. Et sapientis dicit autoritas. Patere legem, quam tu tuleris.

QVAESTIO XXV.

VTRVM PAPA POSSIT MVTARE STATVTA SANctorum patrum in concilijs vniuersalibus facta aut in eis dispensare.

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè in tractatu contra impugnantes religionem, ubi respondens ad illud zozimi Papæ, quod habetur in c. nono 25. q. 1. contra statuta Sanctorum patrum condere aliquid uel mutare. Huius quidem sedis potest, sic dicit. Dicendum quòd hoc est uerum in illis quæ statuta Sanctorum patrum decreuerunt esse de iure diuino, sicut articuli, qui determinati sunt per concilia, Sed illa quæ Sancti Patres determinauerunt de iure positiuo, sunt relicta sub dispositione papæ ut ea possit mutare uel dispensare, secundum oportunitatem temporum, uel negotiorum, Sancti enim patres in concilijs congregati, nihil statuere potuissent nisi autoritate pontificis interueniente, sine qua etiam concilium congregari non potest. Nec tamen Papa quādo aliud facit quàm a sanctis patribus statutū sit, contra statuta facit, quia seruatur intentio statuentium etiam si non seruentur uerba statutorum, quæ non possunt in omnibus casibus, & in omnibus temporibus obseruari, seruata interpretatione statuentium, quæ est utilitas ecclesiæ, sicut et in omni iure positiuo accidit, derogatur enim prioribus statutis per statuta sequentia.

QVAESTIO LIX.

VTRVM PAPA HABEAT PLENITVDINEM dispensandi in omnibus statutis per ecclesiam uel ecclesiæ prælatos.

QVAESTIO LX.

VTRVM PAPA POSSIT DISPENSARE CIRCA ea quæ sunt iuris diuini.

QVAESTIO LXI.

VTRVM PAPA POSSIT DISPENSARE CVM Bigamo ut promoueatur.

Quæstio

QVAESTIO LXII.

VTRVM PAPA POSSIT DISPENSARE QVOD *aliquis sacerdos non indutus uestibus sacris, consacret corpus Christi.*

AD has quatuor quæstiones. Respondet Sanctus Thomas similiter in quolibet 4. artic. 14. Ad primam & tertiam & quartã affirmatiuè sic dicens. non est dicendum quòd Papa habeat plenitudinem potestatis in ecclesia, ita scilicet quòd quæcunq; sunt instituta per ecclesiam uel ecclesię prçlatos, sint dispensabilia à Papa, Hæc enim sunt quç dicuntur esse iuris humani, uel iuris positiui. Circa uerò ea quæ sunt iuris diuini, uel naturalis, dispẽsare non potest, quia ista habent efficaciam ex institutione diuina, ius autem diuinum est, quod pertinet ad legem nouam, uel ueterem, Sed hæc est differentia inter legem utramq;, quia uetus lex determinabat multa, tam in præceptis cerimonialibus, pertinentibus ad cultũ Dei, quàm in prçceptis iudicialibus pertinentibus ad iustitiam inter homines cõseruandam. sed lex noua, quæ est lex libertatis; huiusmodi determinationem non habet, sed est contenta prçceptis moralibus naturalis legis, articulis fidei, & sacramentis gratię, unde etiam dicitur lex fidei & lex gratię propter determinationes articulorum fidei & efficaciam sacramentorum. Cætera uerò quæ pertinent ad determinationem diuini cultus, liberè permisit Christus qui est nouus legislator, Prælatis ecclesię, & principibus populi Christiani determinanda, unde omnes huiusmodi determinationes pertinẽt ad ius humanum, in quo Papa potest dispensare. in solis uerò his quæ sunt de iure naturæ, & in articulis fidei & sacramentis nouæ legis, dispensare non potest. Hoc enim non esset posse pro ueritate, sed contra ueritatem. Manifestum est autem, ꝙ bigamum non promoueri non est de lege naturæ, nec pertinet ad articulos fidei, nec etiam est de necessitate sacramenti, quod patet ex hoc, quia si Bigamus ordinetur, recipit ordinis sacramentum, sed hoc pertinet ad quandam determinationem diuini cultus, Vnde circa hoc potest Papa dispensare, licet dispensare non debeat, nisi ex magna, & euidenti causa. sicut posset etiam dispẽsare circa hoc, quòd aliquis sacerdos nõ indutus uestibus sacris,

consacret corpus Christi, & eadem ratio de omnibus aliis huius modi, quæ ex institutione humana processerunt. Hæc ille.

QVAESTIO LXIII.

VTRVM PAPA POSSIT DISPENSARE AVT *aliquid facere contra Apostolum.*

RESPONDET Sanctus Thomas quolibeto & articulo proximè nominatis, ubi respondens ad primum argumentum, sic ait, ꝙ Apostolus in sua doctrina aliqua dupliciter posuit, quædam quidem sicut promulgans ius diuinum, sicut est illud quod habetur Gal. 5. Si circumcidimini Christus uobis nihil proderit, & multa alia huiusmodi, & in hoc propterea non potest dispensare, quędam uerò sicut propria autoritate aliquā statuens. Nam ipse dicit primò ad Cor. 11. Cætera cum uenero disponsam, & infra 16. mandauit ut collectæ quæ fiunt in sanctos, per unam sabbati fiant, quod non pertinet ad ius diuinum, & similiter etiam quòd dicit de bigamo non promouendo, non est iuris diuini, sed institutio autoritatis humanæ, diuinitus huiusmodi concessæ. Hæc ille. Ad idem in 4. dist. 28. In solutione unius argumenti. Cùm arguitur quòd non potest dispensare contra ea quę in canone dicuntur sic dicens, quòd hoc uerum est quantum ad ea quę sunt de iure naturali, & quantum ad ea quæ sunt de necessitate sacramentorum, & fidei. Sed in alijs quæ sunt de institutione Apostolorum, cum ecclesia habeat nunc eandem potestatem statuendi, & destruendi, quam tunc habuit; potest per eum qui primatum in ecclesia tenet, dispensari. Cæterum ad idem est in tractatu contra impugnantes religionem. Respondet ad id quod dicit Vrbanus Papa in cap. Sunt quidem 25. q. 1. uidelicet: Si quod docuerunt Apostoli & prophetæ, destruere, quod absit, nitatur, scilicet pontifex Romanus, Non sententiam dare, sed magis errare conuinceretur, sic dicit. Non est uerum quòd Papa non posit aliquid facere contra Apostolum, dispensat enim cum bigamo, Et in pœna, quam canones apostolorum statuerunt presbytero fornicanti. Ex decreto autem inducto non potest amplius haberi, nisi quòd Papa non potest destruere scriptura m canonicam Apostolorum, & prophetarum, quæ est in eccle sia, fidei fuadamentum. Hæc ille.

Quęstio

QVAESTIO LXIIII.

VTRVM IN PAPA RESIDEAT VTRAQVE POTESTAS TAM *secularis quam spiritualis.*

RESSONDET Sanctus Thomas affirmatiuè in 2. sententiarum di. ultima in fi. sic dicēs. potestas spiritualis & secularis utraque deducitur à potestate diuina, & ideo in tantum secularis potestas est sub spirituali, inquantum ei a Deo supposita est, scilicet in his quæ ad salutem animæ pertinent, & ideo in his magis est obediendum potestati spirituali secundum illud Matth. 22. Redditæ quæ sunt Cæsaris &c. nisi forte potestati spirituali etiam potestas secularis coniugatur, sicut in Papa, qui utriusque potestatis apicem tenet, scilicet spiritualis & secularis, hoc ille disponente, qui sacerdos & Rex secundum ordinem Melchisedech Rex regum & Dominus Dominantium cuius potestas non auferetur, & regnum non corrumpetur in secula seculorum amen,

QVAESTIO LXV.

VTRVM PAPA POSSIT COMMITTERE SYMONIAM.

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè in secunda secūdæ q. 4. articu. primo ubi sic dicit in responsione ad argumentū septimum, dicendum ꝙ Papa potest incurrere uitium symoniæ sicut & quilibet alius homo, peccatum enim in alia persona tanto est grauius quanto maiorem obtinet locum quàmuis enim res ecclesiæ sint eius ut principalis dispensatoris, non tamen sunt eius ut domini & possessoris, & ideo si reciperet pro aliqua re spirituali pecuniam de redditibus alicuius ecclesiæ non caret uitio symoniæ, & similiter etiam posset symoniam committere recipiendo pecuniam ab aliquo layco non de bonis ecclesiæ.

QVAESTIO LXVI,

VTRVM OPINIO DICENS PAPAM NON POSSE COMMITTERE *symoniam maximè cum persona ecclesiastica, quia res ecclesiæ sunt suæ, sit erronea.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè in 4. sententiarum

tiarum di.25.q.15.sic dicens in responsione ad argumentum tertium. Dicendum ꝙ opinio illa erronea est, si enim Papa pro aliqua re spirituali munus acciperet, symoniam committeret sicut & alius homo, quia in ipso Petro cui papa successit symoniæ uitium damnationis inchoauit in nouo testamento, quàmuis res ecclesię sint aliquo modo papæ, non tamen sunt eius omnibus modis habendi, sicut id quod ad manum habet non est dubium ꝙ symoniam committeret, si quis aliquid spirituale debitori suo daret ut quod suum est recuperaret, & ita etiam in proposito Papa a symonia non excusaretur, si (quod absit) spiritualia pro tẽporalibus rebus ecclesiarum daret.

QVAESTIO LXVII.

VTRVM CLERICI TENEANTVR DECIMAM DARE *papæ si ab eis exigat.*

QVAESTIO LXVIII.

VTRVM TENEATVR COMMVNITAS RELIGIONIS *christianæ prouidere papæ de necessarijs ad regimen & gubernationem ipsius ecclesiæ.*

AD has duas questiones Respondet Sanctus Thomas affirmatiuè in secunda secundæ q.87. articu.4. in responsione ad.3. argumentum sic dicens. in ueteri lege primitiæ debebantur sacerdotibus, decimæ autem leuitis, & quia sub sacerdotibus longe erant, Dominus mandauit ut ipsi loco primitiarum soluerẽt summo sacerdoti decimã decimę, vnde nunc eadem ratione tenentur clerici summo Pontifici decimam dare si exigent. naturalis enim ratio dictat ut illi qui habet curam de cõmuni multitudinis statu, prouideatur unde possint exequi ea quæ pertinent ad cõmunem salutem. Hæc ille.

QVAESTIO LXIX.

VTRVM PAPA VTATVR BACVLO SICVT EPISCOPI.

RESPONDET Sanctus Thomas in 4. sentẽtiarum di.24. in fine negatiuè, ad hoc rationem assignans, primò quia Petrus

misit

misit episcopum ad suscitandú quendam discipulum suum, qui factus est postea episcopus Treueren. & ideo in dioc. Treueren. papa baculum portat, & non in alijs, secundo q non habet coarctam potestatem quòd curuatio baculi significat.

QVAESTIO LXX.

VTRVM SIT LAVDABILE IN PAPA VILIOREM HABITVM *extra metas habitus consueti assumere.*

RESPONDET Sanctus Thomas negatiuè in tractatu cōtra impugnantes religionem sic dicens. quidam sunt status hominum, quibus est habitus determinatus, sicut quælibet religio suū determinatum habitum habet, ita etiam antiquis temporibus in dignitatibus constituti determinatos habitus habebant, quasi suæ dignitatis insignia. Et sic nunc summus Pontifex determinato habitu utitur. Vnde sicut religioso unius religionis non liceret assumere uiliorem habitum qui suę religionis metas excederet, quàmuis infra metas habitus suæ religionis, si uilioribus utatur non sit reprehensibilis, sed laudetur, ita etiam non fuisset laudabile in antiquis principibus, nec modo esset in summo pontifice, si uiliorem habitum assumeret extra metas habitus consueti, secus etiam est de principibus & alijs hominibus, qui non habent certum habitum deputatum, in eis enim non est uituperabile, si uilioribus utantur quàm eis conuenire possit secūdum statum suum, vnde. 2. Reg. vi. quod Michol deridens Dauid ait, quā gloriosus fuit Rex Israel, hodie discooperiens se ante ancillas seruorum suorum, & nudatus est quasi si nudetur unus ex seruis, Et Dauid respondet, Ludam & uilior fiam plusquam factus sum, & ero humilis in oculis meis. Et Hest. 14. Tu scis infirmitatem meam & necessitatē, quòd abominer signum superbiæ meæ, quod est super caput meum, & non portem illud in diebus silentij mei, ex quo patet quòd in regibus & principibus est laudabile quòd humilibus sint contenti, quando sine scandalo fieri potest & sine detrimento propriæ auctoritatis.

QVAESTIO LXXI.

VTRVM CORRECTIO FRATERNA SE *extendat ad Papam.*

RESPONDET Sanctus Thomas affirmatiuè in secunda secundæ

cundæ.q.33.artic.4. ita dicens, Correctio quæ est actus iustitiæ per cohertionem penæ, non competit subdito respectu prælati, sed correctio fraterna quæ est actus caritatis pertinet ad unumquemq; respectu cuiuslibet personæ, ad quam caritatem debet habere, si aliquid in eo corrigibile inueniatur. Actus enim ex aliquo habitu uel potentia procedens se extendit ad omnia quæ continentur sub obiecto illius potentiæ uel habitus, Sicut uisio ad omnia quæ continentur sub obiecto uisus, sed quia actus uirtuosus debet esse moderatus debitis circunstantijs. Ideo in correctione qua subditi corrigant prælatos debet modus congruus adhiberi, ut scilicet non cum proteruia & duricia, sed cum mansuetudine, & reuerentia corrigāt, Vnde APostolus dicit primæ ad Tymo.4. Seniorem ne increpaueris, sed obsecra ut patrem. Et ideo Dyonisius redarguit Demophilum monachum, quia sacerdotem irreuerenter correxerat eum eiiciens, & de ecclesiā expellens.

QVAESTIO LXXII.

VTRVM PAPA IN ALIQVO CASV SIT A SVBDITIS *publicè arguendus.*

RESPONDET Sanctus Thomas in secūda secundæ.q.33.art. nominatis, Tractans autoritatē illam apostoli ad Gal.2. In faciē ei restiti & glo. ait ut par. dicit sic, in faciem resistere corā oībus excedit modum fraternæ correctionis, & ideo sic Paulus Petrū non reprehendisset, nisi aliquo modo par esset quantum ad fidei defensionem, sed in occulto admonere & reuerenter, hoc etiam potest ille, qui non est par: Vnde Apostolus ad Col. ultimo scribit, ut prelatum amoneat cum dicit. Dicite Archiepiscopo, ministerium tuum imple, sciendum tamen quòd ubi immineret periculum fidei, etiam essent publicè prælati a subditis corrigendi, Vnde & Paulus qui erat subditus Petro propter imminens periculum fidei & scandali circa fidem, Petrum publicè arguit, & sicut glo. Augustinus dicit ad Gal.2. Ipse Petrus exemplum maioribus prebuit, ut sicubi forte rectum tramitem reliquissent, non dedignentur etiam à posterioribus corrigi. Item idem Sanctus Thomas super epistolam ad Gal. tractans prefatam autoritatem cùm dicitur quòd glo. ait restitit ei tanquàm par dicit,
quòd

quòd Apostolus fuit par Petro in exequutione authoritatis, nō autem regiminis. Ex prædictis ergo habet exemplum quasi Prælati humilitatis, ut non dedignentur à minoribus & subditis corrigi, Subditi uerò exemplum zeli, & libertatis, ut nou uereantur prælatos corrigere, præsertim si crimen est publicum, & in periculum multitudinis uergat. In 4. uerò sententiarum dist. 19. dicit quòd hoc quòd Paulus Petro in faciem restitit excedit modum fraternę correctionis q̄ prælatis a subditis debetur, Nā prælati à subditis coram multitudine, sed humiliter, & in priuato corripiendi sunt, nisi immineret periculum fidei, tunc enim Prælatus minor fieret si in infidelitatem laberetur, & subditus fidelis maior.

QVAESTIO LXXIII.

VTRVM PAPA CORRECTVS A SVBDITIS POSSIT *aut debeat corrigi per cobertionem penalem.*

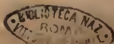
RESPONDET Sanctus Thomas negatiuè in 4. senten. dist. & q. proximè nominatis, ubi respondens ad tertium argumentum. Ita dicit, quòd quàmuis Prælati a subditis sint corripiendi, non tamen est eis pœna infligenda, sed recurrendum est, uel ad superiorem denuntiando, uel si non habet superiorem, recurrat ad Dominum, ut eū emendet uel de medio subtrahat. Hæc ille.

Deo gratias.

Expliciunt quæstiones Beati Thomæ de Aquino de authoritate summi Pontificis, collectę per Reuerendum Magistrum Ioannem de Turre Cremata ordinis prędicatorum scholaris sacri Apostolici palatii regentem in concilio Basilien. Anno Domini. M. CCCCXXXVII.

Hæc sunt pater Reuerendissimæ, quæ ego uester humilis Capellanus frater Ioannes de Turre Cremata, ex libris beatissimi Doctoris Thomæ de Aquino iussu Reuerēdissimæ uestrę paternitatis de autoritate summi Pontificis collegi, quæ si minus integrè collecta sunt, Dominatio uestra gratanter suscipere dignetur.

FINIS.

THOMAE DE VIO CAIETANI CARDINALIS S. SISTI,

DE COMPARATIONE AVTORITATIS PAPAE, ET CONCILII TRACTATVS.

QVOD PAPA HABEAT SVPREMAM POTESTATEM *in ecclesia Dei*, *Cap. 1.*

NTENDENS resolute cōparare potestatem Papę potestati ecclesiæ, & concilij vniuersalis, primo potestas Papæ suo loco ponenda est. deinde comparabitur specialiter Apostolorum autoritati. post ecclesiæ, & concilij uniuersalis absolute: & deinceps in casibus, primo hæresis, secūdo incorrigibilitatis, & demum in euentibus, ut sic resolute habeatur, & simpliciter & secundum quid. Et intendo pro solis uiris doctis absq; ulla passione rationabilia tantum dicere: sub iudicio tamen sacrosanctæ Roma. Ecclęsiæ. Et ne quis putet ponere me falcem in messem alienam, præmitto ꝙ. quia autoritas pape immediate est a Deo & reuelata in sacra scriptura, & autoritas ecclesiæ uniuersalis immediatę dicitur esse à Deo (ut constantien. concilium declarauit) ideo materia ista primo, & principaliter est Theologorum: quorum est sacram scripturam, & diuina opera scrutari, secundario autem inquantum, scilicet est in sacris Canonibus declarata, ad canonistas spectat. Propter quod, grauiter errāt in hac re canonistis primo deferētes. Oportet ergo virum docilem utrosque (Theologos, & Canonistas) in re hac perspicere, & in suo quemq; loco honorando theologiæ primatum dare; utpote quæ ex propriis potest hæc determinare. Canonicum autem ius nō nisi ad theologicam recurrat autoritatem. s. sacræ scripturæ, quæ uera theologia est.

A PRIMO igitur incboando dicimus, ꝙ certa est ista propositio. papa habet supræmam potestatem in ecclesia Dei. Fundaturq; super institutione IESV CHRISTI Matth. 16. & Ioan. ult. Saluator siquidem noster Rex regum, & dominus dominantiū, quàmuis potuisset christianam rempub. in terris diuersis modis regendam disponere, uoluit tamen & statuit, ut non populare,

non

non diuitum, non potentum, non optimatum multorum, aut paucorum esset regimen, sed vnius tantum. promittens soli Petro Matth. 16. tibi dabo claues, &c. & eidem soli promissionẽ exhibens, curam omnium ouium suarum committens Ioan. ult. pasce oues meas. Comparatiua siquidem interrogatio, a qua sermo incepit dicens, Simon Ioannis diligis me plus his? conuincit etiam proteruos, quòd Petro vt distincto ab Apostolis præsentibus (ad quos refertur comparatio) & non in persona eorũ loquebatur dominus. Et licet hic textus sufficere deberet; quoniam tunc factus est Petrus pastor vniuersalis, dum dictum est in præsenti, pasce oues meas: non has uel illas, sed indistinctè, ut omnes comprehenderet; ut Greg. notat. Non desunt tamẽ glosę Chryso. dicentis ibidem: preteriens alios, petro loquitur. p̃positus loco mei esto, & caput fratrum tuorum. Et Theophili dicentis quòd commissionem ouium mundi Petro commẽdat nõ alij. Et Leo papa in ca. ita dominus. di. 19. & in .6. de elec. ca. fundamenta, dicit. Ita dominus huius muneris sacramentum ad omnium apostolorum officium pertinere uoluit, ut in beatissimo petro apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut ab ipso quasi a quodam capite dona sua uelut in corpus omne diffunderet. Et merito inquit diuus Tho. in 4. contra gent. cap. 76. sic saluator instituit: quia regimen ecclesiæ est optime ordinatum: optimum autem regimen est unius. Quod ex fine regiminis apparet. est enim finis pax, quæ in unitate consistit; & constat quòd melius est causa unitatis unus quàm multi: qui non nisi ut in unum uenientes eam causant. est ergo ecclesiæ regimen institutum, ut unus solus præsit uniuersę reipub. Et tu ualde notabis assumptum. s. q̃ Iesus Christus instituit tale regimen, ut claudas ora opponentium de regali regimine instituto a senatu, seu populo libero. non enim ecclesia, aut populus Christianus, aut concilium aliquod uniuersale, sed Christus ipse (qui uiuit & regnat) instituit tale regimen, sic ut petrus non ecclesiæ, sed Iesu Christi uicarius esset: ut ex concilio Lugd. in c. ubi periculum de elec. lib. 6. patet. Vbi papa dicitur Iesu Christi uicarius. Et in ca. quamuis. di. 21. pelagius papa dicit. Sancta Rom. Ecclesia Catholica & Apostolica nullis synodicis constitutis cæteris ecclesijs prælata est, sed Euangelica uoce domini & saluatoris primatum obtinuit. Afferuntur quoq; in dicto ca. contra gen. multę ad hoc propositum rationes de prima-

tu papæ & de necessitate eiusdem ultra Iesum Christum in cælis quas poteris ibi uidere. Firmatur autem asserta propositio autoritate Martini.5. in concilio constantien. ubi diffinita est: ut patet in bulla cõdemnationis Ioannis uuicleff. In cõcilio quoq; eucumenico florentino sub Eugenio.4. (ubi unio Grecorum & armenorum cum Ro. Ecclesia facta est) habentur hæc uerba. Diffinimus Sanctam Apostolicam sedem & Rom. Pontificem in uniuersum orbem tenere primatum: & ipsum Ro. Pontificem successorem esse beati Petri principis Apostolorum, & uerum Christi uicarium, totiusque Ecclesiæ caput, & omnium Christianorum patrem ac doctorem existere, & ipsi in beato Petro pascendi, regendi & gubernandi uniuersalem ecclesiam, a domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse. Hæc ibi.

Ex quibus patet propositionem dictam non solum esse ueram, sed contrariam esse erroneam. ut etiam S.Tho. in tracta. contra errores Græcorum.ca.65.& tribus sequentibus tangit. & pertinet ad errores Ioannis hus, damnatos in concilio constantien. a Martino.5.

OPINIONES ALIORVM DE COMPARATIONE POTESTATIS *Petri Primi papæ & Apostolorum.* Cap.2.

QVAMVIS autem papæ potestas Petro Apostolo primum collata ostensa sit suprema: non desunt tamen qui Apostolos reliquos parem potestatem accepisse a Christo arguant. Et ut ueritas clarius elucescat, scito quòd in hac re duo dubia inuoluuntur: quæ si separentur, perspicuam magis sortientur ueritatem. Alterum dubium est de equalitate potestatis Petri & aliorum Apostolorum. Alterum de modo habendi potestatem: an scilicet omnes immediate habuerint eam a Iesu Christo, an solus petrus immediate a Christo, alij uero ab eodem mediante petro. Et quo ad utrũque dubium duæ sunt opiniones extremę.

Prima est dicentium, quòd omnes apostoli parem potestatem a Iesu Christo immediate habuerunt. Et hi utrunque simul multipliciter probant ex sacra scriptura. Primo ex eo quòd Matth. 18. saluator omnibus Apostolis replicauit quod soli Petro dixerat in ca.16. ait enim, quæcunque solueritis super terram &c. Et uerbum illud Ioan. ulti. dictum Petro. pasce oues meas, omnibus

Apostolis

Apostolis in sententia dictum est: quoniam pascere tripliciter fit, doctrina, uita & correctione. Hæc autem omnia omnibus dicta sunt Apostolis. Primum matth. vlti. Docete omnes gentes. Secundum matth. 5. Vos estis lux mundi, sic luceat lux vestra coram hominibus &c. Tertium Ioan. vlti. quorum remiseritis peccata &c. Secundo ex. 2. cap. ad Gal. Vbi Paulus dicit, quòd hierosolymis petrus & alij apostoli nil sibi contulerunt, nec doctrinę nec potestatis (ut ibidem bis habet S. Tho.) sed dederunt ei dextras societatis. & quòd in Antiochia restitit petro in faciem, quia reprehensibilis erat. Hæc enim non sunt inter superiorem & subditos, sed potius inter socios. In actibus Apostolorum. 8. ca. legimus, quòd Apostoli miserunt petrum & Ioan. in Samariam. Constat autem quòd maior non est qui mittitur mittente. iuxta illud. non est seruus maior domino suo, nec Apostolus maior eo qui misit illum, Ioan. 13. Et confirmantur hæc autoritate sacrorum Canonum. Primo Anacleti pape di. 21. ca. in nouo. Cæteri Apostoli, inquit, cum beato Petro pari consortio prę diti, & honorem & potestatem acceperunt. Secundo Cypriani in ca. loquitur dominus 24. q. 1. Hoc cęteri apostoli erant quod petrus fuit, pari consortio prediti & honoris & potestatis. Tertio Hiero. super epistolam ad Galatas (& habetur. 2. q. 7. ca. Paulus.) Paulus petrum reprehendit: quod non auderet, nisi se non imparem sciret.

Altera extrema opinio est, discordantium in utroque: & dicentium, quòd nec parem potestatem, nec immediate a Iesu Christo omnes Apostoli acceperunt potestatem. sed solus petrus immediate a domino Iesu Christo potestatem accepit, & omnes ei subiecti fuerunt ab ipso potestatem habentes. Et de modo quidem habendi potestatem, scilicet, quòd solus petrus habuit eam a domino Iesu immediate, probant in communi quidem ex textu Anacleti. di. 21. in nouo. Petro primo ponti ficatus in ecclesia Christi datus est. In speciali autem quo ad potestatem ordinis, non sacerdotalis (hanc enim constat habuisse omnes immediate a Christo in cœna dicente. Hæc quotiescũque feceritis, in mei memoriam facietis, quo ad actum celebrãdi missas. & post resurrectionem quo ad actum absoluendi in sacramento pœnitentiæ, dicente. Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis &c.) sed episcopalis probant ex cõsecratione Iacobi & Pauli ac Barnabę. Iacobus enim

ordinatus

ordinatus fuit archiepiscopus hierosolymitanus a Petro, Iacobo & Ioanne, ut dicitur in cap. porro di. 66. Et Paulus & Barnabas ordinati ab alijs fuerunt. Dicitur enim Act. 13. dixit spiritus sanctus. Segregate mihi paulum & Barnabam &c. Et subiungitur. Imponentes eis manus dimiserunt. glosa, in modum ordinandorum. Et in cap. quod die dominico dis. 75. Quo ad potestatem uero iurisdictionis, cum nullibi clarius appareat quã Matth. 18. ubi apostolis dicit dominus Iesus, quęcunque solueritis super terram &c. Probant ex hoc, quòd Christus soli petro dixerat quodcunque solueris &c. Matth. 16. Ex ipso inquiunt ordine promissionum insinuat, quòd potestas ligandi & soluendi ordine quodam exhibenda erat, ut. s. per petrum ad alios deriuaretur, ut S. Tho. in 4. contra gen. ca. 76. & in 4. sen. di. 24. q. ulti. dicit. Affertur quoque auctoritas leonis supra inducta ex ca. ita dominus. di. 19. clare dicentis, quòd Christus hoc disposuit ut ab ipso petro quasi a quodam capite dona sua uelut in corpus omne diffunderet.

De eqvalitate uero potestatis apostolorum quatuor inuenio expositiones, sustinentes cum hoc petri autoritatem super omnes. Prima distinguit potestatem ordinis & iurisdictionis. Et oẽs dicit esse equales in potestate ordinis, sicut oẽs epi sunt equales tali potestate. Petrus autem super omnes dicitur potestate iurisditionis. Secunda dicit, quòd omnes apostoli fuerunt in potestate iurisditionis pares .i. similes. Probatq; in scritura paritatem pro similitudine sumi, ex Leui. 18. ca. Cauete ne uos similiter euomat, cum paria feceritis. glo. .i. similia. Tertia & est sancti Tho. in secunda secundæ. q. 33. arti. 4. ad secundum, quòd fuerunt pares aliquo modo, quantum ad fidei defensionem. Inquit enim sic. coram omnibus Paulus Petrum non reprehendisset nisi aliquo modo par esset quantum ad fidei defensionem. Quarta est eiusdem super epistolam ad gala. 2. cap. quòd apostoli fuerunt equales quantum ad executionem auctoritatis. ait enim Apostolus. s. Paulus fuit par petro in executione autoritatis, non autem in autoritate regiminis.

RATIO-

RATIONABILIS SENTENTIA, QVOD PETRO *subiecti erant cæteri Apostoli.* Cap. III.

ALLATIS duabus extremis opinionibus media mihi uia incedendũ occurrit,& dicendũ,quòd apostoli inter se possunt comparari dupliciter. Primo inquantum apostoli, & sic omnes fuerunt equales. Alio modo inquantum oues Christi,ab eo hic corporali conuersatione separatæ. & sic Petrus solus est pastor, & reliqui apostoli oues sub illius cura. Sed quia non sufficit dicere,sed oportet declarare & probare sic esse ut dicimus, declaro primo dignitatem & potestatem apostolatus. Scribitur in primis Luc.9.ca.quòd cõuocatis Iesus.12.apostolis, dedit illis uirtutẽ & potestatẽ super oĩa dæmonia,& ut languores curarẽt, & misit illos prædicare regnũ Dei & sanare infirmos.Matth. quoq; ulti.legitur,quòd eisdẽ dominus dixit.Eũtes in mũdũ uniuersum docete omnes gẽtes, baptizãtes & docẽtes seruare omnia q̃ mãdaui uobis. In prima quoq; epistola pauli ad Corin. 12.ca.legitur, quòd Deus posuit in ecclesia primũ apostolos.ubi glo.inter linearis in uerbo primũ dicit.dignitate & tẽpore.Et ĩ uerbo apostolos, dicit. omniũ ordinatores & iudices. In decre. di.68.ca. quorũ uices, dicitur ex aug. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. patres missi sunt apostoli,pro apostolis filij nati sunt & cõstituti epi. Et in cõcilio icumenico florẽtino sub Eugenio.4.inter documẽta fidei de ministro cõfirmationis habẽtur hæc uerba. Hãc .s.cõfirmationẽ nõ nisi eps debet cõferre, quia de solis apost lis legitur(quorũ uicẽ tenẽt episcopi)quòd per manus impositionẽ spiritũsanctũ dabant. Diuus Tho. super præallegatis uerbis ex prima epistola ad Corin.12.ca. dicit hæc uerba. Maiores aũt ministri in ecclesia sunt apostoli, ad quorũ officium tria pertinent. Quorũ primũ est autoritas gubernandi fidelẽ populũ, q̃ proprie pertinet ad officiũ apostolatus. secũdo facultas docendi. tertio potestas miracula faciẽdi ad cõfirmationẽ doctrinæ. Hæc ille. Et postquã subiũxit, q tertiũ horum ordinatur ad secũdũ,& secũdũ ad primum,subdit Deus posuit primũ apostolos,quorum regimini cõmisit ecclesiã. Et tripliciter probat.Primo per illud Luc.22. & ego dispono uobis,sicut disposuit mihi pater meus regnũ.Secundo per illud apoc.21. Murus ciuitatis habẽs fundamẽta. xij. & in ipsis.xij. nomina duodecim apostolorum. Tertio per illud

ad Ro.8. Nos ipsi primitias spiritus habétes, maiori.n.gradui maior datur gratia. Ex his omnibus facile est uidere, ꝙ apostoli in quãtum apostoli, habuerũt nõ solum potestatẽ ordinis, sed iurisdictionis. Autoritas.n. gubernãdi ecclesiã, q̃ est apostolatui propria, sine iurisdictionis potestate non est. Et si huic adiunxeris, quòd nõ habuerunt apostolatũ a Christo mediãte petro, sed ĩmediate ab ipso Iesu Christo, iuxta illud Io.xx. sicut misit me pater, & ego mitto uos, & Matthæi.10. & Marci.3. & Luc.6. patet, quòd ipse fecit eos apostolos. Et ad Gala.1. paulus probat se apostolum, quia neq; ab hominibus, neq; ab homine tã mittẽte quã docẽte est apostolus. Solues utrunq; dubiũ.s. & de potestatis equalitate, & de modo habẽdi, quòd.s. apostoli quãtũ ad apostolatus auctoritatẽ fuerunt equales simpliciter, & quòd hãc potestatem habuerunt a Iesu Christo ĩmediate, sicut & apostolatũ. Dixi autẽ simpliciter, quia secundum quid nihil prohibet unum apostolum habere apostolatum dignius altero, ut paulus alijs. iuxta glo. interlinearé ad Gala.1. in uerbo. qui suscitauit eum a mortuis, dicẽtẽ in persona pauli. & ita dignius me cõstituit per ĩmortalem Christum quã alios per mortalẽ. & glo. marginalem ex Aug. in libro retractationum ex eadẽ radice. Propter quod diuus Tho. ibidem dicit paulum ad dexteram, & petrum ad sinistram in bullis papalibus imprimi. Dignitas.n. ista ex parte status vocantis, quia.s. est immortalis, non facit uocatum apostolum maiorem simpliciter, sed quo ad hoc,

SI AVTEM consideremus, quòd etiã ipsi apostoli oues erãt Christi, a quo statutum est ut sit unum ouile & unus pastor, sic petrus inuenitur ille unus pastor, cui dictum est. pasce oues meas, non has uel illas: & reliqui inueniuntur unius ouilis oues. In cuius signum petrus statim factus pastor, curam Ioã. suscepit, interrogans de eo. Hic autem quid? ut patet Ioan ulti. Quomodo autem uerificari possunt hæc duo simul; quòd scilicet omnes Apostoli fuerunt pares in autoritate gubernandi ecclesiam, atq; á IESV CHRISTO eam immediate habuerunt, & ꝙ Petrus solus fuit institutus pastor vniuersalis ecclesiæ, & maior autoritatẽ super alios apostolos, ita ꝙ ab ipso capite in totum ecclesiæ corpus potestas deriuata est; difficile apparet prima fronte, sed si subtiliter contẽplati fuerimus, uidebimus de facto omnia uera simul fuisse. Sciendum est naq; ꝙ sicut in natura dupliciter aliqua fiunt.s. naturaliter, ut cum ho
mo

mo generat hominem, & infirmus ex uirtute naturæ sanatur, & supernaturaliter, sicut cum homo creatus est à deo, & infirmus miraculo sanatur. Ita in ecclesia duplici quoq; modo aliquid fit, scilicet ordinarie, ut cum seruato iuris ordine creatur episcopus, & de speciali gratia à principe, ut si statim aliquis crearetur episcopus; ut de Ambrosio contigit. Vtroque autem modo princeps noster IESVS CHRISTVS in primitiua ecclesia vsus est. nam in institutione ecclesiastici regiminis ordinario iure perpetuo seruandi monarchicũ. i. vnius, principatum instituit, & posuit Petrum caput vnũ totius corporis ecclesiæ: a quo in omnes potestas iurisdictionis, & ordinis ordinariè deriuaretur. Et hoc intendunt omnes sacri autores, cum dependentia omnium à Petro doctrinam tradunt. In ėrogando vero ex speciali gratia: sicut pręuenit petrum in conferendo potestatem ordinis (dum ipse dominus per seipsum etiam alios apostolos fecit sacerdotes in ultima cena, & confessores post resurrectionem, & sacramentum confirmationis in die Pentecostes) ita præuenit eundem in dando autoritatem gubernandi, ordinandi, iudicandiq; ecclesiam; ut ex allatis patet autoritatibus. Et quemadmodum nihil obstat maioritati ipsius petri capitis, ꝙ alij non habuerunt ab ipso potestatem ordinis (quia hoc non fuit ex defectu potestatis in petro, aut ex exemptione aliorum ab ipso, sed ex præuentione superioris, qui prius dedit id subditis petri ex gratia, quod ordinarie dandum erat eisdem a petro) ita etiam nihil officit excellẽtiæ potestatis iurisdictionis petri super omnes, ꝙ eius subditis saluator superior omnibus dedit illam potestatem ex gratia, quam a petro per uiam ordinariam erant accepturi. Modus itaq; uarius dandi, & accipiendi potestatem, clarificat ueritatẽ. In petro enim & a petro inchoat omnis ecclesiæ potestas, & deriuatur in totam ecclesiam via ordinaria: & rursus aliqui petro subditi plures potestates acceperunt à Christo immediate, quas a petro accepturi erant, uia præuentionis gratuitæ. Et sic ecclesia una sub unico tantum capite petro, scilicet & habet apostolos omnes immediate à Christo potestatem ordinis, & iurisdictionis habentes ex gratia præueniente: & habet petrum solum caput apostolorum cęterorum, & omnium, a quo in apostolos alios, & in omnes ordinariæ potestas ordinis, & iurisdictionis deriuanda est. Sunt ergo simul vera, quæ aduersari sibijnuicem uidebantur.

ET vt clarius elucescant dicta, scito quinq; esse differentias inter potestatem petri, & aliorum apostolorum. Prima est in modo dandi, & accipiendi, quia petro data est ordinarie, aliis autem ex speciali gratia: ut explanatum est. Secunda est in offi cio (& sequitur ex prima) quòd petrus factus est Vicarius gene ralis IESV CHRISTI, alij uero facti uelut legati seu delegati eius: iuxta illud Pauli secundę ad Cor. 5. legatione pro Christo fungimur, & ad Eph. ult. legatione fungor in cathena ista. Et hoc ip sum apostoli nomen importat, a missione sumptum; quãuis ex tenso uocabulo in præfatione dicantur Vicarij. Tertia est in obiecto potestatis, quòd aliorũ potestas iurisdictionis non erat supra seinucem, sed super alios, petri uero potestas erat & super alios, & super ipsos reliquos apostolos. dicente sibi soli Christo, pasce oues meas, in quarum numero sine dubio erant apostoli. Vbi Chryso. dicit in persona Christi, ad Petrũ. Loco mei præpositus esto, & caput fratrum tuorum. Quarta est in perpetuitate potestatis; quia aliorum potestas finienda erat cum uita eorum: quoniam data est eis in personis proprijs, pro solis personis propriis, & non pro eorum successoribus. Petri vero potestas usque ad consummationem seculi perseuerat, quia data est sibi in persona propria non solum pro seipso, sed omnibus successoribus suis. quod sancti Doctores exprimũt sub alijs uerbis, dicendo ꝙ data est petro in persona ecclesiæ. Et ex hac differentia oritur, quòd nullus est successor Ioan. aut Iacobi, nec etiam pauli apostoli in autoritate apostolatus vniuersalis gu bernationis ecclesiæ, sicut Apostoli gubrnabant vbiq;: sed tãtũ in potestate ordinis, & regiminis unius certę ecclesię succedunt episcopi, sed solius petri successor est, & dicitur papa, ut patet in allegatis superius. Quinta & ultima pro nunc est in ipsa essen tia potestatis, quoniam autoritas communiter apostolis data, ex ui apostolatus fuit uelut potentia executiua. unde & a S. Th. uocatur autoritas gubernandi: gubernatio enim executionem sonat. Autoritas uero data soli petro cum factus est papa, dicente Christo. pasce oues meas, est potentia præceptiua, & pro pterea uocatur a S. Tho. autoritas regiminis. Propter quod di xit S. Tho. Paulus fuit par petro in executione, non in autori tate regiminis, ad Gala. 2. & ad Cor. 12. ecclesiæ regimẽ, quod sonat executionem non autoritatem regiminis, quod sonat imperium, commissum dicit apostolis. Vnde & in prętatione non

appel-

appellantur Vicarii absolute, sed vicarij operis, dicente ecclesia ad Deum de apostolis. quos operis tui vicarios, quasi diceret uicarios ad exequendum. Verũtamen, quia unum pro alio quãdoq; poni potest, si etiam inueniretur paritas in autoritate regiminis, pie exponendum esset pro executiua potentia. Dedit.n. saluator omnibus apostolis cõmuniter, ut exequi possent in eis ad quos mittebantur, omnia quæ poterat exequi Petrus: puta instituere ecclesias, & episcopos, docere, excommunicare, &c. Petro autem absolutæ dedit potestatem omnium. Et si Paulus aliquo modo. i. executiue erat par Petro, quantum ad defensionem fidei, ut ex Secunda secundę dictum est. Et si nõ penetras differentiam hanc inter potestatem executiuam, & præceptiuã, uide illam in exemplo. Episcopi habent officium prædicandi, & fratres prædicatores habent etiam officium prædicandi (cum ad hoc instituti sint) sed differenter, quia episcopi ex propria autoritate hoc faciunt, fratres uero prædicatores autoritate Papæ delegantis eis in officium, hanc prædicationis exercendæ potestatem. Sic.n. proportionaliter de potestate gubernãdi ecclesiam in Petro & alijs apostolis fuit, Petrus.n. ex propria sui pontificatus officij autoritate gubernabat, alii uero apostoli ex priuilegio domini delegantis eis gubernationis officium.

Nunc superest respondere obiectis in sequenti capitulo.

IN QVO SOLVVNTVR OBIECTIONES CONTRA DETERMINA*tionem factam de Petri primatu super alios Apostolos. Cap. 4.*

VT AVTEM ordinate satisfiat obiectis, primo, ad primo inductas obiectiones, & sic deinceps respõdebitur. Ad autoritatẽ ergo ex Matt. 18. dicitur, quòd in uerbis dictis Petro soli c. 16. & in uerbis dictis oĩbus cap. 18. perspicienda sunt duo scilicet ordo, & potestas data. Ordo fuit, ꝙ prius petro soli est dictum, quodcunq; solueris, & deinde omnibus. Et ex hoc ordine insinuat dominus ordinarium progressum potestatis soluẽdi, & ligandi, ꝙ. s. a Petro ad cæteros deriuanda est propter unitatem capitis, & corporis ecclesiæ, ut ex autoritatibus S. Tho. allatis ex. 4. contra gen. & 4. sen. apparet. potestas data fuit (ut dictum est) ad gubernatiuam ecclesiæ potestatem pertinens, & æqualis modo dicto. Et ex hoc ostendit dominus, quòd ipse ex gratuita pręuẽtione dare uoluit apostolis. Ambo igitur simul cõ

ſiderata oſtendunt magis quod diximus eſſe uerum. Ad illud Ioã.ulti.quamuis male probetur, quòd correctio iuriſditionalis ſit cõmiſſa omnibus per illud.quorũ remiſeritis peccata (quoniam hæc uerba ad correctionẽ fori pœnitentiæ ſpectant)quia tamen poſſet probari per illud Matth. 18. quæcunq; ſolueritis: vbi Saluator loquitur de exteriori iuriſditione, qua eccleſiã non audiens fit ethnicus & publicanus. Reſpondetur,quòd in ueritate ſaluator illa uerba etiam quo ad ſenſum.paſce oues meas, ſoli petro dixit, ut probatum eſt. Et quòd ſi inuenitur aliquid ſimile cõmiſſum apoſtolis (puta paſtorale officiũ) ex eodẽ fundamento dicatur, quòd nulli cõmiſſæ ſunt oues Chriſti indiſtinctè, ut comprehendantur oẽs, niſi petro.alijs uero cõmiſſę ſunt oues determinate ſaltẽ hac determinatione.ſ. alio ab ipſis apoſtolis,ſaltẽ petro. Et propterea alij poſſunt dici delegati paſtores; iuxta illud præfationis. quos operis tui vicarios eidẽ cõtuliſti præeſſe paſtores.quaſi diceret,quòd gregi tuo contuliſti apoſtolos præeſſe paſtores,ut uicarios operis tui.i. miſſos ut uice tua ad executionem operis tui. Petrus autẽ creatus eſt paſtor ouiũ Chriſti abſolute & uniuerſaliter, dicẽte Chriſto ipſi ſoli.paſce oues meas. Vnde (ut unico uerbo dicatur) plus datum eſt per hoc uerba petro, quã per quæcunq; alia ſimul congregata cęteris, quia auctoritas regiminis uniuerſalis ſimpliciter hoc claudit, quamuis totum paſtorale officium executiue conceſſum ſit omnibus apoſtolis. Ad auctoritatẽ ex ſecundo ca.ad Gal.iam patet, quòd nil doctrinæ aut poteſtatis accepit paulus a petro, nõ ex defectu poteſtatis in petro, ſed ex prętientione gratuita, qua a domino Ieſu habuit poteſtatem & ſcientiam, ut ipſemet in primo ca. dixerat. Dexteras autem ſocietatis, propter unitatem fidei,quam docebant: non ſolum namq; ſocij, ſed fratres in unitate fidei ſumus,iuxta illud Matth.23. omnes uos fratres eſtis. Quomodo uero in faciẽ reſtitit ut par,iam declaratum eſt,quòd de paritate in executione officij defenſiui fidei intelligitur. Ad illud uero,quòd in actibus apoſtolorũ, Petrus & Ioannes miſſi ſunt. facile patet ex theologis in primo ſen.di.15.reſponſio,quòd non oportet mittẽtẽ eſſe maiorẽ miſſo.Et nihilominus in propoſito miſsi dicũtur conſilio uel amore, non auctoritate aliorum. Ad auctoritates Anacleti Cypriani,& Hiero.iam patet quid dicendum ex fundamẽto iam poſito. Vnde uir docte,quia non uagando,ſed ex eadẽ radice omnia ſoluuntur, teſtimonium habes quòd doctrina hęc

uera

uera eſt. Vero.n.omnia cõſonãt:& oportet ex quòd quid eſt rei, omnes difficultates ꝓprias ſoluer e,ut philoſophus dicit.4. phy.

Ex eadem quoq; radice patet de poſitione aliorum, quam recitauimus circa modum habendi poteſtatẽ a Chriſto immediate. Patet inquã de poteſtate ordinis, quòd nihil refert an dominus Ieſus præuenerit petrum in faciendo omnes apoſtolos epiſcopos (ut gloſa in ca.porro di.66.ſentire uidetur contra textum) an eos ordinandos petro reliquerit, ut prællegata ſonant.Si.n. petro hoc dimiſit,ordinarium progreſſum poteſtatis ordinis in ſtatuto curſu non præuenit & ſi ipſe ordinauit per ſeipſum, gratuita pręuentione non reuocatione ſtatuti ordinis hoc fecit.De poteſtate uero iuriſditionis, iam dictum eſt,quòd gratuita præuentione per ſeipſum eam omnibus exequenda dedit, qui in ordine dandi ſeu promittendi ordinarium progreſſum deriuationis illius ad alios per petrum fore ſtatuit, ut allatæ auctoritates docent. Ex his omnibus clare liquet, quòd petrus ſolus princeps,caput,& paſtor eſt apoſtolorum, & quòd ei ſubditi fuerunt apoſtoli ut oues paſtori, & quòd ordinaria uia abipſo poteſtatem ſortiti erant ordinis & iuriſditionis, licet gratuita præuentione poteſtatem iuriſditionis executiuam equalem a domino immediate habuerit. poteſtatem autem ordinis epiſcopalem immediate uel mediate, omnes etiam a domino habuerunt equalem. Et ſi prædicta perſpicaciter intuitus fueris, uidebis quòd petrus licet apoſtolus & papa fuerit ſimpliciter maior ceteris,Linus tamen, Cletus aut Clemens non ſic ſe habebãt ad Ioannem apoſtolum & euangeliſtam qui uiuebat,ſed aliquo modo ut par, & excedens, & exceſſus. Erant enim pares in poteſtate executiua regiminis eccleſiæ, pro quanto Ioannes poterat ex apoſtolatu exequi quicquid poterat papa. Erat papa excedens in auctoritate regiminis, ſicut de petri auctoritate dictum eſt, quia illius erat ſucceſſor, & IESV CHRISTI uicarius ipſe, non Ioannes. Erat & exceſſus in dignitate apoſtolatus, quia Ioannes erat apoſtolus, Linus autẽ & Clemens non. Et quia apoſtolis non papæ condendi libros ſacræ ſcripturæ conceſſum eſt,dicẽte illis domino quòd ſpiritusſanctus doceret eos omnia, & omnem ueritatem (unde Aug. de conſenſu Euange. Lucas & Marcus ſcripſerunt illo tempore, quo ab ipſis in carne manentibus apoſtolis probari meruerunt) iõ præualuiſſet ſententia Ioan. ſententię clementis papę in doctrina fidei & morum, ſicut

modo

modo præualet Euangelium Ioannis sententię cuiuscunque papæ & totius ecclesiæ. Nec obstat illud Aug. Euangelio nõ crederem, nisi me autoritas ecclesię admoneret, quia ipse Ioã nes, & similiter quilibet apostolus ecclesia erat, Iesu Christi au ctoritate, testante hoc ipso Ioanne, qui de seipso loquens ca. ult. dicit in persona ecclesiæ, quam autoritate Christi gerebat. Et scimus, quia uerum est testimonium eius. Ex quo namq; con stat apostolum aliquem scripsisse ad doctrinam ecclesiæ, ecclesiæ auctoritatem habet. Ex his autem patet, quòd duarum extremarum opinionum .s. dicentis, quòd omnes apostoli eodẽ modo sint instituti a Christo uicarij sui, & dicentis quòd Christus immediate soli petro dedit potestatem iurisditionis, neutra uidetur uera, quamuis ista secunda sit non reprobanda sed exponenda. Media autem uia sola uera est, quam declarauimus .s. quòd solus petrus habuit uicariatum Iesu Christi, & solus immediate potestatem iurisditionis ordinarie a Christo accepit, ita quòd ab eo alij ordinario iure accepturi erant, & ei sunt subiecti, hoc enim modo uerificatur secunda opinio. Et cum hoc, Iesus Christus dominus iuris præueniendo delegauit ceteris parem in exequendo potestatem (ut dictum est) & hoc ueritatis habet prima opinio. Sequere ergo medium.

IN QVO PONVNTVR RATIONES TENENTIVM *quòd ecclesia uniuersalis seu concilium uniuersale habet potestatem supra Papam simpliciter, ita quòd papa est illi subditus.*
Cap. V.

EXAMINATA comparatione potestatis papæ ad apostolos ratione sui apostolatus, comparanda modo est papæ potestas ecclesiæ uniuersalis seu concilij uniuersalis potestati. nunc quidem absolute, postmodum uero in euentibus & casibus ut promisimus. Et quoniam opposita iuxta se posita magis elucescunt, afferam primo rationes primarias in quibus consistit uis. quibus probatur Papam subesse ecclesiæ seu concilij uniuersalis iudicio. Et ne contingat sepius ecclesiam & concilium iungere, pro eodem sumantur,
quoniam

quoniã non nisi sicut repræsentans & repræsentatũ distinguunt.

Fundant igitur hi constitutionem dictam primo in actis concilij Constantien. sub Ioan. 23. anno domini. 1415. ubi in sessione quinta habita die. 6. mẽsis Aprilis sic legitur. Hæc sancta synodus declarat, quòd ipsa in spiritusancto legitime congregata, concilium generale faciens, & ecclesiam catholicam repræsentans, potestatem a CHRISTO immediate habet, cui quilibet cuiuscunque statusq; uel dignitatis, etiam si papalis existat, obedire tenetur, in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti schismatis, & reformationem dictæ ecclesiæ in capite & in mẽbris. Hæc ibi. Et subiungitur aliud decretum in hæc uerba. Item declarat, quòd quicunque cuiuscunque conditionis, status, dignitatis, etiam si papalis, qui mandatis, statutis seu ordinationibus aut præceptis huius sacrę synodi, & cuiuscunque alterius concilij generalis legitime congregati super præmissis seu ad ea pertinentibus factis uel faciendis, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condigne pœnitentiæ subiiciatur, & debite puniatur, etiam ad alia iuris subsidia si opus fuerit recurrendo. Hæc ibi. Ex quibus habentur tria. Primo quòd concilium uniuersale habet autoritatem a IESV CHRISTO immediate. Secundo quòd papa tenetur ei obedire. Tertio quòd ipsa synodus habet potestatem coactiuam supra papam, dum punitioni eum subiicit. Confirmaturque eadem sententia per concilium Basilien. celebratum anno domini. 1431. sub Eugenio quarto, ubi resumpta sunt hæc decreta in sessione secunda & 18. Deinde in condemnatione errorum Ioannis vuiclef. in eodem Concilio Constantien. sessione. 8. & postmodum per bullam Martini. 5. sacro approbante concilio firmata ibidem. Vbi inter alia sic damnatur articulus iste scilicet. Non est de necessitate salutis credere Romanam ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias. error, si per Romanam ecclesiam intelligatur uniuersalis ecclesia, aut Concilium generale, aut pro quanto negare primatum summi pontificis super alias ecclesias particulares. Hæc ibi. Ex qua condemnatione habetur, quòd Cõcilium vniuersale est suprema ecclesiarum, & consequenter est superior ecclesia Romana, quæ est una ecclesiarum. Et confirmatur hanc esse intentionẽ patrũ, quia faciunt differentiã inter primatũ concilij & summi põtificis, quoniam de concilio dicunt simpliciter, quòd est suprema inter alias ecclesias. De summo uero pontifice, dicunt quòd habet pri-

matum respectu ecclesiarum particularium.

Fundant quoque hoc idem in euangelio & doctoribus, ex eo quòd claues regni cœlorum, officium pastorale & potestas ligãdi atque soluendi, ecclesiæ data sunt dupliciter, scilicet autoritatiue & finaliter. Et quòd autoritate ecclesia ipsa hæc habeat testatur in primis Matth. 18. ca. vbi postquã dominus dixerat. Dic ecclesiæ, & si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus: statim subdit. Amen dico uobis, quęcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcuuque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo. Vbi manifeste ecclesię hanc contulit potestatem uniuersalem: ad hoc enim illa uerba subdidit dominus (ut Hierony. ibidem dicit cum Hylario) ne priuata autoritate reputaretur non audiens ecclesiam ethnicus & publicanus, sed diuina autoritate ecclesiæ collata.

Testatur deinde Aug. super Ioan. (ut habetur 24. q. 1. ca. quodcunque) vbi concluditur quòd Petrus quando claues accepit, ecclesiam sanctam significauit. Et rursus sermone 10. super Ioã. loquens de potestate ligandi & soluendi dicit. Hoc petrus cum omnibus tanquam personam gerens ipsius unitatis accepit. Et iterum in sermone Apostolorum Petri & Pauli. Petrus totius ecclesie gestabat personam: & propterea audire meruit. tibi dabo claues regni cœlorum. Has enim claues non ipsæ ut homo unus, sed unitas accepit ecclesiæ. Et in libro de Agõe Christiano. Non sine causa inter apostolos, ecclesiæ catholicæ personam sustinet petrus. Huic enim ecclesię claues datę sunt, cum petro datæ sunt. Et cum ei dicitur, ad omnes dicitur amas me? pasce oues meas.

Et confirmatur hoc ratione. Quia non minus iuris habet ecclesia in clauibus sibi datis a Iesu Christo quam in rebus, sed dominium rerum temporalium principaliter est in ecclesia, cum etiam papa non sit dominus, sed dispensator rerum ecclesiæ, ut s. Thom. dicit in 22. q. ca. ar. primo, ad septimũ, ergo ecclesia principalius habet claues quam papa. Et confirmatur hoc rursus. Quia cum rectum sit iudex sui & obliqui, & ecclesia uniuersalis adeo sit recta, ut errare non possit (ut patet) papa autem errare possit etiam in fide (ut patet 40. di. ca. si papa) consequens est, ꝗ ecclesia excellentius & prius habeat claues quam papa: immo ꝗ habeat etiam ut iudex papæ. Quòd autẽ finaliter ecclesiæ datæ sint claues, patet ex 2. ad Cor. 13. potestatem mihi dominus dedit in edificationem, & non destructionem. Et S. Tho. in tract contra

contra impugnantes religionem, expresse tenet ꝙ potestas iurisdictionis prælatorum est propter bonũ subditorum, & propterea nulla iniuria fit prælato inferiori, puta episcopo, quando eximitur ab eo Abbas propter bonum ecclesiæ. Ex quibus sequitur ꝙ Papa est propter ecclesiam, & non econuerso, & consequenter claues Papæ datæ sunt propter ecclesiam finaliter.

Fundant, & tertio idem super principijs naturaliter per se notis. Omne inquiunt totum est maius sua parte; ecclesia vniuersalis est totum, & Papa pars, ergo ecclesia uniuersalis maior est Papa. Processus bonus. Et maior est principium per se notum. Minor est apostoli ad Ro.12. multi vnum corpus sumus, singuli autem alterius membra. & Hieronymi ad propositum in ca. legimus di.93. Si autoritas quæritur, orbis maior est urbe.

Fundant demum hoc idem super hoc, ꝙ ecclesia cõstituta est a domino IESV CHRISTO iudex Papæ in casu peccati, ut patet Matth.18. Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic ecclesiæ, & si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus. Ex qua authoritate, licet loquatur in casu peccati (quia incipit si peccauerit) & propterea non spectet ad pręsens ca. in quo comparatur Papa ecclesiæ non in casu, sed absolute. uolunt tamen elicere etiam quòd ecclesia sit absoluta supra Papam. Tũ quia ordinarius iudex alicuius in puniendo, est etiam ordinarius iudex illius absolute. Tũ quia iudex & lex non differunt nisi sicut aĩatũ, & inaĩatũ, ut patet 5. Ethi. Ad eandem aũt legis autoritatẽ cuius est unus actus legis. s. punire. spectant tres reliqui. s. imperare, uetare & permittere. Ad eiusdem ergo iudicis ordinarij autotitatem spectabunt omnes iudicis actus, ad quẽ spectat punire. Et sic cum ecclesia sit iudex ordinarius Papæ in puniendo, sequitur quòd erit simpliciter iudex eiusdem in imperando, uetando, & permittendo. hi n. quatuor actus sunt legis; ut in 12. q.92. arti.2. habes a diuo Tho. Et confirmatur hoc sacrorum autoritate Canonum 25. n. q. j. contra statuta, dicit Zozimus Papa. Contra statuta patrum concedere aliquid uel mutare, nec huius quidem sedis potest autoritas. Et in cap. primo dicitur. Prima salus est recte fidei, regulam custodire, & a constitutis patrum nullatenus deuiare. Ex quibus habetur & quòd Papa non est supra potestatem concilii. & quòd ad primam salutem spectant statuta patrum non Papæ. Multa quoq; in eadem causa & q. dicuntur ad hoc, quæ breuitatis causa omittuntur.

QVIS SIT SENSVS, QVO QVAESTIO DE COMPARATIONE *autoritatis concilij, & Papæ uertitur in dubium.* *Cap. 6.*

AD EVIDENTIAM huius cōparationis prędeclarandi ſunt termini: quid.ſ.noīe eccleſiæ ſeu concilii uniuerſalis intelligitur, ne in uanū tota diſputatio ſit. Eccleſia uniuerſalis duo ſignificare poteſt in propoſito, aut totum corpus eccleſiaſticum conſtans ex omnibus membris, comprehenſo etiā capite.i.Papa, aut totum reſiduum corpus eccleſiæ diſtinctum contra caput.i.Papam. Concilium quoq; uniuerſale, aut ſumitur cum capite.i.Papa, uel perſonaliter, uel autoritate eius autorizatum; aut ſine Papa utroq; modo. Et ſic tres comparationes examinandæ ſunt. Prima eſt inter papam & eccleſiam ſeu concilium ſine capite.i.papa omnino. Secunda eſt inter papam, & eccleſiam ſeu concilium cum capite perſonaliter. Tertia eſt inter papam, & eccleſiam ſeu concilium autorizatum a papa. Et quoniam omnes hæ comparationes ſupponunt papam eſſe caput eccleſiæ vniuerſalis, & non ſolum ſingulorum membrorum (ut inimici ueritatis gloſant) hoc primo monſtratur. Primo ex autoritate ipſius Conſtantien. concilii ante & poſt electionem Martini 5. ut patet in ſeſſione.15. eiuſdem: & in bulla Martini 5. ubi damnatur propoſitio illa Ioannis Huſs. Petrus nec eſt, nec fuit caput eccleſiæ ſanctæ catholicæ. Et altera. ſ.Non eſt ſcintilla apparentiæ, quòd oportet eſſe unum caput in ſpiritualibus regens eccleſiam, quod ſemper cum ipſa militante eccleſia conuerſetur. Hic expreſsè damnatur, quòd Petrus non fuit caput catholicæ eccleſiæ: catholicum.n.idem eſt quod vniuerſale. Et ſimiliter damnatur, quòd non oporteat eſſe præter Chriſtum qui in cælis eſt, unum caput quod regat eccleſiam, conuerſans cum ea, quod eſt papa, ut latius oſtendit diuus Tho. hanc neceſsitatem in 4. contra Gen. cap.76. Hieronym. quoq; in lib. de ortu, & obitu ſanctorum in nouo teſtamento. Petrus (inquit) in Chriſti eccleſia firmamentum eſt, cephas corporis Chriſti principatus & caput eſt. Si Petrus eſt caput corporis Chriſti, ergo totius eccleſię collectiue: iuxta illud apoſtoli ad Rom. 12. multi unum corpus ſumus in Chriſto. Et 24.q.j.rogamus vos, Marcellus papa expreſsè dicit, quòd Petrus eſt caput totius eccleſię. Et in cōcil. Lug. Greg.10. (ut habetur in c. ubi periculum, de elec. li.6.) Papam vicarium Ieſu Chriſti Petri ſucceſſorem, rectorem vniuerſalis eccleſiæ, & directorem gregis dominici uocat. Ritus quo-

que

que ro.eccle.habet.ut cum papa se subscribit in aliqua uniuersa lis negocij bulla,dicit sic.Ego.N.catholicæ ecclesię episcopus.Ex quibus patet, ꝙ cauillatio dicens,ꝙ papa est caput membrorum ecclesiæ,& non ipsius simul ecclesiæ; erronea est. Quo namq; pacto debuit aut potuit melius explicari a sanctis quam per nomina collectiua, & apposita,quandoq; nomina uniuersitatis expresserunt ecclesiam gregem, corpus Christi explicando totam,uniuersalem catholicam? Dicant isti quomodo debet dici. & conuicantur saltem ex uerbis ipsius constantië. & basilië. concilij. ubi eisdem uerbis significatur ecclesia collectiuę, cum millies ibi replicatur. Hæc sancta synodus uniuersalem seu catholicam ecclesiam repræsentans.

De prima ergo comparatione(.s.iter papam & ecclesiam uniuersalem sine capite) aperte constat quid dicendum sit.s.ꝙ papa est super eam. Tum quia est corpus enormiter diminutum, quia est truncum absq; principali membro, ac per hoc non est uniuersalis ecclesia, quæ perfectum significat. Tum quia dei perfecta sunt opera Deute.3 2.ac per hoc non conuenit diuinæ prouidentiæ in tam imperfecto corpore supremam auctoritatem locare, sed magis ipsum a capite dependere. Et si instetur, quòd apostolica sede uacante, inuenitur uniuersalis ecclesia, & tamen sine capite, quod est papa: Respondetur quòd non inuenitur uniuersalis ecclesia nisi imperfecta, ita ꝙ imperfectio ista est conditio diminuens,li uniuersalis ecclesia, sicut corpus truncum diminuit a corpore integro.uniuersale.n. uniuersitatem claudit in se membrorum officialium, quorum præcipuum est caput. Vnde tunc ecclesia est acephala,& est absq; eius suprema parte & potestate. Et qui hoc negat,in errorem Ioā. Huss.negantis necessitatem capitis ecclesiæ in terris (damnatum & a S. Tho. & a Martino 5.cum concilio Cōstantien. ut dictum est)incidit. Et si de ecclesia uniuersali sic sumpta intelligatur, quòd habet immediate potestatem a Christo, & quòd ipsa repræsentatur per uniuersale concilium, erratur errore intolerabili, ut patet ex allatis autoritatibus, & inferius magis elucescet.

De secunda autem comparatione in altero extremo.s.iter papam ex una parte,& ecclesiam totam.i. etiā cum papa ex altera parte,dicitur ꝙ papa cum residuo ecclesiæ non est maioris potestatis iurisditionis spiritualis quàm ipse solus, quia potestas sua cōtinet in se omniū reliquorū potestates, ut earū cā uniuersalis,

Nulla enim est potestas iurisdictionis in ecclesia, quæ nō sit in papa, ut patet inductiue. Quinetiam potestas electiua ipsius papæ, in papæ potestate esse. Quod patet tum ex facto petri, qui elegit sibi successorem, ut 18. q. 1. ca. si petrus, dicit Ioannes tertius. Tū ex eo quòd papa ordinat actum electiue potestatis, determinando quando & qualiter debet fieri electio. & quod plus est, determinando subiectum illius potestatis, dum constituit ꝙ ad duas partes cardinalium ad minus spectet electio. Probatur & ex ca. si papa di. 40. ubi dicitur, quòd uniuersitas fidelium suam salutē post dominum ex papæ incolumitate animaduertit propensius pendere. Et di. 19. ca. Ita dominus, Leo Papa dicit. Huius muneris sacramētum ita dominus ad omnium apostolorum officium pertinere uoluit, ut in beatissimo petro omnium apostolorum summo principaliter collocaret, ut ab ipso quasi a quodam capite dona sua uelut in corpus omne diffunderet. Vbi manifeste patet, a papa omne reliquum corpus ecclesię, uelut a capite potestatem sortiri. Et sic sumendo ecclesiam uniuersalem, constat ꝙ habet immediate autoritatem a IESV CHRISTO, nihil enim mediat inter ipsam & Iesum Christum. Sed ex hoc non habetur, quòd comparando membra aliqua (puta corpus sine capite) ad Christum, quòd habeat immediate potestatem ab ipso, sed sufficit quòd totum habeat immediate a Iesu Christo, partes autem inter se ordine quodam, & ita in caput primo, & per caput in corpus reliquum potestatem diffundit saluator noster, iuxta dicta & dicenda. Vnde patet, quòd tota ecclesia non habet potestatem supra papam solum, nec econuerso, quia papa cum ecclesia reliqua non facit maius in potestate, sed plures potestates.

De tertia autem comparatione (quæ est media, & est inter papam & concilium autorizatum a papa) ex antedictis facile sumitur, quid dicendum est. s. quòd non est maioris autoritatis quam papa, a quo solo autorizari potest, ut patet 17. di. per totū. & extra de elec. c. Significasti, ubi dicitur ꝙ omnia concilia per rom. ecclesiæ autoritatem & facta sunt, & robur acceperunt.

His tribus comparationibus secundum ueritatem præmissis, quarta superadditur secundum opinionem, & est inter ecclesiam uniuersalem ut quandam communitatem, siue papa prima pars eius non, caput totius auctoritatis in ea uelit in eam cōuenire, siue non ex una parte & papam ex altera parte. Et quia comparatio inter diuersa est, & eiusdem ad seipsum subiectio non est, sicut

cut nec iustitia proprie loquendo. cum dicunt hi quòd ecclesia uniuersalis est supra papam, alterum duorum intendūt. aut enim intendunt per ecclesiam uniuersalem congregationem fidelium uelut quādam communitatem, siue papa pars prima illius uelit interesse siue non. aut intendunt ipsam fidelium congregationē auctoritate capitis scilicet summi pontificis factam: ita quòd ipsum congregari solum dependeat a papa in ecclesia uniuersali, in concilio uero duo dependeant a papa. s. congregari & repræsentare uniuersalem ecclesiam, ita quòd in his intendunt, quòd seclusa auctoritate papæ, ex quo congregata est ecclesia uel concilium fit comparatio potestatis ecclesię uel concilij ex una parte, & papæ ex altera. Totus ergo futurus sermo de ecclesia seu concilio ut distinguitur contra papam erit de ecclesia & concilio seclusa papæ auctoritate, post congregationem legitime factam. Et cōtra hos dicentes ecclesiam hebere auctoritatem supra papam, ratio est. Quia positio ista peruertit ordinem regiminis ecclesiæ: oportet namque secundum istos regimen ecclesiæ esse democraticum seu populare: in quo tota auctoritas apud nullum residet, sed in tota communitate, sicut in cap. accidit, ut s. Thom. in 4. sen. di. 19. q. 1. ar. primo, q. 3. ad tertium dicit. Et hoc ipsi uolunt; dum ecclesiam uelut communitate libera, potestate supra papā quasi regem habere dicunt, ut senatus populusq; Romanus, habebat super imperatorem. Et quia hoc ipsi non reputant inconueniens quantum ad rem, licet uocabula horrere uideantur, ideo circa rem insistendo monstrandum est, quòd non communitati ecclesię, sed uni soli in illa Christus plenitudinem potestatis ecclesiasticæ dedit.

QVOD PAPA SIT SVPER POTESTATEM ECCLESIAE *uniuersalis & concilij generalis, ut distinguitur contra papam.* *Cap. 7.*

PRINCIPIVM huius ueritatis ex domini nostri IESV CHRISTI auctoritate sumitur; ubi Ioan. ulti. soli petro ut distincto ab aliis dicit, pasce oues meas (ut deductum in primo ca. fuit) in hoc istituens regimen ecclesiæ monarchicum. Et si ridiculosa illa responsio detur, quòd Christus dixit Petro. Pasce oues meas, non ecclesiam meam, quasi fecerit eum pastorem singulatum ouium, non ipsius ecclesiæ, quæ significat totum

consurgens

consurgens ex omnibus ouibus manifeste excluditur hoc ex eo, quòd in oratione dicitur. Deus omnium fidelium pastor & rector, famulum tuum. N. quem pastorem ecclesiæ tuæ præesse uoluisti. Et in concil. Lug. de elec. lib. 6. ubi periculum. papa rector uniuersalis ecclesiæ, & gregis dominici director dicitur, ubi patet, quòd respectu ecclesiæ & gregis (quæ collectiones significant) & non solum respectu particularium pastor, & rector & director est papa. Et quia hoc est ultima fuga harum uulpecularum uineā domini demolientium, idcirco in omnibus afferendis uigilandum est, ut de ipsa collectione seu communitate concludamus non prælatam sed subditam esse papæ. Amplius. Ioan. 10. saluator inquit, alias oues habeo &c. & subdit, & fiet unum ouile & unus pastor. Certum est quòd ouile non significat oues, sed unū continens oues. Et ex glosa interlineari in principio illius capituli (ubi dicitur, qui non intrat per ostium in ouile, exponente, in ouile. i. in catholicam ecclesiam) habetur quòd per unum ouile intelligitur ecclesia vna ex iudęis & gentilibus. Ex hac auctoritate arguitur sic. Ecclesia ut una ex iudæis & gentilibus, est ouile, & petrus cui dictum est, pasce oues meas, est pastor unus illius ouile, ergo ecclesia, ut una non est super papam, sed sub eo, ut ouile sub pastore. Et confirmatur hoc. Quia ecclesia seu concilium distinctum contra papam. aut est oues aut ouile, aut pastor. Non oues, quia ex utriusque ouibus ouile unum constituendum dicit dominus. Non pastor, quia cum petrus sit unus pastor ecclesiæ (ut monstratum est) si ecclesia esset alius pastor, essent duo pastores, contra dominum dicentem, fiet unus pastor. Ergo ouile. & cum non sit ouile nullius pastoris, est ouile unum unius pastoris, qui est dominici gregis rector & director, papa scilicet.

Et confirmatur quòd de papa specialiter loquatur, quia uerbo futuri temporis utitur significante futurum fieri, fiet inquit ouile unum utrisque conuenientibus & unus pastor. Et quoniam quod est, non fit nec fiet: ipse dominus, qui de seipso præmisit pluries ibidem, ego sum pastor bonus, non est postmodum factus pastor unus: sed dum soli petro postmodum dictum est, pasce oues meas, non has uel illas. impletum est fiet, unus pastor, loco illius summi pastoris, qui solus est pastor bonus per essentiam.

Amplius. Non minus papa est episcopus ecclesiæ catholicæ

quam

quàm quilibet episcopus suæ ecclesiæ, sed quilibet episcopus est episcopus & singularum personarum & totius collectionis earum in unam cõmunitatem. ergo & papa est episcopus singulorum & uniuersorum christianorum in unam catholicam ecclesiã collectorum. Et confirmatur hoc. Quia cum ecclesia sit nomẽ collectiuum, & significet collectionem fidelium (ut dicitur de cõse. di. 1. ca. ecclesia) & episcopus dicatur episcopus ecclesiæ talis, oportet ut primo sit episcopus ipsius ecclesiæ,& secundario singularum personarum, ac per hoc papa qui intitulatur episcopus ecclesię catholicæ,& non illorum aut omnium christianorũ. primo est episcopus ipsius ecclesię catholicæ,& secundario membrorum eius. Et uere sic est, quia primo debet superintendere bono proprio ipsius unius ecclesiæ catholicę & deinde bonis proprijs membrorum omnium. Et si studiose quæratur quo pacto papa potest dici episcopus & caput ecclesię catholicę, cũ ecclesia catholica includat ipsum papam. Patet responsio dupliciter, primo quòd hæc est distributio accõmoda, sicut cum dicitur, cœlum continet omnia corpora, non quòd contineat seipsum. sed quia continet omnia posibilia contineri. pariformiter enim dicitur, quòd papa est caput & episcopus ecclesiæ catholicæ, non quòd sit caput, episcopus, rector &c. suiipsius, sed quia est caput omnis posibilis habere caput, rectorem & episcopum. Secundo dicitur, ꝙ quia secundum Hylarium sermo rei,& nõ res sermoni debet esse substitura, ea ratione papa dicitur caput & & episcopus ecclesiæ catholicæ, quia in ecclesia catholica ipse capitis & episcopi locum tenet. Amplius. Papa habet supremam potestatem in ecclesia dei, ergo papa non subest ecclesiæ. Antecedens patet ex condemnatione iam dicta in concilio cõstantiẽ. per Martinum 5. ubi de papa loquendo, dicitur habens supremã potestatem in ecclesia dei. Consequentia probatur, quia supra supremam auctoritatem in ecclesia dei, non potest maior intelligi in eadẽ ecclesia dei, etiã si fingẽdi detur licentia. Immo ex hoc etiã sequitur, ꝙ tam ecclesia quã cõciliũ papæ subditur, quia non sunt duæ supremæ potestates in ecclesia dei, principatuũ.n. pluralitas mala cũ sit (ut patet. 12. metaphy) a Iesu Christo summe bono, q. uult ecclesiã suã optime disponi esse non põt. Et confirmatur hoc auctoritate Innocẽtij. 3. ĩ cõcilio generali, ex. de pe.& re. ca. cũ ex eo. ubi dicitur, ꝙ Ro. Põtifex plenitudinẽ obtinet potestatis. Et in. c. ꝓposuit, de cõcess. præbẽ. idẽ dicit. Nos secũdum

pleni-

plenitudinem potestatis, de iure possumus sup ra ius dispensare. Et ex de elec. in. c. significasti. Paschalis dicit. Aiunt in concilijs statutum non inueniri, quasi Ro. eccle. legem concilia ulla præfixerint, cum omnia concilia per Ro. ecclesiæ auctoritatem, & facta sint, & robur acceperint. Quæ omnia pro plenitudine potestatis papæ. s. concilia, & consequenter uniuersalem ecclesiam allata sunt. Et confirmantur auctoritate. S. Tho. in trac. contra impugnantes religionem, ubi dicit hæc uerba. Sancti patres in concilijs congregati nihil statuere possunt nisi auctoritate Ro. pontificis interueniente, sine qua etiam nec concilium congregari potest. Hæc illæ. Amplius. Papa est proximus & immediatus uicarius Christi & apostolorum, ergo nullam habet in terris potestatem priorem se. Antecedens patet in sepe dicta condemnatione articulorum a Martino. 5. in concil. constantié. ubi unus ex reprobatis articulis est iste. Ecclesia Ro. est synagoga Sathanę, nec papa est proximus & immediatus uicarius Christi & apostolorum. Consequentia patet, quia proximo & immediato nihil est propinquius & immediatius. Et ex hoc patet primo, quòd erroneum est dicere, quòd ecclesia ut distinguitur cōtra papam habet immediate auctoritatem a Christo supra papam, sic enim non papa, sed ecclesia esset pr. xime & immediate Christi uicaria. Impossibile est enim esse duo sub ordinata ambo equæ proxima & immediate Christo, ut patet istos fingere. Et confirmatur auctoritate. S. Tho. dicentis in trac. contra errores græcorum ca. 69. Christi uicarius suo primatu & prouidētia uniuersalem ecclesiam tanquam fidelis minister Christo subiectam seruat, & oppositum sentire dicit esse errorem. Postremo uideat queso diffinitio facta in Cōcilio florentino, quod quia ex orientali & occidentali simul ecclesia conflatum est, cæteris occidentalibus tantum, antefertur. Et ibi (ut in primo. c. uerba adduximus) non solum dicitur quòd papa est omnium christianorum pater & doctor, sed quòd est etiam uniuersalis ecclesiæ pastor gubernator & rector, cum plena potestate a domino Iesu Christo institutus in beato Petro. Dicant ipsi quomodo potuerit clarius exprimi, quòd non solum omnium membrorum, sed ipsius uniuersalis ecclesiæ pastor, rector & gubernator est, & quòd non mediante ecclesia, sed in petro cuius est successor, plenam potestatem pascendi, regendi, gubernandi uniuersalem ecclesiam a domino Iesu Christo accepit. Et uideant si tantum

lumis

luminis eis concessum fuerit, quòd hereticorum more scripturas, & sanctorum dicta oportet eos extorquere, ut eorum pro tervus error d.fendatur. Forte nulla scriptura tam clara in fide habetur, quam non posit extorta expositio ad suum trahere propositum. sed ueritas tunc inuenitur, cum planus scripturę sensus iuxta sanctorum consensum quęritur.

In qvo respondetvr obiectionibvs svmptis ex avtoritate concilij Constantien. & Basilien. Cap. 8.

Vt ordinate autē obiectis distinctę satisfiat inchoādum est a decretis Constantien. ad quæ duæ responsiones dantur. Prima negans illa esse autentica auctoritate ueri concilij facta: quoniam facta sunt tempore schismatis, quo erāt tres Papæ in ecclesia Dei, ab una sola obedientia.s.Ioannis 23. absente etiam illo suo papa. Quod constat ex eo, quòd illa promulgata sunt anno domini. M. cccc xv. die vj. Aprilis in sessione 5. & obedientia Gregorij 12. coniuncta est illi die 4. mensis Iulii eiusdem anni in sessione 14. & obediētia Benedicti. xiij. iungi cepit anno Domini, M. cccc xvi. die xiij. Octobris in sessione 22. Vnde dicere, quòd illa obedientia constitueret cōcilium generale catholicam ecclesiam representans, nihil aliud est quàm renouare antiquum schisma, & damnare ut schismaticas duas obedientias, & quod semper fuit & est dubium, facere certum. Et si dicatur quòd Martinus v. approbauit illa decreta & illam synodum. Decreta quidem in sessione vltima, ubi legitur quòd dixit quòd omnia, & singula determinata, conclusa, & decreta in materiis fidei per præsens concilium, concilialiter tenere, & inuiolabiliter obseruare volebat, & nunquā contrauenire quoquo modo: ipsaq; sic concilialiter facta approbat & ratificat, & non aliter, nec alio modo. Hęc ille. Constat autem ꝙ concilium esse supra Papam, uel papam supra illud, materia fidei est. ergo decreta illa in sessione 5. facta super superioritate concilij supra papam, sunt approbata. Synodum uero in bulla condemnationis articulorum Ioannis uuicleff, sacro approbante concilio. ubi interrogatoria ponens dicit, utrum credat ꝙ condemnationes Ioannis uuicleff, Ioannis Huss, & Hieronymi de praga, factæ de personis eorum, libris, & documentis per sacrum generale Const. conciliū, sint rite, & iuste factæ, & a quo-

libet catholico pro talibus tenendę & asserendæ. Hęc ibi. Et cū constet, quòd contra Ioannem uuicleff in sessione 8. contra Io an. Huss in sessione 15. & contra Hiero. de prag. in sessione 21. sententia lata fuerit, consequens est, tunc ante unionem obediētiarum omnium, concilium generale fuerit, si Martinus in tali bulla verum dicit. Respondendum est, quòd tractari aliquid in materia fidei contingit dupliciter. s. materialiter, & formaliter. Tunc tractatur formaliter materia fidei, quando tractatur ut credenda, uel damnanda a fide. Tunc autem tractatur materia fidei materialiter, quando tractatur res quidem pertinens ad fidem, sed non ut credenda, uel non credenda: sed quacunq; alia ratione, extra formale. n. infinita contingit esse. Et quia nisi sermo intelligatur formaliter, perit certitudo, ideo uerba Martini v. in illa ultima sessione formaliter sunt intelligenda. In concilio siquidem illo fuerat in materia fidei tractatum, & decisum formaliter (ut patet in sessionibus allegatis contra illos tres supradictos, & etiam in sessione. 19.) & fuerant multa alia tractata, sed non ut materia fidei, inter quæ sunt illa sessionis. 4. & 5. In cuius signum nulli fuerunt deputati ibi ad uidendum de fide, quin potius deputatio in materia fidei cepit post hæc in sessiōne. 6. ut patet ibi. nulla etiam fit ibi mentio de credendo uel non credendo. Martinus autem v. approbauit decreta in materia fidei formaliter tantum, & non illa alia. Et hoc euidenter ēt patet: quia illa uerba dixit respondens requisitioni oratorum Regis Polonię exigentium, quòd acta per cōcilium contra illos præ nominatos hæreticos firma essent (ut patet in sessione ultima) & propterea bulla illa condemnationis subsequuta est. Ad instantiam uero de approbatione synodi dicitur, quòd per illud & alia interrogatoria, ibidem de concilio Constantien. posita, totum a nobiliori parte Martinus nominauit: congregatio siquidem Constantien. quę inchoauit in sola obedientia sub Ioanne xxiij. & iterū post in coniuncta obedientia sub Grego. xij. in coniunctione obedientię Benedicti. xiij. cōsummata est. & post Martinum electum autorizata facto præsidentiæ personalis in concilium uniuersale, ad hoc nobiliori, & certiori statu tota concilium uniuersale uocatur, & nuncupatiue in quolibet statu concilium uniuersale appellatur, nominibus utendo ut plures.

Fundatur autem hęc declaratio, super eo quòd non est rōni consentaneū, Martinū uoluisse declarare alias obediētias fuisse

extra ecclesiam,sed uerba proferre honoribus,nominibus utēdo
ut plures utuntur,absque ueritatis tamen offensa. Vnde in illa bul
la,bis oppositū declarauit,scilicet in articulo, papa habet supre•
mam potestatem in ecclesia dei,& in illo. petrus fuit caput eccle
siæ catholicæ. Et ut insinuaretur,quod concilium ab ultima par-
te appellabat,in pręcedenti interrogatorio , præterito adiunxit
præsens,dicens quòd concilium approbauit & approbat,condē-
nauit & condemnat, quasi præteritum non suffecerit. Et quia iā
ex isto priore interrogatorio habitum erat, quòd concilium Cō
statien.in præsenti sub Martino v.condemnat illos tres,nō opor
tuit in ultimo interrogatorio pręterito iungere pręsens . iā enim
præteritum supponebat pro concilio sub Martino,quia iam dam
nauerat,& sic etiam uerba saluantur uerbaliter. Hæc est prima
responsio ad principale motiuum. Secunda autem est, dato ꝙ
decreta illa ualeant,intelligenda sunt cum grano salis,quomodo
autem , dicendum est per singula.In primis,cum dicitur quòd co
cilium potestatem à CHRISTO immediate habet,potest du-
pliciter intelligi, primo de concilio ut distinguitur contra papā.
Et sic est falsum,ut patet per inductas auctoritates extra de elec.
ca.significasti . ubi dicitur quòd robur habent omnia concilia a
Ro . sedis auctoritate . Et distinc.19.ita dominus, ubi Leo dicit,
quòd a Petro quasi a quodam capite in corpus omne auctori-
tas manat . Et s.Tho. in tractatu, contra impugnantes religio-
nem dicit,quòd sancti patres in conciliis congregati,nil possunt
statuere sine Rom. pontificis auctoritate interueniente,sine qua
nec congregari concilium potest. Hęc illę. Et nota quòd dicit
sancti patres , quia patribus non sanctis,sed præsumptuosis nulla
lex posita est, sed præsumptio eorum sibiipsis est lex. Secundo
potest intelligi de concilio incluso papa. Et in hoc sensu est ue-
rum, quòd habet immediate auctoritatē a Iesu Christo.Et quòd
sic interpretandum sit,ex duobus uerbis illius decreti colligitur.
Primum est , legitime congregata . constat enim quòd legitima
congregatio concilij generalis ad papam spectat, ut ex nunc nūc
allatis testibus patet, & dist.17.per totum. Secundum est, eccle•
siam catholicam repræsentans: corpus nāque ecclesiasticum uni-
uersum (quod ecclesia catholica.i.uniuersalis significat) non est
ipsum uniuersum corpus ecclesiasticum, si sine capite sit uel intel-
ligatur. Papam autem ex dictis constat caput esse totius ecclesiæ
catholicæ,ac per hoc concilij ipsam repræsentantis . Et si mundi

cordis oculo perſpiciatur, apparebit quòd Conciliũ habet quòd repræſentet uniuerſalem eccleſiam a papa, qui habet pleniſsimam curam uniuerſalis eccleſiæ. Quis enim Cardinalibus, Epiſcopis, Abbatibus & prælatis paucis (ut communiter accidere uidetur) contulit uota totius populi chriſtiani, niſi papa? oportet enim aut ipſos chriſtianos hoc feciſſe, aut aliquem ſupplere potentem eorum uota. Et cum ipſos non transferre uota ſua in eos, experientia teſtetur, quin potius ſi requirerentur chriſtiani, infiniti inuenirentur qui refutarent transferre uota in alios, & per ſeipſos intereſſe mallent, aut concilium non celebrandum ducerent. Relinquitur ergo, quòd Papa qui ſolus eſt pater, paſtor, doctor, rector & gubernator omnium & ſingulorum chriſtianorum cum plenitudine poteſtatis, uota totius eccleſiæ transfert in concilium congregando & roborando ut ei uidetur. Propter quod, ſine papa patres ſancti congregati nihil poſſunt, & diſſolui poteſt concilium a papa, auferendo ab eis quòd amplius uniuerſalem eccleſiam non repræſentent auctoritatiue. Nec eſt uerum ſi dicatur, quòd eccleſia ratum habet concilium, non reclamando. ideo enim non reclamat, quia in uero concilio papa ſupplet: in falſo autem quia contra præſumptuoſos præualere non ſperant docti, ignorantes autem neſcij ſilent. hoc autem non eſt approbari ab eccleſia, ſed non moleſtari ab illa.

Deinde cum dicitur, quòd ipſi concilio ſeu eius decretis etiã papa obedire tenetur: multis diſtinctionibus iuxta multos terminos opus eſt. Diſtinguendum eſt enim de papa dubio uel certo, ſicut enim quod neſcitur conſecratum, pro non conſecrato habetur, & reconſecratur ſecundum ſacros canones (ut patet extra de presbytero non baptizato cap. ueniens, & de conſe. di. 1. cap. ſolẽnitates) ſic qui neſcitur legitime electus papa, tanquam non papa obedire tenetur, & hoc directe pertinet ad illa decreta ratione ſchiſmatis, quando erãt tres papæ, & nullus indubitatus ex ſua electione.

De papa autem certo, & indubitato diſtinguendum eſt, quia uel eſt ſermo de his quæ a Concilio & decretis eius ſtatuuntur de iure diuino (ut ea quæ ſunt fidei) uel naturalis iuris, ut ea quæ ſunt uirtutum & uitiorum moralium, & ſic papa tenetur obedire, nec poteſt contra ea diſpenſare. Et ſic interpretãda ſunt decreta illa. unde in tribus dicit debitum obedire ſcilicet in his quæ ſunt fidei reformationis & amotionis ſchiſmatis. hoc enim

enim cum ſpectantibus ad ea, aut ad ius diuinũ aut ad ius naturale ſpectant. Vel eſt ſermo de his quæ ſunt pure iuris poſitiui. & ſic diſtinguendum eſt de obedientia, ſcilicet quo ad iudicium diuinum uel humanum: & dicendum, quòd licet princeps ſit ſolutus legibus, nec concilia legem ullam coactiuam in iudicio humano præfixerint Rom. ſedi, in iudicio tamen diuino tenetur papa obedire: ut s. Thom. expreſſe habet in prima, ſecundę. q. 96. ar. 5. ad tertium. Et in ca. confidimus, 25. q. 1. Gelaſius papa dicit, uniuerſalis eccl. conſtitutum nullam magis exequi ſedem præ cæteris oportere quam primam. Demum cum ſubditur de punitione contumaciter contemnentium, poteſt dupliciter intelligi. Primo indifferẽter, ut quilibet etiam indubitatus papa in quo cunque peccato contra ius diuinum aut naturale contumax, punitioni humanæ ſubiiciatur. Et hic ſenſus eſt contra ſacros canones, ut patet in ca. ſi papa di. 40. & diſt. 79. ca. electionem, & in cap. aliorum. 9. quæſtio. 3. Nec eſt acceptandum quòd id, quod infinito temporis ſpatio a tot eſt patribus approbatum unico uerbo deſtruere uoluerit conditores canonum. Secundo poteſt intelligi diſcrete ſecundum proportionem materiæ & perſonæ, & ſic cum prælati communiter non ſint publice puniendi (exemplo dei, qui non puniuit publice Aaron de idolatria: ut s. Tho. dicit in 4. ſen. diſt. 46. q. ſecunda, ar. ſecundo, quæſtio. ſecunda, ad quintum,) & papa non ut puniendus facto, ſed uerbis repræhendendus publicæ (ut ex s. Thom. colligitur in 4. ſenten. diſtin. 19. quæſtio. ſecunda, artic. ſecundo, quæſtio. ſecunda, ad ſecundũ & in ſecunda ſecundæ, q. 33. artic. 4. in caſu quo publice in periculum eccleſiæ peccat, ut Petrus repræhẽſus fuit a Paulo ad Gal. 2.) & in caſu quo poteſt deponi etiam facto depoſitionis puniri poſſit, conſequens eſt quòd ſic diſcrete & proportionaliter intelligantur uerba illius decreti.

Ex quibus omnibus clare patet, quòd nec ex illis decretis habetur ſuperioritas concilij aut eccleſiæ ſupra papam. Vnde non oportet aliter reſpondere ad eandem ex Concilio Baſilien. in ſeſſione. 2. & 18.

De quo tamen ſciendum eſt, quòd licet ab Eugenio iiij. fuerit approbatum quo ad inchoationem & proſecutionem, & multa pro illo Concilio in bullis ſuis dixerit, nunquam tamen illius approbauit decreta, quin potius in Concilio florentino ſta-

tim

tim diffiniuit Ro.Ponti.esse caput,pastorem,doctorem, & recto rē uniuersalis ecclesiæ, ut superius attulimus. Refert quoq; dominus Io.de Turre cremata (qui fuit pręsens utriq; concilio) in lib.3.de ecclesia,ca.100. multos defectus qui in concil. Basilien. in conflatione illorum decretorum interuenerunt.s.quòd nō fuerunt unanimiter conclusa, nec cum consensu præsidentium legatorum domini papæ, qui talibus interesse recusarunt.nec expectatis oratoribus Anglie & Castelle,quos in uia nouerant constitutos,nec auditi sunt uiri multi sapientes, uidentes hoc esse cōtra doctrinam sanctorum, sed promulgata sunt ad furorem hostium.apo.sedis cum multitudine populi,nullius auctoritatis. Vnde ex neutro concilio admittuntur ut ualida. Nos tamē ex abūdanti iustitia, illa glosauimus. Et si glosas contra intentionem autorum dixerit aliquis, ex alijs actis eorundem conciliorū hoc conuicens, respondebo primo quòd ego homo sum. & uideo quæ foris sunt quo ad ipsa decretorum uerba, deus autem intuetur cor. Quo ad alia uero acta eorundem conciliorum attestantium aliam fuisse autorum intentionem, dicam de Constantien. quòd sicut errauit usurpās in una sola obedientiam uniuersalem ecclęsiam, ita errauit dominus in procedentibus ex ea, quoniā tunc illa decreta fecit. De Basilien.uero notorium est,quòd errauit cum contra unum uerum & indubitatū Pont. Euge.4.processit usq; ad depositionem inclusiue, qui tamen cum successoribus suis uerus Papa est.Dicam secundo quòd si honorem ueritatis recusant, falsa, erronea ac igni obnoxia sunt.

IN QVO SOLVVNTVR RELIQVE OBIECTIONES *contra idem facta.* cap. IX.

EXPEDITIS auctoritatibus conciliorum Constan.& Basiliē. quæ nullius auctoritatis censentur,soluendæ cōsequēter sunt obiectiōes quę ex uera ac certa auctoritate procedūt, iuxta ordinem quo inductæ sunt. Ad declarationē igitur Martini V.in condemnatione articulorum.s. quòd error est non credere Ro.ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias, si per Ro. ecclesiam intelligitur ecclesia uniuersalis uel concilium uniuersale,aut pro quanto negat primatum summi pontificis super particulares ecclesias. Respondetur, quòd quia comparatio est inter

ter diuersa, & hæc tria.s.ecclesia uniuersalis, concilium uniuersale, & ecclesia Ro. singula sunt quædam corpora mystica integra, constantia ex capite & membris reliquis, & in capite non solum conueniunt, sed identificantur (papa siquidem caput propriũ uniuersalis ecclesiæ & concilij & Ro. ecclesiæ est) in membris autem reliquis distinguuntur. uel sicut repræsentans & repræsentatum, ut membra ecclesiæ & concilij, uel sicut pars & totum, sicut membra reliqua Ro. ecclesiæ partes sunt membrorum reliquorũ concilij & ecclesiæ uniuersalis, ut patet. idcirco cum sit comparatio inter ecclesiam seu conciliũ uniuersale & ecclesiam Ro. non fit comparatio secundum caput, sed secũdum reliqua utriusque membra, secũdum quæ recte dicitur, quòd tam ecclesia, quã synodus uniuersalis, est superior ecclesia Ro. ut ex illo articulo deducitur. unde admisso illius comparatiue nihil concludit contra papæ auctoritatem. Posset nihilominus dici, ꝙ quia esse supremam inter ecclesias, conuenit ecclesiæ ratione capitis, & ecclesia Ro. ratione capitis est de essentia concilij & ecclesię uniuersalis. & nulla comparatio etiam cum dictione exclusiua excludit intrinseca. idcirco non est admittenda comparatio concilij ad ecclesiam Ro. quo ad hoc, quod est esse supremam inter ecclesias, sicut nec quo ad caput, quia sicut idem est caput, ita eadem est superioritas, & negaretur illa illatio, ergo concilium est suprema inter alias ecclesias etiam Romanam. Et ad probationem, quia Ro. ecclesia est una ecclesiarum. respondetur, ꝙ plus requiritur ad comparationem istam, oportet enim quòd sit una, & distincta capite proprio ab ecclesia quæ est concilium, quod hic non est. Ex calce uero illius articuli. s. quòd primatus papæ est super ecclesias particulares, cum sit sermo affirmatiuus de primatu super particulares, & non negatiuus de primatu super uniuersalem ecclesiam, nihil habetur in oppositum, qđ.n. nõ fuit expressum ibi, est expressum alibi, ut adductũ est. Ad obiectionẽ sumptam ex euangelio Matth. 18. q̃cunq; solueritis &c. dicitur, quòd ad literam hæc tria tantum ad propositum habentur. Primum est, quòd a Christo ĩmediate apostolis data est potestas ligandi & soluendi, quod superius concessimus conformiter ad ca. in nouo. di. 21. Secundum est, quòd potestas data est uniuersalis, iuxta illa uerba. quæcunque solueritis. Sed tamen non est adeo uniuersalis ut uerba sonant, sed li Quęcunq;, distribuit pro subiectis. ita quòd sensus est, Quæcunq; uobis subiecta solueritis

aut

aut ligaueritis &c. alioquin oportet dicere, quòd omnino occulta potuissent soluere uel ligare, contra illud apostoli primæ ad Corin. 4. nolite ante tempus iudicare, donec ueniat dominus, qui illuminabit abscondita &c. Et quia Petrus non erat eis subiectus, sed prælatus cum factus fuit pastor ecclesiæ, ideo sub illa distributiua non concludebatur Papa, utpote non subiectus. Tertium autem est, quòd ex illo contextu insinuatur, quòd ecclesia quælibet habitura esset potestatem ita ligandi & soluendi, ut soluta & ligata ab ea essent soluta & ligata in cœlo. & hoc in sibi subiectis. Vnde sicut ridiculum est ex hoc, quòd ecclesia Bononien. habet hanc autoritatem, inferre ergo potest ligare aut soluere nõ subiecta: ita ex hoc quòd ecclesia uniuersalis habet hanc autoritatem non potest inferri, nisi quòd potest in subiecta. quamuis enim multo plura sint subiecta uniuersali ecclesiæ quàm Bononien. nihilominus in hoc formali conueniunt, quòd nulla ecclesia potest nisi in sibi subiecta. Ex hoc autem non habetur, quòd Papa est ei subiectus. nec etiam habetur (ut superius dictum est) quòd habeat a Christo immediate potestatem, quia modus habẽdi. s. immediate a Christo, ex speciali gratia ad personas suas fuit. Quod autem alicui gratiosæ conceditur, non debet ab alijs trahi in exemplum. a Christo. n. habent omnes ecclesiæ hanc potestatem, sed non immediate. Ad auctoritates Aug. dicentes quòd Petrus in persona ecclesiæ & unitatis &c. claues accepit. Dicẽdum est, quòd per hæc omnia intelligendum est hic. s. quòd non soli personæ petri, sed officio suo perpetuo duraturo hæc collata sunt. Et quia officium petri est officium capitis quod habet influere in corpus reliquum, ideo officio capitali data, toti corpori, data dicuntur & sunt. Non potest siquidem expers corpus remanere, si caput officium suum facit. unde & Leo Papa in di. 19. ca. ita dominus, ipsi domino attribuit quòd a Petro in corpus omne potestas deriuaretur. Quia ergo unitas officij cõmunicatiui toti ecclesię claues accepit in persona petri, ideo dicitur quòd Petrus personam ecclesiæ gerebat, & quòd unitas nõ unus claues accepit, & quòd ad omnes dicitur amas me, pasce oues meas, & similia. & non propterea dicitur quasi cõmunitas popularis aut senatoria potestatem acceperit. Hic. n. sensus contra Aug. & Iesum Christum est, ut ostensum est. & ipse Aug. in q. noui & ueteris testamenti aperit dicens. Saluator cum pro se & Petro dari iubet didragma. pro omnibus soluisse uidetur, quia si

cut

cut in saluatore erant omnes causæ magisterij, ita & post saluatorem in Petro omnes continent: ipsum.n.constituit caput eorũ,ut esset pastor gregis dominici. In quibus uerbis docet, ꝙ in officio capitali Petri, omnes subintelliguntur. Ad primam aũt rationem dicitur, quòd licet nõ minus iuris habeat ecclesia in potestate iurisdõnis quàm in bonis tẽporalibus: tamẽ nõ eodẽ, sed alio mõ habet. Nã ptãte iurisdictionis obtinet ut regimẽ monarchicum: dominium autem temporalium ut cõmunitas. Et ratio diuersitatis est: quia potestas iurisdictionis est a Iesu Christo, qui tale statuit regimen, dominium autem rerum est a donatoribus hominibus, transferentibus dominium quod ipsi habebant in cõmunitatem ecclesiæ, & non in unum aliquem. Et hoc apparet in ecclesijs particularibus: in quibus manifeste eccelsiæ in ẽpo habent potestatem iurisdictionis, non autem dominium rerum.

Ad aliam uero rationem, quòd ecclesia non potest errare, distinguendum est de errore personali in credendo, & in sentẽtialiter auctoritatiue diffiniẽdo, & rursus de ecclesia uniuersali claudendo in se Papam, & ut distinguitur contra eius auctoritatem. & dicendum est, ꝙ errore personali, certum est ꝙ Papa quia est una singularis persona, magis potest in fide errare quàm totum residuum ecclesiæ, sed hoc non spectat ad propositum. Errore autem iudiciali in fide, est econuerso, quia magis potest errare communitas ecclesiæ sine auctoritate Pape quàm Papa. Et ratio est: quia error Papæ in diffinitiua sententia fidei est error totius ecclesię, & ueræ uniuersalis ecclesię, capitis, & membrorũ; quia ad ipsum spectat determinare finaliter de fide quid tenendum, & quid repellendum, ut ab omnibus inconcussa fide teneatur: ut S. Tho. in tractatu contra errores grecorum cap. 67. auctoritate Cirilli, & Maximi ostendit, & in Secunda secundæ q. j. artic. ult. probat ratione. impossibile est autem uniuersalem ecclesiam errare in fide, ergo impossibile est Papam in iudicio diffinitiuo autoritatiue errare in fide. Secus est in alijs: ut S. Tho. in quoli. 8. art. ult. ostendit. Vnde argumentum militat ad oppositum; quia Papa in hmõi iudicio est rectif. imus propter assistentiam spiritusan. in iudicio fidei propter uniuersale bonum fidei; sicut promisit Ioan. 14. spiritussanctus docebit uos omnẽ ueritatem. & Petro dixit. ego rogaui pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Iuxta quod etiam 24. q. j. dicit Innocentius Papa cap. quoties. Quo-

ties ratio fidei uentilatur non nisi ad Petrum.i.sui nominis honorem, & autoritatem habentem recurrendum est. Et scito, ꝙ cum dicitur de errore iudiciali, quòd sola uniuersalis ecclesia errare in fide non potest; non excluditur summus Pontifex, sed includitur: quia auctoritas determinandi de fide competens uniuersali ecclesiæ principaliter residet in Ro.pontifice: ut S.Tho. ij.ij.q.xj.art.iij. ad tertium dicit. Immo ipsa auctoritas, quæ uniuersalis ecclesiæ dicitur, non nisi illa Papæ est, ut ex inducta auctoritate ex.q.j. secunda secundę (vbi finalis sententia de fide ad Papam spectare probatur) patet. Et propterea in allegato quo libet S.Tho.iudicio ecclesiæ, & Papæ vt synonymis utitur; aperiens expresse quòd sententiæ Papæ per assistentiam diuinæ prouidentiæ standum est. Et propterea oportet esse cautum, ne uocabulis aliter intellectis fallamur. Certi namq; sumus, ꝙ nec Papa, nec ecclesia, aut synodus vniuersalis integra, potest in fide errare, iudicando autoritatiue de fide. De ecclesia autem ac synodo acephala nihil inuenio: quia nihil autoritatis sine capite in ea uideo, quàmuis merita multa. Et non aduertere ad hanc distinctionem de fide personali, uel in iudicio autoritatiue, est cā quare a multis ignoranter in materia fidei ecclesia, immo Doctores, Papæ præferantur. considerant. n. ipsum non officium cum assistentia diuina ad fidem in officio, etsi non in persona. Ad id uero quod additur, quòd claues sunt propter ecclesiam finaliter, concedo ingenue ꝙ Papa ut potestatem iurisdictionis habens est propter bonum fidei, & pacis ecclesiæ, ut ex cap.lxxvij. quarti. contra Gen. & S.Tho. apparet; & est ignobilior ipsa pace Christi, quæ exuperat omnem sensum. Et hoc est, quia Papa non est princeps nisi ut minister, & vicarius naturalis principis qui est summum bonum, ad quod ordinatur bonum commune totius communitatis, ut ex 12. Meta.habetur. Ad rationem ex principio illo, omne totum est maius sua parte. dicitur concesso illo principio formaliter (.s.de toto & parte ut sic) ꝙ licet Papa quo ad personam, & merita, sit pars ecclesiæ uniuersalis, secundum potestatem tamen iurisdictionis (de qua est sermo) non est pars. ita quod potestas ecclesiæ uniuersalis non consurgit ex potestate iurisdictionis Papæ & aliorum vt totum ex partibus: sed potestas Papę est tota potestas ecclesiæ uniuersalis, & alię ptātes sunt participationes ipsius in partem solicitudinis datæ. iam.n.dictum est ꝙ nō plus potest Papa, & ecclesia quàm Papa solus:

pa solus, licet plures potestates sint ptātes papę & ecclesiæ q̄ papę solius. Et si ex ratione capitis, quia est membrum & pars corporis, instare uelis, respice ad IESVM CHRISTVM, qui caput uerum totius ecclesię sic est, vt non solum quo ad potestatem, sed nec quo ad nobilitatem & sanctitatē sit pars ecclesię. Et uide quòd in his mysticis locutionibus non oportet ea quæ imperfectionis sunt (ut est esse partem) saluare in bis quæ sunt superioris ordinis: quales sunt Iesus Christus, & eis uicarius generalis, qui quo ad nobilitatem & sanctitatem & personam pars est ecclesię. Ad illud uero Hiero. quòd orbis maior est urbe, respondetur quòd uerum est quo ad multa, puta merita, uirtutes, scientiam, & in proposito secundum uigorem consuetudinis non potestatis. i. consuetudo orbis pręualet consuetudini urbis, sed potestas urbis est supra potestatem orbis. Et quòd hec sit intentio Hiero. ex contextu patet, quia de consuetudine ecclesiarum qua diaconi sub præsbyteris sedent, loquitur.

Ad rationem formatam super mandato domini. Dic ecclesiæ; quia aduersarij sanctas glosas refugiunt (ut pro ecclesia prælatus ut sic intelligatur cum sacris doctoribus eadem sententia) aliter dicitur, quòd dominus in illo mandato affirmatiuo plura ordinate mandat. Primo actum charitatis. corripe eum inter te & ipsum. Secundo actus iudiciales. adhibe duos, ut in ore duorum uel trium stet omne uerbum; & dic ecclesiæ. Inter hos autē actus hęc est differentia: quòd actus charitatis extendit se ad omne peccatum in proximum: & ad omnem fratrem: ut patet, actus uero iudiciales non extendunt se ad omne peccatum in proximum, nec ad omnē fratrem. Et quòd non ad omne peccatum in proximum, ex eo lucidissime patet, quòd sunt quedam peccata contra nos, quibus conuincendis non possunt adhiberi testes, ut patet de peccato cō iugis tentantis facto coniugem in lecto ad peccatum contra naturam, & de secretissimis sermonibus. In his enim quia non possunt testes adhiberi: locum non habet preceptum hoc affirmatiuū. adhibe tecum duos, ut in ore duorum uel trium stet omne uerbum. Nec illud. dic ecclesie: quia intelligitur in peccatis subiectis adhibitioni testium. Quod etiam non ad omnem fratrem, ex eodem fundamento habetur, quia scilicet si est aliquis frater qui non sit subiectus alicui in terris, de illo non intelligitur preceptum. adhibe tecum, nec dic ecclesie. uanum enim hoc esset. Et quia papa est talis frater, ideo preceptum hoc non habet locum simpliciter con-

tra papam. Dico autem simpliciter, ut preseruem me a casu in quo potest deponi. Et quòd hęc sit uera expositio ad literam, probatur ratione & auctoritate. Ratione quidem, quia saluator in hoc præcepto duo exprimit uniformiter, scilicet personam peccantem, frater tuus, & peccatum, peccauerit in te (utrumque enim absque exceptione aliqua indefinite ponit) & tamen oportet quo ad peccatum limitare ad peccatum capax adhibitionis testium. ergo quo ad fratrem, limitare etiam oportet ad fratrem subiectum, communicantem tecum in patre in terris. Et hoc potest accipi ex illo uerbo, frater tuus. i. pure frater, id est qui ita sit tibi frater ut non sit plus quã frater, cæteri namque prælati tui nõ sunt simpliciter plus quam frater, sed quo ad aliquid, papa uero simpliciter. Qua ergo ratione limitatio admittitur peccati, admittenda est & limitatio peccantis fratris. Authoritas est s. Thom. in 4. sen. di. 19. q. 2. art. 2. q. 3. ad secundum dicentis, quòd si prælatus non habet superiorem, recurrendum est ad deum, qui eum emendet uel de medio subtrahat. hoc enim propter solum papam oportet dici, quia cæteri prælati habent superiorem. Nec solus est s. Thom. sed nunc nunc infinitæ fere auctoritates afferẽtur, ostendentes papam omnino non habere superiorem, ac per hoc non claudi sub appellatione fratris peccantis, quo ad actus iudiciales. Ex quo patet quam temere quidam dicant quòd super hoc textu absque omni calumnia plenitudo potestatis gladij spiritualis, & executio eius in ecclesia collocata, ac per hoc in concilio uniuersali sub quemlibet Christianum: qui est frater noster, etiam si papa fuerit, fundatur. Et quòd super hoc fundatur potestas diffiniendi, determinãdi, statuendi, exercendi, constituendi leges, etiam supra personam papæ, & usum potestatis eius. Hæc enim ex dictis & dicendis patet esse erronea. & dicentes hęc, nesciunt discernere, quòd præcepta quæ dantur de actibus iustitię iudicialis, intelliguntur tam in factis quam in personis subiectis & non aliis, & quòd ista præcepta non probant subiectionem talis facti uel talis personę ad ecclesiam, sed de subiectis illi quæcunque & quicunque sint disponit. Ignorantiæ ergo est ex hoc textu subiectionem papæ arguere. Et ut conuincantur isti, practicetur textus iste sic. Primo, textus non magis loquitur de ecclesia uniuersali quam particulari: puta Mediolanen. Et hoc etiam conuincitur ex hoc, quòd peccante in me fratre meo Mediolani, sufficit dicere ecclesiæ illi, & si illam non audierit, erit sicut ethnicus &c. Indistincte ergo de ecclesia loquitur. Tunc ultra

tra cum dicitur? Dic ecclesiæ, aut sumitur ecclesia communiter pro collectione fidelium quomodolibet, & hoc non, quia si non audiret totam collectionem Mediolanensium absque prælatis, non esset sicut ethnicus & publicanus, ut patet. Aut sumitur ecclesia pro collectione fidelium cum prælato, & si sic sumitur, ergo etiam ecclesia uniuersalis cum sibi dicendum est, non sumitur pro acephala, sed cum capite qui est papa. Ex hoc ipso ergo præcepto domini intellecto proportionaliter de ecclesia uniuersali, papa comprehendi ostenditur, non sub appellatione fratris peccantis, sed ecclesiæ iudicantis: quia ecclesię cum capite, & non acephalæ dicendum mandat peccatum fratris peccantis. Rursus papa non est deterioris conditionis respectu ecclesiæ suæ, quam quilibet episcopus respectu ecclesiæ suæ, sed episcopus peccans in fratrem suum non denunciatur ecclesiæ suæ acephalæ, sed ecclesiæ, id est prælato superiori, & sufficienter impletur mandatum domini, ergo papa non denunciatur ecclesiæ catholicæ (cuius est episcopus) acephalæ, sed superiori, qui est IESVS CHRISTVS, clamando ad Deum, qui est paratus cito facere uindictam clamantium ad se, multo magis quam iudex terrestris, ut ipse testatur luce. 18.

Negandum est igitur, quòd ecclesia uniuersalis sit iudex ordinarius papæ in puniendo, & consequenter quòd sit simpliciter, & absolute illius iudex, & consequenter quòd quemcunque legis actum pòsit super eum. An autem in aliquo euentu uel casu sit illius iudex inferius examinabitur.

Repugnare quoque sacris canonibus quòd ecclesia uniuersalis sit iudex papæ in puniendo absolute, manifeste patet, quia sic de quolibet peccato papę in proximum posset denunciari papa, iudicari & puniri si fraternam admonitionem non audisset, contra cap. si papa distinc. 40. & cap. multa, nona quæstio. tertia, scilicet patet, nemo, aliorum, facta, cuncta. & contra omnes canones pontificum, scilicet Bonifacij, Nicolai, Innocentij, Simachi, Antherij & Gelasij. Et licet aliquod horum patiatur forte glosam, quòd loquitur de particulari iudice, & non de uniuersali ecclesia, multa tamen capitula omne iudicium citra diuinum excludunt, ut capitulum, patet. ubi sunt de sede Apostolica hæc uerba, cuius autoritate maius non est iudicium. Similiter capitulum aliorum. ubi sunt hæc uerba. aliorum causas hominum deus uoluit per homines

nes terminare, sed sedis istius præsulem suo fine questione reseruauit arbitrio. ubi etiam Papa excludit prosequendo obiectiones in contrarium. Est & contra extrauagantem Bonifacij.viij. unam sanctam. ubi diffiniēs inquit. Si deuiat terrena potestas, iudicatur a spirituali, si deuiat spiritualis, iudicatur minor a superiori, si uero suprema, a solo deo & non ab homine potest iudicari. Hæc illę. Et est contra multos doctores in theologia quidem (ut refert dominus Ioannes de Turre Cremata in lib.2.de ecclesia.ca.94.) Hugonē de sancto Victore, Albertum Magnum. S.Thomam, Alexandrum de Ales. S.Bonauenturam, Petrum de Tarantasio, Vlricum, Ricardum, Petrum de Palude, Herueum, Augustinum de Ancona, Alexandrum de Alpidio. In iure autē canonico Hostiensem, Ioannem Andreæ, Guidonem, Archi. Innocen. & Aluar. Ad ultimo allata ex sacris canonibus, ex eo quòd Papa non potest contra statuta patrum, responsionem habeo diui Thomæ in tractatu contra impugnantes religionem, quòd intelligitur quo ad ea quæ sunt iuris diuini uel naturæ. Et hoc etiam habetur in glosa illius & præcedētis capituli. sunt quidam. Ad capitulum. prima salus, eodem modo dicendum est, aduertendo quòd patrum appellatione uenit principaliter Papa, qui est pater patrum. Quod autem Ioannes Ierson affert cōtra summos Pontifices illud Gratiani di.4. Leges instituuntur cum promulgantur, firmantur autem cum moribus utentium comprobantur, quasi examen supremum legum sit, unde firmantur. risu magis quam responsione dignum est. Relinquitur igitur certum & indubie tenendum, quòd Papa est supra uniuersalem ecclesiam, non solum secundum singulas personas & ecclesias, sed secundum ipsam ecclesiæ cōmunitatem, solum Deum superiorem habens.

DE NOVA QVADAM FICTIONE, QVA IMAGINANtur *aliqui concilium esse supra Papam.* *Cap.* 10.

HACTENVS simpliciter est disputatum & conclusum, quod Papa habet potestatem super uniuersali ecclesia & concilio ut caput, pastor, rector, & director illius. Deinceps noua quædam imaginatio Ioannis Ierson in trac. de potestate ecclesiastica,

ftica, & in tractatu de auferibilitate sponsi seu papæ, tractanda confutandaq; est, quoniam periculosa est ualde, & sanctæ matri ecclesiæ plurimum nociua. Et ut melius obseruare se ab his omnes posint, recitanda est sua imaginatio. Ponit in primis potestatem ecclesiasticam uelut quoddam totum integrale distingui in suas partes integrales, papatum, cardinalatum, patriarchatum, episcopatum, sacerdotiumq;, ecclesiamq; integrari ex his ita uult, ut sublato, non Papa, sed papatu, non sit ecclesia uniuersalis. Vultq; proinde in ecclesia & concilio uniuersali siue Papa sit, siue non, claudi auctoritatem papalem, quam supremã potestatem ecclesiasticam & plenitudinem potestatis ecclesiasticæ, fontaliter, potestatiue, & originaliter, reliquas continentem, & in solo ROMANO PONTIFICE formaliter & subiectiue esse fatetur, a Iesu Christo petro datam. Fatetur quoq; ecclesiæ regimen a Iesu Christo institutum monarchicum, ita quòd hoc non nisi a solo deo mutabile est, & monarcham esse Papam. Cum his quoque distinguit & bene potestatem ecclesiasticam tripliciter accipi. primo secundũ seipsam, ut papatũ secundum se secũdo, secundum applicationem ad hanc uel illam personam, ut quòd papatus sit in Ioãne uel Martino, III. secũdum executionem, ut quòd Papa faciat uel non faciat hoc uel illud. Et apposita altera distintione de multiplici modo essendi in aliquo, uult quòd licet quælibet ecclesiastica potestas sit formaliter & subiectiuè tantum in suppositis formaliter denominatis ab illa (puta papalis in Papa, Cardinalitia in cardinali, Episcopalis in episcopo) nihilominus quælibet ecclesiastica potestas est in ecclesia uniuersali seu concilio uniuersali illam repræsentante tripliciter. primo sicut in fine, quia data est in edificationem corporis Christi. secundo sicut in regulante applicationem ipsius ad personam. tertio sicùt in regulante usum, seu executionem potestatis in persona existentis. Et de primo ac secundo modo non esse dicit difficultatem. De tertio autem similiter dicit, si consideretur quòd potestas papalis data est in edificationem ecclesiæ. Et probat sic. Papa est peccabilis, & potest hac potestate in destructionem ecclesiæ abuti. similiter sacrum collegium cardinalium non est in gratia uel fide confirmatum, ergo oportet ut aliqua sit relicta inobliquabilis & indeuiabilis regula ab optimo legislatore Christo, secundũ quã posit abusus huius potestatis reprimi, dirigi, atq; moderari. hæc autem est ecclesia, seu uniuersale concilium. ergo in eccle

sia

sia uniuersali est papatus, ut in regulatiuo executionis ipsius. Et confirmatur, quia cum medium uirtutis non habeatur nisi prout sapiens iudicabit, & Papa habeat potestatem in edificationem prout sapiens iudicabit, finalis resolutio huius iudicij fiet ad ecclesiam seu concilium, ubi est sapientia indeuiabilis. Et hic inquit fundantur multa, ut quòd Papa iudicari potest & deponi per concilium, quòd concilio subijcitur quo ad usum suæ potestatis, & sibi potest dici, cur ita facis, & quòd in concilio est etiã potestas papalis quarto modo.s.suppletiuæ, q.s. supplendo facere potest quicquid potest Papa, ut decreta & acta concilij Constantien. testatur. Distinguit præterea potestatem papæ in eã, quæ sibi a Iesu Christo tributa est in Petro, tanquam suo uicario & monarchæ, tam ordinis quam iurisditionis in foro uoluntario & inuito (& hanc uult esse supernaturalem) & in eã quæ conuenit papæ ex iure naturæ & positiuo. Naturæ quidem, quia dictamẽ naturalis iuris uult ut supremus in aliqua politia, gaudeat multis priuilegijs & honoribus super alios. Positiuo uero multiplici, & in proposito ipsius ecclesię seu generalium conciliorum, sicut cõmunitas perfecta suo capiti dare potest. Et hanc uult esse autoritatem interpretandi dispensandiq; in statutis concilij generalis, prout occurrens necessitas, uel euidens utilitas postulat, ubi pro tunc recursus ad generale concilium non patet. Propter cuius distintionis ignorantiam multam ortam putat ignorantiam in putantibus omnia posse Papam ex autoritate sibi a Christo tradita. Concilium igitur esse supra papam, habereq; uim coactiuam super illũ, posseq; illi leges imponere circa usum potestatis, suspendere ab executione, & deponere cum culpa & sine culpa, infert. Comparare propterea inquit ecclesiam papæ, nihil aliud est quam comparare totum parti integrali, & quærere quid sit maius. Constat.n.quòd ecclesiæ seu concilij uniuersalis autoritas, maior est autoritate papæ in sex. primo in amplitudine uel extensione. secundo in infallibili directione. tertio in morum reformatione in capite & in membris. quarto in coactiua potestate. quinto in causarum fidei difficilium ultimata decisione. sexto quia copiosior. complectitur enim saltem uirtualiter omnem potestatem & omne politicum regimẽ, papale, imperiale, regale, aristocraticum, & timocraticum. Confirmat dicta sua ex apostolorum actibus pluribus, quia.s. Iacobus non Petrus diffiniuit in concilio Act. 15. & ibidem non Petri nomine,

sed

ſed communitatis ſcribitur ad antiochiam, apoſtoli, & ſeniores, &c.& miſerūt Petrum & Ioannem tanquam ſubditos eccleſiæ, Act. 8.& Petrus compulſus eſt rationē reddere de ingreſſu ad centurionē Act.11. Fundat aūt ſuperallatis prius ex Matthę. 18.auctoritatibus.dic eccleſiæ,& quęcunq; ligaueritis ſuper terram.& concilio Conſtan. Et concludit ꝙ luce clarius ex principijs theologiæ cōcluſa eſt ſubiectio Papæ ad concilium.Et uſq; adeo progreditur, ut peſtiferam pernicioſiſsimamq; doctrinam appellet ponentem Papam ſupra concilium, aut ſaltem non imparem illi.

QVOD SECLVSO PAPA, IN ECCLESIA NON EST PAPATVS *ſuppletiue, & ſicut in regulante uſum ipſius.* Cap. 11.

PRINCIPIVM ueritatis uidendæ circa recitata à radice ſumendo, declarabimus primo id, ſuper quod tota hęc conſurgit fabrica; falſum eſſe.ſ.quòd ſecluſo Papa quomodolibet in eccleſia Dei ſit papatus, ſicut in regulatiuo ipſius quātum ad uſum, & ſuppletiue. Deinde oſtendetur falſum eſſe quòd Papa habeat aliquam poteſtatem ab eccleſia: ſed omnia poteſt ex papatus auctoritate. Et deinceps ſigillatim omnia examinando determinabuntur, manifeſtata prius ueritate circa poteſtatem applicādi poteſtates eccleſiaſticas ad perſonas, an ſit in eccleſia ſecluſo Papa.Sic.n.modo de eccleſia ut diſtinguitur contra Papā loquimur; & ſic uolumus intelligi dum de his ſermo eſt. Si Papatus igitur eſt ſic in eccleſia, cum eccleſia non habeat ipſum ex ſeipſa (ut aduerſarius fatetur) oportet quòd datus ſit ei a Deo. Et cum huiuſmodi donata a deo neſciamus, niſi per reuelationem in ſacra ſcriptura, uel traditione Apoſtolorum, uel in ſanctis Doctoribus, aut determinatione apoſtolica contentam, aut per rationem ex principijs Theologicis efficaciter probantem; ſi in nullo horum reuelatio hæc inuenitur, ſed oppoſitum, ſi Theologica ratio non conuincit, ſed potius abducit ab hoc, ſentiendum eſt oppoſitum. Et quidem quòd in ſacra ſcriptura donatio iſta non reperiatur, ex antedictis patet.autoritates.n.ſumptæ ex Matth.18. nihil dant niſi ſupra ſubiecta eccleſiæ indefinitæ, ut prædeclaratum eſt. Vnde ex eis nō poteſt huius,uel illius ſubiectio probari: ſed haberi quam poteſtatem in ſubiecto habeat. Ex geſtis uero ab Apoſtolis nihil ta

le habetur: quia Act.8. licet Petrus & Ioannes sint missi: non tamen ut subiecti: spiritus.n.sanctus missus est a filio (iuxta illud Ioann.16. quem ego mittam uobis) & tamen non est subiectus. Male Theologus est, qui ex missum esse, infert subditum esse. Act. uero xj. disceptatio eorum qui erant ex circuncisione aduersus Petrum, nullam superioritatem, sed ambiguam emulationem legis Moysi præ se fert. Et quòd illa disceptatio non ab Apostolis, sed conuersis iudæis, & præcipue phariseis fuerit, textus ille iunctus cum cap. 15. (ubi illi de heresi phariseorum, dicebant legalia imponenda etiam gentilibus) insinuat. Et rursus reprehensio non factis, sed uerbis, subditis quandoq; licita est, aduersus prelatos: vt de Petro, & Paulo apparet ad Gala.2. & superius ex S. Tho. ostendimus. Et item Gregorius (ut habetur 2.q.7. cap. Petrus.) hoc soluit, quòd Petrus noluit vti autoritate sua. Act. uero 15. non fuit concilium uniuersale, nec Iacobus dedit sententiam. & ideo nihil facit ad propositum. Quòd non fuerit concilium uniuersale, patet ex hoc, quòd non fuerunt ibi nisi tres ex 12. Apostolis; ut ad Gal.2. habetur. s. Petrus Iacobus, & Ioannes. Quod.n. narratur Act. 15. tunc fuit, quando Paulus post annos xiiii. ascendisse se Hierosolymã ad Gal. 2. refert; ut glosa ordinaria dicit Act. 15. Quòd Iacobus sententiam nõ dederit, sed iudicium suum dixerit post Petrum loquẽs, ex eo patet ꝙ subditur. tunc placuit Apostolis, & senioribus cum omni ecclesia eligere & mittere, &c. scribentes per manus ipsorum. Conclusio ergo in qua stat proculdubio sententia diffinitiua, in communi facta est, & non a Petro, nec Iacobo. Et scito, ꝙ quia solutio quæstionis petebatur non a Petro, sed ab Apostolis, & presbyteris præsentibus Hierosolimys (ut patet in eodem 15.c.) ideo Petrus simplici apostolatu non papali actoritate usus exhibuit se sicut unum ex alijs in tali conuentu; & communi nomine apostolorum appellatione contentus fuit. Et bene: quia omnia tempus habent; nec dum autem erat tẽpus utendi plenitudine potestatis sue: in statuto precipue transitorio: quale fuit propositum a Iacobo cum dixit. ego iudico. i. hoc est iudicium meum, &c. Aduenit postmodum tempus, quo Papa manifestauit sue plenitudinem potestatis, ut patet legenti gesta patrum, & ecclesiæ. Quàmuis & hic Petrus primus inueniatur: & in electione Mathie; & in cõdemnatione Ananie, & Saphire, & Symonis. & ex traditione successiua Apostolorum, Papam potius

tius quam concilium primatum obtinere animas uocibusque christianorum imbibitum est usque ad concilium Constantien. ad quod usque tempus, sancti doctores absque dubio hoc docue runt. Nec concilium Constantien. aut Basiliense oppositum determinare potuit, quia si Hieronymi solius authoritas innixa sacræ scripturæ præualuit concilio (ut patet 36.q.2.ca.tria, iuncto cap. placuit) quanto magis tanta lucida nubes testium indu ctorum innixa sacræ scripturæ aperte, ut monstratum est & mõstrabitur, præualet congregationi Constantien. ante Martinum, & Basilien. concilio. Omnia enim concilia per Rom. sedis aucto ritatem robur acceperunt, & facta sunt, ut ex ca. Significasti, de elec. allegatum est. Quod autem nec ratione ex theologicis principiis hoc habeatur, sed potius oppositum, manifestatur. to ta enim ratio huius consistit in hoc, quòd summus prouisor & le gislator dominus Iesus Christus, non reliquit ecclesiam dilectissimam sine sufficiẽti regula & inobliquabili in remedium occur rentium defectiuum, sed papa est peccabilis, ecclesia uero errare non potest. ergo. Hæc enim ratio ad hoc propositum nõ solum non procedit ex principiis theologiæ, sed in heresim adducit dã natam. cum pro fundamento enim sumitur, quòd ecclesia non potest errare, & papa potest errare: aut loquũtur de errore per sonali in gratia gratum faciente, aut de errore iudiciali diffinien do in quacunque re ecclesiæ uel in fide. Si loquuntur de errore personali in gratia, in hęresim inciditur damnatam, quòd pote stas ecclesiastica fundatur super charitate, & tamen hoc modo contra seipsum oportet quòd intendat iste homo, quia expresse affert pro ratione, quia papa est peccabilis, & sacrum collegium ei assistens non est confirmatum in fide & gratia. Ex hoc ergo, ꝙ apud ipsum ecclesia est firmata in fide & gratia, & propterea in obliquabilis, oportet dicere quòd a deo habeat regulatiuam po testatem usus omnis ecclesiasticę potestatis. Et hoc, quid aliud est dicere, quam sequi heresim illorũ, qui quoniam ubi sunt duo uel tres cõgregati in nomine meo in medio eorum est dominus ecclesiasticam potestatem in bonis christianis ponũt? Amplius. Quis reuelauit huic homini, quòd prelatorum congregatio in cõcilio generali secluso papa, sit confirmata magis in fide & gra tia personali quam collegium Cardinalium? quare non possunt omnes illi esse in peccato mortali sicut isti?

P. Quamuis ecclesiæ sit promissa gratia personalis in aliquo

ſuppoſito ſemp:r (iuxta illud Matth. ulti. ecce ego uobiſcū ſum omnibus diebus uſque ad conſummationē ſeculi) quis hoc promiſit prælatis iſtis ſic congregatis,magis quam collegio Cardinalium cum Papa. Quęcunque enim auctoritas afferatur de congregatis,ſcilicet,ubi duo uel tres &c. & ſi duo ex uobis conſenſerint & ſimilia,non magis habet locum in illa acephala congregatione,quam in iſta non acephala, quæ ueræ eſt in nomine domini ſaltem quo ad auctoritatem. Nec poteſt dici, quòd hoc cō ueniat Concilio dicto ex repræſentata eccleſia uniuerſali: quia gratiæ perſonales repræſentati,non tranſeunt in repræſentātem, ut patet inductiue.

Si uero loquuntur de errore in iudicialiter diffiniendo de re qualibet,conſtat & quòd papa,& quòd concilium ſimul cum papa errare poteſt male iudicando de uno regno; quòd iſte habet ius eius & non alter: aut quòd ille epiſcopus ſit ſimoniacus,ut patet in cap.nobis.de ſenten.excom.& in quol.s.Thom.ubi ſupra. Si autem de iudicio fidei ſit ſermo: tunc aut comparatur papa & concilium ſecundum proprias naturas & uires. Et ſic tam papa quam concilium poteſt errare;quia omnis homo mendax. Aut ſecundum aſsiſtentiam diuinæ prouidentiæ, & ſic falſum & erroneum eſt dicere quòd papa poſsit errare: quia hoc eſſet dicere, quòd eccleſia tota poteſt errare in fide, quia ad ipſum pertinet determinare de fide,ut habetur de baptiſmo & eius effectu,c.maiores,& 24.q.1.capitulis a recta,memor ſum,& quoties.Et quicquid determinatum eſt ab ipſo de fide, omnes Chriſti fideles ſequi oportet, ut patet ex hoc, quòd hæreticus cenſetur qui damnate ab apoſtolica ſede concluſioni in fide, adhæret pertinaciter,& ex hoc quòd qui aliter docet & ſentit de fide & ſacramētis eccleſiæ quam Rom. eccleſia,hæreticus eſt: ut patet ex.s.Thom. in 22.q.1.art.ult. docente, quòd ad ſummi pontificis auctoritatem pertinet,finaliter determinare ea quæ ſunt fidei;ut ab omnibus inconcuſſa fide teneantur,& in q.xi.ar.2.ad tertium, ꝙ contra papæ auctoritatem in materia fidei, nec Hierony.nec Aug. nec aliquis ſacrorum doctorum ſuam ſententiam defendit. & ex cap.ſi papa,diſt.40. ubi dicitur,quòd ex ipſo poſt dominum uniuerſorum ſalus dependet, & per hoc infallibile papæ iudiciū impletur illud Ioan.14.quòd ſpiritus ſanctus docturus eſt nos omnia. Colligendo igitur rationis ſolutionem,dicitur,quòd ſemper altera præmiſſarum eſt erronea. Si enim eſt ſermo de obli-

quitate

quitate a gratia, illa uniuersalis est erronea, scilicet quòd obliquum oportet regulari in terra a recto, & est expræsse damnata etiam a concilio Constantien. sub Martino. Si autem est sermo de obliquitate a iudicio fidei, illa propositio est erronea, scilicet quòd papa potest errare, & fideliquum ecclesiæ non.

Confirmantur hæc, auctoritatibus supra allegatis. Et hæc responsio est ratio sumpta ex parte causæ materialis, ex hac enim habetur, quòd non magis communitas quam una persona in officio uicariatus CHRISTI posita quantum ad ea quæ sunt fidei, habet quòd sit subiectum seu materia assistentiæ diuinæ, cum non sit differentia apud Deum in multis aut paucis, uno uel pluribus saluare: immo ex quo monarchicum institutum est regimē, in uno solo constituta est potestas, ut s. Thom. in 4. sen. dist. 19. q. 1. dicit.

Ex quo patet, quòd uoluntarie dicitur quòd papa habet potestatem in edificationem prout sapiens, id est concilium determinabit. In his enim quæ sunt fidei secundum diuinam sapientiā in scripturis reuelatam & sibi assistentem, in directione autē morum secundum prudentiam monasticam & politicam, quæ in principe est, edificare ecclesiā debet. Et ad hęc multum adiuuatur ex concilio sanctorum patrum, & propterea cum ueneratione a summis pontificibus suscipiuntur, ostendunt siquidem statuta inter papæ, quod sequi secūdum Deum debet, quamuis cogere ipsum nequeant, ut ex prima secundæ s. Thom. allegatum est. Rationes autem quę concernunt depositionem papę, inferius soluentur.

Ex parte uero causę formalis, quia papatus est ex formali sua ratione suprema in ecclesia Dei potestas, ut ex antedictis habetur, & istemet fatetur, supremæ autem potestati in ecclesia repugnat dari in ecclesia superiorem, quia iam non esset suprema in ecclesia, sed potestas in ecclesia regulatiua papatus quo ad usum, est superior papatu, ergo in ecclesia Dei non est talis potestas, & consequenter non est in illa papatus sicut in regulatiuo usus illius. Prima propositio assumpta (ut dictum est) patet ex determinatione etiam concilij Constantien. sub Martino quinto. Secunda autem est nota ex terminis. Tertia autem, & probatur, & est ab eo confessa. Probatur quidem, quia cum par in parem non habeat imperium; & propterea unus papa non potest ligare manus alterius, oportet si ecclesia potest liga-

re manus Papæ constituendo leges coactiuas circa usum papatus & suspendendo ab executione, quòd potestas ecclesiæ non sit par papatui, sed superior papatu. Confessa est autem ab hoc uiro, quum loquens de dispensatione facta a papa dicit, tenet &c. Hæc dispensatio si non contineat errorem apertum, aut nisi fuerit superiori lege prohibita, quod dicitur propter statuta fieri possibilia circa papalis usum potestatis per generale concilium. Hęc illæ. Et ut magis pateat horum fictio, aduertendum est, quòd quemadmodum in adunatione omnium sensuum exteriorum in unum subiectum, non inueniretur aliquis unus iudex, præter singulas sensuum potestates, nisi sensus superior eis omnibus & cōmunis omnibus præiungeretur (& propterea oportet ponere sensum cōmunem, ut patet in secundo de anima. unicum & cōmunem omnium sensibilium iudicem altiorem omnibus, quo uno unum subiectum habens plures sensuum potestates iudicat) ita posito, sed non concesso, quòd in ecclesia inuenirentur omnes potestates ecclesiasticæ. s. papatus, cardinalatus &c. si eis non resultaret, aut quomodolibet eis iungeret una alia potestas, nihil posset nisi quod secundum singulas potestates, papatus, cardinalatus, episcopatus &c. posset. Perinde enim est (ut dicitur in secundo de anima) duabus potentijs iudicare, ac si duo iudices essent. Ex concursu igitur omnium potestatum in ecclesia uniuersali etiam cum papa, non plus potest apud sapientes tota ecclesia cum papa, quam possint singulę potestates, ac per hoc, cum papatus non possit ligare manus papæ, nec tota ecclesia hoc potest. nisi fingatur superior quædam potestas papatu, qua ecclesiæ cōmunitas utens iudicet de singularū potestatum actibus. & si hoc fingitur, contradicitur ueritati & sibiipsi, qui ecclesiam ex papatu, cardinalatu &c. componi uult.

Ex causa demum finali probatur intentum quadrupliciter. Primo, quia incidit in scyllam, cupiens uitare charybdim. Si. n. propter hunc finem ut quilibet potens errare habeat superiorē in terris, oportet hanc in ecclesia supra Papam potestatem ponere, quis corriget concilium ipsum potens errare? immo qđ de facto errauit in decretis illis Constantien. & Basilien. & in multis alijs errare potest, propter quod, a concilio ad Papam conceditur appellatio, ut S. Tho. in. q. de po. dei. q. 10. ar. 4 ad 13. dicit. Et de concilio Basilien. ꝙ quamuis legitime congregatum, errauerit notorie, conuincitur ex ipsius uerbis in secunda sessione. s.

synodus

ſynodus Baſilien. decernit & declarat, quòd ipſa pro hereſum ex tirpatione ac morum generali reformatione eccleſiæ in capite & in membris, necnon pace inter chriſtianos procuranda, in ſpiritu ſancto legitime congregata per nullum quauis autoritate (etiãſi papali dignitate præfulgeat) diſſolui, aut ad alium locum transferri, ſeu ad aliud tempus prorogari debuit aut potuit, debet autem, poteſt, debebit, aut poterit in futurum abſq; eiuſdem ſynodi Baſilien. deliberatione & conſenſu. Hæc ibi. Vbi manifeſtiſsime apparet, ꝙ etiam in his quæ ſunt iuris poſitiui (qualia ſunt tempus & locus concilij) determinauerunt non habere poteſtatem ſummum Ponti. etiam antequam ipſa ſynodus congregata ibi tunc eſſet. quod tam erroneum eſt, ut argumentatione non egeat. Et hoc unum ideo attuli, ut oſtendatur & quòd cõcilium rite etiam congregatum autoritate Ro. Ponti. ipſo abſente aut non conſentiente decretis errare poteſt & errauit, & ut ex hoc uno manifeſte falſo in principio concilij illius decreto, omnium decretorum illius autoritas quanta ſit cognoſcatur. Inquit enim Aug. quòd ſi uel minimum mendacium in ſacra ſcriptura admittitur, tota perit. Secundo. Quia uerus finis poteſtatis eccleſiaſticæ. ſ. unitas fidei, charitatis & pacis, qua una eſt eccleſia, & peruenitur ad patriam cœleſtem, melius cauſatur per unum, quàm per plures conuenientes in unum. Tertio. Quia nimis derogat dignitati ſupernaturalis ordinis poſitio iſta, quaſi ſicut deus in naturalibus creauit hominem liberum & reliquit eũ in manu conſilij ſui, quo fit ut cõmunitas libera regem cõſtituat cum certis legibus tacitis uel expresſis, ſic diſpoſuerit Chriſtus in ſupernaturali regimine eccleſiæ, dando cõmunitati poteſtatẽ ſupra principem. Longe quippe aliter eſt, nam ſupernaturalis regiminis firmitas, non ſuper humano conſilio, ſed ſuper diuina aſſiſtentia ſupernaturali fundatur, ac per hoc ad infallibilitatem infallibiliter conſequendam, ipſa ſupernaturalis regiminis reſolutio reſpuit recurſum ad poteſtatem communitatis. Quarto. Quia cum gratia perficiat naturam per modum eius, & diuina ſapĩa diſponat omnia ſuauiter, oportet ut dominus Ieſus Chriſtus diſponat regimen eccleſiæ ſuæ. ut uiuus non ut defunctus, propter quod, non ante mortem, ſed poſt reſurrectionem in æternum non moriturus Petrum inſtituit non ſucceſſorem, ſed uicarium ſuum. Cõmune eſt autem omnibus principibus uiuentibus uicarios inſtituentibus, ut poteſtatem Reip. ſuper uicarium non

dent,

tamen potest aliquid statuere habens uim coactiuam non solum circa actus Papæ, sed nec circa quemcunq; Christianum, nisi ratione autoritatis prælatorum illius, nisi illi ad hoc concurrunt: & si fiat de facto, non ualet, nisi autoritate Ro. Pontificis implicite, uel explicite roboretur. Vnde S. Tho. (ut superius adductũ est) inquit. sancti Patres in concilijs congregati nihil possunt statuere, nisi interueniente autoritate Ro. Ponti. Et ut prædictum est, rectè dixit, sancti patres; quia multi patres ex sua temeritate possunt statuere etiam ligandas manus Pontifici summo. Et confirmatur hoc ex diffinitione legis posita a Sancto Tho. in prima secundæ q. 90. ubi in ulti. artic. ex prædeterminatis concluditur, ꝙ lex est rationis ordinatio ad bonum commune ab eo, qui curam habet communitatis promulgata. Ex hoc n. patet, ꝙ lex ecclesiæ nihil aliud est, quàm rationis ordinatio ad ecclesiæ commune bonum a Papa (qui curam habet communitatis ecclesiasticæ) promulgata, ac per hoc cõitas ecclesiæ, cui suiipsius cura nõ est relicta a Iesu Christo, sed commissa Papæ, non potest leges autoritatiue facere. Et hoc cognoscentes sancti Patres, Papæ robur decretorum suorum recognouerunt. ut etiam exorto hoc errore post electum Martinum, ipsa requisitio oratorum Regis Poloniæ, quòd approbarentur decisa in materia fidei a Martino testatur: ut patet in sessione vltima. Et Basilienses multum institerunt apud Eugenium IIII. vt decreta Basilien. concilij approbaret: & nunquam obtinuerunt: ut dominus Ioan. de Turre cremata refert: & in gestis Basilien. concilij apparet. Amplius. Autoritas ecclesiæ determinatiua de his quæ sunt fidei, principaliter residet in summo Ponti. & non solum principaliter, sed finaliter, ita quòd ad ipsum spectat finalis de fide determinatio. nec expectat concilium, sed concilij sententia a Papa confirmatur, & a concilio ad Papam appellatur vt S. Tho. in allegatis locis ex ij. ij. & q. de potẽtia Dei: & contra errores græcorum docet. ergo a fortiori ad Papã principaliter, & finaliter spectat cætera statuere: & frustra a concilio ad eum appellaretur: nisi iustitiam posset supra concilium ministrare.

Amplius. Consuetudo ecclesiæ habet & habuit, ut Papa in omnibus, quæ non sunt de iure naturæ, aut diuino posit nõ solum dispensare, sed mutare iura: non ergo ipse a concilio in interpretando dependet, sed econuerso. Et ex hoc patet quòd capitulum frequens, in concilio Constantien. decretum; nisi apo

stolica autoritate firmatum sit, non habet certam uim obligatiuam: quoniam in sessione 39. ante electum Martinum factum est.

QVOD POTESTAS APPLICATIVA ECCLESIASTICAE POTESTATIS *ad personam, non est in ecclesia secluso Papa, nisi in casu.* Cap. 13.

De AVTORITATE autem applicatiua Papatus, & aliarum ecclesiasticarum potestatum ad hanc personam uel illam, sciendum est quòd potestas ista regulariter, & principaliter est in Papa: & non nisi in casu in concilio seu ecclesia. & in Papa quidem esse potestatem hanc quo ad applicationem potestatum inferiorum papatu patet, tum ex gestis apostolorũ dum singulos episcopos per loca instituebant. tum ecclesiæ cõsuetudine: quæ quotidie hæc a Papa faciente suscipit absq; conscientiæ scrupulo. tum ex ratione officij sui, ad eundem nanq; spectat plena potestas supremi regiminis, & assumptio aliorum in partem solicitudinis: ut patet Exodi 18. vbi Moyses dux populi ex consilio Ietrò elegit, & constituit principes populi: & millenos, & centuriones, & decanos. Quo ad applicationem uero papatus: & ex gestis Beati Petri Apostoli cum instituit Clementem Papam (ut habetur 8.q.j.si Petrus. ex autoritate Ioannis tertij, qui sedit anno Domini CCCCCC. tempore Iustini Imperatoris) & ex continua obseruatione liquet. Papa namq; instituit ad quos spectet electio: & mutat & limitat sic actũ electionis, ut opposito modo sit irritus. In ecclesia autem seu concilio non esse hanc autoritatem secluso Papa: ex hoc patet, ꝙ tota ecclesia non potest autoritatiue mutare legem factam a papa: puta quòd electio non spectet ad Cardinales veros, & indubitatos, quòd electus a minus quàm duabus partibus Cardinalium sit Papa; sed bene ecõuerso, Papa posset statuere, quòd electus a minus quam duabus partibus Cardinalium sit Papa: & ꝙ electio spectare ad tales & tot prælatos, & non ad hos qui uocantur Cardinales, quia eiusdem est destituere, cuius autoritatiue est constituere in his, quæ sunt iuris positiui: quale est quòd electio spectet magis ad presbyteros & diaconos talium ecclesiarũ Romæ: qui vocantur Cardinales, quàm ad canonicos Lateranen. & S. Petri: magis ad episcopos Hostien. Sabinẽ. Prænestin. Tuscu-

Tusculanen. Albanen.& Portune. quam ad alios episcopos.hoc .n.nec a diuino nec a naturali iure esse constat. Si enim potestas ista applicatiua esset in ecclesia secluso papa, posset ecclesia mutare statuta papę circa applicationem huiusmodi.Vnde secundũ ueritatem,cōcilium secluso papa, quia nihil potest nisi quod per singulas potestates in eo contentas potest.nec unum quidem & illum minimum potest constituere episcopum, si illi prælati ad quos spectat illũ constituere defuerint. papa autem potest & eligere & cōstituere episcopos ubique terrarum sua sola auctoritate, quæ non sua,sed illius est,qui graditur in multitudine fortitudinis suæ. In casu autem permissionis (puta quia papa nihil statuit in oppositum)& ambiguitatis, quia nescitur si aliquis est uerus Cardinalis, & similium euentuum, mortuo uel incerto papa (ut tempore magni schismatis inchoati sub Vrbano sexto contigisse uidetur)in ecclesia Dei esse potestatē applicatiuā papatus ad personam seruatis debitis requisitionibus, ne perplexa sit asserendum est.Et tunc per uiam deuolutionis ad uniuersalē ecclesiam potestas hæc deuenire uidetur, tanquā non existentibus electoribus determinatis a papa, ad repræsentandum illam in hoc actu pro bono ipsius ecclesiæ.Iam.n.ostensum est,quòd ecclesiæ cura non sibiipsi, sed Petro a Christo commissa est: & propterea determinatio Petri ad exercendum electionis actum nomine ecclesiæ præualet tam determinationi quā actui ipsius ecclesiæ,cuius nomine sed non auctoritate fit. Quid autem de potestate depositiua sentiendum sit,inferius tractabitur,domino concedēte. Hæc autem dicta sunt, ut pateat concilium secluso papa,nec regulatiuam usus papalis potestatis, nec legum conditiuā & interpratatiuam,nec applicatiuam omnis potestatis ecclesiasticæ ad personam potestatē auctoritatiue habere, sed omnia a papa mēdicare ipsum oportet. Et per hęc etiam satis clarũ restat, quòd concilium non habet papalem potestatē suppletiue. Et si cōtra hæc afferantur gesta in concilio Constantien. iam dictum est,ꝙ propter incertitudinem papæ & electorum in his quæ electionis actus exigebat,admitti potest congregatio illa post unionē triũ obedientiarum. Verum tamen perfectum ac indubitatum concilium absque uero & indubitato papa,& uno eorum contradicēte,esse non potuit. propter quod illius acta non nisi sub Martino quinto auctentica sunt, sub quo nihil gestum est a concilio sicut prius.

IN QVO SOLVVNTVR RATIONES CONTRA PAPAM, *quòd ecclesia sit totum & auctoritas eius maior in sex.* Cap. 14.

QVOD uero dicitur quòd comparare ecclesiam papæ est comparare totum parti integrali, de potestatibus ecclesiasticis loquendo (quia de his est sermo) facillimum est soluere, immo sophisticum mõstrare, nam sophisma est. Nam sicut unitas est pars numeri, & senarius numerus est maior tam unitate quam dualitate, ita papatus, qui est unica potestas ecclesiastica, est pars totius numeri potestatis ecclesiasticę. Et hoc modo potestas ecclesiæ est maior potestate papæ, sicut totum parte, & hoc est dicere, quia sunt plures potestates quam potestas papæ, quod gratis cõceditur. Sed ex hoc non sequitur, quòd potestas ecclesię sit maior, id est plus posśit quã papa, in quo sensu disputatur. Vnde puerile est, quòd ex distinctione potestatis ecclesiasticę in papatum, cardinalatum, episcopatum &c. inferatur quòd quęrere an ecclesia sit maior papa, est quærere an totum sit maius parte integrali. Quod etiam dicitur quòd ecclesiæ auctoritas est maior autoritate papæ in sex, falsum & erroneum est: quoniam si sumatur ecclesia ut distincta contra papam, nullo modo est maior papa, nisi amplitudine seu extensione numeri, quia papa est una potestas, illa multæ. Ex quo enim ostensum est, quòd papatus secluso papa, non est in ecclesia nisi in potẽtia ministerialiter electiua (quia scilicet potest sede uacante papã eligere per Cardinales, uel per seipsam in casu) & papatus est potestas suprema, ad quã spectat causas fidei determinare, & qui certus est, non eget amplius certificari: erroneum est dicere, quòd ultima decisio fidei non ad papã, sed ad concilium spectat, & tanto magis erroneum, quanto de concilio dicitur distincto contra papam. Et quoniam sola diuina asśistentia causa est inobliquabilis directionis & iudicij in ecclesia, & hic adest papæ, & similiter papatus est potestas omnium aliarum potestatum coactiuam uim habẽs, & omnẽ potestatem uirtualiter continens, consequens est quòd auctoritatiue ecclesia non sit maior papa: sed econtra in cęteris quinque enumeratis c. 10. Et sic patet quanta cecitate percussus fuerit iste Ierson, dicens quòd luce clarius ex principiis theologiæ, deducta erat conclusio ista, quam monstrauimus erroneam. Et rursus quam presumptuosus fuerit appellando doctrinam san-

ctorum,

ctorum, annis. 140. approbatam, pestiferam & perniciosissimã. Nec excusatur nisi affectata forte ignorantia ex declaratione cõcilij Constan. in una tantum obedientia sub Ioanne 23. papa dubio, profugo etiam & reclamante, ut dicitur.

OPINIO ALIORVM, QVOD IN ECCLESIA SECLVSO PAPA, *est auctoritas congregandi generale concilium.*
Cap. 15.

ET quoniam inter singulares auctoritates Ro. pontificis potestas congregandi generale cõcilium computatur, & hanc aliqui putant alijs cõuenire posse, idcirco in hac quoque concilium papæ comparandum specialiter est. Est igitur nonnullorum opinio, quod quamuis regulariter congregatio concilij spectet ad papam (ut in c significasti. de elec. & di. 17. per totum in decretis patet) in casu tamen aliquo congregari generale concilium potest, papa non consentiente ac etiã inuito. Fundant hoc super illo principio. s. Regulæ generales patiuntur exceptiones, præsertim ubi casus particulares incidunt uariabiles modis infinitis, quod probatur ex Epiikia in quinto Eth. & Gnome. in 6. Ethic. uirtutibus positis ab Aristo. ad has exceptiones. Ex his namque oportet dicere, quòd quandocunque obseruatio legis dissiparet unitatem quæ est finis legis: & obesset reipub. non esset in illo casu seruanda. Et propterea si papa requisitus nollet necessarium congregare concilium, non est seruanda pro tunc lex, quòd ad ipsum spectat congregare, sed ipso inuito congregari potest. Explanat autem dictus Ioan. Ierson tres in specie casus, in quibus congregatio generalis concilij sit legitime sine papa. Primus est dum desiit esse, quod tripliciter accidere potest scilicet uel per mortem naturalem, uel per mortem ciuilem, ut si cadat in perpetuam maniam aut si ad eum captiuatum non pateat accessus. uel per mortem canonicam, puta depositionem. Secundus est dum sufficienter requisitus papa de conuocando concilium, renuit contumaciter in perniciem ecclesiæ, præsertim si tangat ipsum. Tertius est, si concilium postquam a papa est legitimè congregatum, statuat certum tempus & locum pro celebrando generali concilio, puta infra quinquennium, uel de decennio in decennium, etiam ubi papa renueret. De auctoritate autem Concilij sine papa, dicit

cit quòd fulcitur & utitur autoritate primo Iesu Christi indefectibilis capitis ecclesiæ. Secundo legum suarum tam diuinæ quàm naturalis, quæ hanc licentiam uel necessitati, uel manifestę charitati, uel religiose pietati concedunt. pro quo facit autoritas domini Marci. XI. excusantis discipulos a uiolatione sabbati exemplo Dauid propter necessitatem.

Sunt & alij duo casus positi a Felino in ca. super literis. col.1. in ti. de rescrip.& ab Alex.in.17.di.ca.synodum.Primus est in casu,quo Papa pôt legitime deponi, quia ex quo concilio Contra Papam distincto,inest potestas deponendi Papam,oportet quòd possit seipsum dispersum congregare ut deponat, alioquin cùm Papa deponendus nollet congregare concilium,non posset deponi. Secundus est,cum dubia,est electio facta de Papa,alioquin perplexa esset ecclesia, dum nesciret se habere Papam, & nô posset obuiare. Et hoc modo consummata est congregatio concilij Constantien. Benedicto. 13. nolente concilium autenticare quantum sua intererat.

QVOMODO VERIFICETVR QVOD CONCILIVM POTEST *aut non potest sine Papa congregari. Cap. 16.*

AD EVIDENTIAM propositæ ambiguitatis scire oportet,quòd aliud est loqui de conuocatione & congregatione personarum, ex quibus constitui potest concilium, & aliud est loqui de conuocatione seu congregatione concilij. Primum.n.significat solûmodo congregationem ad simul esse quo ad locum, tempus,collationem mutuam & huiusmodi, secundû autem significat congregationem ad auctoritatiuè deponendû de uniuersali ecclesia. Et si de primo fiat quæstio,dicendum est, ꝙ regulariter spectat ad Papam, sicut ad quemlibet principem spectat conuocatio procerum regni sui.& si ipso inscio huiusmodi conuocatio fit, suspicio generatur coniurationis. Hoc tamẽ non sic spectat ad Papam, quin in multis casibus possit & sine ipso & contra ipsum fieri. Et secundum hunc sensum uerificari potest dictum aliquorum, quòd concilium potest congregari sine Papa,& quòd papę potestas congregandi concilium introducta. est de iure positiuo, ut in ca.ult.di.17.Alex. dixit,pro quanto ad modum iuris positiui exceptiones patitur.& uana est quæstio de potestate sic congregandi, quando sunt undecunq; congregati patres.

patres. Sed ſi de ſecundo modo congregandi fiat quæſtio, diſtinguendum eſt quòd duplex eſt cõcilium autoritatiuum. quoddam perfectum ſimpliciter, quoddam perfectum ſecundum præſentem ſtatum eccleſiæ. Vocatur concilium perfectum ſimpliciter, quod conſtat ex capite & membris, quod poteſt ſimpliciter ſtatuere & ordinare uniuerſalem ſtatum eccleſiæ. Vocatur concilium perfectum ſecundum præſentem ſtatum, quod conſtat ex membris poſsibilibus inueniri, eccleſia in tali ſtatu exiſtente, & poteſt quo ad aliquid tantum de uniuerſali eccleſia ſe impedire. Et utrunq; horum licet habeat latitudinem, quia conciliũ perfectum ſimpliciter fit capite præſente per legatos, & capite præſente perſonaliter. & hoc eſt perfectum in ſummo, de quo non eſt dubium, quòd errare in his quæ ſunt fidei non poteſt. Quãdo autem fit per legatos, cum adhuc ſuperſit Papa, ad quem finalis determinatio eorum quæ ſunt fidei, & conſequenter reliquarũ cauſarum ſpectat, & a quo ſententia concilij confirmatur (ut patet ex dictis) ſi erraret in aliquo (ut de concilio Baſilien. patet) habet correctorem papam, ſicut & illud habuit & habet. Concilium quoq; perfectum ſecundum præſentem ſtatum eccleſię pluribus modis contingit, quia & exiſtente uno papa heretico deponendo, & exiſtentibus pluribus pontificibus ſummis dubijs, quale fuit concilium Conſtan. Licet in qua latitudo ſit in utroq; quo ad congregationem, tamen ſic ſe habent, quòd concilium perfectum ſimpliciter, ſolus papa poteſt congregare. Ita quòd nec mortuo, nec heretico, nec quomodolibet aliter ſe habente papa, poteſt concilium perfectum ſimpliciter abſq; papę conſenſu fieri. & ſi fiat, de facto nullius auctoritatis eſt. Probatur hoc primo ex dictis, quia. ſ. cõmunitas eccleſiæ ſine papa non habet poteſtatem papalem, niſi in potẽtia electiua, ut oſtenſum eſt. Cõcilium autem perfectum ſimpliciter includit poteſtatem papalem in actu, ergo concilium hoc non eſt perfectum ſimpliciter.

Secundo. Quia ſi cõmunitas eccleſię abſq; papa conſtitueret concilium perfectum ſimpliciter, cum ad tale concilium ſpectet ordinare ſimpliciter uniuerſalem eccleſiam, & hoc ſit proprium uicariatus Ieſu Chriſti (ut patet) ſequitur quòd cõmunitas eccleſiæ eſſet uicaria Chriſti. & ſic Ieſus Chriſtus haberet in terris duos uicarios ſuos, & papa non eſſet uicarius Ieſu Chriſti imediate, ſed eſſet uicarius uicarij, puta concilij acephali in terris, quod non ſolum eſt erroneum, ſed fatuum. Tertio. Quia cum

ſolus

ſolus papa ex cura uniuerſalis eccleſię habeat poteſtatem deter minandi de fide, ordinandi ſymbolum, & congregandi conciliũ ut in.q.prædicta S.Tho.probat ex ratione unitatis fidei)ſicut cu ra uniuerſalis eccleſiæ ex iure diuino conuenit ſoli papæ, ita hæc ſpectantia ĩmediate ad ipſam curam uniuerſalis eccleſiæ. Et cõ firmatur hæc ratio ex doctrina eiuſdem.S.Tho.in prima ſecundæ q.100.arti.8. Quia.ſ. ea quę ſunt de iure diuino,determinata ab ipſo deo,non ſolum in cõmuni ratione iuſtitiæ,ſed etiam quantũ determinationem ad ſingulos actus, non ſunt diſpenſabilia a præ latis eccleſiæ, ſed a ſolo deo. Verbi gratia, quia a deo prohibita eſt ſimplex fornicatio,quod eſt coniungi non ſuæ,non poteſt fie ri ab eccleſia quòd coniunctio cum hac non ſua ſit quandoq; li cita, ſed ſolus Deus hoc poteſt. ſed deus in ſolo Petro & ſucceſ ſoribus poſuit curam uniuerſalis eccleſiæ,& non reliquit ipſi ec cleſiæ curam ſuiipſius, & ad curam uniuerſalis eccleſiæ ſpe ctat concilij congregatio & celebratio, ut patet ex eius offitio principali. ergo ſolus deus poteſt in hoc diſpenſare. Nec habet locum in hæc epijkia aut gnome, quoniam expreſſe in quinto ethi.dicitur, quòd eſt directio iuſtitiæ legalis, quã nos ius poſiti uum uocamus. quod quia ab homine eſt,non petente præuidere & prouidere ſingulis euentibus, defectibile eſt in caſu, & tunc gnome in intellectu pratico, & epijkia in uoluntate ſupplent,nõ interpretando ambigua, ſed manifeſta ſpectãndo & eligendo,ut S.Tho.in ſecunda ſecundę.q.120.ar.1. ad tertium aperit. Non eſt ergo regula hæc ut morales, grãmaticales, ciuiles aut cano nicæ, ſed diuini iuris, a quo excipi nequit. Et ſic intelligẽda ſunt qua dicuntur in di.17.& propterea dixit.S.Tho. quòd ſancti pa tres nihil poſſunt in concilijs congregati ſtatuere,niſi auctorita te Ro.Pontificis interueniente. Concilium perfectum ſecun dum præſentem eccleſiæ ſtatum poteſt congregari ſine Papa, & eo inuito,ſi requiſitus non uult ipſæ illud congregare, ſed nõ ha bet poteſtatem ad ordinandum uniuerſalem eccleſiam, ſed ad prouidendum illi caſui tunc occurrenti. Et licet caſus humani uariabiles ſint infinitis modis (puta ſi contingeret mori omnes electores papæ,ſi contingeret tale quid, quòd electores non poſ ſent eligere ſine conuocatione concilij,ad reprimendum, diſcer nendum uel pacificandum &c.) omiſſis his & ſimilibus duos tan tum certos caſus, & qui fuerunt quandoq; & poſſunt eſſe, affe ro,in quibus concilium tale congregandum eſt. Primus eſt ſi

Papa

Papa propter hæresim est deponendus: tunc.n.ex quo requisitus renuit, possunt Cardinales, potest Imperator, possunt prælati congregationem vniuersalem facere. in qua erit non uniuersalis cura ecclesiæ, sed tantum depositiua potestas Papæ, & electio ad solos Cardinales (ad quos de iure spectat) pertinebit. Probatur hoc, cũ de depositione Papæ inferius agetur. Secũdus est, quando Papa unus, uel plures incerta electione laborant: ut contigisse dicitur in magno schismate Vrbani VI. & aliorum. Tunc n. ne perplexa sit ecclesia, illa membra ecclesiæ, quæ inueniũtur, potestatem habent iudicandi uerum si potest sciri, & si sciri nequit, prouidendũ ꝙ electores in unum eorum, uel alium conueniant. & si certi electores nescirentur, cũ electio ad ecclesiam deuoluta sit, ex ipso electorum defectu concilium sic imperfectum eliget, ut in concilio Constan. factum uidetur in electione Martini V. In alijs aũt recitatis casibus, nulla necessitas apparet talis concilij. nam si non sane est perpetuo, & hoc constet, alius eligi a Cardinalibus potest, quoniam mortuus est Papa uita rationali non solum in actu (ut dormiens, aut ebrius, aut phreneticus) sed in potentia naturali. Constat autem, quòd Papa eligitur in pastorem ecclesiæ secundum uitam rationalem, & propterea non est trepidandum timore, ubi non est timor. Et si dubium esset de sanitate recuperanda, expectandum est, sicut in diuturnis egritudinibus. Posset quoque propter dubios euentus statuto pontificis obuiari huic casui, si statueretur, quòd Papa insanus factus tanto tempore expectetur: & si post nullum uestigium sanitatis recuperandæ appareat, & a collegio medicorum iudicatus incurabilis fuerit, censeatur mortuus, & apostolicam sedem vacare. Ex quo namque quilibet sub ista lege pontificatum acceptaret, & eam non reuocaret, tacito consensu renunciare, aut depositionem acceptare se profiteretur adueniente tali casu. & sic si post electum alium pontificem sanus fieret, papatum repetere non posset. a quo semel rite cecidisset.

Ex eo autem quòd Papa captus esset, & nõ pateret accessus ad eum, alter non esset creandus. Petrus namq; seruabatur in carcere nullo patente accessu (ut patet ex actibus apostolorum) & tamen non est electus alter, sed oratio facta sine intermissione ab ecclesia ad Deum pro eo, ipsum liberauit. Nunquid abbreuiata est manus Domini, aut statuendus est terminus domino, infra quem debeat liberare Papam, ut fecit Ozias cum illis de

bethulia. & reprehensi a Iudith sunt dicente. posuistis uos tempus miserationis domini, & in arbitrium uestrum diem constitui stis ei: ut patet Iudith. 7. & . 8. Posset tamen in hoc & in præcedenti casu, pontificio statuto prouideri, quòd a Cardinalibus eligeretur vnus; qui vices pontificis in omnibus & per omnia illo fatuo aut isto incarcerato durante, obtineret. Et tūc ille electus posset omnia facere in vtroque foro, sicut modo potest summus penitentiarius in foro conscientiæ absoluere autoritate iuris, mortuo Pontifice, uel fatuo, uel detento. In casu autē quo Papa non hęreticus certus, & indubitatus renuit requisitus congregare concilium, & statutum esset concilij generalis cum omnibus clausulis derogatorijs (ut Constantien. ceperunt & Basilien. apposuerunt) nescio ad quid congregatio ista fieret; cum nihil posset facere, quod renitens Papa non posset irritare. Pro erronea ergo habenda est omnis opinio, dicens concilium perfectum. i. habens autoritatem disponendi, & statuendi simpliciter de uniuersali ecclesia posse absq; Ro. Ponti. autoritate celebrari seu congregari: quia derogat singulari priuilegio potestatis Papalis, cōcesso sibi a Christo immediate: ut patet ex dictis.

Dicentibus autem quòd quia concilium Constan. in sessione 39. & post Basilien. in sessione 11. constituit cap. frequens. ideo etiam inuito Pontifice de decennio in decennium potest celebrari concilium etiam perfectum, propter autoritatem statuti. Respondendum est, quòd sunt in magno errore: & ꝙ in ueritate schismati operam dant tales. & tanquàm schismatici puniri possunt, si sic exequerētur: quoniam rebelles sunt ROMA. Pont. qui est supra totum ius positiuum, & constat quòd determinatio temporis, & loci concilij de iure est positiuo. Et si Doctores aliqui inueniuntur sentientes, quòd quia tempus interpellat, & autoritas deuoluitur ad alios, & huiusmodi, aut sunt sectatores illius erroris, quòd concilium est supra Papam, aut loquuntur stante statuto in robore, ita ꝙ papa non tollat, aut interpretetur, aut dispenset, aut prohibeat. Quo ad negationem uero consensus requisiti Papæ ad congregādum concilium; quia tantum ponderatur, sciendum est, quòd oportet hic discretione uti. nam si requiritur a uiris probis. præterita & perseuerans uitę ac morum integritas commendat: & subest causa cōcilij (puta heresis uel schisma) debet papa annuere, & nunquàm credo ꝙ fuerit papa qui negauerit sic rebus se habētibus. Si aūt requi-

ritur a uiris, qui uolunt alligare onera aliis,& digito ſuo nolunt mouere ea,qui priſcorum conciliorum ſtatuta non ſeruant, am bitioſis, inſatiabilibus ſuarũ paſsionum ſectatoribus & huiuſmo di pro reformatione eccleſiæ,nonne reſponſio Chriſti cõuenit? Hypocrita,eiice primum trabem de oculo tuo,& tũc perſpicies ut educas feſtucam de oculo fratris tui, præſertim quòd melius poteſt papa ſolus reformare eccleſiam inchoando ſponte a ſeip ſo & ſuis,quam per concilium.oportet enim primo ſeruare quæ ſcripta ſunt,& deinde alia ſcribere ſtatuta. Sufficiens quoq; eſt cauſa negandi conſenſum concilio, probabilis timor uſurpandæ auctoritatis a concilio ſupra papam,ut Baſilien.mox oſtenderũt bis ſcilicet cum primum inchoatum eſt concilium ſeſsione.xi. & cum iterum redintegratum fuit ab Eug.ſeſsione. 18. Finis enim concilij eſt pax,quæ per iſtam uſurpationem perturbatur,ut experientia magiſtra rerum teſtatur. Ex his igitur patet, ꝙ inter extraneas opiniones de congregatione & celebratione concilij abſque papæ conſenſu: media uia ſola uera eſt,quã declarauimus ſcilicet quòd concilium perfectum ſimpliciter,nunquã,perfectũ uero concilium ſecundum preſentem eccleſiæ ſtatum quandoq; ſine papa & contra ipſum congregari & celebrari poteſt.Et ſecũ dũ hanc diſtinctionẽ potes diuerſa,ſi uis dicta doctorum ſaluare.

IN QVO INCIPIT COMPARATIO POTESTATIS *eccleſiæ & papæ in caſu hæreſis. Et primo de modo quo papa propter crimen hæreſis ſubijcitur concilio ſecundum unam opinionem.* Cap. 17.

POST collatam poteſtatem papę cum auctoritatę eccleſiæ & cõcilij generalis ſimpliciter & abſolute,& manifeſtationẽ ſuperioritatis papę ſupra eccleſiam uniuerſalem & conciliũ uniuerſale, conſequenter comparanda eſt auctoritas concilij ad papam in caſibus. Et primo in caſu hereſis,deinde in caſu incor rigibilitatis & aliis caſibus,& demum in euentibus. Et quoniam innata eſt nobis uia ex certioribus nobis in minus certa, ſuppo namus cum doctoribus,& communi animi conceptione ex ca.ſi papa, di.40. quòd papa propter crimen hereſis poteſt deponi a concilio generali,& inueſtigemus modum depoſitionis, &p ote ſtatem depoſitiuam, ut ſic noſſe poſsimus,an papa in aliquo caſu ſit ſubditus concilio ſeu eccleſiæ uniuerſali.

De modo quo papa propter crimen hæresis deponitur, uaria est opinio. Quidam dicunt ꝙ hoc fit propter defectum subiecti. Subiectum nãq; papatus dicunt esse hominem fidelem, ac per hoc sicut deficiẽte uita corporali per mortem desinit subiectum papatus: ita deficiente fide in illo homine qui est papa per hæresim, desinit subiectum papatus. Fundatur hæc opinio super hoc, ꝙ fides constituit uiatorẽ in hoc, ꝙ est esse membrũ ecclesię Christi. Huic. n. adiuncta alia propositione. s. ꝙ negatio prioris inducit negationẽ posterioris in essentialiter ordinatis ordine causæ formalis (quæ patet inductiue. si. n. non est animal, non est homo, & si non est color, non est albedo, & sic de aliis) subiungunt, sed esse mẽbrũ & esse caput sunt sic essentialiter ordinata, ꝙ esse mẽbrum est prius quam esse caput, ut patet, quia caput oportet esse membrũ, sed non econtra, quod igitur non est membrum nõ est caput. Et sic homo carens fide (qualis est hæreticus) non est membrum ecclesiæ, igitur non est caput eiusdem, ac per hoc, cũ papa nihil aliud sit quã caput ecclesiæ, eo ipso quo sit sine fide, fit non papa. Et hoc est quod sub aliis uerbis ab aliis dicitur, ꝙ cũ papa sit hæreticus, ipso facto iure diuino quo sit distõ fideliũ ab infidelibus, est priuatus papatu. Et quãdo per ecclesiam propterea deponitur, non iudicatur neq; deponitur papa, sed qui iã iudicatus est (quia non credit, secundum uerbum domini Ioan. 3.) & qui iã depositus est, dum propria uoluntate translatus est extra corpus ecclesiæ factus infidelis. declaratur iudicatus & depositus. Primã autẽ propositionem radicẽ huius opinionis (quæ sola negari in hac ratione potest) fundant super auctoritatibus plurimis, quibusdã directe ex ratione fidei & ecclesiæ, quibusdã ex conseqnẽtibus ad esse extra fidẽ & ecclesiam id testantibus. Ex ratione fidei quatuor afferuntur auctoritates. Prima saluatoris Matt. 16. super hanc petram edificabo ecclesiam. siue. n. per petram intelligatur Christus, siue Petrus, siue cõfessio fidei, in idem redit quoad fidei rationem. ipsa. n. semper inuenitur fundare ecclesiam. Secunda est Abac. 2. & apostoli ad Ro. 1. & Hebr. 10. iustus ex fide uiuit. Sicut autem uiuere uiuentibus est esse in naturalibus, ita in ecclesia uiuere est esse in ea: bene uiuere autem est per charitatẽ. Tertia est apostoli ad Hæbr. xi. Fides est sperandarũ substantia rerum. Substãtia. n. primum locum tenet. Quarta est sancti Tho. in 3. sen. di. 13. q. 2. ar. 2. q 2. expræsse dicentis, quòd homines infideles non pertinent ad unionem corporis ecclesiæ, secundũ ꝙ

est unũ simpliciter, & ideo respectu horũ, Christus non est caput nisi in potẽtia, secundum ꝙ sunt unibiles corpori. Ex rõne ecclesiæ affertur diffinitio ecclesiæ. s. quòd est collectio fideliũ, de consec. di. 1. ca. ecclesia. Ex consequentibus uero ad esse extra fidẽ & ecclesiam, multę afferri possunt auctoritates dicentes ad statũ extra fidẽ & ecclesiã cõsequi extra communionem fidelium, sine clauibus, sine ptãte, sine honore sine officio pascendi oues. Fieri & esse procul a cõione fidelium hæreticos faciũt in primis domini numeri. 16. recedite inquit a tabernaculis impiorum, Dathã .s. & Abiron, schismaticorum. constat enim omnes hæreticos esse schismaticos. Deinde Paulus apostolus ad Gal. 1. si Angel. de cœlo euangelizet uobis præter id, quod euãgelizauimus uobis, anathema sit. Et. 2. ad Thessalo. 3. rogamus uos fratres in nomine domini nostri IESV CHRISTI, ut subtrahatis uos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum doctrinã, quam acceperunt. Et. 2. ad Cor. 6. nolite iugum ducere cum infidelibus. quę .n. participatio iustitiæ cum iniquitate? aut quæ societas lucis ad tenebras? quæ autem conuentio Christi ad Belial? aut quæ pars fidelis cum infideli? Demum Ioan. euangelista. 2. Ioan. 2. siquis uenit ad uos, & hanc doctrinã non affert, nolite eum recipere in domum, nec aue ei dixeritis. Amisionem clauiũ Ambrosius in pasto. (& habetur de pœ. di. 1. ca. uerbum) explicat. Dominus par ius & soluendi esse uoluit & ligãdi, & subdit. Certum est quòd ecclesiæ utrũque licet, hæresis utrũq; non habet. Honoris uero & ptãtis perditionem Cyprianus promulgat, ut habetur 7. q. 1 ca. Nouatianus. Qui nec unitatẽ spũs, nec cõionem pacis obseruat, & se ab ecclesię uinculo atq; sacerdotũ collegio separat, nec episcopi ptãtem põt habere nec honorẽ. Et. 24. q. 1. c. didicimus, dicit oẽs omnino hęreticos & schismaticos nihil habere ptãtis & iuris. ad idẽ est Gelasius ibidẽ in c. Agathius. Ad idẽ est expresse. s. Tho, in 2. secundæ. q. 3 9. ar. 3. uolens quòd ptãs spũalis iurisditionis nõ manet in hæreticis, nec quo ad usum, nec quo ad substãtiam, ita quòd siquid fecerint, nihil est actũ. Officiũ pascendi oues adimit Aug. ĩ sermone de pasto. tractãs illud Canti. 1. pasce hędos tuos. & dicens. Manenti Petro dicitur, pasce oues meas, exeunti hæretico, pasce hædos tuos. Et hanc sententiam repetit in epistola ad Vincentium. Ex his omnibus clare patet radicalis illa propositio, quòd fides facit membrum ecclesiæ. Si enim secluso iure positiuo (ut loquimur) cum perditione fidei remanerent

rent membra in locis suis, non esset eis subtracta cōmunio, non honor, non potestas, non officium, ut de se patet. Immo subtractio sola potestatis sufficit ad propositum, quia papa sola potestate iurisditionis constituitur.

Confirmaturq; hæc positio, ex eo quòd papa hereticus & excōmunicatus, ut patet ex glosa in ca. Agathius. 24. q. 1. dicente. Hic est casus, in quo papa papam ligare potest, in quo papa in canonem late sententiæ incidit. Nec huic obuiat illa regula, quòd par parem soluere uel ligare non potest, quia si papa est hereticus, est minor quolibet catholico, ut habetur. 12. q. 1. c. audiuimus. Hoc idem Hug. dicit in. c. inferior. di. 21. Est etiam accusandus, adeo (ut glo. in. c. si papa di. 40. dicit) quòd papa non potest statuere, quòd non possit papa accusari de heresi. Est etiā iudicandus, ut in dicto ca. si papa habetur. Quæ omnia arguunt hereticum non esse papam, sed minorem. Et ad hoc est S. Tho. in 4. di. 19. q. 2. art. 2. q. 3. ad primum, tractans illud ad Gal. 2. quomodo paulus restitit in faciem petro, dicit quòd non debēt prælatis a subditis coram multitudine corripi, nisi imineret periculum fidei, tunc enim prælatus minor fieret, si in infidelitatem labaretur, & subditus fidelis maior. Constat enim quòd non de maioritate & minoritate charitatis loquitur, quia hoc est cōmune omni peccato mortali, sed potestatis, qua prælatus præest subdito. ergo ut prius. Ex his autem infertur, quòd in utroq; modo quo certus papa uiuens definit esse papa, eadem est causa desitionis. s. propria uoluntas illius qui est papa. nam renunciando propria uoluntate, abdicat a se esse caput ecclesiæ, heresim autē amplectendo, propria uoluntate aufert a se esse membrum ecclesie, & consequenter esse caput. Et sic ex nullo certo modo desitionis papæ uiuētis, habetur quòd papa inuitus deponitur, propter quod remanere dicunt inconcussum, quòd papa manens papa, non habet superiorem in terris potestatem.

DE MODO QVO PAPA HAERETICVS, SVBIICITVR concilio secundum aliam opinionem. cap. 18.

QVAMVIS autem dicta positio illustrium sit uirorum, & cōmunis uideatur esse, non placet tamen omnibus, contradicunt nāq; duobus, ponentes duas propositiones. Prima est, quòd papa hereticus non est ipso facto depositus, sed deponendus

ponendus. Secunda est, quòd papa hereticus manens papa, habet superiorem iudicem in terris concilium uniuersale.

Primã propositionem licet multipliciter probent, quatuor tamen solum afferentur, quia in his consistit uis. Primo ex facto Marcellini, & glo. di. 21. cap. nunc autem, qui idolatra non fuit depositus, & fuit sanctus. Et glo. affert Hug. dicentem, quia paratus erat corrigi, non deponitur, ut. 24. q. 3. dicit apostolus. Secũdo ex ca. audiuimus. 24. q. 1. ubi dicitur de episcopo heretico. Si autem in corde suo nouam heresim confinxit, ex quo talia prædicare cœpit, neminem damnare potuit. Ante igitur quàm prædicaret heresim, damnare potuit, & sic non erat depositus ipso facto. Tertio, quia alij prælati non sunt ipso facto priuati, sed perseuerant in prçlationibus suis redeuntes ad pœnitentiam. ergo nec Papa, cum non sit deterioris conditionis. Assumptum patet. 1. q. 7. maximum. Quarto (quia ut patet extra de here. cum ex iniuncto) ad eundem pertinet institutio & destitutio. sed institutio papæ pertinet ad electores, ergo & destitutio. absq; ergo iudicio electorum non destituitur Papa. Secundam autem propositionem, quòd papa hereticus manens papa habet iudicẽ in terris uniuersalem ecclesiam, probant quo ad primam partẽ sic. Papa hereticus est accusandus & iudicandus secundum omnes, ut habetur di. 40. si papa. & non est ipso facto depositus, ut probatum est. ergo habet iudicem, coram quo accusetur, & a quo iudicetur. Quo ad secundam, ex eo quòd ecclesia uniuersalis seu uniuersale concilium est supra papam in hoc casu, ut communiter tenetur.

EXAMEN ILLIUS PROPOSITIONIS, PAPA *hæreticus est ipso facto priuatus papatu.* Cap. 19.

PRAEMISSIS duobus modis dicendis contrarijs quomodo papa hereticus desinit esse papa, examinanda primo occurrit illa propositio, quæ est fundamentum primi modi, an sit uera. Et breuiter facile ostenditur, quòd est falsa simpliciter, quamuis forte tracta ad aliquem sensum, sit uera. Monstratur igitur, quòd nec iure diuino nec humano papa hereticus est ipso facto priuatus, tali ratione. Alij episcopi si fiunt heretici, non sunt ipso facto priuati iure diuino aut humano. ergo nec papa. Sequela patet, quia papa non est deterioris conditionis, quã alij episcopi.

episcopi. Assumptum probatur sic. episcopus discredens contra fidem, solo actu interiori est uerè propriè & perfectè hereticus, & non est priuatus potestate iurisditionis ipso facto. ergo perfectè hereticus episcopus non est priuatus ipso facto.

In hoc processu sunt duę propositiones. Prima quòd solo actu interiori constituatur perfectè hereticus. Et hæc est manifesta per se, quia heresis est peccatum mortale oppositum fidei, quæ perfectè consistit in solo actu interiori, cuius effectus est confessio exterior, iuxta illud ad Ro. 10. corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Secunda autem probatur, quia potestas iurisditionis inest huic homini, qui est episcopus, ex simplici cōmissione hominis, ut S. Tho. expresse dicitur in secunda secundæ. q. 39. ar. 5. Ex hoc enim deducitur intentum sic, Episcopus hereticus solo actu interiori, nullo hominis iudicio subditus ex hoc est, quia solius dei est iudicare de interioribus operis, iuxta illud primi Reg. 16. homo uidet quę foris sunt. deus autem intuetur Cor. Et. 1. ad Cor 4. apostolus dicit. nolite ante tempus iudicare, donec ueniat dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordiū. Propter quod talis hereticus non est excōmunicatus. non. n. potest ecclesia excōmunicare, quod non potest iudicare. Ergo multo minus est priuatus iurisditionis potestate, quæ est ab hominis cōmissione, utrunq; enim est humani iudicij, cōmittere. s. & auferre illam & dixi multo minus, quia plus exigitur ad incurrendam priuationem ipso facto, quàm ad incurrendam excōmunicationem, quoniam incursus censurarum non requirit declarationem, sicut incursus priuationis apud iuristas. Ad hanc rationem non uideo responsionem, nisi dicatur quòd potestas iurisditionis non est ab homine. quod est primo contra S. Tho. Est secundo contra sententiam omnium doctorum catholicorum, sentientium quòd a petro omnis iurisditio in totum residuum ecclesiæ corpus manauit & manat, iuxta illud Leonis papæ. c. ita dominus. di. 19. Ita dominus huius muneris sacramentum ad omnium apostolorum officium pertinere uoluit, ut in beatissimo Petro apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut ab ipso quasi a quodā capite dona sua uelut in corpus omne diffunderet. Ad hoc idem sunt tot autoritates & rationes, quot. sunt ad ostendendum unitatem capitis & principis in ecclesia militante, propterea nolo immorari, sed pro constanti supponere.

Et si

Et si dicatur, quòd nō est par ratio de Papa & alijs episcopis in hoc casu, quia potestas iurisdictionis in alijs episcopis est ab homine, in Papa uero est a Deo immediate. & propterea merito accidit ut episcopi, quorum potestas est ab homine, nō sint ipso facto priuati (quia homo uidet quæ foris sunt) & Papa cuius potestas est a solo Deo, sit ipso facto priuatus; quia Deus intuetur cor. Hæc obiectio facile excluditur, discernendo inter opus dei & opus hominis. Quòd.n.in papatu sit potestas iurisdictionis, a deo est immediate, iuxta illud Matt. 16. quodcunque ligaueris super terram, &c. Quòd autem papatus ipse habens hanc ptātem sit in hoc hoīe, ab hoīe est (sola Petri persona excepta; quem Deus ipse papā fecit Ioan. ult. pasce oues meas) nam ab homine eligitur hic homo, ut in eo sit papatus. Et quoniam cum deponitur papa, non aufertur potestas iurisdictionis a papatu, quod esset auferre opus dei (quoniam ut dicitur ad Roma. xj. sine penitentia sunt dona Dei) sed aufertur potestas iurisdictionis ab hoc homine, in quo non fuit posita a Deo immediate, sed mediante iudicio humano: ideo eadem ratio est de papa, & alijs episcopis, quo ad perditionem potestatis iurisditionis a Deo seu iure diuino. In utrisq;.n.a Deo cum sit mediante iudicio humano, consequens est, quòd non auferatur a Deo immediate, sed mediante humano iudicio, ac per hoc, nō aufertur per id quod humano iudicio secundum se non subiacet s. occultam in solo corde hæresim.

SI QVIS autem hæsitaret de illa altera propositione. s. ꝙ de hæresi interiori, ecclesia nō se potest impedire: propterea quia Docto. dicunt, quòd hæretici etiam occulti sunt excommunicati: & quia in clemen. de hære. c. multorum, excōicantur inquisitores, qui odio uel amore omiserint procedere: ubi de interiori amore & odio ecclesia iudicat. Facillime certior fieri potest, ꝙ hęretici ut sic, foro ecclesiastico subditi quantuncunque occulti sunt excommunicati: & non hæretici solo actu interiori. Vnde siquis incidit in hæresim interius, & solus secum loquēdo uerbo exteriori profert submississime illam hæresim, est excōmunicatus, quàmuis sit omnino occultus: quia actus exterioris locutionis subiacet humano iudicio secundum se, quàmuis careat testibus. In clemen. autem illa & similibus, non iudicantur actus interiores secundum se in sua puritate manētes, sed ut sunt causæ exteriorum commissionum, aut omissionum: ad idem

O nāq;

nãque genus pertinet commiſsio & omiſsio, ſicut affirmatio & negatio, ſermo autẽ noſter eſt de hæretico interiori puro. Et ex inaduertentia huius diſtinctionis ſcilicet de occulto per ſe & occulto per accidens,multi re hac errauerunt. Nec mirum, quia contigit in his quæ ſunt per accidens,etiam ſapiẽtes falli,ut Ariſto.dixit.Actus enim interiores puri ſunt in genere occultorum per ſe:quia ex propria natura habent quòd ſint iudicio humano ignoti. Actus autem exteriores ſunt de genere occultorum per accidens, quia ex propria natura ſubſunt cognitioni humanæ: Poſſunt namque ſenſibus percipi, ſed ex hoc quòd fiunt ſine teſte,occulta ſunt, propter quod nunquam (ut dictum eſt) ab eccleſia actus interior purus, ſed exteriori iunctus iudicatur. Vnde quia pręſens ratio conuincit intellectum meum,ideo concludo quòd illa propoſitio, papa cum ſit hæreticus,ipſo facto eſt iure diuino ſeu humano depoſitus, eſt falſa. Confirmatur autem ſic eſſe ut dicimus,etiam ex ipſius contrarium ſentientibus,quoniam dicunt,quòd papa quamuis hæreticus, ſi eſt paratus corrigi non deponitur,ut glo.in di.21.cap.nunc autem adducit Hug. Si enim hęreticus eſt ipſo facto depoſitus iure diuino a papatu, quomodo iterum fit papa? immo qũo ex ſola non depoſitione perſeuerat papa? immo quomodo non deponitur? Hæc enim contradicunt poſitioni anteriori ſcilicet,quòd ſit ipſo facto iure diuino depoſitus, ut patet,nec ſufficienter dicitur,quòd dum eccleſia non deponit,reeligit,tum quia falſum eſt quòd non depoſitio ſit reelectio, ut patet,tum quia electores ad quos ſpectat,ſi peterentur an uelint ipſum reeligere,dicerent quòd non, aut ꝙ uellent meditari ſuper hoc, ſed non deponunt, quia ius uidetur habere,quòd ſi eſt paratus corrigi, non deponatur.Vnde nihil ei tribuunt non deponendo,ſed ſuſtinent quod habet, & ſi nihil habet(ut poſitio illa dixit)nihil ſuſtinent decepti. Et ſiquis hoc eorum dictum ſuſcipiat ut uerum,quòd papa factus hæreticus paratus poſtmodũ corrigi non deponitur,ſequitur manifeſte, quòd papa manifeſtus hæreticus,non eſt ipſo facto depoſitus. quia enim paratus corrigi non deponitur, ſequitur non erat prius depoſitus.

Ratio-

RATIONABILIS SENTENTIA, QVOD PAPA FACTVS HAERETICVS *ſubeſt poteſtati miniſteriali eccleſiæ, & non auctoritatiue ſuper papam.* Cap. 20.

PRAEMISSA certitudine trium (ſcilicet quòd papa ex hoc quòd factus eſt hæreticus non eſt ipſo facto diuino, aut humano iure depoſitus, & quòd papa manens papa non habet ſuperiorem in terris, & quòd papa ſi a fide deuiat, deponendus eſt, ut in cap. ſi papa. 40. di.) Magna reſtat ambiguitas, quomodo & a quo iudicabitur papa deponendus quòd ſit depoſitus, cum iudex inquantum iudex ſit ſuperior eo qui iudicatur. Vnde apoſtolus ad Rom. 14. tu inquit quis es, qui iudicas alienum ſeruum? domino ſuo ſtat aut cadit, & s. Thom. in ſecunda ſecundæ, q. 67. determinat, quòd iudex non poteſt niſi ſubditum iudicare. & in decre. di. 21. c. inferior, idem dicitur. Si nãque a concilio uniuerſali iudicandus deponenduſque eſt, ſtatim ſequitur quòd papa manens papa, habet concilium uniuerſale ſupra ſe, ſaltem in caſu hæreſis. Si autem nec concilium nec eccleſia eſt ſupra ipſum, ſtatim ſequitur quòd papa deuius a fide ſit iudicandus & deponendus, & tamen a nullo eſt iudicandus & deponendus, quod eſt ridiculum. Quid ergo dicemus, ut euitemus utrumq; extremum? non eſt quo diuertendum ſit, niſi ad medium, quod difficile attingitur, in cuius attinctione cõſiſtit uirtus, quod multas conſueuit ſoluere queſtiones.

Dicamus igitur, ꝙ hic ſunt duæ uiæ extremæ, & ambæ falſæ. Altera eſt, quòd papa factus hæreticus eſt ipſo facto diuino iure abſque humano iudice depoſitus. Altera eſt, quòd papa manens papa habet ſupra ſe in terris ſuperiorem poteſtatem, a qua poteſt deponi. Media autem uia eſt adhuc duplex. Altera dicẽs, quòd papa licet abſolute non habeat ſuperiorem in terris, ipſæ tamen in caſu hæreſis habet ſuperiorem in terris eccleſiã uniuerſalem. Altera dicẽs, quòd papa nec ſimpliciter nec in caſu habet ſuperiorem in terris, ſed ſubeſt poteſtati miniſteriali uniuerſalis eccleſiæ quo ad ſolam depoſitionem. Prima uia fundatur in uirtute coactiua & iudicatiua eccleſiæ ſuper Petrum papam in caſu hęreſis. oportet enim ſubditum eſſe qui iudicatur & cogi poſſe, & hæc eſt uia communis quantum uidi hactenus.

Contra tamen hanc uiam est, quia cum papa diuino iure sit supra concilium & ecclesiam (ut ostensum est) oportet si in aliquo casu est illi subditus, quòd ex diuino iure sit facta exceptio ista. nullum enim aliud inferius ius potest exceptionem hanc facere, ut patet. In diuino autem iure nō exprimitur subiectio, sed separatio, cum casus hæresis excipitur: ut patet in singulis textibus sacræ scripturæ inductis. Numeri.n.16. dicitur recedite. Ad Gal.1. anathema.i. separatum sit. Secundæ ad Thess.3. subtrahatis uos. Secundę ad cor.6. nolite iugum ducere. Secundæ Ioan.2. nolite recipere, nec ei auæ dixeritis. Ad Titum.3. deuita. Et breuiter nullibi inuenio superioritatem & inferioritatem in casu hæresis ex diuino iure, sed separationem. cōstat aut quòd separare se potest ecclesia a papa sola ministeriali potestate, qua potest ipsum eligere. Non igitur ex hoc quòd diuino iure sancitum est, ut habetur hæreticus uitetur & procul sit ab ecclesia, maiori potestate opus est quam ministeriali; ex quo ipsa sufficit, & eam constat esse in ecclesia. Et confirmatur hoc. Quia non est iuri diuino tribuendum, quod nec expræssum est in eo, nec ex exprę§sis necessario sequitur. Potestas autem supra papā in casu hæresis, propriæ loquendo, non habetur in diuino iure, nec ex ipso necessario sequitur, ergo. Probatur minor, quòd enim non habeatur puto patere legenti. Dico autem puto, quoniam iminens schisma, opusculum hoc infra duos menses fieri impulit ex improuiso. Quod uero non sequatur, patet ex eo quòd, quia non oportet multiplicare entia sine necessitate, melius est unum principium quā plura facere, ex quo igitur potestas ministerialis sufficit, alia opus non est.

ERIT ergo media & uera uia, quòd papa factus hæreticus & perseuerans habet in terris potestatem non superiorem se, sed ministerialem ad sui depositionem. Ad cuius euidentiam altius ordiendo, tria præmittenda sunt. Primo quòd in papa inueniūtur tria, scilicet, papatus, persona quæ est papa, puta Petrus, & cōiunctio utriusque. s. papatus in Petro, ex qua coniunctione resultat Petrus papa. Secundo, quod discernendo & applicando proprias causas suis propriis effectibus, inuenimus, quòd papatus est a Deo immediate, Petrus est a patre suo, &c. coniunctio autem papatus in Petro post Petrum primū a Christo immediate institutum, non est a deo, sed ab homine, ut patet, quia hoc fit

per

per electionem hominum. Concurrit autem duplex conſenſus humanus ad cauſandum hunc effectum, ſcilicet, eligentium & electi. oportet enim electores uolontariè eligere, & perſonam electam acceptare electionem, alioquin nihil fit. Eſt ergo coniũctio papatus in Petro non a Deo immediate, ſed mediante miniſterio humano, tam ex parte electorum, quàm ex parte electi. Nec ſe habet huiuſmodi miniſterium humanum in cauſando hanc coniunctionem ut applicans actiuum paſsiuo (ut applicans ignem ſtipulæ) uel applicans uirtutem paſsionis Chriſti ſubiecto, ut facit baptizans, & ſacramenta miniſtrans, quoniam nullum eſt hoc applicatum actiuum, ſed ſola uoluntas humana electorum & electi. non facile enim eſſet fingere aliquod aliud actiuum. Ex hoc autem quòd coniunctio papatus cum Petro eſt effectus uoluntatis humanæ, cum ipſa conſtituat Petrum papam, ſequitur quòd licet papa a ſolo Deo dependeat in eſſe & fieri, Petrus tamen papa depẽdet etiam ab homine in fieri. fit. n. Petrus papa ab homine, dũ ab hominibus electus, ipſe homo acceptat, & ſic iungitur petro papatus.

Tertio, quòd quia iam nihil tam naturale eſt, ut unaquæque res per quaſcunque cauſas fit, per eaſdem contrario modo diſſoluatur (ut dicitur in cap. omnis, de regulis iuris) idcirco Petrus papa, qui ex conſenſu ſuo & electorum cauſatus eſt, ex conſenſibus eiſdem ſcilicet ſuo & electorum ad contrarium, diſſolui poteſt. Et hoc iam determinatum eſt facto Cœleſtini & decretalis Bonifacij octaui, in ſexto, de renuntiatio. capit. primo.

Ex his tribus præmiſsis habetur, primo, abſque omni hæſitatione certum quòd Petrus Papa & in fieri & in corrumpi dependet a poteſtate humana, non ſuperiori nec equali poteſtati papæ ſed minore, quia nec ad faciendum de Petro non papa Petrum papam, nec ad faciendum de Petro papa Petrum non papam exigitur alia facultas quam uoluntatis humanæ, ſcilicet, electi & electorum. Nec ſit curæ in propoſito, utrum bona uel mala conſcientia, ex bona, uel mala intẽtione uel cauſa moueãtur, ſat eſt in propoſito quòd facta tenent, ita quòd in ueritate Petrus ſit aut non ſit papa.

Quod etiam iſta poteſtas ſit minor poteſtate papæ, abſq; alia probatione ex eo liquet, quòd mortuo papa, nullo ẽt ſuppoſito ſtatuto iuris poſitiui, iſta poteſtas eſt in eccleſia, & nõ ſe extẽdit

ad ea

ad ea,ad quę se extendit summi Pōti. auctoritas, alioquin essent duę supremæ potestates in ecclesia,& Christus non instituisset ecclesiasticum regimen monarchicum. Et cum par in parem nō habeat imperium, non potuissent pontifices huic potestati executionis modum imponere, per quos, quot.s.& quomodo debeat electio celebrari, cum iteratione actus, si secus factum fuerit. Hæc.n.ostendunt potestatem hanc,nec maiorem nec parem,sed inferiorem potestate papæ, superioris nāq; uirtutis est dispone re de actu inferioris autoritatiue, ita quòd si secus fiat, nihil ualeat, ut in proposito inuenitur.

Habetur secundo certo certius, quòd aliud est posse supra cō iunctionem Petri & papatus construendam, seu destruendam, & aliud est posse supra papam, ex eo nāq; quòd potestas minor papatu.s.simplex uoluntas electi & electorum potest construere & destruere hanc coniunctionem, & huiusmodi potestas cum sit minor papatu,non potest supra papam, manifestę conuincitur, quòd aliud est posse supra illam coniunctionem,& aliud est posse supra papam. nde potestas supra papam, non inuenitur nisi in domino Iesu Christo, potesta s autem supra coniunctionem papatus & petri,inuenitur in terris. Et merito, quia papatus opus dei īmediate est, cōiunctio autē papatus & petri opus nostrū est.

Nec mireris tu qui philosophiam profiteris, quòd inueniatur potestas sup coniunctionem formæ cum materia, quæ non est super formam, quia coniunctio formæ cum materia,formam cō sequitur. Cessabit admiratio tua, si contemplatus fueris, quòd coniunctio formæ & materiæ utrinq; attingi potest.s. ex parte materiæ & ex parte formæ. & quòd potens super coniunctionē formæ & materiæ ex parte utriusq; seu ex parte formæ, potest etiam supra formam. sed potens super coniunctionem illam ex parte materiæ, non oportet quòd possit super formam,ut patet in generatione hominis. Sol.n. & homo generant hominem,qui consistit in coniunctione corporis & animæ intellectiuæ, aut resultat ex illa coniunctione, & constat solem & hominem non posse supra animam intellectiuam, quę uenit de foris,sed supra coniunctionem illam ex parte corporis, quæ est materia. Sic.n. accidit in proposito, nam papatus & petrus se habent ut materia & forma, & solus dominus Iesus Christus potest super coniunctione eorum ex parte papatus, & consequenter utriusq;, & propterea solus potest limitare & ordinare potestatem papæ. ecclesia

autem

autem poteſt ſuper coniunctione eorum ex parte petri ſolum, & propterea nihil poteſt ſuper papam, ſed ſuper coniunctionem tantum. Et quoniam amotio papæ ſiue per renunciationem, ſiue per depoſitionem, ſiue per eiectionem non eſt corruptio papatus nec petri, ſed coniunctionis papatus & petri, idcirco diligẽtisſime & cautisſime oportet pro regula habere ante mẽtis oculos, cum de amotione papæ tractatur, quòd non quæritur poteſtas ſuperior papa, ſed ſuperior coniunctione inter Petrum & papatum. Quod ut clarius pateat ſcito, quòd certum eſt, quòd tribus modis poteſt petrus Papa uiuens amoueri a papatu. primo per eiectionem a domino Ieſu Chriſto. ſecundo per renunciationem ſpontaneam a ſeipſo. tertio per depoſitionem inuitã propter incorrigibilem hereſim ab eccleſia. In omnibus autem his modis, non deſinit papatus nec Petrus, ſed ſola coniunctio utriuſq;. Differenter tamen, quia in primo modo.ſ. per eiectionem a domino Ieſu Chriſto, coniunctio illa corrumpitur a poteſtate ſuperiori, non ſolum reſpectu coniunctionis, ſed reſpectu papatus, eſt.n. auctoritas domini ſupra coniunctionem illam ẽt ex parte formæ. Et quia (ut dictum eſt) nulla alia poteſtas eſt ſupra papam, ac per hoc nulla alia poteſtas poteſt coniunctionem illam attingere ex parte formæ, conſequens eſt, ut nulla alia poteſtas posſit amouere papam ut poteſtas ſuperior papa, ſed hoc eſt proprium Saluatoris noſtri. Et hoc modo intelligendum eſt dictum Anacleti Papæ di.79.ca.eiectionem, dicentis. eiectionem ſummorum Ponti. ſibi dominus reſeruauit. Differentia nãq; inter papam & alios Pontifices in hoc conſiſtit, quòd alij pontifices poſſunt eijci tanquã a poteſtate ſuperiori ipſis poteſtatibus pontificum, papa autem non, quia in eccleſia terreſtri inuenitur poteſtas ſupra poteſtatem iuriſditionalem epiſcopi, non autem ſupra poteſtatem papæ. Ex hoc.n. habetur, quòd illorũ eiectionem dominus conceſſit papæ, concedendo poteſtatem ſuperiorem, papę uero eiectionem ſibi reſeruauit, nulli concedendo poteſtatem ſuperiorem papatu. Vnde ſi Papa Ioã. epiſcopum de plenitudine poteſtatis eijceret, eiectus eſſet, nec haberet amplius poteſtatem iuriſditionis. Nulla autem poteſtas in eccleſia relicta eſt a domino, quæ posſit hoc facere in Petrum Papam.

In ſecundo autem modo (ſcilicet per renunciationem) & tertio, ſcilicet per depoſitionem, coniunctio illa corrumpitur, non a poteſtate ſupra papatum, ſed a poteſtate ſupra coniunctionem

ſolam,

solàm, quia nec uoluntas petri, nec uoluntas ecclesiæ est supra papatum, & ex ipsis causatur coniunctio illa, & corrumpitur, ut patet. Quia ergo certum est papam hereticum incorrigibilē factum non esse ipso facto depositum, & esse deponēdum ab ecclesia, & ecclesiam non habere potestatem supra papatum, & ecclesiam habere potestatem supra coniunctionem inter Petrum & papatum, utpote opus suum, oportet dicere, quòd cum Petrus papa factus hereticus incorrigibilis deponitur ab ecclesia, iudicatur & deponitur a potestate superiori, non papatu, sed cō iunctione inter papatum & Petrum.

DISCVSSIO PRAEDICTAE POTESTATIS MINISTERIALIS *depositiuè papæ hæretici.* Cap. 21.

QVAMVIS autem ex certificatis habeantur in ecclesia respectu coniunctionis inter Petrum & papatum duo posse (scilicet posse coniunctionem talem cōstruere & destruere pari consensu, & posse coniunctionem eādem ipso heretico incorrigibili, inuito destruere) non tamen liquet quòd hæc duo posse sint unius & eiusdem potestatis. Quod tamen conclusum est in pręcedenti ca. per uiam diuisionis, propter identitatē obiecti, quia utrunq; est circa ipsam coniunctionem papatus & Petri.

Nec solum obscurum est, sed falsum multipliciter apparet. Primo ex ipsius potestatis natura, nam quando una causa totalis ex duabus partialibus constans exigitur ad aliquem effectum. neutra illarum partialium sine altera sufficit ad talem effectum, ut patet in uinculo matrimonij. Quia.n. ad uinculum matrimonij cōcurrunt duo consensus (.s. uiri & mulieris) & causa totalis eius constat ex utroq; consensu, neuter sine altero sufficit ad causandum uinculum matrimonij in altero. In proposito autem ad coniunctionem petri & papatus construendam uel destruendam cōcurrūt duo, consensus (.s. electorum ex una, & petri electi ex alia parte) tanquā causæ partiales, & uterq; simul tanquam causa totalis. ergo consensus alter tātū nō potest in talē effectū.s. dictā cōiūctionē construendā uel dissoluēdā. Et quia potestas depositiua papæ inuiti propter heresim incorrigibiliter, includit alterum consensum tantum, sequitur quòd & ipsa non est idem, quod illa potentia totalis, & quòd si est pars eius non potest deponere, qđ repugnat potētiæ depositiuè. Male ergo dictū est, ꝙ potētia depositi-

depositiua papæ est illa potentia,quæ euidenter est in ecclesia super coniunctione dicta. Et confirmatur hæc rō. Quia de quo magis uidetur inesse & non inest,ergo nec de quo minus; magis aūt uidetur ꝙ solus consensus Petri papę possit se facere non Papam,quàm solus consensus aliorū,quia pōt renunciare. sed hoc non potest Petrus solus,quia quantūcūq; Petrus ipse renunciet, semper est Papa, donec renūciatio sua acceptetur: sicut econtra quantuncūq; Petrus sit electus,nūquàm est Papa,quousq; electioni de se consentiat.Hæc.n.ostendūt,ꝙ cā totalis tā constructiua quàm destructiua coniunctionis Petri & Papatus,quæ in ecclesia minor papatu,non est ecclesiæ solius,aut Petri solius,sed utriusq; simul consensus. ac per hoc,per hanc nō pōt inuitus papa deponi quacunq; ex causa: quia implicat contradictionē. Secundo apparet falsum ex mō exeūdi in actū talis ptātis: quoniam Papa hæreticus iudicādus est. iuxta c.si papa.di. 40. & Doctores. Potestas aūt ista minor papatu, nō pōt citare,cōpellere,& breuiter non habet uim coactiuā supra Petrum papā.repugnat ergo ꝙ sit ptās minor, & ꝙ sit iudex,ex ipso mō: quia.s. ui coactiua procedere posse debet. Tertio apparet falsū ex subiecto ēt istius partialis consensus,quia cū consensus istę partialis ex parte ecclesię sit in electoribus papæ,qui mō sunt soli Cardinales(ad quos spectat eligere,& renunciationē acceptare,ut patet in facto Celestini) sequeretur quòd apud eosdem solos resideret potestas depositiua Petri papæ facti hæretici,cuius oppositum cōiter tenetur.

SED HORVM solutio magis propositum confirmabit. Si nāq; consensus electi, & electorum in hac causanda coniunctione concurrerent,ut consensus uiri & mulieris ad causandum uinculum matrimonij,ratio procederet. quoniam uterq; consensus habet se ut partialis cā quasi efficiens uinculum matrimonij. In proposito autem isti duo consensus diuersimode concurrunt: nam consensus electorum se habet ut cā faciens illā coniunctionē.consensus aūt electi se habet ut reddens subiectū capax illius coniunctionis, non.n.est capax nisi christianus uolūtarius. Sicut.n. esse fidelē non est cā illius coniūctionis factiua,ita nec esse uoluntarium ad illā. Et hoc patet in acquisitione aliarū iurisdictionum. cū.n.alicui imponitur aliqua prælatio.certū est ꝙ quousq; ipse illā acceptet,nō est prælatus: acceptatio tamē sua non facit in se prælationē,sed subiectū reddit capax prælatiōis,& sic actio imponētis sortitur effectū in subiecto capaci faciens iurisdōnē,

P quæ

quæ propter in dispositioné subiecti non poterat intentú facere in eo. Actus.n.actiuorum fiunt in patiente disposito; ut dicitur in secundo de Anima. Consensu igitur electi concurrente ut reddente subiectum capax coniunctionis cum papatu, restat vt cõsensus eligentium sit faciens coniunctionem illam. ostensum est enim, quòd non est a deo immediate, sed mediante humano opere: quod est electio in subiecto sufficienter disposito. Et sic ex hoc relinquitur, quod potestas faciens, uel quasi faciens hãc coniunctionem est in electoribus, & non in electo ut sic. nemo enim sibi assumit honorem, sed qui vocatur a Deo ut Aaron: ut dicitur ad Hebr. 5. Ad confirmationem dicitur, ꝙ si papa sola sua renunciatione absq; acceptatione ecclesiæ non potest a se abdicare papatum, hoc magis cõfirmat propositum, quòd eius consensus non fuit inter causas facientes. Ratio autem quare acceptatio requiritur est, quia nemo potest renunciare iuri alterius, quod habet in se; nullus.n. qui ex pacto tenetur alicui soluere.c. potest renunciare huic uinculo absq; uoluntate eius cui tenetur, quàmuis ab initio uoluntarie se obligauerit. Papa autem acceptando papatum, obligat se ecclesiæ ad regimẽ ipsius. unde iuri ecclesiæ quod habet in Petrum Papam, non potest ipse renunciare inuita ecclesia cui tenetur. Et confirmatur. Quia papatus non coniungitur sibi ratione sui, sed ratione ecclesiæ; dicente domino in creatione Petri primi Papæ, non aliud quàm pasce oues meas. Vnde non est uerum quòd magis uideatur de consensu solo electi quòd possit dissoluere: quoniam ipse nõ est causa efficiens etiam partialis illius coniunctionis, sed dispositio tantum subiecti.

Ad secundum (in quo pendet tota uis huius rei) dicitur ꝙ potestas ista minor papatu habet uim coactiuam, non super Petrum Papam, sed super coniunctionem papatus, & Petri, non simpliciter, sed in casu hæresis. ita quòd potestas ista relata ad Papam est ministerialis, relata ad coniunctionem Petri, & Papatus in fieri, uel dissolui, subiecto existente disposito, est autoritatiua, ita ꝙ sententia diffinitiua ex hac autoritate procedens super coniunctione talis materiæ Petri hæretici cum papatu, dissoluit autoritatiue cõiunctionem illam. Sicut.n. electio ecclesię autoritatiue super coniunctionem non super Papam, cõiungit Petrum dispositum.i. fidelem, & uoluntarium cum papatu, ita talis sententia dissoluit: agit.n. in materiam dispositam per hæresim.

Exemplum

Exemplum horum habemus in naturalibus, cum homo generatur & corrumpitur ab agente non potente ſuper animam hominis,ſed ſuper coniunctionem animæ & corporis ex parte materię. Et ſi quæratur quomodo præcedentia ſententiam depoſitiuam fient,cum uſque ad illam Petrus duret ſuperior ,poſſet dici quòd quia nec Deus nec natura deficit in neceſſariis,quòd eadem auctoritas extendit ſe ad omnia præambula. Quorum nullũ uideo oportere eſſe coactiuum Petri papę : ſed ſufficit quòd ſint intimatiua , repræhenſiua & huiuſmodi . iudicium enim hoc non ex confeſsione ſua extorta præceptis,cẽſuris,aut tormento,ſed ex euidenti facto uel uerbo habetur ſis incorrigibiliter, expectatur,quod ſine eius coactione fit . Siquis autem diceret, ꝙ non eſt inconueniens hanc minorem poteſtatẽ indirectè poſſe cogere Petrum ad pręambula neceſſaria ad ſententiã,non uideo quare erraret,cum Petrus papa hęreticus incorrigibilis,iã ſit in corruptionis uia,& Deus (cuius perfecta ſunt opera) poteſtatẽ depoſitiuam in caſu hæreſis abſque neceſſariis præambulis non dederit eccleſiæ; qui nunquam deficit in neceſſariis . Et hoc dico ſi aliqua pręambula coactiua ex neceſsitate iudicij eſſent neceſſaria, quod iuriſtis diſcutiendum relinquo. Bene tamẽ aduertant , quòd non loquor niſi de neceſſariis ex neceſsitate huius iudicij ; & non loquor de neceſſariis ex occaſionibus euentuum & aliorum extraneorum a ratione iudicij .

Ad tertium dicitur,quòd poteſtas iſta depoſitiua nõ eſt in cardinalibus , quia in eis nõ eſt poteſtas ſuper coniunctione Petri & papatus,niſi limitate ſcilicet tempore,quo papatus uacat. In eccleſia autem uniuerſali eſt poteſtas ſuper cõiunctione iſta abſq; limitatione,ſi ſecluſo iure poſitiuo loquimur.& ideo Cardi. non poſſunt deponere papam hæreticum,ſed hoc ſpectat ad uniuerſalem eccleſiam.Poſſet tamen hic poteſtas cõmitti dominis cardinalibus a iure ſtatuto pontificis,ſicut cõmiſſa eſt eis poteſtas eligendi ſcilicet per uiam determinationis , ꝙ ipſi repræſentarẽt uniuerſalem eccleſiam ſicut in eligendo,ita & in deponendo,quãdo deponendus eſt.Manifeſtum autẽ exemplo fieri poteſt,quod dictum eſt . Siquis nãque epiſcopus iturus in regionem longinquam,inſtituat ſuum generalem uicarium cum pleniſsima auctoritate; ordinans quòd ſi inſtitutus Vicarius moriatur, aut publicus blaſphemus fiat , canonici poſsint illum amouere,& aliũ nominare in uicariũ abſque alia confirmatione &c . Conſtat quòd

canonici nullam auctoritatem super uicarium haberent, neque simpliciter neque in hoc casu, sed super amotione eius in illo casu, quod est habere potestatem super coniunctione uicariatus cũ persona in casu &c. Eodem enim modo est in proposito. nam pastor & episcopus animarum nostrarum dominus Iesus Christus abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum & reuerti, & instituit Petrum apostolum in suum generalem uicarium cum plenissima autoritate, ante ascensionẽ dicẽs ei, pasce oues meas, & cum effectu exhibens promissam sibi prius potestatẽ amplissimam. tibi dabo claues, & quodcunque ligaueris &c. Et ordinauit ut si unquam aliquis Petri successor hæreticus fiat, ecclesia eũ possit amouere, & loco eius alium nominare. 40. di. cap. si papa. Ex hac igitur cõcessa potestate patet, quòd ecclesia nihil potest super papam absolute, nec in casu hæresis propriè loquendo, potest supra papam, sed super coniunctione papatus cũ Petro, quã dissoluit amotio. Et sic clare liquet, quòd potestas ecclesiæ est super cõiunctione papatus & Petri in fieri & in corrumpi, subiecto existente disposito ad fieri per fidem & uoluntatem, ad corrumpi uero per hæresim uel uoluntatem, & cum hoc potestas ista est minor papatu, & ideo nõ potest limitare eius potestatem. Et sic patet, quòd papa nullam etiam in casu hæresis habet supra se potestatem, quod erat intentum.

RESPONDETVR RATIONIBVS ET AVCTORITATIBVS *allatis in cap. 17. ad probandum quòd papa hæreticus, est ipso facto depositus iure diuino.*

Cap. 22.

QVAMVIS autem ex determinatis manifesta sit rationabilis sentẽtia, quòd scilicet certus & indubitatus papa nec simpliciter, nec in casu hæresis est subditus, propriè loquẽdo concilio aut ecclesię uniuersali, quia inest adhuc papa, sed in casu hæresis connexio papatus cum persona infra subdita est determinationi ecclesiæ & concilij uniuersalis, ita quòd potest deponi, oportet tamen satisfacere rõnibus & auctoritatibus tot illustrium uirorum, tenentium papam ipso facto depositũ, & propterea subditum concilio. Et quoniam uis principalis consistit in hoc, ꝙ fides saltem informis exigitur ad membrum Iesu Christi, ideo sciendum est, quòd baptismus (quo primũ regeneramur, & pertinemus ad Iesu Christi corpus mysticũ quod est ecclesia)

tres

tres quantum ad propositum spectat: facit in anima nostra effectus, primo imprimit characterem indelebilem, secundo fidem, tertio charitatem. Et de tertio quidem effectu. s. charitate manifestum est quòd licet constituat mēbrum uiuum Christi, non tamen exigitur ad habendam iurisdictionis uel ordinis potestatē. oppositum enim spectat ad hæresim pauperum de lugduno. De secundo autem (de quo tota est quæstio) quòd non exigatur ad potestatem ordinis, etiam clarum est, quoniam hæretici consecrant uerum corpus Christi, & faciunt ueros sacerdotes. si serua ta forma & intentione ecclesiæ hoc faciant, & ex hoc ipso inchoat splendor ueritatis, quòd s. licet fides informis constituat mēbrum Christi secūdum quid (ut dixit in tertia par. s. Thom. q. 8. ar. 1. ad secundum) quia tamen latitudo datur in membris Christi secundum quid, etiam sine fide informi, ex solo charactere sacramenti fidei constituitur membrum Christi secundum quid remotius a Christo. hæreticus enim nisi membrum secundū quid Christi esset, nec corpus Christi, nec ministros consecraret, nec sacramentū confirmationis daret. Hæc. n. a solis Christi mēbris non quibuscūque, sed in magno sacerdotii. s. uel episcopatus gradu constitutis facta tenent &c. Altius quoque contemplando uidebimus, & quòd tāta est uis characteris baptismalis, ut ēt fides formata eius uices non suppleat, ut patet ex hoc quòd presbyter nō baptizatus reordinatur, ut patet extra de presbytero nō baptizato, ca. siquis præsbyter. Et quòd ipse character cōstituit membrū Christi, dicēte Inno. eo. tit. in c. ueniens. non solum per sacramentū fidei, sed per fidem sacramenti efficitur quis procul dubio membrū Christi. Constat. n. quòd proprius & inseparabilis effectus sacramēti fidei, quod constat esse baptisma, est solus character, ut patet cū aliquis hæreticus baptizatur secundū formam ex intētione ecclesię. nihil. n. aliud recipit quā characterē. Et si altius adhuc mentis oculos eleuauerimus, intuebimur quòd habens solū fidei characterē, est simul & fidelis & infidelis, membrū Christi & ecclesiæ & extra membra Christi & ecclesiæ, diuersis respectibus, & ppea a doctoribus diuersa & contraria de eo dicuntur. Habens nāq; solū characterem fidei, q̄tum est ex pte sua infidelis est & extra mēbra Christi & ecclesiæ, quoniā uolūtarie discredit, ex parte aūt Iesu Christi, qui characterē fidei semel datū indebilitatem conseruat, est fidelis inuitus, & est membrum Christi & ecclesiæ uelit nolit ipsæ, utpote non ualens abdicare,

aut

aut abijcere a se susceptum semel fidei characterem. Propter qđ a diuo Tho. in secunda secundæ q. 10. ar. 3. ad tertium computatur talis inter fideles, cum dicitur quòd pro adulterio grauius punitur fidelis quàm infidelis propter sacramenta fidei quibus est imbutus, quibus peccando contumeliam facit. & in eiusdem q. ar. 5. numeratur inter infideles, dum ponit heresim speciem infidelitatis. Differt autem habens solum characterem ab habēte etiam fidem informē quo ad officium membri Christi, quia habens characterem & fidem, suscipit influxum interiorem a Iesu Christo capite quo ad hunc actum uitalē qui est credere, ut S. Tho. dicit in tertia parte q. 8. ar. 3. ad secundum. Habens autem characterem solum, non suscipit influxum alicuius actus uitalis interius, sed tātum quo ad exteriorem operationem, sicut brachio arido potest quis uti ad alios percutiendo uel mouendo aliquid extra. Quia ergo character fidei est primum in compositione mēbri Christi (quod patet ex hoc, quòd ipse a solo baptismo cum sit solus est inseparabile ab eo, ac per hoc proprius effectus baptismi, quo efficimur primo membra Christi & ecclesię) oportet quòd sit ultimum in resolutione membri Christi & ecclesiæ, & cōsequenter quādiu character manet, non desinit esse totaliter mēbrum Christi. Et quia nūquā desinet character, ideo semper erit intra latitudinem membrorum Christi, etiam cum abscissum totaliter est per damnationem in inferno. & per hoc differet a pure infidelibus damnatis. & magis cruciabitur, iuxta sententiam apostoli ad Heb. 10. Et hæc rō ultra tot allegata testimonia, ex propria efficacia sufficit, quia secundum ueram theologiam diuinam & humanam, attributum alicui causæ ut proprius effectus, intelligitur attribui ei secundum id quòd illi causæ propriū est, ut patet in causis naturalibus, moralibus, & ecclesiasticis inductiuè periret. n. aliter omnis certitudo moralis. Ex quo ergo attribuitur baptismo ut proprius effectus, quòd faciat membrū Christi, oportet ꝙ intelligatur attributum ei secundum id quod huic sacramētali causæ quæ est baptismus, est proprium, quo differt a ceteris. hoc autem est pro quanto est causatiuus characteris fidei, hoc. n. solus habet, hoc solum primo & infallibiliter causat solis essentialibus requisitis ad sacramē tum concurrentibus. Quia ergo papa factus hæreticus licet amiserit fidem etiā informē, quia tamen retinet sacramentum fidei etiam inuitus, quo cōstituitur primo quis in hoc, quod est esse membrum Christi, ideo

rationes & auctoritates quæ fundantur super hoc quòd fides saltem informis requiritur ad esse membrum Christi, non sunt efficaces ad inferendum ipsum non esse membrum Christi, ac per hoc ipso facto iure diuino depositum. quamuis ex defectu fidei informis optime inferatur, quòd ipse quantum est ex se, est extra latitudinem membrorum Christi, ac per hoc a membris Christi segregandus per depositionem ab officio capitis, & post per alias pœnas ab ecclesia puniendus, & demum curiæ sæculari tradendus.

SIGILLATIM ergo respondendo, auctoritas in primis domini, Ioan. 3. non est ad propositum, quia loquitur de iudicio æternę damnationis. quo qui non credit, iam iudicatus est. & ex parte dei, quia nouit dominus qui sunt eius, ut glo. ex Aug. sumpta exponit. & ex parte meritorũ, quia habet in se causam ęternæ damnationis, ut Chryso. dicit. & ex parte clare condemnationis in ultimo iudicio absq; examine, ut Greg. explicat.

Ad illud uero, super hanc petram. i. fidem. dicitur ꝙ sacramẽtum fidei quod remanet in hæretico, non est extra fidem, sed primus Lapis fidei ædificandę in quolibet. & propterea illo solo remanente lapide, super petram fidei remanet ecclesiastica potestas in uia ad ruinam quo ad illud suppositum. Ad id autem, ꝙ iustus ex fide uiuit. si de fide informi admittatur, dicitur quòd sumitur uiuere pro operatione uitali, & non pro esse, sicut sumitur cum dicitur, uiuere uiuentibus est esse. Ad diffinitionem fidei, fides est substantia, ac per hoc primum. dicitur quòd fides habet rationem primi sustentantis inter uirtutes pertinentes ad fideles, & ideo dicitur substantia. Cum quo stat, quòd ipsius fidei sacramentum prius sit ipso ordine generationis. Ad auctoritatẽ allatam est tertio sen. S. Tho. dicit, quòd doctrina S. Tho. ibidẽ est male intellecta. & est contra istos in proposito, nam ibidem appellatione infidelium non ueniunt, nisi hi qui nunquã actu fuerunt de ecclesia. ut patet ex hoc quòd dicit. s. respectu horũ Christus non est caput nisi in potentia, secundum. s. quòd sunt unibiles corpori. Constat nãq; quòd respectu baptizatorum hæreticorum Christus est caput, aliter quã in potentia, quia est actu caput eorum secundum sacramenta fidei. non ergo appellatione infidelium ibi ueniunt hæretici. Appellatione quàm fidelium peccatorum ibi ueniunt hæretici, qui per fidei sacramentum in uno numero obiecto fidei unionem illam quã unionẽ simpliciter autor

tor nominat, retinent, utcunq; uelint nolint. Et hoc insinuatur ex hoc quòd dicit, quòd uelut membra arida possunt nõ in se, sed alijs sacramenta ministrando & docendo, hoc.n. omnia per hereticos non inquantum tales, sed inquantum aliquid ipsius capitis participant, Christus facit. Ad diffinitionem ecclesiæ dicitur, quod quia hereticus ex seipso est infidelis, ideo simpliciter est infidelis & extra ecclesiam. Cum hoc tamen stat, quòd secundum quid sit in ecclesia ad tempus ut abijcendus. sic.n. manet papa hereticus. Auctoritates omnes testamenti noui & ueteris prohibentes cõionem cum hereticis, non probant quòd sit depositus ipso facto, sed deponendus, ut non cõicemus cum eo. sic.n. sufficienter satisfit præcepto huiusmodi. Si.n. ipso facto uitãdus præciperetur a deo hereticus, non dixisset apostolus ad Titum. 3. ca. hereticum hominem post primam & secundam correctionẽ deuita. Amissio clauium apud hereticos, intelligitur quatenus heretici sunt, & quo ad licitum usum. Honoris & potestatis iurisditionalis perditio ipso facto, intelligitur quantum est ex eorum parte, & iuris dispositione, in his qui subsunt iuri humano, & sunt in ecclesiæ foro heretici. sic.n. interpretanda sunt S. Tho. & aliorum in cõmuni loquentium dicta. Tales.n. soli sunt excõicati, & consequenter priuati ipso facto saltem per suspensionem potestatis iurisditionis, si est crimen occultum, & declarandi priuati. Papa autem ex diuini & humani iuris dispositione, & heresis propriæ exactione, est priuandus humano iudicio, a quo coniunctus est papatus huic personæ, ut dictum est. Officium quoque pastorale ab hereticis inquantum heretici sunt, Aug. adimit ipso facto, quia impossibile est ut hereticus inquantum heretici officium exercet, pascat oues Christi. Possibile tamen est, ut ille qui est hereticus, in seipso sit hereticus, & oues Christi pascat, officium petri non heretici exercens. Sed quia periculosum hoc est ualde, ideo abijciendus est ab officio pascendi oues Christi.

Illud demum quod ex glo. decreti affertur, quòd Papa cadens in heresim damnatam, incidit in excõmunicationem, falsum est. nam cum omnis excõmunicatio, quæ est ecclesiastica censura (de hac enim loquimur) sit a iure positiuo, & ius positiuum non habeat uim coactiuam in foro ecclesiastico supra papam, & excõmunicatio coactionem importet in foro ecclesiastico, oportet dicere quòd papa in nullam incidere censuram potest. Et usque adeo docent hoc doctores, ut dicat S. Tho. (in 4. sen. di. 19.

q. 1.

q.j.art.iij. ad tertium)quòd Papa non poteſt committere alicui, ꝙ excōmunicet ipſum. Et in eadem ſententia ſunt Albertus Magnus, & S. Bonauen.& D. Io.de Turre cre.de iſtis refert. Vnde audiendi non ſunt illi,qui omnia hæreticorum iura ad papā hæreticum extendunt, dum papa.n.eſt, ſoli depoſitioni ſubijcitur, depoſitus autem ſubijcitur iuri ſicut alij. Ad probationem autē (.ſ.quòd ſi papa fiat hæreticus,eſt minor quolibet catholico,ſūptam ex c.audiuimus xxiiij.q.j.& S.Tho.)dicendum eſt, quòd cū hoc non poſsit intelligi de maioritate,& minoritate meritorum ſeu charitatis(quia extra propoſitum eſſet, & prælatus non ſolum per infidelitatem,ſed quodcunq; mortale crimen fit minor ſic omni exiſtente in charitate,(nec de minore,& maiore ſecundum iuriſdictionem de facto perditam)quia ſecundum illud prælatus cadens in hereſim fit minor,ſecūdum quod quilibet catholicus eſt maior,cum iſta ſint correlatiua. ſed quilibet catholicus non eſt maior ſecundum iuriſdōnē,nō.n.ex hoc quòd papa, uel prælatus meus ſit hereticus,ego vnus catholicus qui nihil habeā iuriſdōnis iuriſdōnem acquiro ſuper eum, aut alios) oportet ſane uerba hęc intelligere & exponere tanto, diligentius, quanto ſuper his uerbis S. Tho. magna fabrica erigitur, & dicitur ꝙ papa eſt depoſitus ipſo facto.dicendum eſt igitur aliter.

Ad cuius euidentiam ſcito primo, quòd cum maior & minor ſint correlatiua, conſequens eſt quòd oportet proportionaliter minorem maiori referre : ut & in quo prȩlatus fit minor, ſubditus quilibet catholicus fiat maior. Scito ſecundo, quòd cum ſermo ſit intelligendus ſecundum ſubiectam materiam, & ibidem ſit ſermo de correctione prælatorum a ſubditis,manifeſte fit cōparatio inter prȩlatum & ſubditum, nō quo ad perſonas puras, ſed conſiderato prælationis officio. Poteſt igitur tripliciter dictum hoc uerificari. Primo ut intelligatur de maiore & minore ſimpliciter. & eſt ſenſus, quòd prælatus ſi labitur in infidelitatē fit minor ſimpliciter & abſolute, & quilibet ſubditus fidelis maior ſimpliciter, & abſolute. Et hoc eſt uerū,quia quilibet catholicus abſolute, & ſine limitatione aliqua loquendo eſt in eccleſia Dei maior infideli. Cum quo tamen ſtat, quòd prælatus donec deponatur,aut declaretur, ſit maior ſecundum quid.ſ.ſecundum poteſtatem iuriſdictionis iam prope mortem. Secundo (& ſequitur ex hoc iam dicto) poteſt intelligi, quòd etiam quo ad poteſtatem iuriſdictionis prȩlatus infidelis eſt minor, & ſub-

Q ditus

ditus fidelis maior quantum est ex se, quia infidelis quantú est ex se extra membra Christi est, ac per hoc quantum ex ipso pendet, inhabilis est ad potestatem iurisdictionis spiritualis. fidelis autem quilibet ex ipsa spontanea fide dispositus, est habilis ad potestatem spiritualis iurisdictionis in ecclesia Christi. Et sic prę latus ob infidelitatem fit minor secundum potestatem iurisdictionis quantum est ex se, & catholicus subditus maior. Tertio (& sequitur ex dicta expositione) potest intelligi de maiore & minore in officio defendendi fidem, ex eo nãq; quòd prælatus a fide deuiat, & subditus permanet in fide, minor fit ille in officio executiue defendendi fidem, & subditus fidelis econtra maior fit officio fidei defendendę. Et hoc totum simul iunctum satisfacit literæ decreti & intentioni sancti Tho. & concordat cum dictis suis alibi: Accusandum deniq; esse & iudicandum Petrum papam hæreticum, nihil aliud concludit, nisi quòd iudicem habet superiorem, non papa (ut isti putant) sed coniunctione papatus, & Petri in casu heresis, & conceditur concilium esse iudicem in tali casu. Et per hoc patet solutio allatorum etiam in cap. 18. pro quanto contra determinationem præsentem militat. Vnum tantum superest declarandum, an. s. sola hæresis sufficiat, an exigatur ẽt incorrigibilitas seu perseuerantia obstituta in hæresi ad hoc ut deponatur papa. quod sequens c. declarabit.

QVOMODO CVM PAPA IN HAERESIM LAPSO *parato corrigi, agendum est.* *Cap. 23.*

AD ABSOLVENDVM demum motam hanc difficultatẽ de potestate concilij ad depositionẽ Papę in casu hęresis, scire conuenit quòd duæ sunt hæ extremæ opiniones. Altera ꝗ Papa propter crimen heresis etiam confessum, non potest deponi. Et fundatur hæc opinio primo super facto Marcellini, & responsione episcoporum, ut patet in xxj. dist. c. nunc autem. & sunt uerba Nicolai papæ. Cum. n. idolatrię crimen incurrisset Papa; congregatum concilium uidens eum compunctum corde, dixit: Tu teipsum, iudica, prima sedes non iudicabitur a quoq;. & sic non depositus Martyr effectus est post modum. Secundo super glo. in d. c. & in c. si papa. di. xl. & multis Doctoribus. Tertiò super ratione: quia cum hæreticus nomen sit uitij, & papa hæreticus sit deponendus, tãdiu deponendus uenit quandiu

diu hæreticus seu a fide deuius est, ac per hoc, si penitet eũ sui delicti, non est amplius hæreticus aut a fide deuius, & consequẽter non subiacet amplius pœne depositionis. Et firmatur hæc ratio super dictis Gratiani in decretis. 36. q. 1. de matrimonio inter raptorem & raptã, ut patet ibi in ca. nullus. Quarto super auctoritate Apostoli ad Titum. 3. hæreticum hominem post unã & secũdam correctionem deuita. Si enim deuitatio non sequitur crimẽ hæresis, sed secundam correctionem, a fortiori nec depositio. Altera opinio est, quòd papa propter crimen hæresis potest deponi. Et hæc fundatur super hoc, quòd reus est & obnoxius pœnæ criminis quicunque crimen illud admisit, etiam si nõ perseueret in illo, ut patet inductiuè. Qui. n. semel homicidium commisit, reus est pœnæ homicidij & simile est de adulterio, simonia, furto, blasphemia, periurio, & sic de aliis, sed papa propter hæresis crimen pœnę depositionis reus est, ut communiter doctores ex ca. si papa 40. di. moti, dicunt. Non ergo exigitur perseuerantia in hæresi, sed sicut si pro adulterio deponendus foret, sufficeret ipsum adulterium commisisse, ita quia pro deuiatione a fide deponendus dicitur, sufficit quòd hæresim incurrerit. Et confirmatur. Quia alij prælati (puta episcopi) ex hoc solo quòd damnatam incurrũt hæresim, in foro ecclesię sunt ipso facto excommunicati, & possunt declarari priuati constito de crimine. Et confirmatur iterũ. Quia si papa paratus corrigi non potest deponi, cũ centies in ueritate posit relabi & resurgere, sequeretur quòd cẽties relapsus, paratus tamen corrigi, non posset deponi, quod est fatuum.

LICET autem hæ duæ opiniones contrariæ uideantur, ad mentionem tamen expositæ discordes non inueniuntur. Vnde media rationabilisque sententia est, quòd papa hæreticus post duas monitiones deponendus est, ipso Paulo apostolo hoc diffiniente ad Titum. 3. hæreticum hominem post unam & secũdam correctionem deuita. Et rationem quare non amplius sustinendus est assignans, subdit, sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est. Vbi glo. interlinearis in uerbo subuersus, exponit perditus, & in uerbo eiusmodi, exponit incorrigibilis. Et est intentio literæ, quòd quia iudicium humanum datur secundum id quod ut in pluribus inuenitur & secundum communem cursum, qui ab ea quam ut ueram sponte professus est fide declinat primo, & post unam correctionem secundo, & post secundam correctionem

tertio, abiiciendus tanquam incorrigibiliter censetur: idcirco papa hæreticus post primam & secũdam monitionem delinquẽs in fide, deuitandus est depositione. Non enim possunt fideles euitare papam manentem, cum ex eo post dominum Iesum omniũ salus dependeat, ut dicitur 40. dist. si papa. Quia ergo Apostolus hæreticum hominem post duas correctiones delinquentem in fide, non sustinendum sed deuitandum præcepit, consequens est primo quòd quantuncunq; papa hæreticus post duas correctiones relapsus paratus sit corrigi, non solum potest sed debet deponi. Et merito, ne in infinitum protrahatur humanum iudicium, sed limite aliquo terminetur. Rationabilis autem terminus est statutus trinus error cum trina monitione, prima in professione fidei, & duabus post deuiationem subiunctis, ita quòd tertius error tres monitiones contempsit. sicut hæretici relapsi post professionem, excommunicationem & adiurationem, non amplius admittuntur ab ecclesia. Consequens secũdo est, quòd ante correctiones non est deponendus papa hæreticus, qui propter hæresim non est excommunicatus, sed excommunicandus depositione. Et propterea in eo ad literam seruãdum est præceptum Apostoli de duplici correctione, quod in aliis inferioribus propter adiunctam excommunicationem latæ sententię quam tulit ecclesia contra hæreticos, non seruatur. Alij enim quia excommunicati sunt post ab ecclesia statim euitantur, papa autem quia excommunicatus non est, sicut nec excommunicati erant homines hæretici tempore Pauli apostoli, sed excõmunicandi, post duas correctiones deuitandus est. Duplex enim correctio a Paulo concessa non abstulit potestatem humano iuri rigorosius procedendi contra hæreticos subiectos humano iuri, sicut concedendo ius diuinũ matrimonium cum sorore consobrina, non ademit potestatem ecclesiæ inhibendi tale coniugium, sed ostendit quid secluso humano iure seruãdum est. Propter quod quia papa (ut patebit) solo diuino iure iudicandus deponendusque uenit, quia illi soli subiectus est, ideo in eo solo apostolica regula seruanda remansit, cæteris propter hæresim ab ecclesia excommunicatis.

Nec obstat dictis, si dicatur quòd hæretici etiam tẽpore Pauli erant excommunicati ab ipso ad Gal. 1. Cum enim sententia illa se extendat ad superiores scilicet Angelos de cœlo, & constet quòd nullus superiorem sub quacunque conditione excom

municare

municare poteſt: conſequens eſt quòd non fuit excommunicatio, ſed denunciatio, quòd a deo anathema fieret quicunq; etiã angelus de cœlo, ſi contra Euangelium Chriſti prædicaret. Et hoc eſt denunciare ſeparatum eſſe a deo, & dignum excommunicatione eccleſiæ quo ad homines. Et confirmatur ex. S. Th. ibidem dicente, quòd ſententia illa ab apoſtolo data eſt auctoritate Euangelicæ doctrinæ promulgata Ioan. 10. c. ſermo quem ſum locutus, ille iudicabit eum in nouiſsimo die. Conſtat nãq; quòd excommunicandos ab eccleſia non excommunicatos ab eadem conſtituit ſermo diuinus contradicens ſibi.

AD rationes igitur primæ opinionis, vnico uerbo dicitur ꝙ papa poſt ſecundam correctionem deuius a fide, non admittitur ut paratus corrigi apud humanum iudicium, ſed tanquam incorrigibilis hereticus cenſetur. Quamquàm apud deum ſemper poſsit corrigi, & forte in ueritate ſit correctus. Ad rationes autem alterius opinionis dicitur, quòd ubi eſt ſpeciale ius non oportet ex communi procedere iure. In hac autẽ cauſa eſt ſpeciale ius apoſtoli, & ſatis rationi conſonum, & ſtilo eccleſiæ in excommunicandis perſonis præſertim in perſona tam excellentis dignitatis. De alijs autem epiſcopis iam reddita eſt ratio diſsimilitudinis, quia.ſ.non ſunt in illo ſtatu in quo erant tempore apoſtoli, propter ſuperuenientem eccleſiæ excommunicationem, qua redditi ſunt ſtatim uitandi, & propterea poſſunt declarari priuati. propter tamen dignitatẽ eorum & fragilitatem humanam unica correctio declarationem ſi præcederet, miſericordis equitatis eſſet. Faciunt ad prædicta quæ ſcripſit diuus Th. in ij.ij.q.xj.art.iij.& iiij.de receptione hereticorum ab eccleſia.

OPINIO, QVOD PAPA PROPTER INCORRIGIBILITETEM IN *quocunque notoiro crimine ſcandalizante eccleſiam, ſubijcitur concilij poteſtati, ita quòd poteſt ab eo deponi.* C. 24.

EXPEDITA reſolutione Papæ in caſu hereſis ad concilium; oportet in alijs extra hereſim caſibus decernere, ſi Papa ſubeſt poteſtati depoſitiue concilii in aliquo caſu quàm in caſu hereſis. Et nunc quidem uere caſus qui peccata ſunt, tractãdi ſunt, poſtmodum de euentuum caſibus ſermo erit. Eſt igitur nonnullorum opinio, quòd papa extra caſum hereſis deponi a generali cõcilio poteſt. Probaturq; hoc ex ſeptẽ capitibus.

Primo ex ratione criminis papa potest deponi pro heresis cri mine,ergo & pro aliquo alio. Probatur sequela.tum primo,quia aut hoc est singulare in heresi ratione grauitatis.& hoc non,quia odium dei est grauius peccatū heresi, ut patet in secunda secūdæ S. Tho.q.34.ar.2. Aut ratione damni ecclesiæ. & hoc non, quia plus nocet ecclesiæ papa omnia beneficia uendens,prauos extol lens,bonos deprimens, tyrannidem exercens,uitiorum lux, blas phemiæ, auaritiæ &c. notorię plenus, quàm si pertinaciter sentiens, ꝙ spiritusanctus non procedat a filio, rectè alias uiuat, & hanc heresim solus teneat. Tum secundo, quia in sacra scriptu ra non inuenitur specifice expressum, quòd papa posit deponi magis pro heresi quā alio crimine, relictum est ergo inrerpretationi doctorum & canonum. Et sicut Bonifacius Papa & martyr expressit casum heresis di.40.si papa,ita potest casus incorrigibi lis notorij & scandalizantis ecclesiam criminis,excipi,ut glo.ibi dem sentit. Tum tertio,quia qui potest in maius, potest in minus,ut dicitur in ca.ex parte,extra de decimis. sed concilium po test iudicare papam de maiori crimine, puta heresis.ergo de mi nore.s.symonia notoria &c. Secundo ex parte abusus potesta tis.constat nāq; quòd gladius de manu furiosi potest & debet au ferri,inuasor & occisor corporum detineri,& pertinax in propo sito in custodiam poni, quanto magis seuiens in perditionē ani marum papa gladio papalis potestatis abutens, illo priuandus est, tanquā phreneticus & ebrius suarum passionum cōmotione actus. Cogit.n.alios male facere suo exemplo,ut apostolus testa tur ad Gal.2. dicens ad Petrum,cogis gentes iudaizare, glo.con uersationis exemplo. Et confirmatur.quia si papa uellet mulie rem opprimere uel occidere, posset & repelli & percuti & occidi cum moderamine inculpatæ tutelæ, a fortiori si opprimit ecclesiam,si occidit animas, resistendum primo, & si opus est occidendus depositione est. Et confirmatur hoc ex ratione finis potestatis acceptæ, quia.s.ad ædificationem est,& non est in destructionem. Tertio ex parte obligationis ipsius papę.tenetur enim papa ad purgationem sui cum infamis est de crimine scandaloso, ut patet de Damaso accusato de adulterio, teste Hiero. de uiris illu.& de Sixto,Leone,& Symacho.2.q.7. Et probatur ratione,quia tenetur pascere oues suas.& constat quòd scandalū depascit oues. Purgationi autem substitutus si deficit, iudicādus est.igitur papa potest ab ecclesia de alio crimine quā de heresi iu dicari.

dicati. Et confirmatur auctoritate Grego. in ca. ſi quis. 2. q. 7. dicentis. Siquis ſuper hoc nos redarguere uoluerit, uel extra au ctoritatem facere nos contenderit, ueniat ad ſedem apoſtolicā, ut ibi ante confeſſionem beati Petri, mecum iuſtè diſceptet, qua tenus unus ibi ex nobis ſuſcipiat ſententiam ſuam. Nec hoc in quit Ierſon ex humilitate, ſed ex debito Gregorius fecit.

Quarto ex parte eccleſiæ. Quia ſicut papa ſponſus poteſt da re libellum repudij eccleſiæ ſuæ ſponſę renunciando papatui, ita econtra (cum non debeant quo ad hoc impari iure cenſeri) & potior adducitur ratio pro ipſa contra ſponſum, uel quia proſti tuere eam quærit quantum in ſe eſt, uel tyrannide ſeua laniando eam, uel placitando bona ſua diſſipando, uel quia abuti conatur ea in perniciem filiorum. Et confirmatur hoc. Quia ad cōmu nitatem totam ſpectant principis correctio uel deſtitutio apud Ariſto. in. 5. politicę, ſi inemendabilis perſeueret. Et hęc poteſtas inauferibilis uel inabdicabilis eſt a cōmunitate libera, quanto magis hoc habebit eccleſia? Quinto ex parte diuinæ prouidē tię. Cum enim dei perfecta ſint opera, & eccleſia opus ipſius im mediate ſit (multo magis quā ſynagoga, cui tamen dixit. quid ultra tibi debui facere, & non feci? Eſaiæ. 5.) oportet eccleſiæ re gimini & corpori perfectæ prouiſum eſſe. Conſtat autem quòd perfectum non eſt corpus, quod nō poteſt putrida a ſe membra abijcere uel ſanare. ſed cum totius damno euidenter emergente oportet ſuſtinere. Et ſimiliter non eſt perfectè diſpoſitum regi men, quod non poteſt cōmune bonum & neceſſarium conſerua re, abijciendo manifeſte & notorie cōmune bonum uſurpātes, diripientes &c. Hæc enim omnia papa notorie ſcandalizans, ſi monia, luxuria, blaſphemijs, tyrannide, promotione indigno rum &c. manifeſtè facit contra bonum charitatis cōmune eccle ſiæ militantis & triumphantis bonum. Sexto ex parte decreto rum & geſtorum concilij Conſtantien. & Baſilien. In concilio nāq; Conſtantien. depoſitus fuit Ioan. 23. quem ipſi tenebant ut uerum Papam, & Benedictus. xiij. de conſenſu ſuæ obedientiæ. In concilio quoq; Baſilien. depoſitus fuit Eug. iiij. & creatus Fœlix. multiq; olim depoſiti ſunt pontifices nō propter hereſim, ut Fœ lix, Stephanus, Chriſtophorus, Benedictus, Greg. 6. Ioā. 12. Et confirmatur locus iſtę auctoritatæ multorum doctorum ſentien tium idem quod cōcilia iſta, ut patet de glo, in ca. ſi papa. di. 40. & ſequacibus. Septimo ex parte naturæ iudicij humani. ſ. ſecū

dum

dum allegata & probata uel præsumpta iudicantis. Quo fit, ut ratione præsumptę heresis papa non hereticus deponi possit in multis casibus. s. dum præsumitur hereticus propter contumaciam, iuxta ca. cum contumacia, de here. li. 6. Vel per mansionem in excōmunicatione per annum deficiente purgatione, iuxta ca. excōmunicamus, extra de here. Vel dum timore mortis actus hereticales exterius tantum fecit, ut de Marcellino dicitur. Vel simili timore uerba hereticalia absq; intentione protulit, uel si per falsos testes conuincitur hereticus relapsus, uel dum suam excusationem in causa fidei probare non potuit. Ex his & similibus creditur papam in casibus pluribus incorrigibilibus subesse iudicio concilij generalis sic ut posfit ab ipso deponi.

DISCVSSIO ET DETERMINATIO, AD QVAM LEGEM *spectet determinare casus in quibus iudicio concilij subest Papa.* Cap. 25.

DICTAE AVTEM opinioni cōmunis sententia doctorū theologorum & canonistarum antiquorum obuiat, tenēs quòd si sit catholicus papa, non iudicatur a quocunq; iudice in terris, iuxta. c. si papa. 40. di. & ca. oues. 2. q. 7. Et quoniā hinc inde multum disputatur, oportet primo uidere in quo consistit hæc difficultas, unde. s. questionis ueritas pendet, quo ignorato ueritas huius latet, & quo cognito ueritas liquet. Nisi enim hoc sciatur, continget quidem aliquem uerum assequi, sed nescire se uerum assecutum. Sciendum est igitur, quòd tota difficultas pendet ex hoc, an iure diuino uel humano papa in casu criminis (quodcunq; sit illud) deponendus sit potestate ecclesiæ seu concilij. Si .n. lex diuina exigitur ad faciendam exceptionem hanc .s. quòd in casu criminis heresis posfit ab ecclesia deponi, lex quoque diuina exigitur, statuens quòd propter tale crimen, puta notorium scandalizans & pertinax deponi posfit. Et si solum ius humanum sufficit ad statuendum quòd papa in casu heresis est deponendus, solum quoque ius humanum sat est ad statuendum quòd papa propter notorium crimen deponatur. Dicentes quòd ius diuinum exigitur, fundant se super hoc, quòd licet Petrus potestate ministeriali ecclesiæ sit iunctus papatui, factus iam papa diuina lege est supra ecclesiam & concilium, ac per hæc nulla inferiori lege potest subijci (nec simpliciter,

nec

nec in caſu) concilio, aut eccleſiæ, ſed ſola diuina lege. Et quia lex diuina in ſolo caſu hereſis ſubdit illum poteſtati eccleſię miniſteriali, uel ut alijs placet auctoritatiuę; ideo in ſolo hoc caſu iudicari deponiq; poteſt. Quod .n. caſus hereſis inueniatur exceptus in lege diuina, patet ex multis inductis teſtibus ſacræ ſcripturæ, expreſsè ſeparationem ab heretico quocunq; indicãtibus. Quòd autem ſolus ſit exceptus, patet ex ſententia Saluatoris Matth. 23. ſuper cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ, & phariſei, omnia ergo quæcunque dixerint facite, ſecundum autem opera eorum nolite facere. Vbi dominus aperte ſtatuit ſubditos debere audire prælatos malę uitæ, & bonæ doctrinæ. Conſtat autem quòd doctrina ad fidem ſpectat, uita autem & opera ad malos mores aliorum criminum: ſecundum igitur ſententiã domini audiendi ſunt fideles prælati, quàmuis mali. Confirmatur quoque eadem ſententia a Petro apoſtolo in prima epiſtola ij. cap. Obedite præpoſitis ueſtris, non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam diſcolis. Dicentes autem, quòd ius diuinum nõ exigitur, ſed Deus relinquit hoc in manu conſilij humani; ſicut; & multa alia; fundant ſe ſuper hoc, ꝙ opus pure humanum, ſecũdum ſe, nec bonum, nec malum moraliter, ſubiacet plenarie legi humanæ. coniunctio autem inter Petrum, & papatũ eſt opus pure humanum, quandoq; bonum, quandoq; malum. ergo ſubiacet plenariæ legi humanæ: ac per hoc lex humana diſponere poteſt de illa coniunctione, ꝙ quando eſt bona perſeueret, quãdo mala diſſoluatur. Dixi opus pure humanum, ad differentiã operationum ſacramentalium, quæ non ſunt pure humanæ. In coniunctione autem Petri cum papatu ſola humana actio interuenit coniungens electionis actu vtrunq;, ſupponendo materiã formæ: ut patet ex hoc, ꝙ ſi ceſſat a papatu (ut Celeſtinus fecit) nihil diuini operis in ſe reſtat, ſicut reſtat in epiſcopo renunciante, & in ſacerdote degradato poteſtas ordinis a deo data. ſine pęnitentia nãque ſunt dona dei: ut dicitur ad Ro. xj. Dixi ſecundum ſe, nec bonum, nec malum moraliter, ad differentiam actuũ ſecundum ſe bonorum, ut credere, amareque Deum, &c. & ſecũdum ſe malorum, ut blaſphemia Dei, mendacium, & ſimilium: hæc .n. naturali diuinoq; iure regulantur. Coniunctio autem Petri cum papatu quandoq; bona eſt: ut patet in tot ſanctis Rom. Pontificibus. & quandoq; mala, ut patet in multis eiſdem ſceleratis, quos vtinam neſcire licuiſſet. Et confirmatur. Quia poteſtas

ministerialis existens in ecclesia ad cōiunctionē Petri & papatus regulatur humana lege, ut patet de actu electionis papæ, qui irritus, & nullus ab humana lege si non seruatur, redditur. Vnde sicut Bonifacius Papa & Martyr promulgauit, ꝙ in casu heresis potest papa iudicari & deponi, potest alia lege humana promulgari ꝙ pro simonia in beneficio possit deponi, & sic de aliis maximis excessibus, obseruata consonantia legis humanæ ad naturalem, & diuinam. Et etiam sine noua lege (quia in defectu manifesto humanæ legis, locum habent gnome, & epijkia) posset papa ex notorio excessu scandaloso & incorrigibili deponi, sicut pro heresi.

SIQVIS autem diligentius perspiciat, uidebit quòd diuina lege opus est statuente casus depositionis Papæ, nec ulla lege humana potest, aut potuit hoc fieri. Quod probatur ex ratione humanæ legis breuissimæ, & clarissimæ sic. Omnis lex ecclesiastica potest tolli & mutari a papa: ergo nulla lege humana potest contra papam inuitum procedi. Antecedens cōstat ex eo, quòd est dominus iuris positiui. Consequentia est euidens: quia ex quo potest tollere legem, & non uult subire ipsam, tollet eam: & sic nihil contra eum fiet.

Et licet hęc ratio sufficiat, quia Papa diuina auctoritate hoc potest, & nulla deuolutione, interceptione, inchoatione, appellatione, suspensione, aut quouis alio termino potestas sua minuitur, aut impeditur in his, quæ sunt positiui iuris, attamen ex propriis rationibus potestatis ecclesiasticæ concurrentis ad propositum idem ostenditur. Quadruplex nanque potestas hic nominatur. Primo potestas papalis. de qua cum par in parem non habeat imperium, non oportet solicitari.

Secundo potestas ecclesiæ seu concilii vniuersalis supra Papā simpliciter, & absolutæ, Et hæc nihil est, sed chimera. unde nullum effectum in mille quingentis annis in ecclesia Dei habuit. omnia enim iura positiua subiecta sunt, & fuerunt semper papę, uelit nolit concilium; instante hoc vniuersalis ecclesię per orbem diffusæ obseruantia.

Tertio potestas auctoritatiua concilii supra Papam in casu criminis, puta heresis. Et hæc potestas licet minus rationabiliter poni uideatur, uerum tamen attestatur proposito, quia ponentes eam, in solo casu a diuina lege statuto dicunt eā posse exire in actum.

Quarto

Quarto eſt poteſtas miniſterialis eccleſiæ, q̄ habet pro obiecto coniūctionem perſonæ cum papatu. Et hic etiam atteſtatur propoſito, quia cum ipſa non ſe directè extendat ſupra coniunctionem Petri & papatus in facto eſſe, ſed in fieri (quia nihil poteſt ſupra coniunctum. ſ. Petrum papam, vtpote ſuperiorem iam nominatum, ac per hoc miniſterialiter conſtitutum) conſequēs eſt, quòd ad ipſam non ſpectat determinare diſpoſitiones coniūcti ſcilicet Petri papæ diſponentes ad diſſolutionem coniunctionis. nam diſpoſitiones tales adueniunt coniuncto iam facto: ad quod non ſe extendit poteſtas iſta. Et propterea niſi diuino aut naturali iure diſpoſitio Petri papæ ad diſſolutionem determinata ſit, poteſtas iſta non poteſt exire in actum diſſoluendi, utpote non habens patiens diſpoſitum, nec potens per ſeipſam illud diſponere, determinando quæ eſt diſpoſitio ſubiciens ſubiectum ſcilicet Petrum papam tali poteſtati. Et ex hac conſtitutione ſcilicet quòd lex diuina exigitur ſtatuens caſum depoſitionis papæ, patet quam ignoranter procedant quotquot ex ui canonici iuris procedunt ad oſtendendum, quòd papa ex crimine notorio ſcandaloſo & incorrigibili deponi poteſt, ut glo. ſuper cap. ſi papa. di. 40. & ſuper cap. Agatius. 24. q. 1. neſciens quid dicat, errauit cum tota multitudine ſequacium. Oportet namq; ex iure diuino caſus inuenire ſubiectionis papæ ad concilium, ex quo iure diuino ipſo abſente eſt ſupra concilium, & uniuerſam eccleſiæ communitatem. Et hic iacet læpus, nō eſt hac illacque amplius uagandum. Vnde ipſamet glo. a ueritate inducta, dicit quòd papa non poteſt ſtatuere, quòd non poſſit iudicari de hæreſi. hoc enim ideo uerum eſt, quia diuino non humano iure iudiciū hoc in caſu hęreſis ſtatutum eſt: nam iuris humani papa eſt dominus.

RATIO autem in oppoſitum allata non concludit oppoſitum, quoniam opus humanum indifferens ſubiici humanæ legi, poteſt intelligi dupliciter. primo quo ad modum fiendi, & ſic eſt uerum. Secundo quo ad ipſum fieri ſecundum ſuam ſubſtātiam. Et ſic eſt falſa, ut patet de abſciſsione ligni uel ferri, præcidi ſiquidem poteſt bene & male moraliter, & lege humana determinari poteſt, quando bene & quando male, ſed non ſpectat ad humanam legem, ſi poteſt uel non poteſt præcidi, ſed ad naturalem potentiam præciſoris, & diſpoſitionem ſubiecti cedendi. Vnde in propoſito humanę legi ſubijcitur modus actionis, quo coniunctio Petri & papatus fit aut diſſoluitur, ſed ſi poteſtas iſta poteſt

exire in actum, ex altiori pendet principio. Nam non potest exire in actum coniunctionis nisi uacante sede, & tunc in subiectum dispositum scilicet Christianum uoluntarium. Depositionis uero nisi disposito subiecto, aut per recessum a Christianitate, aut per recessum a uolontario, ut patet de papa hæretico uel renunciante. Propter quod, non potest lex humana statuere, quòd coniunctio papatus & Petri quando est mala propter alia crimina ab hæresi, dissoluatur. nõ potest dico efficaciter statuere coactiue, quia papa criminosus posset illam legem tollere, cum par in parem non habeat imperium.

QVOT CASVS CRIMINVM SINT DIVINA LEGE STATVTI, *ut possit concilium papam deponere.*
Cap. 26.

QVIA igitur ad solam diuinam legem spectat determinare casus depositionis papę, in ipsa & ex ipsa scrutari oportet, quot sint casus depositionis papę. Et ut probabitur, solus casus heresis est a lege diuina, in quo papa potest deponi ab ecclesia, siue auctoritatiua, siue ministeriali potestate, non curando in proposito.

Probatur hoc tripliciter, scilicet, ratione ex principiis theologicis certis, & auctoritate sacrorum doctorum, & diffinitione sacræ scripturę.

Ratio est ista. Constat quòd secluso papa, in ecclesia est potestas electiua papę, seu applicatiua papatus ad Petrum, quæ quomodocunque uocetur, habet pro obiecto coniunctionem personæ & papatus in fieri & in dissolui, ut patet de actu electionis quo Petrus fit papa, & de actu depositionis, quo Petrus papa hæreticus incorrigibilis deponitur. Constat etiam quòd ad hoc quòd Petrus fiat papa efficaciter ita quòd sit papa, & consequenter ad hoc quòd potestas illa ecclesiæ exerceat actum constructiuũ coniunctionis efficaciter inter Petrum & papatum, aliquæ dispositiones requiruntur in Petro de necessitate simpliciter, aliqua ad bene esse. Requisitæ de necessitate simpliciter sunt duæ, scilicet esse uoluntarium, & esse Christianum. nunquam enim aliquis quantuncunque electus est papa, nisi consentiat, & similiter non est papa, nisi sit membrum Christi. Secunda dispositio exigitur de iure

iure diuino. & quia ordo gratiæ præſupponit ordinem naturę, prima diſpoſitio exigitur de iure naturæ. Requiſitæ autem diſpoſitiones ad bene eſſe, ſunt boni mores, ſcientia eccleſiaſtica, charitas, experientia regiminis, & huiuſmodi, ſine his enim Petrus ſi eſt electus & acceptat eſt papa, quamuis ineptus & malus. Conſtat etiam, quòd quia facilius eſt deſtruere quam conſtruere, duabus ſimul requiſitis neceſſario conditionibus ad conſtructionē, quæcunque earum deficiat, diſſolui poteſt coniunctio iſta. Namque ſi Petrus non uult amplius eſſe papa, poteſt renunciatione diſſolui coniunctio iſta, & diſſoluitur dum acceptatur renunciatio, ut patet de Cœleſtino. Et rurſus ſi Petrus papa labatur in hæreſim incorrigibiliter, poteſt deponi inuitus, ex quo deſiit quantum eſt ex ſe eſſe membrum Chriſti, ſicut in primo caſu deſijt eſſe uoluntarius. Hæc omnia certa ſunt, ex quibus neceſſario ſequitur, ut deficientibus in Petro conditionibus, quæ non ſunt neceſſariæ ſimpliciter, ſed ad bene eſſe, non propterea fit diſpoſitus, ut poſsit diſſolui coniunctio iſta, ut poſsit attingi Petrus a poteſtate depoſitiua. Nam diſpoſitiones illæ quæ non requiruntur in ſubiecto ad hoc quòd uniatur efficaciter formæ, ſed tam cum eis, quàm cum ſuis contrariis uniri poteſt formæ & conſtituere compoſitum, non ſunt tales, ut earum contrariæ pertineant ad diſſolutionem compoſiti. Quod eſt dicere, quòd ſi Petrus ſceleratiſsimus & criminoſiſsimus, & ſcandaloſus, & incorrigibilis, Chriſtianus tamen & conſentiens, fit & eſt papa ſi eligatur, oportet quòd huiuſmodi crimina ſuperuenientia Petro iam papę, aut perſeuerantia, etſi reddant ipſum malum papam & non ſolum malum hominem ut prius, non tamen reddunt ipſum deponibilem. Ex quo enim ad bene eſſe papæ requiritur bonitas, & non ad eſſe papam, conſequens eſt, quòd malitia ad male eſſe papę, & non ad non eſſe papę ſpectet. ac per hoc ſicut non ſpectat bonitas ad eſſe, quod eſt effectus electionis, ita malitia non ſpectat ad non eſſe, quod eſt effectus depoſitionis.

Ex his patet ratio, & poteſt formari breuiter ſic. Sola contraria cōditionibus neceſſario requiſitis ad eſſe papæ, reddūt papā deponibilē, ſed inter crimina ſola infidelitas contrariatur cōditionibus neceſſario requiſitis ad eſſe papæ, ergo ſola infidelitas īter crimina reddit papā deponibilē, prima propō patet ex hoc, ꝙ depoſitio eſt non eſſe papę, & unumquodque in ſuo eſſe pſeue rat,

rat,si contrarium non superuenit. Nunquã.n. homo desineret esse,si non superueniret aliquod contrarium illi esse. & simile est in alis. secunda autem propositio probata est,quia cætera uitia cõtrariantur conditionibus requisitis ad bene esse papæ. Hanc rationem uellé in statera poni, & non friuolas & apparentes, per accidentia uagantes. Hæc de primo.

AVTORITATES sanctorum sunt in primis Anacleti Papæ & martyris, & habetur.79.dist.ca.eiectionem. Si nãq; papa posset propter crimina deponi, sicut alij episcopi, frustra dixisset, quòd eiectionem summorum pontificum sibi dominus reseruauit. Deinde Bonifacij papæ & martyris,& habetur.40. di.ca. si papa. Nisi inquit a fide deuiauerit papa, redarguere eius culpas mortalium nullus præsumit. Vbi solum infidelitatis crimen subijcit iudici, a quo papa potest iudicari,quem constat esse uniuersalem ecclesiam, seu concilium generale. ab eodem.n.excipit a quo negat redarguendum fore. Sanctus quoq; Euseb. papa (& habetur.2.q.7.in.c.oues) dicit. Oues quæ suo pastori commissæ sunt, eum nec reprehendere nisi a fide exorbitauerit, nec ullatenus accusare possunt. Secundus Anterius papa & martyr (& habetur.9.q.3.in ca.facta) inquit. Facta subditorum iudicantur a nobis, nostra uero iudicantur a domino. Et quòd loquatur de factis peccatorum, patet ex eo quod subdit. deteriores sunt,qui uitam moresq; bonorum corrumpunt, his qui substantiam aliorum prædiaq; diripiunt. Secundus Beda (& habetur 9.q.3.ca.episcopo) tractans de iudicio peccatorum ait. Sola enim Ro.ecclesia sua auctoritate ualet iudicare de omnibus, de ea uero nulli iudicare permittitur. Sanctus Bernar.Inno.2.scribens inquit. Quis faciet mihi iustitiam de uobis? si haberem iudicem ad quem uos trahere possem, iam nunc ostenderem uobis ut parturiens loquor quid mihi íminet. extat quidem tribunal Christí, sed absit ut ad illud appellem uos. Sanctus Tho. in 4.sen.di.19.q.2.ar.2.q.3.ad secundũ dicit. Quamuis prelati sint corripiendi a subditis,non tamen est eis pœna infligenda, sed recurrendum est ad superiorem denunciando, uel si non habet superiorem,ad deum,ut eum emendet, aut de medio tollat. Et ibidem ad primum exceperat crimen infidelitatis, cum dicit.prelatus minor fieret, si in infidelitatem laberetur, & subditus fidelis maior. Et licet hæ auctoritates deberent sufficere ad promulgationem diuini juris (quia tot sanctorum sunt, & spiritusancto

inspirati

inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines, ut dicitur ſecundæ Petri. 1. ca.) ad maiorem tamen firmitatem debilium adſunt Simachus Papa in ca. aliorum. 93. q. dic. 5. Aliorum hominum cauſas deus uoluit per homines terminare, ſed ſedis iſtius præſulem ſuo ſine queſtione reſeruauit arbitrio. Et quòd loquatur de cauſis peccatorum, patet ex eo quod ſubdit dicens. uoluit beati Petri apoſtoli ſucceſſores cœlo tantum debere innocentiam, & ſubtiliſſimi diſcuſſoris indagini inuiolatam habere conſcientiam. Et excludens obiectionem ſubdit. nolite æſtimare eas animas inquiſitionis non habere formidinem, quas Deus præ ceteris ſuo reſeruauit examini &c. Innocen. iij. in ſermone cōſecrationis papæ dicit. Intantum mihi fides eſt neceſſaria, ut cum de cæteris peccatis deum iudicem habeam, propter ſolum peccatum quod in fide cōmittitur, poſſem ab eccleſia iudicari. Bonifa. quoq; 8. in extrauaganti. unam ſanctam, dicit. Si deuiat ſuprema poteſtas, a ſolo deo iudicatur, ut ſuperius allegatum eſt. Albertus Mag. Pet. de Pal. Herueus, Vlricus, Aug. de Anch. & alij quos refert dominus Ioan. de Tur. Crema. in lib. de eccleſia. hanc uiā ſecuti ſunt. quibus magis credendum eſt quàm canoniſtis multis, ad quos non ſpectat, niſi ſecundario de iuris diuini rebus tractare, ſicut de uſura, ſacramentis eccleſię, hereſibus & huiuſmodi. Hæc de ſecundo.

Divina ſcriptura ſolum caſum hereſis aperte excipit, dum (ut ſupra allatum eſt) hereticos ſeparandos ab eccleſia inſtituit, & ſanę doctrinæ prælatos, malorum autem morum tolerandos conſtituit. Hoc enim nihil aliud eſt, quàm differentię pro ſolo hereſis criminæ deponendum inſtituimus quantum eſt ex diuina lege prelatum, ac per hoc iuri humano reliquas depoſitionis cauſas dimittimus quo ad ſubditos iuri humano, de non ſubditis. n. nullus ſtatuit. Et de heretici quidem ſeparatione extāt textus Pauli Apoſtoli & Ioan. Euangeliſtæ iam dicti. De toleratione uero, imo obedientia & audientia malorum prælatorum fideliū, extat ſententia domini Matth. xxiij. ſuper cathedram Moyſi &c. & Petri Apoſtoli. obedite prepoſitis diſcolis. qui iam inducti ſunt. Et nunc adiungitur ſententia domini Luc. 12. manifeſtans iudicium papæ mali in ſeipſum & in proximum, agendum per ipſum dominum, dum reſpondens Petro ait. quiſputas eſt fidelis diſpenſator & prudens, quem conſtituit dominus ſuper familiā ſuam &c. Et ſubdit de eodem, quòd ſi dixerit ſeruus ille in corde ſuo.

de ſuo.

de suo. moram facit dominus meus uenire, & cœperit percutere seruos & ancillas, & edere & bibere & inebriari, ueniet dominus serui illius in die qua non sperat, & hora quam nescit, & diuidet eum, partemq; illius cum infidelibus ponet. Vbi notandū est primo, quòd ad literam loquitur de seruo constituto super familiam. i. ecclesiam, ut glo. interlinearis exponit. Quod patet ex officio. s. ut det illi in tempore tritici mēsuram. & ex prēmio. beatus ille seruus, quoniam super omnia bona sua constituet eum. In quo apparet differentia (ut glo. dicit) inter subditum & prælatum benefacientem, quia subdito promittitur quòd præcinget se dominus, & transiens ministrabit illi, prælato uero quòd super omnia bona sua est constituendus. Notandum est secundo, ꝙ distinguit manifeste crimina tria, in seipsum, in proximum, & in deum, ac per hoc comprehendit omnia. In seipsum per gulam & ebrietatem. scriptum est enim propter crapulam multi obierunt, qui autem abstinens est adijciet uitam, Ecclesiastici. 37. In proximum, per percussionem suæ curæ cōmissorum utriusq; sexus. In deum, per infidelitatem. Et non describit dispensatorem criminosum in deum per infidelitatem, sed in seipsum & in proximum. & dicit seruum talem confidentem in mora domini, iudicandum a domino per mortem, qua diuidetur a familia, & per damnationem æternam cum infidelibus. Hæc manifestæ sunt in litera, & clarè ostenditur quòd diximus. s. quòd quantum est ex lege diuina, prælati de criminibus ceteris a domino iudicandi statuuntur, de infidelitate autem, ecclesiæ iudicio dimissi intelliguntur. ac per hoc, si alij prælati non subessent iuri humano, qd superapposuit sui, subditis alias causas criminum iudicandas, ab ecclesia non essent iudicandi & deponendi, nisi pro infidelitate sicut papa, qui quia soli diuino iuri subest, in casibus a diuino iure toleratis, nulli subijcitur. Quia enim sola negatio statuti casus a iure diuino quo ad papam soli diuino iuri subiectum, sufficit ad constituendam legem, quòd non potest iudicari aut deponi, multo magis expressa toleratio casuum in iure diuino constituit ipsum tolerandum. alios autem tolerabiles, si a superueniēte iure positiuo, cui substituti ex diuina lege sunt, permittantur.

Vnde inter papam & alios quo ad casum criminis iudicandi & puniendi ab ecclesia, tantum interest, quòd in papa locus ab auctoritate diuini iuris negatiuæ efficacissimus est, quia soli illi iuri subiectus est, In aliis aūt, nec toleratio, nec negatio diui-

ne legis efficax eſt: quia quod ſuperius ius nō ſtatuit, aut tolerat, inferius ius pōt, & ſtatuere, & punire. ut manifeſte patet in contrahendis matrimonijs, & adminiſtratione ſacramentorum: in quibus multa permiſſa ex diuino iure, prohibita ſunt ab eccleſia in ſibi ſubſiditis. Et ſi abſq; uelamine aliquo obumbrante, ſententia domini perſpiciatur, apparebit quòd propter prælatum qui nullum habet ſupra ſe niſi dominum (utpote conſtitutū ſuper reliqua familia domini abſentis) promulgata eſt hæc ſententia. Quod etiam ex eo habetur, quòd conſtitutus ſuper familiam abſentis domini, neminem timere deſcribitur, niſi domini aduentum; in cuius mora confiſus tanquàm neminem habens ſupra ſe peccare cæpit. De prælatis nanq; habentibus ſuperiorē præſentem in hac uita, non conſonat, ꝙ in ſola mora domini cōfidant, quia habent ſtatim ſuperiorem iudicem, quem timeant ultorem. Non nihil quoq; ad hoc confert, quòd Petro futuro Papę hoc dominus dicit. Ex his auctoritatibus perſpicaciter intellectis, habetur quòd pro reliquis criminibus manifeſtis nō eſt Papa deponendus. Docens.n.dominus ſecundum opera malorum prælatorum nolite facere, proculdubio de motis operibus loquebatur: de quibus dixit, a fructibus eorum cognoſcetis eos. Ne autem propter adiunctam ſcandali rationem deponendum putares, docuit Matth. 18. ꝙ pes, manus, uel oculus, non tamen caput ſcandalizans amputaretur. inſtruens ad literam, ꝙ ſi aliquod nobis opportunum (ut manus, pes uel oculus) ſcandalizans occurreret, præcidendum eſſet. ſecus autem de organo habente officium capitis ſentiebat, nunquàm dicēs. ſi caput tuum ſcandalizat te, abſcinde illud, & proiice abs te.
Hanc auctoritatem qui credit, Ieſum Chriſtum Dei uirtutem, & ſapientiam omnia pręuidentem, & cunctis prouidentem, non ſpernet, ſed reuerenter conſiderabit, non caſu nominaſſe dominum manum, pedem & oculum membra ſummæ neceſſaria, & tacuiſſe caput. ſed ideo non eſſe mandatam præciſionē capitis ſcandalizantis, quia nec propter ſcandalum caput ſimpliciter pręcidendum eſt. Dico autem ſimpliciter, ad differentiam capitis in hac uel illa eccleſia: quia quantūcunq; caput huius uel illius eccleſiæ præcidatur, ſēper reſtat caput eccleſiæ in terris papa. ſ. Patet igitur quòd nullū extra infidelitatē crimē notoriū ac ſcandalizans, depoſitionem papæ inducit. Hæc de tertio.

RESPONDETVR RATIONIBVS FACTIS IN CAP. 24. *ad probandum quòd papa ex alio crimine quam hæresis potest deponi ab ecclesia. Cap. 27.*

Manifestata sufficienter ueritate, quòd scilicet si papa est fidelis, nec iudicari nec deponi potest ab ecclesia pro quocunque alio crimine quãtuncunque notorio & scandaloso, superest allatis in oppositum satisfacere. Ad primum ergo motiuum ex parte criminis neganda est sequela, quia nec maior, nec par ratio est de hæresi & alijs criminibus. Et ratio iam tacta est, quia scilicet infidelitas spectat ad nõn esse, alia autem crimina ad malæ esse papæ. Cum ergo dicitur, aut hoc est ratione grauitatis aut nocumenti. dico quòd diuisio non est sufficiens, quia datur tertium. s. quòd est ratione status. Infidelitas. n. mutat statum hominis, quia facit quantum est ex parte hominis de christiano non christianum. Odium autem Dei licet sit grauius peccatum, ac per hoc faciat hominem peiorem quam infidelitas faciat, non tamen facit de christiano non christianum.

Nec obstat quòd hæreticus restat christianus inuitus ex charactere, quia quod non uoluntarie habetur, non est ab homine inquantum homo, ut in principio primæ secundę. s. Tho. dicit. Propter quod fides informis saltem & character, non sunt duo cõstituentia distinctos status humanos ecclesiasticos, sed unum & eundem statum christianitatisq; constituunt complere concurrente utroque, altero ut humano scilicet fide, quæ non est, si non est uoluntaria, & altero ut hominis scilicet charactere, qui & sine uoluntate acquiritur (ut patet in pueris) & inuite conseruatur, ut patet in hæreticis. Propter quòd sublata fide mutatur status christianitatis inquantum erat humanus, quod est mutari ipsum eo modo quo per hominem mutari potest. Mutatio autem status christianitatis, extra christianos hominem ponit ex propria natura, & propterea crimen hæresis non ratione maioris grauitatis, sed mutationis status deponendum constituit papam, alia autem crimina non.

Et licet hæc responsio sufficiat etiam ad alterum membrũ de nocumento, sciendum tamen est, ꝙ aliud est loqui de nocumẽto per se annexo peccato, & aliud de nocumento annexo perq; accidens, quia scilicet est in isto homine sic disposito. Si enim loquimur

mur de nocumento per ſe, maius nocumentum eſt annexum hæreſi ipſius papæ quàm cuicunque alteri crimini, quia hæreſi quãtum ex ſe adhæret doctrina hæretica, quæ in capite quantum ex ſe eſt, induceret hæreſim in eccleſiam uniuerſalem, quo maius nocumentum inferri nequit. Si uero loquimur in iſto qui nõ docet hæreſim & bene gubernat & diſpenſat, hoc eſt per accidens, & ideo deſpiciendum. Ad aliam probationem ſcilicet, quòd non inuenitur in ſcriptura ſacra expræſſum, quòd magis ſit pro hæreſi papa deponendus quàm pro alio crimine. iam patet reſpõſio, quòd non inuenitur quòd magis pro hoc quam pro alio, ſed inuenitur in ſacra ſcriptura, quòd pro ſola hæreſi eſt deuitandus & declinandus, ut patet ex textibus inductis. Vnde non eſt uerum quòd ſit hoc relictum interpretationi doctorum & canonũ, niſi ſicut explanantibus, quo modo etiã articuli fidei ſunt relicti doctoribus & canonibus ſacris. Sed ſicut articulos fidei declarare non mutare poſſunt doctores & canones, ita legem hanc diuinã declarare non mutare addendo aut ſubtrahendo poſſunt. Ad tertiam probationem dicitur, quòd illa maxima, qui poteſt in maius, poteſt in minus, ſi philoſophice diſcutienda eſt, inuenitur falſa, tam de actu, quam de obiecto, quam de effectu. Intellectus enim qui poteſt in actum maiorem. ſ. intelligere, non poteſt in actum minorem, puta odorare. Similiter uiſus qui poteſt in obiectum maius, puta lucidum, non poteſt in obiectum minus, puta ſonum. Virtus quoque generatiua hominis poteſt in effectũ maiorem ſcilicet hominem (homo enim generat hominem) & tamẽ non poteſt in effectum minorem, puta leonem. Si autem politice diſcutienda eſt (ut Innocen.3. in dicto cap. ex parte, el tertio ĩducit ſub aliis uerbis. ſ. cui cõceſſum eſt maius, minus quoq; conceſſum eſſe uidetur) dicitur quòd intelligenda eſt cęteris paribus. modo autem cætera non ſunt paria, quia in crimine hæreſis (quod eſt maius crimen) ſubiectum mutauit chriſtianitatis ſtatum, in aliis uero criminibus minoribus ſubiectum permanet in eodem chriſtianitatis ſtatu. Et hæc eſt uera reſpõſio ex parte criminis maioris & minoris. Ex parte autem maioris uel minoris effectus iudicij, negatur minor, quia maius eſſet iudicare papam in ſtatu chriſtianitatis de adulterio, quam iudicare ipſum a Chriſtianitate ruentem de hereſi, quia in primo attigitur ſuperior ſtatus gradus quam in ſecundo, ut patet.

Ad ſecundam rationem, (ex parte. ſ. actus) dicitur, quòd fal-

lacia consistit in hoc, quòd aliud est auferre gladiũ, resistere, impedire, & huiusmodi, & aliud est facere istamet autoritatiue. Auferre nãq; gladium de manu furiosi, resistere tyranno, impedire oppressorem, & hmõi, cuilibet licet & debitum est ut actus uirtutis, sed facere ista autoritatiue soli superiori licitum est. Vnde licet cuilibet uim in se & in proximum ui repellere cum moderamine inculpatæ tutelæ, non tamen cuilibet licet punire eum qui uim infert. Et similiter quàmuis quilibet licite posset papam in uasorem, se defendendo occidere, nulli tamen licet papam propter homicidium punire pœna mortis. Vnde hmõi argumenta, & similia, non concludunt autoritatem iudicis ad puniẽdum, sed cuiuslibet priuati debitum ad resistendum, impediendum, defendendumq;. nisi quis adeo desipiat, ut dicat quẽlibet esse iudicẽ cuiuslibet. Resistendum est ergo ẽt in faciem papę publice dilanianti ecclesiam. v. g. quia non uult dare beneficia ecclesiastica nisi pro pecunia, aut commutatione officii, & cum omni reuerẽtia, & obiecta neganda est possessio talium beneficiorum his qui emerunt, & alleganda est cã simoniæ ẽt cum Papa commissę. & sine dubio principes seculi & clerus gladium de manu furiosi sic cum modestia tollerent. Multæ quoq; sunt uiæ, quibus absq; rebellione principes mundi & prelati ecclesiæ si uellent uti, resistentiam impedimentumq; abusus potestatis afferrent. Sed quãdo principes, & prælati non curant, nisi quasi somniando, cur cõqueruntur quòd non potest deponi? cur opponunt quòd potestas data est in edificationem, & non in destructionem? Abusui nãq; potestatis qui destruit, obuiam eant congruis remedijs nõ obediendo in malis, non adulando, non tacendo, arguendo, aduocando illustres ad increpandum exemplo Pauli, & præcepto eiusdem (dicite Archippo. uide ministerium quod accepisti in domino, ut illud impleas, ad Col. ult. &c.) & parum, aut nihil abuteretur potestate. In responsione tantum ad quintum habebis ultimam satisfactionem huius argumenti.

Ad tertiam rationem ex parte ipsius Papæ, dicitur quòd ẽt est fallacia. nam aliud est purgatio ad remouẽdũ scãdalum, & aliud est purgatio ipsa coram iudice. Ad primam tenetur Papa de iure diuino, ad secundam non. unde Damasus nõ coram generali concilio, sed coram 42. episcopis se purgauit, ut patet. ij. q. vij. nos si competenter. Et si Greg. ipse testatur, quòd ex humilitate exhibuit se ad iudicium, patet ij. q. vij. cap. Petrus. ubi ipse

Greg.

Greg. dicit. Petrus poteſtatem regendi acceperat,& tamē idem apoſtolornm primus quærimonie contra eum a fidelibus factæ, cur ad gentes intraſſet,non ex poteſtate officij (qua poſſet dicere,oues paſtorem ſuum non accuſent,nec repræhendant)ſed ex auctoritate diuinæ uirtutis qua gentiles acceperat ſpiritum ſanctum,reſpondit. ubi apparet quòd ipſæ imitatus eſt Petrum apoſtolum,non utendo poteſtate ſua,& quòd potuiſſet illa uti.

Ad quartā ex parte eccleſiæ ut ſponſæ,breuiter dicitur primo quòd papa non poteſt inuitam eccleſiā deſerere , quia nō poteſt iuri eccleſiæ renunciare.prælatus.n.eſt propter eccleſiam,& non ecōtra,ut ſuper epiſtolā ad col. in fine diuus Tho. dicit. Secūdo quòd nō eſt par rō ex utraq; parte,quia eccleſia eſt ſubdita papę, & nō econtra.Nec ēt in lege Moyſi uxor poterat dare libellū repudij uiro. Nec eſt periculum de ipſius dilanatione, quia ſcriptū eſt, portæ inferi non præualebunt aduerſus eam . Ex parte uero eccleſiæ ut cōitatis libere,breuiter dicitur, quòd licet ſit libera libertate gratiæ,eſt ſubdita tamen ſcd̄m iuriſdictionē papæ.Vnde ipſa eccleſia non abdicauit a ſe ptātem ſupra principē , ſed Ieſus Chriſtus dominus eccleſie non ſubiecit eā ipſius cōitati eccleſie, ſed ſuo uicario,& propterea nihil pōt ſupra ſuum principem.Nō ſic eſt de alijs communitatibus de quibus aſſertur Ariſt..

Ad quintam(ex parte diuinæ prouidentiæ, & operationis immediate, & perfecti operis) dicitur quòd deus perfecte eccleſie corpus fecit, diſpoſuit ac ordinauit, ita ut ordinatiſsimum optime extet , & nihil opportunum deſit illi. Et cum dicitur,ergo eſt relictum eccleſiæ remedium contra papam fidelem crimino ſum &c. concedendum eſt. Sed çum infertur,ergo eccleſia poteſt illum incorrigibilē deponere, mēbrū illud abſcindere & huiuſmodi. reſpondet quòd eſt ſophiſma conſequentis a ſuperiori ad ſuū inferius affirmatiue, a prouiſione & remedio in cōmuni ad hanc prouiſionem ſeu hoc remedium, ac ſi non eſſet alia prouiſio & aliud remedium. Dicendum eſt .n. quòd IESVS CHRISTVS altioris ordinis remedium reliquit in eccleſia ad repellendum ſui proprij uicarij incorrigibile ſcandaloſumq; regimen.

Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, quòd ſicut in naturalibus diuina ſapientia inferiora per media & media per ſupremas cauſas ſecundas gubernat , ita in ſupernaturalibus , inter que eſt ordo gratiæ fidei , & eccleſiæ ſuper illam fundatæ, inferiora per media,& media p ſupremas cauſas ſecūdas ſupnaturales gubernat.

Rurſus

Rurſus cum cauſę effectibus proportionatæ ſint, ut ſuperioribus effectibus ſuperiores cauſę reſpondeant, & inter cauſas ſecūdas prouidentia humana eccleſiaſtica auctoritate fulta, inferioris ordinis cauſa ſit quã oratio, quæ in ſupremo ordine ſecundarum cauſarum locata eſt a deo (quod ex eo patet quòd tota creatura corporea & incorporea ſubiecta eſt illi) & prouiſio ſupra papam fidelem ſit inter ſupremos effectus in eccleſia, conſequẽs eſt, quòd ſapientiſſime deus diſpoſuit remedium in eccleſia ſupra fidelem papam, non prouidentiam humanam, cui ſubiecit reliquum eccleſiæ, ſed oratione. Nec eſt minus efficax cauſa ſecũda oratio eccleſiæ pro ſe petens neceſſaria ad ſalutem perſeueranter, quã prouidentia humana, cum conſtet quòd cuiuslibet particularis perſonę oratio pia perſeuerans, petens neceſſaria ad ſalutem pro ſe, eſt cauſa efficaciſſima & infallibilis, ut diffuſe habes in.3.contra gen.a beato Tho.ca.95.& 96. Vnde ſi neceſſariũ eſt ad ſalutem eccleſiæ, quòd papa talis auferatur, ſine dubio oratio ſic conditionata auferet illum de medio. Et ſi non eſt neceſſarium quòd auferatur, quid cauſamur bonum dominum, qui negat quod uolumus, & tribuit quòd mallemus? Si eſt neceſſaria eius ablatio, non poteſt non auferri ab eo rogato, qui promiſit quòd nihil deeſſet timentibus eum. Si non eſt neceſſaria diuino iudicio, & tamen iudicio humano utilis & neceſſaria creditur, cur præponis te deo uolens illum deponere? tu quis es, qui iudicas alienum ſeruum? domino ſuo ſtat aut cadit Ieſu Chriſti uicarius. Non dico hoc ego, ſed dominus, qui Luc.18. docet quòd deus multo magis quã homo faciet cito uindictam electorũ ſuorum clamantium ad ſe. Conſtat enim eccleſiam electos claudere, & uindictam hanc, quia ipſi ſoli domino reſeruata eſt, ab ipſo præ ceteris faciendam. non dormitat neq; dormit cuſtodiẽs Iſrael, qui nauiculæ fluctuanti quarta uigilia noctis ex oratione ſurgens ſubuenit, qui a Senacherib exercitu Ezechiam liberauit, Aſſueri cor mutauit, Nabuchodonoſor prædicatorem ſuũ fecit, Anaſtaſium.2.oratione eccleſiæ percuſſit, Leonem etiã Papam (ſeu Liberium apud alios) Hylarij orationi ſubiecit, qui etiã omnia temporalia bona ſuperadijcienda promiſit, qui demum dedit nobis filium & omnia donauit cum illo. Sed heu impletum quaſi eſt illud. putaſne filius hominis ueniens, inueniet fidem in terra? nam prouiſio iſtius tam excelſæ & tam efficacis cauſæ ſecũdę pro nihilo habetur. Oportet (inquiunt) prouidentia noſtra

ſtra

ſtra puniri papam, non diuinæ prouidentiæ ſoli & orationibus relinqui. Quare hoc dicunt, niſi quia prouidentiam humanã præferunt orationum efficaciæ? quare hoc dicunt, niſi quia animalis homo non percipit quæ dei ſunt? Quare hoc dicunt, niſi quia didicerunt confidere in homine,& non in domino,& ponere carnem brachium ſuum? Quo fit ut ſi incorrigibilis exiſtimetur quãdoq; papa, in proprijs uitijs manentes ſubditi quotidie murmurẽt de malo regimine,nullum orationis remedium adhiberi procurantes, niſi forte, ut ſomniantes abſq; fide, & facto ſuo adimpleant ſcripturas (quòd.ſ.propter peccata populi regnat hypocrita, officio ſanctus, animo diabolus) & detur ac conſeruetur rex in furore domini. Iram enim & clementiam dei in manibus orationum noſtrarum eſſe,ſpiritusſanctus in pſalmo teſtatur. benedictus deus qui non amouit orationem meam & miſericordiã ſuam a me. glo.quia non eſt amota oratio, ſecurus eſto,quia nõ auferetur miſericordia. Verum ita ſtolidi ſumus ut nolimus orare ut debemus,& tamen uelimus orationis fructum,nolimus ſeiare & uelimus metere. Aut chriſtiani non nominemur, aut Chriſti prouiſionem amplectamur, & ſic phreneticum, furioſum, tyrannum, dilaniatorem, dilapidatorem corrumptoremq; eccleſiæ (cum contingeret talem præeſſe) ſuperabimus. Sed qui noſmet non ſuperamus noſtris orationibus (quia eas non ut decet agimus) quomodo conqueri poſſumus,quòd aliorum malorum uitam non ſuperamus orationibus? quæ non ſolum tectum non tranſeunt,ſed nec orãtiũ capita propria penetrant. Et quod peius eſt, olim conquerebatur deus. populus hic labijs me honorat,cor autem eorum longe eſt a me. Tempore reuelate gratiæ, nec labijs honoratur, quoniam nihil dicitur minus intelligibiliter quàm diuinum officiũ. nihil tam celeriter perſoluitur quàm miſſa. Tempus diuini officij & miſſæ,oneroſum eſt ualde. ioci autem & negocia ac cõmoda ſæcularia diſtinctè dicuntur & repetuntur, & abſq; temporis menſura delectant. Vnde concluditur, quòd aut abſciſsio papæ fidelis & incorrigibilis poſt humana remedia eſt in ueritate neceſſaria ad ſalutem eccleſiæ, & oratio fit ſine intermiſſione ab eccleſia.& ſic habetur certa,& multo celſior ac efficacior prouiſio quã ſi auctoritas deponendi humanæ eſſet prouidentiæ delegata, aut non eſt neceſſaria,uel non fit oratio ut debet & tunc nullus eſt quærele locus, ſi in non neceſſarijs abeſt prouiſio exterminatiua, quoniam nec humana prouidentia

dentia extra ueram necesſitatem deberet illa uti auctoritate, ſi eam haberet, uel ſi noſipſi cōceſſo remedio efficaci nolumus uti. Quamuis etiam non ſit abbreuiata manus domini, ut non poſſit ſaluare citra omnimodam neceſſitatem, nec aggrauatæ ſint au res eius, ut non exaudiat citra neceſſitatem. ſed iniquitates no ſtrę ſunt, quæ diuidunt inter nos & deum noſtrum, & multas ma las actiones in rectoribus noſtris procurant, ut Hiero. in ca. au dacter. 8.q.1. & Greg.7.q.1.ca.ex merito dicunt.

Et ſi contra hæc inſtetur. Quia oratio cōmune eſt remedium omnibus occurrentibus malis, in hac autem re proprium quæri tur remedium, ſicut in ceteris rebus, ultra cōmunem cauſam pro pria aſſignanda eſt. Reſpondetur, quòd ſupremæ cauſæ quāuis, ſint cauſę cōmunes reſpectu inferiorum, ſunt tamen propriæ re ſpectu ſuperiorum effectuum. & propterea oratio quia eſt inter ſupremas cauſas ſecundas ſupernaturales, reſpectu inferiorum eſt cauſa cōmunis, reſpectu autem ſummorum effectuum, qua lis eſt exterminatio papæ fidelis, utpote effectus reſeruatus deo, eſt cauſa propria, & remedium proprium. ultra quod ſunt multa alia humana adminicula, quę ſcripſit dominus Ioan. de Tur. Cre. in lib.2. de eccleſia ca.106. Cum his tamen omnibus meméto, quòd peſſimus papa fidelis toleratus a deo, nō poteſt totum cor pus eccleſiæ inficere, aut in perniciem ducere & huiuſmodi, ut ar gumenta autumant in ſimilitudinibus corporum & huiuſmodi. Nam deus non poteſt ſeipſum negare. de quo ſcriptum eſt. fide lis deus, qui non permittet uos tentari ſupra id quod poteſtis, ſed faciet etiam cum tentatione prouentum.

Ad ſextam, quantum ad geſta concilij Conſtantien. iam dictū eſt, quòd concilium perfectum ſecundum preſentem ſtatum ec cleſiæ poteſt deponere incertum papam, nullus enim fuit illo tem pore certus papa. Quantum ad geſta concilij Baſilien. reſpondet uniuerſalis eccleſia, quæ Eugenium a concilio depoſitum adora uit & adorat ut papam, olim in perſona ſua, & poſt in ſucceſſo re Nicolao, quem ipſe eodem anno creauerat cardinalem, & ſic deinceps. Et hęc reſponſio facti teſtatur quantum delirent, qui papam concilio ſubmittunt. Ad priſcorum temporum geſta dicitur, quòd licet multi legantur depoſiti pontifices ſummi, aut non erant indubitati pontifices ſummi, aut de facto non le gitime depoſiti ſunt, ut in ca.103. ſecundi libri de eccleſia do minus Ioan. de Tur. Cre. manifeſtat diffuſe. Ad autoritatem

gloſæ,

gloſæ,& plurium canoniſtarum ſequentium illam, dicitur quòd gloſa eſt contra textum, quia textus excipit ſolam hereſim, & ipſa leui ratione mota, extendit ad omne crimen notorium ſcandalizans, incorrigibile, quia.ſ. contumacia eſt hereſis. Conſtat enim quòd lato uocabulo contumacia hereſis dicitur, ſicut & ſimonia, nec equiparanda eſt uere hereſi, quę mutat ſtatum chriſtianitatis. Et quàmuis glo. quia ſobrie loquitur dicens, credo &c. mereatur ueniam, aſſertores tamen illius documenti ſuper illam ſe fundantes, quia contra antiquam fidei doctrinam iam leuiter mouentur, neſcio excuſare. Canoniſtarum autem auctoritas in re hac (quia principaliter eſt theologica) parua eſt, nec maior ratione ſuper qua ſe fundant. non ſic eſt de auctoritate ſanctorum, qui ſpiritu ſancto inſpirati locuti creduntur. Rurſus ſecundum ipſoſmet canoniſtas, in materia fidei magis ſtandum eſt antiquorum quàm modernorum auctoritati, licet in his quæ iuris ſunt, quanto iuniores tanto perſpicaciores. Cum igitur hæc ſit materia fidei (quia imediatum opus dei non ratione naturali, ſed ſola diuina reuelatione ſcibile, in queſtione eſt) conſequens eſt, ut ſanctorum auctoritas ſacræ ſcripturæ inixa, omnibus conciliis & theologorum uniuerſitatibus, ac canoniſtis poſterioribus, imo quaſi modernis præponenda ſit. Ad ſeptimam ex parte iudicij humani, dicitur quòd conditiones iudicij humani ſunt duplices. quædam ex naturali iure uel diuino determinatę, quædam a iure poſitiuo. Inter quas hęc eſt differentia, quia illæ quæ ſunt ex iure poſitiuo, non poſſunt in inuitum papam exerceri, quia non ſubeſt poſitiuo iuri. illæ uero quæ ſunt a naturali uel diuino iure, habent etiam locum in papa. Ex iure autem diuino ſtatuta eſt forma iudicij humani circa hereticum, ut poſt primã & ſecundam monitionem euitetur, ac per hoc (ut dictum eſt) poteſt contingere ut papa fidelis nunc, ſed bis relapſus deponi poſſit & debeat. Ex iure etiam naturæ eſt, ut homo uideat quæ foris ſunt, ac per hoc propter actus manifeſtè hereticales, & uerba manifeſtè ſerio heretica cognita &c. ſic facta, & dicta, ut humano iudicio corde conſentiente facta ſint & dicta, iudicetur quis hereticus. Ex ipſo quoq; diuino iure eſt, ut in ore duorũ uel triũ ſtet oẽ uerbũ, ut patet Matth. 18. Et ex iure naturę unicuiq; cõtra ſe creditur, ſi eſt ſani capitis &c. Vnde ex nõ ſuſpectis &c. teſtib. cõuictus q̃s de dãnata & nota &c. hereſi, hereticus iudicabitur. & ſimiliter ſi ſua ſponte ſe confitetur hereticum,

quàmuis coram deo mentiatur, iudicabitur hæreticus. Et iure autem positiuo contumax, & perseuerans per annum, siquis alius est eiusmodi, præsumitur hæreticus. Vnde primi duo casus non habent locum in Papa, qui non potest excommunicari, nec iuri positiuo subijcitur, sed seruāda est lex ab apostolo Paulo in sacra scriptura tradita. Similiter si timore mortis, certo, uel probabili secundum humanum iudicium absque interiori consensu gesta, uel uerba hæreticalia habuit, non deponitur papa. unde Petrus Apostolus, qui solo uerbo negauit Christum, quia fides eius non defecit, sed charitas (teste Iesu Christo dicente, ego rogaui pro te, ut non deficiat fides tua) conuersus a peccato negationis cum periurio quo perdidit charitatem, confirmaturus instituitur fratres suos, non deponendus. Et hoc imitati patres, Marcellinum (qui etiam solo exteriori actu peccasse uidetur) deponendū non censuerunt. di. xxj. nunc autem. Ex casibus autem in quibus propter cōditiones humani iudicij iure diuino, uel naturali determinatas Papa in corde fidelis, coram ecclesia uero infidelis deponitur, non constituitur alius casus quàm casus infidelitatis. Nam nihil refert esse, & apparere sufficienter, quòd ita sit secundum humanum iudicium coram ecclesia, quæ non uidet nisi foris q̄ sunt, nec uerius iudiciū ab ecclesia exigit Deus, qui naturam hominis iusque diuinum condidit. Vnde ex his nulla alia subiectio Papæ ad concilium habetur, sed illa sola quæ dicta est. s. in casu hęresis proprie sumptæ. Et sic si sit catholicus, Papam non iudicat ullus.

AN IN EVENTV ALIQVO PAPA SINE CVLPA SVA *subsit ecclesiæ, ita quòd possit deponi?* *Cap. 28.*

VT PROMISSA perficiantur, superest discutere, an in aliquo euentu sine culpa papæ, subsit Papa ecclesiæ seu concilio uniuerso, ita quòd possit deponi. Inuenio siquidē notatos sex casus in quibus ecclesia sine culpa quidem Papæ, sed nō sine causa deponere potest papam. Primus est cum coram uniuersali ecclesia testibus comprobaretur, quòd Papa qui diu detentus erat à sarracenis iam obijt, & cōcilium determinat noui Papæ electionem, & sic fit. decernendo quòd pro bono ecclesię etiam si uiueret, iste nouus sit papa, potest. n. ipsum captiuū sine spe reditus deponere. Secundus est, cum propter in disposi

tionem

tionem corporalem (puta dementiam) esset inutilis, & concilium per eum congregatum dum sanæ mentis esset, decerneret alterum Papam creandum. Tertius est, quando Cardinales omnes statim, post canonicam electionem Petri in Papam morerentur, ita quòd non possent publicare electionem. tunc ecclesia cum non teneatur istum acceptare, alium eliget, & sic istũ deponet, quia duo simul esse non possunt. Quartus est, quando Cardinales etiam uiuentes non possunt facere fidem de electione sua canonica in unum, ut videtur accidisse in schismate magno ab Vrbano. 6. usque ad Marti. V. tunc ecclesia deponit nolentes renunciare, ut in concilio Constancien. factum est. Quintus est, quando propter communem errorem, aut estimationem subditorum, aut ipsorum malitiam generalem, præsumitur, quòd nũquam præstabunt obediẽtiam tali qui fuit rite electus in Papam, alteri tamen nouiter eligendo parati sunt obedire, ut si forte græci uellent ad unitatem ecclesiæ redire, dummodo tolleretur Papa iam existens, & nouus rite Canonicè crearetur. Et confirmatur hoc ex autoritate iuristarum, dicentium religiosum professum posse uxorẽ ducere pro salute magnæ gẽtis aut conuersione ad fidem. Sextus est, quando papa uerus iuramento, uel uoto seipsum ad cessionem obligasset, sed differret adimplere in scandalum populorum putantium ex tali facto papæ, quòd nec ipsi uotis, aut iuramentis proprijs obligantur, ut Ioan. 23. contigisse videtur in principio concilij Constanciensis.

SED ex nullo euentu conciliũ posse deponere papam, quãuis ex hoc haberi possit quod supra dictum est. s. quòd euentus locum habet in his quę humani iuris deterterminationi subsunt: non in his quæ solius diuini sunt iuris (qualis est autoritas immediate a Christo tradita, quæ ad depositionem fidelis pontificis exigitur) examinando tamen singulos idem apparebit incõcussum permanere. In primo itaque euentu de Papa captiuo, duo tanguntur. primũ retrogrado ordine est, quòd nulla existẽte spe reditus, & nullo patente accessu, potest per conciliũ deponi: Quod primitiuæ ecclesiæ gestis non consonat, quia petro seruato in carcere, & sine humana spe reditus ac accessus ad eũ (quia inter tot milites uinctus cathenis, post tot custodias erat) non depositio tractabatur, sed oratio fiebat sine intermissione ab ecclesia ad Deum pro eo. & sic per ecclesiæ orationem liberatus est. Secundum, quòd constito per testes de morte, licet

non ita fuerit, poteſt eligi alter. Et hoc non aliter uerum eſt, quàm quòd conſtito per teſtes quòd maritus Marthæ mortuus eſt, licite ipſa Martha nubit alteri, filioſque generat, & tamen adueniente primo marito, qui reuera non erat mortuus, ad primum maritum (qui ſolus eſt uerè maritus) redire eam oportet, alioquin adultera eſſet. Sic nãq; eſſet in caſu hoc, redderetur q̃ꝑ pe Papæ uiuo ſponſa ſua, etiam non uenienti (quia ubiq; præſens eſt) & ex humano errore electus Papa ceſſaret. In ſecundo euentu de dementia perpetua, dicitur quòd Papa non poteſt deponi, ſed ſi conſtat de dementia perpetua, cum ſit mortuus uita rationali, ſecundum quam homo eſt ſubiectum Papatus, ſine cõcilio generali poſſunt Cardinales procedere ad alterius electionem, utpote ſede uacante in ueritate: non minus quàm cum ſedes uacat per renunciationem. In tertio euentu de morte omnium Cardinalium, dicitur, quòd cum eccleſia uideat ſolũ quæ foris ſunt, ſi electio papæ non conſtat eccleſiæ ſufficienter, tũc nullus eſt Papa certus eccleſiæ, & propterea eccleſia non deponit Papam in foro ſuo, licet deponat papam in foro conſcientiæ. Hoc autem non ſolum poſſe, ſed debere eccleſiam facere, ex eo patet, quòd ille poſſet eam decipere dicendo ſe electum, & tamen non eſſet. Vnde euẽtus iſte, & quartus de defectu probationis, nihil aliud inferunt niſi quòd Papa incertus eccleſiæ poteſt deponi: quod gratis conceditur. Sed non eſt quæſtio de hoc, ſed de Papa certo: paria enim apud eccleſiam ſunt, non eſſe & non apparere. In quinto euentu rebellionis communis, dicitur, quòd quia non ſunt facienda mala ut eueniãt bona, nec periculis humanis ſubueniendum eſt vſurpatione diuinæ auctoritatis, nec debent mali ex iniquitate reportare commodum cũ iniuria innocentis, non poteſt Papa deponi. Si enim boni faciant quod in ſe eſt, & orationi uacent ſine intermiſsione omnẽ ſolicitudinem ſuam in eum proiicientes, cui eſt cura de eccleſia, impoſsibile eſt ut deſit diuinum adiutorium, ſcriptum eſt enim timete dominum omnes ſancti eius, quoniam nihil deeſt timentibus eum. In ſexto euentu dilatę ceſsionis poſt uotum, & iuramentum, breuiter dicitur, quòd licet ipſe teneatur ex uoto, & iuramento cedere: eccleſia tamen non poteſt ipſum ad hoc cogere inuitum, quia poteſtatem coactiuam ſuper fidelem Papam non habet. Et bene hic caue, quia non ualet argumentũ, Papa tenetur ad hoc, ergo poteſt ad illud per eccleſiam cogi.

patet

patet nâque quòd tenetur ad solicite vigilandum, ad non fornicandum, & infinita alia, & tamen non potest cogi ab ecclesia ut in cap. si Papa. distinctio. xl. patet. Quibus autem scandalum prębetur de suo periurio, & uoto facto, & alijs huiusmodi, præueniens dominus dixit. super cathedram Moysi sederunt scribæ, & pharisei: quæ dicunt facite, secundum uero opera eorũ nolite facere. Et sic patet quòd Papa ordinaria potestate a IESV CHRISTO tanta donatus est, cum ipsius est institutus Vicarius, ut ei Apostoli, ecclesiæ singula membra, & communitas subiecta sit, ipse uero soli ipsi IESV CHRISTO subiectus uiuat, sicut in nullo euentu nulloque casu nisi hæresis propriæ sumptæ iudicari, aut deponi possit, nisi ab ipso domino IESV CHRISTO. Pro cuius fide, ecclesia & apostolica sede hæc ipso donante scripsi. Romæ die. 12. Octobris Anno Salutis. M. D. XI. etatis uero meæ. 43. Rogoque lectores omnes, ut soli ueritati intenti passiones, sectas, paternas traditiones, casus, uoluntarias glosas; omnemq; nebulam a mentis acie abijciãt, & sic censores se exhibeant rectos. Ad Dei, & Gloriosę Virginis Mariæ, & Apostolorum Petri, & Pauli laudem, & honorem. Amen.

Tractatus Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Systi de cõparatione Autoritatis Papæ, & Concilij. Finis.

THOMAE DE VIO CAIETANI CARDINALIS SANCTI SYSTI DE COMPARATA AVTORITATE PAPAE ET CONCILII APOLOGIA.

PROLOGVS, IN QVO RATIO, INTENTIO, *ordoque operis est.*

HARITAS Iesu Christi, sanctæq; eius ecclesiæ, Reuerendiss. in Christo pater, protector & domine, cogit me ultum periculosum, eneruatorē ecclesiasticæ potestatis, falsarium, adulatorem atq; blasphemum, ad hæc quidem exemplum illius sequi, qui cum malediceretur non maledicebat, ad obiecta autem contra doctrinam in opusculo de comparatione auctoritatis papæ & concilij per me edito, tuæq; Reuerendiss. dominationi dicato contētam, pro ueritate respondere.

Et licet plura obiecta sint, quę a uiris doctis (pro quibus solis opus illud scripsisse me ibi sum contestatus) facile soluerentur, quia tamen sapientibus & minus sapientibus debitores sumus, qui parati esse debemus omni poscenti nos rationem reddere de ea quę in nobis est fide. ideo responsiones iuxta obiectorum amplitudinem extendendę sint. Visus est autem conueniens ordo, si obiectiones iuxta ordinem capitulorum illius libelli afferant atq; soluantur. erunt siquidem hæc uelut cōmentaria illius.

Rogo igitur in primis omnes, ut meminerint sermonis formalis & subiectæ materiæ, meditenturq; diutius, antequā sententiā proferant, ne multiplicatis argumentis pro gloria ingenij, res tanta de qua agitur, in disputationem dialecticam aut etiam sophisticam deducatur. Et quoniam cōmunia singulis, & radices ramis præponi dicunt, ideo & latius & altius secundum uires repetenda sunt rei huius fundamenta. Sciendum itaq; est, ꝙ cum iura positiua ab ecclesiastica sint condita potestate, & in questionem uersetur ipsius auctoritatis ecclesiasticæ subiectum, non ex iure positiuo, sed naturali uel diuino, aut utroq; ueritas pendet ut ex causa, a positiuo autem iure ut a teste. Et secundum luminis mihi concessi facultatem duo sola sunt fundamenta (alterū

iuris naturalis, alterum iuris diuini) in quibus uniuerſa moles do
ctrinę extollentis cõmunitatem eccleſiæ ſupra papam in pote-
ſtate, ſic quòd papa ſit illi ſubditus, ſuſtinetur, quæ ſi euulſa fue-
rint, ruent omnia. Primo igitur hęc tractanda ſunt ſex capitu-
lis, deinde ſigillatim ſingulis iuxta propoſitum ordinem reſpon
dendum.

IN QVO FVNDAMENTVM IVRIS NATVRAE *examinatur.* Cap. I.

EX NATVRALI igitur iure ſtabilitur auctoritas cõmuni-
tatis eccleſiæ ſupra papam, in hoc, quòd de iure naturæ eſt,
quòd cõmunitas perfecta & libera eſt, ad quam ſpectat prouide-
re ſibi de principe, & tueri ſe contra eum quando in deſtructio-
nem utitur poteſtate, & cogere, punire ac amouere illum quan
do demeretur. Huic.n. principio ſi adiungatur, quòd eccleſia
uniuerſalis eſt cõmunitas perfecta & libera, & quòd ordo gra-
tię inſtitutus à Ieſu Chriſto non tollit ſed perficit naturam, mani
feſtè concluditur, quòd ad eccleſiam uniuerſalem ſpectat proui
dere ſibi de papa, & tueri ſe contra eum, & punire, ac etiam de-
ponere illum, & uniuerſaliter eſſe ſupra illum.

HAEC RATIO quãuis in ca.27. ſoluta ſit, ex eo quòd domi
nus Ieſus eccleſiam non reliquit in hoc liberam, altius tamen eã
dem tractando dicimus, quòd natura regis cum ſit multiplex ex
ipſo naturæ fonte (nam quoddam naturaliter in uno, qui eſt na-
turale caput cõmunicationis illius, reſidet, ut patet in regimine
domus, cuius auctoritas naturaliter in patrefamilias eſt. quoddã
uero naturaliter in ipſa cõmunitate multitudinis manet, ut patet
in regimine ciuitatis, ſecluſo omni ſuperaddito dominio) eccle-
ſiaſticum regimen cum domeſticum & ciuile complectatur (iuxta
illud apoſtoli ad Ephe.4. eſtis ciues ſanctorum & domeſtici dei)
ac per hoc altius quid ſit, non ex diuinæ potentiæ imenſitate, nec
ex diuinę ſapientię, iuſtitiæ aut bonitatis decentia (quoniam nõ
eſt impoſſibile apud deum omne uerbum, nec dedecere deum po
teſt quicquid uult) qualis naturæ ſit, ſed ex ipſa natura facti con
templandum eſt. Sicut.n. domeſticum regimẽ & politicum ex ip
ſis diffinimus, ita oportet eccleſiaſtici regiminis naturam ex ſeip
ſo ſpeculari. Et quoniam naturalis propagatio regiminis ſicut
& aliarum rerum, ortę rei naturam oſtendit, libet intueri quòd
eccleſia

ecclesia non a singularibus aut a cõmunitate, sed a capite homogeneo Iesu Christo initium sumpsit originis, perfectionis & potestatis. propter quod ecclesię suæ dixit Ioan. xv. non uos me elegistis, sed ego elegi uos. Natura igitur ecclesiastici regiminis ab ipsa sua natiuitate est, non ut in cõmunitate sit, nec ut a cõmunitate ad unum uel plures deriuetur (quemadmodum accidit in regimine ciuili humano) sed ut in uno certo principe suapte natura sit. Et cum princeps iste unus atq; idem dominus Iesus heri hodie & in secula uiuat & regnet, secundum naturalis iuris consequentiam oportet, ut ad ipsum principem non ad cõmunitatẽ ecclesiæ spectet in sua absentia ordinare de uicario, non cõmunitatis ecclesiæ (quæ utpote serua nata, principandi iure caret) sed ipsius principis naturalis domini cõmunitatis ecclesiæ. Et hoc ipsum saluator noster per semetipsum exequi dignatus est, dum Petrum apostolum solum instituit suum uicarium post resurrectionem antequã cœlos ascenderet, ut patet Ioan. ulti. Relinquitur igitur quòd sicut princeps ecclesiæ non a cõmunitate ecclesiæ naturaliter auctoritatem habet, ita illius uicarius non ab ecclesiæ cõmunitate, sed a Iesu Christo autoritatem naturaliter habet.

Patet ergo primo, quòd ecclesiæ cõmunitas secundum propriam naturam considerata, non est talis naturæ, ut ad ipsam spectet prouidere sibi de principe, ac per hoc nec ad ipsam spectat suapte natura punire, deponere, & alia huiusmodi contra principem suum, quia serua (ut dictum est) nata est. Patet secundo, quòd ecclesiæ cõmunitas secundum propriam naturam sumpta non est talis naturæ, ut ad ipsam spectet instituere aut destituere uicarium sui principis, qui uocatur papa. Et si ecclesiæ cõmunitas potestatem aliquam habet in disponendo de uicario principis, quæcunq; sit illa, non habet illam ex sua natura, sed aliunde.

EX HIS autem facile patet euulsum esse fundamentum iuris naturalis pro potestate ecclesiæ supra papam, quoniam falsum assumit, dicendo ecclesiam esse cõmunitatem liberam quo ad ius principandi, licet sit summa libera libertate gratię, quin potius ex ipso naturę iure supposita ecclesiæ natura, quam deus illi statuit, oppositum sequi monstratum est. Vnde ordo gratiæ non tollit in ecclesia naturæ ordinem, qui ibi natus est, esse. Non.n. in ecclesia natus est esse ordo talis, ut eius sit ius principatus, & a gratiæ ordine tollitur, sed in ecclesia ex sua natura natus est ordo talis, ut ius principatum sit non in se, sed in domino suo naturali.

turali. Et hunc naturæ ordinem in eccleſia,(conſequens eſt quòd gratia non tollat ſed perficiat, & Ieſu Chriſti ſapientia diſponẽs omnia ſuauiter complectatur. Facillime quoq; patet ex hac ra dice prouenire, quòd omnia quæ inducuntur conuenire alicui corpori myſtico ad ius principatus ſpectantia, non ſpectant ad cõmunitatem eccleſię ex ſua natura. Dico autem ad ius principa tus ſpectantia, propter ea quæ ad priuatas perſonas ſpectant, ut uim ui repellere cum moderaminæ inculpate tutelæ, & auferre gladium de manu furioſi, & ſiquid eiuſmodi eſt. hæc ſiquidem di ſcernendo non fallemur. Signum autem infallibile ſeruitutis eccleſiæ cõmunitatis quo ad ius principatus eſt, quòd non poteſt ſibiipſi regimẽ retinere, nec duobus aut tribus cõmittere. hæc enim poſſe cõmunitatem liberam manifeſtum eſt. Poteſt enim & per ſeipſam regere, poteſt & triũuiratum inſtituere, & alia huiuſ modi, etiam ſupra regem quem eligunt. quod eccleſiam non poſ ſe manifeſte liquet, alioquin poſſet aut in pluribus ſimul locare poteſtatem iuriſditionis papę, aut officium aliquod ſupra papã quo ad iuriſditionem & regimen eccleſiæ inſtituere in uno uel pluribus ſuppoſitis, ſic & a talibus nominandis, quod loco ipſius cõmunitatis eccleſiæ, eccleſiam & papam regeret. Quia igitur naturale ius fundatum ſupra ipſam eccleſiæ naturam, non inſti- tuit eccleſiam ſupra Ieſu Chriſti uicarium, perſcrutandum eſt, an aliunde ex iure. ſ. diuino eccleſiæ cõmunitas hoc habeat ius.

FVNDAMENTVM IVRIS DIVINI EXAMINATVR, *& pro quo eccleſia ſumitur, cum dicitur, dic ec- cleſię.* Cap. 2.

ET LICET hoc a multis affirmetur, & in Conſtantienſi at que Baſilienſi concilijs diffinitum ſit, quòd ab ipſo princi- pe Ieſu Chriſto, eccleſiæ cõmunitas habet ĩmediate poteſtatem ſupra papam ipſius principis uicarium, nullibi tamen in ſacra ſcri ptura (in qua ius diuinum promulgatur) hoc haberi aſſeritur, ni ſi Matth. 18. ubi dominus ait. Si peccauerit in te frater tuus &c. & ſubdit. Dic eccleſiæ, & ſi eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. amen dico uobis quæcunq; ſolueritis ſu- per terram, erunt ſoluta & in cœlo, & quęcunq; ligaueritis ſu- per terram, erunt ligata, & in cœlo. In his enim uerbis patet ꝙ

ecclesiæ, non alicui eius membro (ecclesia.n.non aliquod membrum, sed collectionē eorum significat) datum est ut audiat, excōmunicet, liget soluat omnem fratrem, & quæcunq; super terram. Pluraliter quippe subiectū est, quæcunq; solueritis, ad ostendendum ecclesiæ autoritatem. Ex hoc textu apparet primo, quòd ecclesia habet īmediate autoritatem a domino Iesu Christo. Per seipsum quippe hoc dixit ecclesiæ, non minus quā Petro, cum dixit, pasce oues meas & quicquid solueris super terrā &c.

Apparet secundo, quòd cum uicarius principis huius sit frater cuiusq; fidelis (iuxta illud Matth.23. omnes uos fratres estis) ꝙ si peccauerit in me, potest denunciari ecclesiæ. & procedi secundum subsequentia. Apparet tertio, quia eiusdem potestatis est esse ordinarium iudicem uicarij principis & aliorum singulorum membrorum ecclesiæ & ordinare de illis, quòd ex hoc eodem textu ecclesię cōmunitas instituta est simpliciter superior ad ordinandum de uicario domini & alijs ecclesiæ membris.

HAEC RATIO quāuis in cap.9. illius libelli multipliciter tractata ac soluta sit, altius tamen & latius (si fieri a me potest) repetenda est, quia hinc omnia pendent. Et quoniam principia cognoscimus ex terminis, examinemus primo quomō oportet hic sumi ecclesiam cum dicitur. dic ecclesiæ, & si ecclesiam non audierit &c. Oportet nāq; sermonem hunc uerificari de ecclesia, aut uniuersaliter.i. de omni ecclesia, aut singulariter de ecclesiā uniuersali, seu de ecclesia simpliciter, aut de aliqua determinata ecclesia, aut de ecclesia indistinctè non determinando hanc uel illam. Cum enim sermo sit de ecclesia in actu audiendi & iudicandi, alius modus esse non potest, quo de ecclesia hoc uerificetur. Oportet enim aut omnibus, aut alicui ecclesiæ, aut toti uniuersali ecclesiæ competere iudicium hoc a domino traditum.

Et quidem quòd non singulariter de sola uniuersali ecclesia sermo sit ex hoc conuincitur, quòd pręceptum hoc domini de denūciatione peccantis proximi in me, non me obligat ad recurrendum ad uniuersalem ecclesiā. Non.n. oporret ut peccante in me fratre meo, & post adhibitos testes incorrigibiliter pernicioso, dicā concilio uniuersalis ecclesiæ, ut patet. Et tamen si sermo iste esset de sola uniuersali ecclesia, præceptum domini ad hoc obligaret, quia obligat ad dicendū ecclesię uniuersali iuxta hunc sensum. Esset.n. sensus. si peccauerit in te frater tuus &c. dic ecclesiæ uniuersali. Amplius. Si in hoc textu data est potestas ecclesiæ

uniuersali, cum non sit ei data maior intensiue potestas quã Petro (utriq; enim eadem potestas data est, dũ utriq; dicitur. quodcunq; ligaueris uel solueris super terram &c. quomodo ecclesię cõmunitas maiorem sibi quã petro potestatem iurisditionis usurpat? Quomodo rursus Christus æterna sapientia duas equales intensiue potestates in ecclesia absq; tertia supra ambas instituit? mutuo. n. se impedient, cum par in parem non habeat imperium. Quomodo perplexas reliquit oues, uel liberas, ut aut obediant cui uolunt, aut neutri, aut utriq; præcipienti contraria simul? Nõ igitur est sermo præsentis textus de sola ecclesia uniuersali.

Et per idem patet, quòd non est sermo de ecclesia simpliciter, ut distinguitur contra ecclesiam talem (ut puta Mediolanẽsem, Bononiensem &c.) hoc. n. nihil aliud est dicere, quã quòd est sermo de ecclesia uniuersali, quod exclusum est. Et quia non est maior ratio de una ecclesia quã de alia, ideo patet quòd non est sermo de aliqua ecclesia determinate, nec de omni collectiue aut distributiue propter prædictam rationem, quia non teneor denũciare omnibus ecclesiis peccantem in me fratrem. Sed sermo est de ecclesia indistinctè seu indefinite, ita quòd ecclesiæ datum est iudicium fratris peccantis non determinando hanc uel illam. Et quoniam actiones sunt singularium, & actor sequitur forum rei, determinatur in quolibet ecclesia a fratre peccante, ad ecclesiã s. fratris peccantis. Ita quòd sensus literalis illius tex. est si peccauerit in te frater tuus, dic ecclesię illius, & si illam non audiuerit &c. Et ad hoc proculdubio obligat præceptum absq; ullo inconuenienti, & cõmuni animi conceptione ac consuetudine ecclesię roboratur, disponit nãq; sic intellecta doctrina domini, omnia suauiter. Nec fallaris malæ intelligendo ecclesiam peccãtis fratris, quoniam ecclesia illius est non sola sua propria, sed quæcũq; alia iurisditionem habens super illam, ut patet.

DISCVTITVR QVID SIGNIFICET ECCLESIA CVM *dicitur, dic ecclesiæ.* *Cap.* 3.

DE HOC rursus uocabulo ecclesiæ uidendũ est quid significet in hoc textu, cũ dicitur. dic ecclesię. Et ne ĩ multitudine expositionũ uagi estimemur, ꝓprie sumi admittat̃ ecclesia ꝓ cõuocatione seu collectione fidelium. Aiũt autẽ isti quòd ecclesia hoc in loco significat cõitatẽ fideliũ non in seipsis, sed in prelatis

latis eorum, siue papa intersit siue non. Sed quòd hic non sit sensus literalis, ex eo patet quòd in una & eadem significatione oportet intelligere in hoc textu ecclesię nomen respectu cuiuscunque peccantis ecclesia sit. Cum enim ut ex dictis patet, indistinctè dictum sit. dic ecclesie peccantis fratris (quam ille tenet audire) & non magis de uniuersali quã particulari aut econtra, oportet uniuoce significare ecclesiam, cum applicatur ad uniuersalem, & cum applicatur ad particularem, ut patet. Constat autem quòd cum denunciandus est frater ecclesię mediol. suę ecclesiæ, non precipitur a domino quòd dicat ecclesie illius .i. communitati, siue episcopus intersit siue non. Ergo cum precipitur dicendum ecclesiæ indistinctè, non intelligitur communitas, siue caput uelit esse siue non. Vnde sciendum est, quòd licet ex ui uocabuli dic ecclesiæ, significet dic conuocationi proculdubio fidelium, ex contextu tamen literæ (quia subditur. amen dico uobis quecunq; solueritis super terram &c.) sumitur quòd non de quacunq; conuocatione fidelium, sed de auctoritatiua intelligitur, alioquin conuocatio fidelium mediolan. sine eius prelato haberet a domino potestatem iudicandi &c. Perinde ergo est dic ecclesiæ, & dic auctoritatiue conuocationi. Constat autem inductiuè in singulis ecclesiis, quòd auctoritatiua conuocatio non est, ubi prelatus illius conuocationis deest, igitur nec auctoritatiua conuocatio omnium fidelium est, ubi omnium fidelium pastor & rector qui est papa, deest omnino .s. tam per se quàm per alium. Et est sermo de auctoritatiua conuocatione seu ecclesia simpliciter & absolute, & non secundum quid, seu respectu huius, puta papæ heretici deponendi, uel electionis futuræ &c. inquirimus siquidem nunc superioritatem simpliciter & absolute.

Explanatur aũt amplius qđ dicimus .s. quòd in noĩe ecclesię ĩ hoc textu clauditur illius ecclesiæ prelatus. Quia si nõ includitur prelatus illius, oportet alterũ duorũ dicere, aut quòd cõitas fidelium in ecclesia aliqua particulari habeat ẽt inuito episcopo a domino iurisditionis potestatem excõmunicandi &c. aut quòd nõ de cõmunitate sit dictũ, dic ecclesiæ. & similiter quòd non est ei dictum, quecunq; solueritis super terram &c. Sequela patet, quia ecclesiæ data est auctoritas. & si nomine ecclesię intelligitur communitas, ipsa cõitas uelit nolit, episcopi auctoritatem habet, & si non habet, relinqtur ꝙ ipsa non significat ecclesiæ noĩe hoc in loco. Primũ aũt horũ affirmari nõ potest, secũdũ igitur est uerũ. In

cuius

cuius ſignum ſacrorum Doctorum ei conſonat gloſa. dic eccleſię. i. prælato vt capiti conuocationis. Iuxta hunc etenim ſenſum etiam ipſe qui eſt Papa, dicere poteſt crimen alterius eccleſię. i. autoritatiue conuocationi, ut Nicolaus Papa xj. q. iij. cap. præcipue. Lothario regi comminando ſcribit. Nec obſtat quod ipſemet ſit illius caput, quia hoc eſt per accidens. ſ. quòd denuncians, & prælatus conuocationis coincidant in vnam & eandem perſonam. Et ſi bene contextus Euãgelij notetur, ubi uult dominus autoritatiuam conuocationem adhiberi, in qua ex pluralitate conuocatorum conſilij vigor, ex autoritate autem prælati autoritas iudicij inueniretur. Propter quod, etiam cõuertit ſermonem ab eccleſia ad prelatos. cum.n. prius de eccleſia dixiſſet, dic eccleſiæ, & ſi illam non audierit, &c. non ſubdidit. amen dico uobis, quicquid ſoluerit eccleſia ſuper terram, ſed ſubdidit, amen dico uobis, quicquid ſolueritis. inſinuans per hoc cõmuni quidem conuocationis concilio correctionem tractandã: prelatorum autem autoritate ſoluendum ligandumq́; (iuxta cõcluſa) per eccleſiam eſſe. Pluraliter autem dixit ſolueritis, uel propter pluralitatem conuocatorum ad tractandum, & concludendum, uel propter pluralitatem capitum in pluribus eccleſiis de quibus indiſtinctè dixerat dic eccleſiæ.

DISCVTITVR, AN DOMINVS PER ILLA VERBA *Matth.* 18. *dederit immediate poteſtatem eccleſiæ, & quantam ei dederit* Cap. 4.

QVAMVIS autem ex eccleſiæ in hoc textu ſuppoſitione, & ſignificatione, manifeſtum ſit, quòd ad eccleſiam uniuerſalem non reſtringitur præſens litera, ſed quòd indiſtinctè de eccleſia eſt ſermo, adhuc tamen obſcurum remanet, & propterea declarandum, an dominus immediate dederit poteſtatem iuriſdictionis eccleſiæ indiſtinctè, & quantam autoritatem eidem dederit. Eſt autem ratio obſcuritatis in primo, quia ſi dominus dedit immediate poteſtatem iuriſdictionis eccleſiæ fratris peccantis in me, cum quælibet eccleſia ſit talis, ſequitur quòd quælibet eccleſia habeat immediate poteſtatem iuriſdictionis a domino, quod non bene ſonat. ſi autem non dedit omni eccleſiæ fratris peccantis in me, cum non ſit maior ratio de una quàm de reliqua, nulli dedit in hoc textu, quod non admittitur. Non

autem obſcuritatis in ſecundo eſt, quia equalem poteſtatem cõtinent uerba dicta in hoc textu eccleſiæ, & uerba dicta Petro. ſ. quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo. Nõ conſonat autem equales eſſe in eccleſia Dei poteſtates iuriſdictionis non habentes in eadem aliquam tertiam ſupra ſe, principatuum. n. pluralitas mala eſt.

PRINCIPIVM autem huius claritatis ſumendum puto à deſtructione ſenſus opinati, ut uel ſic veritas eluceſcat. Dicendum eſt ergo primo, quòd ipſum dominum dare immediate poteſtatem illam, quæcunque ſolueritis, communitati uniuerſalis eccleſiæ, repugnat ordini inter papam, & eccleſiã, quia (ut dictũ eſt) ponit duas equales intenſiue poteſtates iuriſdictionis in eccleſia, non habentes tertiam ſupra ſe in eadem eccleſia, a domino immediate ordinatas. ſ. communitatis eccleſiæ vniuerſalis, & Papæ. Patet ſequela ex textu Matth. 16. & Matth. 18. ubi (ut dictum eſt) eadem uerba utrique dicta leguntur. Et licet hoc ſit ſecundum ſe inconueniens, maius tamen oſtenditur, ſi attendamus quomodo Chriſtus æterna ſapientia, principatuum pluralitatem in eccleſia inſtituit, quomodo mutuo ſeſe impedirẽt duæ poteſtates, quomodo perplexæ eſſent oues Chriſti, uel libere contraria prçipientibus, ut aut obedirent alteri ad libitum, aut neutri, aut utrique ad contraria, quod eſt impoſsibile. Et quod amplius eſt, ſi hæc etiam poneretur data immediate poteſtas uniuerſali eccleſię, unde ſibi poteſtatem ſupra Papam habentẽ equalem communitas eccleſiæ uendicaret, cum par in parem nõ habeat imperium? Cum. n. poteſtas intenſiue ęqua ſit, qua ratione eccleſia ſupra Papam, quia membrum ejus iuriſdictione haberet quia dictum eſt. ſi peccauerit, &c. dic eccleſiæ, eadem ratione, quia eccleſia eſt ouile Papæ, quia dictum eſt. fiet unum ouile, & unus paſtor, Papa ſupra eccleſiæ communitatem iuriſdictionem haberet, aut neuter ſuper alterum. Dicendum eſt ſecundum, ꝙ ipſum dare immediate poteſtatem illam, quæcũq; ſolueritis, &c. communitati cuiuſcunque eccleſiæ, repugnat conſuetudini eccleſiæ (& eſt ſemper ſermo de communitate eccleſiæ ut aduerſarij intelligunt. ſ. ſiue prælatus adſit, ſiue non omnino.) Patet hoc ex communi eccleſiæ conſuetudine, qua talis communitas inuito ſuo epiſcopo, & Papa non poteſt abſoluere & ligare, quæ tamen poſſet, ſi a domino immediate heberet poteſtatem commu-

nitas cuiuſq; eccleſiæ. Dicendum eſt tertio, quòd ipſum dare immediate illam poteſtatem. quæcunque ſolueritis ſuper terram erit, &c. in ſua amplitudine ut ſonat cuicunque eccleſiæ auctorizatę proprio capite, niſi cuius propriũ caput eſt Papa, repugnat eccleſiarum ordini eſſentiali, & earum profeſsioni. Ordini quidem, quia ſi ex hoc loco ſumma auctoritas cuicunque eccleſiæ auctorizatę proprio capite (ut dominus loquitur) indiſtinctè data aſſeritur a domino immediate, oportet dicere duo. primo, quòd quælibet eccleſia immediate habet autoritatem a domino ſecundo, quòd quælibet eccleſia habet ęquale intenſiue a domino poteſtatem iuriſdictionis, quàmuis extenſiue una excedat alteram, & uniuerſalis eccleſia omnes. Et cõuincitur ſequela utriuſque, quia eccleſię indiſtinctè immediate & equaliter datum eſt (ut patet in litera, & ex dictis) & non magis uni, quàm alteri, ut patet ibidem. Et ex hoc ſequitur ulterius utraque pars contradictionis. ſ. quòd una eccleſia eſt ſuperior ſimpliciter, & non eſt ſuperior ſimpliciter altera. Nam ex eo quòd quęlibet eccleſia habet a domino in ſuos poteſtatem, ſequitur quòd eccleſia una, puta uniuerſalis eſt ſuperior ſimpliciter qualibet eccleſia particulari (utpote eius membro) ac per hoc poteſt diſponere, & ordinare de illa, & ordinare aliquid de illius poteſtate, irritando ſi ſecus factum fuerit. Ex eo uero quòd quęlibet eccleſia habet a domino immediate poteſtatem equalem intẽſiue, ſequitur ꝙ eccleſia uniuerſalis nõ poteſt aliquid ſubtrahere poteſtatis iuriſdictionis eccleſiæ particularis, poteſtas. n. data alicui a principe, non poteſt ab inferiori auferri. Et conſequenter ſequitur, quòd eccleſia uniuerſalis non eſt ſimpliciter ſuperior ſecundum poteſtatem iuriſdictionis reſpectu eccleſiæ particularis, ſuperioris. n. poteſtatis iuriſdictionis ſimpliciter eſt poſſe irritare inferioris actum, si hoc faciat. Reliqua inconuenientia quæ ſequuntur ex equalitate intensiua poteſtate iuriſdictionis in qualibet eccleſia (utputa quòd ſubditus non tenetur magis uniuerſali quàm particulari obedire, quòd par in parem habet imperiũ, quòd quicquid ab una fit, a reliqua poteſt impediri, & reliqua) uiris mediocriter doctis relinquo deducenda. Profeſsioni autem eccleſiarum hoc repugnat, quia Papa reſeruante, uel prohibente, &c. eccleſiæ reliquæ poteſtatem iuriſdictionis in reſeruatis prohibitis, &c. ſe non habere confitentur, quod non uerè dicerent ſi illam poteſtatem a domino immediate accepiſſent. Et eſt ſermo

ſemper

ſemper in huiuſmodi de dare ordinario iure poteſtatem.

Ex QVIBVS omnibus collige, cum hæc poteſtas tam ampla ſoli Petri eccleſiæ conueniat, & hæc uerba non ſoli Petri eccleſiæ dicta ſint. quòd per hæc uerba, aut nulla ordinaria poteſtas iuriſdictionis data eſt, aut non tam ampla ut eſt illa data Petro. Et uerè ſic eſt. Verba ſiquidem domini manifeſtæ continent poteſtatem iuriſdictionis in eccleſia (nec hoc vertẽdum eſt in dubium) ſed non continent quòd per ipſa data ſit a domino talis poteſtas, ut diſcurrendo per ſingula, & ratione manifeſtatur. Diſcurrendo quidem per ſingula, nam per illud uerbum, dic eccleſiæ, nulla datur poteſtas, ſed præcipitur denunciatio. perinde.n.eſt, dic eccleſię, ac dic iudici, ubi patet non dari iuriſdictionem, ſed pręcipi denunciationem. Per illud uero, ſi eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus, cum perinde ſit, ac ſi iudicem non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus, manifeſte patet nullam dari poteſtatem, ſed in caſu pertinaciæ euitationem illius a domino indici. Per illud demũ. amen dico uobis, quęcunque ſolueritis, &c. nullam ẽt dari tũc poteſtatem ex eo patet, quòd nec Petro ex eiſdẽ uerbis (.ſ.quicquid ſolueris, &c.) ulla data eſt tũc poteſtas, ſed poſt reſurrectionem domini, cum dictum ei eſt, paſce oues meas.

Ratione autem. Nam poteſtas iuriſdictionis contenta in his domini uerbis, aut eſt data tunc eccleſiæ, cui dominus loquitur aut non eſt data tunc, inter hæc.n. cum contradictoriæ opponãtur, non datur medium. Si non, habetur intentum. Si eſt data tunc eccleſiæ, ergo cuilibet collectioni ſeu conuocationi fideliũ cui eccleſiæ nomen ueræ conuenit, data eſt a domino immediate poteſtas illa iuriſdictionis, hoc autem ſpectat ad hæreſim pauperum de Lugduno, dicentium, ꝙ ubi ſunt fideles congregati in nomine domini, ibi eſt poteſtas, eo quòd poteſtas ſequitur ſanctitatem perſonę, ſolum.n. differt ab ea ſecundum vnum & multa. Sequela autem patet, quia dominus indiſtinctè de eccleſia loquens, ad quamcunq; eccleſiam peccantis fratris præceptũ ſententiamq; extendit. Conſtat autem collectionem ſeu conuocationem fidelium ſine prælato aliquo inter eos eccleſiæ nomen uere habere. Et confirmatur ꝙ de taliũ collectione oporteat iſtos concedere eccleſiam ibi dici: quia quod eſt, non fit, & habenti non datur quod habet. ſi ergo eccleſia per hæc fit habens poteſtatem, ipſa non habet illam. ergo illa collectio in ſermone eſt,

quæ

quæ non habet autoritatem,sed hinc accipit. Et cum non sit maior ratio de una quàm de alia,sequitur idem quod prius.s.q̧ quęlibet fidelium collectio a domino hinc habuerit autoritatem iurisdictionis. Si dicatur, quòd ecclesiæ nomine intelligitur hic collectio fidelium autorizata, tunc currit ratio prius dicta de ordine essentiali ecclesiarum. Et obstat ipsum dare, quia habenti non datur, & quod est potestatem habens, non fit potestatem habens.

Qvia igitur ex prædictis patet, quòd auctoritas iurisdictionis in uerbis domini continetur, & non est per hæc uerba data: dicendum est,quòd per hæc uerba dominus ultra præceptum de correctione fraterna, denunciatione illiusque ordine, efficaciam ecclesiasticæ potestatis iurisdictionis ad literam expresſit per illa uerba. si ecclesiam non audierit, &c. & quæcunque solueritis super terram,&c. ostendit.n. tantæ efficacie ecclesiæ esse sententiam, ut indubie a nobis seruanda, & in cœlo rata sit. Et hoc solum per illa uerba dominus fecit: potestatem.n.ecclesiæ alias supponebat. Et potest admitti quòd promisit illam per illa uerba, quæcunq; solueritis,sed ad utrũq; horũ.s.quòd potestas supposita est, & promissa, sat est, si quãdoq; data est.& similiter quò ad modum, si mediate,uel immediate data est. Petro siquidem, ac per hoc eius ecclesiæ immediate potestatem dedit post resurrectionem dicens, pasce oues meas, reliquis uero ecclesijs mediante Petro secundum cursum ordinarium,quàmuis dispensatiue mediantibus alijs apostolis, quibus potest concedi hoc esse permissum. Est ergo sensus literalis uerborum domini, quòd tanta esset futura ecclesiæ cuiusq; autorizate potestas in sibi subditis ut sic, ut sententia eius, & coram hominibus, & in cœlo esset ualida. Et hic sensus est amplectendus, utpote cui omnia cõsonant, & series textus, & sensus uerborum, & auctoritates sanctorum, & consuetudo ecclesiæ,& euitatio omnium inconueniẽtium, quæ omnia propter iam dicta hic, & in libello illo prosequenda omitto. Satis enim patere puto hęc, & quòd promissioni domini sufficiat exhibitio, quam mediante Petro ordinariè, & mediantibus alijs Apostolis per uiam legationis omnibus ecclesijs fecit.

QVOMODO ECCLESIA HABEAT POTESTATEM *iurisdictionis, quæ in uerbis domini continetur, an scilicet ratione suæ totalitatis, an ratione partis.* Cap. 5.

QVIA autem constat ecclesiam: de qua dominus loquitur, habere potestatem iurisdictionis: quantuncunq; per illa uerba non sit ei data, & varijs modis intelligi hoc potest: oportunum uidetur discutere modum, quo potestas iurisdictionis est in ecclesia. Sciendum igitur est, quòd dupliciter potest intelligi ecclesia, ad literam cui peccatum fratris peccantis dicendum mandat dominus, habere potestatem iurisdictionis in foro exteriori (de quo est sermo) iuxta duos modos quibus de ecclesia, quę quoddam totum significat, aliquid uerificatur. Primo ratione partis. Secundo ratione ipsius totalitatis seu totius. Sicut de homine, qui etiam quoddam totum est, dicimus ꝙ uidet ꝙ audit, &c. & uerificatur ratione partis: quia uidet per oculum, audit per aurem, &c. & rursus dicimus de eodem, ꝙ perfectisimũ est animalium, quòd est animal politicum & huiusmodi, & uerificatur ratione ipsius totius, ut patet. Et quidem ꝙ de ecclesia ratione partis (puta capitis) uerificatur ꝙ habet potestatem iurisdictionis soluendi, & ligandi in foro exteriori, dubium non est. & sic solum (ut probabitur amplius) ad literam uerificari potest sermo Euangelij, quòd ecclesia habeat potestatem. Quod autem de ecclesia ratione ipsius totius hoc uerificetur, multipliciter imaginari potest. Primo accipiendo ecclesiam quasi totũ Homogeneum.i.similis naturæ per totum, prout ecclesia est collectio fidelium, omnes.n.fideles inquantum fideles, unius sunt naturæ. Et sic esset sensus, ꝙ ecclesia.i.collectio fidelium habet potestatem iurisdictionis, &c. Et si in hoc sensu intelligatur, dic ecclesię, sequitur ꝙ cum in fide non sit differentia sexus & status quòd ecclesia laicorum, & feminarum haberet iurisdictionem in foro exteriori. Et tenet sequela, tum quia oẽs fideles sunt eiusdẽ naturæ. tum quia si contingat in aliqua ecclesia mori clericos omnes, remanet ibi uerè ecclesia in hoc sensu.i.collectio fideliũ, & consequenter secundum istam phãtasiam, illa haberet potestatem excommunicandi. Immo si bene consideretur sumendo ecclesiam, ut totum Homogeneum, quoniam fides sola est eius natura, accidit illi toti, ꝙ aliqua eius pars sit status clericalis, quia

in illo toto ut sic potestas ponitur secundo ergo potest intelligi sumendo ecclesiam ut totum Eterogeneum.i.dissimilis naturæ, prout ecclesia constat ex omnibus membris officialibus (puta episcopo, sacerdote Diacono, uel alijs quomodolibet assignandis membris) hoc.n.totum est quasi corpus constans ex oculis, manibus, &c. Et sic esset sensus, dic ecclesiæ.i.conuocationi integre membrorum ecclesiæ. Et si in hoc sensu intelligatur, quòd ipsum totum ratione suæ totalitatis habet potestatem iurisdictionis, obstant tria. primo quòd equalis potestas intensiue poneretur in qualibet ecclesia, quoniam una tantum potestas a domino nominata est, & non magis de una quàm de alia ecclesia, ut patet in litera, & ex antedictis. secundo quòd esset maior intensiue potestas in ecclesia quàm illa, quodcunq; ligaueris super terrã, &c. Et tenet sequela, quòd potestas totius ecclesiæ ratione suæ totalitatis ponitur superior etiam respectu Papatus. Falsitas autem consequentis patet etiam ex uerbis domini eadem uerba replicantis, quæ Petro dixerat. s. quæcunq; solueritis super terrã. tertio, quòd non esset data a Christo immediate Matth. 18. quòd tamen est totum fundamentum istorum. Et tenet sequela, quia tunc non erat institutum sacramentũ ordinis, quòd constat esse institutum simul eucharistiæ sacramento, pridiæ quàm dominus pateretur. Non igitur dedit dominus tunc ecclesię. i.cõitati sacerdotum, diaconorum, & episcoporum (qui integrant genera le concilium) potestatem iurisdictionis, quia non erant sacerdotes, nec diaconi, nec episcopi, nec clerici, nõ enti aũt nihil datur. Et si dicatur quòd dominus tunc non dedit, sed promisit se daturum in illis uerbis. quæcunq; alligaueritis, &c. Habeo intentum quòd nullibi in sacra scriptura habetur, quòd dominus per semet ipsum immediate ecclesiæ communitati potestatem iurisdictionis dedit. Et si instetur, quia quod promisit seruauit. Patet responsio, quòd non promisit per semetipsum immediate se daturum (ut patet in litera) & ideo non oportet, quòd hoc obseruauerit. satis nãq; fecisset promissioni suæ, sicut in ueritate de facto uerificauit illa uerba sua mediante Petro in uniuersis ecclesijs.

Quia igitur de ecclesiæ communitate quomodolibet sumatur, non uerificantur ratione suæ totalitatis uerba domini Math. 18. in quibus totum fundamentum ex autoritate scripturę, & tota aduersariorum opinio stat in hoc, quòd communitas ecclesiæ ratione suæ totalitatis habet potestatẽ ĩmediate domino

consequens est ut uerba domini verificentur de ecclesia ratione partis (puta capitis) ut prædictum est. Et propterea communis animi conceptio fidelium est, dic ecclesiæ. i. prælato ecclesiastico, ratione cuius ecclesia ipsam potestatem habet.

QVOMODO POTEST (CONDESCENDENDO MVLTORUM *sensui) intelligi quòd ecclesia ratione sua totalitatis habere potest & habet quandoque potestatem aliquam iurisdictionis. Cap. 6.*

OBSERVANDVM quoq; est, ne fallamur, uidentes quandoq; autoritatem iurisdictionis ecclesiasticæ in ecclesia ratione suæ totalitatis, & propterea falsa iudicemus prædicta. Nõ enim docuimus aut docemus non conuenire ecclesiæ potestatẽ quandoque ratione suæ totalitatis, sed sic non esse datã ei a domino Iesu Christo immediate per illa uerba Matt. 18. Non nego n. ꝙ episcopi orientales conuenientes, possint simul quasi unum corpus & unam autoritatem ex suis conficere, se etiam singulos subijciendo illi, & sic illa potestas in toto illo corpore ratione suæ totalitatis existens, statuet supra illas ecclesias, actusq; iurisdictionis exercebit. Sed tamen nihil poterit illa potestas, nisi quod ex potestatibus singulis & illarum subiectis consurgere potest. Propter quod si esset aliquid reseruatum Ro. Pontifici, non posset potestas illa absoluere ab illo. Et similiter omnes uniuersi orbis prælati, mortuo summo Pont. uel sine illo, si cõuenirent communicando in unum corpus, & unanimes in constituẽdo, constituerent in tota synodo illa potestatem unã super omnes ecclesias, his tamen exceptis, quæ summi Pont. sunt propria. Simili quoque modo cum Papa cum reliquis prælatis orbis concilium celebrando simul cum eis constituit, absoluit dãnat, &c. communicando cum alijs quasi vnus ex eis, facere uidetur. In his enim omnibus & similibus non est aliqua potestas immediate data a Domino Iesu Christo ipsi communitati primo, nec est aliqua extranea potestas a potestatibus partialibus, sed uelut potestas totalis consurgens ex partialibus. Quemadmodum enim in naturalibus inuenitur differre forma a forma dupliciter, scilicet ut una forma separata ab alia, ut forma solis a formis mistorũ, & ut forma totius a forma partis, ut humanitas ab anima hominis: ita potestas Papæ differt ab alijs primo modo, & po-

testas synodi differt ab his ex quibus accumulatur, secundo modo. Et ista potestas in tota synodo per uiam cōmunionis seu accumulationis in cōmuni a singulis partibus liberalius uel minus liberaliter, prout partibus & præcipuè principi uidetur, qui nunquā totam suam autoritatem accumulare in cōmuni intelligitur, sed quantum ad illa tractanda expedit. In cuius signum non intelligitur se subijcere synodi potestati coactiue, quantūcū que statutis synodi consentiat, cōmunis omnibus ecclesiæ personis. Et ex hoc patet, quòd si tota ecclesia secluso papa aliquem præficeret curæ ecclesiæ, ille esset subditus papæ, nec posset a casu papali absoluere, quod non esset, si ecclesia haberet uniuersalē & plenam potestatem īmediate a Christo ratione suæ totalitatis secluso papa. Et similiter papa potest quantum est ex potestatis autoritate, tollere statuta concilii generalis etiam de consensu & autoritate sua facta, quod non esset, si ecclesia integra ratione suæ totalitatis haberet potestatem uniuersalem & plenam a domino Iesu Christo. Ex omnibus autem dictis euulsam iam esse radicem ex iure diuino opinatam potestatis ecclesiæ supra papam liquido apparet.

Apologiæ secunda pars.

ET SIC cum utriusque iuris, naturalis.s. & diuini, fundamentum ademptum sit, ad singula obiecta descendendum est.

CAPITVLVM PRIMVM.

DIXI in cap. 3. illius libelli dominum ordinasse sic ecclesiæ regimē, ut Petrum summū Pontificem instituerit, a quo uia ordinaria in reliquum ecclesię potestas deriuaret, & quòd ipse dominus uia preuentionis gratuitæ apostolis alijs potestatem dedit.

OBIICITVR CONTRA. In ecclesia fuit potestas electiua papæ, antequā Petrus fuerit Papa, ergo cum maiori apparentia diceretur Christum cum fecit Petrum summum Pont. preuenisse ecclesiam, & id ex gratia Petro contulisse quod ecclesia potuisset ordinare ex Christi institutione, quā quòd preuenerit Petrum dando apostolis potestatem. Antecedens probatur, quia potestas electiua est in ecclesia a Christo, Matth. 18. &c.

Respondeo.

Respondeo. quòd assumptum est falsum, nam cum electio papæ sit uicarij principis electio, & ordinarie electio uicarij uniuscuiusq; principis uiui & præsentis spectet ad ipsum principem, consequens est, ut cum dominus usq; in diem ascensionis ut princeps præsens fuerit in ecclesia, ad ipsum ordinarie spectabat tunc electio sui uicarij. Nec unquã inuenitur quòd in Matth. 18. nec alibi dominus dederit ecclesiæ ius eligendi suum uicarium ipso prçsente. Vnde dominus non præueniendo, sed instituendo & exequendo quod promiserat Matth. 16. tibi dabo claues regni cœlorum &c. & Ioan. 10. fiet unum ouile & unus pastor, Petrum papã & papatũ simul instituit. Rursus (ut per antedicta patet) Matth. 18. potestas electiua papæ non est data ecclesiæ. Quomodo autẽ & unde potestas electiua papæ sit in ecclesia, inferius in ca. 22. dicetur. Et aduerte hic, quòd præuentio quam ego dixi, super ipsius ecclesiæ & sanctorum determinatione fundatur. Quòd enim a Petro ordinarie potestas in reliquum ecclesiæ corpus deriuanda sit, leo in ca. ita dominus di. 19. manifestat. Quòd etiam dominus ipsum ordinaria uia instituerit, ex hoc quòd non ipsum solum, sed in ipso omnes successores suos instituit habetur, hoc. n. statuentis non præuenientis est sicut per oppositum, quia reliquos apostolos in proprijs tantum personis, & non in successoribus suis legatos uniuersales fecit, ad præuentionem gratuitam spectat. Hæc enim ecclesia fatetur, petri solius successorem uniuersali potestate cognoscens. Et per hoc etiam patet non fuisse in ecclesia ante institutum Petrum papam, potestatem electiuam papæ. Nam tantam potestatem habet nunc quantam tunc, cum papa non possit illam auferre, & dominus qui instituẽdo dederat, eam statim non diminuerit præueniendo secundum illos in institutione petri. Quemadmodum igitur poterat tunc quemlibet alium episcopum in papam eligere, ita mortuo petro qui ex gratia factus fuerat a principe, potest alium episcopum quã romanum papam instituere. Et sic Ro. Pontifex recognoscere debet se prælatum ceteris ab ecclesia, hoc illi concedente, non auferendo saltem, cuius tamen oppositum docet pelagius in ca. quãuis di. 21. Sancta Ro. ecclesia catholica & apostolica, nullis synodicis constitutis ceteris ecclesijs prælata est, sed euangelica uoce domini & saluatoris primatum obtinuit. Amplius. Si dominus ĩmediate dedit hanc potestatem electiuam papæ uniuersali ecclesiç, qua prçsumptione clerus romanus & populus eius &c. usurpa-

uſurpauerunt ſibi hanc poteſtatem electiuam papę tanto tempore antequam inſtitutum aut approbatum fuerit per generale concilium de electoribus? qua conſcientia tot ſancti uiri electionem toti eccleſiæ a Chriſto commiſſam irrequiſitis alijs a paucisſimis tractauerunt, fecerunt, acceptauerunt, exercuerunt? Sed de his latior erit ſermo. Hæc autem dicta ſunt ad oſtēdendam falſitatem aſſumpti in hac obiectione.

Dixi in ca. quarto eiuſdem, quòd pręualuiſſet ſententia Ioā. &c. Sed obiectio contradictionis proprie in ca. 13. tractabitur.

CAPITVLVM SECVNDVM.

Dixi in ca. ſexto eiuſdem, papam eſſe caput eccleſiæ uniuerſalis, non ſolum ſingulorum membrorum, ut inimici ueritatis gloſant.

Obiicitvr contra hoc dupliciter. Primo, quia falſum eſt papam eſſe caput eccleſiæ uniuerſalis collectiue ſumptæ.

Tum, quoniam eccleſia non eſt Petri, ſed Chriſti, iuxta illud Matth. 16. ſuper hanc petram edificabo eccleſiam meā, nō tuam.

Tum, quia papa eſt miniſter eccleſiæ, non dominus, eccleſia autem eſt cui miniſtratur, ac per hoc maior, iuxta dictum ſaluatoris, maior eſt qui recumbit quàm qui miniſtrat.

Tum, quia omnes autoritates dicentes papam eſſe caput eccleſiæ, intelliguntur de eccleſia pro ſingulis eccleſijs particularibus, reſpectu quorum eſt caput miniſteriale, & non pro tota eccleſia collectiue.

Secundo, quia licet concedatur Petrum eſſe caput miniſteriale etiam totius eccleſiæ uniuerſalis, non tamen oportet omnem proprietatem capitis in eo ſaluari, & ſpecialiter ſuperioritate in autoritate reſpectu totius reſidui. Et hoc pręcipue, quia tota eccleſia non dicitur corpus Petri, ſed corpus Chriſti, ut patet ad Ro. 12.

Et confirmatur hoc. quia rex dicitur caput regni, non tamē propterea eſt regno congregato ſuperior, ſed qualibet eius parte.

Respondeo. Et ad primi quidem probationem primam, quod eccleſiam non eſſe petri ſed chriſti, non arguit petrum non eſſe caput eius: ſed petrum non eſſe caput illius ex ſe, ſed loco chriſti: ut patet. Ad ſecundam uero probationem, quod petrum eſſe miniſtrum eccleſię ut cui miniſtrat, non eſt eſſe

inferio-

inferiorem potestate, sed exercitio, unde ipse dominus de seipso dicit, quòd uenit ministrare, & papa uocat se seruum seruorum dei. & sic est in ueritate. Ecclesiam autem esse maiorem papa ut finis est maior eo quod est ad finem, uerificatur quòd est esse melius, in his.n. quæ non mole magna sunt, idem est maius quod melius secundũ Aug. papatus siquidem est propter ecclesiam. & non econtra. Vnde ex hoc, quòd papa non est dominus sed minister, & ecclesia maior bonitate & nobilitate, nihil habetur contra potestatem capitis, contra quã tenditur. Ad glosam demum cõmunem, dicitur quòd licet multę auctoritates possent sic glosari, non omnes tamen sunt illius capaces, ut in libro ostẽsum est.

Ad secundum autem dicitur, quòd ecclesiam non esse corpus petri, sed Christi, uerum est, quia Christus non solum caput mysticum eius, sed mysticum suppositum ipsius est, ut patet ad Ephe.1. Vbi de Christo dno dicuntur.s. quòd est caput ecclesiæ, & quòd ecclesia est corpus eius. Et primæ ad Cor. 12. expresse dicitur. sicut.n. unum corpus est, & multa membra habet, omnia autẽ membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt, ita & Christus. Ex hoc autẽ, quòd ecclesia est corpus Christi & non Petri, non sequitur quòd Petrus nõ sit caput loco Christi, sed quòd Petrus non sit ille, qui operatur per membra huius corporis, sed Christus, qui per Petrum & ceteros operatur. Et similiter non sequitur, quòd illud caput loco Christi non sit superius auctoritate residuo corporis Christi, ut manifestè liquet.

Ad confirmationem dicitur dupliciter. Primo quòd nullus dicit, quòd ex esse qualitercunq; caput alicuius multitudinis, sequatur potestas iurisditionis super illa multitudine, cum multipliciter aliquid posit dici caput alterius metaphorice. Papa autem est sic caput, quòd est pastor, episcopus & rector totius ecclesiæ, & non solum singularum, ut auctoritatibus & ratione ibi probatum est. Dicitur secundo, quòd sicut rex est caput regni, ita superior eo. & propterea rex qui dependet a regno collectiue, nõ est caput illius, & ideo non est superior eo, sed singulis partibus. Rex autem qui etiam a regno collectiue non dependet (ut est regnum) est caput etiam totius congregati, & superior eo. Vnde arguere ab esse caput in rege dependente a regno, ad esse caput in papa, non est rectum. eo quòd papa non dependet a regno ecclesiæ, nec uices ecclesiæ gerit sicut rex talis uices regni, sed solius Iesu Christi uicarius est.

Dixi

Dixi in eodem cap. 6. quòd potestas electiua ipsius Papæ in Papæ potestate est. Sed quia in cap. 22. latius tractatur, ibidem obiecta soluentur.

CAPITVLVM TERTIVM.

Dixi in eodem cap. 6. quòd non est maioris autoritatis concilium autorizatum a Papa, quàm ipse Papa.

Obiicitvr contra. Primo ex glos. in cap. legimus xciij. dist. Statuta concilij generalis præiudicant statutis Papæ, si contradicant. Secundo, quia constitutio Calcedonensis concilij præualuit reclamationi Leonis de Constantinopolitana sede, ut patet in cap. antiqua. de priuilegijs, & xxij. di. renouātes. Tertio quia consuetudo generalis ecclesiæ pontificale statutum abrogat.

Respondeo. Et de glosa primo dico, quòd ipsamet non assertiue dicit illam sententiam, sed argumentum ad illam dicit, ut patet etiam ex seipsa in cap. nemo q. ix. ad quam se remittit. Secundo dicitur, quòd uerificatur de statuto concilij superuenientis statuto Papæ: quoniam quemadmodum ipsemet Papa ius condendo priori contrarium, illud tollit (ut patet in cap. licet in vj.) ita etiam concilij autorizati a Papa constitutio, Papæ constitutionem priorem contrariam tollit. De uigore aūt concilii circa sedem Constantinopolitanam, dicitur quòd non concludit superioritatem concilij supra Papam, sed tolerantiam papæ. Videmus. n. continue prælatos cedere multitudini magnatum, quàmuis si ptāte uti uellent, compescere possent. Quàmuis de reclamatione Leonis nihil in capitulis illis habeatur. īmo ibi humilis est locutio dicentium, petimus, &c. De ui autem consuetudinis uniuersalis, dicitur quòd si hoc cōcluderet ecclesiā supra Papam, concluderet ēt ecclesiam supra seipsam ecclesiam: quoniam ēt statutū vniuersalis ecclesię, generalis consuetudo abrogat. unde abrogatio istiusmodi nō fit ptātiue, sed executiue ex parte ecclesiæ, & negatiue ex parte principis, quia. s. non cogit.

CAPITVLVM QVARTVM.

Dixi in eodem 6. c. quòd si ecclesia, hoc est cōitas ecclesiæ secluso Papa haberet ptātem supra Papā, quòd ecclesiæ regimen esset democraticum seu populare, in quo tota autoritas apud nullum residet, sed in tota communitate.

Obiicitvr contra sequelam. quia non dicitur regimen regale, in quo sit unicus toto residuo superior (quia tunc non

esset in ciuilibus aliquod regimē regale) sed quia est unicus, qui totius populi uices gerit, quolibet particulari superior.

RESPONDEO. quòd sequela est optima formaliter intellectis terminis; quia si in tota communitate sola, est autoritas, ergo ut sic constituit regimen populare, quàmuis inquantum aliquem unum preficit, constituat aliam speciem regiminis. Rursus sequela est optima de supremo regimine ecclesię, de quo est quæstio, quoniam si in tota communitate, & sola est uniuersalis ecclesię potestas, summum regimen, summumq; tribunal eiusdem, ad quod omnia resoluenda sunt, esset populare, ut patet, quicquid esset de regimine medio per vnum. Vnde si in regno aliquo populus est supra regem, manifestè sequitur, & quòd communitas populi ut sic regimen est populare, & ꝙ summum tribunal est populare, quàmuis exerceat per aliam regiminis speciem (puta per regale) supra alios iurisdictionem suam cōmuniter. Nihil igitur obstant obiecta dictis, quoniam cum regimine regali medio, stat supremum populare, de quo est quæstio. & formalis sermo.

CAPITVLVM QVINTVM.

DIXI in cap. 7. probando ꝙ Papa esset supra communitatē totius reliquæ ecclesiæ, ex illa autoritate, pasce oues meas, &c. quòd Papa est pastor uniuersalis ecclesię, & non solum singularum ouium.

OBIICITVR respondēdo dupliciter. Primo per interēptionem negando. s. hoc. Secundo per limitationem, quòd Papa est pastor totius ecclesiæ quantum ad administrationem pabuli spiritualis, uerbi Dei & sacramentorum. Hæc. n. non exercentur per communitatem sicut actus iuridici.

RESPONDEO. Et negatio quidem, irrationabilis inferius in 7. cap. ratione monstrabitur, nunc autoritate inducta ostenditur. Cum dominus dicit, pasce oues meas, illimitate admittitur, ergo non est limitandum ad singulas, & non omnes, ut negatio ista limitat, nam singulæ, & omnes suæ oues sunt. Secunda autem responsio, aut nihil dicit, aut seipsam interimit. Nam dupliciter potest intelligi concessum, quòd Papa est pastor totius ecclesiæ quantum ad ministrandum uerbum Dei & sacramēta. primo autoritatiue. secundo ministerialiter respectu totius ecclesię. Si autoritatiue, ergo ipse uerè superior, tota ecclesiæ communitate est, nam autoritatiue pascere uerbo Dei, & sacramentis,

mentis, eſt actus ſuperioris abſolute reſpectu illius qui ſic paſcitur, ut patet inductiue. & ſic reſponſio interimit ſeipſam. Si autem miniſterialiter, ergo non habet Papa ex ſe in paſcendo plus quàm in actibus iuridicis, poteſt ſiquidē, & actus iuridicos omnes ut miniſter eccleſiæ communitatis apud iſtos. & ſic reſponſio nihil dicit. Eſt ergo Papa uerè paſtor autoritatiue uniuerſalis eccleſię, & ſingularū perſonarū eius in iudicio, & iuſtitia, & uerbo Dei, &c. uice illius qui paſcit omnes in innocentia cordis ſui.

CAPITVLVM SEXTVM.

DIXI in eodem 7. cap. ex illa autoritate, fiet unum ouile & unus paſtor, quòd Papa eſt paſtor illius ouilis, & non e conuerſo.

OBICITVR, quòd Chriſtus dixit Petro, paſce oues meas, non tuas, & quòd Chriſtus dedit poteſtatem ouili ſupra paſtorem.

RESPONDEO, quòd Petrum eſſe paſtorem ouium non ſuarū ſed Chriſti, concludit ipſum eſſe paſtorem non ex ſe, neque loco eccleſię communitatis (ut obiicientes dicunt) quoniam oues, nec ſunt Petri, nec ſunt communitatis eccleſiæ, ſed loco Ieſu Chriſti, cuius ſolius ſunt oues proprie. Vnde ex hoc nihil aliud habetur, niſi quòd Petrus præeſt ouili non ſuo, ſed Chriſti, non ex ſe, ſed loco Chriſti. Quod autem additur Chriſtum dediſſe autoritatem ouili ſupra paſtorem, uoluntarie dicitur, & ipſis uerbis domini diſſonat & repugnat. Diſſonat quidem, quia ouile illius paſtoris eccleſiam conſtituit. regulare eſt autem ut paſtor præſit ouili, & non econtra. Repugnat autem (ut ibidem deductum eſt) quia non fieret unus paſtor iuxta uerbum domini, ſed duo. ſ. Petrus & ipſum ouile. Et quia de Petro uoce domini conſtat dicentis, paſce oues meas: & quòd unus tantum ſit, eiuſdem auctoritate domini patet, conſequens eſt ut alter paſtor factus ſit contra domini ſententiam.

CAPITVLVM SEPTIMVM.

DIXI in eodem 7. ca. quòd non minus Papa eſt epiſcopus eccleſiæ catholicæ quàm quilibet epiſcopus ſuæ eccleſiæ, ex hac propoſitione inferendo ſuperioritatem eius ſuper eccleſiam catholicam, & non ſolum ſuper ſingula membra, ſicut eſt in alijs epiſcopis reſpectu ſuarum eccleſiarum.

OBICITVR contra ſimilitudinē. Tum quia epiſcopus particularis gerit uices uniuerſalis eccleſiæ, quę eſt ſupra ſuam cōita

tem. Tum quia ecclesia particularis cui præficitur episcopus, habet superiorem in terris, qui præficit illum episcopum.

RESPONDEO. Et primo quòd ratio non fundatur super similitudine, sed super proprietate huius sententiæ, papa est episcopus ecclesiæ catholicę, quãuis declaretur ex simili, ímo eadẽ ratione in alijs episcopis. Ambrosius est episcopus ecclesiæ Mediolan. &c. vnde cum ex ista propositione formaliter intellecta, papa est episcopus ecclesiæ catholicæ, sequatur ipsum esse episcopum cõmunitatis ecclesiæ, satis habetur intentum.

Obiecta autem afferunt dissimilitudinem in non causa ut causa. nam in eo quod est esse episcopum catholicæ uel talis ecclesiæ, potest considerari quid importet esse episcopum, & potest cõsiderari a quo fiat episcopus. Et obiecta quidem procedunt considerando a quo fiat uel fieri debet episcopus, ratio autem procedit considerando quid est esse episcopum. Constat autem quòd ad iudicandum de naturis rerum, causa formalis & quòd quid est, concludit efficaciter undecunq; fiant effectiue, siue.n.homo fiat a deo (ut Adam) siue ab alio homine, ut nos, unius naturæ sumus. Et similiter siue episcopus sit a papa, siue ab uniuersali ecclesia, siue habeat superiorem siue non, unius naturæ est inquantum episcopus, quãuis alterius naturæ sit inquãtum subditus. Vnde ut unico uerbo dicatur, ratio de episcopo ut sic loquitur, obiectiones autem de episcopo inquãtum subditus alteri & alterius & ab altero. Propter quod cum papa sit uere episcopus ecclesiæ catholicæ, sequitur ut ibidem dixi, ꝙ est primo episcopus ipsius ecclesiæ catholicæ, & secundario singularium. Tum quia non minus est ipsæ catholicę ecclesiæ episcopus quã Ambrosius episcopus ecclesiæ Mediola. esset.n.longe minus, si non esset episcopus totius, sed singulorum membrorũ tantũ. Tum quia actus ꝓprius episcopi, qui est superintendere, primo fertur super bono ipsius catholicę ecclesiæ, & secundario super bono singulorum, ut patet ex hoc quòd papa ad hoc tenetur sub peccato mortali ex hoc ꝙ est papa. constat autem potestates per actus proprios cognosci.

Nec ad hoc uideo responsionem, nisi diceretur quòd papa habet hunc actum inquãtũ gerit uices uniuersalis ecclesiæ, cui primo conuenit iste actus, & ex eius cõmissione conuenit papę. Sed hæc responsio potest dupliciter intelligi. Primo ꝙ papa habeat hunc actum dependẽter ab ecclesia, sicut rex creatus a regno, & in hoc sensu falsa est, quia sic papa esset uicarius ecclesię, & nõ im

mediate ipſius Ieſu Chriſti, quod monſtratum eſt eſſe falſum, & amplius monſtrabitur. Secũdo poteſt intelligi, quòd papa habet hunc actum ex ſuo officio, ſupplendo id quod eccleſiæ conueniret, ſi non eſſet ſubdita. Et in hoc ſenſu eſt uera reſponſio ſed nihil obſtat rationi, ut patet.

CAPITVLVM OCTAVVM.

DIxi in eodem ſeptimo ca. quòd papa habet ſupremã poteſtatem in eccleſia dei, & ex hoc deduxi ipſum eſſe ſupra uniuerſalem eccleſiam.

OBIICITVR gloſando, primo quòd poteſtas papæ dicitur ſuprema reſpectu poteſtatũ particulariũ non aũt reſpectu poteſtatis cõitatis totius eccleſiæ. Dicitur ſecundo quòd ex hoc quòd ponitur ſuprema poteſtas in papa, & ſuprema poteſtas in eccleſia, non ſequitur quòd ſint duæ ſupremæ poteſtates in eccleſia dei, quia poteſtas papę eſt propter eccleſiam, iuxta illud, poſuit uos deus regere eccleſiam. ubi autem unum propter alterũ, ibi unum tantum, ut patet in topicis.

RESPONDEO. Et gloſa quidem allata repellitur ex magna differentia inter ſecũdũ quid & ſimpliciter. De papa aſſeritur ſimpliciter, quòd habet ſupremã poteſtatẽ in eccleſia dei, ut patet in tex. allegato ibi. gloſa aũt ponit papã habere poteſtatẽ ſupremã ſecũdum quid, quia in reſpectu ad aliquas, & non ad omnes poteſtates in eccleſia dei. Repellitur quoq; ex literali expoſitione illius ſuperlatiui ſupremã. poteſt. n. exponi negatiue & poſitiue. i. non habens ſuperiorem, & omni alia ſuperior. & utroq; modo repugnat gloſæ illi. Quod aũt obijcitur ſequelæ, nihil eſt, quoniã ſi cõitas eccleſiæ eſt tãtæ poteſtatis quòd papa ſubeſt ei, oportet quòd obiectum proprium poteſtatis eccleſiæ & obiectũ propriũ poteſtatis papæ ſe habeant ſecũdũ ſupra & ſub proportionaliter ſicut ipſæ poteſtates. Et hoc ẽt ẽ manifeſtũ ex eo quòd cõe bonũ eccleſiæ totius eſt propriũ obiectum poteſtatis cõitatis eccleſiæ, bonũ aũt ſingulorum eſt proprium obiectum poteſtatis papę cõſequenter loquendo, quia poteſtas ſua propria ſecundum illos eſt primo reſpectu ſingulorum. & reſpectu boni cõis totius, papa non intromittit ſe niſi ut utens poteſtate eccleſiæ ut inſtrumẽtum illius. eſſent ergo ueriſſime due poteſtates ſupremæ, & ſubordinate ſimul, quod eſt ridiculum. Ad id uero quod dicitur, poteſtas papæ eſt propter eccleſiam. dicitur quòd ſecundum ueritatem eſt uerum, & nihil iuuat, ſed ſecundum hypotheſim eorũ non

eſſet

esset propter ecclesiã eodẽ modo formaliter sumptam, propter quã esset potestas illa ecclesiæ, quia ista propter ecclesiam collectiue, illa uero propter ecclesiam distributiue. Vnde cum regula ex unitate obiecti non obstet,& potestas non sit propter potestatem sed sub potestate,nõ uideo quomodo obstet regula topica.

CAPITVLVM NONVM.

DIXI in eodem septimo cap.quòd papa est proximus & ĩmediatus uicarius Christi, ergo nullam habet in terris potestatem priorem se, & inde intuli ecclesiam non habere ĩmediate ordinariam autoritatem a Christo,& papam non mediãte ecclesia habere autoritatem &c.

OBIICITVR glosando, quòd papa dicitur ĩmediatus uicarius Christi, quia potestas uicariatus sui, est imediate instituta a Christo & ecclesiæ collata,& non propterea quòd habeat a Christo non mediante ecclesia.ita quòd papa est immediatus uicarius Christi,sicut apud apostolum reges sunt ministri dei in uindictã malefactorum,qui tamen mediante populo fiunt.

RESPONDEO. Et glosa quidem repellitur ex differentia inter medium in instituendo principatum, & medium in principando.differunt.n.hæc sicut cœlum & terra. Et esse immediatum uel mediatum uicarium,non attenditur secũdũ institutionem solam, sed secũdũ ipsum principari. Declaro singula breuitatis causa in exemplis.Christus instituit absq; medio potestatẽ episcopalẽ & sacerdotalem, instituit mediante ecclesia potestatẽ ordinũ minorum , & subdiaconatus secundũ aliquos.in istis est medium in instituendo, in illis nõ. Papa instituit legatum,qui cõmittit uices suas alteri.legatus principatur sub papa absq; medio,uicarius autẽ legati cum medio in principãdo, dependet.n.principari huius a principatu legati & nõ sola electio ipsius. Ex his autẽ liquet quale mediũ negatur,cum absolute dicitur aliquis ĩmediatus uicarius alicuius principis,quòd.s.negatur mediũ in principando, ut patet inductiue. Vnde cum papa absolute & absq; limitatione aliqua asseritur proximus & ĩmediatus Christi uicarius, negatur medius principatus inter Christũ & Papã inferior Christo & superior Papa,cuius uices gerat Papa.Si.n medius principatus talis est (ut isti concedunt ponentes ecclesiæ totius cõitatẽ esse talẽ principatũ)licet Papa posset dici uicarius Christi,non tamẽ potest uere dici simpliciter & absolute ĩmediatus uicarius Christi, sed ĩmediate uicarius ecclesiæ,& mediate ipsius Christi. Immediatio

diatio autem inſtitutionis poteſtatis papæ a Chriſto,non facit ip ſum Papam Chriſti uicarium immediatum niſi ſecundum quid.ſ. ſecundum poteſtatis ſuæ inſtitutionem Sic.n.quilibet epiſcopus poteſt dici immediatus uicarius Chriſti,quia cuiuslibet poteſtas immediate eſt inſtituta a Chriſto.conſtat autem,quòd aliud inté dit determinatio eccleſiæ & ſancti patres, cum aſſeritur Papam immediatum eſſe uicarium Chriſti. Vnde ratio ſtat in ſuo robore. Ad id uero quod additur de ſimili in regibus. dicitur quòd non dicuntur proximi & immediati miniſtri dei, ſed uices multitudinis gerendo, dei miniſtri proculdubio ſunt. Longe autem aliter eſt de Papa,qui non gerit uices multitudinis, ſed Ieſu Chriſti.

Et ſcito quòd inter regem creatum a populo,ut Saul (ut ſtando in naturali iure fit) & regem datum a Deo, ut Dauid, & Papã factum a Chriſto, ut Petrus,& Papam electum ab eccleſia, ut reliqui. tanta eſt in repreſentando populum differentia,quòd rex tã creatus a populo quã datus a Deo, populum & eius poteſtatem repreſentat, licet nãq; in fieri differant inter ſe (quia alter a populo, alter a Deo præficitur) in natura tamen officij & poteſtatis non diſtinguuntur. Nam quemadmodum organum naturale (puta manus) ſi ſit a Deo miraculoſe, perinde eſt ac ſi eſſet a natura, ita organum politicum (puta rex) cum eſt a Deo, perinde eſt ac ſi eſſet a populo. & propterea eius poteſtatem utroq; modo factus repreſentat & exercet, illiuſq; uices gerere dicitur, & nõ dei ĩmediate. Papa autem ſiue a Chriſto immediate. ſiue miniſterio eccleſiæ mediante factus,eiuſdem etiam eſt naturæ & poteſtatis. & non repreſentat poteſtatem populi eccleſiaſtici, nec ipſum,ſed dominum Ieſum Chriſtum immediate, & illius ſolius uices gerit immediate. Et ratio diuerſitatis in rege & Papa eſt,quia poteſtas regia naturali iure eſt in populo primo, & ex populo deriuatur ad regem,poteſtas autem papalis ſupra naturam eſt, & diuino iure in perſona unica, non in cõmunitate primo eſt. ſtatuente Chriſto Ioan. 10. formam ſupremi eccleſiaſtici regiminis in unica perſona.cum dixit.alias oues habeo,& illas oportet me adducere, & fiet unum ouile & unus paſtor. & determinante eodem talem formam ad perſonã Petri in ſua perpetua ſucceſſione Ioã. ult.cum dixit illi,paſce oues meas. Vnde Papa ſolius Chriſti uicarius eſt,& non eccleſiæ.& propterea diffinitum eſt per eccleſiam, quòd Papa in beato Petro officium ſuum uniuerſale ſuſcepit, ut patet ex allegatis in libello &c.

Capi-

CAPITVLVM DECIMVM.

DIXI in eodem septimo cap. conclusionem hanc papæ potestas est supra ecclesiam uniuersalem,& concilium generale ut distinguitur contra papam.

OBIICITVR primo autoritate Aug. in epistola ad Glorium Eleutium, Fœlicem grammaticum &c. quę inter epistolas est 162. ubi loquens de depositione Ceciliani Carthaginen. episcopi, dicit. Ecce putamus illos episcopos qui Romæ iudicarunt,non bonos iudices fuisse , restabat adhuc plenarium ecclesiæ uniuersale concilium:ubi etiam cum ipsis iudicibus causa posset agitari. ut si male iudicasse conuicti essent , eorum sententiæ soluerētur &c.Et inter episcopos Romæ iudicantes, comprehendit Melchiadem papam; ut patet ex epistola illa.

Ex quibus uerbis manifeste sequitur,quòd a Papa & concilio simul particulari,potest appellari ad concilium uniuersale, & sententia eiusdem solui. Secundo autoritate octaue synodi canone. 21. cuius pars habetur. 22. di. in ca. diffinimus. ubi dicitur. Vniuersalis synodus cum conuenienti reuerentia,quamlibet questionem de Ro. sede exortam audire tenetur: & in ea proficere; non tamen audacter sententiam in Romanum pontificem dicere. Ex quo patet quod licet omnem questionem de Romana sede diffinire habeat synodus; id tamen cum reuerentia propter illius eminentiam facere debet. Tertio autoritate Damasi Papæ,quæ ponitur inter epistolas Ambrosij,epistola.72. ubi Damasus dicit respondendo.Cum huiusmodi fuerit concilij capuensis iudicium: ut finitimi Bonoso atq; eius accusatoribus iudices tribuerint, aduertimus quòd nobis iudicandi forma competere non posset. nam si integra esset hodie synodus, recte de his quæ uestrorum scriptorū cōprehendit series decerneremus.Vestrum est igitur qui hoc recepistis iudicium, sententiam ferre: uicem. enim synodi recepistis: quos ad examinandum synodus elegit, Et infra.Vos.n. (ut scripsimus) totius synodi uicej dei decernitis,nos quasi ex synodi autoritate iudicare non conuenit.

Ex quibus manifeste patet primo, quòd Papa dicit se nō posse de illa causa cognoscere,de qua posset, si synodus adhuc esset integra .i. nihil commisisset. Secundo, quòd Papa confitetur non solum concilium esse eo in iudicando superius,sed etiam deputatos per concilium,in ea causa in qua deputati sunt.

Quarto autoritate canonis in ca. si duo. di. 79. ubi dicitur, quòd

quòd ſi duo contendunt de papatu; concilium eſt iudex, ergo habet ſuperioritatem in utrunq;. nullus .n. eſt alterius iudex ordinarius, quin ſit iuriſditione ſuperior. Quinto ratione. Papa & reliqui prælati quicquid iudicant &c. faciunt ut miniſtri eccleſiæ, non ſolum finaliter (.i. propter eccleſiam) ſed effectiue autoritate eccleſiæ, ergo in eccleſia eſt primo autoritas. Antecedens probatur, quia agere dicuntur ſecundum intentionem eccleſiæ. Sequela autem eſt manifeſta. Et confirmatur. Quia ſuffragia quibus priuatur excomunicatus, & indulgentiæ non ſunt prelatorum ſed eccleſiæ. Et confirmatur iterum. Quia ſicut deus condens humanum genus, dedit poteſtatem regiminis ciuilis ad finem naturalem, non uni, ſed communitati &c. ita regenerans idem ad finem ſupernaturalem, dedit poteſtatem ſpiritualis regiminis ad illum finem communitati eccleſię &c. Et ſicut quandoq; præuenit populum dando principem, ut Moyſem, ita preuenit eccleſiam dando petrum. Et cõfirmatur tertio. Quia aliter politia eccleſiaſtica non eſſet ita bene ordinata ſicut ciuilis, nam iſta poteſt prouidere ſibi, principe poteſtate abutente in deſtructionem. eccleſia autem non poſſet, ſi non eſſet ſuperior Papa. Et confirmatur quarto. Quia ipſe Papa eſſet miſerabilior ceteris, ſi a malo compeſci non poſſet.

Et confirmatur quinto. Quia Papa eſt eccleſię filius, ac per hoc ſubditus. Antecedens patet ex Ambro. in lib. de ſymbolo. non habebit ibi deum patrem, qui noluit habere eccleſiam matrem. Sequela patet prouerb. 10. ſtultus deſpicit matrem ſuam.

Sexto etiam ratione. Si Papa habet poteſtatem ſuper totum reſiduum eccleſiæ collectiue, ergo poteſt aliquem actum iuriſditionis in illud totum etiam inuitum exercere. ſed hoc eſt falſum, quia non poteſt illud totum excommunicare aut interdicere, nec ad aliquid ipſo renitente obligare, ut patet per illud Aug. Leges inſtituuntur cum promulgantur, firmantur cum moribus utentium comprobãtur. di. 4. ca. in iſtis. Septimo. Quia poteſtas eccleſiaſtica prius tempore eſt in eccleſia quam in aliquo ſummo pont. quia illa fuit inſtituta & eccleſię collata Matth. 18. iſta autem Ioã. ult. petro data eſt. Et ideo ſi Chriſtus Petrum Papam non inſtituiſſet, potuiſſet hoc eccleſia facere, committendo ei illam poteſtatem, nec potuiſſet illam ab eo auferre, niſi ex cauſa rationabili, ſicut populus poteſt reſpectu regis.

RESPONDEO. Ex autoritate illa Auguſtini non ſequitur

Z conci-

concilium esse supra Papam, sed dupliciter argumentum ex illa deficit. Primo. Quia equiuocat de concilio, nam quæstia nostra est de concilio distincto contra Papam seu secluso Papa, quod est concilium acephalum. Aug. autem loquitur de uniuersali concilio cum Papa, ut patet ex hoc, quòd ponit præsentiam iudicum .i. episcorum qui iudicauerant. Constat autem quòd non licet arguere a concilio, ad concilium acephalum. b

Secundo deficit. Quia ex hoc, quòd restabat refugium concilij uniuersalis, infertur superioritas, est .n. hic sophisma consequentis. Potest .n. recursus iste haberi propter multas causas .s. exclusionem suspitionis, pleniorem discussionem, maiorem sapientiam, personalem tractatum, & quicquid eiusmodi est, ut patet ex continua consuetudine appellantium ad eundem iudicem (puta Papā) plenius informandum, & causam per alios tractaturum iudices &c. Et hoc consonat literali sensui Augustini. ubi propter præsentiā omnium prælatorum potuisset causa ita discuti, ut etiam iudices qui primo in partibus & qui secundo Romę iudicarunt, personaliter præsentes, rationes iudicij conferre potuissent, & uniuersali omnium iudicio decerni, & etiam dissolui prius male iudicatum. Ad nihil .n. horum exigitur maior autoritas intensiue quàm Papæ, sed sua sufficit cū maiori discussione sapientia &c. ut quotidie uidemus. Est etiam cum his omnibus in concilio uniuersali maior autoritas extensiue, & maior solennitas iudicij, quę omnia sententiam eius omni exceptione maiorem reddere uidentur. Ad secundum ex autoritate octauę synodi, dicitur quòd male exponuntur uerba synodi, dicendo quòd synodus negat modum iudicandi Papam (.i. audacter) & non iudicium ipsum. Et quòd hec expositio sit mala probat, quia li audacter aut importat uitium audacię, aut importat autoritatem. Si primum, cum illud sit uitandum respectu cuiuscunque, & non solum respectu Papæ, riducula esset decisio synodi, quòd ipsa non debet uitiose uel ex passione iudicare Papam &c. Si secundum, haberetur contrarium expositionis allatę.

Vnde literalis sensus est, quòd dicere sententiam in romanum pontificem est audacie uitium, illa siquidem negatio præposita non modum solum, sed totum negat. Dicendo igitur non tamen audacter dicere sententiam in Romanum pontificem, significat quòd non nisi audacter dicere potest sententiam in Romanum pontificem. Sic cum dicimus, quòd de manifestis licet nobis iudicare,

cate; de cordis autem occultis non licet nobis tenere diffinire, non intendimus negare modum diffiniendi tantum (puta temere) sed intendimus determinare; quòd ipsa diffinitio de occultis cordis est temeraria. Determinat ergo li audacter naturam iudicij in Papam, sicut li temere in exemplo dato naturam iudicij in cor. Et propterea ex hac auctoritate habetur oppositum eius quod arguentes intendunt. In cuius signum synodus dicit sibi competere audientiam, & progressum in quæstione de Papa cum reuerentia, & de sententia subdidit illam negatiuam, quam non subiunxisset, si etiam sententia cum reuerentia sibi competeret. ipsa quippe distinctio expositionis confutate defectum ostendit. Cum autem legeris hoc, meméto, quòd sermones morales de ijs sunt quæ regulariter accidunt. In casu quppe heresis pertinacis in Papa, synodi iudicium depositiuum Papæ absque audacia esset.

Ad tertium ex auctoritate Damasi, dicitur quòd neutrum deductorum ex illa auctoritate sequitur. Nam in illis uerbis non negat potentiam, sed formam iudicandi sibi competere posse. huius negationis, causam reddit, non impotentiam, aut subiectionem suam, sed indecentiam, ut patet in illis uerbis. hoc autē familiare est principibus. Quin etiam si dixisset se non posse iudicare, uerum dixisset, a consuetudine principium non recessisset, qui ea se negant posse facere, quæ indecēter facerent si exaudirent. Constat autem, quòd indecens est determinationes cōcilij etiam prouincialis soluere, quanto magis concilij generalis quorum decreta etiam Papam in foro conscientiæ ligant, non minus quàm propria. unde & secundum sacros Canones ad Romanum Pontificem præcipue spectat seruare statuta patrum.

Et si notaueris eandem autoritatem, contra arguentes facit pro quanto insinuat excellentiam suam tantam, quòd eum quasi ex synodi autoritate iudicare non conuenit.

Ad quartum ex autoritate canonis, dicitur quòd gratis cōcessum est quòd Papa incertus subditur concilio. Duobus.n.contendentibus incertis, iudicat ecclesia, sed si alter esset certus, & indubitatus, ecclesia nōn iudicaret, sed adiuuaret certum, obediendo, condemnando antipapam; &c.

Ad quintum ex ratione, quia prælati ministri ecclesiæ. dicitur, quòd prælati dicuntur ministri Christi, & ecclesiæ. Christi quidem, effectiue (quia ab illo habent suam potestatem effe-

ctiue) & suppositaliter, mystice tamen, quia omnes prælati sunt, uelut membra Christi, iuxta illud Augu. super Ioan. si præpositum ecclesię pastores sunt, quomodo unus pastor est, nisi quia sunt illi omnes unius mébra pastoris? Ecclesiæ autem integræ (id est, cum capite suo, quod Christus est) ministri etiam dupliciter dici possunt, scilicet effectiue ratione partis, scilicet capitis, a quo habent prælati auctoritatem. & integraliter, quia sunt mébra ecclesiæ reliquæ a capite, non ut suppositi, sed ut corporis mystici partes integrales. Et hæc dicimus loquendo de prælatis ecclesiæ absolute, non de isto ordinato, & instituto ab illo, sic enim esset quæstio de illo alio, & sic de alijs.

Ex quibus patet, quòd prælati ecclesię proprie loquendo nõ sunt ministri ecclesiæ effectiue, nisi rõe capitis. s. Christi, & cõsequenter nõn sunt ministri ecclesiæ, ut dominæ, nisi ratione capitis propter quod Paulus dicit. Siquid ego donaui in persona Christi, & rursus. Sic nos existimet homo ut ministros Christi. Et hoc autem quòd ministri ecclesiæ dicuntur agere secundum intentionem ecclesiæ. non plus habetur quàm dictum est quia, scilicet, agunt secundum intentionem ecclesiæ in capite, & in corpore ab ipso capite diffusam. Quamuis hoc posśit ẽt intelligi secundum intentionem ecclesiæ, id est, secundum intentionem ecclesiastico officio debitam: hac enim intentione conficí, & conferri dicuntur sacramenta, &c.

Ad primam confirmationem, quia suffragia sunt non prælatorum, sed ecclesię. dicitur quòd falsum est suffragia non esse prælatorum vt dispensatorum, quàmuis sint ecclesiæ integre, ut proprietarie, sed hoc nihil aliud concludit, nisi prælatos ab ecclesia integra ratione capitis potestatem habere. Vnde omnia deficiunt ob ęquiuocationem ad propositum ab ecclesia integra ad ecclesiam ut distinctam contra caput.

Ad secundam confirmationem de similitudine conditionis, & regenerationis generis humani, dicitur quòd apertisśime cõstat falsum assumi, & dissimiliter Deum instituisse. Nam in ordine ad finem naturalem potestatem communitatis indidit, & non uni, in ordine autem ad finem supernaturalem, potestatẽ dedit uni, & non cõmunitati. perfecit enim Iesum Christum secundum quòd homo est, in principem, & caput omnis ecclesiæ, ut patet. & hoc non præueniendo sicut in ciuilibus, sed instituendo, ut patet.

Et sci-

Et scito, quòd argumentum deficit ex eo quòd non attendit ordinem primarium regenerationis humanæ sicut attendit primarium ordinem conditionis humanę, sed declinat ad ordinem secundarium ecclesiæ, qui est in tempore absentiæ principis, qui abijt in regionem longinquam accipere sibi regnum & reuerti. Quæ declinatio manifestè defectiua est, quia primario in uno, primarium in altero reddendum proportionaliter est. Hic autem secundarius ordo in ecclesia naturam si sequitur principal. absq; omni cōtradictione optimus uidetur. Sic autem potestas in uno principis uicario non in cōmunitate locanda est, & locata ab ipso principe in Petro. Vnde patet ꝙ non præuenit princeps ecclesiam, sed suapte natura ordinem regiminis spiritualis prosecutus, in petro & eius successoribus uicariatum suum locauit. Ad tertiam confirmationem, iam patet ꝙ optime prouisum est politiæ spirituali in suo naturali principe, qui peccare non potest, in ordinatione autem uicarij illius optime quoq; prouisum est, dum suauis dispositio, seruata est. Supernaturale nãq; regimen (quale est papatus) suapte natura supernaturalē defensionē & remediū sibi uendicat, quale dominus Iesus Christus sibi autoritatiue reseruando eiectionē, & ecclesiæ reliquæ ministerio orationum instituit. Hoc.n. suaue & efficax est remedium, ut in loco suo inferius amplius monstrabitur. Vnde falsum est dominū Iesum Christum minus bene ordinasse politiam ecclesiæ etiam sub uno uicario, quàm politiā ciuilem in humanis, quoniam utrobiq; nō idē, sed proportionale remedium contra malum principem datū est. Itaꝙ ecclesia potest se & contra illum tueri, & deponere uotis & operibus ecclesiæ proportionatis. s. orationibus, ieiunijs, eleemosynis. hęc.n. efficaciora sunt ceteris causis secundis, quia superiores sunt reliquis, & propriæ uniuersali saluti ecclesiæ. sed non omnes capiunt uerbum istud. Ad quartam confirmationem, dicitur ꝙ imediate susceptus sub cura Christi uiuentis, & specialiter de ipso curam habentis, non est miserabilior cunctis, nisi ratione seruitutis uniuersalis, & periculi maximi, & huiusmodi. talis autem est Papa, qui non potest coactiua pœna puniri, sed tenetur ex amore libere operari. Fœlicitatis enim quædam inchoatio est non miserię, esse in statu in quo non sicut seruus sub lege, sed sicut liber in gratia constitutus homo adhuc mortalis est positus, ut in papatu contingit.

Ad secundam dicitur, quòd Papa in quantum singularis persona

na est filius ecclesię, quia regeneratus, nutritus & instructus ab ecclesia sicut ceteri, in quantum autem Papa, est filius ecclesię integrę, hoc est cum suo capite, & pater non filius reliquæ ecclesiæ. sed in his & similibus aduerte tu, cui hec & similia obijciuntur, ne equiuocatio de ecclesiæ uocabulo te fallat, ut ea quæ dicuntur de ecclesia integra (siue cum capite, siue cum uices capitis habente) ad ecclesiæ cõmunitatem secluso capite applicata suscipias, hec .n. te deciperent. Ad sextum argumentum principale dicitur cum apostolo, ꝙ omnia mihi licent sed non omnia expediunt, & rursus omnia possum, sed nõ omnia edificant. Conceditur igitur, quòd Papa potest quantum ex potestatis sue auctoritate est actum iurisdictionis etiam in inuitam ecclesiam reliquam exercere, sed non expediret, si nõ edificaret. Nec ualet argumentum, non potest illam excommunicare, ergo non potest aliquem actum iurisditionis in inuitam exercere, ut patet.

Ad probationem autem ex auctoritate Aug. dicitur quòd potius probat oppositum. Si .n. leges instituuntur cum promulgantur, Papa promulgando, legem in totam ecclesiam instituit absq; ecclesiæ consensu, potest igitur ipse solus instituere legem in illam. Firmitas autem ex consensu utentium, non ex parte auctoritatis, sed executionis se tenet. Quod conuincitur ex eo, ꝙ statutum uniuersalis concilij integri etiam consensu utentium firmatur, ita quòd non ligat quando est a dissensu utentiũ infirmatum, & tamen nullus dubitat uniuersale concilium integrum firmitatem auctoritatis legibus suis dare. Prouenit autem hæc legum infirmitas ex dissensu utentium etiam ab ipsis legislatoribus negatiue, pro quanto tolerando dissimulant, & implicite reuocant quod fecerunt. Et merito, quia lex (ut dicitur di .4. ca. erit) debet esse patrię loco temporiq; conueniens.

Ad septimum dicitur, falsum assumitur, nam potestas ecclesiastica primo fuit in primo summo põtifice domino Iesu Christo, qui pontifex assistens futurorum bonorum eternam redemptionem inuenit. Falsum quoq; monstratum est esse quòd dominus per illa uerba quæ habentur Matth. 18. potestatẽ ecclesiasticam dederit ecclesiæ, quamuis promiserit ei super suos subditos, ut superius diffuse discussum est. Equiuocatio demum incidit iam dicta, ab ecclesia ad ecclesiam secluso capite declinando. Reliqua autẽ que arguendo afferuntur (.s. ꝙ ecclesia potuisset instituere Petrum Papam) quã falsa sint ex supradictis patet. quia si

potuit

potuit eccleſia unquã inſtituere papatum in uno & eius ſucceſſore, ut Chriſtus fecit, poſſet quoq; illum inſtituere in triumuiratu, uel aliquo huiuſmodi, quia eiuſdem eſt inſtituere, & inſtituta mutare pro loco & tempore.

CAPITVLVM VNDECIMVM.

DIXI in.8.ca.quòd concilium Conſtantien.pro illo tempore primo quo fecit illa decreta de poteſtate ſynodi, nõ erat uerum concilium uniuerſalis eccleſię. Et quòd Baſilien.errauit illud ſequendo.

OBICITVR dupliciter. Primo, quòd blaſphemaui. Secundo; quia concilium Conſtantien. ſub obedientia Ioan. 23.erat uerum concilium uniuerſale, quia ſuccedebat concilio piſano, in quo fuerat unio eccleſiæ, depoſito utroq; Papa(.ſ.Gregorio.12.& Benedicto.13.) & electus Alexander quintus, cui ſucceſſit Ioannes.23.qui congregauit illud Conſtantien.concilium.

RESPONDEO Et primo quo ad Conſtantien. concilium. ſi ego plaſphemo. quare Grego.12. qui expreſſe recuſauit in actu unionis eccleſiæ, recognoſcere concilium illud pro tunc, ut concilium illud, non blaſphemus ſed uir pacis & eccleſię amator habitus eſt? ut patet in geſtis eiuſdem concilij ſeſſione.14. Quare obedientia Benedicti.13.inter fœdera unionis, & in actu unionis eccleſiæ recuſationem talis pro tunc concilij uolens & faciens, non blaſphema ſed catholicæ unitatis ſtudioſa eſt habita? ut patet in ſeſſione.20.& 22. Quare Sigiſmundus Imperator, qui præſedit illi concilio ut ſatisfieret recuſationi illius concilij, nõ blaſphemus ſed defenſor eccleſiæ habetur? Quare demum ipſummet tunc Conſtantien.concilium, cum negauit facto ſeipſum eſſe cõcilium non ſemel ſed bis (primo in acceptando præſidẽtiam imperatoris & autorizari ſe in concilium a Gregorio.12. ſecundo in acceptando ſe conuocari ab obedientia Benedicti.13.& conuocare illam) non blaſphemauit? Et ſi potius ſcandalum permitti debet a qualibet ſingulari perſona, quã ueritas deſeratur, quomodo concilium uniuerſale a ſpiritusancto rectum, potius ueritatem deſeruit ſeipſum facto negans, quã ſcãdalum permittere uoluit iam natũ? Ex his aũt rectè cõſideratis patet, ꝙ cõciliũ illud nõ reputauit ſeipſum certum & indubitatum concilium illo tempore.& propterea huiuſmodi negationes admittebat, dans operam ut unum certũ & indubitatũ concilium fieret cũ indubitato

capite

capite,ut tandem fuit. In quo igitur ego erro,si dubia & incerta pro dubijs incertisq; habui? nihil .n. dixi aliud in sententia. Nam dubia & incerta pro uera auctoritate refutari constat,ueritatisq; auctoritatem eis tribuere nephas est. Ad secundam obiectionem de successione ad concilium Pisanum,dicitur quòd nec illud concilium constat fuisse certum & indubitatum,ut ceteri omissis patet ex duobus. Primo. Quia assertio ista renouaret antiquum schisma,quid .n. aliud est dicere, consilium illud pisanum cũ Alexandro V. certum & indubitatum,quàm certe & indubie damnare Gregorium.12. & benedictum.13. cum suis obedientijs? Hoc autem est redire ad illud schisma.

Secundo. Quia ipsum Constantien. concilium sub obedientia Ioannis.23. licet crediderit se esse uniuersale concilium succedens pisano,non tamen hoc pro certo & indubitato tenere se contestatum est facto suo,ut patet ex dictis. Accedit ad hęc, quòd sine Papa diffiniuit. & propterea si fuisset etiam tota reliqua ecclesia repræsentatiue,potuisset errare, nec fuisset cõcilium generale perfectum simpliciter, ut patet in libello. Quo ad concilium uero Basilien. uniuersalis ecclesię responsionem replico,quæ Eugenium adorauit, concilium florentię uniuersale ex orientali etiam ecclesia celebrauit in materia fidei &c. Si ego blasphemaui,quis excusat ecclesiam a blasphemia?

CAPITVLVM DVODECIMVM.

DIXI in ca.9. glosando uerba Aug.petrus quando claues accepit,ecclesiam significauit,& similia,quòd in hoc sensu dicta sunt,quia officio capitis perpetuo,in petro & successoribus data hæc sunt, & propterea in persona ecclesię *dicitur* petrus suscepisse hæc.

OBIICITVR quòd nõ sit iste sensus intentus ab Aug. quia sequeretur claues datas esse ecclesiæ finaliter, & non formaliter, cuius oppositum uult ibi Augu.

RESPONDEO. quòd sequela non tenet. Immo sequitur ex illo sensu claues esse datas ecclesiæ formaliter. tum quia quod datur capiti formaliter,uere etiam datur corpori cuius est illud caput formaliter. tum quia datum capiti & corpori formaliter, quàmuis corpori mediante capite,constat datum esse toti formaliter,sic autem est in proposito,ut patet. Sed argumentũ præter hoc fallitur in equiuoco de ecclesia,ab integra ecclesia in terris,capite .s. & corpore (de qua loquitur Aug.) ad ecclesiam

pro

pro corpore tantum, ut quoddam unum integrum, cuius Papa sit uicarius. quod est fictitium. Firmatur autem sensus a me assignatus, ex eo quòd exposui Aug. ex ipsomet Aug. inquit.n.in lib. de Agõe christiano. Non sine causa inter Apostolos, ecclesiæ catholicę personam sustinet Petrus, huic.n.ecclesiæ claues datæ sunt, cum Petro datæ sunt. & cum ei dicitur ad omnes dicitur. amas me, pasce oues meas. Hæc ille. Constat.n.quòd Petro ut distincto ab alijs & pro se & successoribus datus est papatus, per illa uerba, pasce oues meas Ioan. ult. Et Augus. idem iudicat de hoc actu, & de acceptione clauium, ratione igitur officij capitalis, & perpetui in ecclesia diffusi Augu. dicebat quòd personã ecclesiæ gerebat.

CAPITVLVM DECIMVMTERTIVM.

DIXI in eodem cap. 9. quòd Papa non potest errare errore iudiciali in fide, quámuis possit errare personaliter, quia ad ipsum spectat finalis determinatio de fide, ut decre. primo, & S.Th. post dicit. & probat rõne & autoritate Cyrilli, & Maximi.

OBIICITVR primo. Quia duo summi Pontifices determinauerunt contraria in iis quæ fidem tangunt, ergo alter eorum errauit errore iudiciali in fide. Assumptum patet de Ioan. 22. & Nicolao 3. quorum unus determinauit iudicialiter Christum, & Apostolos nihil habuisse in communi, nec in particulari, alter oppositũ, ut est uidere in eorũ extrauagantibus. Secundo. Quia Innocẽtius tertius, & Celestinus determinauerunt cõtraria super illa propositione. uno coniugum ad heresim trãseunte, alter qui remanet in fide potest ad secunda uota transire, ut patet in c. quanto, de diuortijs, & glosa ibidem. Tertio. Quia aliqui statuerunt contra Euangelium, ut Pelagius, qui constituit ut Subdiaconi Sicilię a suis vxoribus abstinerent, quas in minoribus duxerant, aut ab officio cessarent, quam cõstitutionem, quia erat impia & contra Euangelium, retractauit Beatus Grego. primus eius successor, ut patet in dist. xxxj. c. ante triennium, in textu, & glosa. sicut.n. potuit iudicialiter statuere contra Euangelium, ita & diffinire. Quarto. Quia sequeretur quòd summus Pontifex non posset fieri hereticus circa propositiones nondum determinatas, ut erat articulus de processione spiritussancti a filio. Et tenet consequentia, quia non posset esse pertinax contra suiipsius determinationem. Sequeretur ẽt quòd determinatio etiam solius summi Pontificis ligaret suum successorem. Sequeretur

etiam, quòd Papa uerè hereticus male iudicari posset, quia deci deret obiecta contra eum esse intelligenda in aliquo sensu suę assertioni consono. Quinto arguitur ad hominem. Quia ego cõtradico mihimet in hoc eodem libello. nam in fine quarti capituli dictum est, quòd sententia Ioannis Euãgelistæ prævaluisset sententiæ Clementis Papæ in doctrina fidei, & nunc dicitur, ꝙ Papa nõ potest errare in iudicio fidei. hæc.n.contradicunt. quia non prævaluisset sententia Ioãnis, sed tantum fuisset standũ sñiæ Cle. Papæ quantum sñię Ioã. immo, & plus, quia apud Clementẽ fuisset ultima decisio fidei iuxta hic dicta, sicut apud Petrum, si adhuc superuixisset. Sexto. Quia frustra fuissent cõgregata quatuor cõcilia generalia prĩcipalia cõtra quatuor heresiarchas, puta Nicenũ, Cõstãtinopolitanũ, Ephesinũ, & Calcedonẽ. Et tenet consequẽtia, quia sufficisset solius Papæ decisio, immo apud aduersarium tãtę est ptãtis solus Papa in diffiniendo, sicut aggregatum ex ipso, & residuo. Septimo ex ockam. Quia Innocentius tertius (ut habetur extra qui filij sint legi. in c. per uenerabilẽ) dicit. Cũ Deutero. secũda lex interpretetur, ex ui uocabuli cõprobatur, ut quod ibi decernitur in nouo testõ debeat obseruari. Quæ uerba si uniuersaliter secundum literalem sensum intelligãtur, heresim sapiũt, qa ceremonialia ibidẽ in c. xiij. & xiiij. nõ sunt seruanda. Si uero mystice intelligantur, nihil speciale de Deuterono. dicunt, quia omnia mysticę seruanda sunt, ut legitur di. 6. ca. his itaq;. Octauo ex eodem. Quia nõnulli summi Pontifices inueniuntur diffiniuisse se in tẽporalibus habere supremam potestatem, ceteri uero oppositum. Nono. Quia non est uerisimile, quòd homini potenti in iis quæ sunt fidei errare, commiserit Deus, ultimam fidei decisionem.

RESPONDEO, Et ad primum quidem dicitur, quòd falsum assumitur. s. quòd unus papa. s. Nicolaus determinauit iudicialiter Christum & Apostolos nihil habuisse in cõi. Nam manifeste Nicolaus (ut patet in 6. de uerb. signifi. exijt qui seminat) dicit. Egit nãq; Christus & docuit pfectionis opera, egit ẽt & infirma, sicut interdum in fuga patet, & loculis, sed utrũq; pfectè pfectus existens, ut perfectis, & imperfectis se uiam salutis ostenderet. Hęc ille. Vbi manifeste patet, quòd Nicolaus asserit Christũ habuisse aliquid. ualet.n. sequela Nicolaus asserit Christum habuisse aliquid, ut imperfectis se uiam salutis ostenderet, ergo asserit Christũ hũisse aliquid. Ioan. ergo 22. qui determinauit hereticũ

esse

eſſe, tenere quòd Chriſtus & apoſtoli nihil habuerunt in cõmu-ni,quia contradicit ſacræ ſcripturæ,ueritatem fidei determina-uit,cuius contrarium non determinauerat Nicolaus.

Ad ſecundum dicitur,ꝙ neuter illorum pontificum diffinitiue determinauit.Nam de Celeſtino in ca.quanto de diuortijs,Inno centius dicit.licet quidam prædeceſſor noſter ſenſiſſe aliter ui-deatur. & de ſeipſo ſubiungit reſpondendo oppoſitum,non cre-dimus quòd in hoc caſu is qui relinquitur,uiuente altero, poſſit ad ſecundas nuptias conuolare. Vbi uerba ipſa (uidelicet, uide-tur aliter ſenſiſſe, & non credimus) oſtendunt ꝙ non diffiniendo in materia fidei locuti ſunt. Ad tertium dicitur, ꝙ Pelagius ſi ſtatuit illud,nihil contra ſed ſupra euangelium ſtatuit. Quod ma-nifeſtè patet ex hoc, quòd ſtatutum illud ſuos obſeruatores aut in bono ſuper erogationis locabat, ſi cõtinerent,aut in nullo ma lo,ſi non continentes ſe ſuſpendebant ab officio, ut quidam ſub-diaconus fecit. Eſt autem hic aduertendum, quantum creſcat infamia per diuerſa ora paulatim,nam ſanctus Gregorius de hoc ſtatuto loquens dicit,& ꝙ diaconus auctoritate tamen papæ hãc prohibitionem fecit (ut patet.27.q.2.ca.multorum) & quòd ſi-bi durum ac incompetens uidetur.ut patet in ca.ante. trienniũ, di.31. Glo.uero ibidem auget,dicens ꝙ Pelagius hoc fecit, & ꝙ illa conſtitutio fuit iniqua.arguens autem amplius auget,dicens quòd Romanus pontifex ſtatuit contra euangelium. Ad quar tum dicitur. Negando primam ſequelam.ſ.quòd papa non poſſit eſſe in non deciſis hereticus. Nam ſi ille qui eſt papa,tenuiſſet per tinaciter ſpiritumſanctum non procedere a filio, etiam ſi ab ec-cleſia ſic determinaretur,fuiſſet hereticus. Per accidens autẽ eſt, quòd ab ipſo uel alio determinatio eccleſiæ fieret.ſtandum eſt.n. in formalibus & per ſe,& non declinandum ad ea quæ ſunt per ac cidens in quacunq; ſcientia. Et ex hoc patet reſponſio ad ſecũ dam ſequelam. Nam determinatio unius papæ in materia fidei li gat per ſe omnes perſonas eccleſiæ, quarum ſunt actus credendi. & ſic perſona propria & ſucceſſoris ligatur ad tenendam deter-minationem ſemel factam de fide.

Ad tertiam autem ſequelam dicitur, quòd cum id quod impu taretur papæ pro hereſi,non eſſet deciſum adhuc per eccleſiam, & ipſæ non teneret hic pertinaciter, ſed defenderet eſſe conſonũ ſacræ ſcripturæ & fidei eccleſiæ,non eſſet hereticus formaliter, etiam ſi materialiter erraret in ijs quæ ſunt fidei. Et propterea

nõ ſequitur, quòd papa male poſſet iudicari de hereſi in caſu quo iudicandus eſt. ſ. de hereſi formaliter, in his. n. non habet locum interpretatio ad iſtum uel illum ſenſum. Ad quintum dicitur, quòd nulla eſt contradictio in dictis meis allatis. Nam bene ſimul ſtat, tam Ioannem quã Clementem non poſſe errare, & tamen alterum eſſe ſupra alterum. poſſunt. n. eſſe duo omnino recta ſubordinata, ut patet apud omnes de eccleſia uniuerſali præſenti, & de ſacra ſcriptura. Dicendo autem quòd ſententia Ioannis præualuiſſet ſententiæ Clementis Papæ, nihil aliud dixi, niſi quòd clemẽtis ſententia ſubordinata erat ſententiæ Ioannis. Ad id uero quod adiungitur, quòd ſequeretur oppoſitum huius, negatur ſequela. Nam cum dicitur, quòd ad papam ſpectat finalis determinatio de fide, intelligitur in ordine & gradu ſuo. ſ. ſub ſacra ſcriptura, cuius autor eſt ſpiritusſanctus. Et quia Ioannes euangeliſta in doctrina fidei locum ſacræ ſcripturę tenebat (ſicut euangeliũ ſuum hodie tenet) ideo non ſequitur quòd magis Clementis quã Ioannis eſſet ſtandum ſententię, ſed econtra. Et ex hoc patet reſponſio ad ſimile allatum arguendo de Clemente & Petro, quòd. ſ. non eſt eadem de utroq; ratio, quia petrus non ratione papatus ſed apoſtolatus, locum etiam ſacrę ſcripturæ tenebat ſicut nunc tenent epiſtolæ eius. & hunc ſenſum expreſſe aperui in libelli illius loco allegato dicens. Præualuiſſet ſententia Ioannis ſentẽtiæ Clementis papæ in doctrina fidei, ſicut modo præualet euangelium Ioannis ſententię cuiuſcunq; papæ & totius eccleſiæ.

Ad ſextum negatur ſequela, quòd. ſ. fruſtra fuiſſent concilia illa principalia in materia fidei congregata. Concilia. n. non propter poteſtatem intenſiuam, ſed extenſiuam, & propter diſcuſſionem & collationem cum multitudine uniuerſali ſapientum in fide, & propter indubitabiles & acceptatos ab omnibus iudices omni exceptione maiores, congregantur in materia fidei. Probatio autem ſequelæ procedit, ac ſi propter habendam ſolam auctoritatem intenſiuam concilium congregandum eſſet, quod falſum eſt. Nam licet papa ſolus tantæ intenſiuæ ſit auctoritatis, quantæ ipſæ cum reſiduo, non tamen tantæ extenſiuè, non tamen tantæ ſapientiæ, non tamen tantæ acceptationis indubitatę ab omnibus (ut patet de ipſis oppoſitum ſentientibus) non tamen tantæ ſolennitatis (quę animos humanos cõmuniter multum afficit) non demum tantæ bonitatis & gratiæ coram deo, quæ apud multitudinem hominum multum ualet ad perſuadendum ꝙ a ſpiritu

sancto regitur & errare non potest. Oportet.n. ea quæ totam ecclesiam tangunt,in singulis sic fieri ut acceptabilia facillime omnibus sint,& ad hoc multum ualent uniuersalia concilia a probis præcipue prælatis celebrata. Ad septimum dicitur, quòd quia duæ sunt leges diuinæ(.f.uetus & noua) & noua est secunda ordine generationis,ideo uocabulum illud.f secunda lex,nouę legi cõ uenire ex ui uocabuli dicitur, & argumentum ex conuenientia uocabuli sumpsit Innocentius. Et hoc expressit,ne intelligeretur quòd absolute concluderet, sed quantum est ex ui uocabuli. Et hoc diminuit argumentum,non auget(ut patet)quoniam in uoce una latent multa. Vnde ex hac conuenientia quãdam persuasionem intendebat,qua mandata in deuteronomio, non ad literam,sed proportionaliter secundum conuenientiam ad tẽpus gratiæ seruanda erant quando,ubi &c.expediret. Vnde ipsæ mandatum unum iudiciale ex deuteronomio assumens & tractans, non ad literam,sed iuxta conueniẽtiam ad sacerdotium petri exposuit. Nec obstat,quòd omnia ueteris testamenti hoc modo seruari possunt,conceditur.n. quòd nihil speciale de deuteronomio intendebat,nisi persuasionem ex conuenientia nominis.

Ad octauum dicitur, quòd quia potestas papæ directè est respectu spiritualium ad supremum simpliciter finem humani generis,ideo suę potestati duo conueniunt,primo, quòd non est directè respectu temporalium. secundo, quòd est respectu temporaliũ in ordine ad spiritualia, hoc.n. habet ex eo quòd ad supremũ finem omnia ordinari debent,etiam temporalia,ab eo proculdubio cuius interest ad illum finem omnes dirigere,ut est Christi uicarius. primum autem ex natura suæ potestatis consequitur. Ex his aũt sequitur,quòd utrunq; uere põt determinari de papa, & quòd habet supremam potestatem in temporalibus,& ꝙ non habet supremã potestatẽ in tẽporalibus, quoniã utrũq; uerũ est ad sanũ intellectũ. Affirmatio nãq; est uera in ordine ad spiritualia, negatio uero est uera directe, seu secũdũ seipsa tẽporalia. Vnde nihil ex utraq; decisione erroris accidit. Aduerte tamẽ, quòd quia aliud est determinare de fide formaliter, & aliud de eo quod est fidei materialiter (nam primum importat determinare quid credendum uel non credendum est, secundum autem determinare de questionibus quæ in rebus creditis accidunt) & constat quòd cũ determinatur quæstio aliqua secundo modo,non determinari dicitur de fide,sed de tali uel tali materia, iõ cũ dicitur, ꝙ

papa

Papa non poteſt errare in iudicio fidei, non accipio dictum eſſe niſi de iudicio fidei formaliter, quando .ſ. determinatur quid credendum uel non credendum. Contra quod nulla harum obiectionum procedebat, niſi prima apparenter. ne tamen fugere uidear, ſingillatim ſolutę ſunt omnes. Ad nonum dicitur, quòd non ueriſimile ſed uerum & humanæ diuinæq; rationi & auctoritati conſentaneum eſt, ut homini potenti errare ſecundum ſeipſum, non autem ut directo a ſpirituſancto, deus ultimam fidei deciſionem ſub ſacra ſcriptura comiſerit. Cum .n. non ſit differentia apud deum in uno & in multis ſaluare, & omnes in concilio præſentes ſecundum ſe & proprias uires conſiderati, poſſint errare male determinando de fide, ob ignorantiam uel aliquē alium defectum, ac per hoc ad aſſiſtentiam ſpiritusſancti recurratur. magis atteſtatur aſſiſtentiæ ſpiriuſancti & eius uirtuti, ſalus fidei per unum quàm per totum concilium, hoc .n. humane ſapientię opus eſſe uidetur (propter omnium patrum concurſum) illud autem ſolius dei opus eſt & apparet. Vnitas quoq; fidei unitatem quoq; iudicis qui preeſt toti eccleſiæ expoſcit, ut in ſecunda ſecundæ q. j. ar. ulti. diuus Tho. aſſer.

CAPITVLVM DECIMVMQVARTVM.

DIXI in eodem .9. ca. rationem quare Papa non poteſt errare in iudicio fidei. quia hic error eſſet error uniuerſalis eccleſiæ, quia tenetur ſequi diſſinitionem Papæ in fide, afferens ad hoc autoritatem ſancti Tho. & poſt decretalis in ca. maiores, & Ieſu Chriſti. ego rogaui pro te Petre.

OBIICITVR negando quòd eccleſia de neceſſitate tenetur credere ſententiæ diffinitiue Papæ in materia fidei, & dicendo quòd ſicut Papæ præcipienti contra Euangelium non eſt obediendum, ita nec ſententiæ erroneæ in fide. De auctoritate Sancti Tho. non eſt cura. Ad capitulum maiores, dicitur dupliciter. primo, quòd non pro ultima & neceſſario credenda determiuatione habenda, ſed regulariter ad Papam eſt recurrendū, quia regulariter non eſt eccleſia congregata. Secundo (& in idem redit) quòd referendæ ſunt ſummo pontifici cauſę fidei ut conuocet concilium, quia ad ipſum ſpectat congregare illud.

Ad uerbum domini, ego rogaui pro te Petre, dicitur quòd non pro ſola perſona Petri aut ſucceſſoribus orauit Chriſtus ne deficeret fides eius, ſed pro uniuerſali eccleſia per Petrum repreſentata.

Reſpondeo

RESPONDEO. Negationem illam conſuetudo eccleſiæ auctoritateſq; ſanctorum confutant, & ignis experientia comprobaret, ſiquis non teneret quòd ſola Ro. eccleſia determinaretur hereticum eſſe, ut patet extra de hereticis. ad abolendam in tex. & gloſa. Et hęc reſponſio manifeſtat ad quid fateantur ipſimet ſe declinare oportere, defendendo ſubiectionem Papæ reliquo corpori eccleſiæ uel concilij. Quod autem additur quòd ſententiæ erroneæ ſicut nec præcepto diabolico adherendũ eſſet, uerißimum eſt. ſed nihil obſtat, quoniam ex his nihil aliud quàm conditionalis ueritas habetur. ſ. ſi determinaret erronee, ſi præciperet contra euengelium, non audiretur. Hoc .n. non ſolum de Papa, ſed de angelis ſanctis uerißimum eſt, iuxta illud. ſi angelus de cœlo euangelizet aliud &c. anathema ſit. Ex his .n. non ſequitur quòd antecedens aut conſequens poſſit eſſe uerum, ut patet.

Quòd auctoritas .s. Tho.n. paruiſiat, nihil eſt, quoniam eccleſia non paruifacit. Sed eſto, quòd .s. Th. paruiſiat, Cyrillus & Maximus ibidem allegati etiam paruiſient. Hiero. quoq; dicens ad Damaſum (ut habetur 24. q. j. ca. hæc eſt fides). ſi hæc noſtra confeßio apoſtolicatus tui iudicio cõprobatur, quicunq; me culpare uoluerit, ſe imperitum uel maleuolum uel etiam non catholicum non me hereticum cõprobabit. manifeſteq; in his uerbis conteſtans quod ex approbata fidei confeßione a Papa aliquis obſtans non catholicus ſit, paruipendendus erit.

Ad expoſitionem uero dictam de ca. maiores, dicitur, quòd literæ contradicit. Nam textus cauſam quare ad Petri ſedem ſit recurrendum, aßignat ueritatem Petri in confirmando fidem & indefectibilitatem eius in eadem propter orationem Chriſti. Ex hac.n. cauſa manifeſte ſequitur, quod ideo ad Papam referendas eſſe maiores cauſas dicitur, quia ipſe conſtitutus eſt indefectibilis iudex in fide. Et quia eũ qui certus eſt amplius certificari non oportet, ſequitur quòd ſententia Papæ in fide eſt finalis determinatio & neceſſario credenda ſecundum illam decretalem. & ſic utraq; expoſitio ruit. Quod autem de oratione Chriſti pro Petro dicitur, poteſt bene & male intelligi. Male quidem, ſi intelligatur q̃ Chriſtus pro eccleſia ſiue cũ Papa ſiue ſine Papa oraſſe ſe dixerit, quoniã expræſſe Chriſtus dixit hæc uerba Petro ut diſtincto ab alijs, ut patet ex cõtextu. inquit.n. Luce. 22. Simõ, ecce Sathan expetiuit uos, ut cribraret ſicut triticũ, ego autẽ rogaui pro te ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus cõfirma

ma

ma fratres tuos. Vbi manifestè patet quòd distinguit tentationis actum ab oratione quo ad hoc, quòd communiter expetiti erant,& tamen ipse singulariter pro Petro rogauerat dicens. expetiuit uos, ego autem pro te rogaui. Apparet quoq; idem ex eo quòd Petro commisit ut confirmaret alios, tanquàm diceret, ego tui, tu autem aliorum curam habeas. Bene autem si intelligatur dominum orasse pro Petro & alijs, diuersimode tamen. pro Petro quidem immediate, pro alijs autem mediante Petro, pro Petro in seipso Petro, pro alijs autem in Petro ipsorum capite. Et in hoc sensu magis confirmatur intentum nostrum, ut patet.

Et ut unico uerbo dicam, si hæc auctoritas de Petro & successoribus uerificatur (ut dictum ca. maiores affert) satis habetur intentum q Petri sedes non potest errare in fide propter Christi orationem. Et cum hoc non sit uerum de errore personali, sequitur quòd uerificatur de errore iudiciali.

CAPITVLVM DECIMVMQVINTVM.

DIXI in eodem, 9. cap. exponendo illud Hiero. si auctoritas quęritur, orbis maior est urbe. quòd uerum est quo ad multa, puta merita, uirtutem, scientiam, & in proposito uigorem consuetudinis &c.

OBIICITVR Tu glosas de maioritate meritorum, & Hiero. non dicit, si merita quærantur, sed si auctoritas quæritur, & sic de maioritate potestatis non meritorum loquitur.

RESPONDEO, Satis diminutè glosa mea adducitur, nam (ut patet in libello) ego dixi quòd dictum Hiero. uerum erat quo ad multa, puta, meritum, scientiam &c. & quòd in proposito & ad literam Hiero. loquitur de uigore consuetudinis. & obiectio in solis meriti se ponit. Propter quod etiam addo quòd merita ad auctoritatem consuetudinis plurimum ualent, quoniam consuetudo non uirorum malorum, sed uirorum sanctorum, maximę est in ecclesia dei auctoritatis, & proponitur imitanda. Et propterea stando etiam in meritis Hiero. textus optime intelligitur, ut quia orbis maior est urbe in auctoritate consuetudinis, propter maiora merita orbis quàm urbis, ideo cõsuetudo orbis qua diaconi subesse non præesse consueuerunt imitanda est. Et sic dicendo si auctoritas quæreretur, ratione materiæ de qua erat sermo. s. de loco diaconorum maioritatem meritorum non potestatis in causam auctoritatis afferebat. Facile tamen contendentibus in uerbis dici potest. quòd orbis auctoritas maior est exten-

ſiue non intenſiue, auctoritate urbis, & ſimiliter poteſtas.

CAPITVLVM DECIMVMSEXTVM.

DIXI in eodem cap. 9. multas auctoritates ex lib. decretorum, quòd Papa non habet ſuperiorem in terris.

OBIICITVR duabus gloſis. Prima eſt, quòd intelligitur hoc in criminibus non ſcandaloſis eccleſię. Secunda eſt, quòd intelligitur hoc regulariter, quia regulariter ad ſuperiorem ſummi pontificis concilium. ſ. recurſus haberi non poteſt.

RESPONDEO quòd prima gloſa eſt uoluntaria, & falſa. Voluntaria quidem, quia eccleſia canonum, aut ſanctorum auctoritate non roboratur. Falſa autem, quia fit exceptio de ſolo crimine fidei. conſtat. n. quòd ab uniuerſali cũ una exceptione facta nõ niſi falſo alia exceptio fit. Cum ergo ſolum fidelitatis crimẽ exceptũ ab uniuerſali ſit, reſtat ut alia crĩa omnia incluſa ſint. Secunda autem glo. manifeſte falſa conuincitur ex eo quòd etiã de crimine hereſis Papa diceretur non habere ſuperiorem, quoniam regulariter concilium non eſt cõgregatum. Tertia autem glo. quòd autoritates iſte ſunt ſummorum Pont. qui ut in pluribus fimbrias ſuas nimis extẽdentes, ſibimet tribuerunt quod eccleſiæ eſt proprium, quia non procedit de Theologiæ, aut ſacrorũ Canonũ, &c. auctoritate quã bene ſonet, aduertãt, qui notat in quanta ueneratione decretales ſummorum Pont. in eccleſia ſunt. Et tanto plus, quanto multorum ſanctorum pontificum autoritates refutandæ ſic eſſent, ut patet de Bonifacio, Antherio, Euſebio, & aliorum ſanctorum in libello allatorum. Taceo de tot Doctoribus in Theologia & in iure illuſtribus ibi allatis.

CAPITVLVM DECIMVMSEPTIMVM.

DIXI in cap. xj. quòd eccleſiæ Dei ſecluſo Papa non eſt data poteſtas papalis, aut ſuperior papali in Euangelio Matth. 18. & quòd in eccleſia huiuſmodi non eſt talis poteſtas.

OBIICITVR, quòd dominus ibidẽ dixit, ſi eccleſiam nõ audierit, &c. per hoc. n. eccleſię iuriſdictionem oſtendit in effectu. ſ. in pœna excommunicationis, & ſubdidit in plurali numero, quæcunq; ſolueritis, &c. per hoc. n. oſtendit, quòd pluribus in eccleſiæ nomine contentis dabat illam poteſtatem. Affertur etiam ad hoc vſus primitiuæ eccleſiæ, quando Act. 15. diffinitũ eſt ab eccleſia. uiſũ eſt ſpiritui ſancto, & nobis, nihil amplius oneris uobis imponere, &c. Affertur tertio auctoritas Gregorij,

quæ ponitur in ca. ficut ſancti. ubi Gregorius fatetur ſe quatuor concilia illa, ſcilicet Nicenum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, & Calcedonen. tenere ſicut Euangeliū. & ſubdit cauſam, quia dū uniuerſali ſunt conſtituta conſenſu, ſe & non illa deſtruit quiſquis præſumit abſoluere quos ligant, aut ligare quos abſoluunt. Ecce quòd non dicit quòd ſummi Pon. ſed uniuerſali cōſenſu, nec quos Pontifex ligat, ſed quos illa ligant. Quarto ad hoc eſt capitulum decreuit lxxx. diſt. ubi dicitur. decreuit ſancta ſynodus, & non dicit decreuit ſummus Pontifex. Quinto capitulum nimis. de iureiurando. ubi auctoritate ſacri concilii nō propria ſummus Pontifex præcipit. Sextò. Eccleſia poteſt elargiri indulgentias, ergo habet claues iuriſdictionis. Probatur antecedens, quia dantur indulgentiæ de theſauro eccleſiæ, & non Papæ, ergo a fortiori eccleſia poteſt diſpenſare. Septimo. Eccleſia poteſt condere Canones latæ ſententiæ, depoſitionis, excommunicationis: ergo. Antecedens patet de concilio Carthaginen. in c. placuit. 8. q. j. & habetur extra de clericis non reſidentibus. in ca. ex geſtis.

Respondeo. Et ut his & ſimilibus reſpondēdi uia detur, quatuor puncta pro oculis ſemper habenda in hac materia, & in huiuſmodi auctoritatibus aſſigno. Primum eſt. Aliud eſt eccleſiam ſeu ſynodum habere poteſtatem plenariam ratione partis (puta capitis: ſicut homo uidet, audit, &c.) & aliud eſt eccleſiam ſeu ſynodum habere eandem ratione ſuæ totalitatis. Et propterea cauendum eſt, ne a primo in ſecundum oratio declinet. Secundum eſt. Aliud eſt eccleſia ſeu ſynodum habere poteſtatem plenariam, & aliud eſt eam habere immediate a Domino Iesv christo. Et propterea cauendum eſt, ne a primo in ſecundum oratio declinet. Tertium eſt. Aliud eſt eccleſiam ſeu ſynodum habere plenariam poteſtatem, & aliud eſt eandem habere poteſtatem talem, ſcilicet coactiuā reſpectu talis, ſcilicet uicarij principis ſui, potentia enim actiua cum dicatur non abſolute, ſed reſpectu paſſiuæ (ut patet 5. & 9. Metaph.) plenaria poteſtas pleniſſime eſt, quando reſpectu ſubiectorum omnia poteſt. Cauendum eſt propterea, ne a primo in ſecundum oratio declinet. Quartum eſt. Aliud eſt eccleſiam ſeu ſynodum habere poteſtatem plenariam, & aliud eſt eccleſiam ſeu ſynodum acephalam ſeu truncam habere eandem. Et propterea cauendum eſt, ne a primo in ſecundum oratio declinet.

Ex his ſiquidem quatuor ſapienter diſpenſatis, uniuerſa queſtionis iſtius argumenta facilè eluceſcent, ſic ut nullum forte obſcurum relinquatur. Ad ſingula tamen deſcendendo reſpondetur. Et ad uerba domini Matth. 18. dicitur (ut iam probatū eſt) quòd dominus non dat ibi eccleſiæ authoritatem, ſed ſignificat eam habituram poteſtatem, non explicando ibi quomodo habitura ſit. & an ſecūdū ſe totam primo, an ratione partis, hoc. n. nō negamus, ſed docemus. Verba quoq; illa in numero plurali nō cogunt ad authoritatem eccleſiæ ratione ſuæ totalitatis, īmo abſque determinatione ad hunc uel illum modum poteſtatis eccleſiæ. ſ. ratione totius uel partis oportere intelligi, ex hoc conuincitur, quòd utroq; modo uerificari poſſunt, ut patet ex dictis. conſtat. n. euidenter quòd cōmune duobus abſtrahit ab utroq;. Poteſt igitur ille numerus pluralis referri ad pluralitatem eccleſiarū futuram, & ad pluralitatem conuenientium in eccleſia, ad conferendum, diſcutiendum, probandum &c. & ad pluralitatem accumulantium ſuas authoritates in cōmuni, propter quod ex illa litera nihil habetur obſtans dictis. Ad ſecundum ex primitiua eccleſia, dicitur, quòd gratis conceditur eccleſiam ſtatuiſſe, ſed an poteſtate partium (puta trium apoſtolorum) an communitatis per accumulationem in cōmuni, an aliquo alio modo (puta a Chriſto īmediate, ut iſti falſo putant) nihil ibi exprimitur. Et propterea ex iſta authoritate, & ceteris ſubiunctis, & ſimilibus, nec habetur iſta affirmatiua. ſ. eccleſia ſeu ſynodus habet immediate à Chriſto poteſtatem, nec habetur iſta negatiua. ſynodus non habet poteſtatem a domino mediante Papa. Et de affirmatiua quidem ex eo conſtat, quia cum multipliciter poſſit uerificari. ſynodum habere poteſtatem (ut patet ex dictis) & ex his nihil aliud habeatur, niſi quòd ſynodus habet poteſtatē, oportet hoc ſic cōmuniter intelligi, ut a ſingulis huiuſmodi ſenſibus determinate abſtrahat. De negatiua autem ex eadem radice conſtat. quia. ſ. ſynodum habere poteſtatem, non oportet quòd intelligatur determinate ad illum modum quo excludatur habere poteſtatem a domino mediante papa (ut contingit quando per accumulationem eccleſia habet poteſtatem) quia omnes partiales poteſtates ſunt a petro, & cōicatio poteſtatis ſuæ cum alijs ab eodem eſt, qui ſolus a domino utpote eius uicarius īmediate poteſtatem habet, & ratione eius ſolius ſynodus integra poteſt uerè dici, quòd habet īmediate poteſtatem a Chriſto domino. Ad

autoritatem Gre. dicitur, ꝙ causa reddita a Gregorio manifestè fauet intento nostro, quoniã nõ reddit pro causa autoritatẽ imediate datã a Christo, sed uniuersalem cõsensum, ac per hoc ẽt ipsius summi põtificis, qui caput est. & propterea seipsum negaret papa, illa negans, ut ibi dicitur. Ex hac quoq; Gregorij rõne habetur quod diximus, quòd auctoritas synodi includit caput, alioquin nõ faceret uniuersali consensu quæ facit. Et inuitur ꝙ potestatẽ habet a suis partibus, ad quarũ negationẽ deducitur negãs illã. Et rursus ex hac auctoritate nihil aliud habetur, nisi quòd synodus habet potestatẽ diffiniẽdi &c. Et per hoc patet respõsio ad quartũ. Ad quintũ uero dicitur, quòd cum synodus integra habeat potestatẽ uniuersalẽ quocũq; id modo cõtingat, & auctoritas quæ est ipsius papæ absolute & ut propria sit ipsius synodi protunc & ut cõicata, queẽadmodũ quilibet alius posset ueræ dicere auctoritate sacri cõcilij, statuto &c. ita ipsę papa, cum nõ sit deterioris cõditionis alijs. Neq;.n. per hoc quòd affirmat se synodi auctoritate facere, negat sua se auctoritate facere. imo potius affirmat hoc, quia auctoritas de necessitate claudit in se auctoritatẽ capitis. Neq; rursus per hoc, quod affirmat synodi auctoritate se facere, affirmat se aliena auctoritate facere. licet.n. synodus sit aliud a Papa, sicut ecclesia alicuius episcopi differt ab episcopo, nõ tamẽ oportet, quod potestas ecclesiæ sit aliud a potestate epi, sed una & eadẽ põt esse utriusq; diuersimode, epi ut propria, ecclesiæ ut cõicata. Et per hoc ẽt patet, quod per hoc quod affirmat se sacri cõcilij auctoritate facere, nõ ꝓpterea affirmat se minorẽ in auctoritate. Et quãuis hæc satisfaciãt, uerũtamẽ cõdescẽdẽdo multorũ sensui, scito ꝙ dupliciter papa põt dici minor synodo secũdũ potestatẽ. s. extẽsiue; & quasi intẽsiue secũdũ q̃d. Extensiue quidẽ quia synodus integratur ex tot potestatibus tãtæ multitudinis. Intensiue uero secũdũ quid, hoc est secũdũ illam partẽ potestatis, quã cõicat papa cõcilio, quasi pro portiõe sua. Papa.n. præsens synodo nõ intelligitur (ut prædictũ est) totã suam potestatẽ totaliter synodo cõicare. sed tãtum suæ potestatis quãtum ad decernẽdum &c. oportet. & sic ex eo potestatis papę & reliquis potestatũ aliorũ fit una potestas, quasi intensiue maior quã id potestatis papalis solũ esset. Et hæc maior ptãs intelligitur esse in tota synodo tãquã in subiecto. Dixi aũt quasi intensiue, quia ptãs illa papalis eo quòd cõicatur ut limitata, sic ut cũ alijs potestatibus possit uelut quędã singularis potestas accumulari, intelli-

intelligitur & ſuperari a tota, pro quãto tota põt uniuerſ aleſtatu tum condere diffinire &c. quod illa ut ſic non poteſt per ſeipſam ſolã. Sed quoniã tota poteſtas ſynodi nõ plus põt quã ex ſingulis huiuſmodi poteſtatibus habeat, ideo non ſimpliciter, ſed quaſi intenſiue maiorem appellaui. Et ne putes me hanc porti onẽ papalem fingere, contemplare poteſtatem legatorum papæ in ſynodo, quãdo per legatum papa ſynodum celebrat, & uidebis clare, quod quia papa tunc non erigit legatum illum in papã, ſed poteſtatem cõmittit quãtã oportet pro ſynodo haberi, ex ſola præſentia papæ in ſynodo non habetur quòd plus ſuæ poteſtatis ſynodo impartiatur quã oporteat, quãuis maior dignitas, & infallibilis aſſiſtentia ſpiritusſancti in ſynodo quo ad ea quæ ſunt fidei, præſentiam papæ per ſeipſum conſequantur. Vnde quãuis nõ cogamur, poſſumus tamen dicere quòd, papa tãquã minor extẽſiue & ſecũdũ quid intenſiue ſynodo, auctoritate ſacri cõcilij dicitur facere, quod tamẽ de plenitudine ſuæ poteſtatis poſſet & facere & tollere. Et quoniã uerba prædicta (.ſ. facere auctoritate ſynodi uel cõcilij in papa habẽt ſpẽm minorationis) ideo a ſacris canonibus nõ ſunt extẽſa, ſed more ſimiliũ locutionũ ſunt piæ interpretationi relicta, & quaſi correcta, dum papa in cõcilio dicit, ſtatuimus ſacro approbante cõcilio, approbare.n. cõe eſt poteſtati, ſapiẽtię, conſenſui. nec ſuperioritatẽ, nec equalitatẽ poteſtatis ĩ approbãtibus exigit, ut patet. Ad ſextũ dicitur, quòd licet eccleſia integra poſſit dare indulgentias &c. & eius ſit theſaurus meritorũ unde fiũt indulgẽtiæ, ut propter cuius utilitatẽ eſt, non tamẽ eius ſunt ut dominæ, quoniã ipſa eſt ſerua domini Ieſu, & quicquid acquirit ſeruus, acquirit domino ſuo. & ipſi dictũ eſt. cũ feceritis q̃cũq; mãdauero uobis, dicite quod debuimus fecimus, ſerui inutiles ſumus. Vnde nõ magis ad eccleſiã, ſed ad uicarium domini ſpectat diſpenſatio theſauri in utilitatem eccleſiæ, pro qua eſt. Ad ultimum iam patet, quòd gratis concedimus ſynodũ, quæ uere ſynodus eſt. ſ. integram poteſtatem habere deponẽdi, excõmunicandi &c. De hoc.n. non eſt queſtio, ſed de modo habendi, ut patet ex dictis. Et hæc ſufficiant ad ſimilia.

CAPITVLVM DECIMVMOCTAVVM.

DIXI in eodem xi. ca. quòd ex hoc quòd apoſtoli miſerũt Petrum & Ioannem ad Samaritanos, nõ poteſt inferri eos ſubditos eſſe apoſtolis, quia ex miſſum eſſe non ſequitur ſubditum eſſe, ut patet de ſpiritusſancto.

Obijci-

Obicitvr, Ista consequentia est optima, spiritussanctus mittitur a filio, ergo est ab eo, uel eo inferior, & sic oportet fateri, quòd Petrus est ab ecclesia, ex quo non est inferior.

Respondeo. quòd consequentia illa quæ uocatur optima, non est uere optima, cum non sit bona nisi gratia materiæ, quoniam spiritussanctus mittitur a seipso (ut patet in primo sen. di. 16.) & tamen non est a seipso, nec inferior seipso. Et similiter filius mittitur a seipso, immo etiam filius mittitur a spiritusancto, qui est a filio, ut patet in eodem lib. di. 15. Et quia consequentia non est bona de forma, ideo non infert ergo Petrus est inferior ecclesia, uel est ab ecclesia.

Capitvlvm decimvmnonvm.

Dixi in eodem ca. xj. quòd ex. 36. q. 2. ca. placuit. iuncto ca. tria. habetur quòd Hieronymi auctoritas innixa sacræ scripturę præualuit concilio.

Obicitvr quòd Hieronymus & dictum concilij intelliguntur pro diuersis temporibus, & quòd uerba Gratiani ibidem inter paleas computanda sunt.

Respondeo. quòd licet certum sit quòd Hieronymus absolute & non secundum hoc uel illud concilium futurum loquatur, & quòd concilium generale posset prohihere quod non est absolute prohibitum, uerba tamen concilij non tanquàm constituentia sed declarantia ius sumpta, Hieronymi autoritati non præiudicant. & hoc intendit Gratianus, & non quòd non posset statuere. Veruntamen quicquid de hoc sit, satis habeo intentum meum ibidem, dum ex illo loco habetur siue autoritate Gratiani, siue quacunq; alia, quòd Hieronymi autoritas præualuit concilio, & ita hodie iuxta Hieronymi, non iuxta concilij autoritatem seruat ecclesia. Quod autem computentur uerba Gratiani inter paleas ab arguẽtibus, nihil obstat, quia oportet quòd ab alijs & non ab ipsis solis inter paleas computentur.

Capitvlvm vigesimvm.

Dixi in eodem ca. xj. ex autoritate decretalis de electione in ca. significasti. quòd concilia a Papa autoritatem habent.

Obicitvr Dicendo, quòd illud est intelligendum de concilio quantum ad suum congregari, quia regulariter autoritate Romani pontificis congregatur, sed ex quo congregatum est, siue autoritate Romani pontificis, siue aliàs habet immediate autori-

autoritatem a Christo.

RESPONDEO. quòd expositio ista repugnat textui, Nam ibi duo dicuntur habere concilia a Ro. ecclesiæ autoritate quòd facta sunt, & q robur acceperunt. & primũ ut patet, refertur ad ipsum congregari, secundum autem nisi superfluat ad autoritatem congregati. Et conuincitur hanc esse absq; omni ambiguitate intẽtionem literæ illius, quia reddit rationem, quare conciliorum legibus apostolica sedes non subest. Si.n. dependerent concilia tantum in congregari a Papa, ex quo leges faciunt postquàm congregata sunt, nihil ualeret ratio assignata ad intentum inferendum. Patet namq; manifeste quòd ex hoc quòd concilia regulariter nõ congregantur nisi per Papam, nõ sequitur, ergo non præfigunt legem Papæ, quia stat, quòd cõgregata præfigant legem, si congregata non pendent ab ipso.

CAPITVLVM VIGESIMVMPRIMVM.

DIXI in eodem. xj. ca. quòd concilium uniuersale legitime congregatum errare potest diffiniendo, Papa absente, aut non consentiente, & quasi dixi, quòd potest errare eodem modo in his quæ sunt *fidei*.

OBIICITVR quia ad concilium generale spectat determinatio eorum quæ sunt fidei. & ipsi promittitur, quòd docebit uos spiritussanctus omnem ueritatẽ. In cuius signum Act. 15. ponitur spiritussanctus præsidens concilio apostolorum, cum dicitur. uisum est spirituisancto & nobis. & non dixerunt, uisum est Petro & nobis. Hoc satis innuere uidetur Aug. euangelio non crederem, nisi me autoritas ecclesiæ admoneret.

Et in sexta synodo (ut patet di. 16. cap. placuit) dicitur. Placuit huic sanctæ Synodo, ut ammodo confirmata & rata sint canonum apostolorum. 83. capitula. Hoc quoq; deduci potest ex illo. ecce ego uobiscum sum omnibus diebus usq; ad consummationem seculi, hoc.n. succesoribus apostolorum dicitur. concilium.n. generale repræsentat concilium apostolorũ & seniorum.

Hoc idem patet ex eo q quilibet fatetur se credere in unam sanctam ecclesiam catholicam, ex hoc.n. sequitur q ad eam ultima decisio eorum quæ sunt fidei spectat. Cum.n. Papa fatetur se credere in unam sanctam ecclesiam, non dicit se credere in semetipsum. P. Ecclesia uniuersalis non potest errare in fide, & concilium gaudet eodem priuilegio, quo ecclesia repræsentata sicut eadem potestate. Immo cum ecclesia ut dispersa nullum

actum

actum iurisdictionis exercere possit, nec aliquid sententialiter diffinire, infallibilitas in diffiniendo ei competere debet, ut congregate in cõcilio. Et si dicatur quòd Papa repræsentat ecclesiam sicut concilium, diceretur quod Papa representat ecclesiam remote, concilium autem propinquissime, quia in eo est aliquis de qualibet ecclesia saltem sufficienter uocatus. & priuilegium ecclesię transit in concilium immediate eam repræsentans, non autem in summum pontificem.

RESPONDEO. Hæc obiecta dupliciter deficiunt: & primus defectus communis est omnibus. secundus aut quibusdam obiectionibus communis. Defectus omnium obiectionum est, quia a concilio declinant ad concilium secluso Papa. Ex cuius proprio priuilegio (concilium quippe generale sine Papæ consensu non diffinit) constat quòd non uniuersali consensu diffinitio illa facta est, cum Papa supremum in ecclesia dei teneat locum, officium, & reginem etiam uniuersale. Quod autem uniuersali consensu diffinitum non est, proculdubio a concilio ut ecclesiam uniuersalem repræsentat, diffinitum non est. Dico igitur quòd, propositio dicens quòd concilium generale non potest errare in iudicio fidei est uera simpliciter & absolute, de concilio iudicantę in fide cum Papa. & non est uera de concilio acephalo.

Et hæc responsio sufficit ad omnia obiecta quantum ad intentam conclusionem. Sed quantum ad uim ipsarum obiectionum, in speciali dicitur. Et ad primam quidem quòd, ad concilium generale spectet ultima decisio fidei, dicitur quòd hoc uerificatur de concilio ratione capitis, sicut de homine quòd uidet ratione oculi. Et quòd hoc sit uerum, patet de concilio Ariminensi & Ephesino secundo, quorum primum errauit in fide cum Arrio, secundum autem etiam errauit in fide cum Euthicete.

Et quod amplius est notandum, istud secundum fuit etiam autoritate apostolica congregatum, & in neutro consensit erroneę diffinitioni Romanus pontifex. Et de Ephesino quidem secundo, clare patet ex multis epistolis Leonis, & gestis Calcedonen. synodi. De Ariminen. uero patet ex Rufino in ecclesiastica historia, & in historia tripartita lib. 5. ca. 29. Ex effectu igitur manifestum est, quòd uerbum domini, spiritussanctus docebit uos omnem ueritatem, non dictum est concilio dissentienti a Papa, quamuis legitime congregato. Hæc recte examinent omnes qui hac de re decernunt, ut caueant, & a sensatis non recedat iudicium.

Ad

Ad secundum dicitur, quòd etiam si concilium illud apostolorum, &c. fuisset concilium generale, nihil aliud haberetur, nisi quòd concilio integro cum Petro præsente, & primo, spiritus sanctus præsideret, quod gratis conceditur. Sed quare ibi in cõmuni diffinitum sit, & quòd non fuerit generale concilium illud in libello illo diximus. Ad tertium patet etiam, quòd Aug. dixit. nisi auctoritas me admoneret ecclesiæ, & non dixit ecclesię acephale. Ad quartum fateor me non uidere quid probet, nisi contra asserentes, quia canones apostolorum quàmus a synodo confirmati euanuerunt. hoc.n.non facit ad celsitudinem potestatis synodi, quàm illi intendunt. Ad quintum dicitur, quòd ad literam loquitur de ecclesia vniuersali, quę nunquam deficiet, hæc enim est, quæ succedit apostolis & alijs quibus dominus loquebatur. Ab ecclesia autem, uel etiam concilio eam repræsentante, ad concilium acephalum, non ualet argumentum.

Ad sextũ dicitur, quòd antecedens assumptum ex articulo fidei de una sancta ecclesia potest dupliciter legi. s. cum præpositione in (dicendo, credo in unam sanctam ecclesiam catholicã) & sine illa præpositione, quod melius iudicat diuus Tho. dicendo. credo unam sanctam ecclesiam catholicam. Et siquidem dicatur credo in unam, &c. sumitur ecclesia pro ecclesia integra, corpore. s. & capite quod est Christus dominus, ratione cuius in ecclesiam dicimur credere. Et tunc optime ualet consequentia, ergo ad huiusmodi ecclesiam pertinet ultima decisio fidei, & quòd Papa non dicitur credere in semetipsum. Summi quoq; potest pro ecclesia in terris ut iungitur spirituisancto, ratione cuius dicimur credere in ecclesiam, ut diuo Thom. placet. Et sic etiam patet quòd optime ualet consequentia, quòd ad ecclesiã catholicam iunctam spirituisancto, ut sic spectat ultima decisio fidei, & quòd Papa nõ dicitur propterea credere in seipsum, sed in spiritumsanctum, ut est ecclesiæ rector, sed non ualet ulterior consequentia, ergo ecclesiæ acephalæ. Si autem legatur sine præpositione, tunc dicitur ut supra, quòd creditur una sancta catholica ecclesia, sed non ualet, ergo ecclesia acephala. Et conceditur ꝙ ad unam sanctam ecclesiam catholicam spectat ultima decisio fidei, sicut, & potestas iurisdictionis, quę conuenit ei ratione partis. Nec Papa credendo ecclesiam dicitur credere seipsum, sed dicitur credere officium suum, & aliorum. in cuius signum a fide deuiaret, si non crederet officium suum. Ad se-

ptimum dicitur primo, ꝙ concilium etiam integrum non admitto gaudere de necessitate priuilegio personali ecclesiæ (quale est esse semper in ecclesia fidem formatam) quoniam de ecclesia hoc constat, de concilio autem nullibi inuenisse me fateor autentica auctoritate firmatum, quàmuis rationabile sit de facto, ita esse, ꝙ.s.in aliqua persona concilij sit fides formata. Dicitur secundo ꝙ non posse errare in fide iudicialiter est priuilegium ecclesiæ ratione capitis, ad quod spectat iudicium. Et ideo non est priuilegium ecclesiæ acephalæ, nec ecclesiæ.i.collectionis fidelium, ad quam non spectat potestas iurisdictionis, quam tamẽ ecclesiam pro collectione fidelium omnium, tamen concilium repræsentat, & cui promisit dominus quòd secum esset. Et ex hoc patet quantum deficit argumentum illud. nam procedit ac si ecclesiæ ratione communitatis conueniat priuilegium illud non posse errare iudicialiter, cum constet quòd sicut iurisdictio cõuenit ecclesiæ ratione capitum, ita actus iurisdictionis. Et quia actus iste.s. iudicialiter diffinire de fide, concernit uniuersalem ecclesiam, ideo conuenit ecclesiæ ratione capitis, cui commissa est cura uniuersalis ecclesię, sicut alij actus ratione aliorũ capitum proportionaliter. Dicitur ergo tertio formaliter, quòd cõcilium integrum gaudet eodem priuilegio officij nõ ꝑsonæ quò guaudet ecclesia, & eodem modo.s.ratione partis, puta capitis & similiter gaudet eadem potestate, & eodem modo, sed ex hoc magis habetur intentum. Et concedo gratis, quòd infallibilitas in diffiniendo de fide, conuenit cõcilio integro ratione capitis, & non ab ecclesia, cui etiam hoc non conuenit nisi ratione capitis, sed a Domino IESV, cuius caput uices gerit.

Quod autem dicitur de repræsentatione immediata, & remota, duo importat, scilicet repræsentationem ecclesiæ per Papã & concilium, & modum repræsentandi. Et quo ad repræsentationem dicitur, quòd inter Papam, & concilium tanta est in hoc differentia, quòd concilium repræsentat uniuersalem ecclesiam integram (hoc est corpus cum capite) proportionaliter, sic quod caput concilii repræsentat Christum caput ecclesiæ, & corpus concilij corpus ecclesiæ. Et hic est uerus, & indubitatus sensus, quo concilium, uniuersalem ecclesiam repræsentare dicitur, & a domino immediate potestatem habere. Ecclesiam aũt in terris positã, conciliũ integrum quo ad ptãtem repræsentare dicitur, pro quanto omnis ecclesiastca ptãs in eo inuenitur per

seipsam

ſeipſam uel in ſua uicaria. quo ad uota uero,quia intelligitur in ipſum conſentire omnium perſonarum eccleſiæ uota, ut patet ex autoritate Gregorij ſupra inducta. Papa autem uniuerſalem eccleſiam integram,& in terris eccleſiæ poteſtatem & uota, difformiter repræſentare inuenitur. nam caput dominũ .ſ. Ieſum Chriſtum participatiue,Papatum in ſeipſo formaliter,reliquę eccleſiæ poteſtatem & uota eminenter repreſentat. De differentia autem obijciendo tacta, totum oppoſitum eſt, quia dum ratione prælaturæ concilium eccleſiam repreſentare dicitur, & ſolus Papa immediate a Chriſto prælatus eſt,reliquum autem eccleſiæ corpus a domino mediante Petro munus hoc habet.oportet dicere quòd Papa immediatius repræſentat eccleſiam quàm concilium,quia Papa mediante ſolo Chriſto, concilium autem mediante Chriſto & Papa.

CAPITVLVM VIGESIMVM SECVNDVM.

DIXI in ca.13. quòd poteſtas applicatiua papatus ad perſonam, regulariter & principaliter eſt in Papa, & non niſi in caſu in concilio ſeu eccleſia. & in ca.6. idem ſub alijs uerbis.ſ. quòd poteſtas electiua Papæ,in Papæ poteſtate eſt. Et attuli ad hoc utrobiq; duo argumenta. Primum ex facto Petri. 8. q. 1. ca.ſi Petrus.Secundum ex eo quòd Papa determinat de actu electionis,ita ꝙ contrario modo factus ſit irritus.

OBIICITVR contra quatuor .ſ. contra hoc, quòd talis poteſtas eſt in Papa,& contra hoc,in caſu tantum eſt in eccleſia ſeu concilio,& contra utrunq; argumentum. Primo ergo arguitur cõtra primum ex Occham.Si poteſtas electiua Papę eſſet in poteſtate papæ,ſequeretur quòd papa poſſet relinquere eccleſiam abſq; poteſtate electiua,quod eſt impoſſibile, ergo. Et tenet ſequela,ponendo ꝙ mortuis, uel priuatis electoribus papa non ordinaret electores, Et ſi dicatur quod in tali caſu deuoluitur ad eccleſiam.Contra,quia tunc ſequeretur quod eccleſia eſſet ſuperior papa,quod tu negas.Et tenet ſequela, quia nunquàm poteſtas aliqua ex negligentia alicuius deuoluitur ad alterum,niſi ſit ſimpliciter & abſolute ſuperior,poteſtas enim papalis,non deuoluitur ad epiſcopum ex negligentia papę non prouidentis alicui beneficio,ſed econuerſo. P. Si eccleſia in illo caſu habet poteſtatem electiuam, quæritur a quo habet immediate, cum a ſeipſo nõ habeat.Si dicatur a Chriſto,difficile erit reperire

in sacris literis fundamentum, in quo possit stabiliri quòd in illo casu habeat, & non regulariter. Secundo principaliter arguitur ex armachano. Non est uerisimile, quòd dominus uoluntati unius hominis cōmisisset potestatem electiuam summi pontificis, quia posset euenire, quòd una progenies diceret, hereditate possideamus sanctuarium dei, dum quilibet in fine uitæ suum cōsanguineum subrogaret. Tertio. Quia sequeretur, quòd etiam potestas destitutiua papæ in casu heresis, quo deponi potest, esset in papa, & sic par in parem haberet imperium. Et rursus quòd papa posset constituere, quòd papa hereticus a duobus uel tribus deponi posset. Et tenet sequela, quia per easdem causas habent generari & destrui potestates iste. Quarto. Si in papa esset potestas electiua papæ, uel ergo est in eo potestas illa sic quòd per semetipsum potest successorem eligere, uel solum quia aliquibus potest illam potestatem cōmunicare. Hoc secundum nihil habet apparentie. Ex primo autem si concedatur, sequitur hoc inconueniens quòd esset in potestate duorum facere quòd alternatis uicibus quilibet per annum in ordine suo esset summus pontifex, more Annæ & Cayphę, Et patet consequētia, quia unus papa pro sua uoluntate potest eligere alterum in papam, & in fine anni ille alter reeliget eundem, & sic deinceps. Quinto. Christus non contulit papæ aliquam potestatem perniciosam ecclesiæ, sed (ut habet glosa in cap. si petrus) hoc est perniciosum quòd aliquis eligeret sibi successorem, ergo Christus non contulit illam potestatem.

Contra rationem ex facto petri allatam, dicitur primo, quòd petrus non instituit Clementem, sed instituendum ordinauit. Dicitur secundo, quòd hoc fecit instinctu spiritussancti, quo et præuidit mortem. Dicitur tertio, quòd papa in casu necessitatis quo electores non possent congregari, & pro occurrenti periculo opus sit pastore, potest papa moriens instituere successorem.

Contra rationem autem, ex hoc quòd papa statuit circa actū electionis ēt electores determinando, &c. dicitur, quòd papa non dedit potestatem electiuam Cardinalibus, sed ecclesia uniuersalis in sexta synodo in cap. in nomine domini. ubi Nicolaus papa non propria autoritate, sed sanctorum patrum statuit. Et propterea ubi Cardinales potestate sibi tradita abuterentur manifeste, uniuersalis fidelium posset eos priuare potestate electi-

ua papa, & alijs eam committere.

RESPONDEO. Et primo declaro ſenſum uerborum meorum in libello illo. ſecũdo quid in hac materia mihi uidetur. tertio ſatisfacere curabo obiectis.

Quo ad primum nunquàm dixi, quòd papa poteſt ſibi eligere ſucceſſorem, nec quòd poteſtas electiua papæ ſit in papa formaliter, nec quòd poteſtas applicatiua papatus ad perſonam ſit in papa formaliter, ſed dixi quòd huiuſmodi poteſtas eſt in papa regulariter, & principaliter. Conſtat namque apud uiros doctos, quòd multa ſunt in poteſtate ſuperioris, quę non ſunt in illo, & eius poteſtate formaliter, & quæ etiam non poteſt per ſe ipſum immediate facere. Sunt enim in intelligentijs (quas angelos dicimus) formæ inferiorum, & eorum poteſtates, non tamen formaliter, nec ſic, quòd poſsint earum actus per ſeipſas exercere. ſunt in corporum Cœleſtium poteſtate formæ elementorum, & eorum poteſtates, non tamen formaliter, nec ſic quòd eorum opera poſsint per ſeipſa exercere. Stat igitur ꝙ huiuſmodi electiua poteſtas ſit in papa regulariter, & principaliter, & non ſit in eo formaliter, nec poſsit per ſeipſum huiuſmodi poteſtatis actum exercere. Sumantur ergo uerba mea in hoc ſenſu, ꝙ poteſtas electiua eſt in poteſtate papæ uirtualiter ſeu eminenter, & hoc quo ad modum eſſendi. & quod eſt in poteſtate papæ regulariter.i.ordinario iure, ad differentiam eccleſiæ uiduæ, in qua eſt huiuſmodi poteſtas in caſu. & principaliter ad differentiam eiuſdem eccleſię, in qua eſt ſecũdario, pro quãto in caſu poteſt non ſolum eligere, ſed facere electores, & ordinare de modo electionis. Hæc de primo.

Quo ad ſecundum, quia eius eſt potentia, cuius eſt actus(ut dicitur in de ſonno, & uigilia) & electionis papę actus ſimpliciter, & abſolutæ non eſt papæ, ideo poteſtas electiua papæ non conuenit formaliter papæ. Probatur minor. electio papæ eſt actus factiuus quantum ex ſe eſt tunc papæ, ergo repugnat ei, ꝙ præſupponat pro tunc papam. Et tenet conſequentia, quia qđ fit nõ eſt, ſi enim eſſet iam non fieret. Tunc ultra, ergo elector papæ non eſt papa, & tenet ſequela, quia elector præſupponitur ſecundum naturam electioni, & eſt ſimul tempore cum electione. Tunc ultra.ergo actus electionis papæ non eſt papæ, & tenet ſequela, quia electio papę eſt actus electoris papę. Ex hoc igitur patet, quòd poteſtas electiua papæ, cuius actus ſimpliciter, & abſolu-

abſolute eſt electio factiua ex natura ſua tunc, papæ nõ eſt in papæ poteſtate formaliter. Et confirmatur auctoritate conſuetudinis eccleſiaſticæ, qua fit ut electiones paſtorum non fiant niſi uacationis tempore. necnon diuinæ ſapientię ſuauiter omnia diſponentis, quæ dixit. ſufficit diei malitia ſua, Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibiipſi. In ſubiecto igitur opportuni temporis quo poteſtas electiua eligere debet, locata eſt formaliter, & nõ in papa: qui ſolum præueniendo ſolicitudinem craſtini diei eligere poſſet, ut patet. Subiectum autem huiuſmodi electiue poteſtatis formaliter (iuxta peripateticam, & apoſtolicam ſimul auctoritatem, qua inuiſibilia ex uiſibilibus cognoſcenda a nobis ſunt) ex ipſius electionis actus exercitatione inueſtigandum eſt. Apparet autem abſque omni ambiguitate, quòd electio papæ ad Romanam eccleſiam ſpectat, computando intra Romanam eccleſiam epiſcopos Cardinales, qui uelut ſuffraganei Romani Archiepiſcopi introducti uidentur. Et propterea ceſſante omni humano ſtatuto, certiſque exiſtentibus eccleſiæ Romanæ membris, in eadem regulariter eſt poteſtas electiua papæ, non minus, quàm in cæteris eccleſijs poteſtas electiua ſuorum epiſcoporum. Ex eo enim quòd Chriſtus dominus Romanam eccleſiã elegit in Petri eccleſiam propriam, dum ipſi ne ex Roma, ſicut ex Antiochia papatum transferret inhibuit (dicens. uenio Romam crucifigi) eccleſiæ Romanæ poteſtatem electiuam papæ non poſitiue, ſed negatiue, hoc eſt, oppoſitum non ordinando, conceſsiſſe dicitur. In caſu autem incertorum electorum, eccleſiæ uniuerſali eandem poteſtatem eadem ratione (quia ſcilicet, eſt epiſcopus uniuerſalis eccleſiæ) & eodem modo, ſcilicet, negatiue dediſſe intelligitur. Ex ſtatuto autem humano, apoſtolica auctoritate contractum per uiam determinationis poſitiue eſt ſubiectum poteſtatis electiue ad Cardinales Romanę eccleſiæ ſolos. Papa enim ex eminentia poteſtatis, cure ac regiminis uniuerſalis, poteſt de electiua poteſtate decernere, ipſamque ſic dirigere, & ordinare, ut contrario modo faciendo irrita ſit in ſuo opere, & ſubiecto, ut patet in geſtis ipſorum pontificum & obſeruatione eccleſię. Hæc de ſecundo.

Quo ad tertiũ reſpondẽdo obiectis pro quãto militãt aduerſus hęc, dicitur ad primũ, ꝙ ĩpoſsibile eſt eccleſiã relinqui abſq; papa, & ptãte electiua papæ, quoniã decedente papa abſq; ullo decreto de hoc, negatiue relinquit poteſtatẽ electiuã eccleſiæ

Roma-

Romanæ,ſicut Linus ſucceſſor Petri ĩmediatus electus creditur.

Reſponſio quoq; data quod per uiam deuolutionis poteſtas applicatiua Papatus ad perſonam eſſet in eccleſia uniuerſali in caſu,pro quanto ex meo libello aſſumitur, nõ intelligitur de deuolutione propter negligentiam,cõtra quam obijcitur,ſed communiter.& propterea non ſic arctatur deuolutionis uocabulum, quin ſiue deuolutionis,ſiue ſucceſſionis,ſiue ſuppletionis, ſiue cuiuſcunq; alterius modi in hac ſententia uiam includat.Vnde non ſuper negligentia electorum, ſed ſuper defectu ordinariorum electorum fundaui,& in tali non in alio caſu ibi dicta intelligo. Exiſtentibus ſiquidem certis electoribus,qui hodie ſunt Cardinales, non ſuccedit Romana eccleſia, neq; eccleſia uniuerſalis, defunctis autem omnibus Cardinalibus,Romana eccleſia a qua Linus eſt electus ante humana iura nobis nota, immediate ſuccedit. Quia tamen pars clauditur in toto,& in eccleſia uniuerſali clauditur eccleſia Romana,ſi concilium generale cum pace Romanę eccleſiæ eligeret in tali caſu Papam, uerus papa eſſet ille qui electus ſic eſſet. A quo autem eccleſia Romana aut eccleſia uniuerſalis haberet in caſu poteſtatem electiuam Papę & non regulariter,facile patet.Nam conſtat quòd haberet a Chriſto, & eiu uicario negatiue,quia .ſ. neuter ordinauit oppoſitum, & Chriſtus dominus ſtatuit Petrum in ſucceſſoribus perpetuum.Stante ſiquidẽ hoc ſecundo,cum ſucceſſio carnalis in nouo teſtamento conſilio caſtitatis,maxime conuenienti perfectiſſimo ſtatui(qualis Papæ eſt) diſſonet,uoluntaria quoq; quaſi adoptio uel inſtitutio ſucceſſoris ſuaui eccleſiæ diſpoſitioni aduerſetur, uia electionis perpetuandus relinquitur ſucceſſor Petri,proculdubio ab eccleſia ſua. quæ quia eſt & Romana & uniuerſalis, niſi ipſe Papa determinet qui Romanam & uniuerſalem eccleſiam repræſentent in eligendo, determinationi ipſius Petri & domini, qua facto morte.ſ. Petri in epiſcopatu Romano determinatũ eſt quòd eccleſia Romana repræſentet eccleſiam uniuerſalem in electiua poteſtate(ut patet ſi ſecludamus omne ius poſitiuũ per intellectum & aſpiciamus ad eccleſiæ antiquæ conſuetudinem) ſtandum eſt. Vnde non oportet ſolicitari de autore poteſtatis electiuæ in caſu, & non regulariter in eccleſia. Ad ſecundum dicitur, quòd non eſt contra ſenſum declaratum.Argumentum tamen non eſt oſtenſiuum,nec ducens ad inconueniens ex natura poteſtatis, ſed ex abuſu,ex quo ſi liceret arguere, neſcio quæ poteſtas uni-

uerſalis

uersalis recte committi posset uni hoi. Ad tertium dicitur, ꝙ quia quelibet potestas ecclesiæ est inferior potestate Papę cui reliquæ subiacent potestates, nullum inconueniens uideo concedere, quòd in Papę potestate eminenter continetur potestas etiam depositiua Papæ heretici, & quòd posset constituere, & quòd a collegio Cardinalium posset deponi in casu quo deponēdus est. Nec sequitur quòd par in parem habeat imperium, quia non supra Papam sed supra coniunctionem papatus cum persona, exerceret imperium, in statu in quo coniunctio illa est in corrumpi ex diuino iure. Ad quartum dicitur, quòd proprie loquendo neutro modo est potestas electiua in Papa, sed quia potest determinare electores & modum eligendi. Vnde non oportet ad inconueniens deductum respondere, quod tamen ex abusu potestatis sequæretur. Ad quintum dicitur, quòd non potestas sed abusus potestatis si data esset a Christo, esset perniciosus.

Ad obiecta uero contra rationem ex facto petri, dicitur quòd prima glosa uidetur contra textum dicentem tradente sibi Petro, & non dicit ordinante quòd sibi traderetur. Secunda uero glosa acceptari potest. quàmuis non sit autentica, præsertim quia mortem non istinctu spiritussancti sed domini uoce agnouit, dicentis. uenio Romam iterum crucifigi. Tertia autem glosa si acceptatur, eminentie potestatis Papæ fauet, ut patet. sed quomodo tunc fuerit talis necessitas deberet aperiri. Videtur tamen mihi, quòd uel iuxta secundam glosam instinctu spiritussancti Petrus hoc fecerit, uel de eminentia potestatis (propter quod dissolutū a spiritusancto dicitur factū Petri, nō semper erūt Petrus & clemens) uel potius ꝙ tanquàm incertū factum, auctoritatem firmam non faciat. Dico autem incertum, quia ecclesia linum & cletum reputās summos pontifices, computatis annis quibus quilibet eorum rexit ecclesiam Ro. ante Clementem, testari uidetur quòd uerba illa Ioannis Papæ tertij tanquàm narratiua crediti facti accipienda sint, & non ut autorizantia factum quod narratur. propter quod auctoritate illa utimur, ut ualeat quantum ualere potest. Accidit ad hoc uersus in glosa ibidem de clemente dicens. Disputat hoc mundus quartus fuerit, ue secundus. Ad obiecta demum contra rationem ex hoc ꝙ papa statuit de electoribus papæ, dicitur ꝙ manifeste constat ex illo ca. in nomine domiui. quòd propria auctoritate papa illud statuit in synodo, ut patet ex illis uerbis, uenerabilis Pontifex decernens

nens auctoritate apoſtolica inquit. Mirum eſt autem, quòd arguentes non aduerterint grammaticam conſtructionem in ſequentibus (ubi dicitur. quapropter inſtructi prædeceſſorum noſtrorum aliorumq; ſanctorum patrum auctoritate, decernimus, ut obeunte, &c.) & dixerint propter hæc verba, quòd papa non propria, ſed ſanctorum patrum auctoritate ſtatuit, cum li autoritate determinet li inſtructi, & non li decernimus. unde ſolidum ſtat quòd papa auctoritate propria ſtatutum illud fecit. Quàmuis etiam omnia ſtatuta de electione papę, quo ſummus Pontifex etiam in ſynodo fecit, propria auctoritate fecerit, & ſancti patres in ſynodo congregati nihil poſſint ſine autoritate Romani Pontificis ſtatuere. Hæc quoq; ex auctoritate papæ fieri comprobantur, dum ſtatutum Gregorij decimi cum cõcilio Lugdunen. (quod habetur in 6. de electio. ubi periculum. diſponens de electione Papæ, reuocatum per Adrianum & Io. XXII. ac deinde reaſſumptum per Celeſtinum V. & Bonifacium VIII.) robur auctoritatis habet, ut gl. in eodem ca. dicit Clementinã quoq; ne Romani, de electione papæ, a papa non a concilio generali factam eſſe patet in Clementinis de electione. Multa quoq; circa electionem papæ ſtatuta in di. lxxix. patet a Gratiano referri. Et nouiſſime Iulius II. qui uiuit & regnat, ſtatutum nouum edidit de electione papæ abſq; concilio generali. Vnde negare huiuſmodi poteſtatem in papa, eſt negare ſenſum.

CAPITVLVM VIGESIMVMTERTIVM.

DIXI in c. 20. 21. & 22. quòd in eccleſia Dei eſt poteſtas autoritatiua ſuper coniunctionem Petri, & papatus, non autem ſuper Papam.

OBIICITVR contra tripliciter. Primo quia contrariantur dictis in libello illo. Secundo quia contrariantur hæc duo inter ſe. Tertio quia falſum eſt, poteſtas depoſitiua Papæ, quæ eſt in eccleſia, non ſit auctoritatiua ſupra papam. Primum oſtenditur ſic. in cap. 6. & 13. dictum eſt, quòd poteſtas applicatiua eccleſiaſticæ poteſtatis ad hanc, uel illam perſonam eſt in ſolo papa, nunc dicitur, quòd poteſtas auctoritatiua ſuper coniunctionem eſt in eccleſia. ergo contradictio. Secundum aũt oſtenditur exemplo, quo vtor retorquendo in me. Habere enim poteſtatem ſuper hominem, non eſt habere poteſtatẽ ſuper animam, nec corpus, ſed ſuper ſeparationem animę a corpore, cũ

nihil aliud faciat occidens hominem. quid ergo aliud est habere potestatem auctoritatiuam super papam, quàm posse papatum ab ipso auctoritatiue separare? Tertium autem (quòd.s.ecclesia auctoritatiua super papam ipsum deponit) probatur tripliciter. Primo, quia aliter papa hereticus citatus non tenebitur comparere, nec erit contumax non comparens, iudicabunt ergo inauditum, aut non obligatum respondere. Secundo omnis actus punitiuus personę ratione proprij peccati, est ab habente iurisdictionem super eum qui punitur. Tertio arguitur ad hominem, meipsum. s. Ecclesia potest excommunicare papam hæreticum antequàm deponat, ergo habet autoritatem iurisdictionis super papam. patet sequela. Et antecedens ex te est, quia cũ tu dicas hanc consequentiam esse bonam non est excommunicatus ipso facto, ergo non est depositus, & ista erit bona, non potest excommunicare, ergo non potest deponere. & ista potest deponere, ergo potest excommunicare.

RESPONDEO. Et ad primum dicitur, quòd nulla est in dictis meis contrarietas, quoniam superius de auctoritate eminentiæ erat sermo, ubi ecclesiæ potestas papæ potestati comparabatur. Vnde dictum est ibi, quòd papa est moderator, & director potestatis ecclesiæ, & non econuerso, hoc enim ad eminentiam & non eminentiam potestatis spectat. Hic autem sermo est de auctoritate efficaciæ, dum dicimus quòd potestas ecclesiæ autoritatiue potest super coniunctionem, &c. hoc enim nihil aliud sonat, nisi quòd talis potestas tanquàm superior coniũctione illa, potest efficere illam, agens enim ut sic præstat eo quod fit ut sic. Cum hoc nãq; patet bene stare, quòd potestas applicatiua potestatis ecclesiasticæ, secundum eminentiam est in solo papa.

Ad secundum uero dicitur, quòd hæc duo, scilicet, potestas est super coniunctionem, & non super papam, in nullo repugnãt inter se, quia diuersa sunt. Et papa significat aliquid maius cõiunctione, quoniam significat formam papatus, sicut dominus formam dominij. Propter quod retorsio exempli de homine nihil ualet. nam non conuenit papæ significatum equiparare significato hominis, & simile de utroq; ferre iudicium, quia homo significat formaliter compositum ex anima, & corpore, papa uero significat formaliter purum papatũ, quàmuis in concreto, ut patet. Sed hoc totum Petrus papa se habet ut li hõ. & conceditur quòd ptãs illa põt super Petrum papam, rõne subiecti (ut in

 libello

libello dicitur) non autem super papam, quia non potest ex parte formæ. Unde patet nullam esse repugnantiam, & quòd aliud est posse super papam, & aliud super Petrum papam, sicut aliud est posse super compositum & aliud super formam. Ad primum autem contra tertium (hoc .s. quòd potestas ecclesiæ non est supra papam) respondetur, quòd Petrus papa hereticus tenetur ad omnia quæ sunt necessaria ad iudicium depositionis ipsius, ut in libello ca. 21. expræsse dictum est. unde mirandum uidetur de obiectionibus. Dico igitur, quòd petrus papa hereticus ratione subiecti sic dispositi, subditur potestati depositiue ecclesiæ, & in oībus necessario præambulis & consequentibus. Nec ex hoc sequitur, quòd potestas ecclesiæ sit supra papam, sed supra petrum papam sic depositum in hoc tantum. Et per hoc patet solutio primi & secundi. Ad tertium uero dicitur quòd (ut patet in ca. 19. libelli, unde impositum est mihi q̃ dicam illam cōsequentiam bonam) nunquā ego dixi hoc, nūquā somniaui connexionē inter excōicationem & depōnē, immo oppositū expresse sensi. Ego.n. ex illa communi radice. id quod infligitur a iudicio humano, non incurritur ipso facto ex solo pctō interiori pure, intuli duo. s. negationem excommunicationis, & negationem priuationis. & dixi, quòd si ex hac radice sequitur non esse excommunicatum, multo magis sequitur non esse priuatum, quia ibi non requiritur declaratio apud iuristas. sicut hic. Argumentum autem procedit contra dicentem illationem formalem a negatione excommunicationis ad negationem depositionis, & ideo non est ad propositum.

CAPITVLVM VIGESIMVMQVARTVM.

Dixi in ca. 21. quòd papa posset committere potestatem depositiuam papæ heretici collegio Cardinalium.

OBIICITVR quòd non possum sic dicendo sustinere, quin par in parem habeat imperium.

RESPONDEO, quòd facillime patet ex hoc non sequi parem in parem habere imperium, quia potestas depositiua non est supra papam, sed supra cōiunctionem petri cum papatu, quæ coniunctio non est par papæ. Quare autem huiusmodi potestās depositiua papæ, quàmquàm minor papatu, non sit auferibilis ab ecclesia a papa, in promptu causa est, quia diuino iure illi conuenit contra papam hereticum, ut patet ex dictis in libello.

CAPITVLVM VIGESIMVMQVINTVM.

DIXI in ca. 26. rationem quare papa pro infidelitate sola potest deponi, quia sola infidelitas inter crimina contrariatur ad esse papæ.

OBIICITVR. dupliciter contra hanc rationem. Primo. quia falsum est quòd fides requiratur ad esse papæ, cum papa si fiat hereticus, adhuc sit papa apud me, sufficit enim character baptismalis, Secundo. quia hæc ratio æque fortiter probaret, q pro heresi deponi non posset, quia heresis non opponitur ad esse Papæ.

RESPONDEO. q ratio mea nõ est intellecta ut est, studiose namq; non posui inter conditiones requisitas ad esse papæ fidem sed christianitatem, ut excluderem hanc obiectionem. Nec assumpsi, quod infidelitas sola inter uitia contrariatur fidei, sed christianitati seu conditioni requisitæ ad esse papæ, ut patet in libello. Constat enim christianitatis statui (qui membrũ Christi constituit) solam infidelitatem inter uitia opponi, & quod christianitas requiritur necessario ad esse papæ. Et in libello eodem, ca. 27. clare manifestaui differentiam inter christianitatem & fidem, & quod christianitas est status quidam ecclesiasticus ex charactere & fide constitutus. Sed ut melius uis rationis perspiciatur, ex conclusione intenta & directa oppositione infidelitatis, considerandum est, quod non est intenta aut deducta conclusio ex illa ratione, quòd papa habet non esse propter infidelitatem, sed quòd est dispositus propinquissime ad non esse, quod *significat* conclusio, dicens, q est deponendus. Et propterea *nõ oportet* quòd infidelitas sic opponatur christianitati, quòd *auferat* totaliter esse christianum, si .n. hoc tolleret, non deponendum, sed depositum papam inferret. Sed sat est, quod opponatur christianitati sic quòd constituat christianum hominem quantum est ex parte hominis in non esse christianitatis. Per hoc siquidem non esse christianitatis in Petro papa, constituitur Petrus papa in esse deponibili, quia per tale non esse est dispositus sic ut deponi possit, ut patet ex dictis in libello. Et manifestatur ex officio papæ. cum .n. papæ officium sit pascere doctrina & opere, cum habet fidem formatam uelut sanus uiuit in papatu, dum autem habet fidem informem ob perditam charitatem, nõ pascit amplius exemplo, sed doctrina tantum, ac per hoc uelut eger in papatu est. Si demũ etiam fidem omnino amiserit, iam nec doctrina pa-

ſcere potens eſt,& quaſi mortuus ſicut in extremis uitæ conſtitutus,ad omne opus inualidus,diſpoſitus eſt ut morte depoſitionis auferatur a uita papali. Vnde patet reſponſio ad primum, quia non obſtat rationi,quòd infidelitas ſtat cum eſſe papæ, ut patet ex dictis. Et potes eandem ſententiam unico uerbo dicere, quòd fides eſt neceſſaria ad eſſe Papæ ſimpliciter, quamuis non ſit neceſſaria ad eſſe papæ ſic.ſ.quaſi mortui. immo ex hoc quòd conſtituit papam in eſſe papę ſimpliciter,& eius oppoſitum conſtituit in eſſe papæ quaſi mortui, manifeſte ſequitur, quòd conſtituit papam in eſſe deponibili. Et per hoc patet ſolutio ſecundi. hereſis.n.non ſtat cum eſſe chriſtianum ſimpliciter,nec cum eſſe papam ſimpliciter,quanuis non auferat totaliter utriuſq; eſſe. Sed quia conſtituit non eſſe chriſtianum quantum ex parte hominis,ideo conſtituit diſpoſitum ad non eſſe papæ,quoniam eſſe papam ſimpliciter ſupponit eſſe chriſtianum ſimpliciter. Sed argumentum in hoc fallitur,quia accepit hanc rationem ac ſi inferret non eſſe papæ ſic ꝙ eſſet depoſitus, cuius tamen contrarium patet in litera.Manet ergo ratio illa nõ inuenta adhuc minus habens,quamuis in ſtatera poſita,ut deſiderare me dixi.

CAPITVLVM VIGESIMVMSEXTVM.

DIXI in eodem.26. ca. iuncto.25. quòd ex ſacra ſcriptura ſolus caſus hereſis excipitur ab impunibilitate papæ reſpectu eccleſiæ.

OBIICITVR Quia in ſacra ſcriptura inuenitur etiam,alias criminoſum eſſe ſeparandum,ut patet.1. ad cor.7.Si is qui frater nominatur inter uos eſt fornicator,aut auarus,aut idolis ſeruiẽs aut maledicus,aut ebrioſus,aut rapax, cũ huiuſmodi nec cibum ſumere, Et dominus matthe. 18. innuit, hominem pro quolibet mortali,cui annexa eſt contumacia, eſſe excõmunicandum. Et ſi gloſati fuerint hi textus de ſubditis in terra,ſimiliter gloſabuntur textus allegati parte de heretico. Et ad dicta ſaluatoris & Petri conceditur,quòd quandiu bene docent & remanent prælati,ſunt audiendi.

RESPONDEO. quòd cum ſacra ſcriptura tota ſit ab uno autore (qui eſt ſpitituſſanctus) & uelut una integra doctrina legis diuinę,non eſt gloſis ſed textui attribuendum,cum ex cõiunctione diuerſorum locorum ſcripturæ,ſenſus unus colligitur. ſic autem eſt in propoſito. Cum.n. propter hereſim maxime,& propter etiam alia crimina ſint diuino iure uitioſi multi ſeparãdi ab

eccleſia,

ecclesia, & exceptio fiat de solis prælatis ab ipso diuino iure in criminibus alijs ab infidelitate: manifeste colligitur absq; nostris glosis, quòd reliqui pro multis criminibus, prælatus autem pro sola infidelitate diuinó iure separandus ordinatur. Scriptura igitur loquens de heretico, communis est prælatis & subditis, quia nulla fit exceptio in ea de prælato. loquens autem de alijs criminibus, prælatum simpliciter non comprehendit. quia excipit eũ.

Ad responsionem vero datã exceptioni Domini & Petri (quã do exceptus est prȩlatus Matth. uigesimotertio super cathedrã Moysi. &. 1. Pet. 2. obedite præpositis diiscolis) dicitur quòd responsio illa scilicet quandiu bene docēt & sunt prælati, potest bene & male intelligi. Bene quidem, si sit sensus, quòd quandiu per se bene docent & sunt prælati. Et sic nihil obstat proposito: quoniam fides christi est, qua fit doctrina, & quæ sustinet prælatum in esse simpliciter. ac per hoc quandiu habent fidem, habent vnde per se recte doceant & sint prælati, quantum est ex iure diuino; vt patet in libello. Male autem si sit sensus, quòd non dicitur prælatus tolerandus, sed si toleretur audiẽdus, quoniam cum in maiori includatur minus, & plus sit malos prælatos audire cũ effectu & obedire eisdem quam tolerare (vt patet) consequens est, quòd mandatum Domini & Petri de obediẽtia prælati male vitæ & bonæ doctrinæ, claudat in se mandatum de toleratione ab eisdem, quibus obedientiam indidit. Et sic auctoritas iuris diuini allata, efficax ad propositum restat, supra firmam petram fundata.

CAPITVLVM VIGESIMVMSEPTIMVM.

Dixi in eodem. 26. ca. conclusiue, quòd in solo casu hæresis papa subijcitur ecclesiȩ, ita quòd possit deponi.

Obiicitur primo. Quia in epistola Clementis ad Iacobum, ex ore Petri apostoli ordinatur, quòd clemẽs Papa deponatur propter negligentiam, ecclesia siquidem non spernit illam epistolam, quod sufficit. Secundo. Quia cum ecclesia in casu hæresis sit iudex Papæ, & talem potestatem non habeat nisi Matt. 18. & ibi non commemoretur magis peccatum hȩresis quã quodcunq; aliud cũ contumacia, sequitur ꝙ non solũ casu hæresis ecclesia sit iudex Papæ. Tertio. Quia si vicarius regis absentis tyrannice regeret, cõitas posset illum deponere, ergo ecclesia potest deponere vicarium Christi domini, si tyrãnice regat.

Respondeo

Respondeo. quòd epistola illa eadem facilitate reijcitur qua recipitur, immo maiori reijcitur: vt patet ex opposito decreto 40. di. si papa, vbi manifeste propter negligentiam papa non iudicādus dicitur, quamuis perniciosam, vnde non sufficit illius auctoritas. Autoritas autem Domini secundo loco allata, potestatem ecclesiæ supra subditos sibi vt sic manifestat. Et propterea cum papa ex alijs locis sacræ scripturæ non sit subditus ecclesiæ nisi in casu heresis, consequens est, vt ex illa sententia Domini non habeat ecclesia potestatem super eum quia est Papa, nisi in casu hæresis. quod enim ibi non est expressum, sufficit alibi inueniri declaratum. Ad tertium dicitur, quòd similitudo illa deficit dupliciter. Primo quia communitas libera habet potestatem deponendi principem, regem scilicet si tyrannice regat, & ideo non est mirum, si potest deponere etiam vicarium illius. Ecclesia autem serua est principis sui Iesu christi. Secundo. Quia rex purus homo absens supponitur, & solum per vicarium gubernare, rex autem noster sic absens est corpore, vt per seipsum audiat querelas contra vicarium suum ab ecclesia & membris singulis, & propterea non est ab ecclesia eius vicarius deponendus, sed recurrendum est ad principem audientem & optimum vt deponat.

Capitvlvm vigesimvmoctavvm.

Dixi in eodem vigesimosexto cap. quòd propter scandalum non est præscindendum caput iuxta domini sententiā Matth. 18.

Obiicitur quòd licet non sit auferendum caput totaliter sic quòd nunquam sit futurum aliquod caput, tamen auferendum est istud caput, sine quo in corpore remanet vita, immo quod corpus inficit quantum est ex se.

Respondeo quòd ex verbis domini negatiue tamen (vt in libello dictum est) sumitur quòd nec totaliter, nec hoc caput prescindendum est, quoniam expresse dicitur. si manus tua, oculus tuus, pes tuus. Pronomen siquidem adiunctum, ostēdit quòd de membro hoc loquitur, & consequenter de capite isto negatum accipimus quòd prescindatur. Falsum quoque est, quòd sine isto capite sit vita, cum ipsum loco domini saluificet ecclesiam: vt in ca. si papa. di. 40. dicitur.

Nec

Nec inficit in hoc caput, sed recte docet, quàmuis abusus po testatis capitalis in isto inficiat quantum est ex se ecclesiam, nó hoc caput, sed abusus illius in culpa est, & non est præscindendũ caput, sed illius abusui congruis remedijs obuiandum.

CAPITVLVM VIGESIMVM NONVM.

DIXI in cap. 27. quòd Deus optime prouidit ecclesiæ, disponens, quòd orationis remedio contra papam malũ uteretur, non autem depositionis potestate.

OBIICITVR, tripliciter. Primoq́, quia minus bene instituta esset policia ecclesiastica, quàm ciuilis. Et tenet sequela, quia ciuilis potest principem tyrannice regentem pertinaciter deponere, ecclesiastica autem non posset. Secundo, quia Deus ademisset communitati ecclesiæ potestatem sibi naturaliter conuenientem, & necessariam ad pacificam conuersationem, qualis est potestas depositiua principis in casu tyrannidis. Et tenet sequela, quia talis potestas naturaliter conuenit communitati perfectè, & libere. . Tertio, quia cum Deus opportunius remedium quàm orationem ecclesiæ potuerit instituere (.s. potestatem depositiuam) dicere non aliud remedium quàm orationes reliquisse, est dicere politiam ecclesiasticam non bene institutam, & effectam seruam strictissima seruitute.

RESPONDEO quòd Deus longe melius, & eminẽtius instituit ecclesiasticam rẽpublicam quàm ciuilem, quoniam illam instituit cum proximo, & homogeneo capite, uiuo in perpetuũ sine potentia errandi, præsente spiritualiter uotis omnium, & singulorum ubique. hæc enim est institutio reipublicæ Christianæ simpliciter. De institutione autem ad tempus, scilicet corporalis absentiæ principis nostri, dicitur ẽt quòd optima est, quando consonat primariæ institutioni. Et quoniã respublica Christiana secundum suam primariam institutionem serua est nata, & tota potestas est in suo principe naturali, ideo optime consona institutio ad tempus est, ut non communitati, sed Vicario principis potestas plena committatur (ut prędictum est) & quod respublica quandiu uicarius principis sub principe est simpliciter, (quod fit per esse Christianum) simpliciter recognoscat principem uiuum, recurrat ad audientem & paratum exaudire. Et scito quòd contingit homines in hac re falli, quasi a negatione modi ad negationem rei. Cum enim deponere papam contingat multis modis, scilicet per prouidentiam humanam, & per orationem

tionem ecclesię perseuerãtem, & neutro modo opus sit nisi in casu ueræ necessitatis. ex hoc, quòd ecclesiæ non est concessum q̃ possit deponere per uiam prouidentiæ humanæ, non sequitur ecclesiæ non esse concessum, quòd possit deponere papam, quoniam alia uia. s. orationis perseuerantis infallibiliter potest, quę enim per amicos possumus, ꝑ nos aliqualiter posse testatur philosophus, quanto magis quæ per patrem possumus.

AD PRIMVM ergo negatur sequela. Et ad probationẽ dicitur, quòd utraque politia (. s. tam ciuilis quàm ecclesiastica) potest deponere tyrannicæ regentem ipsam. sed diuersimode, quia ciuilis perfecta, & libera potestatiue, & per prouidentiam humanam, ecclesiastica autem per potestatem sui patris per orationis perseuerantiam, quando uerè oportet. Et hic modus quidem excellentior, & non potens errare, sicut primus est melior & propterea non minus bene, sed melius prouisum est ecclesiasticæ reipub. de modo abiiciendi a se malum ministrum, quàm ciuili. Ad secundum negatur etiam sequela, quia communitas Christiana nata est serua, ac per hoc naturali iure sibi non cõpetit potestas super principem suum, & consequenter, nec super principis uicarium, nisi a principe sibi concedatur. Vnde licet uerum sit, quòd ecclesiastica communitas distincta contra principem non habeat super principem, & eius Vicarium tyrannizantem autoritatiuam potestatem, non tamen adempta est sibi a Christo, aut quocunq; alio modo, sed ex natura sua, quia serua nata est, contraxit hanc negationem. Ad tertium autem dicitur, quòd non fuisset opportunius remedium prouidentia humana, quàm oratio ecclesiæ perseuerans. Tum quia prouidentia humana falli potest (cogitationes siquidem mortalium timide, & incertæ prouidentiæ nostræ) oratio autem ecclesiæ perseuerans falli non potest. Deponeremus forte quando non oporter, non præuidentes futura, nec occulta scrutantes. Oratio autem ecclesiæ perseuerans non deponet, quando nõ oportet, quia bonus dominus negat quod uolumus, ut tribuat quod mallemus. Tum quia facilior, minus impedibilis, & efficacior causa est oratio ecclesiæ perseuerans pro se in necessariis ad salutẽ ecclesiæ, quàm tota omnium hominum prouidentia. hæc.n. difficile consonat, potentia impediri potest, & omnia subiecta nõ habet: descripta autem oratio facile consonat, non potest potentia aliqua humana impediri, & omnia sub Deo subiecta habet.

Mirum est autem de subiunctis. s. quòd dicere Deum solum orationis remedium reliquisse, &c. solum.n.hoc remedium tanquã supremum, & efficax simpliciter, relictũ dicimus, existentibus multis alijs remedijs per uiam admonitionis, &c. Mirum autem dico, quia cum naturaliter ex eisdem tueamur ex quibus sumus & conseruamur, & christiana respub. ex oratione sit adaucta, & in uno ouili constituta (dicente patre ad Christum. postula a me & dabo tibi gentes hereditatem tuam) & ex oratione conseruetur (dicente te Christo ad Petrum. ego rogaui pro te, ut non deficiat fides tua) naturali quoque ordine oratione defendẽda est, contra tyrannice regentem. Mirum dico, nisi quis putet orationem ecclesiæ perseuerantię pro se in uera sui necessitate posse deficere. quod prope infidelitatem, esse si infidelitas non est, paulo meo iudicio uidetur, diuinę siquidem prouidentię quam in specie de ecclesia sua habet, derogare uidetur. Si.n. natura non deficit in necessarijs, quomodo Deus qui dedit semetipsum ecclesiæ, deficiet illi in necessarijs, seruatis ex parte ecclesiæ seruãdis, ut patet ex descriptis conditionibus orationis? Mirum demum dico, quoniam si efficax hoc orationis ecclesię, &c. remedium indubie creditur, cur insufficienter prouisum ecclesiæ dicitur de remedio opportuno? Et per hunc modum excludendi papam tyrannum ab ecclesia, satisfit omnibus, quæ objeciuntur de corpore respectu membri contagiosi, & similibus. ad omnia siquidem sat est oratio perseuerans ecclesiæ. Pro cuius zelo hanc respondendi curam suscepi, arbitratus quibusdã licet non omnibus friuolis obiectis respondisse, uituperandum non esse hac uice. Rogo igitur lectores. ut ęquos se præbeant interpretes, aut censores, nisi.n. hic aut alibi mihi, sed rationi uel auctoritati allatæ tribui uolo, & hoc etiam ubique & semper sub sacro san. Rom. eccle. correctione. Romæ die. 26. Nouemb. M. D. XII. Ad laudem, & gloriam Domini nostri Iesu Christi, Amen.

FINIS.

DE DIVINA INSTITVTIONE PONTIFICATVS TOTIVS ECCLESIAE

IN PERSONA PETRI APOSTOLI: *libellus Thomæ de Vio Caietani Cardinalis Sancti Syxti.*

QVID, QVOMODO, ET QVO ORDINE *tractandum est.* *Cap. 1.*

RINCIPATVS Romani pontificis super uniuersas Christi ecclesias,quanuis questiõibus multis pulsatus fuerit,nostro tamen proposito unica inuestigatione absoluendus occurrit.Non.n.uertitur hic in dubium an Ro. pontifex sit de facto caput ecclesiæ, nec an idem potestatem habeat a deo eo modo quo,iuxta apostolum Ro.13. non est potestas nisi a deo,& quæ a deo sunt, ordinata sunt, & sicut potestas regia in ueteri testamento erat a deo,iuxta illud primi Regum.8.audi uocem eorum,& constitue super eos regem.eiusmodi.n.omnia aduersariorum multi affirmant. Sed uertitur in questionem an a Christo institutus fuerit Ro. pontificis super omnes ecclesias principatus in beato Petro,ita quòd instituerit Christus petrum cum eius successoribus suum uicarium ad gubernandum omnes Christi ecclesias.Quo fit,ut loca a rationibus & autoritatibus affirmantibus petrum seu Romanum pontificem fuisse seu esse caput omnium ecclesiarum, a præsenti secreta sint intentione,& ea duntaxat afferenda sint,ex quibus Christum dominum contulisset huiusmodi principatum petro soli habetur.

QVIA VERO ex sacris literis pendet omnis quæstionis huius ueritas,& duo sunt præcipui textus, scilicet Math. 16. & Io. ulti. expræsse de hoc mysterio loquẽtes.ideo primo iuxta utrũq; textum inuestigandum est, an soli petro uerba Christi dicta sint. secundo,an per hæc soli petro pontificatus totius ecclesiæ a Christo commissus sit. tertio an hic totius ecclesiæ põtificatus petro a Christo cõmissus,sit ab eodem domino datus successori petri. quarto an sit a Christo hic pontificatus datus Ro. pontifici ut petri successori. Vt autem primi clausula sit absolutio,Matthei textus primus discutiendus sic est,ut in primis tractetur opinio

dicentium uerba Christi nō Petro,sed personæ qualificatæ,deinde dicentium non petro sed ecclesiæ,postea dicentium petro & apostolis alijs, demun negantium soli petro,quia ecclesiæ dicta esse.Multifariam siquidem obnubilare conati sunt dominicam promissionem Matth.16.relatam,tibi dabo claues &c.Quidam nanq; adeo restrinxerunt uerba hæc,ut personam etiam petri ab illis eximerent,& ad solum diuinum donum in petro directa intelligunt.Alij etiam restringentes & eximentes petri personam, ad solam ecclesiam in petro significatam,Christi uerba dirigunt. Multi autem extenderunt domini promissionem ad alios apostolos,ita quòd petro in persona omnium apostolorum dicta accipiunt.Sed & nonnulli sunt admittentes soli petro hæc dicta, principatus tamen singularitatem collatam petro negant,eo quòd similis potestas alijs apostolis a Christo collata alibi legitur, puta Math.18. quæcunq; alligaueritis super terram,& alibi. Hesitant deniq; aliqui, quo pacto soli petro claues datas esse uerificatur, & tamen datas quoq; ecclesiæ esse claues omnes affirmamus. Quocirca, ordine quo numerata sunt quinq; hæc , sigillatim tractanda sunt.Preponendo ubiq; rationes dubitandi, ut opposita iuxta se magis elucescant.

PETRI PERSONE ET NON DONO REVELATIONIS *aut beatitudinis promissæ sunt claues &c.* cap.2.

NON desunt dogmatizantes pontificiam potestatem homini non imediate collatam,sed dono uirtutis mediante, ita quòd perdito uirtutis dono , perire simul pontificiam potestatem necesse sit , tanquàm uirtus glutinum quoddam sit iungens homini pontificatum.Quo fit,ut horum iudicio claues non petri personę sed eius dono collatæ sint in aliquo singulari ministro,puta sacerdote seu iusto quocunq;.

ARGVMENTANTVR autem hi ex huius euangelij textu multipliciter. Primo,quia ante omnia dominus beatitudinem petri affirmat,dicens, beatus es,proculdubio in spe ueræ fidei, non inchoasset.n. a Simonis beatitudine,nisi ad subsequentem pontificatum spectaret huiusmodi beatitudo, nihil.n. impertinens dixisse Christum decet. Secundo ex eo quòd dominus adiungit Simō bariona,hoc est filius colūbæ,ut Hiero.exponit.Quorsum n. petrus accepturus pontificatum,filius colūbæ prænominatur,

nisi

nisi uel eius simplicitas columba significata (iuxta illud, estote prudentes sicut serpentes,& simplices sicut columbę)uel spiritus sanctus(qui columba designatur,eo quòd in columbę speciē apparuit in Christi baptismo) ad ecclesiasticū principatum pertineret. Tertio ex ratione subiuncta. quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Ministrant.n. hæc non a carne & sanguine,sed diuina reuelatione instruendum esse qui alijs præficitur in christiana fide erudiendis. Quarto ex eo quòd dominus addidit tu es petrus,& non dixit tu uocaris petrus(ut glo.ibi notat)ob fortitudinem fidei & confessionis constantiam.Hoc.n. cum omnibus præcedentibus ad uirtutum munera spectant, quæ ut dictum est, aut impertinenter præposita sunt,aut ad principatum,tunc subsequenter promissum opportuna memoria sunt. Vnde & quinto arguunt ex subiuncta prima promissione,super hanc petram edificabo ecclesiam meam.Cum n.ista sit prima promissio petro facta,quoniam ut Cypria.Hiero. & Aug. exponunt,per hanc petram demonstratur ipse petrus, in quit.n. Hiero. super Matth. edificabo ecclesiam meam super te, Aug. in li. retrac. refert. seipsum dixisse quòd in apostolo petro tanquàm in petra edificata est ecclesia,nec retractat hanc sententiam.Cyp. quoq; ubi supra dic. loquitur dominus ad petrū. ego dico tibi,quia tu es petrus & super hanc petram edificabo ecclesiam meam,super unum edificat ecclesiam &c. Cum inquam hæc sit prima promissio facta petro,& hæc promissio non immediate sed mediante dono firmitatis & soliditatis ad personam petri pertineat(ut ipsa domini uerba testantur, dum non dicit super te, sed super hanc petram, hoc est super te petram edificabo ecclesiam meam) consequens est, ut subsequentes quoq; promissiones intelligantur factæ personę Simonis,quatenus erat petrus & filius columbæ & beatus &c. Et cōfirmatur,quia ista promissio non solum est prima sed principalis, nam præcipuum donum petro collatum est esse fundamentum ecclesiæ. Ex hoc autem quòd hæc promissio est prima & principalis, consequens est ut alię promissiones consequentes sequantur naturam principalis, ac per hoc nulla promissio est facta personæ humanæ nisi mediāte dono uirtutis,quod erat intentum manifestandum.

NON est difficile catholico doctori monstrare falsam esse relatam sententiam,dubitando ad damnata inconuenientia. Nihil n. aliud est huiusmodi dogma, quam hæresis quorūcunq; dicentium

tium in malis ministris non inueniri ecclesiasticam potestatem, clauesq; ecclesiæ in solis & omnibus iustis haberi. ecclesiamq; ex solis iustis constare, quæ omnia reprobata & damnata esse constat. Verum ne heretici causentur se opprimi auctoritate prælatorum & non euangelij, ex ipso euangelij textu catholicæ doctrinæ reddenda est ratio. Ad cuius euidentiam aduerte duas esse in hoc domini sermone ad petrum partes. quarum prima secundum planum euangelij contextum ac sensum, ad confessionem quam petrus fecerat pertinet. Nam nihil aliud continet nisi reuelate confessiõis actorem, fructum seu præmium, & personam seu personę conditionem cui reuelatio facta est. Dicendo beatus es, fructum seu præmium pronunciat, dicendo Simon bar iona, personam ad literam seu conditionem personæ mystice puta simplicitatem seu spiritualitatem aperit, & dicendo quia caro & sanguis non reuelauit sed pater meus, actorẽ reuelationis monstrat. tota ergo prima pars sermonis ad reuelatam confessionem spectat, & non ad futurum principatum. Quod ut plenius intelligas, uide singula. Merito ex accepta reuelatione Simon beatus dicitur, quoniam si secundum philosophiã beatus in hac uita est, qui ad cognitionem supernarum substantiarũ peruenit, & secundum euangelicam ueritatem beatitudo uiatorum in spe uerę fidei consistit (iuxta illud, beati qui non uiderunt & crediderunt) longe magis Simon beatus fuit cum ad cognoscendum trinitatis mysterium peruenit, non innixus reuelationi alijs factæ (ut nobis contingit) sed reuelationi sibiipsi interius factę. Ad hanc .n. cognitionem petrũ peruenisse testantur uerba petri, testatur & dominus, confessus est .n. petrus, tu es Christus filius dei uiui, confessus fuerat olim Nathanael tu es filius dei. Io. primo confessi fuerant qui erant in nauicula, uere filius dei es, Math. 14. confessus fuerat & petrus in persona omnium. & nos credimus & cognouimus quia tu es Christus filius dei Io. 6. Nunquam tamen dominus beatitudinis præmium apposuit nisi nunc, quia nunquam cõfessio facta fuerat ꝙ esset filius dei naturalis, qualẽ modo petrus explicauit, ad iungẽdo illud adiectiuum uiui. hoc .n. dupliciter potest intelligi. primo ut sit adiectiuum determinans suum substantiuum absolute, ut ita dictum sit dei uiui, tanquàm dictum fuisset dei ueri aut dei omnipotentis. & sic per accidens adiungeretur petri confessioni ad maiorem expræssionẽ ueri dei, ad differentiam deorũ lapideorũ seu mortuorum, ut Saturni, Iouis & reliquorũ.

Alio

Alio modo, ut determinet suum substantiuum. s. dei in ordine ad filium, cuius enúciatur pater, dum dicitur filius dei viui, & sic per se & essentialiter apponitur confessioni Petri, & constituit Petri confessionem esse per se essentialiter ac formaliter veram, & altissimi sensus. significatur siquidem hinc plenissime & formaliter modus quo christus est filius dei. s. quòd est naturalis filius dei. Et ne altitudo sensus sententiam claram obumbret, manifestatur quod dicimus ex differenti filiatione nostra & christi, commune nanque est christo & nobis quòd sumus filij dei (secundum quòd de nobis scriptum est Io. primo, dedit eis potestatem filios dei fieri) sed nos sumus filij dei quia uult, iuxta illud Io. primo voluntarie enim genuit nos verbo ueritatis, christus autem est filius dei non quia uult, sed quia est. Ratio siquidem quare deus nos genuit filios, est sua voluntas, qua elegit nos, ratio autẽ quare deus genuit christum est sua essentia, qua genuit vnigenitum deum, qua & ipse deus est. Hoc autem vocando ancillas ad theologicã arcem (quia viuere viuentibus est esse, vt dicitur. 2. de anima) significatum est per deum viuum, ex eo nanque quòd uiuere viuentibus est esse, idem est filius dei viui inquantum viuit, & filius dei inquantum est. Meminit tamen Petrus non dei esse, neq; dei naturę, sed dei vitæ, quoniam cuicunque est filius, cõuenit generare filium, non ea ratione qua est, nec ea ratione qua res naturalis est, sed ea ratione qua uiuit. Quod si altius perspicere cupis, iunge hæc simul. s. filius dei uiui, cum enim constet ex una parte filium sonare genitum talem, qualis eius parens est, & ex altera parte parentem significari deũ uiuum, si cointellecta fuerit phylosophica traditio scilicet, naturalissimum operũ esse oĩbus uiuẽtibus facere tale, quale ipsum est, ut habetur. 2. de anima, manifeste uidebis quòd dicendo filius dei uiui, significatur naturalis filius dei, ex eo enim quòd filius dei ponitur, genitus a deo dicitur, ex eo autem quòd filius dei, inquãtum est uiuus ponitur, per naturalissimum opus uiuenti quatenus uiuens est. genitus significatur. Acutissime ergo & formalissime Petri cõfessio christum non adoptiuum dei filium, sed naturalem dei filium manifestat, dicendo christum filium dei uiui. Et si altius adhuc intuiti fuerimus, percipiemus in hac responsione claudi non solum duas trinitatis personas filium scilicet & patrem, & rationem ac modũ generationis scilicet, quòd ille naturalis pater & iste naturalis filius (ut declaratum est) sed consubstãtialitatem, coeternitatem,

ac

ac coequalitatem utriusque, natura ex eo quòd naturalis filius est talis ęqualis est pater, & christus dicitur filius dei uiui, significatur quoque quòd ipse est deus uiuus, & cum nō sint multi dij, consignificatur quòd est unus deus cum patre, ac per hoc cōsubstantialis, coeternus & co equalis. Nec spiritussancti persona omissa est. christus enim sonat unctū spiritusan. ut ipsemet Petrus declarauit Act. 10. Quo fit, vt hac confessione Petrus non minus diuinæ trinitatis ac generationis mysterium docuerit, quā Ioannes dicendo, in principio erat uerbum & uerbum erat apud deū &c. immo licet Ioannes spiritualius, dum ad immaterialem intelligibilemq; gradum penetrauit, Petrus tamen personas nominibus proprijs filij ac per hoc patris & generationem naturalem cum ratione generandi clarius significauit, dicens, tu es christus filius dei uiui, & ideo iure a saluatore mundi beatus affirmatur.

Ad hunc tam altum huius cōfessionis sensum tendisse inuenies Origenem, Chry. atque Hyla. Hunc tam altū istius confessionis sensum testatur ecclesia, quotidiana ueneratione repetens prima diei hora, christe fili dei uiui &c. Merito quoque ad eandem reuenerationem spectat Bar Iona, dupliciter siquidem vt Hieron. dicit, potest intelligi, uel legendo Bar Iona, id est filius Ionæ (Bar enim idem sonat quod filius) uel quòd uitio scriptorum detracta sit media syllaba, cum deberet legi Bar Ioanna. i. filius Ioannis, Simon siquidem creditur a multis filius Ioannis, secundum tamen ueritatem fuit filius Ione, ut patet Ioan. primo Simō filius Iona, tu vocaberis cephas, licet uitio scriptorum latini codices sint corrupti. Est ergo primus sensus, mysticus tamen, tu es filius Iona. i. columbæ, secundus autem literalis, tu es filius Iona seu Ioanna. Vterque autem sensus propositum fouet, nam si filius exponitur columbæ, simplicitatem ac spiritualitatem personæ ipsius Petri tanquam habilis ad reuelationem suscipiendā indicat.) ad reuelationem nanque diuinam suscipiendam simplicitas & spiritualitas maxime præparant, spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum (vt dicitur Sap. primo) & animalis homo non percipit quę sunt spiritus dei, prime Cor. 2. Si autem filius Iona uel Ioanna intelligitur, ad confirmationem confessę ueritatis ualde spectat, quoniam pertinet ad hæc quòd ideo dominus naturalis patris ipsius nō Petri, sed Simonis meminit, ut subiungendo, quia caro & sanguis non reuelauit sed pater meus, ex hoc ipso quòd patrem suum & naturalem patrem Simonis e regione

gione ponit; tanquàm diceret, beatus es Simon filius Ione ſeu Ioannis, quia non pater tuus ſecundum carnem, & ſanguinem reuelauit tibi ſed pater meus qui in Celis eſt, ex hoc inquàm ipſo eruditus quiſque intelligat patrem qui in Celis eſt, ita eſſe naturaliter patrem meum, ſicut Ionas eſt naturaliter pater tuus. Et hoc iam notauit Chryſoſto. dicens. uanum eſt dicere, tu es filius Ione, uel Ioanna, niſi ut oſtendat, quoniam ita natutaliter Chriſtus eſt filius Dei ſicut Petrus filius Ione, eiuſdem ſubſtantiæ cum eo qui genuit. Oportuit autem Saluatorem noſtrum commendare Petri confeſsionem, manifeſtando illius actorem, & præmium, & cætera, ut Petri confeſſio uera habeatur, & ſic ipſe uerus ac naturalis filius Dei credatur ex Petri confeſſione nō a carne, ſanguine, ſed a celeſti patre deriuata. niſi. n. hoc manifeſtaſſet, confeſſionem Petri ut humanum uerbum acciperemus, nunc autem ut a Deo prolatam ſentētiam habemus. Ex quibus omnibus clare patere poteſt, quòd hucuſque nihil ad principatum Petri pertinens dictum eſt. Tota igitur prima pars Dominici ad Petri ſermonis, circa illius confeſſionem uerſatur, & ad approbationem fidei de ſeipſo Chriſto filio Dei uiui pertinet. ſecunda autem ad Petro promittendum conuertitur, unde, & inchoat a reddendo uices ipſi Simoni Petro, & ego dico tibi. tanquàm diceret (ut Hiero. notauit) tu mihi dixiſti, tu es Chriſtus filius Dei uiui, & ego dico tibi, tu es Petrus, & ſuper, &c. Vbi aduerte non ſolum diuerſas, uerum non unius, ſed diuerſorum generum promiſsiones Petro factas eſſe: nam prima promiſſio cō ſtructionem reſpicit eccleſiæ, edificabo eccleſiam meam: ſecunda autem auctoritatem, dabo claues Regni Cœlorum, & quodcunque ſolueris, &c. illa ad eccleſiæ ſubſtantiam? iſta ad officium reſpicit: tantumq; inter ſe differunt quātum eſt inter ſubſtantiā, & officium diſtantia. Et licet in prima promiſſione triplex inueniatur intellectus, exponendo per hanc petram uel Chriſtum, uel Petrum, uel confeſſionem Petri: ut Chryſo. exponit: ſi tamen ſubtilius perſpexerimus; unicus eſt ſenſus literalis, hoc eſt quòd per hanc petram demonſtratur Petrus. Aug. enim in lib. primo retractationum c. xxj. lectoris iudicio relinquit quæ duarum ſententiarum ſit probabilior, Petrus ne an Chriſtus demonſtretur per hanc petram. Vnde hac libertate freti, ex ipſo Euangelij textu dicimus per hanc petram Petrum demonſtrari, ut patet ex eo, quòd dominus dixit, ſuper hanc petram edificabo. Si enim

 ſeip-

seipsum demonstrasset, non dixisset edificabo, quoniam tunc uerè super seipsum edificabat faciendo de Simone Petrũ, super Petrum autem non tunc, sed post resurrectionem edificare cepit, & propterea dixit in futuro edificabo, ac si aperte diceret, te quem nunc facio Petrum, postea faciam fundamentum ecclesiæ meę. Confirmaturq; hic sensus, quia aliter ĩpertinenter præmisisset tu es Petrus, cum tamen pro maxima re hoc Petro dictũ Euangelium insinuet, cum dominus quasi reddens uices Petro (ut prædictum est) dixerit tu es Petrus. quid enim tam magnũ sonaret esse Petrum aut quorsum tu es Petrus, nisi subsequenter demonstrare, super hanc petram edificabo ecclesiam meam? Vnde Hieronym. exponens hunc locum ait. secundum autẽ metaphoram petræ rectè dicitur ei edificabo ecclesiam meã super te. Expositio autem Chryso. de confessione Petri, in idem redit, quoniam confessio fidei in idem redit cum soliditate seu firmitate fidei quam donat Petrus, non enim differt ab ea nisi tanquam actus ab habitu, & rursus constat quòd ecclesia magis habet pro fundamento fidem quàm fidei confessionem. Vnde relinquitur quòd ad literam per hanc petram demõstratur Petrus. Exactius autem loquendo dic, hanc petram, id est in te petram, in te soliditatem fidei, in te Christum creditum, in te Christum confessum, ut complectaris omnes sanctorum expositiones. nã singulæ ueræ quidem sunt, sed partem tantum ueritatis explicarunt, fidem seu confessionem, aut Petrum, uel Christum exponentes. Cum autem utrumq; simul iungitur, ita quòd & Petri personam, & Christi seu fidem simul significari exponitur, integra ueritas, integer sensus habetur literæ, dicentis, non super petram, sed super hanc petram. Indiuiduatur siquidem metaphorica petra, & fit hæc, quia est in hoc demonstrato supposito, sicut quodlibet aliud in Petro existens indiuiduatur, & fit hoc, quia est in ipsa Petri persona.

Hoc igitur integro sensu literali patefacto, & admisso, amplius aperiendo, scito ex Euangelio omnes promissiones Petro factas conuenire in hoc quòd, omnes sunt factæ unicæ personæ ipsius Simonis, qui dicitur Petrus, cui dictum est, tu es Petrus. Manifestaturque sic esse primo de prima promissione, & deinde de secunda. In prima promissione tria respice. primo tu, secundo es Petrus, tertio super hanc petram. Ex pronomine tu, demonstratur persona illa cui Chri-

stus

ſtus loquebatur, perſona dico, non qualitas aliqua, nam con ſtat pronomen tu, demonſtrare ſubſtantiam ſine qualitate etiam apud grammaticos. Rurſus ex pronomine tu, monſtratur unica perſona, ut patet. Et coniunctione propterea huius quod eſt eſſe petrum ad li tu, cum dicitur, tu es petrus, ſignificatur aperte affirmari a domino illam unicam perſonam eſſe petrum, & quia per hanc petram demonſtrat illam eandem petram quam tunc pronomine demonſtratiuo monſtrabat tu es petrus. Significantiſſime ſiquidem ille articulus hanc, exprimit eandem monſtrari petram de qua tunc erat ſermo, quæ & per pronomen tu es petrus monſtrabatur, & hoc tanto clarius, quanto nulla alia petra tunc monſtrata aut nominata inuenitur in euangelio. Eſſe igitur futurum chriſti eccleſiæ fundamentum, iungitur huic petræ, quæ quia iungitur perſonæ monſtratæ pronomine tu, oportet intelligere quòd eſſe Chriſti eccleſiæ fundamentum promittitur unice perſonę demonſtratę per tu, cui tunc datum eſt quòd eſſet petrus. Et ut hoc magis ac magis notares, inchoauit dominus, & ego dico tibi, non beatitudini tuę, non filio columbæ, nō filio reuelationi, ſed tibi. De ſecunda autem promiſſione clariſſime patet, quia exprimitur pronomen demonſtratiuum ſubſtantiæ, dicendo, & tibi dabo claues. Oportet namq; hæc ualde notare, quoniam hic commenta hereticorum & ſchiſmaticorum ſpētenus ſancta, ſed re uenenoſa confutantur, aiunt .n. ſuper petram .i. fidei firmitatem eccleſiam fundatam. Verū dicunt, ſed diminutum, quoniam dominus dixit quidem ſuper petram, ſed non hoc ſolum dixit, ſed addidit articulum hanc, dicens ſuper hanc petram, quam procul-dubio tunc monſtrabat dicens tu es petrus, ſi .n. ſuper fidei ſolidum abſolute edificaturus eſſet, nō dearticulaſſet ſoliditatem ad perſonam illam. Sed ſchiſmatici perſonalis fundamenti unitatem a Chriſti eccleſia tollere per hæc commenta nituntur. Dominus autem hos omnes præueniens, ſermonem ad Simonem petrum ſub pronomine direxit inchoans & ego dico tibi, & ſubdens tu es petrus, tu, non beatitudo tua aut aliquid eiuſmodi, tu, nō uos, ut unitas fundamenti, eccleſiæ, unitas quoq; perſonalis a Chriſto affirmata intelligatur, dum dicitur, tu es petrus, tu unus es petrus futurum poſtea fundamentum, quando ſuper hanc petram .i. te petrum edificabo eccleſiam meam. Duplex autem aduertenda eſt inter has promiſſiones differentia, prima eſt. quòd eſſe fundamentum eccleſiæ nō promittitur perſonę petri abſolute, ſed qua-

tenus est petrus seu petra, claues autem regni cœlorum promittuntur personæ petri absolute. Et habes hanc differentiam ex euangelio, dum de primo dicitur, & super hanc petrā edificabo ecclesiam meam, & nō dixit super te edificabo ecclesiam meam. per hanc.n. petram demonstrauit totum quod dixerat, tu es petrus, nam petram reddidit ad li petrus, & articulum hanc, reddidit ad pronomen tu, tanquàm si diceret, tu es petrus & super te petrum edificabo ecclesiam meam. De clauibus autem regni cœlorum non dicitur & tibi petro neq; huic petræ, sed simpliciter & absolute tibi dabo claues, monstrans per hoc quòd dixit tibi, quòd personæ non qualitati per petram significatæ puta fidei promittebat claues. personæ ergo qualificatæ promissum est fore Christi ecclesiæ fundamentum, personæ uero nudæ promisse sunt claues regni cœlorum. Altera differentia est quòd in prima promissione petro promittitur ecclesiam sustinēdi officium, non se petro sed Christo actore, nam, non dixit & super hanc petram edificabis ecclesiam meam, sed dixit, super hanc petram edificabo ecclesiam meam, tanquam si diceret, tu sustinebis tanquàm petra me edificante ecclesiam meam super te petra. In promissiōne uero clauium aperiendi officium & claudendi non sibi reseruauit dominus, sed se daturum claues promisit, ut ille cui dantur agat aperiendo uel claudendo regnum cœlorum. Hę ex euangelij pleno sensu differentiæ constāt. Ex quibus euidenter colligitur differentia inter officium petri quo ad potestatem utendi clauibus & soluēdi atq; ligandi, & officium eiusdem ad sustinendam ecclesiam in fide, dum officium clauium homini conmittitur, officium uero sustinendi ecclesiam in fide, ad Christum ut actorem, ad petram ut rationem sustinendi, ad hominem uero petrum ut fundamentum suppositumq; spectare dicitur. Oportet siquidem hæc diligentius contemplari, ut sciamus hic rationem reddere poscentibus nos de ea quæ in nobis est fide. ex his.n. facile est perspicere ꝙ claues regni cœlorū non sunt datæ sanctitati seu iustitie hominis, sed promissæ sunt homini futuro pastori ouium Christi Siquis autem contra huiusmodi exactam expositionem uerborum euangelij obijciat, eo quòd petrus non fuit ex tunc re & nomine petrus, quoniam non perseuerauit solidus ac firmus in fide, ter siquidem postea dominum negauit, ac per hoc uerba domini sonantia in præsenti tu es petrus, non sunt sic exacte intelligenda. Aduertat sic obijciens se falli confunden

do firmitatem fidei & firmitatem charitatis, petrus quidem ex tunc factus est firmus in fide, dicēte Christo, tu es petrus, ut Hiero. testatur, exponens & ego dico tibi non sermone casso & nullum opus habente, sed dico tibi quia meum dixisse fecisse est, quia tu es petrus. Nec defecit negando dominum in fide quæ in corde est, quamuis defecerit in confessione fidei, horum enim distinctio a Paulo apostolo manifestata est ad Ro. 10. corde creditur ad iustitiam, ore confessio fit ad salutem. Testatur siquidem dominus petrum nō defecisse in fide, Luc. 22. dicens. ego rogaui pro te ut non deficiat fides tua, constat .n. Christum in omnibus exauditum fuisse pro sua reuerentia, ut dicitur Hebr. ca.5. Defecisse autē ipsum in charitate & periurium manifestat, & dominus testatur subiungens, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos, auersus.n. fuit a charitate Christi, non a fide. perseuerauit ergo semper Petrus.

His praemissis ad obiectiones in oppositum dicēdum est. Et circa tres primas non oportet insistere, quia iam declaratum est quòd impertinentes sunt, nam ad confessionem petri spectant omnia quæ in eis afferuntur. Ad alias uero obiectiones, ex illis uerbis, tu es petrus & super hanc petram edificabo ecclesiam meam, dicitur quòd, hæc quidem spectant ad pontificalem gradum, non secundum officium clauium, sed secūdum officium fundamenti. Et ex proposito dominus dixit non tu uocaberis petrus, sed tu es petrus, ut affirmaret, tu es petrus re & nomine, hoc est, tu es solidus firmus constans &c. in fide tanquàm petra, ut Leo, Greg. Bedaq; exponunt. Nec ex his aliud pōt inferri nisi quòd soli habenti fidem conuenit esse fundamentum sustinendi ecclesiam in fide. quod gratis concedimus. nam ex hoc non habetur quòd esse fundamentum mediante charitate seu iustia conueniat petro, sed mediante fide. Et rursus hinc nō habetur quòd esse fundamentum promissum sit fidei simpliciter & absolute, ac per hoc promissum sit cuicunq; in quo inuenitur fides, quoniam Christus non dixit & super petram, sed dearticulauit eam ad personam, adiungens li hanc, dicendo super hanc petram, proculdubio .n. petra tunc demonstrata per præmissa uerba, tu es Petrus, repetitur, ut qui modo est Petrus futurum sit fundamentum. Quocirca clare patet, quòd sicut solus Simon demonstratus est dicendo tu es Petrus, solus quoquæ repetitus est domino, & super hanc petram edificabo ecclesiam

clesiam meam. Nulla ergo promissio facta est dono virtutis absolute, sed sola prima inter eas. s. edificatio ecclesiæ facta est dono fidei,non in quocunque sed in persona futuri pastoris ouium christi. Ad confirmationem autem inferentem simile esse iudicium de officio clauium & officio fundamenti,respōdetur quòd ex differentibus uerbis domini manifeste declaratum est nō esse simile de utroque iudicium. Et licet accessorium sequatur naturam principalis cæteris paribus,ubi tamen (ut in proposito)maxima est in cæteris disparitas, non opotret secundarium assimilari principali. Manifestatur autem maxima disparitas in hoc,ꝙ in officio fundamenti homo se habet quasi totaliter passiue, dicente christo, ego edificabo super te Petro,in officio antem clauium non dixit, ego aperiam aut claudam, sed absolute tibi dabo claues regni cœlorum. Non est propterea mirū si aliter promissum est fundamenti officium & aliter officium clauium, illud mediante firmitate fidei,istud homini absolute.Consentanea est autem huiusmodi differentia a christo instituta humanæ etiam rationi. nam vsus clauium siue rectus siue abusus fuerit non in vniuersalem redundat ecclesiam, officium autem sustinendi fidē si aberraret,ecclesia uniuersalis rueret,de qua tamen dominus dicit & porte inferi non prȩualebunt aduersus eam. Promisse sunt ergo claues regni cœlorum non dono uirtutis (ut hæretici fingunt) sed personæ Simonis Petri futuri pastoris ouium & agnorum christi.

PERSONAE PETRI IN SE ET NON SOLVM IN PERsona ecclesiæ promissas esse claues. Cap. 9.

NON longe a prioribus recedunt affirmantes claues regni cœlorum,non Petro, sed ecclesiæ a christo promissas, dicē te tibi dabo claues regni cœlorum: tanquam dixerit tibi hoc est ecclesiȩ significate parte, non tibi dabo claues regni cœlorum. Nam istis cum prioribus commune est & eximere Petrum ab hac domini promissione,& nulli singulari homini datas esse claues, sed dono dei promissas esse claues, solum in hoc differunt,quòd priores dono dei in quolibet iusto aut saltē in quolibet sacerdote, isti dono dei in ecclesia inuento claues datas asseuerant,eo quòd Petro non ut uni homini,sed vt personam ge

rebat·

rebat ecclesiæ christum dixisse contendunt tibi dabo claues regni cœlorum, nituntur q; hoc multis argumentis astruere.

Vnde primo arguunt. Christus exponit seipsum in euangelio cui loquitur & cui tradat claues dicens, beatus es Simon Bar Iona, caro & sanguis non reuelauit, sed pater meus qui est in celis. Vbi aperte Petrus in hac persona non est Petrus, non est caro neque sanguis, non Simon Bar Iona, omnino Petrus extra hominem ponitur, & iam non est ulla persona per se, sed reuelantis patris auditor cui dantur claues. Nulli ergo priuatio homini datæ sunt claues, sed soli ecclesiæ: quia de nullo priuato homine certi sumus habeat necne reuelationem patris, ecclesia autem ipsa est de qua dubitare non licet, ipsa est ergo ille Petrus auditor reuelationis & acceptator clauium. Secundo ex cohærentibus. Christus enim post gloriosam istam Petri commendationem cũ ei Petrus prohibuit ne moreretur reprehendit Petrum, vade post me Sathana, nõ enim sapis ea quæ Dei sunt. Vt ex subsecuta post commendationem uituperatione clarum fiat illum superiorem Petrum qui claues accepit, non fuisse Petrum filium Bar Iona, sed ecclesiam filiam dei, quæ verbo dei genita verbum dei audit & confitetur perseueranter in finem, non aliquando non sapiens quæ dei sunt, nec vnquam retro abire iussa sicut Petrus.

Tertio ex eo quòd christus dixit. super hanc Petram ædificabo ecclesiam meam, hoc est super fidem a Petro totius ecclesiæ persona confessam, ac per hoc in qualibet ecclesia vbi est fidei Petra illic & claues. Firmatur autem hoc, quia nec ipse Petrus Petra fuit in eadem perseuerans cõfessione, quoniam mox post acceptas claues errauit, & tamen non sunt ei claues rursum allatæ, quare non in sua, sed ecclesiæ persona eas accepit.

Quarto. Quando papa eligitur an secum affert claues uel nõ? si affert, ergo erat papa antequam eligeretur, si non affert, a quo accepit? nunquid ab angelo de cœlo? nonne ab ecclesia? Item quando papa moritur cui relinquit claues, nisi ecclesiæ a qua accepit? quid igitur potest dici contra hanc euidentissimam experientiam, optimam euangelij interpretem claues nec Petro, nec successori, sed soli ecclesiæ datas? a qua tanquam minister accepit usurus eis sacerdos in qualibet ecclesia. Quinto formatur argumentum similis formæ argumento quo Paulus Rom. 4. & Gal. 4. vtitur dicens, quòd sicut Abrahæ ex fide reputata est iustitia, ita & omnibus qui credunt reputabitur ad iustitiam. Quare

etiam hic similiter, si Petro habenti reuelationem patris& christum confitenti claues dantur, ita necesse est homini similiter cõfitenti & reuelationem habenti claues donatas esse, quod nulli nisi ecclesiæ conuenire potest, cum nullus singularis fidelis constanter certo ac perseueranter habere possit hanc confessioné, vt etiam de ipso Petro patet. Sexto, quia non solum (ut Aug. 1. li. de doc. christia. ca. 17. testatur) has claues christus dedit ecclesię suæ, vt quæcunq; solueret in terra soluta essent & in cœlis, sed etiã ut ipse testatur super Io. Petrus apostolus propter apostolatus sui primatum ecclesiæ gerebat figurata generalitate psonam, in persona ergo non sua, sed ecclesiæ claues accepit.

Quod ex Aug. verbis ibidem amplius firmatur, cũ dicit. Quod enim ad ipsum Petrũ proprie pertinet, natura unus homo erat, gratia vnus christianus, abundantiore gratia unus idemq; primus apostolus, sed quando ei dictum est tibi dabo claues regni cœlorum, vniuersam significabat ecclesiam. Confirmaturq; eadem sententia ex uerbis eiusdem Aug. psal. 108. Sicut quædã dicuntur quę ad apostolum Petrum pertinere uidentur, neque tamen habent illustrem intellectum nisi cum referuntur ad ecclesiam, cuius ille agnoscitur in figura gessisse personam propter primatum quẽ in discipulis habuit, sicut est tibi dabo claues regni cœlorum, ita Iudas personam sustinet inimicorum christi. Ex his enim uerbis apparet Petrum non in sua, sed ecclesiæ figurata persona claues suscepisse, dum hic dicitur non haberi illustrem intellectum nisi ad ecclesiam referatur, & ibi contra personales conditiones Petri aduersatiua coniunctione subditur, sed quando ei dictum est tibi dabo, ecclesiã significauit. Et confirmatur rursus auctoritate euangelistę describentis interroganti christo quem dicunt homines esse filium hominis? nullum certum discipulum respondisse opiniones quæ de eo erant. interroganti vero de se apostolos unum certum Petrum respondere & constanter absoluere ac pronunciare fidei confessionem, ut ueram christi cognitionem in vnitate & firmitate consistere, non multorum opinionibus uelut arũdinem agitari doceret. Tenet ergo Petrus ecclesię unitatis figuram. Accedit ad hæc Cypria. auctoritas habita. 24. q. 1. loquitur dominus. dicentis. quamuis apostolis omnibus post resurrectionem suam parem tribuat potestatem, tamen ut unitatem manifestaret, unitatis eiusdem originem ab uno incipientẽ auctoritate sua disposuit, hæc utiq;

erant

erant cęteri apostoli quod Petrus fuit, pari consortio prædìti,& honoris, & potestatis, sed exordium ab vnitate proficiscitur,ut ecclesia Christi una monstretur. Vnde non unus, sed unitas claues accepit, ut attestantur etiam capitula omnibus. & quodcunque xxiiij.q.j.ex Hiero.& Aug.

Ad evidentiam horum considerandum est unum dici a sanctis.s.Petrum significasse ecclesiam cum claues accepit. Duo autem exponi seu deduci. primum est, ecclesia accepit claues cum Petrus claues accepit. secundum est, quòd persona Petri non accepit claues. Vnde dupliciter contingit hic errare, uel negando primum, uel affirmando secundum. Et negare quidem Petrum ecclesiam significasse, est contradicere expositioni sanctorum. Affirmare autem ecclesia sic accepisse claues quòd persona Petri non acceperit, error est plusquàm hereticus, quoniã euangelica per hoc negatur historia, & historia in parabolã uertitur. Parum dixi, quoniam omnis etiam ueteris testamenti historia in parabolam uetteretur. Declaro singula. si. n. Petro non in personã propria solùmodo in persona significatę per eũ ecclesiæ promissæ sunt claues cum dictum est ei,& tibi dabo claues, &c. parabolicus Petrus inducitur, & non narratur historia sed parabola, cum dicitur. uenit Iesus in partes cæsareæ Philippi, & interrogauit discipulos suos, cum reliquis, quæ sequũtur. Et eadem licentia qua hæc historia uertitur in parabolam, omnis alia historia non solum noui, sed etiam ueteris testamenti in parabolam uerti potest, scriptum est.n.omnia in figuram contingebant illis. Si enim quia Petrus figuram gerebat ecclesiæ parabolicus ponitur, & non in propria persona circa claues, parabolam, quoque necesse est fateri de Martha, & Maria, quæ figuram gerebant uitæ actiuæ, & contemplatiuæ, parabolæ quoque erunt resuscitationes trium mortuorum a Christo, quia figuram gerebant trium generũ peccatorum spiritualiter resurgentium. quinimmo, & mors Christi, & resurrectio parabola erit quia illa nos mortuos peccato, ista nos ĩ nouitate uitæ significat. & breuiter uniuersa ruit rerũ gestarum fides in sacra scriptura ex hac licentia. Vera autem, probata sententia est, dupliciter aliquid significari. uno modo per modum parabolæ, sicut filius prodigus significat peccatorem, & operarii conducti ad uineam significant cultores Dei in Christi in ecclesia, & sic de alijs. Alio modo per modum rei gestæ, ita quòd res uera gesta significat rem aliam. sicut transitus Hebreorum per mare rubrum signifi-

cat transitum nostrum de uitijs ad uirtutem,& aduentus magorum adorantium Christum, significat uiatorum progressum ad celestem patriam. Inter hos autem significãdi modos hęc est ad propositum disparitas, quòd in parabolica significatione nulla est cura de significantibus personis secundum seipsas, quoniam ad significandum tantum describuntur: quemadmodum apud poetas fit in comedijs,& tragedijs. Cũ autem res gesta significat oportet primo omnem curam adhiberi ad rẽ quæ geritur, & ad personas secundum seipsas, quia sensus literalis in hoc consistit, ex quo solo secundum Dio. & Aug. efficax trahitur argumentũ. Vnde oportet primo uerificare in historijs res gestas, & dictas de personis secundum seipsas ad ueritatem fidei, & deinde põt superaddi sensus spiritualis, quo res gesta significat aliam, quo persona historica figurat aliquid aliud, & hoc ad edificationem Christi fideliũ, nõ ad cõprobandũ ea fidei quæ in controuersiam ueniunt. Quocirca, oportet primo ad ueritatem fidei saluandã sensum historicum tenere, & personam Petri non uertere in personam parabolicam, cum de fide agitur historiæ, & sensus literalis inuestigatur euangelicę historię quando uenit Iesus in partes cæsareæ Philippi, & interrogauit primo, ac secundo, audiuit responsiones primo discipulorum. deinde Petri, respondit Petro dixit promisitque claues regni cœlorum. Et firmata ueritate sensus literalis, quod personæ Petri dictum promissumq; est, superaddere licet sensum mysticum quo Petrus figurat ecclesiam, sicut apparet in similibus, puta in significatione uitæ actiuæ p Marthã (cui dictum est, solicita es, & turbaris erga plurima) & contemplatione per Mariam, de qua dictum est, optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea, & sic de alijs. Patet ergo quòd Petro in persona ecclesię promissas esse claues uerum est sic, ut personę ipsius Petri primo, & ad literam promissæ sint, quia illud uerificatur secundum sensum mysticum, hoc autem secundum sensum literalem.

Ad primũ ergo in oppositum dicitur, clarum ex antedictis eẽ uerba illa Domini (beatus es Simon Bar Iona, quia caro, & sanguis non reuelauit, sed pater meus) non ad Petri primatũ, sed ad ipsius confessionem, & confessionis fructum spectare, & proptera tanquam impertinentia longe sunt a proposito secundũ literalẽ sensum. Has aũt Petri condõnes trahere mystica interpretatione ad ecclesiã, quãuis sustineri possit, intolerabile tamẽ est ut sensus mysticus excludat literalẽ, Petrus excludat seipsum, auditor

tor excludat eum qui audit, & Simon Ioannis uertatur in parabolicam personam. Ad secundum uero dicitur, falso interpretari finem cur post tantam commendationem, Petrus reprehensus fuerit, nam secundum planum literæ sensum commendatur primo persona Petri ratione diuini doni, deinde reprehenditur ratione proprij sensus, neutrum autem secundum historię fidem spectat ad alium quam ad Petrum, quoniam tam commendatio quam reprehensio personalis fuit. Secus autem est secundum sensum mysticũ, quo quilibet proprij sensus & affectus in Petro reprehenditur, & quilibet diuinę reuelationis sectator in Petro cõmendatur.

Ad tertium dicitur, per hanc Petram demonstrari ad literam fidem in hoc, id est Petro, ut ex dictis patet. Et propterea non sequitur quòd cuilibet partiali ecclesiæ vbi est fides, equaliter datæ sint claues, sed sufficit cuilibet fideli ecclesię datas esse in totius ecclesiæ capite, quod est hæc petra super quam christus ædificat ecclesiam suam. Et ad confirmationem dicitur, quòd licet petrus errauerit, non tamẽ desijt esse petra, tum quia per illa verba quæ obijciuntur, absit a te domine non erit tibi hoc, petrus, nec fidem, nec charitatem perdidit. Vnde & dominus non dixit ei uade Sathana (vt tentatori dixerat) sed modificauit dicens, vade post me Sathana, tanquam diceret, sequi tu me debes non ego affectum tuum. Tum quia ut prædictum est, cum postea christum negauit fidem non perdidit, sed petra fidei perseuerauit in corde. Et tamẽ ut Theop. Lu 22. notauit, christus iterum ipsum in apostolico gradu restituit dicens, confirma fratres tuos. Ad quartum dicitur, quòd cum papa eligitur, nec secum claues affert, neque ab ecclesia illas accipit, sed a christo, non noua traditione, sed antiqua illamet qua tradidit petro. Ecclesia siquidem ministerio electionis personam deputat quæ petro succedat, christus autem ipse in beato petro cuilibet successori claues tradidit. & propterea uana est quæstio a quo accipit aut cui relinquit moriens? verbum enim christi semper uiuum dat claues cuilibet succedenti, & non vnus alteri relinquit.

Ad quintum dicitur, argumentum esse similis formę, sed dissimilis materiæ, & propterea non tenere. Iustitia siquidem & fides bona sunt animæ, ad utilitatem ipsius credentis & iusti, claues autem potestatem significant, ad aliorum regimen ordinatam, & ideo licet cuilibet credenti imitanti Abraham reputetur fides

ad iustitiam sicut Abrahæ, non tamen cuilibet credenti & confitenti christum, immo nec cuilibet petri imitanti petrum in fide dari oportet claues, id est potestatem aperiendi & claudendi alijs, sicut nec cuilibet imitanti fidem Abrahæ datur, quòd sit pater multarum gentium, quòd in semine suo benedicantur omnes gentes, quæ tamen Abrahæ credenti data sunt. Quod autem additur nulli nisi ecclesiæ conuenire posse constanter certo ac perseueranter habere petri confessionem, si ad singulares personas refertur Paulus apostolus ad Ro. 8. confutat dicens, quis nos separabit a charitate christi? tribulatio an angustia &c. & subdit, certus sum enim &cet. loquens ad literam de electis. Quòd si non contra rem, sed contra notitiam nostram argueret quia nos nescimus quis perseuerabit, facile satisfit per hoc, quòd deus suauiter disponens omnia, non exigit ab homine maiorem certitudinem ea quæ est fidei & humani moris, a fructibus scilicet eorum cognoscendo homines.

Ad sextum dicitur verũ esse & ꝙ ecclesiæ datæ sunt claues, & quòd petrus personam ecclesiæ figuratæ gerebat, & quòd unitas petri vnitatem ecclesiæ significauit. Sed in hoc falluntur argumenta, quòd ex his ueritatibus in aliam ueritatem insurgunt, hę siquidem veritates non contrariantur huic alij veritati, quòd petrus in propria persona accepit claues, sunt hęc enim omnia simul uera. Et primum quidem & vltimum, ut sexto, patebit ca. ad ueritatem sensus literalis spectant, quoniam ad literam petrus in propria persona sic accepit claues, quòd etiam ecclesia accepit easdem. Reliqua autem ad mystici sensus ueritatem spectant, secundum spiritualem siquidem sensum unus petrus unitatem ecclesiæ significat, & uniuersalem ecclesiam repre sentat. Vnde Cyprian. Hieron. & Augu st. dicta quæ obijciendo allata sunt, verissima sunt, sed iuxta sensum mysticum. Sed non aduersantur sensui literali, quo (ut euangelica testatur historia) ipse petrus in propria persona cui reuelatio facta est respondit, clauiumq; promissionem accepit. Ad clariorem tamen notitiam habendam uerborum Aug. scito duplicem euangelij sensum, hoc est literalem (quo uerificatur tibi, id est petro dabo claues regni cœlorum) & mysticum (quo uerificatur tibi, id est ecclesiæ significate perte, dabo claues regni cœlorum) esse ab Augu. comparatum non penes uerum, uel falsum, sed penes clarum uel minus clarum. Ad sensum siquidem mysticum spectat, quòd

Pe-

Petrus gerat in figura personam ecclesiæ, sicut ad sensum mysticum pertinet quòd Iudas gerat personam inimicorum christi. ad literam autem ipse Iudas erat christi inimicus, & ipse petrus est cui promisse sunt claues. Vnde Aug quia sensus mysticus clarior est quam sensus literalis in proposito (ut testantur tot quæstiones quæ circa sensum literalem emergunt) & sensus mysticus ita est omnibus manifestus, ut etiam uulgares sciant claues esse ecclesię, comparauit sensum literalem (iuxta quem claues promisse sunt personæ petri futuri pastoris totius ecclesię) ad sensum mysticum iuxta quem claues promisse sunt petro in figura ecclesiæ, & dixit quòd mysticus sensus est clarior, hoc enim sonant illa uerba, non habent illustrem intellectum nisi ad ecclesiam referantur, cuius ille gessit in figura personam. Negauit siquidem illustrem & non negauit uerum intellectum nisi ad ecclesiam referantur, constat enim illustre ad claritatem pertinere. Et hoc intendere August. patet ex contextu, uolens enim exponere psal. illum, deus laudem meã, partim de Iuda partim de populo iudæorum inimico christi, promittit. si autem de tali genere malorum. i. inimicorum christi ingratorum Iudæorum oĩa mihi videntur posse clarius aperiri, & statĩ subdit uerba allata. Vbi clare uidere quilibet potest nõ derogari ueritati sensus literalis (quo personæ petri sunt claues promisse) ex hoc ꝙ sensus iste nõ est ita clarus sicut mysticus, neq; enim solus est tex. iste talis, sed innumeros habet in sacra scriptura consodales, quorum sensus illustris nonnisi mysticus est. Allata quoque uerba August. super Ioan. non negant petro secundum propriam personam dictum esse, tibi dabo claues, sed affirmant petro in persona ecclesiæ significatę dictum esse tibi dabo claues. Ex hac autem uera affirmatione non sequi negationem illius alterius ueritatis satis patet. Ad uim autem quæ fit in coniunctione aduersatiua, respondetur quòd coniunctio illa augmentatiua est, iuxta frequentissimum loquendi usum, quo dicimus aliquem uirtute bonum uirum, sed officio bonum ciuem, & similia. Tanquam enumeratis August. quibusdam personalibus petri conditionibus auxerit conditionem petri, transeundo ad extensionem eius in uniuersam ecclesiã significatiue, cũ qua figura cõditione stat quòd per proprietatem pastoralis officij idem petrus ad uniuersam se extendat ecclesiam, quamuis hoc non sit ibi ab Augu. explicatum, qui de petro & Ioanne mystice tractabat, ut ille

actiue

actiue iste contemplatiuæ uitæ personam gerebat. Vnde cum infertur quòd non unus sed unitas claues accepit, pro quanto affirmatur unitatem claues accepisse, uerum dicitur, sicut uerum est ecclesiam accepisse claues, quatenus uero negatur unum petrum accepisse claues, aut falsum dicitur, aut pie exponẽdum est. Nam si ideo negatur unus ut negetur petrus, falsum dicitur cõtra euangelicam historiam, si autem ideo negatur unus ut negetur solitudo personalis, hoc est, ut petrus non acceperit claues secum sepeliendas, sed ut in ipso ecclesia usq; ad finem seculi duratura claues acceperit, uerum dicitur, sic .n. non unus .i. pro se tantum, sed unitas ecclesiæ in illo uno claues accepit. In nullo tamen citatorum locorum habetur negatiua ista, non unus claues accepit. Et ex ijs quæ diximus, soluẽdas similes obiectiones relinquimus, ut non sit opus omnia quæ obijci possunt afferre. Reliqua ex Cypria. allata de paritate Apostolorum, inferius loco suo patebunt.

VERBA CHRISTI, TIBI DABO CLAVES, PETRO *non in personam omnium apostolorum dicta esse.* cap. 4.

EXCLVSIS prioribus erroribus, tractanda est eorum opinio qui petro intelligunt in persona omnium apostolorum dictum a Christo, tibi dabo claues &c.

Afferunt autem ad hoc argumenta quatuor. Primum ex interrogatione domini, nam non petrum solum, sed communiter omnes interrogauit, uos autem quem me esse dicitis? Secundum ex persona petri, quia petrus primus omnium erat apostolorum & personam omnium induit pro omnibus respondendo. Vnde Chryso. dic. omnibus discipulis interrogatis, petrus tãquàm os apostolorum & caput pro omnibus respondet. Et confirmatur, quia nisi in persona omnium petrus respondisset, fuisset expectanda aliorum respõsio, aut rei fuissent alij apostoli omissæ responsionis ad interrogationem domini, uos autem quem me esse dicitis? Tertium ex fructu, quia claues regni cœlorum datæ sunt omnibus apostolis. quartum ex communibus, quia Christus dixit. quod uni dico, omnibus dico.

ANTEQVAM autem ad hæc respondeatur, ex plano sensu tex. euangelici monstrandũ est directa esse hæc domini uerba ad petrum solum. Patet siquidem hoc primo ex principio sermonis

nis dominici ad petrum quum dixit, beatus es Simon bar Iona, hoc.n. non potest referri uere ad omnes. Tum quia exprimitur proprium nomen Simonis, & explicatur cuius sit secundum carnem filius dicendo bar Ioan.i. filius Ione. Tum quia falsum hoc fuisset de Iuda, quoniam non credidit in christum, ut testatur Io. 6. ca. quum refert dominum dixisse, sed sunt quidam ex uobis qui non credunt, & statim subdit rationem dicti, sciebat.n. ab initio Iesus qui essent credentes, & quis traditurus esset eum. Et rursus in calce eiusdem ca. dicente petro pro .12. apostolis, & nos credimus & cognouimus quia tu es Christus filius dei, respondit eis Iesus, nonne ego uos. 12. elegi, & ex uobis unus diabolus est? non potest ergo uerificari quòd ad omnes apostolos dictum sit beatus es, quum unus eorum non crederet & diabolus esset.

Secundo ex subiuncta ratione, quia caro & sanguis non reuelauit, tibi sed pater meus qui est in cœlis. nam ex his domini uerbis constat petro reuelationem factam esse a cœlesti patre, ita quòd hoc negare, esset contrarium fidei. sed non propterea hic constat alijs apostolis huiusmodi reuelationem esse factam, scriptura.n. hoc non tradit, & propterea eadem facilitate contemnitur qua affirmatur. Constat igitur hic quòd ad petrum uerba diriguntur, & non constat quòd ad alios extenduntur. Tertio ex subiuncta affirmatione, tu es petrus, monstrat.n. & pronomen tu & nomen sibi primus impositum a Christo Io. primo. tu uocaberis cephas, quod interpretatur petrus, quòd ad solum petrum sermo dirigitur. Nam si per pronomen demonstratiuum ad sensum, adiunctis & nomine proprio a natiuitate .s. Simon, & nomine patris carnalis, & nomine quo solus cognominatus est a Christo a principio discipulatus .s. petrus, & interiori dono reuelationis quod non constat alijs fuisse concessum, num sufficienter significatũ est quòd ad ipsum solum est sermo, quibus quæso uerbis describendum fuit ab euangelista quòd ad solũ petrum erat sermo? Et confirmatur, quia eodem pronomine demonstratiuo ad sensum usus est dominus subiungens, & tibi dabo &c. Et confirmatur ex eo quòd non pluribus nec maioribus circunstantijs describuntur & nominantur a notarijs personę hæredes aut legatariæ quàm persona petri in hoc textu descripta ac nominata est, ut patet colligendo, Simonem filium Ione, petrum ex interna reuelatiõe commendatum. Ex uerbis igitur & ex sensu uerborum clara luce patet soli petro dictum esse, tibi dabo claues &c.

AD

AD PRIMAM autem obiectionem in oppositum dicitur, ex hoc quòd dominus interrogauit omnes non cogi reliquum sermonem dirigi ad omnes, frequenter.n. diuertitur sermo a pluribus ad unum aut econuerso. Mater siquidem filiorum Zebedei petijt ut sederent duo filij sui, unus ad dexteram & alter ad sinistram, dominus autem ad filios respondendo, sermonem dirigit, potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Et si diligenter perspectus fuerit euangelicus tex. ipsa conuersio sermonis attestatur, quòd non omnem sermonem ad omnes dirigebat, inquit. n. Math. quòd primo & secundo interrogauit discipulos communiter, deinde ad petrum sermonem uertit, & rursus ad discipulos sermonem conuertit, nam subditur. tunc præcepit discipulis suis ut nemini dicerent, quia ipse esset Iesus &c. Si.n. totus iste sermo ad omnes fuisset directus, non narrasset euangelista huiusmodi uariam conuersionem sermonis. Nec officit quòd communis petro & alijs causa, effecta domini interrogatione sit. cum hæc.n. communitate stat quod appropriata sit petro. nam in maiori causa, communis.s. tentationis, solius petri ratio habita est, ut ipse dominus testatur Luc. 22. dicens. Simon ecce Sathanas expetiuit uos ut cribraret sicut triticum, ego autem rogaui pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando cõuersus cõfirma fratres tuos. Vbi patet omnes expetitos a Sathana, & tamen dominum pro solo petro orasse, oraui inquit pro te, non pro uobis; immo alios petro conmendauit. Ad secundam obiectionem ex persona petri dicitur, quòd gerere personam communem seu respondere pro omnibus apostolis, potest intelligi tripliciter. Vel ex officio, puta quia habet curam eorum. Vel per uiam commissionis, puta quia apostoli cõmiserunt petro ut in persona omnium pro omnibus responderet. Vel per uiam ratificationis, ut quia responsio data a petro grata fuit communiter apostolis, ut pote congrua ac eximia. Et quidem quòd petrus non gereret personam communem ex officio, ex eo patet quòd nondum erat constitutus pastor eorum, neq; propriè erat caput eorum nisi sicut primus inter canonicos, potest dici caput canicorũ. Similiter quòd non ex commissione apostolorum responderet, non solum ex eo patet quòd huiusmodi cõmissio uolontariè affirmaretur (quoniam ex scriptura non habetur) sed ex eo conuincitur quòd dominus expræsse testatur quòd caro & sanguis non reuelauit tibi sed pater meus. Vbi excludit non solum omne humanum cõsilium, sed

etiam

etiam disciplinam ex sententiali auditu doctrinæ ipsius Christi; dum interiori spirituali reuelationi patris qui in celis est, Petri notitiam qua Christum filium Dei uiui confessus est attribuit. Si enim ex consultatione cum alijs apostolis responsum dedisset non sibi dictum fuisset, quòd caro, & sanguis non reuelauit tibi quum inter eos esset consanguinitas, & carnalis propinquitas, & similiter non fuisset recursum ad actorem omnino spirituale, & designatum tam a remotis, s. in cælis. Hæc.n. omnia manifeste testantur Petri confessionem non ex apostolorum commissione, sed ex interiori ipsi Petro facta reuelatione processisse.

Et confirmatur hoc ex contextu euagelij, nam præposita domini interrogatione prima discipulorum (quem dicunt homines esse filium hominis?) quia responsio fuit communis euangelista dicit, at illi dixerũt; in secunda uero interrogatione eorundem (uos autem quem me esse dicitis?) quia responsio propria fuit Petro; euangelista dicit: respondens Simon Petrus dixit.

Et confirmatur rursus ex Ioan.6.cap. Vbi dicitur iam aperte notare possumus inter Petrum in persona omnium loquentem, uel in persona propria, nam ibidẽ loquens Petrus in persona omnium Christo domino dicenti nunquid, & uos uultis abire? respondit ei Simon Petrus in persona omnium. domine ad quem ibimus? uerba uitæ eternæ habes, & nos credimus, & cognouimus, quia tu es Christus filius Dei. Et subdit euangelista, respõdit eis Iesus, nonne ego uos. 12. elegi, & unus ex uobis Diabolus est? Vbi conferendo textum Ioannis textui Matthei, aperte apparet, quòd tunc cum apud Ioannem in persona omnium Petrus respondit. locutus est in numero plurali primæ personæ, dicens ad quem ibimus? & nos credimus, & cognouimus. & similiter dominus respondit non Petro, sed eis, hic uero apud Matth. omnia sunt in numero singulari cũ pronominibus demonstratiuis solius Petri tam in responsione Petri, quàm in replicatione domini, & promissionibus ac assertionibus. tibi inquit dabo, non uobis; quodcunque ligaueris, non quodcunque ligaueritis; tu es Petrus, non uos estis Petrus, ut patet in litera. Huiusmodi enim differentia manifestat, quòd Petrus ex proprijs intus a celesti patre habitis solus respondet, solusque a Christo monstratur. Nec putes propterea hanc eandem esse lectionem apud Matthæum, & Ioannem, quoniam ista Matthæi fuit post ea quæ referuntur à Ioãne. Quod ex multis patet, illa. n. Ioannis fuit

post miraculum de quinque panibus,& in capharnaum, ut ibidē apparet. quod autem refert Matthæus, fuit non solum post mi raculum de quinque panibus, sed etiam post aliud miraculum de 7. panibus, ut patet Matth.16. & fuit in partibus cæsareæ Philippi. Dicendum est ergo, quòd responsio Petri tanquam grata, & rata pro omnibus, dicitur fuisse in persona omnium, sicut frequenter contingit, quòd collegis pluribus interrogatis, primo bene respondente, ab omnibus ut rata habetur responsio,& pro omnibus respondisse primum frequentissimo usu dicimus. Et sic intelligenda sunt uerba Chry.& Gl.interli.& quorūcunq; aliorū dicentium, quòd Petrus respondet pro omnibus, erat.n. os omnium tanquàm ratificatum ab omnibus. Vnde Chry. Homel.55. super Matth. subdit. solus Petrus respondet, & confestim præsili uit ac præueniens ait. Tu es Christus, &c. Vbi uides non consilio aut commissione aliorum respondisse, sed præuenisse. Et Aug. de uerbis apostoli sermone 31. ait. respondit Petrus unus pro omnibus, quia unitas in omnibus. vbi videre potes quare dicitur Petrum respondisse pro omnibus, nō ex commissione omnium, nō ex officio, sed ex unitate omnium, quia.s.oēs erant fratres. & qđ primus eorum optime respondit, unitas omnibus placere fecit. Sicut inter fratres unitos ac unanimes quod ab uno bene dicitur, ab omnibus ratum habetur, & ut ab omnibus dictum sumi tur. Et hinc patet responsio ad confirmationem subiunctam, ex eo enim quòd Christus Petri responsionem approbauit, & cō mendauit Petrumque beauit, ac illi tot promisit, uanum appa ret expectationem ingerere, ut audiantur alij, quis enim aliud dicturus esset quàm quod diuinitus reuelatum? & sic remuneratum uidet. Vnde nec rei māserunt non respondentes alij, quia gratam eis esse Petri responsionem suffecit. Insinuatur autem Petri responsionem aliis apostolis gratam fuisse non solum ex hoc quòd est rationi consentaneum iuxta humanum morem, sed ex subiunctis statim euangelistę uerbis. tunc præcepit disci pulis suis ut nemini dicerent, quia ipse esset Iesus. Hoc siquidē præcepto monstratur discipulos Petri confessionem tenuisse, ideo enim ne aliis dicant inhibentur.

Ad tertiam autem dicitur quòd, si intendit argumentum pro missas per uerba hæc omnibus apostolis claues, principium petit, hoc enim est, quod probandum erat.

Si uero intēdit ꝙ per alia uerba dominus apostolis alijs claues re

gni

gni cœlorũ tradiderit, ad ſequens ſpectat capitulũ, ubi hoc tractabitur. Ad quartam obiectionem dicitur, ꝙ auctoritatem illam quod uni dico, nullibi inuenio in euangelio. Veruntamen ubicunque inueniatur dicitur, quòd ad literam intelligitur de dicere doctrinali, ut Marcus teſtatur in ſimili ca. 13. quod uobis dico, omnibus dico, uigilate. Poteſt nihilominus ad proteruos dici quòd in hac auctoritate non habetur quod uni do omnibus do, aliud eſt.n. dicere & aliud dare. præſens autem ſermo non de dicere ſed de dare eſt. inquit.n. dominus, tibi dabo claues regni cœlorum. & propterea auctoritas non eſt ad propoſitum. Ex quibus omnibus patere poteſt, quòd ex his domini uerbis Matth. 16. ſolus petrus promiſſionem accepit clauium regni cœlorum.

APOSTOLIS ALIIS NON ESSE ALIAS *collatum quod petro.* *Cap. 5.*

QVAMVIS fateantur multi præmiſſum textum euangelij ad ſolum petrum pertinere, aſſirmant tamen nonnulli totum id, quod petro promiſſum eſt, datum eſſe a Chriſto aliàs reliquis apoſtolis, idq; uerum eſſe multis affirmãt argumentis ex ſacra ſcriptura. Primo Matth. 18. apoſtolis communiter dicitur. quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcũq; ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo. Vbi apparet poteſtatem prius petro promiſſam, ad omnes extenſam eſſe. Secundo Io. 20. apoſtolis communiter exhibentur claues petro promiſſę, dicendo. quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt. Tertio Io. quoq; 20. apoſtolis communiter dicit Chriſtus. ſicut miſit me pater & ego mitto uos. & ſimiliter Mar. ulti. & Matth. ulti. omnes communiter miſit ad docendum, prædicandum &c.
Deinde manifeſtatur idem ex facto, nam Act. 8. petrus miſſus cum Ioanne legitur in Samariam ab apoſtolis, qui erant Hieroſolymis. Et Act. 15. in Synodo de legalium obſeruatione præſente Petro, Iacobus dedit ſententiam, dum dixit. ego iudico non inquietari eos &c. Ad Gala. quoque. 2. petrus & Iaco. & Io. qui uidebantur columnę eſſe, dextras dederunt paulo & Barnabæ ſocietatis. Ex quibus geſtis æqualitas comprobatur Petri

& aliorum apoſtolorum. Afferuntur demum mille auctoritates ſanctorum, ſonantes equalitatem petri & aliorum apoſtolorum, ut eſt illa Cypria. & habetur. 24. q. 1. loquitur dominus dicentis quod parem poteſtatem omnibus apoſtolis tribuit, & hoc erant utique & cæteri apoſtoli quod petrus fuit, pari conſortio prædıti & honoris & poteſtatis. Et illa Hiero. contra Iouinianum lib. 1. ca. 14. At ſi tu dicis ſuper petrum fundatur eccleſia, licet idipſum in alio loco ſuper omnes apoſtolos fiat, & claues regni cœlorum cuncti accipiant, & ex æquo ſuper eos eccleſiæ fortitudo ſolidetur. Et quæcunq; aliæ ſimiles.

Ad evidentiam horum ſcito ex euangelico textu duo inueniri ſingulariter promiſſa petro, quibus Origenes addidit tertium, primum eſt. Super hanc petram edificabo eccleſiam meam, hoc. n. ſoli petro promiſſum legimus. ſecundum eſt. Tibi dabo claues regni cœlorum, quod nulli alij inuenitur promiſſum. tertium ab Orige. notatum eſt, quod petro dicitur. Quodcunq; ligaueris ſuper terram erit ligatum & in cœlis, in numero plurali, & ſimiliter quodcunq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis, apoſtolis autem communiter dicitur, quod erunt ligata aut ſoluta in cœlo, in numero ſingulari. Et rationem ſubdit, quia non ſunt tantæ perfectionis ſicut petrus.

Inter quatuor ergo promiſſiones petro factas, primæ ab alijs differentia clara eſt, nam conſtat aliud ſignificari per fore eccleſiæ fundamentum (quod explicat, ſuper hanc petram edificabo eccleſiam meam) & aliud perhabiturum claues & ſoluere & ligare. Sed differentia inter ſecundam (.i. inter claues regni cœlorum) & tertiam ac quartam. hoc eſt ligare & ſoluere, non eſt uſquequaq; nota. apparet ſiquidem iuxta literæ ſuperficiem per claues poteſtatem, per ligare autem & ſoluere explicatos eſſe actus poteſtatis, ut efficacia clauium declararetur, quo pacto: ſ. ad cœlorum regnum pertingerent. Huiuſmodi. n. efficacia manifeſtatur dicendo, quodcunq; ſolueris ſuper terram erit ſolutum & in cœlis, & quia pluraliter cœlorum regnum præmiſerat, ideo pluraliter dixit in cœlis. Et iuxta hunc ſenſum promiſſio clauium a promiſſione ſoluendi & ligandi differunt, ſicut promiſſio poteſtatis a promiſſione actuum illius explicatiua.

Sed hæc ueram quidem, ſed non totam continent euangelij ſententiam. Quod ut plenius intelligas, ſcito duplicis generis inueniri actus clauium, quidam. n. ſunt actus adæquati ipſis clauibus,

bus, quidam uero minores ipsis. Illi sunt uelut actus totales, isti actus partiales. Adæquati autem clauibus actus sunt aperire & claudere, partiales autem sunt ligare & soluere. Declaro singula. Quod aperire & claudere sint actus adæquantes claues, uoces sonant, & officium clauium clarissimè testatur, claues .n. solummodo ad aperiendum & claudendum sunt. Nec desunt scripturarum testimonia tam ex ueteri quàm ex nouo testametno. Esa. n. 22. cum dictum esset. & dabo clauem domus dauid, subditur & apariet & claudet, & similiter Apoc. 3. idem repetitur. Quod uero soluere & ligare sint actus clapium, doctores omnes testantur. Quod autem sint actus partiales & nō adæquati clauibus, ex hoc patet, quòd soluere & ligare se habent ad aperire & claudere ut partes ad totum, omnis .n. qui soluit aliquem, aperit illi regnum cœlorum, sed non omnis qui aperit alicui regnum cœlorum, soluit illum, & similiter omnis qui ligat claudit, sed non omnis qui claudit ligat.

Et ne per multa diutius uagemur, sed solida ratio simul cum ueritate pateat, soluere & ligare actus sunt iudiciales, siue, in sacramento pœnitentiæ, siue in foro ecclesiastico, aperire & claudere actus sunt superiores, compræhendentes sub se & actus iudiciales & actus non iudiciales, utrisq; .n. clauditur & aperitur regnum cœlorum. Et quidē ꝙ cœlorum regnum multi claudāt alijs absq; uinculo iudiciali, testatur dominus Luc. xj. dicens. ue uobis legisperitis qui tulistis clauem scientiæ, ipsi non introijstis, & eos qui introibāt prohibuistis. Quod uero regnū cœlorum aperiāt absq; actu iudicij, magistra rerum experientia monstrat, dum pastoris prouidentia, gubernatione, ordinatione, doctrina, dispensatione, commutatione &c. continue aperitur ecclesiæ regnum cœlorum. Differt ergo promissio clauium (tibi dabo claues regni cœlorum) a subiunctis duabus reliquis (quodcunq; ligaueris & qđcūq; solueris) secūdū rē promissam nō solum sicut ptās ab actibus, sed sicut ptās ab actibus inadequatis, seu minoribus & partialibus, ita ꝙ cū promissæ sunt claues petro, promissa est potestas aperiendi & claudendi regnum cœlorum, cum autē promissum est eidem, & quodcunque ligaueris, & quodcunque solueris, explicata est clauium efficacia in actibus minoribus, ut perciperemus, quòd si partialium actuum tanta est efficacia multo magis adæquatorum actuum efficacia pertinget ad cœlos. Quocirca, promittendo claues, promittitur totum, promittendo

do autem actus soluendi & ligandi, non promittitur totum, sed promittuntur actus partiales. Et propterea ex hoc quòd soli petro promissæ sunt claues regni cœlorum, fateri oportet soli petro promissam esse potestatē aperiendi, & claudendi regnum cœlorum, nō quòd solus aperire & claudere possit cœlorum regnum (nam ut prædictum est, quicunque soluit aliquem, aperit illi regnum cęlorum) sed quia solus potest quicquid pertinet ad aperiendum & claudendum regnum cœlorum, non istis uel illis, sed ecclesiæ edificatę super eum a christo. Hunc sensum hancq; differentiam ad literam uerificari, ex tribus ultra prædicta declaratur, primo ex interposita semper coniunctione copulatiua in tex. euangelico, ait enim, tu es petrus, & super hanc petram, & tibi dabo claues, & quodcunque ligaueris, & quodcunque solueris, diuersitatem enim promissarum rerum coniunctio copulatiua insinuat secundò, quia dominus non dixit, & cuicunque aperueris, & cuicunque clauseris, sed dixit, quodcunque solueris, & quodcunque ligaueris. Si enim claues exponere uoluisset per adæquatos proculdubio actus (qui sunt aperire & claudere) exponendæ erant, sed ubi ad ligandum & soluendum descendit, manifestauit se non exponere claues, sed ad minores actus clauium transire, tertio ex eo quòd nunquam apostolis promisit aut dedit claues regni cœlorum, uel illarum adæquatos actus, scilicet aperire & claudere regnum cœlorum, sed de partialibus actibus clauium locutus legitur cum apostolis, & dicendo, quæcunque alligaueritis super terram & cet. & dicendo quorum remiseritis peccata &c. Et si instetur quòd nec etiā petro dominus actus adæquatos clauibus dedit aut promisit, quia claues quidem illi promisit, sed nunquam promisit quòd aperiret & clauderet. Absit a diuina sapientia, ut silentio inuoluerit actus adæquatos clauium, cum enim explicauit cuius essent claues, ut aperiendi, & claudendi, explanauit proculdubio actus adequatos clauium, qui sunt aperire, & claudere. Constat autem ideo apposuisse regni cœlorum, ut exponeretur quòd claues sunt regni cœlorum, ut appellandi, & claudendi. Eo ipso igitur quòd promisit soli petro claues regni cœlorum, promisit soli petro adæquatos actus clauium, seu quod idem est claues secundū actus adequatos clauibus. & post hanc promissionem descēdit ad actus iudiciarios, & quodcunque ligaueris, & quodcunque solueris, ut prædictum est. Ex euangelico igitur textu duę euidenter restant soli petro pro-

promissiones, hoc est fore fundamentum ecclesiæ (super hanc petram edificabo ecclesiam meam) & dandas ei claues regni cœlorum, & tibi dabo claues regni cœlorum.

Nec carent hæc obiectionibus. Nam contra primam promissionem opponitur, aut solum christum esse fundamentum ecclesiæ (iuxta illud primæ ad Cor. 3. fundamētum aliud nemo potest ponere præter illud quod positum est, quod est christus Iesus) aut si multiplex fundamentum admittitur, non solus petrus est ecclesiæ fundamentum, sed etiam alij apostoli, iuxta illud ad Eph. 2. superædificati super fundamentū apostolorum, & Apoc. 21. murus ciuitati habens fundamenta. 12. & in ipsis. 12. nomina 12. apostolorum.

Contra secundum uero opponitur primo. Si promissione clauium promittitur tota potestas, cur post totum promittuntur partes, quodcunque ligaueris, & quodcunque solueris? fuisset enim hæc promissa in toto. Secundo. Si soluere & ligare sunt partiales actus clauium, cur theologi in 18. & 19. di. 4. sent. de clauibus tractando, diffiniunt eas per actus iudiciales qui sunt ligare, & soluere? diffinitio enim per proprios, & adequatos actus dari debet. Tertio. Cur claues apostolicæ in ordinatione presbyterorum dari affirmantur, si illis non conferuntur nisi minores actus clauium? Quarto. Cur claues dicuntur claues ecclesiæ, & non dicuntur claues petri, si soli petro primo datæ sunt?

Non est autem difficile his satisfacere. Et obiectis quidem cōtra primam promissionem petro factam vt foret fundamentum ecclesiæ, respondetur, quòd esse ecclesiæ fundamentum simpliciter. i. totaliter proprium est christo, esse autem fundamentum ecclesię secundum aliquod tempus, uel secundum aliquam rationē particularem, communicatum est alijs. Et scis quidem quibus reuelata est doctrina fidei pro ecclesia, communicatum est esse fundamentum sub rationibus apostolorum & prophetarum, petro autem ultra prædictam rationem promissum est fore fundamentum, secundum rationem pastoris totius ecclesię christi, secundū quam rationem non conuenit alijs apostolis esse fundamentum. Et propterea diuersimode dicitur fundamentum de hoc triplici modo. de christo enim dicitur cum exclusione aliorum (fundamentum aliud nemo potest ponere &c.) de apostolis uero, & prophetis dicitur cum additione fundamenti totalis. i. christi, dum & ad Ephe. 2. adiungitur, ipso summo angulari lapide christo

sto Iesu(ubi Aug.dicit.ne apostoli uel prophetæ in quibus funda ta est ciuitas se tenerent in se,in Christo totum innititur primò fundamento,quod fundamentum in summo est non in imo, ut in corporali fabrica.) Et Apoc. 21. subiungitur,& agni.i. Christi. De Petro uero adiungit ipse Christus, ædificabo ecclesiam meam,ut ostendatur ex Christo principaliter pendere ecclesiæ ædificium. Ad quæsita uero circa promissas claues respondendo,dicitur ideo post promissum totũ per claues,promissas quoque esse partes per quodcunque ligaueris,& quodcunque solueris,ut monstraretur diuersitas rerum promissarum. (Si enim sub vnica promissione omnia comprehensa essent absque coniunctionibus copulatiuis, aut sole claues promissæ fuissent, adęquatas putasses, & exhaustas claues per hæc duo,quodcunque ligaueris,& quodcunque solueris.Nunc autem quia tam aperte pro missarum rerum diuersitas monstrata est,exprimendo singula cũ coniunctionibus copulatiuis clare intelligimus nõ totum quod promissum est petro promitti aut exhiberi cuicunque alteri per hoc quòd promittitur, aut datur quodcunque alligaueris, & quodcunque solueris &c.sed per hoc promitti, aut dari tantum quod tertio & quarto loco promissum est & petro.) Et inde uideres remanere primas promissiones apud petrum solum.

Ad secundũ uero quæsitũ respõdetur,ideo claues a theologis per actus iudicij diffinitas, quia de clauibus ordinis tractabant, ut patet in tex.magistri sen.tam in principio di.18.(ubi affertur Amb.dicens.ius enim hoc solis permissum est sacerdotibus) quã in principio di.19.ubi dicitur dantur.hęc claues per ministerium episcopi in promotione sacerdotij,cum.n.sacerdotalem recipit ordinem simul, & has claues recipit. Et per hoc soluitur tertiũ quæsitum. Ad quartum autem quod non de re, sed de nomine est, & propterea extraneum quodammodo est, respondetur ꝙ claues dicuntur, & Ecclesiæ, & Petri, solus enim petrus clauiger dicitur regni cœlorum.Et petri quidem sunt vt capitis utentis, & vt per quem ad ecclesiam deriuantur,ecclesię autem sunt & ut finis (quia propter ecclesiam petrus habet claues) & ut utentis in suis episcopis, & sacerdotibus, ita tamen quòd secundum earum totalitatem ecclesia utitur illis in suo capite,secundum autẽ partiales vsus utitur in episcopis & alijs ministris. Remanet ergo solida sententia dicta.

AD primũ aũt argumẽtorũ in principio allatorũ,dr̃,dominũ per illa uerba quæcũq; alligaueritis sup terrã &c. non adæquasse

promi-

promissiones quatuor factas Petro, sed solas duas ultimas, ut litera ipsa testatur. Et propterea non dixit dominus dabo uobis aut ecclesię claues regni cœlorum, cum tamen dixisset Petro coram eisdem, tibi dabo claues regni cœlorum. Vnde ex hoc ipso quod alijs apostolis dominus dixit, quęcunque alligaueritis, & cætera, non facta mentione de clauibus, manifeste habetur quòd non totum quod promiserat Petro repetijt in potestate aliorum, tanquàm Petro totum alijs uero partes commissurus.

Ad secundum uero dicitur quòd post resurrectionem dicendo quorum remiseritis peccata, &c. date sunt quidem apostolis claues, sed non in sua totalitate, quoniam datæ sunt tantum claues ordinis, ut communiter docto. dicunt, & bene. Vnde ad literam cum dicitur quorum remiseritis, constituitur iudex ecclesiasticus in sacramento pœnitentię, quantum est ex parte ordinis, cum uero Matth. 18. dictum fuit eisdem, quęcunque alligaueritis super terram, sermo erat de iudicio ecclesiastico in foro iudiciali. Vnde & communiter dicitur & bene, quòd tunc sermo fuit de actibus clauium iurisdictionis, postea autem de actibus clauium ordinis. Et quoniam (ut declaratum est) neutrum iudicium etiam simul sumptum adæquat claues Petro promissas, sed soluere, & ligare in utroque foro, partiales sunt actus clauium Petro promissarum, ideo per utranque potestatem simul, non adęquatur potestas Petro promissa. Vnde disputationibus uacantes caueant a sophistis opponentibus claues ordinis, & claues iurisdictionis adæquare claues ecclesiæ. Venenum latet hic quoniam propriæ, & formaliter loquendo claues Petro promissæ, superiores sunt, & clauibus ordinis, & clauibus iurisdictionis. & propterea dominus non per actus ordinis, aut iurisdictionis eas exposuit, sed per regnum cœlorum, proculdubio aperiendum, uel claudendum. Ita quòd perspicacius intuendum (ut prædictum est) domini uerba, tibi dabo claues regni cœlorum, per illam particulam regni cœlorum, exposuit claues per actum adæquatum, scilicet aperire, uel claudere, regnum enim cœlorum aperiendum, uel claudendum, actum aperiendi, uel claudendi secum fert, constat autem quòd aperire, & claudere regnum cœlorum, actus sunt longe superiores omnibus actibus iudicialibus, tam clauium iurisdictionis, quàm clauium ordinis.

Importunè deniq; instãtibus nouas nunc inferri ecclesiæ cla-

ues, hactenus.n.non sunt audite nisi claues ordinis, & claues iurisdictionis. Vnde nunc tertiæ claues in Christi ecclesia? Respondetur me non inuenisse, aut fingere nouas claues re, aut nomine, sed si æqua lance librare fas est hæc cum obiectis, inuenietur obiicientes seipsos arguere. nam neq; claues ordinis neque claues iurisdictionis tradidit sacra scriptura, sed doctores explicarunt claues autem regni cœlorum Christus dominus ore proprio cōsecrauit. Ego de clauibus regni cœlorum loquor, non nouitates introduco, ex ipsis domini uerbis iuxta sensum literalem perspicacius intellectum manifesto, quæ dico. Oportet autem arguentes considerare subtilius doctorum sensum, & uel ex hoc ipso, quod doctores distinguunt regni cœlorū claues in claues ordinis, & claues iurisdictionis, intelligere superiores esse claues regni cœlorum utrisque, & utrasque significare partes clauium regni cœlorum, ac per hoc claues regni cœlorum significare totum maius, & superius suis partibus cum simpliciter, & absolute dicuntur, ut Petro promisse sunt, quoniam uero ad partes applicantur, significare tam claues ordinis quam claues iurisdictionis, utræquē.n.claues regni cœlorum appellantur. Vnde acuti lectoris officium erit, discernere quando doctores de clauibus regni cœlorum absolute, & quando de clauibus regni cœlorum applicatis ad ordinem, uel iurisdictionem loquuntur.

Ad tertium dicitur, quòd ipsa domini uerba testantur, quòd de apostolatus auctoritate sermo est cum dicitur, sicut misit me pater, & ego mitto uos, mittere.n.& mitti ad apostolatum spectat, iuxta illud Ioan.13.non est seruus maior domino suo, neq: apostolus maior est eo qui misit illum, & propterea hinc non habetur nisi paritas apostolatus. Et similiter per alios textus quibus missi sunt pariter ad docendum, & prædicandum, &c. non habetur nisi paritas quo ad huiusmodi commissiones, Petro aūt supra hæc omnia promissum est, & quòd foret ecclesiæ fundamētum, & quòd sibi darentur claues regni cœlorum.

His autem, quæ ex gestis apostolorum adducuntur, facillime satisfit. Docent siquidem concorditer Theologi in primo senten.non oportere missum minorem esse mittente, neque etiam esse ab illo, nam filius missus est a.s.s.quo non est minor, & a quo non est. Ad literam tamen dicitur quòd Petrus erat tantæ humilitatis, ut inter apostolos se gereret ut unus ex illis, & nō uolebat

bat uti potestate quam habebat,& propterea tanquam unus ex apostolis ab eisdem cum Ioanne missus est. Patet autem manifeste huiusmodi petri humilitas act. 11. cum aduersus illum disceptabant alij fideles ex circuncisione, quod & Greg. & habetur. 2. q. 7. ca. Petrus. notauit dicens. Petrus potestatem regni acceperat,& tamen idem apostolorum primus quærimoniæ cõtra eũ a fidelibus factæ cur ad gentes intrasset, non ex potestate officij qua posset dicere, oues pastorem suũ non accusent nec reprehẽdant, sed ex auctoritate diuine uirtutis qua gentiles acceperant spiritũsanctũ respondit. Et per hæc posse silr dici in synodo de obseruatione legalium petrum se habuisse, vt vnum apostolum. Verumtamen si res gesta recte notetur, non fuit petrus consultatus, nec soli apostoli, sed apostoli & presbyteri in Hierusalem, & propterea conuersio, nec a Petro, nec a Iacobo facta est, sed ab apostolis & senioribus cum omni ecclesia, scribentibus tamẽ nomine apostolorũ & seniorũ. Vndé falsum est, ꝙ Iacobus sñiam protulerit, quoniam sñia conuersio est, quam cõstat ab oĩbus factã, sed dũ Iacobus dixit ego iudico, perinde est ac si dixisset hoc est iudicium meum. Vnde non introducitur Iacobus iudicãs, sed respondens, sic. n. legimus. Et postquam tacuerunt respondit Iacobus. Immo petrus pastoris personam in principio gessisse videtur, quoniam ipse primus surgens allegans diuinam gratiam reprehendit eos qui libertatem a legalibus uertebant in dubiũ. Legimus enim sic, cum autem conquisitio fieret surgens petrus dixit &c. Vbi monstratur petri auctoritas. Quod dexteras demum societatis petrus cum alijs dederit, hoc fecit quod quotidie pontifex facit, omnes episcopos non solum, ut socios, sed ut fratres habens.

Ad auctoritates denique doctorum sanctorum, sonantes æqualitatem petri & aliorum apostolorum, dicitur uerificari de paritate eorum secundum apostolatum, fuerunt enim æquales omnes in auctoritate apostolica. Et si instetur sub potestate apostolica comprehendi posse omnia quę petrus poterat, in prõptu responsio est satisfactiua, quòd dato quòd uera esset huiusmodi comprehensio, ex ea tamen non sequeretur omnimoda æqualitas ad petrum, essent enim eorum potestates æquales quo ad res quas facere possent, sed non essent ęquales extensiue, neq; quo ad modum. Apostoli siquidem potestatem a christo acceperunt, ut apostoli, hoc est, vt legati, petro autem supra apostola-

tum promissa est(vt infra manifestabitur)potestas,ut ordinario pastori ecclesiæ. Et hinc patet tam superior gradus atque unitas potestatis petri quam maior extensio, quoniam extēdebat, sed ad ipsos etiam apostolos,utpote christi oues. Nec paruifacias differentiam penes modum habendi,magni siquidem lapsus periculum est si confundantur. Aliud quippe est habere claues, ut apostolos,& aliud habere claues,vt caput,& pastorem etiam ipsorum apostolorum. illud non derogat petri singulari excellentiæ,hoc autem ipsum petrum super omnes statuit, omnibusque præficit apostolis ac toti ecclesiæ. Ad horum differentiam modorum spectat, quòd dominus soli petro claues promittit, alijs autem non dat claues,sed ea quæ sunt clauium legat aut tribuit, siue Matth.18.siue Ioan.20 siue Matth. & Mar.vlti. siue Luc.22 ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum. Et vt allatę primum auctoritates manifestentur,patet Cyprian. ita pares fateri apostolos, ut tamen super unum petrum ædificari dicat ecclesiam (ex uerbis domini super hanc petram) & auctoritate sua dominū disposuisse dicat unitatem ecclesiasticā ab uno petro originem habere. Hiero. quoque uerba christi apud Matth tu es petrus &c. soli petro relinquens, ad alium se transfert locum,vbi similia apostolis data narrantur, tria numerans. Primo fundari ecclesiam super apostolos omnes; hoc enim fieri promulgatum est ad Ephe. 2. superædificati super fundamentum apostolorum,secundum uero quòd scilicet, cuncti apostoli claues regni cœlorum accipiant Matth. 18. quæcunque alligaueritis,& Ioan.20. quorum remiseritis, habetur tertium autem, & ex ęquo super eos ecclesiæ fortitudo solidetur, ex relatis textibus,scilicet Matth. & Mar.vltim. & Luc.22. & Ioan. 20. aut etiam ex alijs similibus textibus sumptum est, unde patet ex iam dictis ęqualitatem apostolorum quatenus apostoli sunt, & in fundando ecclesiam & in clauibus iurisdictionis,& ordinis,& in robore doctrinę,miraculorum & uitę, ecclesię fortitudinem solidantium (quam Hiero. affirmat) nihil officere petri singulari auctoritati qua solus cunctæ præponitur ecclesiæ. Vnde & Hieron. ibi subiungit statim, propterea tamen unus inter.12. eligitur, ut capite constituto schismatis tollatur occasio. Vbi manifeste uides ita ex ęquo apostolatus pares dixisse apostolos, ut tamen petrus electus,& constitutus a christo sit caput omnium, hoc siquidem est quod tuemur. Hoc ad differentiam modi habendi

bendi ſpectat, quoniam hinc haberes omnes hęc habuiſſe u. apoſtolos, præter hunc autem modum petrum ſingulariter habuiſſe vt caput oīum. Ex duabus aūt his auctoritatibus declaratis faci le eſſe putamus reliquas recte interpretandas iuxta ſenſum prædictarum. Manifeſtatur aūt hunc eſſe uerum ſenſum doctrinæ ſanctorum tripliciter. Primo ex eo ꝙ pares dicūt apoſtolos nō ſolum poteſtate ſed honore; quod niſi ad apoſtolatum referat, conſtat eſſe falſum, cum petrus primatum honoris manifeſte habuerit ſecundum omnes. ſecundo ex textibus euangelicis, quos ſancti afferūt ad probandam hmōi æqualitatem, afferūt.n. iſtos quos nunc diſcuſſimus, ex quibus conſtat non plus haberi quam æqualitatē ſecundū apl'atum. tertio ex rōne qua utuntur: quia.ſ. petrus in perſona eccleſię unus accepit claues &c. vt vnitas eccleſię, hinc probaretur. Vbi pp ſchiſmaticos ſiſte pedē, & ſcito dupl'r poſſe intelligi vnitatē eccl'e per petri unitatē cōmendatā. primo vt ſignificata ſit eccl'iæ vnitas in chriſto capite uno, vnitateq: articulorum fidei, ſacramētorum eccl'iæ & ſpei ac charitatis, ſecundo ut ſignificata ſit eccleſiæ unitas ſimpl'r, & abſolute vnite in capite uno chriſti in terris uicario, petro. ſ. Primum ſenſum eligūt ſchiſmatici ex ſanctorum vera ac ſancta doctrina, ſæpe unitatē eccleſiæ per ea quę in primo numerantur ſenſu explicante, uere quidem, ſed non totaliter, niſi ſub unitate capitis, ſcilicet chriſti intelligatur ipſe chriſtus in ſe & in ſuo in terris uicario, ipſe chriſtus ut caput, petrus autem vt vicecaput. Quod propterea quandoquę tacitum eſt, quia acceptato capite, intelligi conſuetum eſt acceptari ipſum in ſe & in ſuo uicario dum abſens fuerit.

Secundus autem ſenſus (in quo clauditur primus adiuncta unitate capitis in terra) catholicis omnibus cōis eſt, comprobaturq; quadrupliciter. Primo, quia ad deſignandam unitatem eccleſiæ in ſuo capite cœleſti Ieſu chriſto, non congruit unitas petri, ſed & ſufficiebat & decentiſſime cōgruebat vnitas ipſius chriſti, quam dominus hic non tacuit, ſed expreſſit dicens, ego dico tibi, & rurſus ædifi. eccleſiam, & iterum dabo claues. Diuinam autem ſapientiam (quæ eſt chriſtus) diſponentem omnia ſuauiter, conuenientiſſime per vnitatē petri vnitatem eccl'ę in capite terreſtri loco chriſti ſignificare, nullā hēt difficultatē. Secūdo ex eo ꝙ hiſtorię fides periclitaretur, nam quaſi ſimilis eſſe petrus in his paruulo quē Matth. uigeſimoquarto aduocās ad ſe dominus ſta

tuit

tuit in medio discipulorum dicens,nisi conuersi fueritis & efficia mini sicut paruulus &c. sicut .n.paruulus illæ assumptus est exemplum seu similitudinem humilitatis, ita petrus nominatus esset ad exemplum seu similitudinē unitatis, ac per hoc sicut ad fidem historiæ curæ nō est quis fuerit patuulus illæ,ita nihil aut parum curandum ecclesiæ esset an fuerit Simon petrus cui dictum est, tibi dabo claues regni cœlorum &c. quod tamen doctorum omnium & totius ecclesiæ aures offendit. Sanctorum propterea sensus est,quòd secundum historiæ fidem res ita gesta est quòd uni Simoni petro claues sunt promissæ,ut res rē significaret ut unus petrus primo accepturus claues unitatem significaret ecclesiæ.

Tertio ex eo quòd oportet saluare nō solum significationem sed etiam deriuationem,hoc est non solum ut unitas ecclesiæ significetur per unitatem petri, sed etiam ut unitas ecclesiæ proficiscatur ab unitate petri,ut Cypria. in auctoritate allata dicit. Loquitur dominus ad petrum,ego dico tibi quia tu es petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam,super unum edificat ecclesiā. Et quàmuis apostolis omnibus post resurectionem suam patem potestatem tribuat,dicens, sicut misit me pater & ego mitto uos,accipite.s.s. tamen ut unitatem manifestaret, unitatis eiusdem originem ab uno incipientem, auctoritate sua disposuit. Vbi manifeste uides ex hoc quòd dominus auctoritate sua disposuit originem unitatis ecclesiasticę ab unō incipientem, non solam significationem ūnitatis ab uno, sed deriuationem unitatis ab uno assertam. Nam ad significandum auctoritatem nō erat opus,sed ad hoc quòd initium habeat ecclesiæ unitas ab uno petro,auctoritate Christi opus fuit,poterat.n.si uoluisset instituere unitatem ecclesiæ a multitudine apostolorum proficisci.

Quarto,quia unitas ecclesiæ catholicæ non solum opponitur heresi,sed schismati.Si uero unitas ecclesiæ attenderetur solum penes unitatem cœlestis capitis illiusq; sacramentorum ac rei sperate credite & amate,unitas ecclesiæ non opponeretur schismati,nam cū huiusmodi unitate stat schisma,ut patet ex eo quòd schismatici habētur qui ab unitate apostolicæ sedis separati sunt. Ex hoc igitur quòd unitas ecclesiæ per petrum unum significatur,non excluditur immo magis ex modo quo per petrum significatur, includitur quòd petrus unus claues accepit, ut ecclesiæ unitatem non solum significaret, sed etiam inchoaret ac conseruaret. Et si perspectum acutius fuerit hoc quod est ecclesiæ unita

tem

tem accipere claues, uerius perfectiusq; & fit & significatur accipiendo claues in suo uno capite petro, quàm si non in petro sed absolute ecclesia illas acciperet, quoniam unitas capitis claues accipiens, unitatem ecclesię non solum significat, sed construit, sicut & conseruat, quibus omnibus careret ecclesia si dē uno non fuisset illi capite prouisum a Christo domino. Et hinc habes unde innumeras sanctorum auctoritates recte intelligere queas.

SOLVM PETRVM ACCEPISSE CLAVES, CONSONAT *ei quod est ecclesiam accepisse claues. cap. 6.*

OCCVRRIT post præmissa satisfaciendum his qui quærunt quonam pacto stant hæc duo simul, solus petrus accepit claues, & ecclesia accepit claues. Apparet.n. ꝙ si solus petrus, ergo non ecclesia, & si ecclesia, ergo non solus petrus. Augeturq; quæstio ex Aug. uerbis super Io. recitatis. 24. q. 1. quodcunq;. Quodcunq; ligaueris super terram erit ligatum & in cœlis, si hoc petro tantum dictum est, non hoc facit ecclesia, si autem & in ecclesia fit, petrus quando claues accepit ecclesiam sanctam significauit.

HVIC enim quæstioni satisfieri facile potest ab exercitatis in sacris literis, ac sciētibus has duas ueritates sic connexas quòd secunda non solum consentit primæ, sed præsupponit & dependet a prima secundum sanctorum doctrinam, Considerandum siquidem est ecclesiam catholicam dupliciter referri ad petrum. s. ut significatam & ut inchoatam, petrus .n. & significauit ecclesiam uniuersalem, & inchoauit eandem, quemadmodum caput principium est corporis. Inter has autem duas religiones duplex ad propositum est differentia. prima est quòd significatio pertinet ad sensum mysticum, quo petrus significat eccclesiā, inchoatio autem pertinet ad sensum literalem. quo institus est petrus pastor totius ecclesiæ. Secunda est quòd penes significationem non attenditur depedentia rei a re, sed dependentia significationis a significāte, penes inchoationem autem attenditur depēdentia rei a re, hoc est corporis a capite. Vnde ecclesia dupliciter accepit claues in petro, nam & accepit eas ut significata in petro, & accepit eas ut inchoata in petro, & secundū utrunq; accipiendi modum oportet præsupponere hanc priorem ueritatem ad literam, solus petrus accepit claues. Ad significationem siquidem

spectando,

ſpectando, cum ſignificatio iſta non ſit per modum parabolę, ſed per modum rei geſtæ (quia non petrus parabolicus ſeu parabolice accipiens claues, ſed petrus ſecundum rem geſtam ſignificat uniuerſam eccleſiam) oportet fateri unum ſolum petrum ſecundum hiſtoriã accepiſſe claues, ut ex re geſta ſignificaretur unam ſolam eccleſiam catholicam habere claues, iuxta illud Amb. certum eſt quòd eccleſiæ utrumq; ius .ſ. ſoluendi & ligandi licet, hereſis utrũq; non habet. Si.n. ſolus petrus ſecũdum hiſtoriam non accepiſſet claues, nequaquàm per modum rei geſtæ figuram gereret unius ac ſolius eccleſię uniuerſalis. Dependet ergo catholicę eccleſiæ ſignificatio figurata in petro ex ueritate rei geſtæ quòd ſolus petrus acceperit claues, & nõ cõtrariatur illi. Si ad inchoationem quoq: ſpectetur. nulla eſt opus declaratione, quoniam manifeſtum ualde eſt corpus dependere a capite, & quòd conuenit capiti, conuenire quoq; corpori in ſuo capite, & ideo ſolum petrum accepiſſe claues, eſt ſolam eccleſiam cuius petrus eſt caput accepiſſe claues in ſuo capite. Quo circa ſolum petrum accepiſſe claues, non excludit ſed infert uniuerſalem eccleſiam illas accepiſſe, ut ſignificatam & inchoatam in petro. Eſſe autem hanc ſanctorum doctrinam, perſpicere potes ex Cypria. uerbis in præcedenti capitulo declaratis, ubi utrũq; modum .ſ. ſignificationis per modum rei geſtæ, & originis eccleſiæ a petro docuit, dum dixit, ſuper unum edificat eccleſiam. ſubdit, & unitatis eiuſdem originem ab uno incipientem auctoritate ſua diſpoſuit. Et rurſus exordium ab unitate proficiſcitur, ut eccleſia Chriſti una monſtretur, ut prædeclaratum eſt. Aug. autem uerba inducta eundem confirmare ſenſum patet ex duobus. primo ex eo quòd aduerbio tantum utitur ad excludendum extenſionem petri ad eccleſiam, dixit.n. ſi petro tantum perinde ac ſi dixiſſet ſi petro ſecundum ſeipſum tantum & non ſecundum quòd ſe extendit ad eccleſiam ſignificandã uel figurate uel connotatiue, ut caput ſignificat corpus cuius eſt caput. Vnde non intulit Augu. ex ſecunda ueritate .ſ. eccleſia habet claues, negationem primę .ſ. ſolus petrus accepit claues, ſed expoſitionem ipſius .ſ. quòd petrus accipiẽs claues ſignificauit eccleſiam, perinde ac ſi dixiſſet quòd non accepit ſecundum ſeipſum tantum, ſed ut extenditur ad eccleſiam uniuerſam ſignificando illam, hic .n. planus eſt ſenſus uerborum Aug. Secũdo ex eo quòd ſubiungit. ſi ergo in perſona petri ſignificati ſunt in eccleſia boni & in Iudæ perſona ſignificati

ſunt

ſunt mali in eccleſia. Hic enim patet ꝙ de ſignificatione per modum rei geſtæ loquitur, nam Iudam inter apoſtolos ſignificare per modum rei geſtę malos in eccleſia, dubium non eſt. Intendit ergo Aug. Petrũ ſecundũ rem geſtam accipientem claues, inferre eccleſiam quoque per ipſum ſignificatam accipere claues. Modus autem quo eccleſia per Petrum vſque ad conſummationem ſeculi accipit claues, eſt ſuauiſſimè diſpoſitus a diuina ſapiẽtia, nam vniuerſalis eccleſia ſicut diſtribuitur in caput, & mẽbra, ita diſtribuitur in ſuaui acceptione clauium, ut in capite quidẽ accipiant per ſucceſsionem, in membris autem per participationem. In capite namq; habet claues regni cœlorum ſecundum actus clauibus adęquatos, in membris autẽ, hoc eſt partialibus eccleſijs, claues habet ſecundum actus ordinis, & partialis iuriſdictionis.

VNDE patet oppoſitum eſſe eius quod apparebat proponẽdo quæſtionem, cùm enim dicimus ſolus Petrus accepit claues regni cœlorum, ſocij compares excluduntur, non illius corpus eccleſia, non illius ſucceſſor excluditur. imo tam eccleſia quàm ſucceſſor in ſolo Petro includitur, quia ex hoc, quòd ſolus Petrus accepit claues regni cœlorum, infertur eaſdem accepiſſe eccleſiam inchoatam ac ſignificatam in ſuo capite, ac propterea eandem ſemper claues habere in capite quidẽ per ſucceſſionem, in membris autem per participationem, ut ſic uerè unum ſit corpus tota eccleſia ſub uno capite. Nec fallaris antiqua ſchiſmaticorum inuectione in catholicos tanquam monſtra fingentes, dũ eccleſiæ caput Petrum dicimus quandoquidem Chriſtus eſt caput corporis ęccleſiæ (ut dicitur ad Colo. 1.) & ſi Petrus quoq; caput eccleſiæ ponitur, duo capita uni corpori non ſine monſtro iunguntur. Friuola ſunt hæc, quoniam Petrus alia ratione caput eccleſiæ dicitur, ab ea ratione qua Chriſtus eſt caput eccleſiæ, Chriſtus.n. eſt caput ratione ſuiipſius, Petrus autem ratione Chriſti. Vnde Chriſtus eſt ſimpliciter, & abſolute caput Petrus autem ideo caput, quia eſt uice caput, eſt.n. loco Chriſti in cœlis reſidentis, caput in terris. Vnde totius eccleſiaſtici corporis unum tantum ponitur caput ſimpliciter, & abſolute. i. Chriſtus loco cuius in terris Petrus non aliud caput, ſed vicecaput conſtitutus eſt. Vnde nulla interuenit monſtruoſitas in eccleſiaſtico corpore, niſi apud nolentes intelligere eccleſiaſtica nomina in ſenſu in quo dicuntur omnibus fere manifeſto. Libet autẽ

intueri hoc in loco omnibus huiusmodi obuiationibus commune esse unum errandi iter, inter omnes siquidem discussas positiones prima ex affirmata iustitie qualitate, negauit substantiæ personam. secunda ex affirmata ecclesia significata, negauit personam Petri significantem. tertia ex affirmata Petri principalitate negauit eius singularitatem. quarta ex affirmato communi parique apostolatu negauit unitatem pastoralis officij in Petro. quinta ex affirmatis ecclesiæ clauibus, negauit solum Petrum accepisse claues. sexta ex affirmato vnico ecclesiæ capite Christo, negauit Petrum esse caput loco Christi. Et simile inuenies inferius cum ex affirmata charitate Petri pastoris, negabitur persona pastoris sine charitate, & ex affirmato pascendi opere, negabitur pastoris autoritas. Aperiantur itaq; lectorum oculi, & laqueos deprehendant.

PROMISSVM ESSE PETRO TOTIVS ECCLESIAE *pontificatum in antedictis promissionibus.* *Cap. 7.*

QVATVOR promissa esse Petro a domino Matthæus Euāgelista in supra allatis refert uerbis, quorum duo ultima, quodcunque liuaueris, & quodcunq; solueris, cōmunicata quoque a domino alijs apostolis idem testatur, prima uero duo, super hanc petram edificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum, propria Petro perseuerarunt. In quibus promitti Petro totius ecclesiæ pontificatum declarandum est, postquā ambæ promissiones amplius dilucidate fuerint.

QVOCIRCA in prima promissione notanda sunt sex, significātius.n. uide primo ecclesiam meam, non ecclesias meas, secundo ecclesiam meam, non aliquam ecclesiam meam, tertio ecclesiam meam, non omnem ecclesiam meam, quarto ecclesiam meam, non indefinite, quinto ecclesiam meam, singulariter seu unicam, sexto ecclesiam meam, sine additione aliqua. Attende sigillatim non dixit ecclesias meas, sed ecclesiam meam, ut una ecclesia significaretur, quæ quàmuis multas comprehendat partiales ecclesias, non propterea scinditur diuiditur, aut multiplicatur ecclesia, sed unitate numerali retenta multas habet partes, sicut vnum corpus multa habet mēbra, iuxta uerbū apostoli ad Col. 1. ipse est caput corporis ecclesiæ. & Can. 6. una est columba mea. Dixit non aliquàm ecclesiam meam, sed ecclesiam meam. ut nō de parte ecclesiæ, nō de particulari aliqua ecclesia, sed de ītegra

seu

ſeu tota eccleſia intelligeres. neque enim decebat diuinam ſapiē tiam aliquam eccleſiam ædificare ſuper vnum petrum, & aliquā non, dei ſiquidem perfecta ſunt opera. Non dixit omnem eccleſiam meam, tum quia multitudinem eccleſiarum ſupponeret diſtributiuum ſignum, cōtra domini ſententiam Io. 10. aliàs oues habeo quæ non ſunt ex ouili, & illas oportet me adducere, & fiet vnum ouile & vnus paſtor. Tum quia ſingulare diſtribui vniuerſaliter, implicat cōtradictoria, niſi uniuerſalitas referatur ad partes integrantes ipſum, quod eſt extra propoſitum, & inferius nihilominus declarabitur, quomodo partes eccleſiæ ędificatæ ſunt ſuper hanc petram. Dixit eccleſiam meam, non indefinitæ, uagū relinquendo intellectum ad quærendum quæ eſſet eccleſia chriſti ædificanda ſuper hanc petram, ſicut dubium reliquit intellectum cum in cena dixit, vnus veſtrum me traditurus eſt certificati enim ſumus per hæc uerba qnòd unica tota chriſti eccleſia ędificata eſt ſuper hanc petram & non ſumus ſuſpenſi relicti. Dixit ergo eccleſiam meam, ut ſingularem unicam ſolamq; ſuam eccleſiam integram (de qua in ſymbolo dicitur quòd eſt una eccleſia catholica) intelligeres. Vnde per ſolum pronomen meam determinauit illam, ut perciperemus quòd de illa una eccleſia loquitur quę eſt chriſti eccleſia ſine additione aliqua (quælibet nanque partialis eccleſia uocatur chriſti eccleſia cum aliqua additione) puta Romana, Antiochena, Conſtantinopolitana &cet. Et hoc non ſolum ſecundum modernum uſum, ſed ſecundum ſacras ſcripturas, ut patet in principio utriuſque epiſtolæ ad Cor. ubi dicitur eccleſiæ quæ eſt Corinthi, & in principio ad Gala. eccleſijs Galathiæ, & ad Theſſa. eccleſiæ Theſſalonicenſium &cet. Habes igitur quid intelligere debeas per eccleſiam meam, idē. ſ. quod intelligis per unam eccleſiam catholicam.

Non deſunt tamen ſophiſticæ importunitates, ex eo ꝙ quælibet particularis eccleſia ueræ eſt chriſti eccleſia, arguentes. De illa eccleſia chriſtus loquitur, de qua uerificatur quòd eſt eccleſia mea. i. chriſti, ſed de qualibet particulari eccleſia uerificatur, quòd eſt eccleſia mea, ergo de qualibet particulari eccleſia chriſtus loquitur, cum dixit ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam. Poteſt ſiquidem facile detegi fallacia argumēti, ad rem ſpectando; & dicendo quòd quęlibet particularis eccleſia eſt quidem eccleſia chriſti, ſed non tota, nec ſine additione aliqua, ſed talis, puta Mediolan. nec ita eſt eccleſia quin ſit pars eccleſiæ,

Ro.ecclesiam ædificatam esse a christo super hanc petram, uerificari non per proprietatem, sed per appropriationem. Quod ex conuenientia & differentia inter ecclesia Ro. & alias manifestatur, commune siquidem est cuilibet particulari ecclesiæ esse partem. Et hinc fit quòd non per proprietatem verificatur de quacunque particulari ecclesia, sed tantummodo de ecclesia catholica, quòd est ędificata super hanc petram, de ipsa enim sola ad literam loquitur christus, dicens super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, in qua tamē omnes partiales christi ecclesiæ clauduntur ut partes in toto. Differt autem Rom. ecclesia ab alijs partialibus ecclesijs propinquitate ad caput ecclesiæ catholicæ, nam ecclesia Rom. in suo proprio capite non solum proxima, sed eadem facta est cum capite ecclesiæ catholicæ, ex facto enim petri unus atque idem factus est pontifex Rom. & pontifex ecclesię catholicę, secundum seipsam uero immediate heret pontifici ecclesiæ catholicæ. Alia autem quecunque partialis ecclesia, nec secundum seipsam immediate iungitur pastori ecclesiæ catholicę, nec secundum suum caput coincidit cum capite ecclesiæ catholicæ. Ob hanc igitur proximitatem, & coniunctionem ecclesiæ Ro. ad pastorem ecclesiæ catholicæ, appropriantur uerba christi ad Rom. ecclesiam potiusquam ad alias, non quòd illi sint propria, sed ecclesiæ catholicæ, ut dictum est. Promisit igitur dominus petro hac prima promissione, super hanc petram edificabo ecclesiam meam, futurum ipsum fundamentum ecclesiæ catholicę.

PER SECVNDAM autem promissionem (tibi dabo claues regni cœlorum) plenitudinem potestatis ecclesiastice eidem promisit quod tripliciter manifestatur. Primo ex ipsa re significata per claues regni cœlorum, potestate scilicet aperiendi & claudendi cœlorum regnum, non his uel illis, sed absolute, ut comprehendantur omnes uiatores, quibus claudi, uel aperiri regnum cœlorum potest. Huiusmodi siquidem potestas, quadruplex potestatis generis sub se comprehendit. hoc est iudiciariam tam in foro pœnitentię quam in foro ecclesiæ, quoniam omnis ecclesiasticus iudex utriusque fori, soluendo, uel ligando aperit, uel claudit regnum cœlorum illi qui soluitur uel ligatur. Potestatem quoque gubernatiuam ecclesiæ catholicæ, nam prouidendo, gubernando, instituendo, disponendo & cete. eiusmodi faciendo, nihil aliud fit quam aperitur

uel

uel clauditur regnum cœlorum. Poteſtatem etiam ad purgatorium extenſam comprǽhendit. ubi nota quòd licet Chriſtus non dederit petro iudiciariam poteſtatem ſuper purgatorium,dedit tamen illi claues regni cœlorum, aperiendi etiam uel claudendi his qui ſunt in purgatorio. Et propterea de poteſtate iudiciaria loquens appoſuit locum .ſ. ſuper terram dicens. quodcunq; ſolueris ſuper terram & quodcunq; ligaueris ſuper terram,eximens per hoc eos qui ſuper terram amplius nõ ſunt, a iudiciali poteſtate petri. Loquens autem de clauibus regni cœlorum,nullum exemit uiatorem cui per eccleſiam poteſt aperiri uel claudi regnum cœlorum, ſed abſolute & illimitate dixit, tibi dabo claues regni cœlorum,ut poſſet petrus cuicũq; uiatori regnum cœlorum aperire poſitiuæ,claudere uero ſaltem negatiue.

Hæc autem dicentes nequaquàm Aug. ſacroſq; canones poteſtatem petri ad excommunicandum etiam defunctos tuentes oppugnamus,immo hinc quod diximus confirmamus. Nam eccleſiaſtica cenſura in defunctos quatenus ſoluit aut ligat ad id reſpicit quod ſuper terram eſt,hoc eſt uiuos,qui ligantur ne communicent aut ſoluuntur ut communicent defuncto,quatenus uero aperit aut claudit regnum cœlorum,ad defunctorum animas reſpicit. quibus uere hinc aperitur aut clauditur regnum cœlorum. Terminatur ergo iudiciaria poteſtas ſuper terram, claues autem regni cœlorum ad omnes uiatores ſe extendunt. Poteſtatem demum imperatiuam uniuerſis ad eccleſiam quomodolibet ſpectantibus,in ordine tamen ad regnum cœlorum,exigit ſiquidem recta ratio ut poteſtas quæ ſupræmum ſortita eſt finem, reliquis omnibus imperet in ordine ad ſupræmum finem, ut facile manifeſtatur inducendo tam in artibus quàm in rectoribus ducibus & principibus. quilibet nẽpe artifex,rector,dux,princeps, ad ſuum finẽ,ac per hoc illis quatenus ad ſuum diriguntur finem, princepes ſuperiorem ſortitus finẽ,ordinata alios artifices, rectores,duces præcipit. Cõſtat aũt regnũ cœlorũ ſupræmũ eſſe finem poteſtatiq; clauium petro promiſſarum reſpondere,reliqua uero omnia temporalia ad hunc finem quandoq; oportere diſponi. Sub hac igitur petri poteſtate comprǽhenditur poſſe imparare regnis & principibus omnibus in ordine ad regnũ cœlorum, nec .n. huiuſmodi imperium aliud eſt quàm aperire & claudere regnum cœlorum,ut de ſe patet. Ex re igitur promiſſa per claues regni cœlorũ,patet primo quòd plenitudo poteſtatis eccleſiaſti

eç petro promiſſa eſt a Chriſto dicẽte,tibi dabo claues regni cœ lorũ. Declaratur deinde idẽ ex modo loquẽdi ſacræ ſcripturæ. Eſa. quidem.22. de Eliachim ſummi ſacerdotis plena poteſtate dicitur,& dabo clauem domus dauid ſuper humerum eius,& aperiet & non erit qui claudat,& claudet & non erit qui aperiat. In nouo quoq; teſtamento Apoc.3. de chriſti poteſtate dicitur,qui habet clauem dauid,aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit. Nec obſtat ſi obijciatur in textu euangelij nõ haberi quòd ſi petrus aperiat nemo claudit,& ſi claudat nemo aperit,quia & ſi non habentur hæc uerba,habetur tamen idem ſenſus.Ex eo ſiquidem quòd de minoribus actibus clauium in euangelio habetur, quodcunq; ligaueris ſuper terram erit ligatũ & in cœlis,& quodcunq; ſolueris ſuper terram erit ſolutum, & in cœlis, manifeſte habetur quòd ita petrus ligat ꝙ nemo ſoluit, & ita ſoluit quòd nemo ligat. quod .n. in terra ligatum in cœlo quoq; ligatum eſt, conſtat ita eſſe ligatum quòd nemo ſoluit, & ſimiliter quod in terra ſolutum in cœlis quoq; ſolutum eſt,conſtat ita eſſe ſolutum quòd nemo ligat.Ex hoc autem ſufficienter habetur quòd ita petrus aperit regnum cœlorum quod nemo claudit,& ita claudit quod nemo aperit,æquum eſt.n. ut non minus, ſed potiori modo poſſint claues petri adequatos ſibi actus quàm actus minores exercere. Et aduerte quòd uerba illa Eſa .22. dicta ſunt de Eliachim in perſona Chriſti,ut glo. ibi dicit.In cuius ſignum Io. euangeliſta eadem repetit de Chriſto, tanquàm monſtrans illum eſſe in Eliachim ſignificatum, & ipſemet Eſa .9. ca. de Chriſto ſcripſerat,& factus eſt principatus ſuper humerum eius,ut oſtendatur clauis ſuper humerum eius principatus ſuper humerũ eius, ac per hoc undiq; percipiamus per claues regni cœlorum plenitudinem poteſtatis ſignificatam. Accedit autem ad hoc teſtimonium à cõſuetudine,in ſignum.n. ſumme poteſtatis claues regni regi offerũtur.Quo circa iungendo ambas promiſſiones cum ex prima petrus futurus ſit fundamentum eccleſiæ catholicæ(ubi in petro officium ſuſtinendi eccleſiam catholicam in fidei ſoliditate ſtatuitur,& pariter eccleſiæ catholicæ neceſſitas inherendi petro ut fundamento imponitur,edificationis .n. ratio expoſcit,ut edificatum neceſitatem habeant inherendi petræ ſuper quam fundatum eſt) ex altera uero petro eccleſię poteſtatis plenitudo pollicita ſit manifeſte liquęt promiſſum huiuſmodi uerbis petro eccleſiæ catholicæ pontificatum eſſe, hæc .n. duo præcipua eſſe in

totius

totius Christianæ ecclesiæ pontifice constat. Ex Matthei euangelistæ igitur uerbis tu es petrus &c. collatis cum alijs euangelijs ac discussis, manifestatum credimus soli petro pontificatum ecclesiæ catholicæ esse promissum a Christo.

PERSONAE PETRI QVAMVIS CHARITATE QVALIficate dictum esse pasce oues meas. cap. 8.

EXPEDITO tractatu de promissionibus soli petro factis a domino apud Matth. tractanda occurrit commissio quam saluator petro fecit apud Ioannem, cum toties ei dixit pasce oues meas. Vbi sicut in antedictis, quatuor dilucidenda occurrunt, hoc est quòd personæ petri, quòd soli dicta hæc intelliguntur ita quòd nusquàm alias cæteris similia dicta sunt, quòd tota ecclesia pascenda commissa est petro, & quòd per hec pontificatus ecclesiæ catholicæ datus est petro.

Quoniam autem soluere nescit qui nodum ignorat, quæ rem dubiam reddere possunt, in horum singulis afferenda sunt. Ex duobus in primis apparet quòd non personę, sed qualificatę personæ dictum est pasce oues meas. Primo ex cognominatione petri, dum appellatus est Simon Ioānis, hoc est obediens gratiæ, neq; .n. frustra (ut beda hæc dicit) sic eum dominus appellauit, sed ad hoc mysterium insinuandū. Deinde ex trina interrogatione diligis me? ubi manifeste amanti dixit pasce oues meas. Ex his .n. apparet quòd non personę, sed personę qualificatæ obedientia diuinę gratiæ & amore ipsius Christi dictum est pasce oues meas.

Hoc in loco obseruandum est ne in extremos declinemus errores, sed media incedamus uia, cum .n. de qualificate personæ officio agitur, quatuor occurrunt. s. persona, qualitas eius, usus officij & rectitudo eius. Quæ omnia licet diuersa sint, heretici tamen nolentes discernere inter potestatis usum & rectitudinem usus, totum qualitati tribuunt, malos Christi ministros cognoscere refutantes, quia qualificati Christi charitate non sunt, tanquàm potestas & rectus potestatis usus idem sint, uel saltem utrumq; qualitati hoc est charitati commissum sit, unde latius aberrantes cuilibet iusto ecclesiasticam arrogant potestatem. Stulti aūt (quorū infinitus est numerus) rectitudinē usus paruipendētes, si personæ ecclesiasticā tribuūt ptātē quicqd sit de charitatis

tis

tis qualitate, fecisse putant satis. Recta uero ac chatolica ratio mediam amplectitur uiam personæ qualificatæ datã,& dari debere ecclesiasticam potestatem censens, ea tamen ratione ut personæ potestas seu potestatis vsus qualitati uero rectitudo usus respondeat. Sic enim vterq; uitatur error, dum sapienter qualificatę personæ committitur vt rectè utatur ecclesiastico ministerio, & si contingit malos esse ministros ecclesia ambiguitati, aut fallacie periculo non subsit, sed per malos etiam bona suscipiat. Et si sapiens quicunq; qualificatæ debet personæ committere rectum vsum officij, hoc maxime decuit sapientiam incarnatam. & propterea tertio a Petro exigit qualitatem charitatis, cõmittendo ei actum optimum, ita quòd exacta charitas bonitatem actus respicit, & ipsa rectitudo seu bonitas actus charitati tribuitur, ut omnes communiter doctor. sonant. Patet autem actum optimum a saluatore Petro committi dicendo pasce oues meas, ex singulis trium dictionum, pascere. n. est conferre nutrimentum, quo oues nutriuntur, augentur, multiplicantur, & uiuunt. Oues dixit non hedos, non boues, non lupos, & id genus homines, luxuriosos, superbos, rapaces, inuidos, maledicos, &c. Meas addidit, ut proprio amore subtracto, amor christi rõ pascendi oues significata explicetur. Ex quibus tribus simul iunctis perspicuum fit, quòd actum optimum cõmittebat Petro dicens pasce oues meas, & quia (ut dictum est) actus optimus nõ potest nisi a charitate Christi prodire, ideo personæ qualificatæ charitate a domino commissus est. Ex hoc autem non sequitur (ut heretici fingunt) quòd qualitati commissum est pastorale officiũ, sed charitati quidem commissa intelligitur bonitas seu rectitudo usus offiicij pastoralis, ipse autem usus personæ commissus intelligitur. Vnde & dominus hoc in loco ter exacta charitate nõn dixit, charitas tua pascat oues meas, sed personam ter alloquitur dicens, pasce tu agnos seu oues meas. Et sicut apud Matth. persona Petri descripta est nomine proprio, & nomine proprio patris carnalis quoad corpus, & internæ reuelationis gratia quo ad animam, ut ex his singulariter Petro conuenientibus personam eius intelligeremus, ita quoque hoc in loco non semel, sed ter eodẽ nomine proprio, & patris carnalis persona Petri secundum carnem describitur Simon Ioannis seu Ione (ut correctiores codices habent) & secundum animam ex propria humiliatione qua cor Christi scientiæ submittit, ter

repetens Domine ſcis, quia amo te: & ex propria contriſtatione, contriſtatus eſt Petrus, &c. ut ex his ſibi proprijs Petri perſonam aperte intelligeremus eſſe illam cui Chriſtus dixit paſce oues meas, ac proinde non dono charitatis, ſed perſonæ cōmiſſum officium paſtorale perciperemus ex exacta autem charitate intelligeremus charitati committi rectitudinē uſus officii paſtoralis, nemo.n.charitate poteſt officio paſtorali rectè uti. Et hoc ſecūndum literalem euangelij ſenſum ſunt, ad myſticum uero ſenſum (unde efficax non poteſt argumentum trahi) ſpectat quòd Simon Ioannis interpretatur obediens gratiæ. Vnde patet quòd Chriſtus nō qualitati, ſed perſonæ Petri qualificate charitate dixit, paſce oues meas, ac proinde ſi decidiſſet Petrus a charitate, non amiſiſſe paſtorale officium, ſed rectum uſum illius, quoniam a charitate pendet non officium, ſed rectitudo uſus, ut planum eſt apud quemlibet catholicum doctorem, & ſolos habet hereticos contradictores.

SOLI PETRO ITA QVOD NON ALIIS APOSTOLIS *dictum eſſe, paſce oues meas.* Cap. 9

QVOD autem ſoli Petro dictum ſit a Christo paſce oues meas, textus ipſe clare manifeſtat, tum ex nomine proprio ſuo, & patris carnalis tertio repetito. tum ex comparatione appoſita ad alios, diligis me plus his? comparatiuum enim diuerſitatem mōſtrat ipſius ad alios apoſtolos præſentes quibus comparatur. tum ex propria Petri paſsione, qua contriſtatus deſcribitur ex tertia interrogatione memor negationis Chriſti prædictæ ſibi olim ipſo parato mori, ita ut locus dubitationi nō relinquatur. Et quoniam hæc fuerunt Petro data reſurrectionē domini, alijs apoſtolis, nec antea, nec poſtea inuenitur ſimile quid dictum, reſtat ut omnino ſoli Petro dictum ſit paſce oues meas. Nec obſtat quòd eccleſia apoſtolos omnes uocat paſtores dominici gregis in prefatione (quos operis tui uicarios eidem contuliſti præeſſe paſtores) quando hoc ad apoſtolatū manifeſte refertur, & propterea eo modo dicuntur paſtores dominici gregis, quo ad apoſtolatum ſpectat paſtoralis cura. ut autem apoſtoli nomen teſtatur, paſtorale exercitium ad apoſtolos ſpectat ut ad legatos Chriſti, & ſic hoc eſt ut legati Chriſti dicun-

dicuntur pastores dominici gregis. Petrus autem (ut ex supradictis & dicendis patebit) constitutus est ut ordinarius pastor etiam ipsorum apostolorum, & hoc significant Christi uerba, pasce oues meas.

PETRO SOLI VNIVERSAM COMMITTI ECCLESIAM, *per hæc uerba christi pasce oues meas.* Cap. 10.

VNIVERSAM autem committi ecclesiam petro per hæc uerba pasce oues meas, sophistice in dubium uertitur ex sex. Primo, quia non dicitur pasce oues meas omnes, si n. tota ecclesia comprahensa esset, dici debuisset omnes oues meas, sicut dictum est docete omnes gentes Matth. ult. Secundo, quia nihil impossibile commissum est a Christo, uniuersam autem per orbem ecclesiam pasci ab uno est impossibile. Et si dicatur quòd unus per alios posset, pasce totum orbem. Contra, quia dominus dixit pasce, & non dixit fac pascere oues meas, hoc.n. etiam ethnicus posset facere committere.s. alijs ut pascerent oues Christi. Tertio, quia peccasset petrus si non omnes solus pauisset, si omnes soli commisse sunt. Quarto, quia petrus nullum apostolum misit, & quilibet apostolus ordinauit episcopos absq; petri auctoritate. Quinto, quia confitemur apostolos in diuersas mundi partes tanquàm suas portiones distributos.

Sexto, quia petrus circuncisionis. tantum oues sortitus est, ut patet ad Gal. 2. Vbi dicit paulus cum uidissent quòd creditum est mihi euangelium præputij, sicut & petro circuncisionis, qui n. operatus est petro in apostolatũ circunsionis operatus est mihi inter gentes.

QVOD manifeste autem exorbitent hæc a uero euangelij sensu, non est difficile aperire. Dicendo siquidem pasce oues meas, oportet aut omnes, aut istas, aut nullas, uel uage oues committi pascendas. Et quidem quòd non has uel illas determinate commiserit, uerba ipsa testantur, quòd uero nullas, ueritati aduersatur ꝙ autẽ uage reliquerit & christi sapientiæ derogat & ueritati pronominis adiũcti cõtrariatur. sapientis.n. gubernatoris & potentis definite prouidere, non est uagã relinquære prouisionem suam. Et constat quòd ex hoc ipso quòd solo pronomine meas demonstrat oues, non uage seu indefinite loquitur, sed ex hoc ip

ſo quòd nullas ſuas eximit, omnes ſuas comprehendit dicendo paſce oues meas. Et obſerua peruerſitatem exponendi, quando apud Matth. dicitur ſuper hanc petram edificabo eccleſiã meam de omni eccleſia Chriſti intelligendum putant, ne unam ſolam eccleſiam ſuper petram edificatam fateantur, quãdo uero apud Ioannem petro dicitur paſce oues meas, indefinite exponunt, ne oues Chriſti ſub uno paſtore compræhendant. Ibi rem ſingularem unam.ſ. eccleſiam catholicam, contra omnem rationem diſtribuunt uniuerſaliter, hic res diuerſas, multas.ſ. oues diſtribuere uniuerſaliter recuſant, ut hinc uideas falſos eſſe eorum ſenſus, falſum.n. etiam a ſeipſo diſſonat. Et per oppoſitum quia uero omnia conſonant, eccleſiaſticus ſenſus ſicut habet quòd ibi ita unica intelligitur eccleſia catholica, ut compræhendãtur omnes Chriſti particulares eccleſiæ in ea tanquàm partes in toto, ita hic oues Chriſti ita intelliguntur explicate per pronomen meas, ut nulla relinquatur quæ ſub pronomine meas comprehenditur.

Et propterea non oportuit apponere omnes, quia quæcunq; oues ad quas extenditur pronomen meas, compræhenduntur cum dicitur paſce oues meas, ſicut Io. x. omnes compræhenſæ ſunt Chriſti oues cum dixit dominus, animam meam pono pro ouibus meis, & rurſus oues meæ uocem meam audiunt &c. Vnde li meas uniuerſalis ſigni ſupplere effectum altiori ratione neceſſario appoſitum patet, & propterea non eſſe ſimile iudicium de hoc tex. & illo, docete omnes gentes. ibi .n. tam ſuas quàm non ſuas per electionem gentes docendas mandauit, hic uero oues ſuas paſcendas commiſit ſufficienter, per li meas compræhendens omnes, ut ratione & teſtimonio ſcripturæ monſtratum eſt clariſſime conſtare ex eodem euangeliſta.

Et hinc confirmatur ſenſus catholicus, quoniam quod ibi chriſtus promiſit, hic exhibuit, & propterea quia ibi totam eccleſiam promiſit, hec omnes oues commiſit. Et confirmatur rurſus ex uerbis domini Io .x. alias oues habeo quæ non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere, & fiet unum ouile & unus paſtor, ſi .n. ex ouibus omnibus ouile unum conſtare debet ſub uno paſtore, conſequens eſt ut cum unus paſtor inſtituitur & dicitur paſce oues meas, illius unius ouilis cura committatur. Dubitandum .n. forte fuiſſet ſi plura haberet Chriſtus ouilia, de quibus ſuis ouibus loq uæretur. cum autem unum tantum ouile ſe habere teſtetur, dubitari non poteſt quas ſuas oues committat, niſi

quis

quis adeo decipiat ut de parte tantum ouilis curam committat. Et confirmatur rursus hæc sensus ex sanctorum expositione, quorum auctoritates latius inferius afferentur. Vnde Theophilus hic dicit. finito prandio commissionem ouium mundi petro commendat, non alij. Ad secundam uero obiectionem dicitur, quòd non est imposibile; sed necessarium atq; utile omnes christi oues pasci ab uno ut catholicæ ecclesiæ capite. In hoc autem pascendi modo. s. ut a capite catholicæ ecclesiæ, clauditur quòd christi oues diuersis coadiuuātibus membris pascuntur a capite, sicut totum corpus a capite regitur coadiuuantibus alijs membris. Vnde non est dicendum ꝙ petrus pasc. i. facit pascere, sed quòd ipse ut caput per alia cōmembra coadiuuantia pascit omnes christi oues. quod nō posse per principem laicum aut quemcunq; alium qui non est caput ecclesiæ fieri constat. Tantoq; posibilius est a petro pasci omnes christi oues, quanto petrus uicarius est christi uiuentis, regnantis & assistentis ad dirigendum, inspirandum atq; adiuuandum.

Vnde patet solucio tertiæ obiectionis, commissum est. n. petro soli non ut solus omni modo, sed ut solus tanquàm caput catholicæ ecclesiæ pascat, omnes christi oues. & propterea non peccat si per commembra adiuuatur ad pascendum christi oues, sed peccaret si comcaput ecclesiæ catholicæ sustineret.

Ad quartam dicitur, petrum nullum misisse apostolum, quia preuentus est a Christo domino, qui misit apostolos Ioan. 20. sicut misit me pater & ego mitto uos. Et propterea poterant auctoritate aplicatus episcopatos ordinare absq; habita a petro facultate. Ad quintam dicitur, quòd distributio apostolorum ad apostolatus executionē spectat, & nihil penitus obstat pâstorali officio petri, sicut in nullo eius autoritas imminuita est ex hoc quòd christus apostolos misit, hoc. n. ad legationem illud uero ad executionem pertinet.

Et per hoc etiam soluitur sexta obiectio, nam quantum ad executionem apostolatus paulus loquitur, ut ipsa uerba clare testantur. qui operatus est in apostolatum. Cum his. n. diuersis executionibus euidenter stat unitas pastoralis, cure apud petrum.

Petro

PETRO PER HAEC VERBA PASCE OVES meas, commissum a Christo Pontificatum totius ecclesiæ esse. Cap. 11.

ECCLESIAE totius pontificatum petro per hæc uerba collatum inficiantur aliqui. Primo, quia pascere non significat principari aut esse primum. Secundo, quia verbum christi est uel exhortatoriũ uel præceptorium ad pascendũ, non ad subijciendum oues. Et si dicatur, pascere non potest nisi superior, quid ad me? quęre locum ubi uerba sunt conferentia petro potestatem super ecclesiam, hic enim solummodo pascere committitur.

VERVM difficile non est pontificatum monstrare sub his verbis datum. Pascere siquidẽ christi oues, actus est auctoritatis in pascente, utilitatis in ouibus, finis in christo. Eo nanque quòd christus suos, ut oues pascendas petro commisit, meridiana luce clarius patet, quòd ipsum præfecit alijs, ut pastorem ouibus.

NON oportet ergo alium quærere locum ubi petro potestas data est super ecclesiam, quoniam hic locus eam attestatur datam, nisi quis usque adeo decipiat, ut petro dictũ putet pasce oues meas non officio pastoris, sed officio mercenarij. Quæ etiam insipientia confutatur ex trina, ex actione charitatis christi a petro, cui enim amore christi pascende oues committuntur, procul abest amor mercenarius. Vnde etsi pascere non significat principari, significat tamen actum ecclesiastici principis. & rursus si non significat principari, præsupponit tamen principatum quia præsupponit pastorem. Vnde & bene respondebatur, quòd pascere non potest nisi superior. Et cum dicitur quid ad me? respondetur multum profecto ex ipsa ratione connexorũ, habent enim hoc, vt altero collato reliquum tributum intelligatur. Quo fit, ut si pascere non potest nisi superior, cui datum est pascere, datum quoque est esse superiorem, unde ex hoc etiã capite liquet quòd non est alius quærendus locus scripturę, ubi petrus factus est super ecclesiam, quoniam hic clare habetur.

Affirmamus autem christi uerbum preceptorium esse, nam si apostolo Paulo ve est si non euangelizauerit, multo magis Petro ve est si non pauerit oues christi. Sed non pręceptorium solummodo est christi verbum, sed institutorium, nam si in condi-

tione primæ partis uniuersi uerbum dei instituit creaturas precipuas,& simul proprium earum opus præcepit (iuxta illud,statuit ea in æternum,& in seculum seculi,preceptum posuit & non preteribit) par est vt in creatione christianæ ecclesiæ primum eius membrum eodem uerbo perfecerit, precipiendo summum pontificatus opus & instituendo ipsum pontificatum. Eo uero ipso quo petro ut pascat christi oues committitur, christianus populus,ut oues iubetur se habere ad petrum,frustra enim committerentur,ut oues pascendę a petro,nisi ut oues exhiberentur eidem a communi domino. Vnde necessitas non solùm pastus, sed subiectionis in uerbis domini significatur cum dicitur pasce oues meas. Attestante;ét hoc Aug.hic exponente pascere, nō solum docere, sed regere, dum dicit oues ipsas pascendas,hoc est docendas regendasque committit.& Chryso. pasce oues meas, fratrum curam suscipe,& glo. ex alchui. pascere oues est credentes in christo ne a fide deficiant confortare, terrena subsidia si necesse est subditis prouidere, & exempla uirtutis cū uerbo prędicationis impendere,aduersarijs obsistere,errātes subditos corrigere. Quocirca etsi pascere non significat principari, significat tamen christi oues regere, in quo clauditur principari. etsi non significat principari, trahit tamen secum principari, sicut trahit secum requirere,reducere,alligare,consolidare, custodire,& sanare,quorū meminit dominus Ezec.34. unde & petrus princeps apostolorum & princeps super plebem christi constitutus dicitur,& iuxta Greg.uerba ad mauri. cura ei totius ecclesię, & principatus committitur.

Et si quæratur quare dominus commisit pontificatum petro nō sub uocabulo prælationis seu auctoritatis, uel dignitatis, sed actus pascendi suas oues? In promptu ratio est, & ex parte rei, quia prelatio seu auctoritas est propter pascere oues christi, & non econtra. Et ex parte appetitus regulandi,quia non locus superior,non dignitas,aut auctoritas ambienda est,sed pastus ouium christi appetendus in pontificatu, iuxta quod apostolus postea dixit,qui episcopatum desiderat bonum opus desiderat. Et ex parte scripturæ adimplendæ,dixerat enim ante passionē Luc. 22. reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem exercent in eos benefici uocantur, uos autem non sic, sed qui maior est in uobis fiat sicut minor. Hinc enim a ministeriali actu pascendi christi oues significauit pontificatum tacitum, tanquam

annexum

annexum quid & non ęstimandum nisi propter utilitatem ouiũ christi. cuius oppositum cõtingit in regibus & dominis gentiũ, qui ad hoc ut regnent & domini sint omnia ordinant.

Porro commissum inter actus pontificios opus præcipuum, petri monstrat pontificatum, pascere siquidem electos præcipuus est pontificis actus. Nam sicut ad supremam diuinæ prouidentiæ partem spectat cura electorum (ad quorum felicitatem, non solum cœli motum ordinauit, testante Io. in Apoc. ca. 6. dictum est illis, ut requiescerent adhuc modicum tempus donec impleatur numerus conseruorum eorum, sed etiam ipsemet descendit de cœlis, & homo factus, crucifixus, mortuus, sepultus &cet. omnia sustinuit propter electos) ita ad summam ecclesiasticã curam, quã pontificatum uocamus, spectare oportet pascere electos. Constat autem solos electos significari cum dicitur pasce oues meas, testante hoc ipso domino Ioan. 10. dicente. oues meę uocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me, & ego uitam eternam do eis, & non peribunt in ęternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea.

Nec propterea Petri Pontificatus quasi ad solos electos se extendat, restrictus est, sed subordinatus electorum pastui hinc est omnis circa alios Pontificatus actus. Sicut enim secundum uniuersi ordinem unicus cœli motus propter implendum numerum est electorum, & idem tamen etiam ad propagandos non electos se extendit, & secundum ordinem gratię summæ bonus pastor christus animam suam posuit pro ouibus suis, hoc est electis, & tamen eadem mors pro totius mundi uita fuit, ita in sacris mysterijs summus Pontificatus propter pascendos est electos, & idem non electos comprehendit. Nec immerito, quoniam eiusdem est cura finis & dispositio eorum quæ sunt ad finem, uita autem electorum finis est gubernationis aliorum. Oĩa inquit apostolus 2. ad Thi. 2. sustineo propter electos, & ad Ro. 8. omnia electis donata testatur, & super omnia bona domini cõstituendi affirmantur electi Matth. 23. Nec silentio inuocatos propterea dixerim pręscitos, quoniam sub agnorum noĩe comprehendi aliquos præscitorum nõ inconuenit, sunt.n. christiani multi imperfecti semper discẽtes, & nunquã ad perfectionem omnis peruenientes, quos dominus pascendos simul cum ouibus, hoc est electis commisit petro. Vnde bis commisit agnos, & tertio oues, non solum quia imperfecti maiore egẽt cura, sed ut

ipso

ipso numero diuersitatem insinuaret agnorum suorum, hoc est Christianorum communem uitam ducentium, dum alij reprobi, alij electi sunt. oues autem semel, & vltimo committuntur, quia omnes Christi oues inter electos sunt, & crescens oratio ad summum terminatur. Et cum omnes pastorali petri curæ committantur, soli agni, & oues pascendæ cōmittuntur, Lupi siquidem Leones, & Vrsi cōmisi intelligūtur cauendi fugādi, aut exterminandi. Vnde nullus a petri potificatu exemptus relinquitur, etiam si solum fuisset illi commissum pasce oues meas, propter quas fiunt omnia, utpote quibus omnia cooperantur in bonum, ut apostolus ad Roma. 8. testatur. Fit autem rursum huius excellentia commissi operis manifestior, discurrendo per pastoralia pontificiaq; opera, nam sex illos actus pastorales Ezech. 34. positos (.f. requirere quod perierat, reducere quod abiectū erat, alligare quòd confractum fuerat, consolidare quod erat infirmum, sanare quod erat ęgrotum, custodire quod pingue, & forte) ad pastum ouium ordinari testatur dominus, arguens de his pastores dicens. ve pastoribus Israel qui pascebant semet ipsos, nonne greges a pastoribus pascuntur? lac comedebatis, & lanis operiebamini, &c. Vbi rationem omissionis manifeste reddit ex eo quòd nō oues, sed semetipsos pastores mali pascūt, tanquam omnium horum operum ratio sit vacare ad pascendū ipsas oues. Actus quoque iudiciales qui in ecclesia fiunt tam in foro penitentiæ, quàm in foro contentioso, ad pascendas Christi oues ordinari non est dubium. Aperire demum, & claudere regnum cœlorum ad pastum ouium sic spectant, quòd aperire regnum cœlorum est pascere oues Christi, claudere autem illud ad pastum earundem ordinatur, quandoquidem ad bonum refertur electorum, quibus omnia cooperantur in bonum. Constat igitur si colligantur cuncta significata per hanc promissionē pasce oues meas, commissum Petro esse totius ecclesiæ pontificatum. Nec ut noua hæc cudimus, sed a patribus, quæ didicimus proferimus, eorundem attestatione Petri pontificatum firmantes, ut in ultimo patebit capitulo.

PETRVM HABERE EX CHRISTI INSTITVTIONE *successorem in pontificatu ecclesiæ catholicæ.* Cap. 12.

FIRMATO Petri pontificatu ecclesiæ catholicæ, oportet de successore eius tractare. Et ut intelligatur manifeste dif-

ferentia inter catholicos, & schismaticos, prænotandum est in quo conuenimus, & in quo dissentimus. cōcorditer siquidem fatemur Petrum apostolorum principem, &c. fuisse Ro.pontificem, sicut Iacobus apostolus fuit pontifex Hierosolimitanus, & propterea quemlibet Rom.episcopum successorem esse Petri in pontificatu Ro. ecclesiæ, sicut quilibet Hierosolymitanus episcopus successor est Iacobi in pontificatu Hierosolymitanæ ecclesiæ. Concorditer quoque affirmamus Hierosolymitanū episcopum non succedere Iacobo nisi in Hierosolymitanæ ecclesiæ episcopatu, non.n.succedit Iacobo in auctoritate apostolatus. Sed statim dissentimus, cum inferre conantur Rom.Pontificem non succedere Petro nisi in episcopatu Roma. eccles. fatemur, enim catholici Roman. Pontificem succedere Petro non solum in episcopatu Roma.ecclesi. sed etiam in Pontificatu ecclesię catholicæ. Vbi si perspicaciter scrutari fuerimus, uidebimus duo superesse tractanda, an.s. Petrus habeat diuino iure successorem in pontificatu ecclesiæ catholicæ, & an huiusmodi successor sit Roman. Pontifex. Schismatici enim negant Roman. Pontificē episcopum esse ecclesiæ catholicæ, & pręnegant oportere institutione diuina aliquem unum succedere Petro in regimine totius ecclesiæ, & ante omnia negant Petrum institutum a Christo Pontificem ecclesiæ catholicæ. Cum autem iam declarauerimus huiusmodi Petri Pontificatum, superest ut primo an habeat aliquem successorem, & demum an ille sit Rom. Pontifex tractemus.

Et iuxta præfixum modum afferenda censui argumenta, quibus contra unicum Petri successorem in Pontificatu ecclesiæ catholicæ insurgitur. Arguitur ergo primo ex coniunctis. Si hæc uerba Christi ad Petrum, tibi dabo claues regni cœlorum Matth. 16. & pasce oues meas Ioan. ultim. extenduntur ad successorem, par est ut uerba antetia concomitantia, & subsequētia dicta Petro a Christo, intelligantur quoque dicta non soli Petro, sed successori, sed hoc constat esse falsum, ut patet sigillatim discurrendo. Nam apud Matth. dominus præmittit tu es Petrus, & post subiungit reprehendendo Petrum, uade post me Sathana, quia non sapis, quæ Dei sunt. similiter apud Ioann. præmittitur, diligis me plus his? & similia concomitanter interponuntur cum Petri responsionibus, & postea subiungitur, cum esses iunior cingebas te, & cætera. nihil autem horum

horum ſpectat ad ſucceſſorem ſecundum literalem ſenſum, ergo nec illa uerba, tibi dabo & paſce oues meas, ſunt ad literam dicta petro & ſucceſſori, ſed ſicut reliqua myſticæ applicantur ad ſucceſſores, ita & hæc. Secundo ex ſimilibus. Verba chriſti Luc. uigeſimſecundo, ego rogaui pro te &c. non ſunt ad literam dicta petro, & ſucceſſori, ergo nec illa, tibi dabo claues, & paſce oues meas &c. ſunt dicta Petro pro ſe, & ſucceſſore. Conſequentia tenet a ſimili, præſertim cum iſte tex. a ſacris doctoribus afferatur pro ſoliditate ſucceſſionis Petri in fide. Antecedens uero manifeſtatur ex eo quòd ibi dicitur, & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos. ſi enim de quolibet ſucceſſore hęc dicta ſint, oporteret ſucceſſorem quemlibet auerſum quandoque eſſe uel fuiſſe, ut de ipſo poſſit uerificari, & tu aliquando conuerſus, ſicut petrus auerſus fuit negando chriſtum cum periurio, & poſtea conuerſus confirmauit fratres ſuos.

Tertio ex alijs eidem Petro a domino dictis, puta antequam gallus cantet, ter me negabis Matth. 26. & uade ad mare & mitte hamum &c. Matth. 17. cur enim huiuſmodi ſoli perſonæ Petri ita quòd non ſucceſſori dicta exponunt, illa autem tibi dabo, & paſce, ad ſucceſſorem referuntur? uoluntarie enim hoc fieri vr. Quarto ex omiſſis. Nullibi ſiquidem dixit chriſtus ſe loqui in illis uerbis Petro pro ſe, & ſucceſſore, cum tamen debuiſſet hoc docere, cum hoc ut unum de neceſſario credibilibus proponatur eccleſię, & ipſe Eſa. 5. dixerint, quid eſt quod debui ultra facere vineæ meę, & non feci ei? ſi enim totum quod debitum erat effecit ſynagogæ Iudæorum multo magis totum effecit eccleſiæ chriſtianæ. Et augetur hoc argumentum, ex hoc quòd dominus Matth. vlt. dicit. ecce ego uobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi. Vbi quia ſe fore in toto hoc tẽpore cum eccleſia nos certificare uoluit, dicendo, ecce ego uobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſeculi, manifeſtauit quòd ad diſcipulos pro ſe & ſucceſſoribus eorum loquebatur. Hinc. n. arguitur quòd ſi Petro & ſucceſſori intendiſſet hæc dicere, expli caſſet, aut inſinuaſſet ſucceſſorem ſicut inſinuauit ibi ſucceſſores diſcipulorum. Quinto ex coapoſtolis. Quænam ratio eſt, ut nullus aliorum apoſtolorum habeat ſucceſſorem in apoſtolatu, & ſolus Petrus habeat? Et rurſus quæ ratio eſt, ut apoſtolorum ſucceſſores ſint & dicantur epiſcopi (quos conſtat eſſe æquales, unde & fratres uocantur) & unus tantum epiſcopus ſucceſſor ſit

petri super totã ecclĩã? Et rursus ut prætactũ est, quæ rõ suffert: vt episcopus Hierosolymitanus succedat Iacob in episcopatu illius ecclesiæ, & non in apostolatu, successor autẽ petri succedat ei in apostolatu ac pontificatu totius ecclesiæ? hoc enim non nisi humana ratione, aut volũtate factum ur̃, cum scripturæ desit auctoritas. Deinde arguitur ducendo ad inconuenientia multa. Et primo. Si ad solum petrum refertur christi uerbũ, ergo nõ ad successorem, & iterum, ergo cum petro claues uenerunt, & abierunt. Et probantur sequelæ, quia non potest ad plures pertinere quod ad unum tantum dicitur. Secundo, quia si ad successorem extenditur, ergo necessaria ratione & ad alios apostolos, quia tunc erant præsentes, successores autem petri nondum erant. Tertio, quia ridiculum esset quòd omnium ecclesiarum idem baptisma, eadem eucharistia, eadem confirmatio, idem uerbum dei, idem sacerdotium, eadem pœnitentiæ, unctionis, matrimonij & reliqua sacramenta, eadem fides, spes, charitas, gratia, mors, vita, gloria esset, una hæc tẽporalis potẽtia vni tributa esset successori petri per uerbum dei, quod cõmune est omnibus.

Quarto. Si unus episcopus iure diuino cæteris præfertur, manifeste Hiero in epistola ad Euandrum quæ habetur. 93. di. ca. legimus. hæresim docet, non solum ipse, sed Petrus, Paulus, Ioãnes, Lucas, quos inducit irrefragabiles autores. Patet enim ibi episcopos eosdem esse cum presbyteris, & episcopos æquales esse.

Quinto, quia idem Hier. super epistolam ad Tim. & habetur. 95. di. ca. olim. dicit. Sicut ergo presbyteri sciunt se ex ecclesiæ consuetudine ei qui sibi præpositus fuerit esse subiectos, ita episcopi nouerint, se magis consuetudine quam dispensationis dominicæ ueritate presbyteris esse maiores, & in communi debere ecclesiam regere. Non ergo diuino iure unus Petri successor episcopus maior est aliis.

AD huius rei euidentiam considerandum est, triplici uia manifestum fieri hæc christi uerba toties repetita Petro, non solum pro se, sed pro successore suo dicta esse. Prima uia ex ipsis uerbis domini cum dixit, pasce oues meas, procedit. Nam dicendo pasce oues meas, unum ouium suarum pastorem instituit (ut ipsa uerba testantur, absque ulteriori probatione) pastor autem significat ordinarium rectorem ouium, ut patet tum ex ipsis nominibus pastoris & ouium, tum ex ipsa ratione pascendi. Tum quia oportet eum qui ordinarie gerit curam ouium, uel mer-

cenarium uel pastorem esse, sed mercenarius non est, quia cum uidet lupum uenientem fugit, & non pertinet ad eum de ouibus quia mercenarius est, ut dicitur Ioan. 10. relinquitur ergo quòd is qui ordinarie curam ouium gerit pastor est. Constat autem pastorem utpote ordinarium officialem, non finiri morte illius qui pastorale officium exercebat, sed per successionem oportere durare. Et hinc fit, ut institutio pastoris sit institutio perpetui officij, ac per hoc quod, in prima institutione pastori tribuitur, pro quolibet successore eidem datur. Vnde ex hoc ipso quòd dominus dicendo, pasce oues meas, pastorem totius ecclesiæ instituit, pastorale officium totius ecclesiæ statuit ex tunc & in seculum seculi, & consequenter quod dedit tunc Petro, significauit se dare cuilibet Petri successori in Petro. Rursus dicendo pasce oues meas, perpetuitatem pastoris intelligendam ex alio capite monstrauit, nam oues suas duraturas sciebat, & dixit usque ad consummationem seculi in præsentis miseriæ ouili uno, & propterea eo ipso quo ouibus in uno ouili duraturis usque ad consummationem seculi prouidit de pastore uno, dicendo Petro pasce oues meas, significauit se prouidere de uno pastore usque ad consummationem seculi. Habemus ergo dupliciter ex ipsis euangelii uerbis a domino institutum esse quemlibet Petri successorem pastorem totius ecclesiæ in ipso beato Petro.

Secunda uia ex rationibus fundatis super sacra scriptura procedit, tum quia desipientis est putare christum prouidisse de pastore suarum ouium pro parte temporis, & ea minima, qua scilicet uixit Petrus, & non pro toto, & tam prolixo tempore usque ad consummationem seculi, quo durant suæ oues. Tum quia rationabile est, ut uniuersalitas temporis cointelligatur uniuersalitati locorum, & proinde quia dicendo pasce oues meas, oues suas ubique terrarum comprehendit, consequens est, ut easdem pro quocunque futuro tempore comprehendat. Tum quia christus synagogæ dicens, quid ultra debui facere uineæ meæ, & non feci? insufficienter prouidisset christianæ ecclesiæ constituens eam unum ouile sine uno pastore coeuo ouili, conuersante cum ouibus suauiter, hoc est sensibiliter secundum modum ipsarum ouium. utpote quæ uiuunt non sola spirituali, sed sensitiua natura, cum tamen de ipso scriptum sit. attingit a fine ad finem fortiter & disponit omnia suauiter Sap. 8. Tertia autem & ea optima pariter &

certi-

certissima uia procedit expressa diuina reuelatione facta ecclesiæ suæ sanctæ. Vt.n. inferius de uerbo ad uerbum afferentur auctoritates, manifeste habetur quòd in hoc sensu sanctis inumeris & a sacris concilijs ubibus intellecta est instô pontificatus petri super totam ecclesiam a Christo facta. Certo, autem certius est illum esse uerum scripturæ sensum quem concorditer tradentibus sanctis, uniuersalis Synodi diffinitione accedente habemus. Fatemur igitur absq; omni hesitatione quemlibet petri successorem, institutum in beato petro esse pastorem totius ecclesiæ.

AD primum ergo argumentum in oppositum de concomitantibus, dicitur præcedentia concomitantia & subsequentia inueniri duplicia, uel pertinentia ad pastorale officium uel non pertinentia ad hoc. Et de pertinentibus quidem ad pastorale officium (quale est illud, uade post me Sathana, ut patet in ipso euangelij textu) non oportet esse solicitum an spectent ad successorem, de pertinentibus autem dicitur quòd eo modo quo pertinent ad officium pastorale, eodem modo pertinent ad successorem. Vnde ut ad singula descendatur quia uerba præmissa apud Matth. beatus es Simon bar Iona &c. non spectant ad pontificatum, sed ad confessionem quam fecerat petrus (ut declaratum est) nec ad successorem pertinent. Quod uero dicitur, tu es petrus & super hanc petram &c. quia ad pontificatum totius ecclesiæ necessario pertinet, ad successorem quoq; pertinere oportet, necesse est.n. successorem petri esse petrum.i. in fide solidum, ut super hanc petram christus edificet ecclesiam suam. Difficultates autem quæ circa hoc sunt, in sequenti tractabuntur capitulo.

Quod autem dicitur apud Io. diligis me & amas me? quodam modo ad pastorale officium spectat & quodammodo non. Nam rectitudo pastoralis officij amorem christi exigit ipsum autem pastorale officium sine christi amore potest & haberi & exerceri, & propterea amor christi ad successorem quoque spectat quantum ad rectitudinem utendi pastorali officio, non autem quantum ad habendum uel exercendum ipsum pastorale officium.

Et similiter quod adiungitur cum esses iunior, licet cum petro finitum sit quantum ad prophetiæ consummationem, quantum tamen ad insinuatam præparationem animi pastoralis ad ponendum animam pro ouibus christi, & frequentem euentum persecutionum aut mortis pro christi ouibus bono pastori, ad successoris rectitudinem atq; fortitudinem pertinet. Ad secundum

dicitur

dicitur, quòd uerba illa domini iuxta regulam de pertinentibus uel impertinentibus ad officium pastorale, quia ad pastorale spe ctat officium confirmare fratres, petro pro se & successore dicta intelleguntur. Vnde Theo. hæc dicit, Hoc autem petro dixit, eo quòd superbire poterat in his quæ promissa erant a Christo. Ea rursus postquàm me negato ploraueris ac penitueris, corroborte ceteros, cum te principem apostolorum deputauerim, hoc. n. de cet te, qui mecum robur es & petra ecclesiæ. Cyrillus quoq; hoc dicit. omissis ceteris uenit ad petrum ceteris prælatum. Nec propterea oportet quemlibet petri succesorem cadere a christi charitate, hæc. n. domini uerba non necessitatem sed possibilitatem auersionis a charitate cum indeficientia fidei significant, sic ut si auerti contingat, conuersus confirmet fratres suos. Indefidentia itaq; fidei in petro & ipsius successione impetrata asseritur, confirmatio fratrum imponitur, auersio posibilis significatur, conuersio prædicitur. Et hoc insinuat aduerbium aliquando, ex hoc. n. quòd non semper sed aliquando conuersus prædicitur, auersio quoq; quòd quandoque futura sit insinuatur. Ad quod uerificandum non oportet quemlibet successorem auerti, sed sat est & nimis etiam quòd quandoq; successor aliquis auertatur a christi charitate. Ad tertium patere pōt iam solutio, nam sola ea quæ dicta sunt petro pertinentia ad pastorale officium, dicta sunt sibi pro se & successore ad literam, reliqua autem ad literam dicta sunt sibi soli. Ad quartum (quod maxime urgebat) iam patet responsio, significauit. n. xp̄s ipse in petro cuilibet eius successori se loqui, eo ipso ꝙ instituit eū pastorē ouiū suarū. tum ex parte officij pastoralis, tum ex perpetuitate ouium suarum, ut prædeclaratum est. Vnde non minus apatuit hęc in petro eius sucessorem quàm aparuerit apud Matth. in discipulis suis eo. um successores, ibi. n. ex uno tantum capite. s. diuturnitate sucessionem significauit, hic uero ex duobus. s. & ex officio pastorali & ex perpetuitate ouium suarum, ut prędeclaratum est. Ad quintum dicitur, quòd nō est eadē ratio de successione in apostolatu & de successione in pontificatu, apostolus. n. ut ipsum nomen testatur, sonat ab alio missum seu legatum (iuxta illud apostoli 2. ad cor. 5. legatione pro christo fungimur, & ad Eph. 6. legatione fungor in cathena ista) non est autem legatorum uendicare sibi successores, sed finitur legatio cū legato, nisi a domino alius mittatur. Pastor autem ordinarium officium sonat, cuius est habere

bere successoré,& propterea ecclesia nō habet apostolos qui suc cesserint in apostola tu,christi apostolis, sed habet episcopos succedentes apostolis,n ō quo ad apost olatus auctoritaté,sed quantum ad episcopalem,tam dignitatem quàm auctoritatem. Vnde si formaliter & exactissime loquendū est,nec petrus habet successoré in apostolatu. tum quia apostolatū cōmunem habebat cum reliquis apl'is,paresq; in apostolatu oēs fuerūt,ac per hoc par est ratio in apostolatus successione de omnibus. tū quia experiētia testatur nullius petri successoris libellos quātuncūq; sanctos inter sacras esse scripturas,usq; adeo ut epistola pauli ad philemonem,quàmuis commendatitia unius seruuli,inter sacras computetur scripturas. Veruntamen quia successor petri succedens ei in pastorali officio ouium christi(quod est pontificatus mundi) ex hoc ipso succedit pręcipuo apostolatus officio,quod ut diuus Th.dicit,erat gubernare catholicam ecclesiam,hoc.n. communiter apostolis omnibus a christo delegatum fuit,hoc petro singulariter pastorali officio datum est,hoc solus petri successor hereditat ex hoc ipso,quòd succedit petro in pontificatu ecclesiæ catholicæ.Hinc igitur sola successoris petri,sedes uocaт & est sedes apostolica,ut pote ea in qua sola auctoritas gubernandi ecclesiā catholicam(quæ inter facultates legatas apostolis summum tenet locum) residet,hinc successor petri apostolicus,hinc eius dignitas seu officium apostolatus,hinc eius auctoritas apostolica uocatur,ut pote complectens supremam omnibus apostolis tributam auctoritatem. Vnde solutio patet omnium quæsitorum. & cur solus petrus inter apostolos habet successorem in apostolica auctoritate,quia.s.solus institutus est a christo pastor ouium suarum. Et quo pacto cum hoc stat episcopos omnes succedere apostolis in episcopali dignitate & auctoritate, & quatenus episcopos esse omnes pares,hoc.n. nihil omnino obstat ueritati declaratę. Et quare episcopus Hierosolimus non succedit Iacobo in auctoritate apostolica,episcopus autem ro. succedit petro in apostolica auctoritate?quia.s. petrus auctoritatem apostolicam habuit ēt ut ordinarius pastor a christo institutus super uniuerso ouili suo,Iacobus autem eam habuit tantum ut apostolus. Et hoc nō ratiōe aut uoluntate humana factum, sed christi ueri dei institutione ordinatum esse mōstratum est, dum petrum solum pastorem suarum ouium istituit dicens.pasce oues meas.

AD argumenta deinde allata ducendo ad inconueniens, respondendo

ſpondendo ad primum dicitur ſequelas nihil ualere. Ad probationem autem (quia nõ poteſt ad plures pertinere, quod ad unũ tantum dicitur (reſpondetur ad innumeros ſucceſſores poſſe pertinere quod ad unum tantum officialem inſtituendo dicitur, quoniam quod ſibi dicitur, cuilibet ſuccedenti intelligitur dictũ, & propterea dictum Petro primo paſtori Chriſti ouium inſtituto, cuilibet ei ſuccedenti in huiuſmodi officio paſtorali dictum eſt. Et eadem eſt ratio de promiſsionibus eidem factis.

Ad ſecundum ſimiliter dicitur ſequela nihil ualere, nec eſſe maiorem, aut parem rationẽ quòd extendantur hæc uerba ad alios apoſtolos qui erant præſentes quàm ad ſucceſſorem Petri, quoniam quilibet ſucceſſor, licet in ſeipſo tunc non eſſet, erat tamen in ipſo Petro ſub eadem officij forma. quo conſtat modo non fuiſſe alios apoſtolos in Petro, quoniam nullus ſub eadem officij forma fuit, aut futurus fuit. Ad tertium dicitur, quòd nõ ridiculum, ſed diuine rationi conſentaneum eſt, ut omnium eccleſiarum communicantium in eiſdem ſacramentis, &c. ſicut eſt unum numero ouile inſtitutum a uerbo dei communi omnibus, ita ſit unus numero paſtor illius unius ouilis inſtitutus ab eodem uerbo dei communi omnibus. Hoc ſiquidem diligenter perſpectum, non eſt uni particulari eccleſiæ, aut perſonæ conſulere, ſed unitati ouilis prouidere, ac per hæc ſicut unitas ouilis communis eſt eccleſijs omnibus particularibus, ita unitas paſtoris ad omnium eſt utilitatem eccleſiarum. Et ſic optime adipletur qđ apoſtolus dixit j. ad Corinth. 3. omnia ueſtra ſunt, ſiue Paulus ſiue apollo ſiue cephas. Ad quartum dicitur ſimul, & ad quintum, conſequentias nihil ualere, utpote ex impertinentibus ad propoſitum deductas. Dicta ſiquidem a Hiero. in utroq; loco, impertinentia ſunt ad propoſitum, utpote, quæ de epiſcopis, & presbyteris quatenus epiſcopi, & presbyteri ſunt dicũtur, æqualitas namq; ſeu idẽtitas diuino iure inter epiſcopos, & presbyteros ſiue ſit ſiue non ſit, nihil refert ad unitatem paſtoris totius eccleſiæ, non. n. ideo unus eſt paſtor totius eccleſiæ, quia epiſcopus maior eſt presbytero, ſed ideo quia unus eſt ſucceſſor Petri, ſiue presbyteratus ſiue epiſcopatus ſit maximus in eccleſia Dei ordo. Equalitas autem diuino iure epiſcoporum inter ſe, quatenus epiſcopi ſunt, non eget probatione, quoniam illam aſſerimus, ſed impertinens eſt propoſito, quoniam non ideo unus eſt paſtor totius eccleſię, quia unus epiſcopus eſt ſacratior altero

(omnes.n.episcopi sunt æquales in episcopatus ordine, & non est magis, aut plus episcopus successor petri, quàm quicunque alius episcopus, sicut non est magis presbyter quàm quicunque alius presbyter) sed ideo unus est pastor totius ecclesiæ, & reliquis prælatus episcopis atq; presbyteris, quia unus est successor Petri. unde patet ex hoc quòd diuino iure a Christo instituto, vnus presbyter siue episcopus Petri successor ceteris episcopis, & presbyteris immo toti ecclesiæ præfertur, non sequi Hierony. & allatos a Hiero. Petrum, Paulum, Ioannem, Lucam, heresim docere, ut arguentes audent inferre, sed prudens lector intelligit dicta horum impertinēter deducta ad propositū.

ROMANVM PONTIFICEM SVCCEDERE PETRO IN *pontificatu totius ecclesiæ.* *cap. 13.*

SVPPOSITA Petri successione, oportet monstrare quis sit ille successor Petri in pastorali cura totius ecclesiæ, habet.n. proprias difficultates an is sit Roma. episcopus. Obijcitur igitur in primis ex parte temporis, quia Roman.pontifex natus est per multos annos post Petri pontificatum, cum prius Petrus sederit Antiochiæ, & per multos annos ante absq; particulari aliqua sede fuerit. Et confirmatur hæc ratio arguendo sicut arguit apostolus ad Roman. 4. ubi probat ex circunstantia temporis, & facti, Abraham non ex circuncisione, sed ex fide iustificatum: nulla alia ratione usus, quàm quòd Abraham ante circuncisionem fuerit iustus apud Deum per fidem. Si hoc eius argumentum ualet, necesse est ualere, & hoc.s.Petrus, quando claues accepit a Christo, nondum erat episcopus vrbis Romę, sed erat unus inter apostolos, ergo claues non sunt ei datæ secundū quòd postea uel factus, uel mutatus est loco, uel officio (sicut Abrahę non est iustitia reputata qualiscunq; post fidem factus fuerit) sed prout fuit apostolus tantum. Secundo. Si Ro.pont. esset Petri successor in cura totius ecclesiæ (de hac.n.successione ne contingat idem sepius replicari, semper loquimur, nisi quandoq; explicemus de sola succesſiōe in episcopatu Romano nos loqui) oporteret de quolibet Ro.Ponti. uerificari uerba Christi spectātia necessario ad successorē Petri, sed non de quolibet Roma.pontifice hęc uerificari oportet, ergo Roman. potifex non est successor Petri. Probatur autem destructio consequentis, ex eo quòd Roma. pontifex potest labi in hæresim. & sic non verificabun-

ficabuntur de eo uerba Christi tu es Petrus, id est, in fide solidus, neq; super hanc petram edificabo ecclesiam meam, quoniam soliditas fidei in ipso super quam edificanda est ecclesia, non inueniretur, nec ego rogaui pro te ut non deficiat fides tua. quæ omnia ad successorem petri dicta esse monstratum est.
Tertio, quia non omnis ro. pontifex habet christi charitatem, quam tamen tertio christus exegit in institucione officij pastoralis, non est ergo petri successor qui exacte a christo tunc in petro charitati non succedit. Quarto, quia non omnis ro. pontifex pascit oues christi, sed multi eorum pascunt oues suas, dum ad propriam gloriam, auctoritatẽ, utilitatem & alia huiusmodi pontificatum exercẽt. Dicente autem domino pasce oues meas, significauit petri successores aut pastores esse debere ouium christi, ipsum amantes, & illas pascentes doctrina, iustitia & alijs huiusmodi, aut si non amant & docent, nihil hoc uerbum ad eos pertinere, ac per hoc non esse petri successores. Quinto, quia prisci Ro. pontifices recusauerunt se uniuersales appellari, Greg. n. senis epistolis hoc reprehendit, & narrat prædecessores suos hoc renuisse. Si. n. Greg. cum alijs noluit uocari episcopus uniuersalis, consequens est quòd non erat aut non se credebat uniuersalem episcopum, idem autem sonat pontifex uniuersalis & pontifex totius ecclesiæ. Non succedit ergo Ro. põtifex petro in pontificatu totius ecclesiæ. Sexto Concilium Nicenum (ut scribitur lib. x. ca. 6. hist. ecclesiæ) statuit sic. Et apud Alexandriam uel in urbe Roma, uetusta consuetudo seruetur, ut uel ille egypti uel hic suburbanarum ecclesiasticarum solicitudinem gerat. Si. n. Ro. pontifex successor esset petri in pontificatu totius ecclesiæ, non præsumpsisset Nice. concilium fines sue solicitudini decernere in suburbanis ecclesijs. Septimo. Si Ro. pontifex christi institutione præest toti ecclesiæ ut christi uicarius generalis, sequitur peccasse & peccare omnes qui non fuerunt & qui non sunt sub Ro. pontificis obiecta. Et hinc sequitur primo primitiuam ecclesiam totam errasse, cum adhuc non esset Ro. pontifex. Sequitur deinde tot sanctos & martyres usq; ad. xl. annos post christum errasse, cum tunc non recognosceretur Ro. potifex ut pastor totius ecclesiæ. Sequitur postea Asiã, Africam atq; Greciam in damnatione fuisse, utpote non recognoscentes Ro. pontificem ut omnium caput. Sequitur demum Christianos qui hodie sunt in Perside, india, scythia totoq; oriente damnari, eo

quòd non subsunt Ro. pontifici. Manifestatur autem hos non re cognouisse Ro. pontificem, eo quòd non ab ipso seu eius auctoritate eorum episcopi sunt instituti, eorum concilia sunt celebrata. Octauo. Hiero. de uiris illust. scribit, quòd Achatius episcopus Cesariensis discipulus Eusebij Pamphili imperante Constantio Liberium Papam deposuerit, & felicem cõstituerit. Constat autem hoc repugnare primatui Ro. ponti. si totius ecclesiæ antistes esset. Nono. Si ulla ecclesia est prima & mater omnium ecclesiarum & a christo domino immediate fundata, non est alia nisi ecclesia Hyerosolimitana, quæ per multos annos fuit ante Romanam, unde exierunt omnes apostoli & episcopi ad uniuersum orbem terrarum. In cuius signũ ab omnibus ecclesiijs etiam Romana collectę soluebantur ecclesiæ Hierosolymitanæ.

AD huius rei euidentiam consideranda sunt duo. primum unde est. secundum unde scitur Ro. pontificem succedere petro. Circa primũ aũt distinguẽdum est de ratione succedendi & ratione succedẽtis, nã ratio succedẽdi est nõ euangelica institutio, sed sub secutũ factũ petri, quo ecclesia Ro. appropriata est petro appropriatiõe firmata. Declaro singula, cautũ reddendo lectorem in primis quòd aliud est succedere petro, & aliud est succedere petro hunc. s. Ro. pontificem. Rõ. n. quòd petrus habeat successorem institutio est euangelica, qua dominus in petro pastorale totius mundi instituit officium, ut in præcedentibus manifestatum est. Ratio uero quòd petro succedat hic, hoc est Ro. pontifex, non est institutio euangelica, tum quia euangelica uoce non est ecclesia Ro. appropriata petro, sed tota ecclesia comissa sibi, dum dicitur, pasce oues meas, & propterea si petrus perseuerasset usq; ad finem ut incepit absq; appropriatione alicuius particularis ecclesię, nec Ro. põtifex nec aliquis alius particularis episcopus esset petri successor, sed migrante ad cœlum petro, fuisset unus electus in episcopũ catholicę ecclesię qui successor fuisset petri. Tum quia si petrus in sede Antiochena quã sibi primus appropriauit perseuerasset usq; ad mortem, non Ro. pontifex sed antiochenus successor esset petri. Tũ quia si petrus discessisset ex Roma, non tantum loco sed sede, ita ꝙ alibi sedem elegisset, non successisset Ro. pontifex petro. sicut nec modo succedit petro Antiochenus, quia inde discessit mutando nõ solum locũ sed sedẽ. Ex his. n. patet non ex euangelica institutione ortũ habere ꝙ Ro. põtifex succedat petro. euãgelica siquidẽ instõ de his mutationibus

tionibus nō ſe impedit,ſed ſubſequētibus factis diſponēdi hoc reliquit. Quocirca, ex eo ꝙ appropriatiōe firmata, Ro. eccleſia Petri pontificatui addicta eſt,inde ortum eſt ut Rom. Pontifex Petro ſuccedat. Appropriationem autem firmatam dicimus, quia Petri morte firmata eſt, & quia chriſti auctoritate robur firmitatis obtinuit.Nam(ut eccleſia cantat,& Ambro. in oratione contra Auxentium,de baſilicis tradendis,quam habes in lib.5. epiſtolarum Amb.poſt.32.epiſtolam aſſerit,& ante ipſum in li.3.de excidio Hieroſolymitano ca.2. Egeſippus affirmat) uolenti Petro ex urbe Roma diſcedere obuians chriſtus iuſsit, ut Romæ mortem pateretur,eidem dicendo,uenio Romam iterum crucifigi,ut non nuda Petri mors Romę, ſed mors iuſſa a chriſto in urbe Roma,firmaret Ro. ſedem in Petri ſucceſſione. Si ad ortum itaque atque initium ſucceſſionis Ro. pontificis Petro ſpectes, rationem ſuccedendi inuenies fuiſſe eccleſiæ Ro. appropriationem ad pontificatum Petri, firmatam & Petri morte & chriſti mandato. Cum autem dicimus Petrum & Ro. pontificē & pontificem eccleſiæ catholicæ,non duos intelligas pontificatus,non enim ſunt duo in actu, ſed in potentia tantum, hoc eſt,quia potuiſſent eſſe duo, ut patet ex dictis. Vnde non ſe habēt ſicut duo epiſcopatus uniti,non erat ſiquid eſt in Ro. eccleſia epiſcopatus ante Petrum, ſed ipſe Petrus Ro. eccleſiam euexit in pontificatum, non alium quam ſuum quem ſecum uehebat, ita quòd pontificatus Petri quem a chriſto habuit relatum ad eccleſiam catholicam,retulit ipſe Petrus ad eccleſiam Ro.appropriando ſibi illam. Confert autem non nihil hęc pontificatus unitas ad hoc, ut idem ſit Ro.pontifex & pontifex eccleſiæ catholicę, non ſolū unitate perſonæ,ſed identitate pontificatus. In cuius ſignum nō dantur Ro.pontifici duo pallia,ſed unum tantum,cum tamē plura dari conſtet habenti plures pontificatus,quibus debentur pallia. Si autem de ratione ſuccedentis eſt ſermo,euangelica inſtitutio ratio inuenitur ſuccedentis. Ro. ſiquidem pontifex Petro ſuccedens auctoritatem habet apoſtolicam ab euangelica chriſti uoce,paſce oues meas, nam cuilibet Petri ſucceſſori in Petro dixit chriſtus paſce oues meas. Licet itaque apoſtolicam ſedem Ro. eſſe Pontificis, initium habuerit ex appropriatione eccleſiæ Ro.ad petrum,ex quo tamē firmatum ſic eſt,eoipſo quo aliquis uerus eſt Ro. ponti. uerus eſt pontifex eccleſiæ catholicæ a chriſto in beato Petro inſtitutus. Manifeſtum eſt igitur unde Ro.pō

tifex

tifex est Petri successor, at totius ecclesiæ pastor.

Scitur autem hoc diuina reuelatione facta, tum uniuersali ecclesiæ, tum sanctis doct. innumeris, tum sacris concilijs. Nullus siquidem christianus dubitare permittitur ex diuina prodire reuelatione quicquid ad fidei christianæ rõnem spectans (de quorum numero hoc constat per decre. unam sanctam, esse) contestatum inuenitur a præfatis. Communis christianorum & olim & nunc & semper confessio fuit, est, & erit Romani pont. sedem solam esse sedem apostolicam, hoc autem nihil aliud est quam fateri Ro. pontificem petri successorem, esse rectorem catholicæ ecclesiæ. nã in apl'ica sede (nisi quis propriam ignoret vocem) clauditur apostolica auctoritas, in apostolica autẽ auctoritate facultatem regendi totam ecclesiam includi, intelligunt exercitati in sacris literis. Et hoc usqueadeo est clarũ, ut concorditer dicatur apostolicę auctoritati a christo orbem commissum terrarũ, sic vt quilibet apl's ubicunque contingeret ipsum fore instituebat ecclesias, instituebat episcopos, & id genus reliqua faciebat, ut eorum etiam gesta testantur. Vnde cum. 1. ad Cor. 12. dicitur. posuit deus in ecclesia primum apostolos, dicit glo. interli. omnium ordinatores, & iudices, manifestans apostolicam auctoritatem esse omnium ordinatricem & iudicem. Confitendo igitur apostolicæ auctoritatis sedem, confitemur uelimus nolimus sedem ordinatricem & iudicem omnium. Hanc autem esse intentionem confitentium, ex eo etiam aperitur quòd, solã successoris Petri sedem apostolicam confitemur. Extat siquidẽ Hierosolymitana sedes, in qua Iacobus apostolus sedit, cuius successor est episcopus Hierosolymitanus, cur sedes illa in qua Iacobus apostolus sedit (quæ prius tempore fuit quam quæcunque alia partialis sedes) non est ipsa quoque sedes apostolica, nisi quia in illa non est auctoritas apostolica, & in ista est? Nam si ex sola successione ad personam apostoli affirmaretur a christi finibus sedes apostolica, dubium non est quòd multę essent sedes apostolicæ, & Hierosolymitana sedes esset apostolica, & Ro. sedes esset apostolica. modo autem quia unicam tantum nouit christianus populus sedem apostolicam, eamq; Ro. pont. sedem esse plena uoce confitetur, clarum relinquitur per sedem apostolicam intelligi sedem auctoritatis apostolicæ. Et confirmatur, quia sicut in episcopali sede clauditur pontificia auctoritas, & in archiepiscopali sede auctoritas archiepiscopalis, & in sede pa

triarchali auctoritas patriarchalis, ita in sede apostolica clauditur auctoritas apostolica, ac per hoc queadmodum christianus populus ad huiusmodi sedes recurrens, ad dictas auctoritates recurrere intendit, ita ad apostolicam sedem recurrens, aut ipsam quomodolibet uenerãs, auctoritatem apostolicam confitetur. Porro imperfectione sedis apostolicæ clauditur eius diuinæ institutionis confessio, nam quia secundum ueritatem apostolica tam sedes quàm auctoritas a solo christo est & esse potest, a quo solo possunt apostoli fieri (neque enim minus est apostolicam sedem ac auctoritatem quam apostolum instituere, sicut non minus est episcopalem auctoritatem ac sedem facere quam episcopum) necesse est, ut qui apostolicam confitentur sedem, a Iesu christo immediate illius esse auctoritatem fateantur, diuinoque proinde iure institutam illam esse profiteantur. Et hinc habes ꝙ doctores confitentes Ro. pontificis sedem apostolicam aut apostolatum aut auctoritatem apostolicam, fatentur Ro. pontificẽ esse totius ecclesię rectorem, quod notandum ualde est, & secundum se, & ne oporteat sæpe repeti in auctoritatibus sanctorum &c.

ANTEQVAM autem auctoritates afferantur, ad obiecta respondẽdum est. Ad primũ ergo dicitur, nihil obstare successioni ro. ponti. petrum quatenus ro. pontifex fuit, natum esse post acceptas claues, sufficit enim successori natum esse ante mortem eius cui succedit. Ad argumentum autem formatum ad similitudinem argumenti Pauli Apostoli de iustificatione Abrahæ, respondetur militare illud, non contra nostram sententiam, sed potius contra arguentes. Manifestatur autem hoc distinguẽdo, si est in Abraham reputationem iustitię a iustitia reputata, ita proportionaliter in Petro acceptationem clauium a clauibus acceptis. Nam quemadmodum reputatio ad iustitiam, Abrahæ conuenit ex fide, & non ex circuncisione postea subsecuta, ita petro acceptio clauium conuenit ex pontificatu ecclesiæ catholicæ (tunc enim datæ sunt ei claues quando factus est pastor christiani ouilis) & non ex ecclesia romana seu pontifi. roman. postea subsecuto. Et similiter quemadmodum iustitia reputata Abrahæ, non est restricta ad statum præputij, sed est extensa ad subsecutum statum circuncisionis (dicente apostolo ibidem, ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei qui ex lege est solum

&c.

etcetera.)ita acceptæ claues extensæ sunt ad subsecutum postea petri pontificatum Ro.rursus quemadmodum abrahe iustitia reputata appropriata est subsecutę circuncisioni,seu ipsi abrahę ut postea pater factus est circuncisiōis,sic ut eius semē ex circūcisione prælatum sit omnibus in consummatiōe iustiæ promissionum & benedictionum Abrahæ(dicente apostolo ad Gal.3.abrahe dictæ sunt promissiones & semini eius qui est christus, quem constat ex circuncisione natum)ita acceptæ claues appropriatę sunt ecclesiæ RO. seu petro,ut factus postea est pontifex Ro.sic ut per ipsam aperiatur regnum cœlorum omnibus cognationibus terræ.Vnde patet quòd ex huiusmodi argumēto etsi habetur quòd acceptio clauium non pertinet ad petrum nisi secundum quòd erat tunc cum accepit claues (erat autem non solum apostolus sed pastor ouium christi) non tamen habetur ꝙ acceptæ claues restrictæ sint & conclusæ ad statum illum pręcise,sed subsequēdo similitudinem Abrahæ habetur quòd claues accepte & extense appropriate sunt ad pontificatum RO. secundum mutationem qua & loco & officio appropriata est petro ecclesia RO. Ad secundum dicitur posse dupliciter intelligi successorem petri seu RO. ponti. non posse esse infidelem seu hereticum. Vel de ipsius persona in ordine ad ecclesiam catholicam,uel de ipsius persona secundum seipsam.Et utroq; modo uerificatur,& utrūq; expræssit dominus in euangelio.Fidem n.solidam in petro & successoribus suis secundum proprias personas,significauit dominus & dicens tu es petrus, in præsenti,& dicens ego rogaui pro te ut non deficiat fides tua. in futuro.Fidem uero eiusdem in ordine ad ecclesiam,significauit dominus & dicens,super hanc petram edificabo ecclesiam meam,& dicens confirma fratres tuos. Nec obstat personæ RO. pontificis fidei secundum propriam personam, quòd illa persona potest esse heretica, quoniam quàm primum definit esse fidelis,definit etiam esse petri successor secundum rei ueritatem & apud deum,apud cuius tribunal qui non credit iam iudicatus est,ut dicitur Io.3. quicquid sit secundum forum ecclesiasticum.Ex quo tamen idem habetur,nam ex hoc ipso quòd ille homo qui uocatur petri successor ex casu a fide, iudicio etiam inuitus subijcitur ecclesiæ,manifestatur ipsum non esse amplius petri successorem secundum ueritatem, nam si uere esset petri successor iudex esset totius ecclesiæ, & non esset illi subiectus inuitus.Ex soliditate autem in fide personę RO. pont. in ordine ad

eccleſiam, prouenit vt errare non poſſit ſententialiter diffiniendo de fide chriſtiana, quoniam in huiuſmodi diffinitione conſtruitur fides uniuerſalis eccleſię, & per eam edificatur eccleſia Chriſti ab ipſo Chriſto ſuper petram ſedis apoſtolicæ. Impoſſibile autem eſſe conſtat, vniuerſalem eccleſiam errare in fide. Libet autem intueri, quàm ſuauiter commendata ſit huiuſmodi fidei diffinitio uoce euangelica. fide ſiquidem conſtrui eccleſiam conſtât, cum ſit (ut ad Heb. x. dicitur) ſperandarum ſubſtantia rerum, & ideo edificandi, & confirmandi actui reſpondet. uterque enim ſubſtantiam edificij reſpicit. Sed quoniam fides donum Dei eſt, idcirco Chriſtus ſibiipſi attribuit edificationem eccleſię ſuper ſedem apoſtolicam, dicens, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam. firmare uero fideles fluctuãtes in ambiguitatibus, & quæſtionibus, quæ circa fidem emergunt, quia miniſteriale opus eſt Petri, & ſucceſſoris, ideo dicitur Petro, & ſucceſſori confirma fratres tuos, quicquid enim agit ſedes apoſtolica diffiniendo de fide, nihil aliud eſt, quàm declarare quid ſub fide a Chriſto data continetur, ſic enim confirmat fratres ſuos. Vnde, & in Calcedonen. ſynodo dixerunt patres, quòd congregati in Conſtantinopolitano concilio doctrinam de ſpirituſancto tradiderunt, non quod minus eſſet in præcedentibus qui apud Niceam congregati ſunt inferentes, ſed intellectum aduerſus hereticos declarantes. Et hinc oritur ut diffinitis de fide ab apoſtolica ſede, ſubſit etiam ipſe Roman. Pont. ſicut ſubeſt fidei, non enim alicui propterea de nouo ſubijcitur, ſed quod implicite credebat tenetur explicite credere, ex hoc quòd fides ſufficienter explicata eſt quo ad hæc, quę prius explicata non erãt fidei ueritati ſubeſſe. At ſi cui quàm mira in hac reſponſione dicta apparebunt, meminerit ſcriptum eſſe, mirabilia teſtimonia tua. ſunt enim hęc Ieſu Chriſti teſtimonia. Sed quid mirari fidelis debet de tali tantaque diuinæ gratię aſſiſtentia ſuo in terris uicario, cum Cayphæ Pont. ſynagogæ minus legitimo ac perſecutori ipſius Chriſti, aſtiterit ad prophetandum ratione pontificatus, teſtante Ioann. Euangeliſta dum dicit, a ſemetipſo non dixit, ſed cum eſſet pontifex anni illius prophetauit, quòd Ieſus erat moriturus pro gente Ioann. xj. Cur enim Ioannes hoc docuit, cur hoc reuelauit, niſi ut diuinam aſſiſtentiam peculiarem pontifici eſſe reuelaret?

Ad tertium dicitur ꝙ exacta trina dilectio a Petro rectitudinē respicit pastoralis officij. & propterea qui non succedit Petro in dilectione Christi, nequaquàm succedit eidem in bonitate pastoralis exercitij, sed pastor est officio, & nomine, mercenarius autem studio, & exercitationē. Ad quartum dicitur, quòd amare, & pascere oues Christi; spectat ad successores Petri sub ratione commissi, & debiti, Christus.n.cōmisit ut pasceret oues suas, & ad hoc successor tenetur, & ad hoc se obligauit suscipiē do pontificatnm. Vnde si nec amat, nec pascit, non propterea locus iste ad ipsum non spectat, nam multum ad eum spectat pascere Christi oues, ad quem spectat ut præceptum, & ex officio debitum. Exigit quippe locus iste pascentem, & amantem, quia exigit vt amare, & pascere debeat. Et quamuis non amans, nec pascens indignus sit pastorali. officio, & mereretur illo priuari, non esse tamen propterea priuatum ex utroque testamento dicimus. Ezech. siquidem 34. reprehenduntur mali pastores, qui non dei gregem, sed semetipsos pascabant, appositis propheticis minis priuationis pastoralis officij per ipsum Deum exercende, pastores tamen reliquuntur. Matth. quoque 23. super Cathedram inquit dominus Moysi sederunt scribe, & Pharisei, quæcunque, dixerint uobis seruate, & facite, secundum uero opera eorū nolite facere. Ad quintum dicitur Greg. prædecessorum uestigia imitatū refutasse se uniuersalem appellari, ea ratione ut ipse millies dicit, quia si unus vniuersalis episcopus dicitur, solus ipse episcopus videtur dici, & sic cæteris episcopatus tolleretur. Non autem ea ratione quòd Roman. Pontif. auctoritas restricta sit, & in vniuersalē non se extendat ecclesiam, superbum enim uocabulum utpote reliquorum episcoporum iniuriam præ se ferens horruit Greg. & non rem apostolice auctoritatis extendentis se ad uniuersalem ecclesiam. Vnde post inferius ad Mauricium Imperat. afferendo uerba de Petri auctoritate super totam ecclesiam, subiungit de Petro. Cura ei totius ecclesiæ, & principatus committitur, & tamen vniuersalis apostolus non uocatur. Vbi patet Greg. simul affirmare curam totius ecclesiæ, & negare uniuersalis uocabulū. Propter quod posteriores pontifices Roman. rem tenentes, nec a Greg. humilitate discedentes, uniuersalis nomen a recto in obliquum transtulerunt, & subscribunt se in hodiernum diem. Ego. N. episcopus ecclesiæ catholicæ.

Ad se-

Ad ſextū dicitur, quòd aliud eſt loqui de auctoritate, & aliud de executione, cum auctoritate ſiquidem ro. ponti. ſuper totam eccleſiam, mos fuit laudabilis, ut nō exequeretur papa ea quæ ad particulares aliarum eccleſiarum curas pertinebant, niſi caſus aliquis id exegiſſet. Et hinc mos fuit, ut epiſcopi ab archiepiſcopis confirmarentur, curati ab epiſcopis darentur, & innuata ſimilia fiebant. Et hęc eſt illa uetuſta conſuetudo cuius meminit Nicenum conc. quod annuente rom. ponti. ibi per ſuos legatos præſente de obſeruatione huius uetuſtæ conſuetudinis ſtatuit. Ex hoc autem non ſequitur ſtatutum eſſe de auctoritate ro. ponti. aut læſam fuiſſe illius auctoritatem, ſicut nec hodie minuitur, aut læditur ro. ponti. auctoritas ex eo quòd in multis prouincijs ro. pon. obediētibus, huiuſmodi executiones per prouinciales fiūt.

Ad ſeptimū dicitur, quòd ro. pon. chriſti inſtitutione eſſe prælatum cęteris, poteſt dupliciter intelligi. uel quo ad rationem initij, & ſic falſum eſt, iuxta ſuperius declarata. Vel præſuppoſita appropriatione eccleſiæ ro. ad petrum, & ſic ueriſſimum eſt. & propterea conceditur ſequela. ſ. omnes peccare & peccaſſe qui eum non recognouerunt ut prælatum. Et cum infertur primo, quòd primitiua eccleſia erraſſet, negatur ſequela, quoniam tunc adhuc non fuerat appropriatio eccleſiæ roma. ad petrum, qua præſuppoſita pont. rom. præeſt omnibus. Sufficiebat ſiquidē tunc quòd tota eccleſia recognoſceret petrum, ut totius eccleſiæ paſtorē, poſt appropriatam autem ro. eccleſiam oportet recognoſcere rom. pon. ſucceſſorem petri, paſtorem totius eccleſiæ, non quatenus eſt rom. pont. ſed quatenus eſt ſucceſſor petri, per ſe & formaliter loquendo. Cum uero infertur ſecundo quòd tot martyres, & ſancti ad quadringentos an. peccaſſent, quia non recognouerunt roma. pon. reſpondetur falſum eſſe huiuſmodi martyres, & ſanctos non recognouiſſe roma. pon. a principio enim eccleſiæ petrus recognitus eſt, & ſucceſſiue rom. pon. ei ſuccedens, ut ſubſequentes manifeſtant auctoritates ſanctorum. Et ſimiliter cum tertio infertur Aſiam Africam & Greciam erraſſe, quia non fuerunt ſubditæ roma. eccleſiæ. manifeſte erratur, & quæ falſiſſima comprobantur inducuntur, plenum ſiquidem regiſtrum Grego. curis Aſiæ Africæ & Greciæ, teſtatur oppoſitum.

Quod demum inducitur chriſtianos hodie Orientales nō ſubeſſe ro. eccleſiæ (niſi de ſchiſmaticis ſit ſermo) falſum eſſe, ex geſtis in concilio Floren. ſub Eugenio. 4. patere poteſt, ibi ſiqui-

dem Iacobitæ, Armeni atque Greci roma. pon. ut pastorem totius ecclesiæ recognoscere se confessi sunt. Ad probationem autem subinnctam, quia nec episcopi ibi a papa instituuntur, nec concilia eorum papæ fiunt auctoritate, iam patet quid dicẽdum est. s. quòd huiusmodi executionum consuetudo in quibuscunque prouincijs, papæ nec tollit, nec lędit auctoritatem. Veruntamen pluries nostra ætate visum est ab Orientalibus missum ad rom. pon. pro surrogando episcopo, seu confirmando electo, & tempore Alexandri. 6. & Iulij. 2. Ad octauum dicitur, nos de iure diuino loqui, arguentes autem obijciunt damnatum uiolentiæ factum, ut ipsamet uerba Hiero. testantur, ait enim, Achatius intantum claruit, ut in locum Liberij felicem Arrianum substitueret. Vnde Felix ille in catalogo pontificum non est computãdus, ut testatur Aug. ĩ epistola ad Generosum, & est epistola. 165. Ibi siquidem August. a petro usque ad tunc temporis rom. pon. Anastasium singulos successiue recensens, Liberio Damasum successorem ponit, non Felicem. Ad nonum dicitur, rom. ecclesiæ appellatione intelligi posse uel ipsum corpus rom. ecclesia secundum se, uel secundum suum caput, & quòd licet roma. ecclesia secundum reliqua eius membra non sit prima, nec mater omnium ecclesiarum, nec immediate instituta a christo, ipsa tamen eadem ecclesia rom. secundum suum caput petrum ac petri successorẽ, prima est ac mater & magistra omnium ecclesiarum, & immediate a christo euangelica uoce auctoritatem, ac firmitatem habẽs, ut prædeclaratum est. Vnde tam canonum quam sanctorum sententiæ rom. ecclesiam primam, magistram, matremque ecclesiarum omnium, aut a christo domino euangelica uoce fundatam, firmatamq; sonantes, ueræ sunt ratione capitis. Et hoc intendunt qui hæc scripserunt, ut ex eo patet quòd eorum sententia fundatur super uerbis domini ad petrum, qui caput fuit & in suis successoribus est ecclesiæ rom. Vnde nihil obstãt huic primatui quæ de Hierosolymitana ecclesia afferuntur, nam illa non fuit prior petro, sed subdita fuit petro. Collectæ autem ecclesiæ Hierosolymitanæ, non ut prælatæ, sed ut indigenti ab alijs dabantur, ut patet ad Gal. secundo, unde impertinentes sunt ad propositum.

AVCTORITATES SANCTORVM ANTIquorum, & conciliorum, affirmantes in Petro ac Ro.pont. successore Petri totius ecclesiæ pontificatum institutum. Cap. 14.

RELIQVVM est, ut illis quoque fiat satis, qui nesciūt a priscis ecclesiæ patribus in Asia, Africa, & Europa veneratum esse ro.pon. ut totius ecclesiæ particularem non humana, sed diuina ratione. s. quia in petro institutus est rector ecclesię uniuersalis. Afferendas propterea censui grecorum, & latinorū antiquorum ecclesiæ patrum ac doctorum sententias, non omnes, nec omnium, sed tot, ut sufficiant ad claram notitiam quòd ro.pon. petri successor est, & habitus est semper in petro institutus pastor & rector totius ecclesiæ.

Et a grecis incipiendo, Chrys. Homel. 55. super Matth. exponens illud, super hanc petram, dicit. petrum ecclesię futuræ pastorem constituit. Et infra. Deus concedere solus potest peccatorum remissionem, & ut futura ecclesia tot tantisq; fluctibus impetu irrumpentibus immobilis maneat, cuius pastor & caput piscator homo, atque ignobilis terrarum orbe reluctante, adamantis naturam firmitate superet. hæc inquam omnia quæ solius dei sunt, se pollicetur daturum. Et infra. hunc. s. petrum uniuerso terrarum orbi christus præposuit. Et licet superius glosauerit, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, id est fidei confessionem, inferius tamen ait, ego dico tibi tu es petrus, & ego super te ædificabo ecclesiam meam. Et Homel. vlti. super Io. tractans illud. Simon Ioannis diligis me plus his &c. dicit. Alijs omissis duntaxat petrum affatur, fratrum ei curam committit, neque negationis meminit, neque exprobat, tantum dicit, si amas me fratrum curam suscipias. Et infra, tractans illud sequere me, ait. Inquit ei sequere me, quibus uerbis iterum curam & familiarem in eum affectum ostendit. Quod siquis percontaretur quomodo Iacobus Hierosolymis sedem acceperit? responderem hunc totius orbis magistrum præposuisse. Et infra. tractans illud, domine hic autem quid? dicit. Nam cum magna dominus petro communicasset, orbis terrarum curam demandasset

mandasset martyrium prædixisset,& maiorem &c.

Theophilus quoq; Luc.22. tractans illud,& tu aliquando conuersus confirma fratres tuos,ait. Postquàm me negato plorauerìs ac penitueris,corrobora ceteros,cum te principem apostolorum deputauerim,hoc.n. decet te qui mecum robur es & petra ecclesiæ. Et infra. Cum esset apostolus denegauit, ac iterum per pœnitentiam obtinuit prærogatiuam ut esset antistes mundi. Et super Io. ulti. ca.super illud,cum ergo prandissent,ait. Finito prandio commissionem ouium mundi petro commendat, non alij. Et super illud sequere me,ait. In hoc quòd dicit dominus petro sequere me,cunctorum fidelium prælaturam ei instituit. Et infra,super illud donec ueniam,ait Idest dum hunc.s. Ioan. uolens dirigam ad prædicandum,te nãq; nunc dirigo ad orbis pontificatum & in hoc me sequere.

Cirillus patriarcha Alexandrinus in lib. Thesau. Sicut christus accepit a patre sceptrum ecclesiæ gentium, dux ex israel egrediẽs super omnem principatum & potestatem super omne quodcunq; est,ut ei cuncta curuentur,sic & petro & eius successoribus plenissime commisit,& nulli alij quàm petro christus quod suum est plenum sed ipsi soli dedit. Et rursus. Pedes christi humanitas est .s. ipse homo,cui tota trinitas plenissimam dedit potestatem, quem unus trium assumpsit in unitatem personæ, trãsuexit ad patrem super omnem principatum & potestatem,ut adorent eum omnes angeli dei,quem totum dimisit per sacramentum & potestatem petro & ecclesiæ eius. Et iterum. Petro omnes iure diuino caput inclinant,& primates mundi tanquàm ipsi domino Iesu obediunt. Et iterum. Ipsius apostolici Throni Romanorum pontificum solius est repræhendere,corrigere,statuere, soluere, disponere,& loco illius ligare qui ipsum edificauit.

Maximus in epistola orientalibus directa. Omnes fines orbis qui dominum syncere receperunt,& ubiq: terrarum catholici ueram fidem confitentes in ecclesiam romanorum tanquàm in solem respiciunt,& ex ipsa lumen catholicæ & apostolicæ fidei recipiunt.

Cirillus patriarcha Hyrosolimitanus, ex persona christi loquẽs dicit petro. Tu cum fine & ego sine fine cum omnibus quos loco tui ponam plene & perfectè sacramento & auctoritate ero sicut sum & tecum.

Concilium Calcedon. (ut in eius gestis legitur) tempore san-

cti Leonis & Martiani Imperatoris acclamauit Leoni Papæ, Leo sanctissimus apostolicus & uniuersalis.

Et prius tempore Diocletiani & Maximiani Imperatorum (ut habetur di. 21. nunc autem) cum Marcellinus Papa & postea martyr timore ductus turificasset Idolis, Synodus episcoporum collecta huius rei gratia dixit. prima sedes non iudicabitur a quoquam.

Et longe ante Anacletus martyr Traiani tempore natione græcus, prima Athenien. ait. Sac. san. ro. & apostolica ecclesia non ab apostolis sed ab ipso domino & saluatore nostro primatum obtinuit; sicut beato petro apostolo dixit. tu es petrus & super hanc petram edifi. ecclesiam meam. & tibi dabo claues &c. ut habetur di. 22. sacro sancta. Et rursus ut habetur di. 21. in nouo. idem dicit. In nouo testamento post christum dominum a petro sacerdotalis cepit ordo, quia ipsi primo pontificatus in ecclesia christi datus est, domino dicēte ad eum, tu es petrus & super hanc petram &c. Et iterum. Eiectionem summorum pontificum sibi dominus reseruauit. 79. di. Eiectionem.

Marcellus papa & Martyr tempore Diocletiani & Maximiani, seu Constātij & galerii, qui imperij gubernacula susceperūt post Diocletianum & maximianum in ca. rogamus uos. 24. q. j. ait de petro. Ipse est caput totius ecclesiæ. cui dominus ait, tu es petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam &c.

Cypria. quoq; martyr in trac. de simplicitate prælatorum dicit ea quæ referuntur 24. q. 1. loquitur dominus. quæ breuitatis causa non duxi repetenda. In illis siquidem petri pontificatus satis patet, ut declaratum superius est.

Amb. in sermone. 47. de fide petri apostoli, & habetur di. 50. ca. fidelior. dicit de petro. Tanquàm bonus pastor tuendum gregem accepit, ut qui sibi infirmus ante fuerat, fieret omnibus firmamentum, & qui ipse interrogationis tentatione nutauerat, cæteros fidei soliditate fundaret. Deniq; pro soliditate deuotionis ecclesiarum petra dicitur, sicut ait dominus tu es petrus & super hāc petram edifi. ecclesiam meam, petra. n. dicitur eo, quòd primus in nationibus fidei fundamenta posuerit & tanquàm saxum immobile totius operis christiani cōpagem molemq; contineat. Et idem hymno dominicali petrum petram ecclesiæ appellat, dicens. hoc ipsa petra ecclesiæ canente culpam diluit. Testatur siquidem Aug. in li. primo retrac. c. 21. hunc hymnum

Amb.

Amb.esse. Et in sermo. xj. de mirabilibus. Hanc igitur solam ecclesię nauem ascendit dominus, in qua petrus magister est constitutus, dicēte domino, super hanc petram edifi. ecclesiā meam. Quæ nauis in altum seculi istius ita natat, ut pereunte mundo omnes quos suscipit, seruet illesos. Cuius figuram iam in ueteri uidemus testō. Sicut. n. Noe arca, naufragante mundo cunctos quos susceperat, incolumes reseruauit, ita & petri ecclesia conflagrante seculo, omnes quos amplectitur, repręsentabit illesos. Et sicut tunc transacto diluuio ad arcam Noæ columba signum pacis detulit, ita & transacto iudicio ad ecclesiam petri christus gaudium pacis referet, quia ipse columba uel pax est. Et idem super epistolam primam ad Timo. cap. 3. tractans illud, ut scias quemadmodum oporteat te in domo dei conuersari, quæ est ecclesia dei uiui &c. ait. Cum totus mundus dei sit, ecclesia tamē domus eius dicitur, cuius hodie rector est Damasus, mundus. n. in p̄uaricatione est diuerso turbatus errore, ideo illic necesse est dicatur esse domus dei & ueritas, ubi secundum uoluntatem suam timetur.

Et in lib. de excessu fratris sui nomine Satyri, narrat, commendat ac tuetur cautelam ac sapientiam eiusdem in peregrinis partibus percunctantis, si episcopus esset catholicus, hoc est cum ro. ecclesia conueniret, dicens ca. 7. Aduocauit ad se episcopum nec ullam putauit ueram nisi uere fidei gratiam, percunctatusq; ex eo est, utrum nam cum episcopis catholicis hoc est cum Ro. ecclesia conueniret. Cum ro. dixit, non Hyerosolimitana, non Antiochena, non Cōstātinopolitana &c. cur hoc nisi quia Ro. communis est omnibus catholicis, p̄culdubio ut caput? Simile siquidem apud Hiero. refugium inuenies, scribentem ad Damasum epistola. 7. Ego interim clamito, siquis cathedræ petri iungitur, meus est.

Hiero. super Matth. ait. Simoni qui credebat in petram christum petri largitus est nomen, ac secundum metaforam petræ recte, dicitur enim, edifi. ecclesiam meam super te. Rursus ad Damasum, & habetur. 24. q. j. quoniam uetus. Ego nullum præmium nisi christum sequens, beatitudini tuæ. i. cathedræ petri communionem cōsortio, super illam petram edificatam ecclesiam scio. Et infra. Quicunq; tecum non colligit spergit, hoc est qui christi non est. antichristi est. Vbi nota Hiero. pro eodem computare christum & papam quantum ad ea quæ sunt fidei, de his. n. eum loqui clare patet uidenti epistolam. 4. Idem quolibet lib. primo

mo contra Iouinianum ca.14. ait.Inter.12. unus eligitur, ut cāpite conſtituto,ſchiſmatis tollatur occaſio.& loquitur proculdubio de electione petri non ab apoſtolis,ſed a chriſto, ut patet ex ſolutione ſubiunctæ mox quæſtionis.ſed cur non Ioan.uirgo electus eſt? ſoluit. n. ne magiſter bonus qui dixerat pacē meam do uobis &c. in adoleſcentem quem dilexerat,cauſam præbere uideretur inuidiæ. Idem rurſus epiſtola. 2. ad Damaſum, & habetur 24.q.j.hæc eſt fides ait. Si hæc noſtra confeſſio apl'icatus tui iudicio comprobatur,quicunq; me culpare uoluerit, ſe imperitum uel maleuolum uel etiam non catholicũ,non me hereticum comprobabit Vbi quia uides,ex ſedis apoſtolicæ iudicio pendere eſſe uel non eſſe catholicum,aut hereticum,ſummum chriſti in terris tribunal agnoſcere potes,ad quod de fide iudicium ſpectare conſtat.

Augu. non ſolum petrum principem apoſtolorum affirmat. ſed cum conſuleretur ſedes apoſtolica de fide contra pelagianam hereſim, a duobus concilijs Carthagin. & Mileuitano ſubſcriptus inuenitur. Et reſpondente innocentio papa ad Carthaginenſe quidem concilium.Patrum inſtituta ſacerdotali cuſtodientes officio non cenſetis eſſe calcanda,quòd illi non humana ſed diuina decreuere ſententia,ut quicquid de diſiunctis remotiſq; prouincijs ageretur, non prius ducerent finiendum niſi ad huius ſedis notitiam perueniret, ubi tota huius auente iuſta quæ fuerit pronunciatio firmaretur,indeq; ſumerent ceteræ eccleſiæ,uelut de natali ſuo fonte aquæ cũctæ ꝓcederent.Et per diuerſas totius mundi regiones puri capitis incorrupte manerent,quid præcipere,quos abluere,quos uelut in ceno inemunda bili ſordidatos mundis digna corporibus unda uitaret. Ad concilium uero mileuitanũ. Quoties fidei ratio uentilatur, arbitror omnes fratres & coepiſcopos noſtros non niſi ad petrũ.i.ſui nominis & honoris autorem referre debere, uelut nunc retulit ueſtra dilectio quòd per totum mundum poſſit omnibus eccleſijs in communi prodeſſe. Et idem ad paulinum epiſtola.106. referens hęc geſta commendat innocentij literas reſponſiuas ſubiungens. Ad omnia nobis ille reſcripſit eodem modo quo fas erat,atq; oportebat apoſtolicæ ſedis antiſtitem. Rurſus ſecundo lib.de Baptiſmo,contra donatiſtas ca.1. (& habetur. 2.q.7. puto) petri cathedram cuilibet præfert epiſcopatui, cum comparando Cyprianum,petro ait. Veteri debeo ne in petrũ contu-

Pp meliosſus

meliosus existam, quis .n. nescit illum apostolatus principatum cuilibet episcopatui præferendum? sed etsi distat cathedrarum gratia, una tamen est martyrum gloria. Item in. 2. lib. de doc. christia. non longe uersus principium, decretales epistolas apostolicæ sedis inter canonicas habendas scripturas censet, dicens. In canonicis scripturis ecclesiarum catholicarum, quam plurium diuinarum scripturarum solertissimus indagator auctoritatem sequatur, inter quas sane illæ sint quas apostolica sedes habere, & ab ea alii meruerunt accidere epistolas. Qui enim decretales fidei quas apud se habet uel alijs misit apostolica sedes inter canonicas esse habēdas scripturas affirmat, supponit proculdubio apostolicam sedem non solum cunctis prælatam sedibus, sed diuinam utpote fidei magistram.

Grego. in registri lib. 4. epistola. 32. ad Mauritium Augustum ait. Cunctis euangelium scientibus liquet quòd uoce dominica sancto & omnium apostolorum principi Petro apostolo totius ecclesiæ cura commissa est, ipsi quippe dicitur, petre amas me? pasce oues meas. Ipsi dicitur. ecce sathanas expetijt cribrare uos sicut triticum, & ego pro te rogaui, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ipsi dicitur. tu es petrus & super hanc petram ędificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam, & tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris super terram erit ligatum, & in cœlis & quodcunque solueris super terram erit solutum, & in cœlis. Ecce claues regni cœlestis accepit, potestas ei ligandi, & soluendi tribuitur, cura ei totius ecclesiæ & principatus committitur.

Sanctus Leo primus, in sermone. 3. de anniuersario suæ assumptionis die ait. De toto mundo unus petrus eligitur, qui & uniuersarum gentium uocationi & omnibus apostolis cunctisq; ecclesiæ patribus præponatur, ut quamuis in populo dei multi sacerdotes sint, multiq; pastores, omnes tamen regat petrus, quos principaliter regit, & christus. Magnum & mirabile dilectissimi huic uiro consortium potentiæ suæ tribuit diuina dignatio., & siquid cum eo commune cæteris uoluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit quicquid aliis non negauit.

Venerabilis Beda super illud Io. 1. intuitus autem in eum Iesus dicit. Vidit cordis eius simplicitatem, animi sublimitatem, cu-

ius

ius merito cunctæ esset præferendus ecclesię.

Bernardus non solum pluries ROM. pon Iesu christi vicarium & totius ecclesię caput apppellat, sed in epistola prima ad Eugenium papam 237. in ordine epistolarum ait. Locus in quo stas terrá sancta est, locus Petri est, locus principis apostolorum, ubi steterunt pedes eius, locus illius est, quem cōstituit dominus dominum domus suæ & principem omnis possessionis suæ, merito tali pastori, tali nutritio commissa est ecclesia, cum adhuc tenera adhuc in cunabulis esset. Et in epistola. 242. ad RO. quando discesserunt a domino papa, ait. Cur regem terræ, cur dominum cœli furore tam intolerabili, quam irrationabili in uos pariter prouocatis, dum sacram & apostolicam sedé diuinis regalibusq; priuilegijs singulariter sublimatā, ausu sacrilego incessere, suóque minuere honore contenditis?

Et in epistola. 131. ad Mediolan. de plenitudine potestatis apostolicæ ait. Romana ecclesia ualde clemens est, sed nihilominus potens, fidele consilium & omni acceptione dignum. noli abuti clementia, ne potentia opprimaris. Sed dicit aliquis, debitam ei reuerētiam exhibebo & nihil amplius. Esto. Fac quod dicis, quia si exhibeas debitam, & omnimodam. Plenitudo siquidem potestatis super uniuersas orbis ecclesias singulari pręrogatiua apostolicæ sedi donata est, qui igitur huic potestati resistit, dei ordinationi resistit. Potest si utile iudicauerit nouos ordinare episcopatus, ubi hactenus non fuerunt, potest eos qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, prout ratio sibi dictauerit, ita ut de episcopis creare archiepiscopos liceat, & ecōuerso si necesse uisum fuerit. Potest a finibus terrę sublimes quascunque personas ecclesiasticas euocare, & cogere ad suam pręsentiam, non semel aut bis, sed quoties expedire uidebit. Porro in promptu est ei omnem ulcisci inobedientiam, siquis forte reluctari conatus fuerit.

In gestis concilij Constantien. inter damnatos articulos Ioā. vviclef, & Ioan. hus, reperiuntur hi duo. s. Petrus non est, nec fuit caput sanctę ecclesiæ catholicæ. non est de necessitate salutis credere RO. ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias. Et subdit. error est, pro quanto negaret primatum summi pontificis super alias ecclesias particulares.

Sanctus Tho. in. 4. contra gen. ca. 76. postquam multipliciter probauit unum episcopum prælatum a christo toti ecclesię, subdit. Per hoc autem excluditur quorundam præsumptuosus er-

ror,qui se subducere nituntur ab obediētia,& subiectione Petri, successorem eius RO. pon. uniuersalis ecclesiæ pastorem non recognoscentes.

In concilio quoque uniuersali Florentię sub Eugenio quarto, ubi Grecorum, Armenorum,& Iacobitarum cum Rom. ecclesia facta legitur unio,habentur hæc uerba. Diffinimus sanctam apostolicam sedem & Ro. pont. in uniuersum orbem tenere primatum. & ipsum Rom. ponti. successorem esse beati Petri principis apostolorum,& uerum christi vicarium, totiusq; ecclesiæ caput, & omnium christianorum patrem ac doctorem existere,& ipsi in beato Petro pascendi,regendi, & gubernandi uniuersalem ecclesiam a domino nostro Iesu christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis Icumenicorum conciliorum, & in sacris canonibus continetur. Hęc ibi. Vbi non nouiter ab hac synodo inuentam fuisse hanc definitionem, sed ipsam contineri in aliorum uniuersalium conciliorum gestis,& propterea hoc unum concilium sufficit pro omnibus, ad firmandam fidem huius ueritatis.

Prætereo turbam canonum, & doctorum (quam dinumerare nemo potest) idem sentientium. Tam euidenter siquidem ex his quæ attulimus clarum est Rom. ponti. Petri successorem, a christo in Petro institutum esse totius ecclesię pastorem, ut locus dubitationi nullus relictus sit.

Si quis autem post hæc hęsitans inuenitur, aut rudis & ineptus, aut cum hæreticis, seu schismaticis sapit, aut certe christianus non est. ineruditus quippe ualde, & indocilis est quisquis certitudinem mathematicam in omnibus quærit, ut philosophi tradunt. Hæreticorum, atque schismaticorum propriū est sacra, uti scriptura, secundū sensum tamen quo ipsi faciūt illam sonare. Christianorum aūt qui uere catholici sunt sapiētia, sacrā scripturā intelligūt secundū sensum quē sancti doctores, quē sacra concilia, apostolica auctoritate roborata interpretanī. Hunc sciendi christianā ueritatem modum quiquis repellit, christianus non est, ab hac uia qui recedit, infidelis inuenitur. Nam licentia exorbitandi ab hac uia si admittitur, trinitatis unam substantiam reuocare in dubium cum Arrio fas est, spiritum quoque sanctum procedere a filio, ambiguum adhuc cum priscis erit, panem in sacramento altaris conuerti in corpus christi dubitatur. Hæc.n. omnia nulla alia uia aut auctoritate sunt christianis reddita certa

& indubia fide tenenda, nisi interpratatione sacræ scripturæ iuxta sanctorum documenta, & sacrorum conciliorum auctoritate apostolica firmatorum diffinitionem. Quocirca, cum textus euangelici ad propositum adsint, & sanctorum doctrina conformis in proposito pateat, nullo penitus sanctorum reluctante, sacrorumque conciliorum cum apostolica auctoritate inueniatur definitio, omnisq; christianorum ætas a petro hucusq; in sancta ecclesia catholica hoc confessa inueniatur, reliquorumq; doctorum, testimonia innumera sint, certum ita redditur Ro. ponti. petri, successorem in petro a christo institutum totius ecclesiæ pastorem, ut certior fides haberi nō possit. Amen.

DE PAPAE, AC CONCILII POTESTATE COMPENDIA-RIA ENARRATIO, TRACTATIOVE'

Autore Iacobo Naclanto Clusiensi Episcopo.

ILLVSTRISS. AC REVERENDISS. D. HERCVLI GONZAGAE S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO: NEC NON Apostolicæ sedis Legato, in Concilio Tridentino;

Iacobus Naclantus, Clusiensis Episcopus, Felicitatem.

ET SI INTER plurimas, præclarasq; animi tui dotes, eximium nunquàm satis, admiramur ingenium, prudentiam, religionem, liberalitatem, regios deniq; mores, et integritatem uitę, id tamē pre cunctis in dies suspicimus, quòd in aßiduis grauißimisq;, quibus nunquam non detineris opprimerisque negocijs, tam ardenter sacris uersaris in literis, ac si continuo potireris ocio. Testes sunt, non modo egregia librorum supellex, quos uersas omni die, sed & eruditorum frequentia, quos nedum alis, ditasque, uerum & coràm, frequenter habere uis: ne uel hora transeat, non dicam, sine linea, sed sine insigni fruge; postquàm & eo in tempore, quòd uel recreandis solet indulgeri corporibus, non desunt lectiones sacræ, aut Gymnasticæ, conferentiæ. O' pectus christiano Principe dignum, & potißimum si splendore fulgeat ecclesiastico. Et quid præstantius, in ecclesiæ Antistitibus; quid expetibilius, in Illustrißimis Cardinalibus, quorum sapientia ac moderatione, ut in constantioribus cardinibus, uoluendæ, ac reuoluendæ sunt ecclesiæ portæ? Siquidem eorum consilio, iudicioque, datis sibi à Domino clauibus, haud raro, summus. & aperit, & claudit Antistes, ad

ædifi-

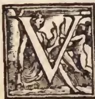
ædificandos sanctos, ut Apostolus docet. Quid ergo? Factum est, ut pro sua, quæ summa est, benignitate, præfatis nonnunquam interfuerim conferentijs, in quibus, & si uaria, pro temporis oportunitate, semper tamen sunt allata grauissima, nec non, insigni, tum eruditione, tum pie tate catentia, inter quæ accidit semel, qua nescio occasione, de Constã tiensi, deq; Basiliensi loqui cõcilijs, in quibus quàm plura sunt de concilij & Papę tradita potestate; & quidem nonnulla quæ non uulgarem ingerunt quæstionem. Super quibus, & si coram dixi, quæ sentio, quia tamẽ res maiorem exigere uidebatur diligentiam, iussit in gratiam ueritatis, Il lustrissima D. T. ut quæ perstrinxeram, compendio literis demandarem, ac in modum cuiusdam tractatus redigerem. Recusare non ualui, quin præstarem, quod mea fert imbecillitas, meum exigat mu nus, & illi obtemperare, & communi utilitati consu- lere. Ergo compendium offero: et T. llustrißimæ D. censuræ subijcio. Quàm Deus felicissi- ma seruet.

AD ILLVSTRISS. ET REVEREND. D. HERCVLEM GONZAGAM S. R. E.

AMPLISSIMVM CARDINALEM, *necnon Apostolicæ sedis Legatum, in concilio Tridentino, compendiaria de Papæ deq; concilij generalis Potestate Tractatio, Narratioue.*

Auctore Iacobo Naclanto, Clugiensi Episcopo.

PROCEDENDI METHODVS.

OLENS sicut & debui, tuis obtemperare uotis, iussisq; , Primo, statum aperiam causæ, Secundo, utramq; statuam potestatem, Tertio, ambarum perstringam collationem, & concludam intentum, Deniq;, & quinq; qui magis uidetur molesti, eruam scrupulos.

STATVS CAVSAE.

ADVERTENDVM, sermonem esse, de Papa, tum indubio, tum rite electo, Et de concilio æcumenico, legitime conuocato, & Papę, suis in legatis persidentia foto, Et de potestate legitima, non præsumpta, ordinaria, & non quæ esse posset, in casu.

POTESTAS PAPAE.

VT res sit illustris, quinq; perstringam. Quæ, Qualis, Quanta, Quorsum, & aquo. ergo, si quę sit requiritur, palam quòd est summi, supremiq; IESV CHRISTI Vicarij, eiusq; locum, in terra tenentis. Illud constat, non solum ex cap. Vbi periculum, De electione in Sexto, sed ex Martino quinto, & definitione Concilij Generalis, sub Eugenio quarto. Istud ex uerbo sumitur Christi, Oues meas pasce, iuxta interpretationem Crisostomi, esto mei loco præpositus. & fratrum tuorum caput.

ERGO perperam dogmatizant, qui uicarium censent ecclesiæ. Sicut enim, episcopo ecclesiæ peculiaris superstite, capituli sui, nó est, eius creare uicarium, minusq; creato potestatem præscribere, ita & uiuente, regnanteq; Christo, nostrarum Episcopo animarum (nam resurgens ex mortuis, iam non moritur, Et ipse,

heri,

heri, & hodie, & nunc, & in seculum) non est in uniuersalis ecclesiæ facultate: illius Vicariū cōstituere, aut ptātem decernere.

S I qualis, liquet nedum pastoralem, sed & Regiam esse. Id quod non solum Florentino in concilio, uniuersalis confitetur ecclesia (definiuimus Romanum Pontificem, in beato Petro, pascendi, regendi, & gubernandi uniuersalem ecclesiam, plenā à Domino potestatem habere) sed & admonet Christus, qui Petro conferens Pontificatum, utroq; utitur uerbo. Agnos inquit pasce, & oues meas rege. Et iure, cum de Christo, cuius locum obtinet, scriptū sit. vt Pastor, gregem pascet, & regnabit rex, & sapiēs erit. Ergo, & summi erit Pontificis, suum in utroq; munus agnoscere, & quę tū Ezechiel admonet, trigesimo quarto, tum Hieremias uigesimo tertio, pro uiribus adimplere.

S I quanta, haud dubium, ꝙ si quæritur amplitudo, ad omnes, & super omnes, est protensa fideles, & per hoc, & ad quem libet terrarum angulum. Nam passim oues reperiuntur Christi & omnes sunt traditę Petro, & de ecclesia, sub uineæ typo, scriptum est, quòd a mare protenditur, usque ad mare, & a flumine, ad extremum terræ. Si eminentia, suprema, maximaq; est in ecclesia Dei, quod non modo, in concilio decretum est celebrato Florentiæ, sed & in concilio celebrato Constantiæ. Si uis uel efficacia, tanti decernitur roboris, ut non tantum ecclesiastico, quod decernitur in terra supremum, astringat tribunali, sed & (quod omnium præstantissimum est) super cælesti. Nam quod ligat, uel soluit, in terris ligatum est, & solutum in cælis, sicut & dominus attestatus est.

E R G O, & tropus consonat clauium, & præsertim regni cælestis, quod indubie sacrosancta ecclesia est. Quandoquidem regni claues, cum Principi offeruntur, non nisi insignum supremæ in illo potestatis, consignantur, quin & ea, ni fallor consignatione, ipse, uel regno inuestitur, uel inuestitum esse decernitur. Præter id, quòd Papæ datæ sunt claues; ut Thesauros ecclesiæ sacrosanctę, tum seruet accurate, tum impartiat oportune. Sunt quidem, Thesauri illi crediti, sapientiæ euangelicæ, cum penes illum, suprema eorum sit, tum approbatio, tum sensus, & expositio, & per hoc legitima eorum distributio dispensatioque. Sunt & archanorum, ac sacramentorum religionis Catholicæ, quorum apud illum, nedum plenissima est impartitio, sed & absolutissima resolutio. Qua dere, nec cui uis licet, è diuerso sen-

tire, quàm ſedes apoſtolica ſentit. Sunt & meritorum, & ſatisfactionum, tum Chriſti, tum per inſignium membrorum eius, cum ad eum potiſſimum ſpectet, ſacras profundere indulgētias & eos qui ſoluendo non ſunt, ut qui in Purgatorio ſunt, ubertim ijs releuare ſuffragijs.

MITTO Theſauros temporales, cum nemo ire poſsit inficias, & illos catholicæ condonatos eccleſiæ, quando apoſtolo acclamante, & totius illi donatus eſt mundus. Et certum eſt, ſpirituale ſecū attrahere tēporale, ſicut & anima attrahit corpus.

SI quorſum, res eſt perſpicua cum apoſtolus tradat, in opus traditum eſſe miniſterij, ad inſtaurandos ſanctos, & in ædificationem corporis Chriſti. Et rurſum. Poteſtas ueſtra, non in deſtructionem, ſed in ædificationem & ſi illius ſit proprium, hæreſes, ſchiſmataque deſtruere, & oēs ſathanę munitiones, oēmque altitudinem, quæ ſe Deum aduerſus erigeret, prorſus euertere.

Si denique, & à quo, diximus, quin & ſatis probauimus, ab eccleſia nō profectū, ſed quia non deſunt, qui ſecus rem torquēt præſtat id amplius conſtituere. Si poteſtas Papæ à poteſtate proficiſceretur eccleſię, uel diuino, uel naturali, uel canonico proficiſceretur iure. Non canonico, quando ut dictum eſt, Papa eccleſiæ non eſt Vicarius, nec ab illa ſuam accipit poteſtatem. Nec diuino, cum ea de re, nec uerbum in ſacris reperiatur literis. Minus dicendum eſt, naturali cum uim excedat naturæ, & longe exuberet, a qua uolueris humana facultate.

SED dicis. Dum uacat ſedes, nonne ſunt in eccleſia claues? ſunt quidem, at non omni cum plenitudine. Vnde nec poſſunt ad oēs forte, clauium actus, extendi. Et ſi forte poſſunt, haud dubium, quòd non tanto robore. Nam in Papa, tali quidem aperiunt pacto, ut claudat nemo, & ea claudunt efficacia, ut aperiat nullus. Quod indubie, de uacante ſede, dici non poteſt. Nam & ea quę tunc fiunt ſtatuunturque, non ſunt penitus ſolida, niſi Papæ acceſſerit confirmatio, ſicut & experientia docet.

☞ At petis, quas quas habet tūc, eccleſia claues, non ne ualet electo paſtori tribuere? Reſpondeo. Eſto poſſet, quam habet auctoritatem, conferre alicui, non propterea ſummum crearet Antiſtitem, cum plenitudinem conferre non poſſet poteſtatis. Adde, quòd ſuperueniente, qua a chriſto donaretur plenitudine, cum ea foret ampliter in illa contenta, indubie decerneretur ſuperuacanea, quin & cōfundaretur, inuertereturq; ordo hierarchi-

chus

cus,de cuius ratione est,ut a papa claues cõicẽtur ecclesiæ, sicut & a capite in corpus,membraq́;, natura diffunduntur influxus.

Vrges tamen adhuc. Nonne ecclesia, in potiori sui parte, in Cardinalibus inquã, eligit,constituit,creatq́; pontificem? Ergo & supremam,illi adijcit potestatem. Eligit quidem papam,cũ electionis utatur forma,sacriq́; de illa, non raro disposuerint canones,uerũ eligendo,mea quidẽ sententia,nõ constituit,creatq́; pontificem,sed Christo,qui illũ instituit creatq́;,offert,& præsentat,uel ad summũ, a Christo institutum, creatumq́;, nominat & declarat,sicut & factum est.in electione Mathiæ.Nam datis sortibus,aliud non intenderunt apostoli,nisi ut Christus, a se electũ, tali ostenderet pacto,ut acta testãtur apostolica. Hactenus de papa,pergamus,sed breuioribus,de concilio.

POTESTAS CONCILII.

Igitur,ut perstringatur,omnia simul complectenda sunt. Ergo si sane ponderetur, simpliciter quidem,tum cõsultoria, tũ cõciliaria,& quodã pacto, iudicatiua, uel diffinitiua auctoritas est. Cum.n. difficiliores causæ, urgentioraq́; accidentia, ut hæreses, schismata,cõmunes fereq́; desperatæ morum colluuiões. iure ad summũ deuoluantur pontificem, præstat plures illum hẽre,quos consulat,qui concilient,decernãt,& iudicẽt. Nec modo præstat, sed & iure habere constringitur,ut negocijs accuratius examinatis,maturiusq́; discussis,& frugalius consulaĩ ecclesiæ, & suauius, quę conferunt,recipiantur ab omnibus.

Iure inquam astringitur:Tum naturæ,cum postulet prudentiæ ratio, & potissimum in maximo principe, & arduis præsertim in quæstionibus,peritos cogere cõsiliarios,& eorum ponderare iudicia. Propter quod,& ut partes insignes,Ebuliam Synesimq́; cõplectitur,ut & philosophus docet:nempe, ut illam consilietur circunspecte,& per hanc iudicet prouide ac mature. Tum ordinationis dei, quã motus apostolorum princeps, grauis, arduaque quæstione proposita,& de hęresi,quin & de euangelij euersione, suspecta:euocatis qui Ierosolymis inueniebantur apostolis, & senioribus,ea super consilium habuit & unã cum eis, spiritu sancto dictante, rem absoluit, huncq́; in pactum. Antiochenæ, prouidit ecclesiæ,in qua erat orta dissensio, per hoc, & diuino prorsus auspicio, & Synodis patefactus est aditus.

Vtroque inquam astringitur iure:at non semper, non passim: sed oportune,sed pro loco & tempore, quin nec semper expedi-

ret,nec passim possent concilia congregari. Astringitur,& in concilium euocare episcopos: quippe qui,non solum ex primis sunt christianæ reipublicæ senatoribus,in quibus,& præ reliquis, relucere debet sapiētia dei,sed suo ex munere, sunt speculatores facti,& in partem solicitudinis assumpti, utqui sunt membra suprema,& Christi uicario familiaria,proximaq;. Ergo & iure,oneri habent colla subijcere, & in ecclesiæ moderatione, suo pro officio laborare,alias frustra urgeret apostolus,illos a spiritu sā ćto,episcopos constitutos,ut moderentur ecclesiam dei.

Non astringitur tamē, illis consultis, eorūq; placitis auscultatis,conclusam per eos sequi sententiam, idq; non simplici, sed duplici ratione. Altera est,quia sunt (ut diximus) simpliciter consultores, siue consiliarij si mauis, quemadmodum, uel ipsum nomen ostendit. Siquidem concilium, dictum est,quasi cōsilium, siue considium,eo quòd consiliarij, solēt sedere cū principe, idq; gr̄a,nedū honoris,sed & certi mysterij,nēpe,ut animū,uel sic,moneantur gestare sedatum,& priuatis affectibus alienum.

Quanquam nec minus arridet, concilium a conciliando deductum,quasi ꝙ ea ut plurimum,cogatur ratione,ut sano, ac circūspecto iudicio & consilio,tum hæres,tum sectę,& alia componantur,concilienťq; portentosa monstra, ut experientia præ se fert. Et quoniam in actu iudicij, consilium consumatur, cum eius conclusio illius sit & sententia,prout & philosophus monet,haud mirum,si & consultoribus,nomen conceditur iudicum,censorū, decernentiumq;.Non loquor modo,de indulta a papa concilio, definiendi facultas,quoniam extra institutum est. Quam tamen & tractabimus,sed oportuno loco.

Reliqua ratio est,ꝙ & si in concilijs rite uocatis, suoq; munere inculpatis fungentibus, adest Christus (nam ubi sunt duo, uel tres,in medio eorū sū)& si adest spiritus paracletus,ut qui ex pollicitatione Christi,ecclesiam nō deserit(præter id,ꝙ singulis,uno non suffragať pacto,non eadē doni copia, & mēsura,sed cuiq; ꝑ rōne mēbri,& mensura qua donatus est fidei, palā ꝙ alijs,ea non adsunt firmitudine, non eo robore & efficacia, quibus præcipua adsunt eccl'iæ mēbro,eccl'iæ inquā capiti, & vicario Christi Iesu. Cui & tātopere,& promissum,& creditū est fidei munus,ut iure, super illū ędificeť eccl'ia. Nec ꝑpea, gratior est deo papa,eccl'ia sibi credita,quin & eo gratius esse p̄t, infimū eccl'iæ mēbrū,imo & cōtingit papā esse,sine gratifica gr̄a, quādoq; dē id muneris,nō

con-

cõferſ ei,ob grãm ſui,ſed crediti ſibi officij,eccl'ię frugẽ & ſalutẽ.

Ergo opus non eſt,ut papa,iudicium ſemper amplectatur concilij,minusq; uerũ eſt,quæ conciliũ ſanxit, eſſe firma, pœnitusq; conſiſtentia, niſi conſenſus, probatioq; ſedis acceſſoriæ apoſtolicæ. De qua tamen re,in ſua tractatione,abunde. Et quis neſcit, monſtrum eſſe, mẽbra dirigere caput, illius præſcribere legẽ,cũ ẽ diuerſo,capitis ſit, dirigere corpus, rectamq; oſtendere membris? Tametſi,eorum ſit capiti ſubminiſtrare, quin & cum opus foret,debẽt ſe precisioni,illius pro ſalute exponere, ac iacturam extremã ſufferre. Habent & quæ diximus naturæ conſenſum, cum & mundi principes, conſilientur ſæpe, ſuorumq; excuti aut iudicia Satrapum, & tamen ſine illorum iniuria, uel præiudicio, eorũ non ſemp ſequunſ placita,quin & non raro ſecedũt ab eis.

Et quanquam res ita ſe habet,conſonat tamen, ut conſultorũ iudicia prudentiſsime ponderet,& quantũ fas eſt,complectatur probetq;. Quod & non raro, quin & frequentiſſime fit, cum & ſacro iudicetur decernaturq; approbante concilio,ut experientia docet. Nec quidem immerito,cum & Chriſtus,in hoc facile referatur,qui & ſi omnem nactus eſt poteſtatẽ, & creditũ quodcunq; iudiciũ,uult tamen apoſtolos, & alios inſignes amicos, & in ſupremo quoque iudicio habere coniudices,prout euangeliũ inſtruit.

Ex ijs tandem haud difficile eſt,quæ,qualis,quanta, quorſum, & a quo, poteſtas in concilio ſit (ut locum attinet) animaduertere,& per hoc,quam facile eſt,quantum a papæ ſuperetur poteſtate, iudicare.

COLLATIO ET INTENTA CONCLVSIO.

IGITVR cum poteſtas Papæ,ptãs ſit capitis, & concilij mẽbrorũ ſub capite,illa paſtoralis,hæc ſibi creditarũ ouiũ,illa regia hæc cõſiliaria,illa penitus diffinitiua, hæc diffinitionis ambulatorię,illa a Chriſto proxime,hæc ab illo,ſed p ſummũ Pon. haud dubium, quòd illa hanc longo ſuperat interuallo,& per hoc,quòd pſpicua,ac indubitata,inferſ de ꝓpoſita qõne cõcluſio reſol'oq;.

NOTANTVR, ET ERVVNTVR SCRVPVLI.

Licet hac in re,plures offenderẽtur ſcrupuli,quinq; tamen unſ moleſti. Ergo eruendi, tũ ſigillatim,tum breui, ſed perſpicue.

Primus, ex Chriſti ſumitur uerbis (dic eccleſiæ,quam non audiens,habeatur,ut Ethnicus) Hinc ſupremũ colligũt iudiciũ,reijciendũ non in papam,ſed in eccleſiã eſſe. Verum quam hæc ſint

euanida,

euanida,haud difficile est euincere.

ADMONEBAT Dominus Petrum(ita quidē docet ecclesia, dum inquit,Dixit Dominus Petro,quid nam agendum sibi,si quis ex tribus,hoc est fidelibus, scripturæ consuetudine(sicut enim, per lauacrum,Dei regignimur filij, ita& sub Deo, omnes euadimus fratres) peccauerit(nempe peccato scandali) ut patet ex contextu,præbendo scilicet,quo anima impingat,offendiculum. Et tale quidem,quòd licet foret ille, frater tam charus, tamq; oportunus,ut oculus,per,uel manus, foret nō immerito traēdus non immerito resecandus, si inq; peccauerit,in te, quod intelligo, nedum illi in personam,onus,& officium, sed & in eius oues, uel ouem. Siquidē in pastorē,pecatur cū illius ouis offendit,propter quod & iure querebatur Paulus,Quis scandalizatur, & ego non uror? uade, non expecta(ita pastoralis sollicitudo requirit officij)& corripe(non primum ut iudex,sed ueluti frater,nempe amice, fraterne,& propterea) inter te & ipsum solum.

QVOD si te,tali monentem Pacto,audierit, lucratus eris fratrem. Si uero contempserit, secundo incipias te habere, ut iudex,quare & tecum adhibe unum,uel duos,ut in ore duorum testium, stet omne uerbū. Duo ergo adhibendi sunt testes, non solum,ut ad ulteriora procedens,super a se facta testentur admonitione,sed ut & sua quodā pacto præsentia, saltem peccantem commoneant,ac ad resipiscendū extimulent, Quod, & uerbum (si illos audierit)perspicue præsefert. Deniq; si iudicium orsus, non proficis Petre, & testibus præsentia admonentibus, frater non emendatur,ad sententiam propera.Quare Dic ecclesię.

COMPERTVM est,ecclesiæ uocem(& si uocatam exprimit multitudinem)ad uniuersalem cetū,non semper restringi. Quod non solum ex pluribus conuincitur scripturę locis(Paulus, ecclesiæ quę est Chorinti;salutare ecclesiā Aquilę & Priscillę)sed & ex prędicto domini uerbo,quādoquidem exploratum est,ob pecantem,uel scandalizantem me fratrem,non oportere æcumenicum congregare concilium.Quare,Dic ecclesiæ, perinde est ac,pluribus conuocatis,quod in te peccatum est fratris,annuncia, ut uel tali pacto,pluribus astātibus,suaq; saltem pręsentia commonentibus,confundentibusq;,urgentes habeat ad resipiscendum stimulos. Quod tamen,si contempserit,in illum sentētię iaculo, & ob id,excommunicationis fulmine animaduerte,illum a fidelium cætu segregando,ac non secus ac ethnicus,membrumq; putridum

ex ecclesiæ corpore abscindendo.

ERGO, illis ex uerbis, nihil aduersus, quam attulimus, sumitur ueritatem, quin & non mediocrē, accipiemus illius confirmationem, siquis rem rite discutiat. Præter id, quòd & hunc apostolus seruauit ritum, cum aliquibus corintiorum ecclesiæ cōgregatis, cum quibus, ut dicit, fuit in spiritu, in cestuosum tradidit sathanæ, ut resipisceret. Non ergo, supremum hinc tribunal docemur esse ecclesiam, sed de modo, quo pastor, est fidelibus, emēdandis, puniendisq; uti debet instruimur. Vnde ne pastorum floccipendantur potestas, nō ad ecclesiam, sed apostolos, & per hoc, non solum ad Petrum, sed & alios, in sollicitudinis partem assumptos, uerba conuertens, Quecūq; inquit ligaueritis super terram, ligata erunt, & in cœlo, & quecunq; solueritis super terram, soluta erunt & in cœlo. Sed secundus emergit scrupulus, isq;, hunc in modum.

SI apostolis omnibus, & per hoc, tenētibus eorum loca, episcopis, una eademq; (itaquidem ea preferunt uerba) est collata potestas, palam quòd in ea non preeminet Papa, ergo nec summa, uel suprema illius erit potestas. Eruitur scrupulus, siquis attendat quòd admisso oībus, illis in uerbis, eandē concessam esse potestatem, id non fore intelligendum simpliciter, sed proportione. Nempe, ut quod Petro creditum est, super ecclesiam uniuersam, reliquis concessum sit, super diocesin propriam, idque (ut ordo seruetur ierarchicus) dependēter a Petro. Vt non quidem tenere, & primum illa promissa sit soli, & postmodum alijs, nec quidem seorsum ab eo.

DEINDE dici potest, quòd esto omnibus apostolis, forent dicta simpliciter, non propterea eiusdem illi concederent autoritatis cum Petro, cum illi, non modo tunc fuerunt dictam cum alijs sed & antea, ut tactum est, eidem dicta sunt soli, & maiori (ut Origenes tradit) tū ubertate, tum amplitudine. Preter id, quòd cum dicta sunt Petro, lōge preclarioribus copulata sunt uerbis, quibus & multo prestantiora sunt promissa, & oportune, cumulatissime sunt exhibita, traditaq;. Nempe quòd super illū, erigenda foret ecclesia, quòdq; & illius reciperet claues, quod nusquā alijs est dictum apostolis.

TERTIO respōdetur, quòd etsi in ecclesiæ administratione apostoli ut Patres dicunt, admittuntur pares, id tamen, non ut Petrus, nati sunt ex officio pastorali, sed ex munere apostolico. In

quo

quo extiterunt quidem pares, tam & si ex institutionis modo, magis deferatur Paulo, ut non iniuria, uocitetur apostolus, & in sigillo Papæ, ut notat Thomas, ad dexteram collocetur Petri.

TERTIVS ex uerbis trahitur Augustini, qui Petro datas asserit claues, in persona ecclesiæ, Et ꝙ cum illas accepit, ecclesiam significauit, Et quòd illustrem non habent intellectum, si Petro intelliguntur dicta, & non ecclesiæ applicata.

REVEREN. Et primo recolendo, quòd sicut ciuitatis nomine, nonnumquam primores intelliguntur ciuitatis, ita & ecclesiæ uoce (quæ & sanctorum ciuitas est) nonnumquam summi intelliguntur Pontifices, non exclusis & qui sub pontificibus sunt, primi senatores, quales decernuntur episcopi. Ergo cum Petrus dicitur claues in persona ecclesiæ accepisse, uel ecclesiam cum illas accepit significasse, aliud non intenditur, nisi quòd illas, Petrus accepit, non solum pro se, sed & pro successoribus suis, quin & pro sub se futuris episcopis, quippe qui, sicut Petro, uti coadiutores sunt dati, ita & in partem sollicitudinis sunt ascripti.

Et quidem quòd illas acceperit, nedum pro se, sed & pro successoribus, non est cur moremur, cum id omnes fateamur, At ꝙ & ꝓ episcopis, sub se laborantibus, ac ueluti ipsi subseruiētibus, satis iudicarunt patres, ut Basilius, Ambrosius, Augustinus, Athanasius, Leo, & alij, dum uerba, per quæ Petrus institutus est Papa, nempe, pasce, regeq; agnos & oues, docent (& si præcipue, dicta sunt petro, uti generali pastori) alios quoq; complecti episcopos, nō secus ac coauxiliarios eius. Sed de hoc alibi oportunius.

Secundo dicitur, quòd esto, ecclesię uox, pro cætu sumeretur fidelium, petrus in ecclesiæ persona claues accepisse diceretur, non quasi ipse non acceperit, sed quia ab ecclesia non acceperit separatus, sed in persona ecclesiæ insitus, immo & ut nobilissimum in ea membrum, quoniam illi, ut caput datum, ac præpositum, docet & frequēter Augustinus, docet & aliquando apostolus, ex fidelibus christoq;, unum confici corpus, quin & hominem unum, & per hoc, & unā quodam pacto personam, eamq; mysticam, cuius ipse sit caput, & nos reliqua membra.

Ergo sicut Papa, locum obtinet christi, ita & ut caput, in hoc decernitur corpore. Ergo cum munus Papæ, munus sit capitale, eiq; non congruat, nisi reliquis uniatur membris (nam membra à corpore separata, alterius sunt rationis, sicut & philosophi docent) palam quòd ei potestas, non conceditur, nisi ut existit in

corpore

corpore,& per hoc,ut in perſona inuenitur eccleſię. Et quoniam caput refertur ad corpus,illudq; non ſecus ac correlatiuum con cernit,haud inepte in Petro capite, eccleſiæ conſignificatum eſt corpus. Quod hanc ſequendo reſponſionem, ad uerba ſufficeret Auguſtini,tam &ſi prior reſpōſio,illius forte aſſequatur mentem,quadretq; ſuauius,ut conſiderare facile eſt.

Ex ijs liquet,quòd ſi ad Petrum,ſua quis in perſona,chriſti uerba reſtringat(& ſi uerbis,ſenſum largiretur non malum) ſenſum tamen non largiretur illuſtrem, ſicut qui ex Auguſtino expoſitus eſt.

Quartus ex concilio breuiter Conſtantiæ, in quo non ſemel concilium anteponitur Papæ,quin & concilio,couſq; decernitur ſubditus,ut ualeat ab eo cogi,puniriq;.

Qua in re, ſunt qui diſtinguunt,inter Papam certum,& dubiū, rite uel non rite electum,uoluntq; quòd dubio, perperāq; electo pręualeat,& quòd in hoc tantum caſu,concilium Conſtantienſe diſponat. Sed hæc,non ſunt ſatis. Licet quidem non repugnem, Concilium præſertim legitimum, dubiò perperamue electo Papæ, merito anteponi, eo quòd dubius, maleue creatus,ſicut non breuiter ut Papa, ita & ſi qua foret, eius non reputaretur poteſtas, non tamen conſentio, Concilium,ſuis in decretis, illud intendere.

Nam licet,cum illud ageretur, eſſet in eccleſia ſchiſma, treſq; uiri ſedem occuparēt apoſtolicam,quorum nullus indubius,nullus rite electus,ualeretq; concilium, ex decreto ſaltem Nicolai ſecundi,in ſingulos animaduertere, quia tamen in tertio, quod ab eo aditum eſt,decreto,non ſolum de Concilij Papęq; auctoritate,diſponitur pro tempore,negocioq; quod inſtabat, ſed & de quocunq; rite collecto concilio.& papa quouis modo, eccleſiæ ſacroſanctę præpoſito.(tam & ſi ea ſemper uſum eſt moderatione, ut illum nōn ſubdat paſſim, non in qua uolueris & ſed in ijs. quę ſunt fidei,ſchiſmatis,& reformationis) haud dubium, quòd latior apparet iunctio eius.

Tradunt alij,quòd cum illa ſunt promulgata decetta, concilium non erat œcumenicum,cū non omnes adeſſent obedientiæ (aderat tantum Ioannis nigeſimi tertij)et per hoc, quòd nullius erat auctoritatis. Adduntq;,& recte,quòd etiam ſi omnes affuiſſent obedientiæ,& quouis ex mundi angulo extaret concilium congregatū,uim nō haberent decreta, niſi Papæ accedente probatione,

batione, confirmationeq;.

Sed,nec ista,sunt penitus firma. Et quod concilium attinet, si non undiq; est collectum,illius culpa non accidit,cum omnes, & omni ex loco,essent uocati,quin & expectati,& tempus oportunum concessum. Quare si non fuerunt præsentes, non concilij, sed eorum factum est præiudicio. Et exploratum est, Dominum, æque salutem operari posse per paucos,sicut & per multos, & est promissum ab eo, qui mentiri non ualet, quòd ubi fuerint duó uel tres, eius in nomine congregati, quòd eorum in medio est. Quod de Papę subdunt probatione,recte quidem dicunt,sed prę ter concilij intentionem,mentemq;.

sed esto res ita se habeat, non ne & præmissis accessit Papæ probatio? Legant qui uolunt Diploma Martini quinti, in postrema concilij sessione, & cognoscent à summo probata pontifice, dum omnes illius sanctiones,omniaque decreta,quæ in materijs determinata sunt fidei,summus recipit pontifex, quin & laudat, & sancit. Ergo, probat & sancit, omne concilium rite collectum, posse supra papam,etiam indubium,& eius promotum creatúq;, cum hæc sine controuersia, fidei subsint catholicę.

Quid ergo? respondeo. Et quoniam in hoc potissimum uertitur cardo,probauerit nec ne Martinus præmissa decreta, ideo in hoc insistendum,ut scrupulus eruatur. Igitur attendendũ,quòd decreta de concilij,supra papam,potestate, nõ sunt in bulla Martini cõprehensa,sicut uel ex eo potest euinci,quòd fere mox,contrarium sancit,dum,qui papam non credit successorem Petri, & supremam habere in ecclesia potestatem, hæreticum esse decernit.

Et licet,non diffitear,quin & papa,in suis quæ statuit interrogatorijs,quibus tunc tẽporis,hęretici erant examinãdi, demonstrat satis ad fidem,hunc pertinere articulum, quia tamen à patribus, eo in concilio, nõ est decisum,rem esse fidei, omnibusq; credendam,de necessitate,quin nec uerbum,hac sub ratione, ea de re habitum est,immo & eousq;, fidei instituti non fuerunt iudices,haud obscurum,quòd non fuit,nisi ut iurisdictionis materia pertractata,& non alia ratione definita,ergo non est à Martino in illa approbatione comprehensa.

Vnde & Basiliense Concilium, Constanciensis inhærendo decretis,illisq; de quibus est sermo resumptis,tamquam rem indecisam,minusq; an ad fidem pertineret declaratam, ad fidem illam

statuit

statuit pertinere, ut in illius trigesima tertia, legitur sessione. Ergo, hunc in modum eruendus est scrupulus, ut concilij Constantiensis decreta, in tantum sunt rata, inquantum sunt a sede apostolica stabilita, ergo cum hæc non probauerit, sed potius oppositum definierit, palam quòd hac ex parte, nulla potest esse molestia.

Quintus, ex Basiliensi fouet concilio, quod & legitime est inchoatum, & a multis, ut sacrosanctum receptum. Siquidem nō solum suis statuet in decretis, concilium esse supra papam, etiam indubium, & rite creatum, sed ꝙ & in illum per concilium possit animaduerti. Idque non solum usque ad suspensionem, sed & ad depositionem.

Et quanquam dici potest, & recte, cōcilium hoc, & si legitime congregatum, mox tamen præsumptuosum effectum, ut quod plura supra uires tentauit, perperamq; constituit, quin & quòd ob id, parum, uel nihil, sit pendendum a nobis, immo & quòd omnia ac eius acta, ab Eugenio, sunt rescissa, qui (licet temere ab illo sit depositus, semper ab ecclesia, summo pro pontifice est habitus, & adoratus, nihilominus quia & quoddam Eugenij habetur Diploma, quo illi non mediocriter fauet, scrupulus fomentum aliquod habet.

Qua de re attendendum, quòd postquam concilium extitit cōgregatum, ut tactum est, eousque præsumpsit, ut papam aduocaret. Et quidem, non ad concilij ornamentum roburve, sed ad rationem reddendam sui muneris. Quod pontifex (ut par erat) nō ferens, mox concilium, è Basilea, Bononiam transtulit, & per hoc in Basilea dissoluit. Et quoniam ea super re, maximi sunt excitati tumultus, multa & grauia disseminata scandala, coactus est pontifex, translationem dissolutionemq; reuocare, & cōcilium, prout fuerat in Basilea dimittere. sic habet Diploma.

Dudum sacrum generale Basiliense concilium, per generaliū Constan. & sancta. conciliorum statuta, approbationemq; Fel. recor. Martini quinti, ac nostram, pro extirpatione hæresum, ac generali reformatione ecclesiæ, in capite & in membris, & pertinentibus ad ea, ex certis causis, in alijs literis nostris expressis, de fratrum nostrorum. S.R.E. Cardinalium consilio dissoluerimus. Et sequitur. Verum cum ex dicta dissolutione, ortæ sint dissensiones graues, possentq; & grauiores oriri, nihilq; magis optemus

quam quòd prædicta sancta opera, suum debitum consequantur effectum, decernimus & declaramus, præfatum generale Basiliense concilium, a tempore prædictæ inchoationis suæ, legitime continuatum esse, prosecutionemq; semper habuisse, continuari & prosecutionem habere debere ad prædicta, & ad ea pertinentia, perinde ac si nulla facta fuisset dissolutio, quin immo præfatam dissolutionem irritam & inanem declarantes, ipsa Basiliense concilium, pure, simpliciter, & cum effectu, ac omni deuotione prosequimur, & prosequi intendimus &c.

Ex ijs plane perspicitur, quòd (si concilium a sua inchoatione, eousque, legitime est continuatū ac prosecutionem sortitum, ex Eugenij decreto, ac declarationes) conciliū est ab eodē probatum, & quæ egerat decreta sunt stabilita, ergo & quòd conciliū sit supra papam, non modo est concessum, sed & ratificatum.

Admittunt aliqui, illis ex uerbis, & probatum eousque concilium, & eius firmata decreta, sed subdunt, id ab Eugenio factum coacte, & eapropter inualide. Quare & quam primum licuit, & decreta rescidit, illis nōn parendo, & concilium illud dissoluendo & alii conuocando.

Verum & si hæc possent forsitan tollerari, non tamen subscribo, quandoquidē (præter id, quòd indigna pontificio uidentur tribunali, quod non debet, uel ad horam, falsitati cedere, quin & optabilius foret pōtificem mori, quam sua gloria euacuari) & si res aliquid passa est uiolentis, sine illius tamen non est facta consensu, quin & eius efficaci facta est uoluntate, non minus quam mercium proiectio a domino proficiscitur uoluntate.

Dicendum ergo, Eugenium illis in uerbis, minime comprobasse decreta, cum nec mentio sit facta de eis, & errorem continerent in fide, quin & fere mox, contrauenit facto, nedum creando Cardinales, sed & concilium iterum dissoluendo, & tamen utrumque prohibitum fuerat a concilio, sed solum explicasse, legitime continuatum esse, & continuandum fore.

Et ut res sit perspicua, attendendum, quòd licet postquam cōcilium legitime extitit congregatum inchoatumq;, multa, ut nō semel diximus, præsumptuose egerit, propter quæ merito fuerat nedum sua potestate priuandum, sed penitus dissoluendum, sicut & factum est; nihilominus quia dissolutio non fuit oportune, uel alio forte modo, quam debuit, potuitue, ex quo ortę sunt perturbationes,

turbationes, & scandala, non irrationabiliter, coactus est Eugenius, dissolutionem reuocare, & ita concilium, eo in statu, robore, & conditione, in quibus ante dissolutionem habuit se se, derelinquere.

Ergo a mota dissolutione, nihil aliud fit, nisi quòd a concilio, quæ fuerat superinducta dissolutio, interpolatiove, detrahit, & ita in sua remanens continuatione diminuitur. Ergo ex bulla Eugenii, nec acta, nec concilium, aliquid nanciscitur roboris, uel probationis, sed tantum quod illis ablatum fuerat restituitur, actis & concilio, in eo quod habebant ex se robore, aut ui (quæ plane nulla forsitan erant) remanentibus. Hactenus de scrupulis, & ad præsens de hoc toto negotio. Ad Laudem Dei. Amen.

AN DECRETA ACTAQVE GENERALIS CONCILII EXIGANT NECESSARIO CONFIRMATIONEM PAPAE;

Compendiaria enarratio, Tractatioue.

Autore Iacobo Naclanto Clugiensi Episcopo.

Rogaui pro te, ne tua deficiat fides: et tu aliquando conuersus, tuos confirma fratres.
Luc. 22.

ILLVSTRISS. AC REVERENDISS. D. CAROLO BORROMEO S. R. E. AMPLISSIMO CARDINALI;

Iacobus Naclantus, Clugiensis Episcopus, felicitatem perpetuam:

VM quendam, forte fortuna, uisitandi gratia, conuenissem ex Dominis, huic sacro concilio intendētibus, nonnulli aderant, ut saepe accidit, eruditi, qui de conciliarijs conferebant Decretis, sanctionibusq;. Quare, & in eandem deuentum est, disceptationē, esset quidem opus, necne, à Concilio Definita, a sede probari firmariq; apostolica; ut postremum sortirentur robur. Et quāquàm coram explicarim, quae merito cōprobarim, duxi tam in animum, ueritatis ingratiā, ac catholicae fidei attestationē, negocium compendio demandare literis, ne mea pro imbecillitate, rei non deessem tam oportunae. Igitur rem paucis absolutam, non secus ac meae erga illam, obseruantiae, ac obsequentissimae seruitutis, pignus, suae Illustrißimae Dominationi ascripsi, dicauiq;. Fateor, res est perexigua, at non perexiguus est animus, si posset praestare maiora. Quam Dominus perpetuo seruet, & in dies, ad cōmodum, frugemq; ecclesiae uniuersalis, semper amplificet.

AD ILLVSTRISS. AC REVEREND. D. CAROLVM BORROMEVM S. R. E. AMPLISSIMVM CARDINALEM,

An decreta concilij, confirmanda sint necessario, ab Apostolica sede, compendiaria enarratio tractatio ue.

Auctore Iacobo Naclanto, Clugiensi Episcopo.

PROLOGVS.

Etsi ecclesia christi, multos complectitur populos, & si potentes admittit & diuites, & si uiros suspicit probos, optimosq;, diuina tamē disponente sapientia, nō Democratico, non Olygarchico, non Aristocratico, sed Monarchico regitur principatu. Nam cū Deo foret acceptissimum Regnum, ac unicè dilectum Peculium, illam Vnigenito tradidit, quin & ea, illum (cum à mortuis resurrexit) inuestiuit. In qua & uoluit, tum esse, tum principem summum, tum pastorem maximum. Quod non solum oracula precinunt, sed & epistolæ admonent apostolicæ. Illud ut optime cōsuleretur ecclesię (nam entia, ut inquiunt, nolunt male disponi, nec confert pluralitas principatuum) Istud, ut ubertim sanctificaret populum, non modo extergendo suo sanguine sordes, sed & immaculatam iugiter offerendo ecclesiam Deo.

Verum cum illam, corporea esset relicturus præsentia, Petrum, & qui Petro, rite succedunt, suo substituit loco nec dissimilibus, principatus, ac pontificatus, honestauit titulis. Et quoniam ęquum est, summum subrogatum Principem, & Pontificem, in rebus arduis, urgentibusq; negocijs, suæ ditionis primates, insignioraq;, aliquando cogere membra, illa consulere, eorumq; per cunctari placita, haud mirum, si quando, generalia in ecclesia sunt celebrata concilia, eaq; non uulgari potestate donata, ut frugalius prospiceretur ecclesiæ. At quia, nec possunt, nec forte æquum esset, si possent, semper Pontifices maximos, eiusmodi interesse comitijs (postquam illa, sua fieri decreuerint auctoritate, legatosq; qui rem moderarentur, miserint) solent postremam (ut

par

par est, eorum quæ agitarentur in Concilijs, sibi reseruare sententiam. Id, quod & in Generalibus, præclarioribusq; semper seruatum fuisse concilijs, rem expendenti compertissimum est.

Verum quoniam ijs diebus, res a quibusdam reuocatur in dubium, dum non nulli, conciliorum Acta, Decretaq;, Papæ probatione, uel confirmatione non accedente, ausi sunt astruere ualidissima, ab re esse nō duximus, si nostra pro tenuitate, hæc certis solidisq; constructa fuerint fundamentis. Quare hanc compendiariam enarrationem, seu tractationem fecimus, ut ualeat quis, ueritatē agnoscere, & ob id, Deo optimo Maximo, a quo omnis proficiscitur ueritas, agere gratias. In cuius gloriam, hæc à nobis, potius attentata, quam explicata esse uolumus, cupimusq;, prout & postulat natura, ratioq; compendij. Ergo paucis rem aggredior, nedum sub censura ecclesię sacrosanctæ, sed & cuiusuis probatioris iudicij.

QVESTIO.

An Acta, Decrètaue, Generalis Concilij, Papæ egeant Confirmatione.

QVAESTIONES STATVS.

NON est quæstio, de quouis generali Concilio, sed de eo, quod est rite collectum, & Legatorum Apostolicæ sedis, tū præsentia, tum auctoritate firmatum.

Nec hæsitatur, de rei decentia, sed necessitate, quandoquidem, non quęritur, An expediat, sed An reuera sit opus.

QVORVNDAM ASSERTIO.

SVNT qui partem astruant negatiuam, quoniam etsi consentiunt, probationem expedire, id tamen pernegant oportere.

Fundamentum afferunt, non quia Concilium sit supra Papam sed quia tali pacto concilium sumptum, summa fulcitur auctoritate, cum potestas in eo (suis saltem in legatis) summi reperiatur Pontificis.

Quare, & ecclesiam repræsentare contendunt uniuersalē, quæ indubię, & summam, & omnem ecclesiasticam complectitur potestatem, quā, & immediate habet à Deo.

Ergo

Ergo (ut subdunt) omnes illius, sumus astricti decretis, & illis maxime, quæ sunt definita, de fide, cum, & si omnia, hęc tamẽ potissime, sint à spiritusancto profecta. Ergo & hęreticum docent, secus sentire.

Non desunt, qui positionem hanc, alio construunt fundamento, nempe, qui alia non putant opus esse Papæ potestate, præterquam in cogendo concilium, qua de re suo dicendum est loco.

DOCTRINA CATHOLICA.

CONCILIVM, de quo sermo, proxime potestatem habet, à Christi Vicario, at non omni plenitudine. Quin, nec suas uices, ualet Papa, cuiuis absolute, simpliciterq; committere.

Quare nec ecclesiam representat, simpliciter uniuersalem, nec quæ decernit, quousque non probentur a Papa, supremum sortiuntur robur.

Ergo, & quæ statuit, ad ecclesiæ disciplinam, uel morum moderationem, uim eousque non obtinent legis, ut ad eorum simpliciter astringant obseruantiam, & quæ in materia decernuntur fidei, nobis non sunt prorsus, eousque indubia.

Et cum hæc sententia, sit catholica, ab ea nefas est dissentire. Nec modo secus dicere, ad hæresim pertineret, sed & hæreticum, addita estimatione, decerneret.

DECLARATVR CONSTITVITVRQVE
præmissa Doctrina.

CONCILIVM de quo sermo, proxime potestatem habet, à Christi Vicario.

Potestas in proposito, non pro consultoria, de qua aliàs dictum est, sumitur facultate, sed pro iurisdictione, cuius, ut uox sonat, proprium est, ius dicere, ius iuxta legem decernere & legem, ad bonum publicum constituere. Et in principe, exi mioque communitatis rectore, inuenitur simpliciter, sed in cõmissario, uel delegato, communi cursu, inuenitur ad tempus, uel tantum in peculiari casu.

Verum attendendum, quòd potestas hæc modo earum respectu, non excutitur ecclesiarum quibus episcopi, qui in concilio sunt coacti, sunt dati pastores, sponsique, sed respectu, totius ecclesiæ, cui summus prefectus est Pontifex, pro qua sunt & ne-

SS gocia,

gocia, quæ tractantur (ut plurimum) in concilio. Nam respectu creditarum sibi ecclesiarum episcopi nunquam (communi lege) suam non retinent iurisdictionem, siue sint, siue non sint, in concilio, sed respectu ecclesiæ totius, non retinent, nisi dum in eo sunt, Et tantum ab ea die, qua est legitime congregatum, ad illam usq; ,qua est legitime absolutū,aut legitime suspensum.

Quare & si utraque episcopis proxime, à summo confertur Pontifice, uti a Christi Vicario, id tamen,non uno accidit pacto, nec uname t ratione. Nam prima, & si confertur per eum confertur tamen, iuxta illā sibi creditam dispensādi rationem, qua mysteriorum Christi, supremus factus est distributor, iuxta uerbum apostoli. Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores, mysteriorum Dei. Et confertur, per modum perpetui ministerij, perinde ac munus episcopale, cum quo; & communi cursu, recipitur.

At secunda, & si confertur per illum, non tamen, iuxta illam confertur dispensandi, a Christo præscriptam rationē, qua suis cum oneribus, sunt dispensandi episcopatus, de quo & sacræ admonent literæ, & sanctissimi asseuerant patres, sed iuxta rationem liberalitatis propriæ, seu pontificiæ indulgentiæ, non a diuinis præscriptam literis, patribusue, sed a laudabili, hactenusq; si non fallor, in omnibus seruata concilijs consuetudine, dum in omnibus, episcopi usi sunt, decernendi, definiendi, canonesq; uniuersales constituendi facultate, tam ad communem fidelium disciplinam, tum ad dogmata pro fide catholica.

Quod quidem, non mediocriter consonat. Nam episcopi, non solum membra sunt proxima, capiti,sed & in concilijs sollicitudinem subeunt, uniuersalis ecclesiæ. Preter id, quòd & Pōtifex maximus, ea utens munificentia supremum animarum imitatur Pontificem, qui licet insigne caput sit, totius ecclesiæ, omnique donatus a patre potestate, omnique iurisdictione (in illius quidem ditione, uniuersa sunt posita) uoluit tamen apostolos, aliosq; ex omnibus assumptos, habere cooperarios, quin & con iudices, & quod maximum est, in extremo iudicio.

Quod dicitur, proxime,ad remouendum non dicitur, iurisdictionem illam, profectam a Christo, sed ad declarandum, ab illo non profectam immediate. Siquidem, cum Christus, Vicarium super totam, Papam constituerit ecclesiam, eiq; soli, iurisdictionis, super illam crediderit plenitudinem; exigit quidem

ratio

ratio,exigit & ordo, a diuina positus sapientia, quę omnia agit cum suauitate,ut non nisi, per illum, & in ijs præsertim, quæ totā concernunt ecclesiam,iurisdictionis impartiatur facultas.

Ergo patrum iurisdictio, in concilio, est quidem a Christo, & est, non solum, eo generali pacto, quo omnis, est a deo,potestas, tam in fidelibus, quam in ethnicis, tam in ecclesiasticis, quam in secularibus principibus aut illo,nō longe dissimili, quo Reges,per eum regnant, & legum conditores, iusta decernunt, sed & illo insigni,ac peculiari,quo,tum peculiare,tum perinsigne est,& caput,& sponsus ecclesiæ, per quem, & longe præstantius, & multo sollicitius, illi pro reliquis rebus assistit, moderatur, & non secus ac pupillam, seruat & protegit. Tametsi ad illos, & iure,& merito, non pertingat,transeatq;: nisi mediante uicario,summoue pontifice.

Cui, cum nulla, super hoc (ut diximus) præscripta sit lex, nulli dubium, quòd arbitrio relinquitur suo: quando, quomodo,& qua sit conferenda mensura. Et eo quidem pacto, ut non cedat in destructionem,sed ædificationem, ut loqui consueuit apostolus. Nam licet Christus, cum in omnibus, tum in papa, nunquam bonam non excitet uoluntatem, licet sancta semper inspiret desideria, rectaque consilia, sicut tamen nemini, ita & summo nunquam Antistiti, præiudicat libertati. Ergo tantum abest, ut coactus sit pontifex, plenam concilio concedere iurisdictionem, quòd cum illam cōcedit, eam ad libitum ualeat moderari, quin & potest, quòd uoluntate reuocare cōcessam, & cum placeret etiam ab illius desistere impartitione.

Siquidem ecclesiæ totius regimen,cum sit, suapte natura monarchicum,haud obscurum,illius principem,non necessario, suæ iurisdictionis habere participes, & si necessario, pro diuersis ecclesiæ partibus,coadiutores habere debet episcopos. Equum enim est,& naturæ lege probatum, summum pontificem, in arduis pro ecclesia uniuersali negocijs, uti consiliarijs, cogereque, cum opus uisum fuerit, œcumenicas synodos, ut ad communem salutem, frugemque, salubres excutiantur sententiæ, conducentiaque iudicia, tametsi illa non cogatur probare,aut executioni committere,nisi quantum,& prudenter, & oportune,uiderit expedire.

Sed urges. Esto ecclesiæ moderatio,sit monarchica(siquidem,& non raro,sub typo describitur Regium) Esto,quòd iure,

omnis ſuper illam iurisdictio, uni committatur pontifici, cui nō ſolum dictum eſt paſce, ſed & oues uniuerſas Rege (Nam utrūq; uigeſimo Ioānis, dictum eſt Petro) Inficiari nihilominus nequit, quin & ſit pacto quodam politicū. Sumus.n. ſanctorum ciues, & domeſtici dei, & notum eſt, eccl'iam, collatam haud nunquam, cū ciuitate. Quare, etſi præcipuum onus, hanc gubernādi rempublicam, iusq; dicendi ſuper illam, uti regi, principiq;, aſcribendū eſt papæ, nil tamen obſtat, quin & naturæ cōgruit ciuitatis, ut & ſua pro ratione, non ſecus ac primis ex ſenatoribus, concedatur epiſcopis. Vnde, & ſeptuaginta, a deo datum eſt ſenioribus, ut cum Moſe moderarentur ſynagogam, ſicut & uetus admonet lex.

Reſpondetur. Fateor eccleſiam ſimilem ciuitati, at non humanæ, ſed cœleſti. Noſtra, inquit Paulus, politia, in cœlis eſt. Vnde & tabernaculum Moſis, quod eccleſiæ erat typus, iuxta exemplar factum eſt, quod illi eſt oſtenſum in monte. Ergo non iniuria, ſi illi ex cœleſti ciuitate, tum forma, tum regendi, præſcriptus eſt modus. Siquidem illa maior, hęc legitima filia, quam & ſic oportuit æmulari matrem, ut non temere, tam de cœlo deſcendiſſe, teſtetur dilectus. Ergo ſi ſuperna in ciuitate (etiam ſi uaria in ea diſtributa ſunt munera) unus eſt, cuius ſingula diriguntur nutu, moderator & princeps, cur non erit, & in politia eccleſiaſtica, in qua licet diuerſa compartiantur officia, unus, penes quem totius ſit regiminis cura, omniumque iurisdictio?

Et quanquam non inficior, in Ierarchia ſuperna, omnia fore connexa, fateor, & in eccleſia, iuxta cœleſtem, omnia eſſe diſpoſita, nullo tamen ambigēdum eſt pacto, Chriſtum, qui in caput, toti præpoſitus eſt eccleſiæ, omnium (ſiue in cœlo, ſiue in terra ſint) rectorem eſſe ac principem. Ergo, non hæſitandum, ſummum eius in terris vicarium, terreſtris ſaltem eccleſię, unice moderari habenas, eſſeq; penes illum, omnem ſuper eam, reddendi ius, plenitudinem. Ergo, etſi humanæ reipub. ſenatores, poſſunt ferre quædam, & in ijs, quę ad publicum pertinent commodum, habere ſuapte natura, ſuffragia, iusq; dicendi, ſua pro ratione, quodā iure pretendere, ſecus tamen, de ſenatoribus politię eccleſiaſticæ. Vt quæ eo a Chriſto inſtituta eſt pacto, vt ſicut vno adumbratur ouili, ita & uno regatur paſtore.

At, nō omni cum plenitudine, quiū nec ſuas uices, ualet Papa, cuiuis ſimpliciter, abſoluteq; committere. Si concilium, ea tantum

tum attenderet,quæ ad politicos fidelium pertinent mores,promouentq; pro loco,& tempore, eccleſiaſticam diſciplinam, non magnopere refragrarẽ,ea in re,poſſe ſummũ põtificẽ, plenitudinẽ delegare facultatis,cũ inde,nihil(quod uideã)ſequaẽ abſurdi. Quod tamẽ,nũquã præſumereẽ facere,tã & ſi ampliſſima legatis demandareẽ ptãs.Licet.n.æquũ ſit,legatis in cõcilio,abunde,ampliſſimeq;,ea concedo,quę ad cõmodã concilij pertinent moderationẽ, non tamen eſt conſentaneũ, vt plenitudo illis concedaẽ poteſtatis,cum inde,non pauca ſequi poſſent inconuenientia,vt facile eſt,humanis ponderatis affectibus,animaduertere.

Quòd ſi quando, uel honoris gratia, uel pia aliqua ratione, in patentibus(ut uocant)literis,plenitudini alluderetur iurisdictionis,uel etiam ſi claris, apertisq; id tangeretur uerbis, retinẽdum ſemper foret, non eſſe pontificis mentẽ, ut ea vterentur temere, paſſimq;, aut in eccleſię vniuerſalis, uel ſedis apoſtolicæ prępudicium. Et demum,ꝙ nec ea illis uti,fas eſſet, niſi magna cum moderatione,ſicut & probe,maximus præ ſe fert Leo,ſeptuageſima ſecunda epiſtola. Cuius rei,& pontifex erit (ut par eſt) & ſupremus,& vnicus iudex.

Verum,quia in concilio,non ea dumtaxat pertractantur,quæ politicos attinent mores,habentq; pro loco,& tempore,promouere eccleſiam, ſed & quæ fidem concernunt orthodoxam (propter quod, & in eo ſtatuuntur dogmata, a quibus nemini fas eſt reſilire, quin & quæ poſſunt, debentq; etiam ſummos Pontifices alligare)huius ſaltem reſpectu poteſtatis;iurisdictionisve, cõpertum eſſe debet,Pontificem plenitudinem delegare non poſſe,ſimpliciter & abſolute. Et quoniam in hoc, non minima ſubſtinetur portio,catholicæ,quę ſupra eſt collecta,doctrinæ,ideo & declaranda,& conſtituenda res eſt.

Declaranda quidem,quia forte non deſunt,qui hæreant,an ad iurisdictionis hęc pertineant facultatem, non facile penetrãtes, quo pacto,in ijs,quæ fidei ſunt, valeat habere locum. Verum ſi quis atte nderit,Romanum Pontificem,nedum iudicare poſſe de moribus,ſed & de ſcripturis ſacroſanctis,uidebit,& quę fidẽ attinent, illius expectare iudicium. Siquidem fides, & dei innititur verbo, & in nos, ex verbi dimanat auditu, prout & apoſtolus docet. Et quis neſcit, & legem inueniri fidei, quando id Paulus tradit? Cur ergo, & quę illius ſunt iuris, tam iuxta, non poterunt excuti,vel decerni?

At

At non sit uis, in uerbo. satis quòd improbari nequit, eam quam concilium in ijs quæ fidei sunt, obtinet facultatem, à summo dimanare pontifice, penes quem ita fidei (ut dicitur) depositum est negocium, ut ex illius tandem pendendum sit ore. Et licet, quæ iurisdictionis sunt, possint (communi lege) committi, quæ tamē personæ exigunt (ut loquuntur) industriam, illique sunt unice credita, onera sunt personalia, alijque concedi non possunt, & illis præsertim in rebus, quæ maximi, quin & supremi sunt ponderis. Et compertum est, eam duntaxat, indubiam esse fidem, quæ illi in nixa est basi, ac constantissimæ petre, quæ (ut illius peculiare agnosceretur donum) soli data est Petro.

Constituenda uero, quia si hæc de fide decernendi facultas, posset; uel omni cum plenitudine, uel simpliciter, & absolute, a Papa committi, posset & illud peculiare, spiritussancti donum quo in ijs, quæ fidei sunt (cum de illis, per modum iudicis, iusque supremum decernentis, & promulgantis, statuit decernitq;) infallibile redditur Papæ iudicium, alteri delegari, quod plane, sineq; controuersia, res absurdissima est. Nam præter id, quod ordo, in mystico confunderetur corpore, charismatibusque, quibus & propria membris, distribuuntur munera, præiudicaretur spiritus sancti, dum donaretur corpori, quod peculiare est capiti, haud dubium, quòd (& si in Papæ est falcultate, munere se abdicare pontificio) in illius tamen non est facultate, corpori munus conferre capitale, sicut nec esse ecclesiæ fundamentum, ascribi potest, quod super illud constituendū est ædificio.

Sed secus inquis, sonant uerba Martini, cum Iulianum S. Angeli Diaconum Cardinalem, in legatum, ac præsidentem, dedit Basiliensi concilio. Nam plenam, in rebus fidei, tam cognoscē di, quàm decidendi (& si unà cum concilio) contulit facultatem. Quin, & uoluit, quoscunque, qui ab illo, unā cum concilio, decisis, determinatisq; contrauenissent, seq; rebellassent, per censuras puniendos ecclesiasticas, & alia oportuna remedia etiā bracchio inuocato sæculari, & omni appellatiōe postposita, promittendo omnia se habiturum, & rata, & grata, ut amplitet eo in diplomate.

Quibus respondeo. Non quidem uoluisse, minusque Martinum explicasse, se in ijs, quæ fidei, Legato Concilioque, potestatis, simpliciter tradere plenitudinem, sed eam tantum decideudi concedere facultatem, quæ ad hæreticos requiritur con-

ciliariter condemnandos, & ad ea, quæ fidei sunt decernendum eo, quo solitum est, iure concilij. Quare non excluditur, quę in concilio fuissent acta, ad Lydium, non conferenda lapidem, & per hoc, non extremum Papæ subitura iudicium. In quo solo, ex CHRISTI dispositione, munereque, & indubia,& constantissima,fidei regula requirenda est.

Et quamquam(ut non longe post, resumendum est)quæ a Cõcilio, ante approbationem Papæ, sunt decreta non sint penitus firma, sicut tamen, æquum est, illa suspicere, uenerari, ac honore debito prosequi, ita & iniquum foret, illa uel contẽnere, uel temere contradicere. Ergo, & recte, in illos Pontifex concedit animaduerti, & acri (ut par est)pœna mulctari. Quòd promiserit, habiturum se ratum, & gratum, quicquid fuisset decretum, & conclusum, si ad executiones, ut forte debet, restringatur pœnarum, contemptores detractoresque, merito inuoluentium, nullus ingeritur scrupulus, si decreta, definitaque cõplectitur uniuersa, haud dubium, quòd cum debitis accipiendũ est clausulis, nempe,non fraudulenter, non temere facta, & ad Lydium,ut dictum est lapidem, consistentia.

Quare, nec ecclesiam repræsentat,simpliciter uniuersalem.

Exploratissimum est,ecclesiam uniuersalem, omnes complecti fideles,ut quæ integrum(ut in hac saltẽ contingit peregrinatione) christi continent corpus. Ergo,si simpliciter,omniq; est repræsentãda ex parte,necesse est,ut tota,integraq;,omnibus cum membris,& suo præsertim repræsentetur cum capite. Ergo palam,quòd Papa absente,qui solus christi, simpliciter & absolute capitis, gerit uices, simpliciter, & non ut aliquando, siuec dochice,integra,totaq;,repræsentari non potest.

Adde,quòd sicut particulares ecclesię,in suis,& computantur, & repræsentantur pastoribus (propter quod,& illis conuocatis, corũ adesse censentur ecclesiæ)ita & uniuersalis ecclesia,non nisi in summo,& computatur,& repræsentatur pastore, pontificeq;. Qui & illam(ut loquuntur) uirtualiter continet, & in concilio, proxime,pro illis,qui in eo,pastores peculiares,non habent,populis,& ecclesijs,insigniter supplet.

Et licet Papæ Legati,illius uices gerant in multis, sicut tamen, illis datum non est ut gerant christi uicem,ita nec ut pro uniuersali,supplere possent ecclesia.utrumq; sane,munus est papę personale,& non secus ac,potestatis,ut diximus,plenitudo,communicari

cari simpliciter nequit. Cuius rei, uel inde, accipitur testimonium quòd id nunquàm, in eorum, quantumuis uberi, quantumuis ampla, expressum legitur commissione, aut alias, quouis pleno mandato.

Preter id, quòd absq; papæ præsentia, plenitudine (ut dictum est) non potitur potestatis, & quam habet, proxime non habet, à christo. Et tamen obscurum non est, ecclesiam non uere integram, non uniuersalem esse simpliciter, quæ utraq; non complectitur. Et notum est, quòd cum summum includit pontificem, ipsius ratione, & plenitudinem habere potestatis, & proxime in eo proficisci, a christo.

Sed duo, ex Martini interrogatorio, se efferunt scrupuli, quos (sed paucis) non dissimulabo. Alter est, quia iudicatur hęreticus, qui quoduis generale concilium, dummodo sit legittimum, repræsentare non dixerit, uniuersalem ecclesiam. Reliquus est, quòd Constantiense, quod sine papa, extitit celebratum, eiusmet decernitur repræsentationis fore.

Ad primum dicitur, q; si sermo sit, de repræsentatione simpliciter, & non, ea de qua admittitur sæpe, ex hoc, q; non minima, in aliquo reperitur pars, cum papæ illud intelligendum est assistentia, & non alio modo. Ad secundum respondetur, quòd Constantiense, eo pro tempore, quo sine uero extitit papa, ecclesiam & si representauit uniuersalem, non tamen simpliciter, sed eo quo tunc reperiebatur pacto, at cũ est electus Martinus, qui & concilio erat præsens, indubie illã repræsentauit simpliciter integreq;.

At resumis. Basiliense concilium, legittime est congregatum, & sine præsentia papæ, eoq; non reclamante, illo non semel usus est titulo. Dicendum, quòd & si eo est usus, usus est illegittime, quin & præsumptuose, sicut, & quod subdit, a deo potestatem habere immediate. Vnde & secunda mox sessione, ausum est eousq;, quòd & summos legittimosq; pontifices presumpsit, suis nedum decretis astringi, sed & posse contrafaciendo deponi. Reclamauit satis Eugenius, quando eorum audacia ponderata, concilium nedum aliò transtulit, sed & dissoluit.

Nec quæ decernit, usquequo nõ probentur à Papa, supremum sortiantur robur.

Si quæ in concilio sunt decreta, ex plenitudine profecta non sunt potestatis, nulli dubium, quòd si ad eorum confirmationem, illius accederet plenitudo, ea non parum roborari contingeret.

Ergo,

Ergo, & locupletari possent in robore, ergo palam, quòd non erant sortita supremum. Sed dicis. Nam propterea, uim non obtinet coactiuam, qua illa urgeamur præstare, absoluereq; ? Et si ea de re portione sequenti, sic tamen per paucis habe, nempe, quòd licet illis, sua non denegetur uis, ad sui tamē prorsus nō alligant obseruationem.

Siquidem (præter id, quòd ius dictat) suadetq; naturæ, ut ea (sicut tactum est) non contemnamus, quin & exosculemur, tum quia sanctiones patrum, ad communem frugem, tum quia a spiritu (ut credit) sancto dictata propositaq;, & ita dictat, suadetq; ut uæ, siquis contempserit, uæ siquis onoratus non fuerit, compertum est, quòd & conciliari, quale quale sit; etiam cogunt nos iura. Verum quantum, ex illa proficiscitur potestate, nō astringunt simpliciter, sed aliquo pacto, prout inquam, in illis uoluntas p̄sumit esse (saltem ex parte) summi pontificis. Cuius auctoritate, concilium non solum est coactum, sed & sanctiones fecit.

Et cum ea præsumptio quousq; de Papæ non constat, tacita uel expręssa probatione, reprobationeq; merito in nostris uigere debeat mentibus, ambigendum non est, quòd ad eorum, quodam urgebit pacto, nedum reuerentiam, sed & piam ut fas est, executionem, non dicam iudicialiter, sed quasi amicabilius, & eo pacto, ut si factum sit secus (absit contentus) legis non sim absolute transgressor, aut capitaliter uiolator.

Nec obstat, concilium, Papæ auctoritate coactum, legatorū præsentia fultum, ampla auctoritate donatum, & demum, quæ fuerint definita, ꝓ ratis, gratisque habenda promissum, quoniam (præter id, quòd ea cum debitis diximus) intelligēda sunt clausulis, & circunstantijs, non satis sunt, ut definita, uim simpliciter sortiantur, ut mox uidebitur, legis, & per hoc, sicut nō ualet simpliciter alligare, ita nec simpliciter potest in trangressores, ut trangressores animaduertere.

Ergo, & quę statuit, ad ecclesiæ disciplinam, uel moram moderationem, uim eousque non obtinent legis, ut ad eorum, simpliciter astringant obseruantiam, & quę in materia decernūtur fidei, nobis non sunt prorsus eousque indubia.

Quàmquàm hæc sunt ex præmissis deducta, non erit forsitan importunum, si confirmentur denuo. Ergo quæ disciplinā tangunt ecclesiæ, probationem. confirmationemq; necessario exigere Papæ, idque non solum, ut constantius, frugaliusque man-

TT dentur

dentur executioni, conferantque communi hominum obseruantiæ, sed ut & uim simpliciter sortiantur legis, supremam recipiãt qua & astringamur absolute, in roboris efficaciam, uel ex hoc, difficile non est euincere.

Cum omni ex domini uoce, Petro totius regimen, ut non semel diximus, creditum sit christianæ Reip. summusque pro tēpore illi succedens Antistes, & pater, & Princeps a concilio Florentiæ sub Eugenio celebrato, ecclesiæ decernatur uniuersalis, indubie ad illum spectabit quàm maxime, nedum leges, pro ecclesia constituere, sed & opus erit, & quæ fuerint constituta, per illum, illiusue expresso saltem promulgari consensu. Id enim, ut cogat, natura postulat legis, ut non solum docent legis periti, philosophi morales, sed & D Thomas, prima secundæ.

Quare & si in Conciliorum calce, cum qui interfuerunt, soliti sunt subscribere, promulgationis aliquãdo interponeretur uerbum (præter id, quòd res foret particularis, & cõtra cõem cursum pſumeret, noua Papæ, id factum commissione, uel nouo eius consensu, sicut ni fallor, & eo casu contingeret. uel ita uerbum illud proferretur quòd constaret non præiudicatum arbitrio Papæ, ut factum dicitur a Donato Ostiensi episcopo, Papę legato in octaua synodo. Sic enim referunt. Ego Donatus Episcopus Ostiensis, locum tenens Adriani pontificis maximi, omnia quæ leguntur superius, huic sanctæ, & uniuersalis præsidens synodo, ad uolũtatē eximij præsulis, pmulgaui, & mea manu subscripsi.

Quàmquàm si alicubi, promulgata legerentur absolute, sineque pontificis scitu, non immerito interpretandum foret, id factum, quantum ex conciliaria potest pendere potestate. Quod simpliciter, ut diximus, non ligaret, quousque de Papæ non cõstaret approbatione. Nec haberent propterea, eousque uim iuris simpliciter, nec ad tribunal adducta, absolute probarent, minusque ex illis tantum, posset sententia, iuridice ferri cõstituique. At de sancitis, pro fide.

Hæc etsi pendent non minus, ex determinatis (quandoquidē ea que fidei sunt, infallibiliter decidere, muneris est capitalis, qđ alij a Papa, tum Dei ordinatione, tum sedis apostolicæ priuilegio, communicari non potest, unde & merito, oēs ad illam sedem, deuoluuntur qõnes difficiles, & per hoc, & quæ fidei sunt (cum sint perarduæ) non puto tamē inutile, si unde ualeat donū illud educi, quoue Christi uerbo firmari proferatur in medium:

Et

Et quamquam, ex pluribus scripturæ sumeretur locis, erit in presenti sufficiens, unus, uel alter. Primus sextodecimo habetur Mathei, quando Simon factus est Petrus, dicente domino, Tu es Petrus. Siquidem, ut D. docet Ieronimus, illud christi uerbum, uerbum extitit potestatis, quod & mox est secutus effectus. Nam tunc factus est constans, & firmus infide. Et ea quidem firmitudine, ea cõstantia, ut posset totam firmare, & substinere ecclesiam. Propter quod, & ilico pollicitationem meruit, & hanc supra petram, meã ædificabo ecclesiam. Verum, quia locus iste, cum de primatu egimus Petri, est satis excussus, alius per tractandus est.

Legitur uigesimo secundo Lucæ, quòd contendentibus de primatu apostolis, christus ad petrum uersus sic dixit. Rogaui pro te, ne tua deficiat fides, & tu aliquando conuersus, tuos confirma fratres. Quo ex loco, Agathon papa, in ea, quam ad sextam synodum scribit epistola, confisos, asserit prædecessores, semper solitos confirmare concilia. Quod & pollicetur, pariter facturum sese. Et constat concilium illud, nedum Domini prædecessoris autoritate collectũ, sed & ad illud ab Agathone, Theodo. Georgium, & Ioannem legatos destinatos, ac in eodem fuisse, sui loco præfectos, Ita quidem, premissis domini uerbis, quæ sunt pro ducta, subiungit.

His Dominus Petro, non defuturam promissit fidem, & confirmare eum admonuit fratres, quod apostolicos põtifices, meæ exiguitatis prædecessores, confidentes, semper fecisse, cunctis est cognitum. Quorum & pusillitas mea, licet impar & minima, pro suscepto diuina dignatione ministerio, pedisequa cupit exister. Verum ut christi uerba, sint magis illustria, hunc expendãtur in modum.

Orta inter discipulos, de primatu, ut dicebatur, contentione, illisq; ut parsuit, benignè commonitis, mox christus uerba conuertit ad Petrum, ut ad quem ex pollicitatione spectabat Primatus. Simon inquit, Simon, geminat quidem uerbum, ut ponderet quod subiungit. Ecce, qđ forte nõ cogitabas. Ecce (inquã) nam res est præsentanea, & tentata modò. Sathanas, qui nũquam ad exturbandum calumniandumq; non est sollicitus. Expetiuit, omniq; instantia efflagitauit (nam ad libitum deb accari non potest, Vt cribraret, agitaret, excuteretq; omnes uos, non secus ac, triticum, ut tandem me derelicto à fide penitus desciscatis. Et

iusto Patris iudicio, sed uobis impræsentia in accesso, noti factus est compos.

At, ego rogaui, qui ob meam, nũquàm non exaudior reuerentiam. Non dicam pro uobis omnibus(nec quidem id, in scrutabilis exigit sapientia dei, quæ singulis, optimo prospicit, cum consilio) sed pro te, cui & alias pollicitus sum primatum, ad quem & mearum cura pertinebit ouium. Rogaui eaq;, pro te, uerum non tui, sed crediti tibi muneris gratia. Vt, non solum, in hac Sathanæ cribratione, non solum, in hoc, quod modo, omnes patiemini naufragio, sed & in quibusuis turbinibus, sæuissimisq; tempestatibus, nunquàm Tu, tuiq; successores(summi, hoc est pontificis, priuilegium) tua defutura sit fides.

Tua inquam fides, tum quia, cum tibi est à patre donata, potissimum futuro in te, põtificio muneri est concessa, tum quia in te tui officij ratione, est firmata, stabilitaq;, & quia Petrus factus, constantissima reddita. Et merito quidem, cum non tam super credito tibi munere, mea sit construẽda ecclesia. Præter id, quòd tua est, quia à te insigniter explicata, cum me christum, uiuentis dei filium, præ reliquis es confessus. Ergo, non iniuria, si te, tuumq; munus, peculiari est suffultum fauore, non iniuria, si te tuiq; successores, nunquam destituendi sunt fide, quin & si ab eis reliqui confirmandi sunt fratres.

Et quamquam, res ita se habet, quamquam nec petrus, nec successores, deficere permitantur in fide, non propterea, illis datum est, peccare non posse, aut aliquid, fidem aduersus, non committere. siquidem immaniter peccauit petrus, & grauissime in fidem commisit, quoniam in fidei confessione, non semel defecit. Peccauit & in fidem Marcellinus, cum thus obtulit simulacro. Verum, non perdiderunt fidem, cum ea non processerint, ex incredulitate, sed ex mortis formidine.

Et licet nõnulli Romanæ sedis Antistites, sint insimulati de hęresi, ni fallor, fuere calumnię. Habent qui illos uendicent, tum ex probatis hystorijs, tum ex ualidissimis coniecturis, quare, non est cur moremur. Quamquam si aliqui admitterentur hæretici, non propterea quicquam summo detraheretur pontificatui, sed lapsus concederetur personæ. Quod plane, sine summæ sedis pręiudicio, posse contingere, Romanam conuincit ecclesiam, numquam heresi fuisse infectam, sed aliarum omnium, semper permansisse magistram.

Et

Et quamquàm deliquerit,ut dictum eſt, Petrus, deliquerit & Marcellinus,conuerſi ſunt tamen. Et tantum abeſt, quòd eorum lapſu,ſit periclitata eccleſia, quod ea, conſtantior reddita eſt,occa ſione. Siquidem uterq; ,non ſolum,ſuam mirum in modum,dete ſtati ſunt culpam,ſed & in fidei confeſſione,eo uſq; ſunt facti con ſtantes,quòd eorum crimen,eccleſiæ ceſſerit, nedum ad profe- ctum,ſed ædificationem,& frugem. Hactenus de chriſti uerbo.

Ex quo,cum conſtet,petri fratres, Epiſcopos inquam, ex Petri confirmandos fide,haud dubium,id fore potiſſimum neceſſarium,ubi uentilatur maxime. Ergo & potiſſimum neceſſarium eſt,in Generali Concilio,ubi quæ ſunt fidei, potiſſimũ reſoluuntur. Sed iam,eſt dicendum,de Praxi.

Nicena Synodus, in qua trecenti octendecinq; conuenerunt Epiſcopi,& ſi Syluestri conuocata eſt poteſtate, ut ex epilogo, Romani edocemur concilij,per eundem,eò temporis, in termis celebrari,& ſi in ea Oſius Cordubẽſis epiſcopus,uictor & Vincentius,romani præſbiteri,& legati,& uicem Romani gerentes pontificis præfuerunt,ut ex præfatione ad cõcilium legitur Sardicenſe,uel uictor ſaltem,& Vincentius,qui in eodẽ, nomine ſubſcripſere Sylueſtri,ut ex Concilij licet uidere ſubſcriptione, Nihilominus,miſſum eſt ad Papam,ut illius confirmarentur decreta.

Et quòd ab eo ſint confirmata,& ſi ex illius ſatis cõſtat reſponſione,clarius tamen,id ex frontiſpicio euincitur concilij, per Sylueſtrum Romę celebrati,ubi ſic legis. Sylueſter epiſcop us, ſanctę & apoſtolicæ ſedis,præſul urbis Romæ,dixit. Quicquid in Nicea Bithiniæ,conſtitutum eſt,ad robur ſanctę Matris eccleſię, catholicæ & apoſtolicæ, à ſanctis ſacerdotibus, trecentis decem & octo,noſtro ore conformiter confirmamus. Omnes qui auſi fuerint diſſoluere definitionem ſancti,et magni concilij, quod apud Niceam congregatum eſt, ſub præſentia pijſſimi, & uenerandi principis, Conſtantini Auguſti, anthematizamus. Et dixerunt omnes, Placet.

Quòd approbatio,facta ſit cũ concilio,nullum hac in re,affert incommodum,quin & confir mat intentum. Non affert incommodum, quoniam non maior, ob id, in confirmando, infertur poteſtas.Eadem quippe eſt uis, eademq; auctoritas, in Papa ſolo, & unà cum Concilio, & ſi cum eſt ſolus, eſt in illo collecta, & cum eſt in concilio,eſt ad p atres effuſa. Confirmat intentum, quoniam ex hoc demonſtra tur, plenitudinem non eſſe poteſta-

tis,

tis,quantum uis foret eximium, sicut & Nicenum,in generali cō cilio,in quo, & si sunt papę legati, non tamen est papę persona. Siquidem,opus non fuisset confirmatione, si disparitas non fuisset,in auctoritate.

Calcedonensis quoque, in qua sexcenti & triginta fuerunt episcopi,non modo papæ auctoritate collecta,ut ex epistola habetur Valentiniani, & Marciani, ad Leonem primum, sed & Romani pontificis legatis,Lucentio & Paschasino episcopis, & Basilio & Bonifacio sacerdotibus, & in ea præsidentibus, administrata, qui non solum,quæ ad fidem spectabant,proponebant,sed & sententiam Leonis uice, inquam concilium concessurum erat, ferebāt,ut in tertia illius legitur actione,& Leonis quadragesima prima, & quadragesima quinta apostolis,suorum confirmationem petijt Decretorum.

Et licet de omnibus,quæ eo in concilio acta, decretaq; sunt, a Leone petita sit approbatio, ut in relatione sanctæ Calcedonensis Synodi,ad Leonem, de omnibus eius gestis, incipiente, repletum est gaudio, os nostrum, facile est videre, licet & omnia Leo videatur probasse, præter præcessionem Cōstantinopolitani Antistitis,vt in eiusmet insinuatur epistola,numero quinquagesima nona,certum est tamen,quòd ea, quę illo, ad fidem pertinentia, sunt decisa concilio, & si iuxta Leonis erant definita mandatum, vt constat ex tertia, vt diximus, concilij actione, & quinquagesima septima eiusdē epistola, ab illo potissimum confirmata sunt, vt ex epistola habetur,vt dictum est,quinquagesima nona. Tamēetsi Legati, eius in concilio tenuerint locum, & fidei negocium debuerint,ex peculiari mādato tractare, ut liquet in illius epistola sexagesima.

Constantinopolitana tertia,sed respectu quinque uniuersaliū, quę præcesserant sexta,quę sub Donno est, vt diximus,conuocata,sub Agathone, cepta, & sub Leone secundo absoluta, ab ipso Leone,vt in ijs,quę ad pijssimum Constantinum Augustum,videre per facile est,indubie confirmata fuit. Ita quidem legis. Quia definitionem rectæ fidei, sancta vniuersalis, & magna sexta Synodus,plenissime prædicauit, quam & apostolica sedes, beati petri apostoli,cuius licet impares,ministerio fungimur,ueneranter suscipit,iccirco,& nos,& per officium nostrum,hæc veneranda sedes apostolica, concorditer, & vnanimiter, ijs quę definita sunt ab ea, consentit, & beati Petri auctoritate confirmat, sicut

supra

ſupra ſolidam petram, qui Chriſtus eſt, ab ipſo domino, adeptus eſt firmitatem.

Nicena ſecunda, quæ inter uniuerſales computatur ſeptima, tempore celebrata Conſtantini & Irenes matris, in quam & Adrianus primus, nedum conſenſit, vt ex illius apparet epiſtola, ad Tharaſium Conſtantinopolitanum Patriarcham, ſed & legatos, ſuumq; locum tenentes, Petrum protho presbyterum eccleſię.s. Petri apoſtoli, & Petrum presbyterum ac preſidem.s.Sabe, qui & Adriani ſubſcripſerunt loco, deſtinauit, ut in calce conſtat definitionis, ſanctæ, magnæ, & uniuerſalis Synodi, in Nicea ſecundæ, ab eodem Adriano (in qua de ſacrarum imaginum definitum eſt ueneratione) confirmata eſt. Alias in fine, opus non erat, Tharaſiū ad illum, concilij mittere confeſſionem, vt in epiſtola teſtatur, quam ſcripſit ad eum. Nec fuiſſet proteſtatus Pontifex, ſe non traditurum confirmationem, niſi ſacrę in locū priſtinum reſtituerentur imagines? Vt in ea habes, quam ad Tharaſium dedit epiſtola.

Denique, & quis neſcit, Conſtantienſem Synodum, quæ omnem proculdubio, quæ in eccleſia, tunc reperiebatur, habebat auctoritatem preſertim cum ex omnibus conſtitit obedientijs, tandem in ijs, quæ in materia definita erant, de fide, a Martino quinto confirmata fuiſſe, vt illius apparet ex bulla, ac ſeſſione quadrageſima quinta? Et notum eſt, Baſilienſe, ut confirmaretur, & nō ſemel, a papa tentaſſe, ſed & iure, non obtinuiſſe, teſtis eſt, Ioan. a turre crema. in geſtis ipſius concilij. Licet Nicolaus quintus, qui Eugenio quarto ſucceſſit, admiſerit, ualereq; uoluerit, quæ a patribus, in eo fuerunt geſta, quo ad cenſuras, & beneficiales cauſas.

Mitto Gelaſium, non ſolum, omnia quæ ante illum preceſſerūt concilia approbaſſe, ſed & recipienda fore decreuiſſe. 15.d. ſancta. Et Leonem ſecundum, non modo probaſſe, Nicenum, Conſtantinopolitanum, Epheſinum, Calcedonenſe, Conſtantinopolitanum ſecundum, quod quintum dicitur, vniuerſale, ſed & ſextū, pariter Conſtantinopolitanum, pari conſenſu ac veneratione ſuſcepiſſe probaſſeq;. Vt in illius habetur ſcriptis, quæ ad Conſtantinum dedit Auguſtum, & decimaoctaua habentur, ſextę Synodi actione. Mitto, & teſtimonium Symachi. Bene quidem. d.96. Et uerbum Iulij. 17.d. Regula. Et paſchalis. Significaſti. de electione. Ex quibus docemur, non niſi, per Romanæ ſedis auctoritatem,

concilia

concilia esse firma,rata,& robur adepta. Adde, & uerbum Nicolai,ad Michaelem Imperatorem, in 2. con.Tom.pag.756.col. 1.in calce. Quòd Romana ecclesia, collecta concilia, sua firmat auctoritate,& sua custodit moderatione, & quòd ea non habent ualitudinem,quæ non habent Romanæ sedis consensum.

Sed dices. Fateor,concilia de quibus sermo,a summis confirmata pontificibus, sed non euincitur, id factum ex necessitate. Verum, qui hec obijcit, primatum non ponderat apostolicum, nec ꝙ summus pontifex, Christi voce,pastor est ouium uniuersi, & ꝙ penes illum,non secus ac penes patrem,ac principẽ, ex proprij muneris ratione, iurisdictio super totam commissa est ecclesiam,ut definitum,etiam est,sub Eugenio quarto. Adde,ꝙ continua,concilia confirmandi obseruatio, inani innixa non est fundamento,& ꝙ nisi fuisset opus, concilia, & presertim Orientalia, & Imperatorum fulta fauoribus, eam nõ subijssent prouinciam, aut illi se astrinxissent oneri. Et demum, non foret refragandũ, quòd si aliud rem non probaret, quę hactenus viguit consuetudo,rem habet,in necessitatem conuertere.

Nec eorum est probanda sententia, qui admittunt confirmationem quidem necessariam, sed non propter rei infirmitatem, cum sine illa forent, non minus firma solidaq; : sed uel in superioritatis papę testimoniũ,vel vt certi simus,presentiam nõ defuisse spiritus sancti,uel ad supplendum,siqui in actis, admissi essent defectus: Non inquam est probanda sententia, non quia falsa, sed quia deficiens,cum non totum explicet, quin & propriam rationem transit. Minus placet,quod tradunt alij, nempe eam sufficere approbationem,quam concilium in sui sortitur initio, vt satis constare potest ex supradictis. Siquidem ex illa habet cõcilium, uim conciliariter conficiendi decreta,sed non supremum adijciẽdi robur,quo uti firma simpliciterq; valida alligemur lege.

Nec obstat,si ante approbationem papæ,concilij acta,nonnũquam sint executioni commissa (nam & episcopi,alijque prelati, conciliari sententia,a suis non raro deijciebantur gradibus, non solum ante papæ confirmationem,sed & ante illius notitiam. Vnde & Nestorius in Ephesino concilio,ab episcopatu,per Cyrillũ, sociosq;,priusquam ad papam res deferretur,depositus est) non quidem obstat,quoniam in ijs casibus,vel sententia concilij,non simpliciter,uel quantum ex illo pendebat,committebatur executioni,a qua tamen,ad papam poterat appellari, vel in vigore fie-

bat

bat commissionis apostolicæ,seu probatorum per illam, disposi tionem canonum,ut ea quæ facta est in Nestorium, si uera sunt, quæ secúdo cap.primi hystoriæ Scholasticæ,refert Euagrius. Tra dit,n.q́ patres qui pronunciauere sententiam,falsi sunt, compul- sos se ab epistola Celestini,& ab ipsis sacrosanctis canonibus. Né pe a Nicena synodo editis,& a Syluestro probatis,vt illa ex syno do(de Ephesina loquor)facile est animaduertere.

Superest,ut et ille demum eruatur scrupulus,quo nam inquam pacto, quæ in concilio rite collecto, & per legatos apostolicos administrato (cum sine controuersia sit in illo spiritus sanctus) papæ non accedente probatione,sunt decreta, possint esse nutatia,aut in fide non prorsus indubia,cum & receptum sit,concilium in ijs quæ fidei sunt errare non posse. Respondetur. Quòd etsi sanctus spiritus sit in concilio,etsi illo moueantur patres in constituendis decretis,& fidei definitionibus, quia tamen non decet nunt,non definiunt sine iudicio proprio(nam eo mediante, sanctus operatur spiritus)palam quòd licet,quãtum ex spiritus sancti proficiscitur parte,decreta definitaq;, esse non possint inualida,aut minusquam certa(spiritus quidem sanctus,spiritus est veritatis & roboris) quantum tamen ex humano pendent iudicio, haud mirum,si humanę subiacent imperfectioni. Siquidem cogitatiões mortalium timide,& incerte omnes prouidẽtiæ nostræ. Ergo, nec mirum, si hac ex parte egeant stabiliri, egeant & certificari.

Sed obijcis. Nonne & spiritus sanctus,in papa,per illius opera tur iudicium? Ergo & eius confirmatio,eadem ratione,non erit melioris sortis:sed & deterioris potius,cum magis uideant oculi,quam oculus.ut in prouerbio est. Respondetur; Quod etsi confirmatio per iudicium progrediatur papæ,illud tamen (& in ijs maxime,que fidem attinent) fit per sanctum spiritum infallibi le.Et hoc propter munus,vt dictum est capitale,quo donatus est Petrus,& successores. Siquidem cum cõfirmat decernitve, que fidei sunt,tanquam papa,hoc est,iudicialiter ferendo sentẽtiam, tam eximio agitur spiritus sancti afflatu,quòd illius non ualet pe riclitari iudicium. Non q́ ea in re uiolentetur (nam uoluntarie operatur)sed quia tam efficaci mouetur impulsu, quòd & si, suo agit iudicio, suauiter tamen actus, humanam imbecillitatem,eo non patitur,in negotio. Qua de re,alibi latius.

Et quanquam adsit sanctus spiritus in concilio,quanquam ne-

V V mini

mini ferre, non succurrat muneribus sapientiæ, consilij, pietatis, alijsq; coomnunibus ecclesiæ membris donis, & charismatibus, cum eo tam insigni eximioq;, quo iudicium redditur, in ijs quæ fidei sunt, penitus infallibile, non adest, nisi ecclesiæ totius Antisti ti, cum Christi (vt dictum est) ordinatione, sit priuilegium capita le, & proprium apostolicæ sedi. Ergo etsi, quæ in concilio sunt definita de fide, esse posint, sintq; & communi cursu verisima, quia tamen, id nobis (sine iniuria) non est manifestum, quousque calculum non sortiuntur, sedis apostolicæ, palam quòd non temere, si a nobis, omnis eousque nō depellitur hæsitatio. Et quod dicitur, in ijs quæ fidei sunt, concilium errare, non posse, uerum est, quando in illo papæ inuenitur persona, a quo pendet vltima resolutio. De qua re etiam oportuniori loco diffuse.

Et cum hæc sententia sit catholica. Nam ex diuinis comprobata est literi, sacris canonibus, & pontificum gestis. Ab ea nefas est dissentire. Committeretur enim, non solum, in ius ecclesiasticum, sed & in diuinum.

Nec modo secus dicere, ad hæresim pertineret, sed & hæreticum, addita obstinatione decerneret. Errare possum, inquit Augustinus, sed hæreticus esse non possum, nam obstinatio, in errore fidei, hæreticum facit, vt sacri docent Theologi. Et hic sit finis. Ad gloriam Dei. Amen.

DE EPISCOPORVM RESIDENTIA

ILLVST. VIRORVM DIVERSORVM OPVSCVLA,

in gratiam eorum,

QVI VEL EAM IMPVGNARE VEL TVERI VOLVNT,

IN VNVM COLLECTA.

THOMAE DE VIO CAIETANI CARDINALIS S. SIXTI, DE EPISCOPORVM RESIDENTIA.

AN EPISCOPI, SVB PECCATI MORTALIS *uinculo, teneantur ad residendum in suis ecclesijs.*

T VIDETVR quod non, quia aut hoc esset ex iure positiuo, et tunc hoc esset per accidens. s. malum quia prohibitum, quod est exire prope si tum, quum ius positiuum contraria tollatur con suetudine. Aut ex diuino seu morali iure, & hoc non. Tum quia cōstat in pluribus casibus licitum esse non residere. Tum quia necessitas ista non nisi ex fine esset, scilicet salute animarum curanda. Quando ergo Episcopus per alium sufficienter, uel etiam sufficientius curam gerit animarū quam per se, non teneretur residere, etiam si nulla necessitas, nulla ecclesiæ commoditas ad extra manendum inducat, &c. Tum etiam, quia infinitorum episcoporum consuetudo uidetur non residendi, nisi forte ad breue tempus in ecclesijs suis. Sed curias sequuntur multi, nec putant se reos qui bonos habent ui carios. Valde quoque durum, & absurdum esset damnare tot prælatos, quos ecclesia non reprehendit, sed honorifice sic mo rientes tumulat. Preterea, aut episcopus tenetur ad residendum tantum, aut ad opus tantum, aut ad residendum, & opus simul. Non ad residentiam tantum, quia uanum esset. Non ad opus tā tum, quia sic posset per alium supplere, & non residere, nec ad utrūq; simul. Tum quoniam quædam dioceses sunt, ita magnæ, ut impossibile uideatur episcopū posse personaliter omnia per soluere. cōstat autem nullum teneri ex diuino, aut ecclesiastico præcepto, ad impossibile. Tum quia aliqui episcopi sunt illu stris generis, quos nō decet ad huiusmodi ministeria personali ter descendere continue, &c.

In Oppositum autem est, quia pastor, nec nomē pastoris me

retur

retur, si non personaliter attendat suo gregi. Non enim quilibet ouium dominus, sed ille tantum qui pascit suas uocatur pastor. Alioquin prĩcipes habẽtes multos ouium greges, quos per alios pascunt, pastores ouiũ essent, quod est falsum. Episcopus aũt est uere pastor, iuxta uerbũ domini ad Petrũ. Pasce oues meas. Io. 21

Ad hoc dicitur quod Episcopus tenetur ex præcepto iuris diuini ad residendum personaliter in suo episcopatu.

Ad cuius euidentiam tria agẽda sunt. Primo probabitur qđ hoc cadit sub pręcepto diuino. Secundo ex qualitate præcepti redditur ratio contingentium. Tertio satisfiet obiectis.

Quo ad primum, Ad illud tenetur Episcopus sub præcepto diuino, quod necessarium est ad finem episcopi, qui est cura animarum. Sed residentia episcopi est necessaria ad curam animarum, ergo Episcopus tenetur sub diuino præcepto ad personaliter residendum in suo episcopatu. Maior propositio est per se nota & patet inductiue. Constat nanque quod omnis qui simpliciter tenetur ad aliquid agendum tenetur ad medium necessariũ ad illam actionem. Dixi autem simpliciter ad differentiam eorũ qui tenentur ex suppositione. Verbi gratia. Famulus tenetur ad sequendum dominum si prouidetur ei de equo & de expẽsis. Milites aliqui tenentur ad pugnandum, si prouidetur eis de armis, &c. Episcopus autem non ex suppositione, sed absolute, & simpliciter tenetur ad curam animarum. Et propterea tenetur ad medium sibi possibile necessarium ad curam animarum. Nec solum tenetur, sed eadem necessitate qua tenetur ad finem, tenetur ad medium, ex quo medium est ita necessarium, quod sine illo non potest finem consequi. Et quia constat quod de necessitate præcepti diuini iuris tenetur Episcopus ad curam animarũ, consequens est quod etiam de necessitate præcepti tenetur ad medium necessarium ad curam animarum, & sic patet Maior. Minor autem, scilicet, Residentia personalis episcopi est necessaria ad curam animarum probatur. Episcopus tenetur ad curam animarum mediantibus his actibus personalibus. s. doctrina, ministratione sacramentorum, consecrationibus, uisitatione, custodia ac diligentia. Ergo residentia personalis episcopi est necessaria ad curam animarum. Consequentia ista est clarissima. Antecedens quo ad singulas eius partes probatur. Quo ad doctrinam, patet ex autoritate Apostoli. Oportet Episcopum esse doctorem. Et non dicit. Oportet Episcopum habere doctorem.

Et in ordinatione episcopi dicitur, Vade prędica populo Dei, & non dicitur. Mitto ad prædicandum. Quo ad ministrationem sacramentorum patet ex eo, quod tenetur ad ministrandum populo sacramenta quę solus episcopus potest ministrare. Vt sunt sacramenta confirmationis & ordinationis. Quo ad consecrationem patet. quia cōsecratio ecclesiarū, clericorum, altarium, ac uirginum, confectio Chrysmatis, benedictio Olei sancti, corporalium, & reliquorum requisitorum ad uestiendum sacerdotem, ac ornandum altare, ad solum episcopum spectant. Quo ad uisitationem custodiam ac uigilantiam patet ex eo quod, nisi personaliter ad hoc teneretur, non esset ipse pastor custodiens gregem, & uigilans super eo, ac uisitās singulas oues, ut cuiq; tribuat quod conuenit. Sed, ut dictum est, esset dominus ouium habens pastorem ouium, mercenarium scilicet illum, cui cōmittit quod uigilet, custodiat, & uisitet. Et tamen liquido constat episcopos ipsos esse pastores ouium Christi, & ad illos spectant Ezechielis actus sex. cap. 34. a domino expressi, scilicet consolidare infirmum, sanare ægrotum, alligare confractum, reducere abiectum, requirere perditum, custodire pingue ac forte. Ad illos deniq; in Petro dictum est. Pasce oues meas. non Pascere fac oues meas.

Nec obstat huic rationi si dicatur quod episcopi exercent hæc per episcopos pauperes, quia quilibet episcopus tenetur ad hæc omnia in sua diœcesi, ac per hoc incōposfibilia sunt hec duo simul scilicet, quod quilibet episcopus exerceat hec in sua diœcesi, per se uel per alium episcopum, & quod omnibus diœcesibus fiat satis, nisi unus episcopus sit simul in diuersis locis puta, feria quinta cenæ domini ad conficiēdum chrisma. Abusionis quidem est detestabilis quod pauper episcopus relicta sua ecclesia alteri inseruiat. Nec etiam obstat, si dicatur quod per episcopos titulares supplentur hi deffectus, quoniam per accidens est quod inueniantur episcopi titulares, ex hoc scilicet accidente, quia ecclesiæ aliq; sunt in manibus infidelium uel destructæ. Quod autem est per accidens ab arte relinquitur, nec infirmat rationem per se solidam. Restat igitur ratione firmatum, quod per se loquendo, quilibet Episcopus tenetur ex diuini iuris precepto residere personaliter in suo episcopatu. Hec de primo.

Quo ad secundum, quia præceptum de residentia est affirmatiuum, præcepta autem affirmatiua licet semper obligent, non tamen obligant ad semper, sed pro loco & tempore, ideo uiden-

dum

dum est pro quo tempore obliget. Nam de loco nulla est quæstio, quia ad certum locum obligat. s. propriæ diœcesis. Quamuis igitur tempus pro quo obligat, affirmatiuum preceptum sit, illud tamen in quo oportet affirmationem ponere in exercitio, oportet diligenter considerare, quando opus est actum episcopalem ponere in exercitio. Sunt autem triplicis differentiæ episcopales actus. Nam quidam exigunt certum & determinatum tempus, ut collatio ordinum, confectio chrysmatis, ut patet. Ex ratiõe horum sufficeret quod episcopus resideret pro tunc, quando exercere oportet hos actus. Quidam uero sunt interminati temporis, sed non frequenter occurrunt, ut consecrationes & benedictiones. Et ratione horũ sufficeret episcopum residere, ita quod non pateretur defectus istorum. Quidam autem sunt temporis indeterminati & frequentis, ita quod nullum tempus est exceptum, in quo non facile & sæpe occurrat horum necessitas, ut est actus pascendi Christi gregem. Oportet namq; pastoralibus actibus ita assiduum pastorem esse, ut quasi continue pascat oues. Scriptum est enim. Qui pręest in solicitudine. Et rursus solicitudo mea omnium ecclesiarum. Quis infirmatur & ego non infirmor? Quis scandalizatur & ego non uror? A pastore quoq; exiguntur illi actus supradicti ab Ezechiele enumerati, quos aut continuum, aut frequens ualde tempus exigere constat. Et ratione eorum tenetur episcopus cõtinue in episcopatu residere, quoniam tanta temporis frequentia, continuam exigit residentiam, tum ex frequentia exercitij actuum huiusmodi, tum ex preparatione ad istos. Nam licet omne tempus non occupetur in exercitatione actus pastoralis, nullum tamen tempus est exemplum, in quo non oporteat episcopum esse paratum ad exercitationem actus pastoralis. Et quia actus pascendi, est principalis actus episcopi, iuxta uerbum Domini ad uniuersalis ecclesiæ episcopum, pasce oues meas, & ex principali actu iudicium sumendum est, ideo episcopus tenetur, per se loquendo, sub præcepto ad continuam residentiam in suo episcopatu, ita quod hoc præceptum affirmatiuum ex natura rei præceptæ sicut habet locum determinatum, scilicet, propriam diœcesim, ita habet tempus determinatum scilicet assidue. Et sic licet præcepta affirmatiua formaliter obligẽt semper sed non ad semper, sed pro loco & tempore quo oportet, & in hoc differant formaliter a negatiuis, hoc tamen præceptum gratia materiæ obligat ad semper seu assidue, quod

est

est quasi semper & ad certum locum. Et quoniam obligatio ista ad semper ex parte materiæ est,& materia ipsa mutabilitati subiecta est,idcirco contingit absq; uiolatione præcepti episcopum non semper residere. Quæcunq; enim ita se habent ad huius pręcepti materiam,quod secũdum rectę iudiciũ rationis absoluunt illam a uinculo necessarię continuitatis,excusant episcopum ab obligatione ad residendum pro tunc. Sunt autem quæ ab huiusmodi uinculo absoluunt & excusant tria. Necessitas impedimenti, qualitas negotij,& conditio personæ. Impedimentum quidem inuenitur dupliciter .s. ab extrinseco uel ab intrinseco. Si enim extrinseca persecutio uel infidelium uel principis christiani,cogit episcopũ exulare uel recedere,ut contigit beato Ioanni euangelistæ, & B. Thomę Cantuariensi licite episcopus subtrahit propriam presentiam gregi suo. Et in huiusmodi persecutionibus seruanda uniuersaliter est regula a D. Thoma tradita secunda secundę q. 185. ar. 5. in corp. Quod scilicet, quando subditorum salus exigit personæ pastoris præsentiam,non debet pastor personaliter suum gregem deserere,neq; propter aliquod commodum temporale, neq; etiam propter aliquod personale periculum imminens,cum bonus pastor animam suam ponere teneatur pro ouibus suis. Si uero subditorum saluti possit sufficienter in absentia pastoris per alium prouideri, tunc licet pastori uel propter aliquod cõmodum ecclesiæ, uel personæ periculum corporaliter gregem deserere. Quam regulam D. Thomas elicit ab Augustino in epistola ad Honoratum. ubi dicit. Fugiant de ciuitate in ciuitatem serui Christi, quando eorum quisq; specialiter a persecutoribus quæritur,ut ab alijs, qui nõ ita quærun tur non deseratur ecclesia. Cum autem omnium est commune periculum,hi qui alijs indigent non deserantur ab his,quibus indigent. Si enim perniciosum est nautam in tranquillitate nauem deserere,quanto magis in fluctibus? Idem habetur.6. q. 2. Hæc D. Thomas. Distinguendum est itaq; quando expedit ecclesiæ præsentia corporalis seu personalis episcopi, etiam si corporalis eius uita auferenda credatur a tyranno, quoniam bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Et quando expedit ecclesiæ ut uita uel libertas episcopi conseruetur. Ex ecclesie siquidem bono summenda est ratio præsentiæ seu absentię. Hæc de extrinseco impedimento.

Intrinsecum uero impedimentum quod ex corporea procedit infir-

infirmitate, absolute loquendo excusat a residentia, puta si oportet mutare aerem ad recuperandam sanitatem, uel ire ad balnea & huiusmodi. In casu tamen imminentis periculi ecclesiæ suæ, cui sua obuiaret præsentia, teneretur sustinere egritudinē, etiam usq; ad mortem inclusiue. iuxta uerba domini iam citata. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis.

Negocium autem excusans a residentia licet multiplex ualde sit, ad triplex tamen genus reducitur, sicut ecclesia ipsa ex cuius bono, ratio residentiæ sumitur, tripliciter se habet. Nā ad aliquid se habet, ut totum ad partem, ad aliquid vero, vt pars ad totum, ad aliquid autem, vt pars ad compartem. Verbi gratia. Ecclesia Caietana habet se ad singulos actus sibi debitos puta visitari, doceri, defendi, & huiusmodi, vt totum ad partes. Habet autem se ad vniuersalem ecclesiam, vt pars ad totum. Ad alias vero ecclesias, vt pars ad compartes. Quando igitur negocium exigēs absentiam episcopi, se habet ad ipsam suam ecclesiam, vt pars ad totum, puta quia imminet defensio ecclesiæ ob quam oportet episcopum ad remotiores partes se transferre, tunc liquet episcopum excusari a residentia. Et ratio est quia ipse tenetur suæ ecclesiæ exhibere non solum alios actus, sed istum, etiam qui est defendere, uel procurare bonum eius. Et propterea licite ob ecclesiæ suæ bonum, subtrahit corporalem præsentiam. Et ad hoc membrū directe respicit quod in loco citato D. Tho. dixit, quod propter aliquod ecclesię commodum, episcopus potest se absentare. Quum uero negocium exigens episcopi absentiam ad uniuersalis ecclesiæ bonum spectat, clarum quoque est licite episcopum se absentare a sua ecclesia. Et ratio est, quia bonum partis ordinatur ad bonum totius, vt ad finē, & debet pars exponi pro totius bono, & si oportet etiam detrimentum pati, vt patet cum inciditur quandoque manus, ut saluetur persona. Vnde ecclesia particularis tenetur pro ecclesia uniuersali suū exponere pastorem, & damnum etiam pati suæ absentię. Est tamen hic opus distinctione, an negocium huiusmodi vniuersalis ecclesiæ sit necessario exigens episcopum uel non. Nam si negocium necessario exigit episcopum, ut ire ad concilium generale, uel ad synodum prouincialem quæ etiam se habet ad episcopalem ecclesiam, ut totum ad partem, constat quod rationabilis est absentia. Sed si negocium vniuersalis ecclesiæ non necessario exigit episcopum, puta quia persona episcopi habet officium quo oportet ipsum

uniuersalis ecclesiæ seruitio perpetuo personaliter Romæ deseruire. Verbi gratia. quia est secretarius sedis apostolicæ, uel auditor rotę, aut huiusmodi, non ex hoc excusatur a residentia quo ad Deum. Et ratio diuersitatis est, quia partes dupliciter ordinãtur ad bonum totius. Primo absolute. Et sic secundum naturalem statum ordinantur ad bonum totius, sicut manus, pedes, & cetera membra hominis absolute ordinantur secundum suos naturales status ad bonum, hominis cuius sunt partes. In casu autem quo totius bonum periclitatur, partes etiam perdendo naturales suos status ordinantur ad bonum totius.

Secluso autem casu necessitatis seu periculi totius, natura non requirit defectũ in parte aliqua, sed utimur singulas partes salua re suis naturalibus statibus. Sic autem proportionaliter oportet fieri in toto & partibus ecclesiasticæ politiæ secundum rectã rationem, ita quod quęlibet particularis ecclesia ordinatur ad bonum, & seruitium vniuersalis ecclesiæ absolute quidem salua cuiusq; ecclesiæ perfectione, in casu autem necessitatis ordinat ad bonum vniuersalis ecclesiæ etiam cum sui detrimento. Et quia seruitia quędam, vt ire ad synodum, sunt manifeste in articulo necessitatis ecclesię vniuersalis, vel prouincialis, seruitia autem quæ Romæ in huiusmodi officijs exhibentur nulla necessitate communiter exigunt, quòd episcopi incumbant talibus officijs, sed sunt tales in ecclesia dei velut monstra in natura, ideo nõ excusantur a residentia.

Et si instetur, quod residentes in ecclesia communi, qualis est Romana, censentur vbique residere; Respondetur, quod si hoc est verum, fictione positiui iuris quod iuristis relinquo, non tamẽ est verum quo ad Deum, quia secundum ueritatem alius est finis proprius cure ecclesiæ communis, & alius est finis proprius cure ecclesiæ particularis, ac per hoc aliud est incumbere cure communis ecclesiæ, & aliud est incumbere cure particularis ecclesię. Et eadem ratione aliud est residere in cura particularis ecclesię, & aliud est residere in cura communis ecclesie.

Et si rursus instetur quod Cardinalis Romane ecclesie de iure potest esse episcopus alicuius particularis ecclesie, etiam remotissime ab vrbe, ac per hoc excusatur a perpetua residentia in sua particulari ecclesia ex hoc quod residet Rome, uacando cure uniuersalis ecclesie.

Respondetur dupliciter. Primo iuxta illorum opinionem qui

tenent Cardinalem non episcopum, posse nõ solum retinere episcopatum prius habitum, sed etiam posse eligi in episcopũ, quod hoc non conuenit Cardinali ex hoc quod perpetuę seruituti uniuersalis ecclesiæ est addictus, sed ex hoc quod presumitur, quia sic debet esse quod Cardinales sint flores orbis electi ex vniuersa ecclesia, ut uiri excellentissimi in uita & doctrina; ita ut merito ad uniuersalis ecclesię non qualecunque seruitium, sed hoc maxime scilicet curam, sint assumpti. De talibus autem viris rationabiliter presumitur quod non minus bene pascent particulares ecclesias suas absentes, quam alij presentes. Et idcirco non ex hoc capite solo, hoc est ex negocio vniuersalis ecclesie, sed ex alio adiuncto capite postmodum tractando, scilicet conditione persone excusatur Cardinalis a residentia in suo episcopatu etiam quo ad Deum. Vtrumque autem caput clauditur in hoc quod dicitur Cardinalis Romane ecclesie, quia incumbit perpetuo curę vniuersalis ecclesie, & presumitur de iure vnus ex primis sapientibus orbis ad regendum, ac pascendum ecclesiam dei.

Secundo iuxta doctrinam iuris communis editi ab Innoc. 3. Extra de postu. c. Bone memorie. vbi patet quod falsum assumitur, scilicet quod Cardinalis de iure potest esse episcopus cuiuscunque ecclesie quantumcunque remote, quoniam vt in dicta patet decretali propter impossibilitatem residendi in vtraque ecclesia Romana, scilicet & Rauennate prefertur vtilitas vniuersalis ecclesie, vt Cardinalis presens sit Rome, & non admittitur postulatio ipsius ad archiepiscopatum ecclesie Rauennatis. Et quia textus clarus est, & rationi innititur facte, ideo dicendum videtur quod Cardinalatus, & episcopatus sunt de numero incompassibilium de iure, vt Panormi. etiam ibidem sensit, quicquid sit de consuetudine, si tamen consuetudo, & non potius abusio appellanda est. Quum autem negocium ad bonum alterius particularis ecclesie ordinatum, exigit absentiam episcopi, contingit licite, & illicite episcopum abesse. Nam cum quelibet particularis ecclesia se habeat ad aliam particularem tam ecclesiam, quam personam, vt pars ad compartem, eo quod sumus omnes vnum corpus in Christo, singuli autem alter alterius membra, potest & debet illam adiuuare. Dupliciter tamen vnum membrum ordinatur ad bonum alterius, tam in naturalibus, quam in politicis, scilicet absolute, vel in casu. Et absolute quidem quodlibet membrum saluo suo naturali statu confert alteri sicut oculus vi-

det sibi,& pedibus ac manibus. Et similiter pedes ambulant sibi & oculis & sic de alijs. Et similiter quelibet ecclesia ac persona in sua perfectione consistens,& sibi,& cuilibet prodest. Scriptum est enim in Symbolo, Sanctorum communionem. In casu autem necessitatis videmus naturam membrum quidem minus necessarium pro magis necessario exponere, vt pedem pro capite; sed non econuerso. Et rursus videmus quod pro maiori necessitate membri minus opportuni natura abhorret aliquid detrimenti sustinere in membro magis nobili, & necessario, vt patet quando ne perdamus pedem sustinemus lesionem aliqualem in capite puta cauterium. Quocirca, quum officium episcopi precipue circa spiritualia versetur, & spirituale est magis necessarium ecclesie, quam temporale, non licite episcopus propter tale negocium alterius persone, vel ecclesie priuaret ecclesiam suam spirituali pastu, ad quem persone sue presentia tenetur. Sed econtra optime faceret si in temporalibus damnum sustineret sue ecclesie, vt alteri in spiritualibus subueniret. Similiter cum vnum spirituale sit magis bonum necessarium quam aliud,puta negotium fidei vel pacis,quam ministratio sacramentorum, & huiusmodi. Laudabiliter episcopus pro negotio fidei vel pacis, in aliena moratur ecclesia. Et hac ratione episcopi licite sunt legati ad pacem inter Reges Christianos componendam. Si enim cuiusquam, inquit Ambrosius, officium est pacem facere, sacerdotis maxime officium est. Quod autem legati eant promiscue ad temporalia negotia, abusionis est. Scriptum est enim. Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus. Posset quoque tanta necessitas alteri ecclesie, vel persone in minus bono spirituali, aut temporali imminere, vt laudabiliter ecclesia eligeret sustinere aliquod detrimentum, in seipsa per subtractionem sui pastoris ad tempus, vt tante alterius necessitati subueniret.

Prudentie autem humane relinquitur pensanda quantitas aliene necessitatis cum quantitate damni spiritualis precipue ecclesie proprie. Si enim bona fide prudens propter aliquod pietatis opus ecclesiam suam ad tempus corporaliter deserit,etiam si minus recte iudicaret non imputaretur ei ad culpam mortalē ab eo qui intuetur, quod cogitationes mortaliū timide & incerte sunt prudentie nostre.

Conditio autem personæ excusans episcopum a personali residentia

ſidentia eſt unica, quando ſcilicet, perſona talis eſt ut melius, aut ſaltem æque bene paſcatur eccleſia a tali perſona abſente quam paſceretur ab alio præſente. Ob hanc rationem ſunt ſex epiſcopi uicini Romanæ eccleſiæ, habentes Romę reſidentiam, quia ſunt epiſcopatus Cardinales. Ob hanc quoq; rationem poſſet unus plures eccleſias habere deficientibus alijs idoneis, & excuſaretur a iugi reſidentia in una. Ob hanc quoq; rationem ſecundum quorundam opinionem, ut dictum eſt, concedunt iura ut Cardinalis Romanæ eccleſiæ poſſit eligi in epiſcopum alicuius particularis eccleſiæ. Et quia excuſatio ex iſto capite eſt per accidens, per accidentem ſcilicet penuriam paſtorum bonorum, ideo nō eſt mirum ſi per accidens in huiuſmodi caſu oportet per aliquem titularem epiſcopum aut uicarium ſupplere opportunos actus, qui perſonalem præſentiam in eccleſia exigunt. Quod autem hæc quæ de perſonali reſidentia diximus ita ſe habeant, ex ipſo etiam iure ſcripto de Clericis non reſidentibus ſatis patet, quia priuandi ſunt non reſidentes abſq; rationabili cauſa. Ex regulis quoq; Gregorij in paſtorali perſonalē exigere induſtriam ac probitatem patet. Conſtare quoq; poteſt & ex articulo prius adducto ſecunda ſecundæ hanc eſſe Diui Thomę doctrinam, ubi nec perſecutionis tempore concedit licitam eſſe abſentiam paſtoris niſi in caſu. Quanto ergo magis abſq; perſecutione illicita eſt & pernicioſa abſentia paſtoris ſine rationabili cauſa? Hæc diſtin. 2.

Quo ad tertium reſpondendo obiectis dicitur ad primum, quod obligatio epiſcopi ad reſidendum in ſua eccleſia, eſt ex pręcepto diuini iuris, ut monſtratum eſt. Et ad primam obiectionem in oppoſitum dicitur quod, quia præceptum hoc eſt affirmatiuum, ideo nihil illi obſtat quin in multis caſibus liceat ab eccleſia abeſſe.

Ad Secundam dicitur, quod nec illa comparatiua .ſ. ſufficientius per alium quàm per ſe epiſcopus regit, excuſat ipſum a reſidentia, quia licet uerum ſit quod ſufficiētius per alium quam per ſe epiſcopus regat, non tamen ex hoc habetur quod ſufficienter regat. Quilibet enim malus rector ſufficientius per alium bonum quàm per ſe regit, & tamen ſtat quod nec alius ſufficiēter regat. Nec illa poſitiua ſcilicet ſufficienter per alium regit excuſat ipſum a reſidentia, quoniam licet per hoc ſufficienter ſit prouiſum epiſcopatui ex parte eccleſiæ, non tamen ſufficienter ex parte

epiſco-

episcopi,quia non solum tenetur ad prouidendum ecclesiæ, sed tenetur ad personaliter pascendum ecclesiam ut monstratum est. In debitis autem personalibus non absoluitur debitor si per alium facit. Verbi gratia, Sacerdos si per alium deuotum ac sanctum clericum diuinum officium pro se dici faciat, sufficienter satisfacit illis pro quibus tenetur orare, sed non propterea excusatur a dicendo officium, quia est debitum personale. Et similiter accidit in proposito. Vnde cum dicitur, si residentia sub præcepto caderet hoc esset ex necessitate finis qui est salus animarum, conceditur, & dicitur quod salus animarum necessitat pastorem suum ad personale debitum, hoc est personalem curam animarum. Et quum dicitur. Salus animarũ procurari potest absq; personali episcopi cura, ergo non necessitat ipsum ad personalem curam. Respondetur, quod quia in moralibus non attenditur possibile secundum potentiam logicam, hoc est quod non implicat contradictoriũ, sed secundum potentiam moralem officiorum. constat autem ex Domini sententia quod mercenarij officium non se extẽdit ad id quod præcipuum est in pastore, scilicet amorem ouium suarum non alienarũ, & propterea dicitur quod per se loquendo, salus animarum ita necessitat pastorem ad personalem curam, quod regulariter non potest sine ipsius personali cura episcopi haberi, quamuis per accidens contingere forte hoc possit, Sed quod est per accidens non uariat naturam moralium uinculorum. Et propterea non excusatur episcopus a personali residentia ex hoc quod per optimum uicarium prouidet ecclesiæ.

Ad Tertiam dicitur, quod non consuetudo sed abusus est tot episcorum non residentium & sequentium curias. Et quia, unusquisq; præsumitur pænitens in fine uitæ suæ, quando cum sacramentis & sanctæ ecclesiæ communione recedit, ideo nihil honoris non residentium tumulis ecclesia adimit. Nec hoc uideri debet durum ei qui illud Hieronimi considerat, non omnes episcopi, sunt episcopi.

Ad secundum principale dicitur quod Episcopus tenetur ad utrunq; simul residentiam & opus, & quum instatur contra hoc ex parte magnitudinis diocesis, respondetur, quod nulla est adeo magna diœcesis cui non possit unus episcopus personaliter exhibere omnia quæ sui sunt officij, si uere uult curam ouiũ suarum gerere. Quum autem instatur ex parte illustris generis respondetur,

detur, quod nemo illustrior illo est qui pontifex assistens futurorum bonorum introiuit semel in sancta. Qui de seipso dicit, Filius hominis nõ uenit ministrari sed ministrare & dare animam suam pro multis. Nec acceptet uir illustris episcopatum si non uult pastorale officium exercere. Sibi ipsi imputet illustris qui acceptauit episcopatum & exequatur quod promisit. Seruet Deo & ecclesiæ fidem. Turpem se recognoscat, si nomen, potentiam, honorem, ac diuitias Episcopi tenet in persona sua, officium autem alteri delegat, quoniam priora omnia suę data sunt personę, ut habeat simul cum ipsis personale officium episcopi. Cum his tamen stat quod persona episcopi, salua conscientiæ puritate, ex rationabili causa abstineat ab aliquo proprio sibi actu, & per alium exerceat illum, puta quod prædicet per alium, ubi hoc magis expediens fuerit, exemplo Valerij, qui per Augustinum prædicabat &c.

FINIS.

CONTROVERSIA DE NECESSARIA RESIDENEIA PERSONALI EPISCOPORVM, ET ALIORVM inferiorum Paſtorum Tridenti explicata per F. Bartholomæum Carranzam de Miranda inſtituti B. Dominici.

ET REGENTEM IN COLLEGIO S. GREGORII *eiuſdem ordinis in Valle Oletana.*

LVCAE DECIMO.

Meſsis quidem multa, operarii autem pauci, rogate ergo dominum meſsis, ut mittat operarios in meſsem ſuam.

CONTROVERSIA DE RESIDENTIA MINISTRORVM ECCLESIAE.

DECLARATVR QVIBVS GENERIBVS *argumentorum examinanda ſit præſens controuerſia.*

CAPVT PRIMVM.

IN SACRIS diſciplinis multiplex eſt locus arguendi unus eſt ex ſacrarum ſcripturarum teſtimonio, & hic eſt firmiſsimus locus argumentandi. Alter eſt ex ſacrorum conciliorum generalium, uel prouincialium traditione. Tertius eſt ex ſanctorum, & ueterum Patrum eccleſiæ, ſentētia. Iſti omnes ſunt proprie loci Theologici, quibus omnibus contendam demonſtrare, uniuerſos miniſtros eccleſiaſticos ex iure naturali, & diuino teneri ad reſidentiam perſonalem in eccleſijs à quibus temporalia ſtipendia deſumunt. Poſtremo addemus, & rationes humanas, qui locus arguendi nō eſt alienus ab

hac

hac diſciplina, ſed ne diu uagemur. Primum oſtendamus, unde uim habeant quæ nobis præcipiuntur, & an paſtores ſpirituales dignitate tantum nobis præſint & imperio, an etiam munere & officio. Magna quidem res eſt reſidētia paſtoralis, & grata omnibus eſſe debet, & iocunda certe populo chriſtiano, quandoquidem ex ea omnis inſtaurandę eccleſiæ ratio, omnis reſtituendæ religionis modus leges, inſtituta, mores, ueterem chriſtianam ueramq; diſciplinam reuocandi facultas pendeat atq; proficiſcatur, quę cum ita ſint, & tanti referant, ſilere non licet, neq; in tāto religionis noſtræ diſcriminę tantoq; aīarum cōi periculo cuiquā conſulere potius, quam officio noſtro, & publicæ utilitati.

EXPLICATVR PER DVO AXIOMATA *totus ſtatus præſentis controuerſiæ. Cap. 2.*

EORVM ad quæ legibus tenemur, quædam ſunt iure diuino prohibita, uel præcepta, quæ nullam inſtitutionem habent à iure naturali, ut baptizari aqua, & uſus aliorum ſacramentorum. Alia uero ſunt iure naturali prohibita, quæ nullam nouam inſtitutionem habent à iure diuino, ut furari, mœchari, &c. Alia autem ab utroque iure prohibita ſunt, uel præcepta V. g. reuerenter tractare ſacramenta, mūdum ſummere cœnam Dominicam, ne liceat uendere ſacram ueſtem, aut præbendam, quia ſacra res eſt. Hæc pendent ab utroque iure. Qui in iſtis offendit, omnia iura uiolat naturalia & diuina, quoniam hæc habent inſtitutionem à iure diuino (ab eo enim ſunt ſacramenta, & miniſteria ſacra) ſi tamē dederis aliquid eſſe à Deo deſtinatum ad ſacra, aut aſſumi inſtrumentum an ſanctificādōs homines (quod uocant ſacramenta) iura naturalia prohibent illa uēdere, aut emere. Nec opus eſt noua aliqua prohibitione, aut lege diuina. Et eadem iura præcipiunt, ut iſtæc reuerenter tractentur. Huius tertij generis ſunt, quæ nunc controuertuntur, de reſidentia miniſtrorum eccleſiaſticorum.

Futuros eſſe in eccleſia Epiſcopos, & paſtores alios inferiores iura diuina inſtituunt, & Apoſtoli tradiderunt. Actu. 20. Attendite uniuerſo gregi in quo ſpiritus ſanctus uos poſuit epiſcopos ad regendam eccleſiam Dei, & j. Timoth. 3. & Tit. j. Et iura naturalia, & eam diuina prçcipiunt, ut faciant officia ſua. Ideo utriuſq; iuris uiolator eſt, q ab illo ceſſat. Quo circa ſtatuaī. j. cō

YY clusio

clusio quam inter orthodoxos indubitatam processu operis demonstrabimus.

Omnes ministri ecclesiastici presertim Episcopi, & parochi ex iure naturali, & diuino tenentur non per mercennarios, sed personaliter facere officia sua.

Ex qua colligitur secunda conclusio æque certa.

Ex utroque iure tenentur Episcopi, & parochi ad regularem & ordinariam residentiam siue præsentiam, corporalem in suis ecclesiis, & diecœsibus.

Arbitror non esse diuersa, re, teneri ad usum officij, & ad residentiam personalem, sed solo nomine esse diuersa. Quoniam ad hoc nempe personaliter residere nemo tenetur nisi propter illud. s. ut faciat officium suum. Vnde siquid operis est, quod ponit absens ecclesię sue facere, in eo non tenebitur ecclesiæ adesse, quia cessante causa, cessant & illa, quæ ad eam consequuntur. Quo circa eisdē argumentis ostendemus utrāq; cōclusionē.

Ad utriusque igitur euidentem demonstrationem statuamus ista ministeria, & prælaturas ecclesiasticas esse a Deo instituta, & ad hoc instituta, nempe ad certas actiones exercendas, ut patet ex Ioan. cum Christus instituebat Petrum primum, & summū ecclesiæ pastorem, non dixit ei. esto Pontifex, sed: pasce, guberna, rege oues meas, gregem meum, certam operationem mādauit, nempe pascere, regere. & Num. 18. cum in lege institueret dominus sacerdotes: Aaroni, & filijs suis tradit primitias ꝓ officio sacerdotali; filiis autem Leui iubet donari omnes decimas pro ministerio, quo seruiunt ei in tabernaculo fœderis, & j. Timoth. 3. Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, opus dixit, non imperium, non dominationem, non dignitatem, quamuis sit etiam præclara dignitas. & Aug. (explicans Paulum) inquit, exponere uoluit Apostolus, quid sit episcopatus, quia nomen est operis, non honoris. Episcopi sunt superintendentes, &c. Et habetur. 8. quæstio. j. Qui episcopatum. Ergo sua institutione tenentur. ad præscriptam operationem. Et Hieronym ad Oceanum explicans eiusdem Apostoli uerba. Si quis episcopatum desiderat, &c. opus, non dignitatem, laborem, non delicias, opus, per quod humilitate decrescat, non intumescat fastigio, &c. Idem ad Nepotianum. Episcopi Sacerdotes, sciant se ministros esse, non dominos. Et infra subdit. Recordemur semper quòd Apostolus Petrus præcepit Sacerdoti-

dotibus. Pascite enim qui in uobis est gregem Domini; prouidentes non coacte, sed spontanee, secundum Domini præceptum habetur dist. 95. esto. Origen. in Esaiam. Hom. 7. Qui uocatur ad episcopatum, non ad principatum uocatur, sed ad seruitutem totius ecclesię. Si uis credere de scripturis quia in ecclesia seruus sit omnium, qui præest, suadeat tibi ipse Saluator & Dominus, qui talis tantusq; factus est in medio discipulorum, non quasi discumbens, sed quasi ministrans. Accipiens linteum postquàm exutus est uestimentis &c. Bernar. ad Eugenium papam epistola. 237. Si Christus te misit, æstimabis tibi, non ministrari sed ministrare uenisse, & ministrare, non solum substantiam, sed ipsam quoq; animam, sicut præfatus sum &c. Huc facit canon ille ecclesiasticus. Beneficium datur propter officium. Omne ergo ministerium ecclesiasticum institutum est ad aliquam actionem hęc est status nostri tam firma & certa probatio, ut si opus sit etiam aduersus omnes portas inferorum queat subsistere.

TESTIMONIIS VETERIS TESTAMENTI *probatur necessaria residentia personalis ministrorum ecclesiæ.* cap. 3.

SED iam ostendamus quod in principio promisimus, nos ostensuros, teneri, scilicet pastores omni iure ad residentiam personalem, ac primum quid in sacris literis inueniamus incipientes ab scripturis ueteris instrumenti.

Postquam Dominus sub Mose constituerat ministros tabernaculi sui Aaronem & filios eius, addideratq; eorum coadiutores Leuitas fratres suos, dixit uniuersis. Excubate in custodia sanctuarij, & in ministerio altaris, ne oriatur indignatio super filios Israel &c. omnia quæ sanctificantur à filijs Israel tradidi tibi & filijs tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna, filijs autem Leui dedi omnes decimas Israelis in possessionem pro ministerio quo seruiunt mihi in tabernaculo fœderis &c. Hæc Dominus ad Aaronem. Omnia in figura fiebant apud illos, inquit Paulus, & tabernaculum illud nostræ ecclesię figura fuit in Aarone & filijs, intellige pastores maiores, nempe Romanum cum cæteris episcopis orbis. In filijs Leui adsumptis a Domino, ut ministrent maioribus ministris, nempe Aaroni & filijs suis, intellige inferiores pastores, quos olim uetus ecclesia uicarios, uel coaudiutores episco

porum uocabat. Vniuersis igitur dixit Dominus. Excubate in custodia ecclesiæ meæ,& in ministerio altaris mei, ne oriatur indignatio super populum meum,Non dixit dominus.Ne oriatur indignatio mea super uos dormientes aut ociosos, abalienatos à ministerio altaris mei, sed super populum meum, ostendens puniturum peccata sacerdotum in populo,non in illis tantum,quoniam populus particeps semper est delictorum ministrorum. Vix caueri potest,ut corrupto sacerdotum collegio,non corrumpatur & populus,iuxta illud.Qualis populus talis sacerdos.Deinde si cessent sacerdotes fungi suo officio,necesse est,indignetur Dominus super Israelem, à quo semper offenditur, & nisi placetur intercessione sacerdotum,sæuitura est ira eius in populum. Modo certum est sacerdotes in curijs Pontificum aut Cæsarum degentes,aut aliàs secularia negotia tractantes, non posse excubare in custodia ecclesiæ suæ,nec in ministerio altaris sui occupari. Si ergo id exigebat Dominus à Leuiticis ministris, quid exacturum putas ab Euangelicis? quorum iustia abundare debet supra iustitiam scribarum, & Pharisæorum? Merito timeamus, ut hæc mala, quibus nunc premitur ecclesia, immiserit Dominus propter cessationem, & ignauiam Pastorum. deinde annota quòd cum assignat Dominus mercedem temporalem suis ministris semper subiungit,hæc tradidi tibi pro officio sacerdotali & filijs Leui dedi decimas pro ministerio quo seruiunt mihi in tabernaculo.unde collige quòd si cessent ibidem seruire,nō meretur mercedem eis assignatam.

Secundo, Salomon libro Prouerbiorum,inquit,diligenter cognosce uultum pecoris tui, tuosq; greges considera. non enim habebis iugiter potestatem.sed corona tribuetur tibi in generatione & generationem.Hebręa uersio sic habet,cognoscendo cognosces faciem pecoris tui, & pone cor tuum ad greges. Bona pars Doctorum ecclesiæ putat hæc dicta ad ministros ecclesiasticos,habentes curam aliquam animarum.Quid.n.lucidius potuit proponi,ut intelligeremus lege esse prohibitam absentiam ministrorū ab ouibus suis?Si non satis est ministro de nomine tantum agnoscere oues suas,sed oportet(ut uidemus ex pręcepto Dominico)quòd de facie etiā uniuersas & singulas agnoscat, quæ uix potest facere præsens & in suo munere uigilātissimus episcopus, quomodo absens poterit satis facere huic præcepto spiritus sancti? Minime gentiū. quod dixit hic Salamon spiritu Dei afflatus

uiſa eſt aperte explicare æterna illa ſapiẽtia Chriſtus Ieſus, dicẽs, Ego ſum paſtor bonus, & cognoſco oues meas, & cognoſcũt me meæ. Et paulo inferius. Et oues uocẽ paſtoris audiũt, & ſequunt illum, quia ſciũt uocẽ eius, & paſtor proprias oues uocat nomina tim, & educit eas, & cum proprias oues emiſerit ante eas uadit. hæc Chriſtus, hic paſtorum princeps & quiuis alius uerus paſtor cognoſcendo cognoſcit faciem pecoris ſui, ſuosq; greges cõſiderat. Et quid obſecro eſt dicere, Bonus Paſtor animã ſuam ponit pro ouibus ſuis, niſi ꝙ iuxta hebræam uerſionẽ hic dicitur. Pone cor tuũ ad greges, quæ uerba ſingularem quandã curam & inſignem ſui gregis dilectionem deſignãt, de qua dilectione Ioannes. In hoc cognouimus (inquit) charitatẽ Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. Si pro fratribus quorum non eſt peculiaris cura nobis, debemus uniuerſi animas ponere, quãto magis paſtores hoc ipſum facturi ſunt pro animabus illorum, pro quibus reddituri ſunt rationem Domino in die iudicij? hic nihil exaggeramus, ſed tãtũ relinquimus ſola uerba ſpiritus ſancti prudẽti lectori expendẽda, & quid ſentiẽdũ ſit de hac diuina ordinatione ipſe iudicet.

Tertio produco ex ueteri teſtamento Exechi. prophetam ad quẽ ſic dicit Dominus. Fili hominis ꝓpheta de paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos. Nõne greges à paſtoribus paſcuntur? Lac comedebatis, lanis operiebamini, quod craſſum eſt occidebatis, & gregem meum non paſcebatis. Quod infirmum fuit non conſolidaſtis, quod ęgrotum nõ ſanaſtis, quod confractum eſt, nõ conſolidaſtis, & quod abiectum eſt, non reduxiſtis, & quod perierat, non quæſiſtis, ſed cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia. Et diſperſæ ſunt oues meæ, eo ꝙ non eſſet paſtor, & factæ ſunt in deuorationem omnium beſtiarum agri. Errauerunt greges mei in cunctis montibus, & in uniuerſo colle excelſo, & ſuper omnem faciem terræ diſperſæ ſunt, & non erat, qui requireret &c. quo loco audi Grego. in Paſtora. parte. 1. cap. 6. Abiectum reducitur. cum quis in culpa lapſus ad ſtatum iuſtitiæ ex paſtoralis ſolicitudinis uigore reuocatur, fracturam uero ligamen aſtringit, cum culpam diſciplina deprimit, ne plaga uſq; ad interitum defluat, ſi hanc diſtrictionis ſeueritas non coartat, ſed ſæpe deterius frangitur, cum fractura incaute colligatur, ita ut grauius ſciſſuram ſentiat, ſi hanc immoderatius ligamenta conſtringant. hactenus Grego. Non uideo quid explicatius poſſit dici.

Hic

Hic opus est non argumentatione aliqua, sed attentione sola & fide. Si ad hæc verba attendamus & credamus, quòd ex ore domini prodierint, & ab spiritu domini proponantur, quis negabit teneri pastores ad perpetuam residentiam in suis ecclesijs? Si hæc requirenda sunt a pastoribus, si ea cura, ea solicitudo, vt quod ægrotum est in animabus fidelium contendant sanare, quod confractum est, alligare, quod abiectum est, reducere, & quod perierit ex numero fidelium reuocare, viderint illi, si hæc absentes, & ignorantes ouium suarũ, quas absentes cognoscere minime potuerunt, præstare poterunt. Quod si possunt, dicant se nullo iure obligari, vt inter oues suas sint frequentes, & familiariter conuersentur. Quod si non possunt (vt verum est) relinquant aulas, & veniant ad caulas ouium suarum, & curam earum agant. Obserua lector verba illa Domini. Dispersæ sunt oues meæ, & factæ sunt in deuorationem bestiarum agri, eo quòd non sit pastor. Quid est dictu non esse pastorem aliquem in Israel? Si nullus erat pastor, quid est, quòd Dominus dicit ad prophetam. Fili hominis propheta de pastoribus Israel. Et propheta clamat. Væ pastoribus Israel, & si veri pastores erant in Israel quid dicit, eo q non sit pastor? Certum est dixisse dominum, non esse pastores in Israel, quia perinde est, absentes esse pastores, aut ociosos, nec exercentes officia sua, q est non esse pastores. Quid enim confert esse pastorem, si nihil agat? Huic veritati prætexunt aliqui, & causantur, quòd sint iuste occupati in negotijs, & officijs publicis, quorum recta, & bona administratio est ecclesiæ maxime necessaria, & iō per viros probos & doctos exercenda. Hac excusatione puto grauari magis peccatum eorum, quoniam stipendijs ecclesiasticis obeunt prophana munera. Sed & quamuis necesse sit, publica illa officia per tales viros administrari, non tamen hęc tam necessaria, & tam sacrosancta munera erant propter illa deserenda, sed econtra, illa alijs deleganda, vt hęc possent per idoneos ministros rite dispensari, sicut fecerunt Apostoli, de quorũ successione Episcopi vere gloriantur. Qui cum œconomiã exercerent, & curam pauperum haberent, videntes quòd minime possent vtrique officio pro sua necessitate satisfacere, abdicarunt sese ab officio suo ciuili, & reseruarunt solum ecclesiasticum, elegerunt Diaconos siue œconomos, qui œconomiam exercerẽt, vt ipsi Apostoli prædicationi & orationi vacarent. Qua in re obseruandum est, quam longe ab Apostolis distent nostri pastores.

Nam

Nam Apoſtoli retinuerunt id officium, quod vere Apoſtolicum erat, puram adminiſtrationem euangelij. At, noſtri paſtores abdicatio alijsq; delegato prædicandi euangelij, officio, retinuerũt ſibi ciuilia & prophana miniſteria. Vtinam ad menſas, & curam pauperum, quam reliquerunt Apoſtoli, iſti redijſſent.

Præterea quarto ſunt verba Domini ad Zachariam prophetã dicentis. Ad huc ſumme tibi vaſa paſtoris ſtulti, quia ecce ego ſuſcito paſtorem in terra, qui derelicta non viſitabit, diſperſum nõ quæret, & contritum non ſanabit, & carnes pinguium comedet. O paſtor & idolum derelinquens gregem gladius ſuper brachiũ eius, & ſuper oculum dextrum eius. Brachium eius ariditate ſiccabitur, & oculus dexter eius tenebreſcens obſcurabitur. Hæc dicit Dominus. Vide quam graphice depingantur nonnulli paſtores huius noſtræ tempeſtatis, qui habent quidem vaſa paſtoralia, peram, baculum, & mitram, & lana, & lacte ouium fruuntur; gregem tamen eis commiſſum non paſcunt: Hos appellat ſpiritus Domini, paſtores & idola; Paſtores quidem, propter authoritatem epiſcopalem, quam etiam mali paſtores retinent; idola, propter repræſentationem eius rei, quam vere non habent, ſed mortuam illius imaginem. faxit chriſtus, ne videamus & reliqua, quę ſpiritus ſanctus comminatur Epiſcopis derelinquẽtibus gregem ſibi commiſſum, nempe gladium ſuper brachium eorum, hoc eſt, ſuper potentiam eorum temporalem, ſicut iam ab Aquilone deſcendebat, diſſecans, & perdens eccleſiaſticam poteſtatẽ, niſi dominus eccleſiæ ſuæ miſertus, per Carolum Cæſarem huic gladio occurriſſet, qui in fortitudine brachij ſui, aduerſariorum eccleſiæ comminuit hoc anno potentiam.

Per oculum dextrum intellige rectitudinem iudicij, prouidentiam, ſolicitudinem, in agendis, intelligentiam legis, & myſteriorum eius. Hunc minatur excæcandum Dominus paſtoribus ſtultis, qui derelinquunt gregem, contra quos ſpiritus Domini adhuc clamat per Hier. Sacerdotes non dixerunt populo meo, vbi eſt Dominus, & tenentes legem neſcierunt me; Et paſtores præuaricati ſunt in me. Hoc ipſum viſus eſt dixiſſe Hiero. cum ſcriberet ad Heliodorum. Non omnes epiſcopi, epiſcopi ſunt, quoniã epiſcopus græce inſpector eſt ſiue curator. Hinc falsò dicuntur epiſcopi, qui ſibi viuunt, non gregi, ſed de nominibus, ſuus poſt erit locus.

Duo ſunt hoc loco, quæ meo iudicio euidenter demonſtrant immane

immane delictum reputari apud Deum absentiam episcoporum a suo grege. Primum est, quia eiusmodi episcopos derelinquentes greges, vocat spiritus Domini pastores & idola. Alterum est seuera illa pœnæ interminatio. Brachium eius ariditate siccabit. Quibus malis non solet comminari Dominus, nisi vbi est insigniter offensus. quæ duo lectori expendenda relinquo.

Item lib. Nume. Moses cui iam significata erat mors sua, de pastore sui loco ordinando sic dominum allocutus est. Prouideat dominus deus hominem, qui sit super multitudinem hanc, & possit exire & intrare ante eos, & educere eos, vel introducere, ne sit populus Domini sicut oues absque pastore. Quibus verbis aperte Moses declarauit officia episcoporum, quæ (vt vides) necessario requirunt præsentiam personalem eorundem. confirmat hoc Esai. enuncians aduentum filij Dei in carne, describitque illum pastorem, & in eo declarat munus spirituale pastorum, dicens: Sicut pastor gregem suum pascet, in brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo leuabit: fœtas ipse portabit. Diligentius adhuc hæc duo loca considerarem atque tractarem, nisi haberemus alia loca multo manifestiora, quibus collatis & ista liquidius manifestantur, & si ista non essent, illa sufficerent.

TESTIMONIIS EVANGELICIS PROBA-*tur residentiam personalem ministrorum ecclesiæ esse de Iure diuino.* Cap. 4.

MATTH. 10. quando misit Christus duodecim Apostolos per ciuitates Israelis prædicare euangelium, cum præfatus fuisset. Messis quidem multa, operarij vero pauci, rogate Dominum messis, vt mittat operarios in messem suam &c. Sed hæc obiter annotemus, quia non dixit Christus, sacerdotes pauci, doctores pauci, sed operarij pauci, quia semper orbis habuit sacerdotum, & doctorum numerosam multitudinem, operarios vero, qui sacerdotum, & episcoporum officio recte fungerentur, semper habuit paucos. Hæc igitur pręfatus primo ordinauit, vt gratis administrarent munera illa cœlestia, tantum permisit, vt operantes apud illos salutem ęternã quę ad vitã naturalem seruandã erant necessaria, desumerent, dicẽs.

Edentes

Edentes, & bibentes, quę apud illos sunt, quoniam dignus est operarius cibo suo. Theophi. hoc est à discipulis pascemini, debebunt enim hoc uobis ut operarijs. Dixit autem cibo, nō luxu, neq;.n. delitiari oportet doctorem. Hæc Theophi. Expēdamus uocem illam, operarius, Qui non est operarius non est dignus cibum desumere, nec illi debetur aliqua merces in ecclesia. Sed qui non sunt in dioecœsi sua. non possunt in ea operari, ergo absentes non possunt iure accipere mercedem aliquam, cum non sint operarij. Hoc idem præscripsit Christus septuagintaduobus discipulis. Luc.10. Dicens; Comedite, & bibite, quæ uobis apponuntur, dignus est operarius mercede sua. Theophi. Pro mercede autem habere cibum, & ne quęratis, & pasci, & mercedem insuper accipere, sed cibum pro mercede habetote. Soli ergo operarij suscipiunt ex institutione euangelica mercedē in ecclesia. Chrysost. super Matth. cap. 10. Expendamus utranq; uocē, operarius, & mercede sua, Mercedem appellat, ut rem debitā dari sibi ostenderet. Dignus est operarius cibo suo dixit Christus, ne Apostoli plus aliquid quærant. Confirmatur hoc ex uerbis Pauli in 2. ad Timoth. 2. Solicite autem cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem rectè tractantem uerbum ueritatis. quo loco Paulus instruit episcopum, & præcipit ut se exhibeat operarium inconfusibilem. Secundo cōfirmatur hoc ex eodem Paulo. j. Timot. 5. Qui bene pręsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in uerbo, & doctrina. Dicit.n. scriptura, Dignus est operarius mercede sua, & non alligabis os boui trituranti. Obserua uerba Pauli, docet duplici stipendio dignos presbyteros, sed eos tantum, qui bene præsunt, & eos, qui laborant in uerbo, & doctrina, quod probat per scripturā, quę iubet, ne infrænetur bos triturans. Vnde ociosus bos poterat infrænari. Ergo & minister ociosus, & absens potest infrænari, ne pascatur ex fructibus ecclesiæ. Igitur si uelint pasci, & fructus desumere, tenentur laborare triturando messem Christi, quod absentes facere non possunt. Ergo quatenus tenentur ad actionem ministerij, & laborē, eatenus tenentur ad præsentiā regularem in ecclesijs suis. Chrysost. j. Timot. 5. Duo adducit Apostolus testimonia, primum ex lege Deu. 25. Non alligabis, &c. Alterum ex Chryso. Dignus est operarius, &c. & ambo sibi consentiunt, uult Dominus laborare doctorem. Itaq; si quis delicatus est, aut remissus fuerit, dignus

pe inuiseret cognosceret illas, ac pastor qualis Christus cognoscit suas oues, quia curam illarum agit, & rursus cognoscitur ab illis, quas visitatione dignatur, & propter consuetudinem agnoscentium suum curatorem. Obserua quid intersit inter mercenarium & pastorem. Ille si lupum videt venientem, fugit, quia non pertinet ad eum de ouibus. Iste uero ponit animam suam pro ouibus suis. Et quot exempla nobis exhibent huius doctrinę præsentia hæc deploranda secula? Quid perdidit totam ferè Germaniam, nisi ocium & absentia pastorum? Volentes esse principes seculares, desierunt esse pastores. Venerunt lupi in stabulum ouium, non inuentis pastoribus rapuerunt, & aberrare fecerunt oues, sicut nunc misere per varias hęreses & sectas aberrant. Quæ mala flebat olim Dominus per Hierem. cap. 50. Grex perditus factus est populus meus, pastores eorum seduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus, de monte in collem transierunt, obliti sunt cubilis sui. Quid ab alienauit à tota ecclesia Angliam, nisi quod vix vnus pastor inuentus est, qui poneret animam suam pro ouibus suis? Et cum hæc sint luce meridiana lucidiora, sunt non rari pastores, qui sibi persuadent se nullo iure teneri, vt sint cum ouibus suis, nisi constitutione quadam Pontificia, non autem constringi lege aliqua diuina, aut naturali. Hoc loco idem Theophi inquit: Hinc differētiam mercenarij & pastoris elicies, Nam mercenarius ignorat oues, quia raro visitat eas, pastor vero cognoscit oues proprias, tanquam erga eas solicitus. Item Chryso. super Ioan. 10. hom. 59. explicans verba Domini: Ego sum pastor bonus, ita scribit. Magnum quiddam dilectissimi, magnum inquam ecclesiæ prelatio, & quæ multa indiget sapientia & fortitudine qualem Christus proposuit, vt nunquam oues deseramus, lupo generose resistamus. Hæc enim inter pastorem, & mercenarium differentia. Alter proprie contemptis ouibus, alter sua contempta, ouium semper saluti inuigilat. Et hoc ipsum ex testimonio Ezechielis confirmat. c. 34. Væ pastoribus Israel &c.

Quidam voluit infirmare argumentum acceptum ab hoc loco dicens, verba huius capitis pertinere ad solum Christum, nec ad alium pastorem posse accommodari, ac proinde aiebat, quæ in eo capite dicuntur, non esse requirenda ab alio pastore ecclesiastico, nec ex his sumendum argumentum, vt probaretur residentia ex iure diuino. Sed quam sint hæc voluntarie dicta, patet.

Primo, idem Apostolus qui ex persona Christi recensuit, quæ hoc capite annotantur, scripsit in epistola sua prima (& forsan arguens ex his, quæ scripserat in historia euangelica) In hoc cognouimus charitatem dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere, hic Ioannes ex facto Christi arguit, quid nos debeamus facere, ad hunc modum ex his quæ hoc loco dixit Christus de se, proponēs seipsum exemplar à nobis imitandum, arguere debemus, quæ sint, quæ ille requirat à reliquis pastoribus ecclesiasticis, quod & ante nos fecerunt omnes patres ecclesiæ; Augustinus in epistola ad Honoratū arguit, quòd instante aliqua persecutione ouium, episcopus non potest fugere, quia exemplo Domini tenetur bonus pastor, ponere animam pro ouibus suis, simile quid collegit vbi ait, de verbis Domini Serm. 50. pastor bonus Christus, quid Petrus, nónne bonus pastor? nónne & ipse animam suam pro ouibus posuit? Quid Paulus? Quid cæteri Apostoli? Quid eorum tēpora consequentes beati episcopi Martyres? Quid etiam iste sanctus Cyprianus; Nónne omnes pastores boni? Non mercenarij de quibus dicitur. Amen dico vobis perceperunt mercedem suam? Omnes ergo isti pastores boni, non solum quia sanguinē fuderunt, sed quia pro ouibus fuderunt. Idem alibi citatus in cathena. Si autem prepositi ecclesiæ, qui filij sunt, pastores sunt, quomodo vnus pastor est, nisi quia sunt illi omnes vnius mēbra pastoris, & quidem qui pastor est, dedit hoc membris suis. Nā & Petrus pastor & ceteri Apostoli pastores, & omnes boni episcopi. Vides lector secundum Augustinum verba huius capitis, non ad solum Christum pertinere. Eadem & fusius annotauit B. Cyrillus in Ioannem, cuius verba infra recensebo. Deinde Christus hoc loco distinguit inter mercenarium, & pastorem, & generaliter notat signa, quibus iste distinguitur ab illo, & vnum est hoc, quia bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis, nec fugit veniente lupo, quod facit mercenarius. igitur non de solo christo accipienda sunt, quæ hoc capite docentur, sed ab illo ad reliquos pastores transferenda, & ab eis requirenda.

Octauo arguitur ex verbis Domini ad Petrum, volens Dominus ascensurus ad patrem vicarium in terris instituere & Petrum vniuersæ ecclesiæ pastorem præficere dixit illi, Simon Ioannis diligis me plus his? dixit ei, etiam domine, tu scis quia amo te. Dixit ei. Pasce agnos meos. dixit ei iterum, Simon diligis me? ait illi

etiam

etiam domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei iterum. Paſce agnos meos. Dixit ei tertio. Petre amas me? Contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me,& dixit ei, Domine tu omnia noſti,tu ſcis,quia amo te. Dixit ei. Paſce oues meas. Hoc loco ſolo ſcripturarum contendit. Caie. Cardinalis demõſtrare certum, & euidens epiſcopos vniuerſos teneri ex præcepto iuris diuini ad reſidentiam perſonalem, & vere locus hic eſt,meo quidem iudicio efficaciſſimus,qa verba illa tertio repetita,Paſce oues meas, ſunt verum & abſolutum Domini præceptũ, quibus aperte pręcipitur miniſterium paſcendi, & regendi oues Dominicas ijs qui hanc curam ſuſceperint, quod exerceri nulla ratione poteſt niſi adſit epiſcopus præſens:Quoniam miniſterium paſcẽdi implicat multa,quæ neceſſario requirunt præſentiã perſonalẽ,vt locupletiſſime explicauit Card. Caieta. & nos fuſius infra adnotabimus. Sic intellexerunt hũc locum ferme omnes patres eccleſię,quorũ primo loco produco, Bernardum, qui ſuper cantica ſermo. 76. Sic ait. Non ocioſe toties repetitum eſt, Petre amas me,in commiſſione ouium, & ego quidem id ſignificatum perinde puto,ac ſi illi dixiſſet Ieſus,Niſi teſtimonium tibi perhibente conſcientia quòd me ames, & valde perfecteque ames, hoc eſt, pluſquam tua, pluſquam tuos, pluſquam & te, vt huius repetitionis meæ numerus impleatur, nequaquam ſuſcipias curam hanc, nec te intromittas de ouibus meis, pro quibus ſanguis vtique meus effuſus eſt. Terribilis ſermo, & qui poſſit etiam impauida quorumuis tyrannorum corda concutere. Propterea attendite vobis quicunque opus miniſterij huius ſortiti eſtis. Attendite inquam vobis & prætioſo depoſito quod vobis creditum eſt. Ciuitas eſt, vigilate ad cuſtodiam; ſponſa eſt, ſtudete ornatui, oues ſunt, intendite paſtui, & hæc tria ad illam Domini trinam ſciſcitationem forte non incongrue pertinere dicentur. Porrò cuſtodia ciuitatis,vt ſit ſufficiens trifaria erit,a vi tyrannorũ,a fraude hæreticorum,à tentationibus dæmonum. Sponſæ vero ornatus in bonis operibus,& moribus,& ordinibus. Ac paſtus ouium communiter quidem in paſcuis ſcripturarum tanquam in hæreditate domini, ſed eſt diſtinctio in illis. Nam ſunt mandata quę duris atque carnalibus animis imponuntur ex lege vitæ, & diſciplinæ: Et ſunt olera diſpenſationũ quæ infirmis & puſillis corde de reſpectu miſericordiæ apponuntur. Et ſunt conſiliorũ ſolida fortiaque, quæ ex intimis ſapientiæ proponuntur ſanis, & qui

exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni & mali. Paruulis nanq; tanquã agniculis adhortationis lac, potus datur, non eſca. Ad hæc boni ſolicitiq; paſtores impinguare pecus non ceſſant bonis lętiſq; exemplis & ſuis magis quam alienis, nam ſi alienis & non ſuis ignominia eſt illis, & pecus ita non proficit. Si.n. (uerbi cauſa) ego qui uideor inter uos paſtoris gerere curam, uobis ap poſuero Moyſi manſuetudinem, patientiam Iob, miſericordiam Samuelis, Dauid ſanctitatem, & ſiqua ſunt eiuſmodi exempla bo norum, immitis ipſe, & impatiens atq; immiſericors, & minime ſanctus, ſermo, ut uereor, minus ſapide eueniet, & uos minus aui de capietis. Verum hoc ſupernæ pietati relinquo, ut quod minus uobis ex nobis eſt ipſa ſuppleat, & quod perperam ipſa corrigat. Nunc uero bonus paſtor hoc quoq; curabit, ut ſecundum euangelium inueniatur habere ſal in ſemetipſo, ſciens quia ſermo ſale conditus quantum placuerit ad gratiam, tantum proderit ad ſalutem. Hæc interim de cuſtodia ciuitatis atq; ornatu ſponſæ, nec non & paſtu ouium dicta ſint. Hæc Bernadus. Audis candide lector teſtem omni exceptione, maiorem qui perſpicue & plene confirmat ſententiam noſtram. quid poteſt ad hæc reſponderi, niſi negetur tanti doctoris authoritas? ſed audi rurſus eundem.

Item ſermone ſecundo de reſurrectione Chriſti, ſic ait. Petrus mandatum accepit tertio paſcere gregem domini. Paſce, inquit, mente, Paſce ore, Paſce opere, Paſce animi oratione, uerbi exhor tatione, exempli exhibitione, Item Alcuinus eiuſdem uocis ſigni ficationem explicat, dicẽs, Paſcere oues eſt, credentes in Chriſto ne à fide deficiant confortare, terrena ſubſidia ſi neceſſe eſt, ſubditis prouidere, & exempla uirtutum cum uerbo prędicationis impendere, aduerſarijs obſiſtere, errantes ſubditos corrigere. Hæc Alcuinus.

Non ab re erit inter tot antiquorum patrum teſtimonia etiam Eraſmi uerba afferre quæ maxime conferre uidentur, etiam ſi eius uiri authoritas non ſit nobis argumentum. Hic igitur hunc locum non indiligenter annotauit in confuſionem aduerſariorum noſtrorum in annotationibus ſuper Ioannẽ ibi, Paſce agnos meos. Cuius annotatio ſic habet. Qui ex loco gloriãtur ſibi com miſſum gregem Domini eos primum oportet meminiſſe à Petro ter exactum amorem erga Chriſtum, neq; quemlibet amorem, ſed ardentiorem cæteris, Deinde ter item commiſſam illi curam gregis. Illud nimirum ſignificatum eſt, non eſſe idoneum ſacer-

dotio,

dotio, nisi qui neglectis omnibus nihil amet, nisi Christum, hoc est ueritatem, innocentiã, pietatem. Ad hæc nihil huic antiquius esse debere quàm incolumitatem gregis sibi crediti. Proinde quęso, quid frontis est istis quibusdam, qui prophanis, immò scelera tis principum obsequijs, qui pecunijs huc penetrant, qui sacerdotium nihil aliud quàm quæstum ac tyrannidem esse putant? Nec meminerunt quam attente quibusq; legibus Christus suas oues Petro commiserit. Nec commiserit deuorandas, sed pascendas exemplo piæ uitæ, Pascendas euangelicæ doctrinæ pabulo, siue lac desiderabunt, siue solidum cibum, Pascendas etiam opum subsidio, si res ita poposcerit, hæc citatus author quæ nec incõgrue, nec falsò hoc tempore annotata uidentur.

Nono, est locus non inefficax in actis Apostolicis ubi est oratio Pauli ad Presbyteros Ephesios exhortatoria, qua hortatur, ut officio suo diligenter fungantur. Qui ascendens Hierosolymam, transiens Macedoniam accersiuit Presbyteros Ephesiorum, quos sic allocutus est.

Contestor uos hodierna die, quòd mundus sum à sanguine omnium, non enim subterfugi quominus annunciarem omne consilium Dei uobis. quo loco Gregorius libro epistolarum .1. epistola.33. sic ait. Mundus à sanguine eorum non esset, si eisdem consilium annunciare noluisset, quia cum increpare delinquẽtes noluerit, eos proculdubio tacendo pastor occidit. hac igitur consideratione compulsus uelis nolis locutus sum, quia omni uirtute aut te cupio saluari, aut de tua morte me eripi. Postquam hæc Paulus præfatus est, subiungit. Attendite uobis & uniuerso gregi, in quo uos spiritus sanctus posuit episcopos regere ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Ex uobis surgent uiri loquentes peruersa ut adducant discipulos post se, propter quod uigilate, memoria retinentes quoniam per triennium die ac nocte nõ cessaui cum lachrymis monere unumquenq; uestrum &c. Si uerba Pauli attente consideres, uidebis, quibus rationibus ostendat, cur presbyteri Ephesij debebant suo ministerio diligenter fungi.

Primo quia (inquit Paulus) tota ecclesię cura iam in uos solos incumbet, & siquid negligatur, uobis solis culpa impingi potest, & debet.

Secundo, quia spiritus sanctus posuit uos episcopos ad regendam ecclesiam Dei. proinde, si fueritis ignaui neglectores, non

in

in homines,ſed in Deum peccabitis,nec hominis,ſed ſpiritus ſan ƈi mandatum uiolatis.

Tertio,quia Ieſus Chriſtus qui eſt Dominus Deus noſter,acqui ſiuit eccleſiã,cuius ipſi epiſcopi,ſpeculatores, curatores, doƈo-res ſunt,non uili,ſed incomparabili pretio,uidelicet, non auro,ar gento, non deniq; ullis terrenis diuitijs, ſed ſuo ipſius ſanguine.

Quarto,ſumit rationem à periculo,dicens,Ego ſcio,quòd in-trabunt poſt diſceſſum meum lupi rapaces in uos,non parcentes gregi &c. quo uos oportet eſſe magis attentos, & uigilantes ſu-per gregem Dominicum, quia bonus paſtor animã ſuam ponit pro ouibus ſuis.

Quinto,ſumit rationem ab exemplo,dicens,Memores eſtote. quòd per triennium noƈte & die &c. Monet Paulus preſbyteros, ut ſui exempli meminerint,& quemadmodum ipſe etiam cum la-chrymis toto triennio ſingulorum ſalutem curauerit,Ita æquum eſt, ut illi multo maiori ſolicitudine miniſterium ſuum urgeant, quandò maiora pericula inſtant. Hæc Paulus ad Epiſcopos Epheſios.

Rogo te leƈtor, quis tanta ſolicitudine curabit ſaluté ouium ſuarum,aut tam diligenter defungetur hoc ſacro miniſterio ab-ſens? Quid putas dixiſſet Paulus,ſi ep̄s aliquis Epheſius aſtans re-ſpondiſſet Paulo,ero quidem paſtor,& epiſcopus,& curabo ſalu-tem harum ouium mihi commiſſarum, ſed interim oportet me per aliquot annos manere Romæ,& in aula Cæſaris uerſari,& de fungi munere quodam,honeſto quidem illo,ſed Cæſareo. paſce-tur uero grex Chriſti per ſuppoſitum quendam paſtorem. Nec tamen ponam ego gregis Chriſti curam,nam è Roma per literas curabo multa,& cũ uacauerit,interim etiam ipſe uiſam gregem mihi commiſſum per dies aliquot. Non ne ſic abunde ſatisfece-ro demandato mihi muneri? Quid inquam putas reſponſurum Paulum? Credo neminem fugit, quid Paulus fuiſſet diƈturus, ad hæc tam noua & inaudita uerba. hoc ipſum puto,eum & nunc re-ſpondere multis apud tribunal Chriſti iudicis.

TESTIMONIIS APOSTOLICIS OSTENDITVR *de iure naturali & diuino eſſe neceſſariam reſidentiam paſtorum eccleſiaſticorum.* Cap. 5.

PAVLVS. 1.Cor. 9. diſputat quam poteſtatem habeant mi-niſtri eccleſiaſtici deſumendi,ſiue metẽdi carnalia ab eccle-

ſijs

fijs fidelium, ubi duplici ordine argumentorũ probat solum licere illis mãducare, & bibere siue uiuere ex misterio ecclesiastico.

Primo id astruit argumentis dumtaxat humanis, dicẽs. Quis militat suis stipendiis unquàm? Quis plãtat uineam, & de fructu eius non comedit? Quis pascit gregem, & de lacte eius non mãducat? Si obserues Apostoli uerba, uidebis, quod tantum militantibus, plantantibus, pascentibus gregem Dominicum concedit ius percipiendi fructus temporales. Cum igitur istas actiones non possint facere nisi præsentes, consequitur ministros teneri ad pręsentiã corporalẽ, qua sola possunt implere misteria sua.

Secundo arguit ex lege Mosis. Scriptum est, Non alligabis os boui trituranti. Quæ uerba exponens quidam haud obscurus Doctor, sic ait. Annotandus hic locus his, qui tantis clamoribus tantaq; tyrannide decimas, & plusquam decimas extorquẽt à pauperrimis quoque laicis, nec intelligunt legem uetare, nequis obliget os boui, sed trituranti, hoc est, docenti, monenti, exortanti, sacrificanti, ac cęteris sacerdotalibus officiis fungenti. Quid autem hoc ad istos quosdam, qui non solum in ocio, sed in sardanapalicis deliciis uitam omnem transigunt?. Hæc ille, audi nunc Paulum. Quæ propter nos ministros euangelii scripta sunt, non propter boues, quorum Deus non habet tam peculiarem curam. si nos uobis spiritualia seminauimus, magnũ est si carnalia metamus? Qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt. Et qui altario deseruiunt, cum altario praticipant. Ita & Dominus ordinauit iis, qui euangelium annunciant, de euangelio uiuere. quæ uerba explicans Bernardus in declamatione. Ecce nos reliquimus omnia, sic ait. Viuat, inquit de altario, & iuxta Apostolum alimenta, & quibus tegatur habens his contentus sit, uiuat, non superbiat, non luxirietur, denique non ditetur, nec ex clericatu ditior fiat. Hęc Bernar. Huius uocis emphasim annotauit; & Theophilactus, & ante hunc Chrysostomus. Non enim, ait, sacerdotes, sed qui assident altario, ut intelligamus assiduum cultum sacrorum. at hodie nulli ferè magis absunt ab altario, quàm hi qui maxime participes sunt altariorum, nec ulli molestius exigunt à populo decimas, quàm hi, qui nihil eorum pręstant populo, quorum gratia dandæ fuerãt decimæ. nec satis est assidere, sed operandum est, nec satis quid uis operari, sacra oportet operari, & in his assiduum esse, nec dixit ex sacro accipiunt, sed ex sacro uescuntur, ut admoneat ni-

ctum deberi non diuitias.sic ferè quidā quem ſemel ſuperius citaui,quæ ob id adſcripſi, quod nimis ad præſens argumentum faciunt, & uere, pieq; dicta ſunt. Obſerua obſecro Chriſtianæ lector, quid Apoſtolus nobis tradat ſecundum doctrinam, qua edoctus eſt ab ſpiritu ſancto, & ſecundum ordinationem Chriſti quam exhibuit, Apoſtolis ſeminantibus ſpiritualia, aſſerit licitū metere carnalia, & ſeruientibus ſacrario ex illo edere, & annunciantibus euangeliū,uiuere ex illo. Hæc à Chriſto ordinata ſunt, ergo qui uolet non modo uiuere ex miniſterio euangelico, ſed abundare, ſed luxuriari, & inſtar principum prophanorum aulam alere,hæc non faciet ſecundum ordinationem Dominicam. Nam, ut Apoſtolus nobis tradit, Dominus ita ordinauit, ut qui euangelium annunciant,uiuant ex illo. Rurſus qui uolunt, nihil ſpirituale ſeminantes,metere ſtipendium carnale, altario non inſeruientes ex altario edere, nouerint ſe id non ſecundum ordinationem domini facere,niſi dicant,ſe hæc facere perfictitios quoſdam miniſtros, quos uulgus titulares uocat. Auertat Deus ab eccleſia eiuſmodi monſtra. Nónne monſtrum eſt paſtores fingere ubi nullę ſunt oues paſcendæ? cauſentur quod uolunt, ſatis ſuperq; intellexit orbis, quòd uolentes ocioſi, aut abſentes, & in prophanis negocijs occupati,ab eccleſia ſtipendia percipere, & oues Chriſti deglutiere, contendunt munus epiſcopale prophanam, & mundanam quandam dominationem facere, ſicut cum maximo eccleſiæ malo fecerunt multi, & nunc etiā faciunt. potuit alijs fortaſſe temporibus,potuit aliquando firmitate ſua negligentiam,& epiſcoporum a ſuis ſedibus abſentiam ferre eccleſia Chriſti, iam non poteſt, diſiecta ſunt à capite ſuo non pauca membra, reges, populi, nationes, morbus in dies creſcit,ſerpit ubique hæretica peſtis, ineſt hoc tempore malum haud penitus animis hominum inſitum, ſed foras emergit, atque erumpit undeq; ut cohiberi non poſſit. omnes boni mœrent,templa gemunt,tecta ipſa urbium lugēt,populus Chriſtianus uniuerſus in cœlum clamat,& ſi iſta tacuerint, lapides clamabunt.

Vndecimo, Rurſus produco Paulum in prima ad Theſſalonicen.cap.5.ubi ſic alloquitur, Plebem fidelem, Rogamus autem uos fratres, ut noueritis eos qui laborant inter uos, & præſunt uobis in Domino, & monent uos, ut habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum.O uerba aurea,& uere a diuino ſpiritu prolata ob perfidiam huius temporis.Rogat Paulus,

ut

ut rōnē hēamus prælatorū nostrorū,& honore ſūmo illos afficiamusSed audi prius quibus rōnibus roget honorandos a nobis ecclesię præſules. Prima ratio, quia laborant, inquit, inter vos, quo liquet ocioſos nullum promereri ſtipendium à ſubditis, iuxta illud, qui non laborat, non manducet. Item neque abſentes etiam ſi laborent, quoniam foris non inter nos laborant, & ibi honorandi vbi laborant. Secunda ratio, & præſunt nobis in domino. Quo loco audi Theophilactum. Si enim præſides tuos in humanis rebus in pretio habes, quanto potius his qui in diuinis rebus tibi præſunt, gratiam & honorem te debere fateri debes, quod ait in Domino, hoc eſt, non in mundanis rebus tibi præſidet, ſed in his quæ ad dominum pertinent. Orat pro te, regenerauit te per baptiſma, incitat præterea, & adhortatur. Medicus tibi eſt, medijs in noctibus voces veniet, Hæc Theophi. Vides lector hic clare doceri neceſſariam præſentiam prælatorum. Tertia ratio, & monent vos, aliàs annotauimus ex Paulo. Quia oportet epiſcopum doctorem eſſe. Quarta ratio. Abundantius illos habeatis in charitate propter opus illorum. Noua æditio habet, vt habeatis illos in humano pretio per charitatem, hoc eſt, miniſtrādo illis neceſſaria propter opus illorū. Igitur vbi nullum eſt eorum opus, non tenemur illis neceſſaria miniſtrare. Nam Paulus propter opus ipſorum inquit. Honorate eos, Quare Paule? An quia nobiles? An vero quia ſumptū magnū.in curijs principū faciunt? Nihil horum, ſed propter opus ipſorum, ꝙ ſi officium ſuum non faciunt, nec ſuis digna nominibus præſtant, Non eſt cur (authore diuo Paulo) habeamus illos abundantius, nec illos agnoſcamus epiſcopos, ſi non laborant inter nos qui illos noſtris ſumptibus, & oblationibus alimus. Hæc locutus eſt Apoſtolus ad ſubditos. Audi qualem deſcribat eſſe debere curā prælatorum. Rogamus autem vos fratres corripite inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patientes eſtote ad omnes. Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat. Et quid explicatius potuit dicere, vt intelligeremus neceſſariam præſentiā perſonalem prælatorum? Nunquid abſens monebit aut arguet inordinatos, conſolabitur puſillanimes, & meticuloſos, ſubleuabit infirmos, erit patiens erga omnes? Bene vides candide lector, quā ſint hæc clara & aperta, vt qui hæc non videat, in media luce cæcutiat. Hūc locū admonet quidā annotandū diligenter ab epiſcopis, qui exigunt à ſuis ſummū honorem cum ipſi non curent

hortari non poteſt,pſeudo epiſcopus eſt. Nam alias virtutes in alijs ſub epo cōſtitutus īueniat quiſquā,nimirū hoſpitalē eſſe, ſobriū,idq; genus alia,quod maxime vero epiſcopum veluti characteribus quibuſdā & ſignis exprimat,docendi munus eſt.

Decimotertio, demonſtratur præfata veritas ex verbis Pauli ad Timo. quo loco ſic ſpūs domini per organum illud electionis ſuę in vno epiſcopo alloquitur vniuerſos. Teſtificor corā Deo, & Chriſto Ieſu,qui iudicaturus eſt viuos & mortuos,& per aduētum ipſius,& regnum eius,prædica verbum, inſta opportune,importune,argue,obſecra, increpa, in omni patientia & doctrina. Erit enim tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt,ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi magiſtros prurientes auribus,& a veritate quidem auditum auertent,ad fabulas autem conuertētur.Tu vero vigila,in omnibus labora. Opus fac euangeliſtæ,miniſterium tuum imple.Hæc Paulus. Quis nō videt hoc loco aperte demandatā eſſe & præſentiam & ſolicitudinem omnibus epis? Audi ſecundo vocem ſpūs.Prædica verbum,inſta opportune,importune,argue,obſecra,increpa.Nunquid & iſta fient per mercenarium,quem tibi ſubrogaſti? Tu vero vigila,in omnibus labora. Neceſſe eſt labores non in oībus, ſed in paucis, ſi abſens es à grege tuo.Miniſteriū tuum imple.Qui potes implere tā remotus a grege, quē verbo & exēplo paſcere in tua ordinatione iuraſti? Vtinam oēs epi ſic cogitarent hanc obteſtationem cuiq; ſingulatim eſſe proditam,ſicut eſt reuera.Quid aūt exigit ſpūs cū tā religioſa obteſtatione, Prędica verbum?Quid Paulo reſpondebunt paſtores,vbi ventū erit ad iudiciū,cuius ipſos hic cōmonefacit?

Quartodecimo, eſt & alius locus meo iudicio, euidenter demonſtrans premiſſam veritatē in epiſtola canonica Petri,qui ſic habet.Seniores ergo,qui in vobis ſunt,obſecro conſenior &cet. Paſcite qui in vobis eſt gregem dei:prouidentes,non coacte,ſed ſpontanee ſecundum deū,nec turpis lucri grā,ſed uoluntarie,nec vt dominantes in cleris,ſed forma facti gregis ex animo, & cū apparuerit princeps paſtorū, percipietis immarceſſibilē glorię coronam. Hec Petrus Apl's. Preceptū hoc Aplorū principe dignū in oībus omnium eporum aulis uel aureis literis erat inſcribendum.Paſcite(inquit) gregem,non opprimite, non expilate,idq; non coacte uelut ex officio,ſed ex ſyncero affectu,tanquam prēs, nec turpis lucri grā,quaſi preſentiens eccleſię peſtem ex hac radice orituram,deniq; non dominantes more principum,ſed exēplo

&

& doctrina pascite, benefactis uincite. nūc episcoporū bona pars nihil audit ab assentatoribus doctis. nisi dominia, ditiones, gladios, potestates, atq; hinc fastus nonnullorum plusquam mundanus. Multa sunt hoc loco à pastoribus ecclesiasticis consideranda in usum ministerij sui, sed tria, quæ in rem nostram agunt, ego oculis lectorū subijciam. Obserua obsecro christiane lector hęc quæ spiritus sanctus per os Petri Apostoli iubeat episcopis, ut recte obeant sua munera.

Primum pascite gregem uobis commissum. Quidam sic uertunt Græca, Pascite quantum in uobis est, gregem Christi.

Secundum & id faciatis uoluntarie, non uelut dominium exercentes in greges, qui uobis uelut sorte gubernandi obtigerunt, hos.n. uocat æditio uulgata cleros.

Tertium, & sic, ut sitis exemplaria gregis ex animo, quod nostra æditio dixit, facti forma gregis, Nunc cuiusuis lectoris iudicio relinquo causam nostram, si possunt hęc tria obseruari per absentem pastorem, uel ociosum, ingenue fateor non teneri episcopum ad residentiā in ecclesia sua. Si potest quis pascere gregem Christi, & esse exemplar, siue forma uiuendi suis ouibus absens, & aliud agens, tutissimus degat, ubi uelit. Si uero non potest, uel relinquat munus, uel subeat onus manēdi, & pascendi suas oues, à quibus ipse pascitur. His testimonijs hæc controuersia probata est sufficienter, ita ut non reformidet æqui iudicis iudicium, immo ut ipsas penè conscientias aduersariorum appellare audeat.

DE PASTORVM SPIRITVALIVM NOMINIBVS, *nam hæc uidentur partem esse diuinæ scripturæ, quæ ut à spiritu sapientiæ indita semper consonant rebus ipsis, ac proinde testimonijs scripturarum illa subiecimus.* C. 6.

POSTREMO excutiamus si libet, quibus nominibus episcopi appellantur in sacris scripturis, uel hinc enim astruemus quod tantopere quærimus. Et mihi quidem uidentur suum nomen ignorare, qui putant sibi ociosis uagari licere, uel potius negotio longe ab officio alieno implicatis. In alijs quidem disciplinis leue esset argumentum à nomine sumptum, quæ uel casu aliquo, uel humana ratione imponi solent, & licet aliquando uera, interdum tamen uana, sæpe etiam mentita usurpamus nomina.

In

In hac uero disciplina cuius author & magister est spiritus sanctus, firmissimũ est à nomine acceptũ argumentum, quæ quidem accomodare solet rebus ipsis, secundum ipsarum rerum naturas, ut quod ipse uelit in re, hoc nomen ipsum designet. Episcopus is dicitur qui speculatur, & attente rimatur, quid geratur. Nam ubi habemus. 1. Petri. c. 5. Prouidentes, Græce est ἐπισκοποῦντες i. intendentes, aut episcopum agentes, quod tamẽ adeo uulgare est, ut nemo non intelligat. Si episcopos tantum excipias, hinc Ezechiel Vigiles & speculatores appellat episcopos. Quis igitur unquam speculator conductus relicta prouincia, in qua munus il lud habet, aliena pererrat? hoc igitur est, quod olim dixit Hieronymus Heliodoro, Non omnes episcopi, episcopi sunt, hoc est multi sic uocantur, sed pauci respondent suo nomini.

Dicuntur Angeli, cum apud Lucam & Marcũ, tum apud Esai, & Malach. Cur ita? quia mittuntur ut nuncij prædicaturi uerbum Dei, Quomodo prædicabunt (dicit. D. Paulus) nisi mittantur? Quisquam ne est adeo perfrictæ frontis, qui si nuncius mittatur Toletum, Tarraconem proficiscatur, ut ibi fungatur legatione? hoc nõ facturus erat ab homine missus, & qui à deo nuncius mittitur ut Toleti quæ fert in mandatis palam faciat, Romam petet ubi quid Deo præstet obsequij, libet magis silere quàm dicere.

Montes etiam appellantur, cum alibi sæpe, tum à Dauid Psal. 71. Quo uerbo potuit uox diuina significantius firmitatem & præsentiam episcopi ostendere? Suscipiant (inquit) Montes pacem populo, & colles iustitiam. Montes Apostolos & eorum successores uocat, quia populo subdito Mesiæ annunciant pacem per Christum & ueram iustitiam. his montibus Dauid prẹcatur, ut suscipiant pacem à domino, sed non sibi solis, uerum populo, ut populus sub eis pace fruatur, & collibus, ut suscipiant iustitiam ut iustitia dirigantur, quæ pax & iustitia uenit omnibus regnis quæ Christum susceperunt, sicut scriptum est. Quam speciosi pedes euangelizantium bona, euangelizantium pacem. Sicut enim terreni montes primi excipiunt influentias cœlorum, & ex illis ad ualles deriuantur, sic sacerdotes primi accepturi sunt cœlestia dona. Item per montes immobilitas designatur, & montes eminent cæteris terræ partibus, sic & sacerdotes perpetuo eminere debent reliquis fidelibus. Ad hẹc uero opus erat episcopis & ministris, qui spiritu Christi feruentes bellum indicerent aduersarijs potestatibus, & sic pacem annunciarent populo Dei, at nunc ma

o nostro uidemus impletum illud eiusdem Dauidis. Transferentur montes in cor maris. Per mare enim inscripturis sacris hic mundus solet designari. Videmus nonnullos montes ad cor maris, hoc est ad aulas principum secularium & alias curias migrasse. Vnde cum dominus in argumentum fidei & uice miraculi dixerit. Si habueritis fidem sicut granũ sinapis, dicetis monti huic transi hinc, illuc, & transibit, ita puto nunc non minoris miraculi & fidei argumentum foret, siquis hos mysticos montes à corde maris ad aridam reuocaret.

Vocantur Boues ex interpretatione Pauli, qui exponens illud Mosis. Non alligabis os boui trituranti. Propter nos (ait) scriptam legem non propter boues, ut non negemus mercedem episcopo. Boum nomine episcoporum & doctorum labor designatur. Vnde Salomon. Vnde non sunt boues præsepe uacuum est, sic etiam actum est de ecclesia, ubi episcoporum & doctorum labor cessauerit, sicut iam in bona ecclesię parte cessauit, postquam creuerunt opes in ecclesia, interijt doctrina, quia quãto crescunt opes crescunt curæ, & augetur familia, hinc Episcopi desierunt esse doctores in ecclesia, & hæc uidentes principes (Deo sic permittente) cœperunt pinguiores prælaturas, & episcopatus conferre ijs per quos regna, & ditiones suas gubernant, sic & opes & personæ ecclesiasticæ ab ecclesiis in aulas principum maxima ex parte translatæ sunt. Dic mihi Christiane lector, an potuerit nobis proponi ullum animal tardius, & minus habile ad peregrinandum? Quis nescit boues in eodem quo nascuntur loco, & opus facere, & animam agere? Non uocauit Episcopos equos, aut canes quòd illi in bello nati, hi adulatores & uoraces, & peregrinandi auidi uideantur, quamuis, & equi triturationi, & canes ouium custodiæ non inepti sint, sed uocauit boues, quasi dicat immobiles, & perpetuos operarios.

Insigniuntur etiam militũ nomine, ita Paulus Timotheum episcopum, bonum militem uult esse, & se bonum certamẽ certasse, exultat. Quis igitur adeo uecors est, ut militem sibi conducat in familię, & patriæ tutelam, & securitatem & illum patiatur uagari longe à stationibus ut conductor sit præda hostibus, dum miles in alieno uersatur? Verum & si episcopus militis nomine satis admonebatur ne à loco discederet, tamen quia non omnino graue uidebatur, Si unus aut alter miles discederet, uocantur etiam Duces qui nec transuersum quidem digitum possunt à castris abesse,

Dicuntur

Dicuntur patres, & Spirituales patres nomine peruulgari, sed quis erit tam crudelis pater, ut filios quos alere tenetur, deserat fame perituros, dum ipse ut paulo licentius agat nouas permutat regiones? & ut intelligamus quam exposcat Paulus hanc pręsentiam non ueretur subire imaginem mulieris pręgnantis, quæ tantum abest, ut filios quos in utero fert relinquere ualeat, ꝙ leges humanæ partum uiscerum, matris partem diffinierint. Audi quid scribat ad Galat. Filioli mei, quos iterum parturio. Euge optime episcope Paule, & uere pater, an hos tu unquã deseres, an hos aborsu abijcies quos iterum te parturire fateris?

Nominantur arietes a Dauid. Afferte Domino filios arietũ, & hoc ipsum uoluit significare cũ dixit, induti sunt arietes ouiũ. An quisquam gregem reliquit sine ariete, qui præiret? Modo deplorabimus cum Hieremia gregem dominicum, & dicemus, facti sunt Principes eius, uelut arietes non inuenientes pascua, & abierunt absq; fortitudine ante faciem subsequentis.

Dicuntur etiam custodes ciuitatis Hierusalem, uigiles, sponsi ecclesię, gubernatores regni Christiani, uicarij Christi, quæ omnia nomina nihil aliud clamare uidentur quàm præsentiã episcoporum in custodia, & uigilia ob gregem commissum. an episcopi qui subditos nunquam uiderunt, nec cibo illos spirituali aluerunt, digni sunt aut honore, aut mercede ulla? Immo uero nõ aperte digni sunt, qui utroque priuarentur ut proditores muneris traciti? Tu ne cum tot nominibus exciteris ut operam tuã præstes præsens præsentibus, audes dubitare, An ad hoc iure diuino tenearis? Tu ne absens, & ignotus ecclesiæ tuę audes usurpare prædictos titulos? Diceris, Pastor. Cum nihil minus agas quàm pascere? Tu ne audes plebem domini deuorare ut panem, cum tenearis illi panem spiritualem frangere, & temporalẽ, nec facias? Qua fronte exposcis mercedem, nec uis tibi os alligari, cum operas nullas exhibeas, nec triturationem ullam facias?

Vocantur etiam põtifices de cuius nominis ratione audi Bernardum in epistola quadragesimasecunda ad Senonensem Archiepiscopum. O quàm pulchra est(vt Sapiens clamat) casta generatio cum charitate, cum illa, inquam, charitate quam describit Apostolus de corde puro, & conscientia bona, & fide nõ ficta. Porro puritas cordis in duobus consistit, in quærenda gloria Dei, & utilitate proximi, ut in omnibus uidelicet actis suis,

uel dictis nihil suum quærat episcopus, sed tantum aut Dei honorem, aut salutem proxorum, aut utrunque. Hoc enim agens implebit non solum pontificis officium, sed & etymologiam nominis ponrem utique seipsum faciēs inter Deum, & proximum Prtingit pons ille usque ad Deum ea fiducia qua non suam, sed illius gloriam quærit. Pertingit usque ad proximum illa pietate qua & ipsi non sibi prodesse desiderat. offert Deo bonus mediator preces, & uota populorum reportans illis à Deo benedictionem, & gratiam. Supplicat Maiestati pro excessibus delinquentium, uindicat in peccantes iniuriam dei, ingratis improperat. beneficia pietatis, contemnentibus potentiæ seueritatem insinuat. Vtrisque tamen nihilominus placare studet indignātis furorem, nunc quidem hominum obtendens infirmitatem, nunc diuinæ magnitudinem pietatis. Denique siue excedat Deo, siue sobrius sit nobis, aut Deo semper, quantum in ipso est, placere gestit, aut præstare nobis, non quod sibi omnino utile est, quærens, sed quod multis. Fdelis pōtifex qui bona quælibet per manus transeuntia, siue diuina beneficia ad homines, siue hominum uota ad Deum, columbino intuens oculo, nihil sibi retentat ex omnibus. Nec populi requirit datum sed lucrum, nec dei gloriam usurpat sibi. Acceptum talentum non ligat in sudario, sed partitur numularijs a quibus, & usuras recipit non sibi, sed domino. Non habet foueam ut uulpes, non tanquam uolucris nidum, non loculos quomodo Iudas, non deniq; (sicut nec maria) locum in diuersorio. Imitatur profecto illum qui non habebat ubi reclinaret caput, factus in præsentiatum tanquam uas perditum, quandoque proculdubio futurum uas in honorem, & non in contumeliam. Denique perdidit animam suam in hoc mundo, ut in uitam æternam custodiat eam. hoc tanto puritatis internæ gloriari non porest ueraciter, nisi extrinsecus gloriolas perfecte respuerit. Nec enim pure ualet, Dei uel proximi, quærere lucra, qui propria non contempserit. hęc Bernardus.

Item dicuntur scribę docti non admodum, sed ad regnum cœlorum. scriba doctus in regno cœlorum profert de thesauro suo nou a, & uetera.

Item ministri Christi, dispensatores ministeriorū Dei, adiutores Christi, colūnæ ecclæ, legati Christi. Itē dicunt lapides sāctuarij de quo Greg. lib. pastoralis curæ part e.2.c. 7. sic ait hoc cum

magno

magno dolore charitatis Hier.prophe.conſpicens quaſi ſub deſtructione tẽpli deporat dicens.Quõ obſcuratũ eſt aurũ,mutatus eſt color optimus , diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in medio oĩum,platearũ. Quid per ſanctuarij lapides, niſi ſacrorũ ordinũ pſonæ figurãtur? Quid platearum nomine,niſi præſentis vitæ latitudo deſignatur? Sanctuarij lapides in platea diſperguntur, cum cauſarum ſecularium foras lata itinera expetunt hi,qui ad ornamentum eccleſiæ internis myſterijs quaſi in ſecretis ſanctuarij vacare d.buerunt, ad hoc quippe ſanctuarij lapides fiebãt,vt intra ſancta ſanctorum in veſtimento ſummi ſacerdotis apparerent. Hæc Greg. Si ergo uelis præclaros hos titulos cum re ipſa poſſidere,neceſſe eſt,vt labores in domo domini, uigil.s ſuper gregẽ dominicum, & facias vigilias noctis, ſicut de paſtoribus Bethlemiticis dixit Lucas euangeliſta. erant vigilantes & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum. In quæ uerba Theophilactus ſic dicit.paſtores illi figura ſunt ſpiritualium paſtorum. oportet igitur epiſcopos cuſtodire gregem ſuum, & docere populum, & ſic audire diuinas viſiones & auditus, officium itaq; ſpiritualium paſtorum fuerit, quærere panem cœleſtem, quem cum viderint, debent illum & alijs predicare,ſicut,& paſtores, qui viderunt infantem,locuti ſunt,de eo,& alijs. Idem Greg. In Homil. Myſtice autem quòd vigilantibus paſtoribus angelus apparet eosq; claritas Dei circumfulſit, hoc eſt, quòd illi præ ceteris uidere ſublimia merentur. qui fidelibus gregibus preeſſe ſolicite ſciũt, dũq; ipſi pie ſuper gregem uigilant, diuina ſuper eos latius gratia coruſcat.Idem Beda in homilia. Liceat mihi chriſtiane lector huic parti præſentis controuerſiæ eis uerbis finem imponere, quibus ueri epiſcopi deſcriptionem Hieronymus ad Oceanũ abſoluit. Obſecro nequis me in ſigillationem iſtius tẽporis ſacerdotum, ſcribere quæ ſcribo exiſtimet,ſed in eccleſie utilitatem, & euangelice doctrine propugnationem. vt enim oratores, & philoſophi deſcribentes qualem uelint eſſe perfectum oratorem & philoſophum non faciunt iniuriam Demoſtheni & Platoni, ſed res ipſas abſque perſonis diffiniunt, ſic in deſcriptione epiſcopi, & in eorum expoſitione quę ſcribo quaſi ſpeculum ſacerdotij proponitur. Iam in poteſtate & conſcientia ſingulorum eſt, quales ſe ibi aſpiciant, ut uel dolere ad deformitatem uel gaudere ad pulchritudinem poſſint.

LEGIBVS CONCILIORVM GENERALIVM ET PROuincialium comprobatur *pastorum ecclesiæ necessaria residentia personalis.* Cap. 7.

LEGISTI pater in Christo obseruantissime, quid spiritus Christi in sanctis voluminibus tradiderit nobis de præsenti controuersia, lege nunc, quid sancti patres ecclesiæ in sacrosanctis concilijs obseruauerint. illud tamen mihi præfandum est, non tantum uoluisse me adducere quæ ad residentiam pertinent verbis apertis, sed etiam quæ ad difficultatem muneris episcopalis agunt. vt facile quis contemplare possit vix hominem solertissimum, etiam si uel pedem nunquam dimoueat, posse satisfacere suo muneri, & primo profero Sardicense concilium generale, & ab vñi ecclesia receptum & probatum, cuius canon. 14. sic habet. Eps in aliena prouincia non moretur vltra tres dominicas, quia per id tempus ibidem nō recipi inhumanum est, & si diutius resideat, perniciosum est, hoc ergo ne fiat prouidendū est. Osius episcopus dixit. Memini autem superiore concilio fratres nostros constituisse, ut siquis laicus in ea, in qua cōmoratur ciuitate tres dominicos dies, idest per tres septimanas non celebrasset conuētum, communione priuaretur. Si hæc ergo circa laicos constituta sunt, multo magis episcopo nec licet, nec decet, si nulla sit tam grauis necessitas, quæ detineat, vt amplius a suprascripto tempore absens sit ab ecclesia sua. vniuersi dixerunt placere sibi. simile quiddam statuerunt in canone. 18. In canone octauo eiusdem concilij Sardicensis habetur, ut episcopi etiam pro tuendis pauperibus, uiduis, aut pupillis, quibus aliquæ illatæ fuerint iniuriæ, nullo modo ad comitatum, idest ad curiam ueniant, eo quòd ex nimia frequentia accessus ad principum curias, obq; importunitates, & iniustas petitiones gratiam, & fiduciam coràm principibus amiserint. Eo maxime, ꝙ sub prætextu suas defendendi ecclesias, aliosq; protegendi iniuriam patientes, dignitates, seculanesq; postulent administrationes. Quā prauitatem (dicunt pr̄es) olim non solum murmurationes, sed scandala excitasse dignoscitur.

Hoc idem habetur in can. 10. Eiusdem concilij ubi dicunt patres ꝙ accessus episcoporū ad principum curias, sine inuidia hominū, sineq; reprehensione esse non pōt. Et si propter prædictas, honestasq;

honeſtaſq; cauſas talis profectus non nihil habere rõnis poſſet: Quod maxime teſtaretur ſi ob defendẽdos iniuriã, & incommo dis affectos ſulceperint peregrinationis incommoda.

Quo circa in eodem concilio canone. 9. ſtatuitur ad obuiandum talium epiſcoporum improbitati (ſic habet textus) vt ſique iuſtæ emerſerint cauſæ, vt pro pauperibus, uiduis, pupillis tuendis, ſuum ipſe diaconum ad curiã mittat eps, eo ꝙ perſona miniſtri inuidioſa non eſt, & quæ impetrauerit celerius poterit referre. Qui tamen diaconus cum literis demiſſorijs, & comendatitijs ſui Metropolitæ curiam adire debet. Si tamen eps (a quo diaconus ad curiam deſtinatus eſt) nonnullos apud Imperatorem habeat amicos, quos ſcit benignam interceſſionẽ ſibi abſenti poſſe præſtare. Tunc ſi iuſta eſſet poſtulatio, abſq; Metropolitæ uenia ſuum poterat epiſcopus mittere ad Curiam Diaconum.

Quæ omnia, ut firma permanerent in ſequenti canone. 11. hæc diffiniuntur.

Ea quæ ſalubriter præmonita ſunt, conuenientia & æſtimatione oĩm, & deo placitura, & hominibus tenere hanc firmitatem poſſunt, ſi metus huic ſententię coniungatur. Scimus enim & ipſi propter paucorum impudentiam religioſum ſacerdotale nomẽ fuiſſe reprehenſum. Si igitur aliquis contra omnium ſententiam niſus, uoluerit ambitioni magis placere quam Deo, is debet ſcire cauſis redditis, honorem, dignitatemq; ſe amiſſurum. Quod ita demum compleri poterit, ſi unuſquiſque noſtrum, qui in canali conſtitutus eſt, cum progredientem epiſcopum uiderit, inquirat tranſitum eius, cauſas uideat, quò tendat, agnoſcat. Et ſi quidem eum inuenerit ire ad comitatum, requirat & illud: quod ſuperius comprehenſum eſt, ne ſi forte inuitatus eſt, ut ei facultas eundi permittatur. Si uero propter deſideria, & ambitiones ad comitatum pergat, nec in literis eius ſcribatur, nec in communionem recipiatur. Vniuerſi dixerunt hoc honeſtum eſſe & placere ſibi hanc conſtitutionem. Quid obſecro dixiſſent iſti patres, ſi vidiſſent, ut nunc, cum tanto eccleſiæ malo uidemus, perpetuo uerſantes epiſcopos in curia uel Cæſaris, uel pontificis, & nec in eccleſia ſua, nec in aliena ullum eccleſiaſticum exercentes miniſterium?

Deinde confirmat hanc ueritatem can. 17. In concilio Antiocheno ſic habens. Siquis epiſcopus per manus impoſitionẽ epiſcopatum acceperit, & præeſſe populo conſtitutus miniſterium

ſubire

re. Qui contra fecerint anathematizentur. Mens Synodi meo quidem iudicio fuit, cauere, ut miniſtri, eccleſiaſtici non ſe impli carēt negocijs ſecularibus, ſicut prohibuerat Paulus Apoſtolus. Quoniam non eſt poſſibile, ut quis utrunque munus rite poſſit obire, eccleſiaſticum & ſeculare, ſpirituale & mundanum. Quocirca non eſt audienda gloſa in uolumine decretorum. 20. quæſtione tertia. Eos qui ſemel, quæ dicit honores ſeculares eſſe, in quibus exercetur iudicium ſanguinis, aſtruens alijs poſſe honeſte, & licite implicari clericos & epiſcopos. Perſpicuum eſt cauiſſe Synodum tranſitum ad honores ſeculares, quoniam neceſſe erat eos manere in eccleſijs ſuis, & ibidem propria munera exercere.

Item quinto, eſt canon. 17. concilij Romani celebrati tempore Sylueſtri papæ præſente Conſtantino Imperatore habens in hunc modum. Nemo enim clericus, uel diaconus, aut præſbiter propter cauſam ſuam quamlibet, intret in curiam, quoniam omnis curia à cruore dicitur, & immolatio ſimulachrorũ eſt. Quoniam ſiquis clericus in curiam introierit anathema ſuſcipiat.

Rogo te chriſtiane lector an non tibi uidentur ſancti illi uiri diuinaſſe omnem peſtem ſtatus eccleſiaſtici emanaturam a curijs principum ſecularium & ab urbe Roma? Qui tanta ſolicitudine curarunt, ut epiſcopi in ſuis eſſent eccleſijs, & longe abeſſent curijs principum ſecularium.

Item ſexto, in ſynodo illa celebrata ſub Carolo magno tempore Zachariæ Papę, cuius mandato congregata fuit Synodus, in canone. 2. habetur quòd preſbiteri in quadrageſima rationem, & ordinem miniſterij ſui, puta de baptiſmo, de fide catholica, de pręcibus, & ordine miſſarum, epiſcopo reddant, & oſtendant, & ipſi etiam epiſcopo teſtis aſſiſtat caſtitatis, & uitę, & fidei, & doctrinę illius. hæc ſynodus. Quę quidem impoſſibile eſt adimpleri, ſi epiſcopus ipſe, uel parochus ab epiſcopatu uel parochia abſentes ſint. Sed dices minime. Immo rationem miniſterij ſui mercenario preſbyter, mercenarius epiſcopo quadrageſimæ tempore reddere poterit. Quod ſanè expreſſe contra canonis mētem eſt. Sed tamen hoc conceſſo, ultimum ſtare non poteſt. Nam ſi epiſcopus in curia Romana Cæſareà ue degat, quomodo obſecro parochus, qui in diœceſi manet, uel è diuerſo, teſtis caſtitatis, uitę fidei, & doctrinæ ſui ep̄i eſſe poterit? nō ergo putet aliquis, ꝙ ſit poſſibile īpleri officiũ paſtorale ſine p̄ſentia corporali paſtoris.

Item

Item septimo etiam septima synodus generalis in canone. 15. haec diffiniuit.

Clericus ab hoc deinceps tempore in duabus ecclesijs non col locetur, hoc enim est negotiationis & turpis lucri proprium, & ab ecclesiastica consuetudine alienum. Ab ipsa enim Domini uoce audiuimus non posse quenquam duobus dominis seruire aut unum amplectetur, & alterū negliget. Vnus quisq; ergo (ut uox est apostolica) in eo, in quo uocatus est, debet manere, & in una ecclesia assidere. Quae enim propter turpe lucrum fiunt in ecclesiasticis negotijs, ea à Deo sunt aliena. Ad huius autem uitae usum sunt diuersa studia. Ex his ergo siquis uelit ea, quae sunt corpori ad usum necessaria, comparet, Dixit Apostolus. Vsui meo, & his qui mecum sunt subministrauerunt manus meae. Quid responsuros putamus sanctos illos patres istis, qui queruntur non posse se simplicibus beneficijs uiuere, sed cētumplices querunt? nimirum illud Bernardi, nō futuros illos simplices in supplicijs. sed tamen si residentia non est necessaria, non uideo cur non unus centum habere possit ecclesias, quas nunquam est aditurus.

Item octauo, in octaua synodo generali quae sequuntur deffinierunt patres. In can. 17. Sic habetur. Quoniam sunt quidam episcoporum qui ne secundum uocationem Apostolici praesulis occurrant, se mundi principibus impeditos causantur, Placuit talem excusationē omni modo esse inualidam. Impium est, ut summos praesules ad synodos pro ecclesiasticis negotijs celebrandas impediant seculares principes, licet tale impedimētum, & fictam prohibitionem, Episcoporum suggestione diuersis modis fieri didicerimus. haec synodus. An non tibi uidentur loqui de synodo Tridentina tam infrequenti, in tanta copia episcoporum quos pauperes alunt suis sudoribus, & nunc in rerum maxima turbatione quando mundus praecipuo iure, eorum indiget opera, ut si non in integrum, saltem in aliquam partem res perditę restituantur, omnes dormiunt, omnes surdi sunt, sed de hac re alius dabitur opportunior locus.

Item canon. 19. eiusdem synodi sic habet. Definiuit sancta hęc, & uniuersalis synodus, nullum archiepiscoporum, aut Metropolitanorum relinquere propriam ecclesiam, & sub occasione quasi uisitationis ad alias accedere, & consumere redditus, qui apud illos inueniuntur ad ecclesiasticam dispositionem, & alimenta pauperum. qui cōtrafecerit deponatur, & sequestretur, ut sacrilegis.

Vltimo

Vltimo eſt canon. 24. In eodem concilio qui ſic habet. Diuina ſcriptura dicente, Maledictus homo qui facit opus Dei negligenter, quidam Metropolitanorum extrema negligentia, & deſidia delapſi, præceptionibus ſuis ſubiectos ad ſe adducũt Epiſcopos, & committunt eis eccleſiæ propriæ diuina officia, & lætanias. & cuncta omnium ſacra, quæ ad ſe pertinent myſteria, ut per illos celebrent omnia, quæ per ſemetipſos alacriter agere debuerunt, ac per id eos, qui epiſcopalem dignitatem meruerunt, quodammodo clericos ſibi ſubiectos exibeant. Vacant ijdem præter eccleſiaſticas leges ſecularibus curis, atque diſpoſitionibus demittentes perſeuerare in orationibus, & obſecrationibus pro ſuis delictis, ac populi ignorantijs, quod nuſquam apud aliquos penitus inuenitur cum ſit canonicis nimirum, contrarium omnino præceptis. Hæc autem omnia magnis, & multis ac uehementiſsimis damnationibus dignos huiuſmodi ſtatuunt. Probantur enim tales per hęc, quæ faciunt etiã ſathanica iactantia, & ſuperbia languere. Quiſquis ergo Metropolitanorum poſt hanc ſanctæ, & uniuerſalis Synodi defenſionem eadem audacia uel ſuperbia, & contemptu abuſus non per ſe cum timore, & alacritate, ſeu conſcientia bona, debita miniſteria in propria ciuitate, ſed per ſuffraganeos epiſcopos ſuos efficere tentauerit, pœnas exoluat coram proprio Patriarcha, & aut corrigatur, aut deponatur. hęc ſynodus. Sed ego ſum egregie ineptus qui cum ſacra ſcriptura hoc unum præcipiat, concilia nihil aliud ſanciant, ſacri doctores ad hoc unum exhortẽtur, uim nunc omnia in unum cogere, quaſi nunc potius ſint epiſcopi Chriſto obſecuturi. Vtcunq; tamen hoc ceſſerit, iuuabit me nullum non mouiſſe lapidem, ut ob oculos hoc libello illis poſuiſſe ad quid teneantur, ne cauſari poſſint, nihil de reſidentia pręcipi. Sed ad alia tranſeamus.

Audi nunc pater obſeruãtiſſimę, quid in Africa obſeruauerint & legibus ſanciuerint eccleſiæ Carthaginẽ. ut in omnibus orbis partibus incognitam, & ignoratam intelligas nouam hanc opinionem. canon. 6. con. Carthaginenſis primi. Nicaſius epiſcopus Culuſitanus dixit, credo placere ſuggeſtionem meã ſanctitati ueſtrę, & diſplicere uobis, ut qui ſeruiunt Deo, & annexi ſunt clero, nunc accedant ad actus ſeu adminiſtrationem, uel procurationem domorum. Gratus epiſcopus dixit. Et apoſtolorum ſtatuta ſunt quæ dicunt. Nemo militans deo ingerit ſe ne

gotijs secularibus. Proinde aut clerici sint sine actionibus domorũ,& aut actores sine officioclericorũ. Vniuersi dixerunt hoc obseruemus. nunc uero contrariũ putant nostri epi præceptum a sacra scriptura, ita omnes aliena curant, & sua negligunt.

Item in eodem concilio cano. 8. Cauetur ne implicati negotijs secularibus ordinentur clerici.

Item canon primus concilii Carthaginensis quarti sic habet. Qui Episcopus ordinandus est, antea examinetur si natur sit prudens, si docilis, si moribus temperatus, si uita castus, si sobrius, si semper suis negotijs cauens, si humilis, si affabilis, si misericors, si literatus, si in lege Domini instructus, si in scripturarum sensibus cautus, si in dogmatibus exercitatus, & ante omnia si fidei documenta uerbis simplicibus asserat, id est, patrem, & filium, & spiritum Sanctum, &c. Quærendam etiam ab eo, si noui, & ueteris testamenti, id est, legis & prophetarum, & apostolorum unum eundemque credat authorem, & Deum. Si diabolus non per conditionem, sed per arbitrium factus sit malus hactenus synodus. an hæc omnia nunc postulentur a futuro episcopo his nostris perditis temporibus, & an illis hæc requirerent, ut post ociaretur in curiis, & aulis principũ christianus lector poterit expendere.

Item in eodem concilio. can. 14. Sic habetur. Episcopus non longe ab ecclesia hospicium habeat.

Item canon. 15. eiusdem concilij hæc cõtinet, ut episcopus uilem suppellectilem, & mensam ac uictum pauperem habeat, & dignitatis suę authoritatem fide, & meritis quærat.

Item in canone. 17. eiusdem concilij hæc habentur nerba. Episcopus gubernationem uiduarum, pupillorum, ac peregrinorũ non per seipsum, sed per archipresbyterum, aut archidiaconum agat. si hæc tam sancta iubetur per alium negotiari ne episcopus ab ecclesia discedat, quid censes illos facturos si audirẽt, quæ nunc allegantur, ut Romæ episcopi perpetuo uersentur, ne uilescat, scilicet curia pontificis, ne desit cardinalibus ante ambulones? ò tempora, ò mores.

Item canon sequens in eodem concilio sic habet. Episcopus tuitionem testamentorum non suscipiat.

Item canon. 19. eiusdem concilij. Episcopus non prouocatus pro rebus transitorijs, non litiget.

Itẽ canõ. 20. ibidẽ, Eps nullã rei familiaris curã ad se reuocet, sed

ſed ut lectioni,& orationi,& uerbi Dei prędicationi tantūmodo uacet. hæc canon. Quid nūc iubent qui epiſcopos abeſſe uolunt à ſuis eccleſijs, ut hæc omnia ſomnium arbitrentur, & quærant mundi negotia, &alia quæ pudet dicere?

Item canon. 31. eiuſdem concilij carthaginen. epiſcopus rebus eccleſiæ tanquā cōmendatis, non tanquam proprijs utatur.

Item canon. 33. eiuſdem concilij. Epiſcopi uel præſbyteri ſi cauſa uiſendæ eccleſiæ alterius epiſcopi ad eccleſiam uenerint, & in gradu ſuo ſuſcipiantur & tam ad uerbum faciendum, quam ad oblationem conſecrandam inuitentur.

Item canon. 5. In concilio carthaginen. 5. ſic habet. Nulli epiſcopo ſit facultas, relicta principali cathedra ad aliquā eccleſiam in diecœſi conſtitutam ſe conferre, uel in re propria diutius quàm oportet, conſtitutum, curam, uel frequentationē propriæ cathedræ negligere. penes te ſit lector in hac cauſa iudiciū, ſi ad aliam eccleſiam, deſerta propria non licet accedere, licebit per regiones ſeparatas, & principum aulas uerſari?

Veniamus nunc ad eccleſias Hiſpaniarum quę olim Toleti ad extirpandam hæreſim arrianam & ſtatuendam chriſtianæ legis obſeruantiam non infrequenter cogebantur.

Et primo hanc noſtram ſententiam ſummopere iuuant patres ſecundi concilij Toletani. qui in canone ſecundo poſt alia docent, qūo neceſſe ſit epiſcopum prædicare, & ab alijs curis ceſſare ne quos ſub regiminis cura tuetur, fame uerbi Dei perire ſinat.

Deinde eſt in concilio Toletano. 4. canon. 24. In hac forma uerborum.

Ignorantia mater cunctorum errorum, maxime in ſacerdotibus Dei euitanda eſt, qui officium docendi, in populo dei ſuſceperunt, ſacerdotes.n. legere ſanctas ſcripturas frequenter admonet Paulus dicens ad Timo. attende lectioni & exhortationi. Sciant ergo ſacerdotes ſcripturas ſanctas, & canones meditentur. Omne opus eorum in prædicatione diuina & doctrina conſiſtat atq; ædificent cunctos tam fidei ſcientia quàm operum diſciplina. Hæc omnia ſanctiſſime quidem conſtituta eadem facilitate qua laudantur contemnuntur, & ad ſolos mercenarios deriuantur.

Item canon. 31. eiuſdem concilij.

Epiſcopi (quibus hæc cura à deo impoſita eſt) dum conſpiciunt iudices, ac potentes, pauperum oppreſſores exiſtere, prius eos ſa

cerdotali admonitione redarguant,& si contempserint emendari,eorum insolentiam regis auribus intiment,ut quos sacerdotalis admonitio non flectit ad iustitiã,regalis potestas ab improbitate coerceat. siquis episcoporũ id neglexerit, cõcilio erit reus.

Item canon.32. eiusdem concilij. Auaritia radix est cunctorum malorum cuius sitis etiam sacerdotum mentes obtinet,ideo constitutum est à præsenti concilio suas episcopos diœceses ita regere,ut nihil ex earum iure præsumant auferre. Sed iuxta priorum authoritatem conciliorum tam de oblationibus quàm de decimis,tributis,ac frugibus tertiam consequantur,ut cõcessa à fidelibus in Christi & martyrum honorem,ipsorum episcoporum parochijs,intacta maneant. Item canon.35. in eodem concilio. Episcopos per cũctas diœceses parochiasq; suas per singulos annos ire oportet ut exquirant quo unaquæq; basilica in reparatione sui indigeat. Quod si ipse aut languore, aut alijs occupationibus implicatus id explere nequiuerit, presbyteros probabiles, aut diaconos mittat,qui & redditus basilicarum & reparationes, & ministrantium uitam inquirant. hæc synodus. quam auide accepturi sunt huius canonis occasionem,qui sibi uiuere cupiunt ex alienis sudoribus. Sed non est cur sibi blandiantur, hic iubentur peregrinari,sed intra episcopatum, & in hac re admittitur procurator,dum tamen ipse impeditus sit,non absentia in curijs, & aulis,sed morbo.

Postremo,munus episcoporum quale sit docent patres in concilio Toletano .11. congregati, qui in canone secundo in hunc modum illud describunt. Quantum qui pręcelsi culminis obtinet locum,tantum necesse est præcedat cæteros gratia meritorum ut in eo, quòd præsidet singulis,singulariter ornetur eminentia sanctitatis,habens semper & in ore gladium ueritatis & in opere efficaciam luminis,ut iuxta Paulum potens sit exhortari in doctrina sana & contradicentes reuincere.

Nos proinde nostri ordinis gradum,uel suscepti regiminis modum magnopere cogitare debemus,ut qui officium prædicationis suscepimus,nullis curis à diuina lectione priuemur. Nam quorundam mentes pontificum ita corporis ocio à lectionis gratia secluduntur,ut quid doctrinæ gregibus subditis exhibeat, non inueniat præco mutus. insistendum ergo erit maioribus, ut quos sub regiminis cura tuentur,famè uerbi dei perire non sinant. hæc synodus. Vide quam solicite commendetur prædicatio uerbi &

quàm

quàm censeatur necessaria, quę si iuxta doctrinam Pauli reponenda est loco alimentorum corporalium, cui dubium futurum est, residendum esse in suis ecclesijs?

Item est canon. 19. Synodi Elibertinæ qui &c. nostram confirmat sententiam habens in hunc modum,

Episcopi, præsbyteri, & diaconi de locis suis negotiandi causa non discedant, nec circumeuntes prouincias, quæstuosas nundinas sectentur, sanè ad uictum sibi conquirendum aut filium, aut libertum aut mercenarium, aut amicum, aut quemlibet mittant. Vides præcipi omnia potius experienda quàm abesse à proprijs ecclesijs. Quod si priuatis clericis ita est interdictum, quid censendum de episcopis?

Item est canon. 39. concilij Agathēsis habēs in hunc modum.

Siquis diaconus uel presbyter per tres hebdomadas ab ecclesia sua defuerit, triennio à communione suspendatur, Siquis autem in clero constitutus ab ecclesia sua diebus solennibus defuerit, id est natiuitate Domini, epiphania, pascha uel pentecoste, dum potius singularibus lucris studet, quàm seruitio dei parere, conuenit ut eidem damnationi succumbat.

Item canon. 38. eiusdem synodi.

Ciues qui superiorum solennitatum, idest paschæ, ac natalis Domini, uel pentecostes festiuitatibus cum Episcopis interesse neglexerint, cum in ciuitatibus communionis, uel benedictionis accipiendę causa positos se nosse debeant, triennio communione priuentur ecclesiæ.

Item canon. 7. synodi Tarraconen. sic habet.

Episcopi annuatim diocœsim uisitent, & basilicas destitutas restituant &c.

Item in synodo Aurelatensi in canone sexto hoc statuitur a patribus.

Episcopus pauperibus, & infirmis qui debilitate faciente, non possunt suis manibus laborare, uictum & uestitum in quantum possibilitas habuerit, largiatur.

Item in eadem synodo canon. 13. sic habet.

Episcopus si infirmitate non fuerit impeditus, ecclesiæ, cui proximus fuerit, die dominico deesse non debet.

Item canon. 10. concilij Maguntiaci uitā sacerdotum in hunc modum describit.

Placuit sancto concilio, ut qui dicunt seculum reliquisse, & qui adhuc

adhuc ſeculum ſectantur ita diſcernantur,ſicut in regula clericorum dictum eſt, his igitur lege patrum cauetur, ut uulgari uita ſeclufi a mundi voluptatibus ſeſe abſtineant, non ſpectaculis, nō pompis interſint,conuiuia in honeſta,turpia fugiant:Hieron.ad Nepotianum dicit. Omnium chriſtianorum domus quaſi proprias amare debemus, vt cōſolatores nos in mœroribus ſuis potius quam conuiuas in proſperis nouerint,& Iſidorus,clerici tamen conuiuia priuata, non tantum pudica ſed & ſobria colant, turpium lucrorum occupationes non appetant, amorem pecunię quaſi matrem cunctorum criminum fugiant,ſecularia officia negotiaq; abijciant,honorum gradus per ambitionem non ſubeant. Non vagis oculis, non infræni lingua aut petulanti tumidoq; geſtu incedant, ſed pudorem ac verecundiam mentis ſimplici habitu,& inceſſu oſtēdant, obſcœnitatem etiam verborum ſicut & operum penitus execrentur, viduarum ac virginum viſitationes frequentiſsimas fugiant,contubernia fœminarum, nullatenus appetant. Caſtimoniam quoque inuiolati corporis perpetuo conſeruare ſtudeant. Senioribus quoque debitā prębeant obedientiam.Nec vllo iactantiæ ſtudio ſe attollant.Poſtremo,in doctrina, & lectionibus, pſalmis & hymnis, & canticis exercitio iugi incumbant. Tales enim debent eſſe, qui diuinis cultibus ſe mancipandos ſtudent exhibere, ſcilicet vt dum ſcientiæ operam dant,doctrinę gratiam populis adminiſtrent.

Item canon.25.eiuſdem ſynodi.

De officio prædicationis ſi forte epiſcopus non fuerit in domo ſua, aut infirmus eſt, aut aliqua cauſa exigente,non valuerit, nunquam tamen deſit diebus dominicis, aut feſtiuitatibus qui verbum Dei prædicet,& iuxta quod intelligere vulgus poteſt.

Item in concilio Rhemenſi ſub Leone.3. congregato in canone.14.quo ſequitur ſtatuitur.

Epiſcopi diligentius operam dent, lectioniq́ue diuinæ incumbant,ideſt canonicis libris & opuſculis patrum, & verbum dei omnibus predicent.

Item in eodem cano.decimoquinto ſequenti ſic habetur.
Epiſcopi, ſermones, & homilias ſanctorum patrum prout omnes intelligere poſſint,ſecundum proprietatem linguæ prędicare ſtudeant.

Eſt & alius canon eiuſdem ſynodi.17.epiſcopi, & abbates ante ſe ioca turpia facere non permittant, ſed pauperes, & indigentes

gentes ſecum ad menſam habeant & lectio diuina ibi perſonet. Et ſumant cibum cum benedictione,& laude Domini ſecundum Apoſtolum, ſiue manducent ſiue bibant, omnia in laudem dei faciant.

Item in ſynodo Triburien canon.27.ſic habet.Semel in clero deputati, nec ad militiam, nec ad aliquā veniāt dignitatem mun danam, vt in ſynodo Calcedonenſi ſtatutum eſt, ne tales ſint ſicut Sanctus Iſidorus dixit, eſſe ſimiles hippocentauris qui nec equi, nec homines, ſed quaſi bruta animalia libertate ac deſiderio ſuo feruntur.

Item ſunt & canones apoſtolorum qui non vulgariter confir mant & hanc noſtram ſententiam, primo eſt canon ſeptimus ſic habens.

Epiſcopus aut preſbyter, aut diaconus nequaquam ſeculares curas adſumant,ſinautem eijciantur.

Item & canon.57.ſic habet.

Epiſcopus, aut presbyter qui negligentius circa clerum, aut populum agit, nec in pietate eos erudit, a communione ſegregator.Si vero in ea ſocordia perſeuerauerit,deponitor.

Item eſt etiam can.Apoſt.80. In hunc modum habens. Dicimus ꝙ non oportet epiſcopum,aut presbyterum publicis adminiſtrationibus ſe immittere, ſed vacare, & cōmodū ſe exhibere vſibus eccleſiaſticis. Animum igitur inducito hoc nō facere, aut deponitor. Nemo enim poteſt duobus dominis ſeruire iuxta præceptum dominicum.

Quibus obſecro legibus, aut decretis manifeſtius agere po tuiſſent Apoſtoli contra paſtores à ſuis gregibus abſentes, & ſui miniſterij neglectores?

Vniuerſos canones ueterum ſynodorum qui hanc veritatem, vel aſtruunt,vel adiuuant in præſentia recenſere foret penè infini tum: Ideo conſulto, ne lectorem amplius grauaremus, abſtenuimus ab aliarum ſynodorum enumeratione. ſatis ſuper quæ ex ſu praſcriptis explicatam habet lector ſynodorum ſententiam,ſi uelit illam tenere. Veniamus nunc ad ea quæ ijdem patres in pro prijs ſcriptis non ſine afflatu ſpiritus ſancti nobis de præſenti cōtrouerſia tradiderunt.

SVMMORVM PONTIFICVM DOCTRINA ET DECRE-*tis, episcoporum residentia necessaria conuincitur.* *Cap.* 8.

AVDI nunc quid ecclesię catholicæ pontifices qui citatis concilijs authoritatem, & robur dederunt, decreuerint circa hanc veritatem, quam explicamus & demonstramus.

Gregorius cognomento magnus, sanctus & Papa in libro Pasto. quanta eruditione, & pietate cõtendit prædictam veritatem demonstrare, quod & fecisse cum omnium legentium admiratione, nemo non nouit. hic parte 2. ca. 3. post alia multa, quæ de officio episcopali docet sic habet.

Sit rector operatione præcipuus, ut uitæ uiam subditis uiuendo denuntiet, & grex qui pastoris uocem moresq; sequitur, per exempla melius quam per verba gradiatur, qui.n.loci sui necessitate exigit summa dicere, hac eadem necessitate cõpellit summa monstrare. illa vox nanq; libentius auditorum corda penetrat q̃ dicentis uita commendat, quia dum quod loquendo imperat, ostendendo adiuuat, vt fiat. Hinc.n. per prophetam dicitur, super montem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion.

Idem capite sequenti exponens prædicta uerba Esaię sic habet.

Præconis quippe officium suscipit, quisquis ad sacerdotium accedit, vt ante aduentum iudicis qui terribiliter sequitur, ipse.s. clamando gradiatur. Sacerdos ergo si prædicationis est nescius, quam clamoris uocem daturus est præcor motus? Hinc est enim quòd super pastores primo in linguarum specie. Spiritus sanctus insedit, quia nimirum, quos repleuerit, de se protinus loquentes facit.

Idem vbi supra. c. 10. docet, quanto studio pastor inuigilare debet super populum suum, quanta attentione subditorum ingenia obseruare debeat, vt interdum eorundem vitia prudenter dissimulanda sint & caute indicanda, interdum aperte cognita, mature toleranda, interdum salubriter, & occulte perscrutanda, interdum leniter arguenda, interdum uehementer increpanda. Quæ omnia latissime explicat idem author. 3. parte eiusdem libri, vt ex illis quilibet considerare & colligere ualeat,

diffimltateuc

difficultatem muneris episcopalis,& dicere cum ueritate ipsa, Quis putas est fidelis dispensator, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis in tpe tritici mẽsurã?

Idem lib.5.epistola 37.ad Anthenium subdiaconum:

Peruenit ad nos Pigmenium Amalphicanæ ciuitatis episcopũ in ecclesia sua residere non esse contentum, sed foris per diuersa loca uagari, quod uidentes alij, nec ipsi in castro se retinent, sed ipsis exemplum sequentes, foris magis eligunt habitare. Idcirco hac tibi authoritate pcipimus, ut supradicto episcopo interminari non desinas, quatenus hoc de cætero facere non prçsumat, sed in ecclesia sua sacerdotali more resideat, quem si forte non emendari post tuam interminationem cognoueris, in monasterio eum deputare, & nobis curabis modis omnibus indicare, ut quid facere debeas, nostra iterum præceptione cognoscas.

Item lib.4.epistola 15, summopere commendat, ut episcopi exhibeant in opere, quod designant in nomine, quia nomen pastoris non ad quietem, sed ad laborem susceperũt, &c. Quæ certum est eos absentes prçstare non posse.

Item libro.8.epistola.11.

Prçlatum ad nos est.R.F.nostrum Basilium Episcopum uelut unum de laicis in causis secularibus occupari,& prætoria inutiliter obseruare. Quæ res, quoniam & ipsum uilem reddit, & reuerentiam sacerdotalem annihilat, statim ut Reuerentia tua hoc præceptum susceperit,eũ ita ad reuertendũ districta executione compellat,quatenus ei illic te in resistẽte,quinq; diebus sub qualibet excusatione immorari non liceat,ne si quolibet modo eum ibidem moram habere permiseris, cum ipso apud nos grauiter incipias esse culpabilis.

Item lib.2.Epist.31. in qua Greg.cumanam,& Musitanam ecclesias præcipit esse unitas propter uicinitatẽ locorũ,& populos parum frequentes, ut non conueniat singulos,sicut olim, hře sacerdotes proprios. Post alia præcipit nouo epo, Vbi uero commodius,atq; utilius esse prospexeris, ibi habitato, ita sanè ut alterã ecclam cui corporaliter præsens non es solicita prudentiã; cura disponas,&c. Quibus uerbis supponebat ueluti certũ,ꝙ eps corporaliter in sua ecclesia futurus erat,& in lucrandis,& curandis animabus, perpetuo laboraturus, cum statim subdat, Fraternitas tua tanto in adhoratione popoli lucrandisq; animabus solicitiori cura semper inuigilet, quãto se unitarum ecclesiarum

DDD guber-

gubernationis onera suscepisse cognoscit. Hæc Grego. ille uerè magnus, ecclesiæ latinæ, & doctor, & pastor, quæ recensui uti ex his intelligat lector, quàm ignoratum erat ante hanc ætatem, Episcopum siue Pastorem alium ecclesiasticum absentem a grege suo, posse proprio officio satisfacere, quod nec nūc arbitror ab aliquo esse intellectum. Sed qui absunt uolentes, & scientes rei impossibilitatem, malū magis abesse, & in delicijs agere, quā præsentes fastidia muneris pastoralis deuorare.

Ex Epistola Euaristi Papæ.

Episcopum uero oportet opportune, atq; sine intermissione ecclesiam suam docere, eamq; prudēter regere, & amare, ut a ui tijs se abstineat & salutem consequi possit æternam.

Non incongrue ponemus inter decreta patrum, & Gregorij xj. factum, & Valentiniani Christiani Imperatoris iudicium. Hic (ut fertur in historia tripartita) instante electione Epscopi Mediolanensis sic plebem, & clerum est allocutus. Nostis aperte, eruditi utique diuinis eloquiis, qualem oporteat esse Pōtificem & quòd non deceat eum uerbo solum, sed etiam uita gubernare subiectos, & totius semetipsum imitatorem uirtutis ostendere, testemq; doctrinæ conuersationem bonam habere. Talem itaq; in pontificali constituite sede, cui & nos, qui gubernamus imperium, syncere nostra capita summittamus, & eius monita, dum tanquam homines deliquerimus, necessario ueluti curantis medicamenta suscipiamus. Hęc Cæsar.

Ille uero Romam ex Gallia transtulit pontificiam, sedem motus ex uerbis cuiusdam Episcopi, qui interrogatus à Pontifice (dum simul inambularent) cur non rediret ad ecclesiam suam, quàm malum erat illam sine pastore nudam relinqui. Cur, inquit tu summe Pontifex cæteris exemplum daturus tuum episcopatū non repetis? Quæ uerba adeo eum commouerunt, ut eis auditis continuo decreuerit ex Auinione Romam migrare, quod, & fecit. Hæc duo in medium adduxi, ut uideat Christianus lector, ꝙ semper ab exordio ecclesiæ fuerit communis animi cōceptio inter fideles cuiusuis ordinis, Pastores ecclesiasticos maxime omnium episcopus pręsentes esse debere in suis ecclesiis.

Deinde etiam confirmatur hæc ueritas nonnullis regulis quas iuris appellant canonistæ, & iurisperiti.

Primo dicit lex. C. de cadu. tollen. non est ferendus, qui lucrū amplectitur, onus autem subire recusat.

Hinc

Hinc regula iuris. Qui sentit onus, sentire debet, & commodum, & econtra, qui non sentit onus, non sentiat, & cōmodum.

Est & alia desumpta ex Gregorio in registro.

Non potest esse pastoris excusatio, si lupus oues comedit, & pastor nescit. Quæ regulæ satis aperte ostendunt, ꝙ vniuersa iura ciuilia, & canonica damnant absentes Pastores & presentes ociosos, qui cum reportent suorum officiorum commoda, nec uelint nec possint absentes sentire eorundem officiorum onera.

Præterea alia etiam uia probatur hęc nostra sententia.

Nam hoc visa est tenere ab initio ecclesia Romana, quæ caput est reliquarum ecclesiarum & leges tulit Christi fidelibus. Ea autē vsa est ab initio & nunc ēt vtitur, ut siquando contingat assumi aliquem epm ad officium Cardinalatus, absoluat à uinculo, quo tenebatur ecclesiæ suæ. Ratio est, quoniam Cardinalis ex officio tenetur manere Romę: Si uero eps ex officio non teneretur manere in ecclesia sua, non erat absoluendus, sed cum uinculo ecclesiæ suæ erat assumendus, ad officium Cardinalis, quod tamen nō fit, ne ad duo incompatibilia assumat simul eadem persona, vt patet ex cerimoniali Roma. Sect.8.c.1. vbi forma creandi Cardinalem sic habet. N. episcopum Firmanum absoluimus ab uinculo quo tenebatur ecclesie sue Firmanensi, & ipsum assumimus in sanctæ Romane ecclesie presbyterum Cardinalem. Ergo signum est certum quòd episcopus tenetur manere in ecclesia sua.

Confirmatur ex vsu eiusdem ecclesiæ, quoniam assumpto aliquo ecclesiæ ministro ad Cardinaliū censentur uacare oīa beneficia que habebat ante assumptionem. quare Pontifex solet cum illis dispensare in retētione beneficiorū, ut patet ex eodē cerim. Sect.8.c.9. vbi sic hr̄, & quoniā in assumptione ad Cardinalatum censent omnia beneficia promoti uacare, consueuit Pontifex p̄ literas apl̄icas ad partem dispēsare cum promoto, vt oīa beneficia que obtinebat retineat, & decernere illa non vacare, si secundum iura esset compossibilis Cardinalatus cum alio ministerio ecclesiastico, non opus haberet dispensatione.

Secundo confirmatur, quoniam si contingat ꝙ Cardinalis aliquis eligatur episcopus secundum iura cano. non erat confirmāda eius electio, sed infirmanda & extinguenda, siquidem manere debeat Rome ex munere Cardinalatus. nam si relicta Roma sue uelit presens adesse ecclesiæ, non est cur dubitemus quin possit

episcopus creari qui est Cardinalis, utrunque patet ex. c.bonæ. de postu.prælat.quo.c. postu.est ad curam pastoralem Cardinalis quidam & extinguitur eius postulatio quia erat impeditus officio Cardinalatus,& ex. c. ecclesia uestra in 2.de elect. quoniam manens Romæ,vt Card.manere debet, impeditur ab administratione suæ ecclesię. Ergo tenetur illi presens inseruire. Alioquin iniuste extinguitur electio Cardina. cum sit canonica, & de uiro idoneo, nec impedito incompatibiliter, si episcopus non teneretur perpetuo manere in sua ecclesia &cet. Hinc credo dixisse patres illos delegatos à Paulo.3. Pont. Max ut tractarent de reformatione ecclesiæ uniuersalis, abusum hunc inualuisse in curia, ut Reuerendissimis Cardinalibus episcopatus conferantur, seu commendentur, nec unus tantum, sed plures. Quem abusum verissime dixerunt esse magni momenti in ecclesia dei, quia officium Cardinalatus, & officium Episcopi sunt incompatibilia, quod uere & sancte dixerunt.

Hanc eandem sententiam probat multo fusius & doctius Damasus papa in Epistol. 4. qua damnat corepiscopos in ecclesia, deinde & episcopos, qui propter suam quietem corepiscopis suas plebes committere non formidabant. Quos hisce rationibus damnat.

Primo quia curam sibi a deo commissam negligant, cũ dominus dicat: Bonus pastor animam suam ponit &c.

Secundo quia episcopi talia præsumentes, videntur similes meretricibus, quæ statim ut pariunt, infantes suos alijs nutricibus tradunt educandos, vt suam citius libidinem explere ualeãt. Sic & isti infantes suos, id est, populos sibi commissos alijs educandos tradunt,ut suas libidines expleant, id est, ut pro suo libitu secularibus curis inhient, & quod unicuique uisum fuerit, agant. pro talibus animæ negliguntur, oues pereunt, morbi crescunt, hæreses, & schismata prodeunt, ecclesiæ destruuntur, sacerdotes uitiantur. & reliqua mala proueniunt. non taliter dominus docuit, nec apostoli instituerunt, sed ipsi, qui curam suscipiunt, ipsi peragant, & ipsi proprios manipulos domino repræsentent &c.

Tertio arguit ex facto Iacob Patriarchæ, qui postquam pro vxoribus diu seruierat,dixit Labam socero suo: uiginti annis fui tecum, oues tuæ, & capreæ steriles non fuerunt, arietes gregis tui non comedi, nec captum à bestia ostendi tibi, diu noctuq;

æstu

æstu vrgebar, & gelu, fugiebat somnus ab oculis meis &cete. Si ergo sic laborat, & vigilat, qui pascit oues Laban, quanto labori quantisque vigilijs debet intendere, qui pascit oues dei? Sed in his omnibus ipse nos instruat, qui dedit pro ouibus suis animam suam. Hæc Damasus papa. Quis episcopus absens a suis ouibus ualebit similia dicere patri cœlesti, a quo accepit oues pascendas? Nullus ut opinor. Audi quid in hæc uerba scribat Chryso. in Gene. hom. 57. Vidisti pastoris vigilantiam? Vidisti intentum studium? Qualem habebunt excusationem hi, quibus rationales greges crediti sunt, & magnam præ se ferunt negligentiam, & quotidie iuxta Prophetam pecudes alias mactant, alias a bestijs captas contemnunt, alias uero ab alijs raptas reducere non curant? Vide enim (inquit) die urebar æstu, & nocte gelu, & discedebat somnus ab oculis meis. Quis hæc nunc potest dicere, quòd propter eos, quos pascit, tot ferat labores & pericula? Et hoc quidem nunc nullus dicere audet, Paulo autem soli licebat hoc fidenter dicere, atque his maiora, quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror? ô pastoris dilectionem indulgentissimam. Alienæ ruinæ meos dolores augent. Aliena scandala fornacem doloris mei succendunt. Hunc omnes imitentur, quibus rationales oues concreditæ sunt, & ne deteriores fiant, hic qui tante in brutis pecudibus custodiendis uigilantiæ fuit, idq; tot annorum numero, & illic quidem si in curia quadam occidens, nullum damnum, hic autem si ouis rationalis perierit, uel a bestia fuerit capta, graue damnum, maximum detrimentum, ineffabilis pœna. Nam si dominus noster sanguinem suum effundere pro illa non declinauit, qua uenia dignus fuerit, qui sic honoratā a domino despicere uoluerit, & non omnia quæ potest in curanda ouicula adimpleuerit?

Item Gregorius super Ezechiel. hom. 11. super illud. Sanguinem eius de manu speculatoris requiram &c. Pensandū est, quātum sibi connexa sunt peccata subditorum, atque præpositorum, quia ubi subiectus ex sua culpa moritur, ibi is, qui preest, quoniam tacuit, reus mortis tenetur. Et siquando uos fratres ad iniquitatem defluitis, etiam ex nostro reatu, hoc est, ꝙ obsistētes atque reclamantes in prauis desiderijs non habetis. Vobis ergo & nobis parcitis, si à prauo opere cessastis, uobis & nobis parcimus, quando hoc quod displicet, non tacemus. O quàm libera

berâ commisſorum ſibi ſanguine fuerat prædicator egregius, qui dicebat, Mundus ſum à ſanguine omnium. Non enim ſubterfugi quominus annunciarem omne conſilium dei uobis &c. Si enim non annunciaſſet, mundus à ſanguine non eſſet, ſed quibus omne cõſilium Dei annunciare ſtuduit, ab eorum ſanguine mundus fuit, In qua uoce nos conuenimur, nos conſtringimur, nos rei eſſe oſtendimur, qui ſacerdotes uocamur, qui ſuper ea mala quæ propria habemus, alienas quoq; mortes addimus, quia tot occidimus, quot ad mortem ire quotidie tepidi tacentes uidemus. Cum uero dicitur, ſanguinem eius de manu tua requiram, ſi hoc in loco ſanguinis nomine mors corporalis deſignatur, ualde nobis de noſtro ſilentio augetur metus, quia ſi in ſubiectis ſuis, is qui prelatus ad ſpeculandum eſt, & de monte corporis quandoq; morituri tam grauiter reus tenetur, quo reatu de morte animæ ſubiecti conſtringitur, quæ potuiſſet ſemper uiuere, ſi uerba correctionis audiſſet? Sanguis ergo morientis, de manu ſpeculatoris requiritur, quia peccatum ſubditi, culpa eſſe præpoſiti ſi tacuerit, reputatur. Eſt ergo quod faciat, ut etiam moriente ſubdito ſe liberum reddat, ſurgat, inuigilet, malis actibus contradicat. Tunc enim ſubiectus moritur ſine te, quando in cauſa mortis contradictorem pertulerit te. Nam morti cui non contradicis, adiungeris. Hæc Grego. Papa.

Hæc adeo plana ſunt, ſi Gregorio & ſancto Pontefi. ſummo, & eccleſiæ doctori, adhibere quis uelit fidem ut tergiuerſationi nequaquam ſit locus.

SANCTORVM PATRVM DOCTRINA RESIDENTIA *epiſcoporum demonſtratur neceſſaria. Cap. 9*

HANC ſententiam tradiderunt nobis omnes patres eccleſiæ primo Clemens Papa epiſtola 3. in principio. Oportet fratres omnes doctores, qui ad ſalutem animarum inſtituti ſunt, & ad lucrandas animas epiſcopi ſunt conſecrati, pro cunctis ſolicitudinem gerere, & errantes ad uiam ueritatis, & ad portam ſalutis reducere.

Item Hie. Tom. 2. in epiſtola ad Oceanum, ubi explicans uerba Pauli ad Tit. Oportet epiſcopum ſine crimine eſſe &c. deſcribit qualem oportet eſſe epiſcopum. In euangelio, & futuri paſtoris longa oratione uitam deliniat quam ſeparatus paſtor ab oui-

bus uiuere, nulla ratione poteſt, ad quem librum remitto lectorem, ut ex illo probet uel improbet ſententiam noſtram.

Item ad Paulinum. Officium paſtorum eſt eſſe diſpenſatores, Græce œconomos myſteriorum Dei & doctrinę myſticæ, iuxta illud. Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti & diſpenſatores myſteriorum Dei.

Quis non uidet hæc requirere præſentem epiſcopum quę per abſentem exerceri minime poſſunt? In commentarijs Ephe. 4. in hæc uerba dedit alios Apoſtolos, alios prophetas, alios paſtores & doctores. Hiero. ſic habet. non dixit Apoſtolus Paulus alios paſtores, & alios doctores, ſicut dixerat, alios Apoſtolos, alios prophetas, ſed alios paſtores & doctores, indicans non eſſe diuerſos paſtores, & doctores, ſed quod idem eſt in eccleſia paſtor, qui & doctor. Cũ ergo abſens nõ poſſit eſſe doctor, ergo nec paſtor.

Hoc idem ſentit Auguſtinus in epiſtola. 58. reſpondens Paulino quærenti quæ eſſet differentia inter paſtores & doctores, eo quòd præpoſitis eccleſię utrunq; nomen adſcriberetur. Cui Auguſtinus ubi ſupra. q. 4. ſic reſpondet, Paſtores autem & doctores, quos maxime ut diſcernerem uoluiſti, eoſdem puto eſſe ſicut & tibi uiſum eſt, ut non alios paſtores, alios doctores, intelligamus. Ideo cum prædixit paſtores, ſubiunxit doctores, ut intelligant paſtores, ad officium ſuum pertinere doctrinam.

Sed & Nicolaus papa primus, cuius decreta extant in. 2. Tomo cõciliorũ, de paſtoribus q & doctores eſſe deberẽt, ſic dicit.

Epiſcopis diſpenſatio cœleſtis ſeminis iniuncta eſt. Væ ſi non ſparſerint. Væ ſi tacuerint, ſicut uas electionis formidat, & clamat. Si euangelizauero non eſt mihi gloria, neceſſitas. n. mihi incumbit. Væ. n. mihi eſt, ſi non euangelizauero. Si. n. uolens hoc ago, mercedem habeo, ſi aũt inuitus, diſpenſatio mihi credita eſt.

Quo circa idem Nicolaus poſt pauca ſubiunxit.

Epiſcopos uero, qui dominici gregis ſuſcipiunt curam, atq; ſolicitudinem, ab adminiſtratione eorum diſcedere nõ oportet, ut accepti talenti pulchritudo nõ deleatur, ſed certamen eorum ſalubriter augeatur, & triplicatur fructus Hæc ille.

Enimuero, qui à gregibus ſuis diſcedunt paſtores qui uelut canes latratibus abigere ab ouibus lupos non curant, ſe ipſos & oues perdunt. Si euangelizauero (dicebat Paulus) mercedem habeo, mercedem quidem non tantum æternam, ſed & temporalem. Quis militat (eodem cap. dicebat Apoſtolus) ſuis ſtipendijs

dijs

dijs unquam? Quis plantat uineam, & de fructu eius non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? ergo qui non plant uineam, immo qui ut aper de sylua eam exterminat, quo iure eius fructu uescetur? Qui gregem non modo nō pascit, sed mactat & perdit, quomodo de gregis lacte manducabit? Qui non laborat (inquit Apostolus) non manducet. Hoc idem in lib. de pastoribus cap. 10. asserit Augustinus, ubi aperte indicat, quod episcopi, qui non laborant in prædicatione uerbi, non percipiebant fructus ex ouibus. Ibi loquens de malis pastoribus, qui prædicantes legē operantur contra illam, dicit. Non uos (loquens ad populum) ipsi pastores mali pascūt, sed Deus, quia uelint nolint, pastores, ut perueniant ad lac & lanam, uerba Dei dicturi sunt. Hæc Augustinus. Quibus uerbis indicat quòd percepturi lac & lanam ex ouibus, debent necessario uerbum Dei prædicare. Sed & Væ ouibus si pastorem non habeant, qui pascuis uberrimis diuini uerbi eas pascat. Qui cum errantes uiderit, reducat, & ad salutis uiam ducat oues, qui ita inuigilent custodiantq; uigilias noctis super gregem suum, ita assiduis latratibus circuneāt gregem, ut non modo non mactet, sed nec grassari audeat lupus. At si pascua non habeant oues, unde illis lac ut nutrire possint pastorem? Si proprijs ob pastoris culpam expoliantur pelliculis, unde illis lana ut calefaciant episcopum? Si deniq: pastoris somnolentia grex luporū est esca, unde ouibus fœtus ut ipsum cibare possint? Mercedem deniq; suam, suasq; oues mali pastores perdūt. Vnde Augustinus in lib. de pastoribus. ca.8. ubi optime distinguit bonum à malo pastore, post alia subiungit. Audi quid sentit de ista negligentia malorum uel falsorum pastorum. Et dispersæ sunt oues meæ eo quòd non sit pastor, & factæ sunt in deuorationem omnibus bestijs agri. furantur lupi insidiantes, rapiunt leones frementes cum oues non hærent pastori. Hęc ille. Sed quomodo possunt hærere illis, si per aulas Cęsarum uagantur? Si fugiunt ab ipsis pastores, quid non insequentur gregem leones? Quid non inuadent ipsum rapaces lupi cæterę q; bestię agri, ut morsu amarissimo deuoret eum? Si pace cōposita pastores oues deserunt, tempore persecutionis, quonam comparebunt? Cum & tanto astringantur uinculo, ut persecutionis etiam tempore ipsis discedere ab ouibus minime liceat, Sed uelut ille bonus pastor (si opus est) animas suas pro ouibus suis ponant? Qua de re Nicolaus ille Pontifex ubi supra, cuidam episcopo sciscitanti, tempo-

tene persecutionis suas posset deserere oues, respondet sic.

Sciscitatis, utrum cum a Normanis, ab episcopo depellaris, debeas de cætero in monasterio conuersari. In quo scias charissime frater, quòd sicut perniciosum est proreptam in tranquillitate nauim deserere, quanto magis in fluctibus? Vbi non dicimus quòd persecutorum non fugiamus insidias (maxime paganorum) cum ad tempus sæuiunt, & ob multitudinem delictorũ nostrorum nocendi facultatem diuinitus assequũtur, præsertim cũ eis prodire ultro non debeamus, & multos prophetas, & Apostolos, ipsum quoq; dominum huiusmodi fugisse insecutores luce clarius constet, Sed quòd præcipue nos, qui tanquam arietes ducatum gregibus præbemus, immo qui, & horum pastores sumus (Deo authore) cũ eis in periculis pro uiribus persistere pro cætero conueniat. Et cum tranquillitas reddita diuina fuerit pietate, sopitaq; furentium infestatio, mox gregem perquirere, & in unum colligere, & eius animos cœlesti patriæ ac securitate prædicata, erigere debemus. Hæc Nicolaus Papa.

Item Augustinus epistola 180. ad Honoratum explicans, quãdo & quomodo fugiendum in persecutione, & quibus, & quando non liceat episcopis fugere imminente periculo persecutionis, docet illic inter alia, quòd quando est barbaricus, & hostilis incursus, licet quidem fugere, sed his quos ecclesiastici officii non tenent uincula. Hæc Augustinus.

Item in eadem Epistola idem Augustinus sic dicit. Recolimus uerba dicentis. Cum persequentur uos in ciuitate ista, fugite in aliam, &c. Tunc de locis in quibus sumus permente persecutione Christi ministris licet, quãdo ubi aut plebs Christi nõ fuerit, aut potest impleri per alios necessarinm ministerium, quibus non est eadem causa fugiendi, sicuti in sporta submissus fugit Paulus cum à persecutione proprie ipse quæreretur. Alijs utique necessitatem similem non habentibus, a quibus illic, absit ut desereretur ministeriũ ecclesiæ, sicut fugit Athanasius Alexandrinus episcopus, cum eum specialiter apprehendere Constantius cuperet imperator, nequaquàm à cęteris ministris deserta plebe catholica, quæ in Alexandria commanebat, Quicunque igitur sic fugit, ut ecclesiæ necessarium ministerium illo fugiente non desit, quod dominus præcepit, siue permisit. Qui aũt sic fugit ut gregi Christi ea, quibus specialiter uiuit, alimẽta subtrahantur, mercenarius ille est, qui uidet lupum uenientem,

& fugit, quoniam non est ei cura de ouibus. Hæc Augustinus.

Huic sententiæ subscripsit S.Tho.22.q. 185. Arti.5. ubi allegat decretum Nicolai Papæ,& quæ dicebamus ex Augustino.

Item Bernardus de persecutione sustinenda ca. 31. declarans illud domini. Mercenarius uidet lupum uenientem,& fugit, &c. sic dicit. Vtinam hodie quicunque pastores non sunt, mercenarios gregi uellent se exhibere, non lupos, utinam ipsi non læderent. Vtinam non fugerent nemine persequente, utinam nõ exponerent gregem donec lupus ueniens uideretur. Nimirum sustinendi fuerant, si inuenirentur pręsertim tẽpore pacis recipiẽtes mercedem suam, ut pro mercede sua saltim in custodia gregis laborantes, dummodo non ipsi turbarent gregem, & gratis auerterent à pascuis iustitiæ, & ueritatis. Nam persecutio quidẽ indubitanter mercenarios à pastoribus segregat, & discernit. Quando enim transitoria damna non timeat, qui temporalia lucra sectatur? Quando terrenam sustineat persecutionẽ propter iustitiam, qui terrenam mercedem plusquam iustitiam quærit?

Audi & alium testem non minoris fidei. Ambro. qui in lib. de dign. sacerdo. c.3. post alia sic habet.

Hæc uero cũcta fratres ideo nos permisisse cognoscere debetis, ut ostenderemus nihil esse in hoc seclusο excellentius sacerdotibus, nihil sublimius episcopis reperiri, & cum dignitatem episcopatus, eiscoporum oculis demonstramus, & digne noscamus quid sumus, & quid sumus professione, actione potius quam nomine demonstremus, ut nomen congruat actioni, actio respondeat nomini, ne sit nomen inane, & crimen immane, & post pauca. Sic episcopum non aliud nisi episcopalis opera designat, ut ex bono opere magis, quàm professione noscatur episcopus.

Idem cap. 6. ubi supra de officio episcopi.

Oculorum etiam in corpore officium, id est, in ecclesia, uoluntarius accepisti, ut reliquum per te corpus ducatum lucis haberet. Episcopus enim a cũctis indubitanter uocaris, præsertim cũ ipso nomine censeris, Si tamen actio concordet nomini, & nomen se societ actioni. Nam quid aliud interpretatur episcopus, nisi superinspector, maxime cum solio in ecclesia editione resideat, & ita cunctos respiciat, ut & cunctorum oculi in ipsum respiciant?

Idem libro 2. de Abraham. cap.6.

Pastores

Pastores sunt magistri gregum, uel d iligentes, & sobrij non sinentes agrorum culta obteri pedis ue stigio, atq; à duris sentibus, uel negligentes & remissi, qui non r euocēt pecus suum, quo herbo sa, & non fructuosa pascatur, sed libere uagari per uarios agri fructus sinant. Hæc Ambrosius.

Eiusdem ueritatis catholicæ & alter test is accedat omni exce ptione maior Bernardus in libro de consi. ad Euge. Et in declama. de uerbis Petri. Ecce nos reliquimus omnia, &c. Summopere urget hoc argumentum de ministerio & residentia pastorum ecclesiæ. in declamatione sic habet.

Iam qui per Christum sibi in sortem ministerij huius introisse uidetur, de cætero quemadmodum ei seruiat, quemadmodum ministret, quemadmodum pascat, tripliciter, exemplo conuersa tionis, uerbo prædicationis, fructu orationis, gregem domini, so licita secum examinatione discutiat. indignus enim lacte & lana conuincitur, si non pascat oues, si non uigilat in custodia gregis, iudicium sibi manducat & uestit. Væ, uæ, tibi clerice, Mors in olla, mors in olla, mors in ollis carnium, mors in huiusmodi delitijs est. non modo quia secus introitum delectationis posita esse cognoscitur, sed ob id maxime, quia populi cōstat esse peccata, quę comedis. Sumptus ecclesiasticos gratis habere te reputas? Cantando (ut aiunt) tibi prouenire uidentur, Sed bonum erat etiam fodere, aut manducare. Peccata enim populi comedis, ac si propria tibi minus sufficere uiderentur. Solicitus esto, tanquam rediturus rationem pro eis, gemitus fundere, dignos agere pœnitentiæ fructus, alioquin tibi noueris ea imputanda, quæ modo in ter delitias comedis, & paruipendis, & dissimulas tanquam nihil attinentia tibi. ò iudiciorū Dei abyssus multa. ò terribilis Deus in consilijs super filijs hominum. frustra tunc incipient miseri di cere mōtibus, cadite super nos, & collibus operite nos. Venient, uenient ante tribunal Christi, audietur populorum querela grauis, accusatio dura. quorum uixere stipendijs, nec diluere peccata, à quibus facti sunt duces cæci, fraudulenti mediatores. Quid tibi insipiens delitiæ sapiunt? Quia diuitiæ illę cæcos delectant oculos, quibus mercaris tam graue iudicium, tam duræ temetip sum obligas rationi? Vniuersa siquidem usq; ad quadrantem nouissimum exigeris.

Idem sermo.3. de Aduentu Domini.

Longe tamen grauiori & periculosiori debito tenentur adstri

cti,siqui pro multis animabus reddituri sunt rationem. Quid ego infelix? quò me uertam si tantum Thesaurum, si prętiosum depositum istud, quod sibi Christus, sanguine proprio prętiosius iudicauit, contigerit negligentius custodire? Si stillantem in cruce domini sanguinem collegissem. esset repositus penes me in uase uitreo, quod & portari sæpius oporteret, quid animi habiturus essem in discrimine tanto? Et certe id seruandum accepi, pro quo mercator non insipiens(ipsa utiq; sapientia) sanguinem illum dedit. Sed & habeo thesaurum istud in uasis fictilibus, & quibus multo plura quam uitreis imminere pericula uideantur. Accedit sanè ad solicitudinis cumulum & pondus timoris, ꝙ cum & meam, & proximi conscientiam seruare necesse sit, neutra mihi satis est nota. Vtraq; abyssus est imperscrutabilis. Vtraq; mihi nox est, & nihilominus exigitur à me utriusq; custodia, & clamatur. Custos qui de nocte. Cum stos qui de nocte. Non est mihi dicere cum Caim. Nunquid custos fratris mei sum ego. Sed est fateri humiliter cum Propheta. Quia nisi dominus custodiret ciuitatem, frustra uigilat qui custodit eam.

Idem in Psal. Qui habitat. Sermo. 6.

Ipsa quoq; ecclesiasticę dignitatis officia in turpem quęstum & tenebrarum negotium transiere, nec in his salus animarum, sed luxus quæritur diuitiarum. Propter hoc tondentur, propter hoc frequentant ecclesias, missas celebrant, psalmos decantant. Pro episcopatibus, & Archiepiscopatibus, Abbatijs alijsq; dignitatibus impudenter hodie decertatur, ut ecclesiarum redditus in superfluitatis & uanitatis usus dissipentur.

Idem Sermo. 77. Super Canti,

Non omnes sunt amici sponsi, quos hodie sponsæ hinc inde assistere cernis, & qui(ut uulgo aiunt)eam quasi addextare uidentur. Pauci admodum sunt, qui non quæ sua sunt quærant ex omnibus charis eius. Diligunt munera, nec possunt pariter diligere Christum, quia manus dederunt mammonæ. Intuere quomodo incedunt nitidi & ornati circumamicti uarietatibus, tanquam sponsa procedens de Thalamo suo. Nónne si quempiam talium repente eminus procedentem aspexeris, sponsam pótius putabis, quam sponsæ custodem? Vnde uero hanc illis exuberare existimas rerum affluentiam, uestium splendorem, mensarum luxuriem, congeriem uasorum argenteorum & aureorum, nisi de bonis sponsæ? Inde est quòd illa pauper, & inops, & nuda relinquitur,

tur,facie miseranda,inculta, hispida, exangui, Propter hoc nos est,hoc tempore ornare sponsam,sed spoliare,non est custodire, sed perdere,non est defendere,sed exponere, non est instituere, sed prostituere,non est pascere gregem,sed mactare & deuorare. Dicente de illis domino. Quid deuorant plebem meam ut cibum panis,& quia comederunt Iacob,& locum eius desolauerunt. Et in alio Propheta. Peccata populi mei comedent,quasi dicat. Peccatorum pretia exigunt, & peccantibus debitam solicitudinem non impendunt. Quem dabis mihi de numero pręposítorum,qui non plus inuigilet subditorum euacuandis marsupijs,quàm uitijs extirpandis? Vbi qui orando flectat iram, qui prædicet annum placabilem domino? Leuiora loquimur,grauiora,grauius manet iudicium. Sine causa tamē uel his,uel illis immoramur, quia non audiunt nos. Sed & si literis forsitan mandentur ista quæ dicimus,dedignabuntur legere, aut si forte legerunt, mihi indignabuntur,quamuis rectius si hoc facerent. Propterea relinquamus istos non inuentores spōnsæ, sed uenditores, & inquiramus potius illos,à quibus sponsa se inuentam loquitur. Et quidem illorum isti sortiti sunt ministerij locum,sed non zelum. Successores omnes cupiunt esse,immitatores pauci. O utinam tam uigiles reperirentur ad curam,quam alacres currunt ad cathedram. Vigilarent utiq; solicite seruantes ab illis sibi creditam. Immo uero euigilarent pro semetipsis,nec finerent de se dici. Amici mei & proximi mei aduersum me appropinquauerunt & steterunt. Iusta omnino querimonia,nec ad ullam iustius quam ad nostram referenda ætatem. Parum est nostris uigilibus quòd nō seruant nos, nisi & perdant. Alto quippe demersi obliuionis somno ad nullum dominicæ comminationis tonitruum expergiscūtur,ut uel suimi ipsorum periculum expauescant. Inde est quòd non parcant suis, qui non parcunt sibi,perimentes pariter & pereuntes &c.

Et post pauca subiungit.

Et qui dimittit oues in pascuam absq; custode, pastor est non ouium,sed luporum,&c.

Et quid clarius,ut conijcere quis possit,quòd qui nō proprias custodit oues eas in luporum pastum seruent & in cibos cunctis bestijs agri parent gregem, Non pascua gregi,sed ut grex in pascua sit lupis pastoris facit absentia. Si mercenarij alleges custodiā, nō est, ꝙ effugere possis Bernardi,immo & Christi sententiā. Nonne Christū audisti dicentē ꝙ lupi incursum,mercenarius effugiat,

giat,& dimittat oues,eo ꝙ mercenarius sit,& nõ pertineat ad eũ de ouibus, & sic lupus rapit & dispergit gregẽ? Igitur si nõ ipse custodias, si non defendas, si non pascas gregem, pro lupis oues custodis,luporum denique pastor & procurator es. Si enim patris non adsumeres nomen, suffecisset forsan Deus, qui non modo ut pater congregaret filios,sed ut mater ad ubera portaret,lactaret, foueret, atque filios nutriret, suiq; potius obliuisceretur quam filiorum. Nõ defuisset ouibus pro quibus bonus ille pastor mortuus est,pastor inquam,si pastoris dignitatem,& si non curã sortitus fuisses, qui suis omnibus relictis, etiam pro una tantum errabunda oue desertum ascenderet,& inuentam gaudens humeris superponeret proprijs, & præ gaudio uicinos ut secum congratularentur conuocaret. Si doctoris, custodisq; personam nõ induceres tuum profecto locum alius ascenderet qui uiam salutis uerbo,& exemplo populum suum doceret,qui custodis ita officium expleret,ut muros ciuitatis, ouileq; sui gregis ascendens diebus ac noctibus a clamoribus non cessaret, vt lupos a gregibus arceret,qui & lectum strati sui nõ ascenderet,& oculis suis, suisque palpebris negaret somnum quoad usque requiem gregi suo inueniret.Modo cum iam patris, pastoris,doctoris atque custodis obtinueris locum,cum non pascas,non custodias,quę maxima indigent custodia,oues,quæ,ut pascua sibi spiritualia,& æterna, custodia atq; pastoris pręsidio comparare possent, magalia huius uitæ habitant, quas cum (ut deuoret) tanquam leo rugiens, hostis antiquus sæpissime, immo incessanter circumeat; Nõnne custos es luporum infernalium,qui ut ipsi nemine contra dicente auidius,& facilius deuorent,& in oues grassentur, nomẽ custodis sumpsisti quo te superstite, qui custodire gregem posset,tuis non præficiatur ouibus? Denique dum cathedra frueris pastorali,fores custodis,ne qui custodias gregem domini introire possit.

Athanasius in epistola ab Heb.ca.vlt.

Intelligant, qui aliorum sunt duces, & ceteris præsunt, quia quemadmodum necesse est, ut populus obsequẽtem se prebeat, & præsidibus ipsis morigerum,ita & sacerdotẽ oportet, ut aliorum animas curet,uel noctes ducat insomnes,ut populi saluti inuigilet,ut qui rationem sit pro populi facinoribus redditurus.

Origenes super lib.Iosue Homi.7.

Pastor es,uides ouiculas domini, ignaras periculi ferri ad precipitia,

cipitia,& per prærupta pendere,& non occurris? Non reuocas? Non saltem voce cohibes,& correptionis clamore deterres? Sic memor es Domini sacramenti, ut cum ille derelictis nonaginta nouem in cœlestibus propter vnam ouiculam,quæ errauerat,ad terrenas descenderit,& inuentam vectauerit humeris suis ad cœlum? Nos in nullo prorsus in curandis ouiculis magistri pastoris sequamur exemplum.

Idem super Gene.Homi.16.

Vis scire quid intersit inter sacerdotes Dei, & sacerdotes Pharaonis? Pharao sacerdotibus suis terras concedit: Dominus autem sacerdotibus suis partem, non concedit in terra, sed dicit eis. Ego sum pars uestra. Obseruate ergo qui hæc legitis omnes Domini sacerdotes, & uidete, quę sit differentia sacerdotum, ne forte qui partem habet in terra, & terrenis cultibus ac studijs uacant, non tam domini, quàm Pharaonis sacerdotes esse uideantur. Ille est enim qui uult sacerdotes suos habere possessiones terrarum, & exercere agri, non animę culturam, ruri, non legi operàm dare. Christus autem Dominus noster quid sacerdotibus sui pręcepit, audiamus; Qui non abrenunciauerit (inquit) omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

Beatus Cyprianus martyr non fuit alienus ab hac ceterorum patrum sententia in suis epistolis. In epistola tertia, in primo libro post alia sic habet.

Singulis pastoribus portio gregis est ascripta quā regat unusquisque & gubernet, rationem sui actus Domino redditurus.

Item Chrysosto. & hanc urget ueritatem in libris de sacerdotio, & super Matth. cap.vigesimosexto,ubi post alia multa subiungit.

Modo autem in procuratores, dispensatores, caupones redacti episcopi sunt,immo uero istos etiam cura & solicitudine secularium rerum superant.

Item Gregorius Nazianzenus cognomento Theologus,latissime disputat de munere episcopali in libro suo apologetico, in quo congessit tot & tanta ueluti necessaria,ut quis possit rite satisfacere muneri sacerdotali, ut uix possit homo aliquis etiam præsens illa præstare, tantum abest ut absens & alijs occupatus possit. Idem in sermone de semetipso de agro reuerso, cum per dies aliquot abfuisset ab ecclesia sua, ut quieti & contēplationi uacaret,

uacaret; Audi quibus uerbis curauit gregi satisfacere.

Regressus sum vobis, non quidem abstractus, sed retractus affectu spiritus nos agente ad uos. Ego ergo cũ præsens essem minus ex affectu sentiebam laboris; Cum vero iussus sum abstrahi, ac separari tunc sensi amorem, uelut dulcem quẽdam tyrannum, & nihil noui est, si enim grauiter fert & dolet plurimum armentarius cum a grege uitulus abscessit, vel pastor cum ouis deest, uel auis si fœtus auferatur ex nido, quem parumper reliquerat, quanto amplius putatis inesse solicito pastori erga rationabilem gregem? maxime pro quo etiã periculi aliquid pertulit, ex quo proculdubio plus aliquid ad stimulum amoris accedit. Quoniam cõturbare gregem aeris turbo modicus facit, hoc accidit quoque per morbi alicuius languorem, facit hoc & bestia subito, atque ex improuiso gregibus superueniens. Hæc ego timidus pastor, qui pro multa circunspectione & cautela uelut segnis, & desidiosus incusor: sed non opto ex illis pastoribus inueniri, qui lac quidem comedunt, & lanis operiuntur, & quod crassum est iugulãt, & labore conficiunt, uel in pretium uertunt, & dicũt. Benedictus dominus, quoniam ditati sumus, qui semetipsos pascunt magis quam oues. Sed ex illis opto inueniri pastoribus, qui dicũt. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & non ego vror? per solicitudinem scilicet qui dicunt. Non quæro quæ uestra sunt, sed uos, & ex illis qui adurebantur æstu solis per diem, & gelu frigoris noctu. Patriarchæ pastoris opus illud est, cuius oues signatæ omnes, & quæ didicerint in canalibus potatæ ex intuitione & concupiscentia concipere uirgarum. Hæc Greg. Nazian. ex quibus facile est intelligere propriam in hac cã sñiam.

Non erat silentio prætereundus D. Cyrillus Alex. Episcopus, ecclesię ueteris sydus fulgentissimum, qui non indiligenter hanc nostram annotauit sententiam. Pri. in Leuit. 6. lib. sic habet.

Siquis vult pontifex non tam uocabulo esse quam merito, imitetur Mosen, imitetur Aaron. Quid enim dicitur de eis? Quia nõ discedunt de tabernaculo Domini. Erat ergo Moses in tabernaculo domini. Quod aũt opus eius erat? Vt a Deo aliqd disceret, aut ipse populũ doceret. Hæc duo sunt põtificis opera, ut a Deo discat legendo scripturas & sæpius ruminando, aut populum doceat, sed illa doceat quæ ipse a Deo didicerit, nõ ex proprio corde uel ex humano sensu, sed quæ spiritus docet. Est & aliud opus quod facit Moses. ad bellum non uadit, non pugnat contra ini

micos

micos. Sed quid facit? orat, & donec ille orat, uincit populus eius. Si relaxauerit,& dimiſerit manus,populus eius uincitur,& fugatur. Oret ergo,& ſacerdos eccleſiæ indeſinenter, ut uincat populus, qui ſub ipſo eſt,hoſtes inuiſibiles Amalechitas,qui ſunt dæmones impugnantes eos, qui uolunt pie uiuere in Chriſto.

Idem in Ioan.lib.7. cap.1.

Secundum legitimi paſtoris ſignum eſt, quòd oues uocē eius audiunt recipiendo ſanam ab eo doctrinam fidei, & pręceptis ad uitam recte inſtruendam datis prompte obediendo.

Ibidem c.2.in hæc uerba.Proprias oues uocat nominatim, & educit, &c. Poſſunt, & huius capitis uerba euangelica ad paſtorem eccleſiaſticum non inconcinne adaptari nempe bonus paſtor, & diuina electione, & canonica inſtitutione ad gregem Domini paſcendum delectus proprias oues uocat nominatim, quoniam ſolicitam præſtat curam ad eas cognoſcendas, nō foris ſolum, ſed intus, & in cute, ut ex hac peruigili ſolicitudine eas propemodum noſcat ex nomine, & propria appellatione nuncupet, admonitus ad hanc habendam uigilanter omniū notionem a ſapiente, Diligenter, inquit, cognoſce uultum pecoris tui, gregesq; tuos cnnſidera. Educit autem eas idem paſtor quando ex quiete, & ocio ad ambulandum in uia mandatorum Dei, & boni operis excercitio ipſas euocat, admonitorioq; ſermone incitat, illud beati Pauli uerbum illarū auribus inclamās. Surge qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Et illud eiuſdem uerbum, Propter quod remiſſas manus,& ſoluta genua erigite, greſſus rectos facite pedibus ueſtris,ut nō claudicans quis erret, magis autem ſanetur. Deinceps ante oues ſuas uadit ipſe paſtor,quando ipſis proponit bonæ uitę exēplum, quod imitentur, & per bonorum operum greſſus iter illis oſtendit, quo debeant incedere, quemadmodum Beatus Paulus admonuit Timotheum ita ſcribens. Nemo adoleſcentiam tuam contemnat, ſed exemplo eſto fidelium in uerbo, in conuerſatione, in charitate. Ad Titum etiam ſcribens idem his uerbis ipſum, ut ante oues ſuas iret eſt exhortatus. In omnibus temetipſum prębe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate. Illum quoque paſtorem ſequuntur oues,quoniam imitantur bona opera, quæ in eo mirifice elucent.& obiecta ſunt oculis ſubditorum quo incitentur.ad ipſorum conſectationem: Hæc Cyrillus.

Vides candidæ lector communem sententiam patrum ecclesiæ, uides in ueteri ecclesia inauditas has uoces, episcopum abesse ab ecclesia sua, pastorem ab ouibus suis, episcopum simul agere, & magistratum, per mercenarios pasci oues Christi, usque adeo firma, & indubitata erat ueritas ista, Nempe necessariam esse residentiam episcoporum in ecclesijs suis, ut uehementer formidarent iram Dei pij, & legitimi episcopi (si quando gratia contẽplationis, aut, ut parum quieti uacarent) contingebat illos a plebibus suis abesse, Audi quid scribant huius ueritatis fidissimi testes Augusti. & Bernar. quorum sic in cantica sermo. 53. ita scribit. Etenim is qui alijs præest in solicitudine uix unquam, uel raro secure uacat sibi, dum semper timet sui penuriã facere subditis, non placere deo, quòd communi utilitati propriam præ se fert quietem, & contemplationis dulcedinem. Ille uero cui semel aut iterum accidit abesse a suo grege, in hunc modum curauit plebi suæ satisfacere. In primis peto charitatem uestram, & per Iesum obsecro, ne uos mea contristet absentia corporalis, nam spiritu, & cordis affectu puto uos non dubitare, nullo modo me à uobis posse discedere, quamuis me amplius contristet quã forte uos ipsos, quòd infirmitas mea sufficere non potest omnibus curis quas de me exigunt membra Christi, quibus me, & timor eius, & charitas seruire compellit. Illud enim nouerit dilectio uestra, nunquam me absentem fuisse, licentiosa libertate, sed necessaria seruitute, quæ sæpe sanctos fratres, & collegas meos etiam labores marinos, & transmarinos compulit sustinere a quibus me semper non indeuotio mentis, sed minus idonea ualetudo corporis excusauit. Hæc Augustinus ad clerum, & uniuersam plebem Hypponensem, in epistola. 138.

Igitur cum tantam habeamus testium nubem impositam ueritatis propositæ, quis audet, uel dubitare hanc sententiam? Dicet aliquis, non dicunt patres in hac forma uerborum, quod tenetur episcopus continuo residere, in sua diocesi. Si formã uerborum requiris, forsan non conuincam te patrum sententia, Si autem rem ipsam (quod æquum est) requiras, nullum exemplũ, nec uerbum sententiæ tuæ inuenies in patribus ueteris ecclesiæ, sed oẽs citra exceptionem aliquam auersantur ueluti Sathanam hanc sñiam tuam, & falsam, & perniciosam ecclesiæ catholicę. si roges, cur nec Dominus, nec Apostoli in scripturis sacris, nec patres in suis commentarijs sub hac forma tulerint legẽ contra ab-

ſentes epiſcopos;Reſpondeo ꝙ Solon reſpondit,rogatus,cur nõ tuliſſet legẽ contra patricidas: Ferunt dixiſſe,quia nunq̃ putarã futurũ aliquẽ qui pr̃em propriũ eſſet interempturus. Tãtundem arbitror nunc reſponſuros & Apl'os & patres eccleſiæ.

Deinde qũo pr̃es dãnaſſent in hiſce uerbis ſn̄iam hanc,quibus nunq̃ uenit in mẽtem, ꝙ eps abſens ab eccl'a ſua alijs implicatus poſſet defungi munere ſuo epali?Dubitarunt quidẽ illi vehemen ter,an præſentes poſſent ſuo officio ſatisfacere. Ideo Chryſ. acceſitus ad id munus ſibi tímẽs occultauit ſe.Baſilius ille cognomento magnus,magno dolore uexabaẗ,ꝙ coactus ſit ſubire tam arduã prouinciã.Gre.Nazian. utriq; fideliſſimus ſodalis vocatus & electus aufugit adeo,ut poſt coact' ſit redire & purgare ſe corãm eccl'a de fuga, & alter Greg. cognomento magnus cũ ad Põtificatũ uocareẗ,aufugit & abſcondit ſe,donec inditio collumnæ fuit inuentus. s.Tho.Aquinas nunq̃ uoluit importunitati pontificum acquieſcere & alij quãplurimi, dicit.n.Hier. ad Heliodorũ. Non eſt facile ſtare loco Pauli,tenere gradũ Petri. De illis aũt q̃ temere & extra tempus, uel ambiunt, vel facile oblata admittũt eiuſmodi eccleſiaſtica munera,audi quid Bernardus ſcribat.

Meditantibus quidem honores blandiunẗ, ſed onera penſanti bus tædio ſunt atq; formidini. Nõ aũt oẽs capiunt hoc uerbum, multi.n.non tanta fiducia,& alacritate currerent ad honores, ſi eſſe ſentirent & onera,grauari profecto metuerent,nec cum tanto labore & periculo quarũlibet affectarent infulas dignitatum. Nunc uero quia ſola attendiẗ gloria & non pœna, purum eſſe clericũ erubeſciẗ in eccl'a, ſeq; viles æſtimant & inglorios, qui quocunq; eminentiori in loco nõ fuerunt ſublimati.ſcholares pueri, & impuberes adoleſcẽtuli ob ſanguinis dignitatẽ promouenẗ ad eccl'aſticas dignitates,& de ſub ferula transferunẗ ad principandũ p̃sbyteris;lætiores interim ꝙ virgas euaſerint, q̃ ꝙ meruerint principatũ,nec tã illis blandiẗ adeptum,q̃ ademptũ magiſteriũ.& hoc q̃dẽ in initio, proceſſu vero tp̄is paulatim inſoleſcẽtes,ducti ſunt in breui uẽdicare altaria,ſubditorum marſupia uacuare,magiſtris nimirũ in hac diſciplina utentes idoneis,ambitione & auaritia.Verum quãtauis induſtria tua tibi lucra conquirere cautulus videaris,quantalibet vigilantia rẽ poſſis ſeruare tuam, quam tocunque ſtudio regum tibi ac principum gratiam captare cures,dicimus tamen. Væ terræ cuius rex eſt puer, & cuius principes mane comedunt.Hæc Bernardus.

Quid putas dicturos hos patres, siquis rogasset, an absens, & exercens magistratum ciuilem & prophanum posset muneri episcopali satisfacere? Haud dubium quin responderent nobiscum, alioquin falsò querebant de difficultate muneris & perperā recusassent pro Christo summere hæc ministeria pascendi oues suas, pro quibus ille morti se dederat (præsertim cum istud sit indiciū singulare dilectionis Christi, si ꝑ amore suo quis pascat, & regat gregem suum, iuxta illud qđ dixit Petro. Si amas me, pasce oues meas) Si tam facile est huic muneri satisfacere, ut non modo presens, sed & absens possis plene illud administrare? sed uereor ne isti, quibus sic pruriunt aures, vt libenter audiant nouas istas, & perniciosas opiniones, sint illi de quibus Chrys. uel quicunq; fuerit eius operis author, Hom. 1. operis imperfecti ueluti uaticinās dixit. Sicut Roboam abijciens seniorū consilia, & coætaneorum suorum consilia sequens, occasionem præbuit dissidio populi Israelitici, vt decem tribus secederent, & duæ tantum manerēt cū domo Dauid. Sic & circa finē ēpi relinquentes consilia seniorum Apl'orum & Prophetarum secundum, ꝙ consiliati fuerant ēpos conuersari debere, vel ēpatum suum tractare, & secuti sunt consilia coætaneorum suorum, & iuuenum consiliantium, ēpm oportere diuitem fieri, & inhospitalem, & timorem Dei non habere, & talia quædam alloqui, quæ moueant plausum. Dederunt occasionem diabolo præcisionum faciendarum, non attendentes, quod præcipit Petrus. Non vt dominātes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. Item Paulus, Nouitates vocum deuita, generāt. n. lites, & sermo illorum sicut cancer serpit. Item. Formam habe sanorum uerborum quæ a me audisti. Hæc Chryso. vel quicunque fuerit eius operis author.

Istas & similes opiniones vocassent patres veteris eccl'ę, nouitates vocum, verba non sana, & ideo a viro fideli cauenda. Hos igif duces, & antesignanos sequimur, immo Catholicæ ecclesiæ per vniuersum orbem ab ipsis apostolorum temporibus ad præsens vsque communem sententiam sequimur, nam ex oībus omnino seculis ex omnibus orbis terrę Cardinibus testes indubitatę fidei protulimus, semper ab initio ita tenuisse fidem Catholicorum omnium, quos an tutius sequi sit, quā hos nouorum dogmatum inuentores, ipsi viderint, qui hos magis sequi dignum duxerint, nobis certum est cum illis & viuere & sentire.

Compendio

COMPENDIO RECENSETVR ET EXPLICATVR SENtentia Cardinalis Caietani circa hoc argumentum, cum firmioribus eiusdem rationibus. cap. 10.

CARDINALIS Caietanus in commentarijs sancti Thomæ.22.q.185.art.5. contendit multis argumentis demonstrare, quòd obligatio episcopi ad continuam residentiam est ex præcepto iuris diuini. Argumenta eius magis firma & efficacia sunt ista.

Primum, episcopus de iure diuino tenetur ad curādas animas subditorum suorum, sed ad eam curam animarum exercendā est necessaria continua residentia personalis episcoporum, ergo eodem iure tenetur ad hanc, quo ad illud. Quoniam, qua lege præcipitur aliquis finis, præcipiuntur oīa necessaria ad comparādum illum finem. Huius argumentationis secunda præmissa probatur, quoniam curam animarū exercere debet pastor spiritualis, custodiendo gregem Dominicum, prædicando, pascendo illum uerbo legis, & exemplo vitæ, visitando, & sacramentā dominica suis ouibus administrando, vt patet per Ezech. ca.34. & per Paul. 1. ad Timo.3. & ad Tit.1. Sed ad custodiendum gregem domini ad pascendum eum verbo legis, exemplo vitæ, & administratione sacramentorum, & ad continendum illum in obseruantia legis annua visitatione, est simpliciter necessaria residentia personalis, sine qua, nulla ratione per absentem impleri possunt, & ad quæ nullo modo, antequam occurrerent, potuit præparari, ergo necesse est, ut sit personaliter præsens, si nolit deesse officio suo, & ex consequenti ex iure diuino obligatur a perpetuam personalem residentiam.

Secundo, Episcopus & quiuis alius ecclesiasticus pastor ex iure diuino debet esse non Dominus gregis sibi commissi, sed uerus pastor, ergo eodem iure tenetur agere pastorem, non Dominum, ac proinde per se pascere & attendere curę ouium suarum. Assumptum illud probať. Primo ex verbis Christi ad Petrū. Pasce oues meas. Secundo verbis Pauli. Sic nos existimet hō, vt ministros Christi, & dispensatores. Tertio verbis Petri. Pascite qui in vobis est gregem Dei, non dominantes in cleris &c. Vbi vides in vniuersis citatis testimonijs cōmendari, & mandari ministerium Pastorale, negari vero imperium & dominium seculare.

Tertio,

Tertio, arguitur ex forma consecrationis pastoralis, in qua ordinando episcopo dicitur. Vade, & prædica euangelium populo tibi commisso, obserua uerba illa, uade, & prædica, non dixit mitte qui pascant, & qui prædicent, sed ipse uade, & prædica populo tibi commisso. Vnde rectissime cũ alijs multis annotauit Paulus scribens ad Titum & ad Timotheum, oportet episcopum doctorem esse, heu quam preposterum est, nomen, honorem & diuitias episcopi tenere in propria persona, officium autem episcopi in aliena, cum priora omnia sint illi concessa tantum propter officium pastorale, iuxta illud. Datur beneficium propter officium. illa uero libenter retineat, istud uero solum abijciat. Hæc Cardinal. Caietanus. Quæ possent & hac ratione confirmari. Si hæc uera non sunt, quid sibi uolunt uerba domini ad Ezechielem prophetam, Fili hominis speculatorẽ dedi te domui Israel, & audies de ore meo uerbum, & annunciabis eis ex me, si dicente me ad impium, morte morieris, non annunciaueris ei, ipse in impietate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Qui potest speculari uitam ouium suarum si præsens non est, sed in aulis principum degat? Quomodo auditum uerbum ab ore domini annunciabit domui Israelis? Quomodo gladium uenientem prędicturus est impijs, si præsens non sit? Sed quid ago? quid frustra laboro? Nam absens ab ecclesia, liberatus est ab hac cura. Paulus enim dicit. Non datur manifestatio spiritus, nisi ad utilitatem, cum igitur absens, ecclesiæ utilis non sit, non loquetur illi dominus, nec audiet uerbum ab ore eius, quod annunciet. Vis intelligere quòd à pastore negligente curam sui gregis, fugiat spiritus sanctus? Audi quod fecit dominus cum Mose. Moses clamauit coràm domino, dicens. Cur imposuisti pondus uniuersi populi huius super me? nunquid ego concepi omnem hanc multitudinem, uel genui eam, ut dicas mihi, porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum? non possum solus sustinere omnem hunc populum quia grauis est mihi. Hęc Moses. tantum quia uoluit fugere curam populi quem regendum à domino susceperat, dixit illi dominus. Auferam de spiritu tuo tradamq; .70. senioribus ut sustentent tecum onus populi, Descenditq; dominus & locutus est ad Mosem, auferens de spiritu qui erat in eo, & dãs 70. uiris. Si ergo in Mose diminutus est spiritus domini, tantum quia tentauit relinquere curam gregis sibi commissi, Ab eo qui omnino deserit gregem domini, cum tamen mercedem non derelinquat

relinquat pastoris, nónne totus auferetur spiritus domini? auferetur utique; & dabitur alteri qui faciat fructus illius, & hic seruus mittetur in tenebras exteriores. Visum est seorsum annotare sententiam Cardinalis Caietanus, tum quia primus hac tẽpestate asseruit hanc ueritatem, quam penè extinxerat multorum prælatorum contraria consuetudo. Tum quia nonnulli nunc contendunt infirmare illius argumenta, & palàm audent dicere eis argumentis, non fuisse astruendas conclusiones, quas nos in. 2. ca. huius controuersię posuimus, quas tamen ego arbitror certissimas, & uniuersos lectores idipsum iudicaturos & ad eas probandas solas rationes consi. Caie. sufficere, quamuis ob perfidiam huius temporis, & ut magis sepultam hanc ueritatem ab inferis in lucem reuocaremus, nos locupletius illas probauerimus, donec Christus ut uniuersi eas intelligamus, & credamus.

RATIONIBVS HVMANIS MANIFESTANTVR *uera quæ per fidẽ scripturarum & patrum ecclesiæ doctrinam docuimus de residentia episcoporum.* cap. 11.

PROFECTO si uellemus rationi obtemperare, nec extinguemus igniculum illum nobis à superiori lumine (quod illuminat omnem hominem) donatum, non erat cur in re clarissima digladiaremur. Dic mihi ò pastor ecclesiastice, quo iure petis stipendium? qua ratione uictum & necessaria? Nimirum responde bis iure diuino. Præceptum erat enim ut filijs Leui decimæ darentur in quorum loco sacerdotes successimus, & Christus mercede dignos sacerdotes pronunciat, & Paulus exemplo uobis præcipit, ne nobis os alligetur, & hoc inconfesso est apud omnes, recte quidem respondes. sed quæro ego uicissim, an gratis uobis deberi ista dicant sacræ scripturę, & ob donationem puram an potius sit aliquis contractus ultro citroq; obligatorius (ut uulgo dici solet) Nunquid cum iubentur præstari decimæ filijs Leui, nullæ operæ ab illis exiguntur? Immo uero pro ministerio quod faciebant domino in tabernaculo, cum ait Christus uos dignos mercede, nónne appellauit uos operarios, etiam si mercedis nomen satis hoc declarabat? cũ Paulus uetat ne uobis os alligetur exemplo bouis, non adiecit triturantis? ergo cur uis contractum ex altera parte claudicare? cur si in iure diuino tibi decimas debeo, non tu eodem iure tenebris inseruire tabernaculo? Cur non tritura-

turabis? cur non operaberis eodem iure? quæ iniquitas est, ut populum religione alliges ob tuum stipendium, & tu religione sis solutus, si nolis militare? At dices, militare uolo, sed per uicarium obsequium præstabo in templo, sed per suppositititum. Volo triturare, sed per conductitium. O ingentem confidentiam, exclamandum enim erat tragice. An non est electa industria tuæ personæ? An nos tantum stipẽdium daremus tuo uicario, quam tibi? si ille quem nobis præficis dignus est episcopatu, cur tu illum sua mercede integra spolias, & salarium nescio quod præstas, ut tu residuum deuores ociosus? Si indignus es, cur nos fraudas tua præsentia, cum nihilominus integram soluamus mercedem? Dic mihi, si Tridentini medicum sibi cõduxissent, ut in ægritudinibus illis subueniret, idq; magna mercede, nunquid paterentur illum Mediolani agere, & Tridenti nescio quem alium relinquere? non clamarent omnes alium quærendum esse medicum, & absenti nihil soluendum? Tu cum medicum agas animarum, salarium iure diuino corrades, & iure humano dices te teneri ad non residendum? Dic mihi, quis erit tam uecors pater familias, qui gregem suarum ouium patiatur à proprio pastore deseri, & à conductitio pasci, quẽ ille accersit data aliqua portione iustæ mercedis, quam à parte familias accipit, ut reliquum mercedis deuoret, ubi relicto grege libeat occupari, ne dicam delitiari? An quod homines non omnino frugi suis in rebus non paterentur, feret pater cœlestis, qui se bonum pastorem, & bonum patrem familias uocat & est? An tu si ministros habes qui tibi inseruiant, quorum hic pecunijs præest, ille uillis, hic alius mensę, ferres ut hi omnes per uicarios tibi ministrarent? quod tu in equis curandis, aut in condiendis cibis non ferres, postulas ut deus & homines ferãt in re tanti momenti? an existimas satisfactum esse tuo uentri, si alius pro te comedat, si alius pro te bibat, si alius pro te dormiat? non opinor. qua fronte igitur audes permittere, ut alius pro te laboret, ut alius pro te concionetur? quod sanè non minus, immo etiam multo magis necessarium est ad legitimam eius oficij administrationem quod tibi usurpas, quam est uel ipse panis ad uitam hominum tuendam & conseruandam. sed scias quandoquidem uis nunc, ut alius pro te doceat, ut alius pro te laboret, futurum quoq; omnino ut deus pro te hæreditatem regni cœlestis consequatur, quatieris sanè tu foras, nam qui laboris participem speret. Dic mihi obsecro. Num deterioris conditionis est resp.

Chri-

Christiana, quàm sint aliæ humanæ, & prophanę respublicæ? in istis nondum intellectum est, ut permittatur rectoribus earũ nõ residere, inauditum est, quòd absentes percipiant salaria ab illis designata, & in illa Christiana, spirituali a cœlo delapsa, & omnium ordinatissima respublica, debent esse istæc tam cognita, & ꝓbata? Si hæc non permittunt prophana hominũ tribunalia (& id iure optimo) putasne concessura diuina?

Deinde considerasse oportuit, quot absurda, proposita opinio in ecclesiam Dei inuexit. Primo cum persuasum est, quod episcopo absenti licet detondere oues, & earum lana, & lacte potiri propter præsentem, & residentem Vicarium, hinc cõtinuo emanauit, quòd unus plures simul occuparet ecclesias cũ æque facile iudicauit plures pręsentes, & residentes habere uicarios atq; unum. Cum tamen nihil absurdius, neque magis perniciosum in ecclesia fuerit (ab assumpto Christo) excogitatũ, & nũc uix est alius abusus, qui magis uexet ecclesiam Christi, quàm iste de pluralitate ecclesiarum. Secundo hinc uenerunt in ecclesia dispensationes illæ siue potestates percipiendi fructus in absentia, quo malo quantum patiantur animę fidelium, & miseranda plebs, quam uidit, & deplorauit Christus ueluti oues nõ habentes pastorem, nemo est qui non intelligat. Tertio, hinc etiã cognouit ecclesia episcopos titulares, quos necesse est institui ad ministeria episcopalia peragenda uice absentium episcoporum, quibus monstris quantum uexetur ecclesia Christi, uidemus, & dolemus uniuersi. Isti mercenarij, & factitij episcopi inuexerunt in ecclesiam infinitam multitudinem abusuum, quocirca uehementer cupit ecclesia catholica eos aboleri, sicut iam olim fecit Damasus papa, & post illũ tota uetus ecclesia in corepiscopis. Quarto, & aliud absurdum deriuatum est ex opinione contraria, nempe ut episcopi non pauci simul ecclesiasticam & ciuilem administrationem obirent, cum tamen omnes ueteres canones tam seueriter uetent, nequis functioni ecclesiasticę deputatus (minime autem omnium episcopis) curam ullam rerum secularium suscipiant. Item noua hæc opinio peperit prophanationem istam diuinorum sacramentorum, quam passim uidemus fieri in ecclesia per conductos ministros, ut iam nihil penè in ecclesia administretur sine pretio, & quasi extinctam uideamus iam legem illam quam ministris euãgelicis præscripsit Christus. Gratis accepistis, gratis date. & in administratione alio-

rum ſacramentorum paſſim uidemus, & prophanationem præſertim eorum, quæ per ſolos epiſcopos poſſunt adminiſtrari, ut ſunt ordo, & confirmatio, quorum abuſuum cauſa eſt epiſcoporum a ſuis ſedibus abſentia, nam ſi epiſcopi reſidẽtes per ſeſe adminiſtrarent ſacramentorum ordinis, promouerent neceſſarios exploratos, & idoneos miniſtros, & non grauaretur eccleſia tã promiſcua turba ſacerdotum. Deinde ſi non abeſſent a ſuo grege paſtores eccleſiaſtici, uitarentur, & alijs abuſus circa ſacramentum confirmationis non infrequenter accidentes, primum quando contingit eos inuiſere diœceſes ſuas (cum raro id fiat) ungunt ſacro chriſmate quotquot illis offeruntur etiam infantulos, uix ab uberibus matrũ ablactatos, quos oportebat prius edoceri in fide, & religione quam profeſſi ſunt in baptiſmo, & illam explicate coram proprio paſtore confiteri. Secundo euenit non raro repetere hoc ſacramentum, & eoſdem infantes bis aut ter ungi, quod tamen caueretur præſentia, & cura paſtorum eccleſiaſticorum. Hæc omnia mala, & abſurda nata ſunt, & multo plura monſtra paritura eſt perſuaſio hæc de licita abſentia paſtorum. Cum tamen ſecũdum Deum nihil minus licere poſſit. Et, ut ſemel concludam, puto, & omnia mala, & peccata populi Chriſtiani perfluere ex ocio, & abſentia paſtorum eccleſiaſticorum, quod, & dominus aperte per Ezechielem Prophetam ſignificauit dicens. Diſperſę ſunt oues meæ, eo quod non eſſet paſtor, & factæ ſunt in deuorationem omnium beſtiarum agri, errauerunt greges mei in cunctis montibus, &c. Et quid eſt nõ eſſe paſtorem, niſi abeſſe illos ab ouili Chriſti, neque eſſe in eccleſia qui paſtorum officio fungantur? Hoc ipſum, & per Hieremi. clamabat è cœlo princeps paſtorum. Quia ſtulte egerunt paſtores, & dominum non quæſierunt, propterea non intellexerunt, & omnis grex eorum diſperſus eſt. Quæ omnia mala beatus Gregorius recte interpretatus eſt paſtori neſcienti, aut negligenti, aſcribenda, dicens. Non admittitur paſtoris excuſatio, ſi lupus oues comedit, & paſtor neſciat. Quę ſententia pro regula iuris eccleſiaſtici nunc habetur. Itaque ni ſuffocaremus rationem nobis inditam, dũ affectibus obſequi diſcupimus, nemo eſt tam cæcus, quin uideat, qui de reſidentia dubitant in ſole meridiano lucem quærere.

Examina-

EXAMINATVR, AN SINT ALIQVA, QVAE POSSINT *excusare episcopum à perpetua residentia & soluuntur rationes aduersariorum.* Cap. 12.

SVB NASCITVR ex priori & altera cõtrouersia, quæ sint, quæ possint excusare episcopum ab ordinaria & regulari residentia personali, quoniam necesse est esse aliqua, quibus legitime interdum excusetur absens episcopus, nisi uelimus centurias episcoporum damnare, deinde quid respondebimus ad rationes aduersariorum, quarum prima est.

Est infinita multitudo episcoporum, quibus iam pro lege est non residere, exceptis paucis qui per breue aliquod tempus interdum residere solent, & id, data aliqua occasione, regulariter autem satis putant fecisse, si idoneos Vicarios subrogauerint.

Secundo residentia non est necessaria nisi propter curandam animarum salutem. Sed aliquando episcopus sufficienter & sufficiẽtius gerit curam animarum per alium, quàm per se, ergo tunc non tenetur personaliter residere, etiam si nulla necessitas ecclesiæ, uel propria cogat illum abesse ab ecclesia sua. Nullo alio argumento (quod ego sciam) ualent partem oppositam utcunq; apparentem reddere. Sunt multa nunc in uita mortalium similia quæ solus usus uel abusus fecit, ut ab aliquibus uerterentur in dubium, cum olim nunquam uisa fuerint digna, ut de illis uel ambigeretur.

Ad hanc subnatam controuersiam respondeo duo. Primum est, nihil est, meo iudicio quod possit excusare episcopum à regulari præsentia sua, & cura ouium suarum mihi non indiligenter consideranti rem hanc, nunquam potuit occurrere aliquid, quo episcopus aliquis posset iuste excusari coràm Deo ab ordinaria residentia. Dixi, coràm Deo, Quoniam coràm hominibus multa sunt quæ eum reddunt excusatum, quoniam si quid esset, istud maxime, fungi aliquo ministerio in curia summi Pontificis, exempli uice, esse illi à secretis, aut ab audiendis causis Cameræ apostolicę, uel ROTÆ (quam uocant.) Sed ut uere & pie annotauit Cardi. Caietanus, certum est huiuscemodi ministros nõ excusari, & abusum esse ecclesiæ catholicæ perniciosum, assumi episcopos ad huiusmodi ministeria, & pastores spirituales in similibus occupari, cum possint per non episcopos ęquæ bene exerceri, de quibus

non minus uere quàm sanctè dixit prędictus Car. episcopi in istis & similibus ministerijs sunt in ecclesia, quod sunt monstra in natura. Quid obsecro magis monstruosum quam episcopum & pastorem animarum esse iudicem causarum ciuilium, uel esse amanuensem uel à secretis pontifici? quæ monstra (proh dolor) uidemus passim & ecclesias Christi perinde ac si uiduæ essent, proprijs sponsis carere, & gregem dominicum sine pastore. quam rem perpendens rectè Innocentius. 6. Beneficia ecclesiastica non nisi probatissimis sacerdotibus, tum uita, tum doctrina dare curauit, statimq; coronatus omnes prælatos, & quotquot beneficia habebant ab aula & curia sua abegit, & ad ecclesias suas sub anathematis pœna abire coegit. Dicebat enim oues pascendas à proprio pastore, non à mercenario custodiri debere. Sed quid in re perspicua atq; manifesta moramur? si esse Cardinalem in ecclesia Romana, & assistere Romæ pro expediendis negotijs uniuersalis ecclesię, hoc non excusat episcopum à residentia in ecclesia sua, qnanto minus excusabunt alia ministeria tanto inferioris gradus? Assumptum uero probatur ex antiquo iure canonico in cap. bonæ memorię de postu. prælato. & in .c. exegistis de cleri. non residentibus. Item ex Synodo Tridentina sessione. 6. decreto de residentia. In quo diffinitum est nullos episcopos quouis gradu uel dignitate fulgentes excusari à residentia personali in suis ecclesijs, & scio hanc esse mentem Synodi, & si explicatam per plures patres in publicis congregationibus, nullos neq; Patriarchas nec Cardinales excipi ab hoc canone, & nimirum cum idem sit de iure. Siquis tamen obijciat in hac parte multorum contrariam consuetudinem, dicemus cum Cardinale Caietano, quòd hæc abusio, non consuetudo dicenda est.

Hinc collige unum aliud. quòd si hæc ministeria quæ ecclesiastica sunt, & ad bonum uniuersalis ecclesiæ pertinētia, nō faciunt excusatum episcopum absentem ab ecclesia sua; multo minus excusabunt officia ciuilia, siue mūdana alia munera, quibus funguntur nō rari episcopi in curijs & aulis principum, quibus satis erat dixisse Apostolum Paulum. Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus, ut ei placeat, cui se probauit. Si ergo uelint Christo placere, necessum est ut se explicent ab huiusmodi secularibus negotijs.

Secundum, dico ꝙ possunt occurere aliqua, & interdum etiam occurrunt, quę iustò excusant absentiam temporalem episcopi

ab ecclesia sua, temporalem dico exempli gratia, ad annum, ad biennium uel parum amplius uel minus. Primo occurrit interdum persecutio temporalis, qua instante iusto potest abesse. hoc dico si sit persecutio personæ, & non ecclesiæ uel aliarum ouium suarum, quoniam tunc tenetur bonus pastor ponere animā suam pro ouibus suis. Item quando præsentia episcopi non est necessaria ecclesiæ, nam si sit, negligenda est uita corporalis pro salute ouium suarum. Extra hos casus imminente periculo persecutionis potest episcopus abesse ab ecclesia sua durante persecutione, ut Paulus missus est in sporta ut fugeret Damasci persecutionem Iudęorum. Et Athanasius fugit ab ecclesia sua instante persecutione Constantij imperatoris Arriani, quo tempore exularunt multi sancti episcopi ab ecclesijs suis.

secundo, iusto etiam excusat episcopum aliqua eius ægritudo corporalis, si episcopus laborat morbo aliquo in ecclesia sua, potest ad tempus abesse causa recuperandæ ualetudinis amissæ.

Tertio, si contingat celebrari cōcilium aliquod generale uel prouinciale, pōt & debet abesse quādiu durat conciliū, quoniam proprio fungitur munere, si intersit synodi alicuius celebrationi.

Quarto, si mittatur ipse Legatus ad Cæsarem uel Pontificē ad tractanda aliqua negotia, uel fidei uel ecclesię suę, uel alterius, uel ad cōponendam pacē inter principes aliquos fideles, uel si quid aliud rarū & peregrinū occurrat, quo casu ēt cū aliquo incōmodo ecclesiæ suę potest & debet episcopus iuuare Remp. Christianam, & ad tempus abesse propriæ ecclesiæ, nam sumus inuicem membra, & si patitur unum membrū, necesse est compatiantur & reliqua, si gaudēt & cōgaudeāt & mutuas opas nobis tradamus.

Quinto, iusto excusaretur episcopus expresso aliquo mandato episcopi Romani accersitus ad tēpus aliquod breue, pro ministerio aliquo & bono ecclesiæ uniuersalis, uel Reipub. Christianę, sic tamē, ut expedito ministerio redeat ad propriā ecclesiā, hoc casu arbitror excusari, quāuis si cōmode posset suppleri per nō episcopū, Pastor animarum nō erat separandus à suo grege. Et hæc meo quidē iudicio uocauit synodus Tridentina in sessio. 6. & .7. legitima ipedimēta & cās iustas & rationabiles quibus excusari pōt episcopus absēs ab ecclesia sua, uel siqd simile istis occurrat.

Reliquum est, satisfacere rationibus cōtrarijs. Ad primā dico primo, & amplector snīam Caieta. Card. ꝙ illa abusio, nō cōsuetudo dicēda est, secūdo tantā multitudinē ministrorū damnari si in

prę-

prædicto,abusu perseuerēt.Certe mihi christiano,uehemēter dolendū est,& ueritatē dico(cum apostolo Paulo)testimonium mihi peribente conscientia mea,quoniam tristitia mihi magna est, & cōtinuus dolor cordi meo pro fratribus meis , qui sunt cognati mei secundum carnem,quorum est adoptio filiorum,& gloria,& testamentum.

Ad secundam , respondetur quòd debita personalia non possunt iuste per alium suppleri . Talis est cura pastoralis. Deinde posse ecclesiam æque sufficienter gubernari per alium est de per accidens (quod uocant dialectici.) quæ autem per accidens siue contingenter eueniunt, nō excusant à uinculo præcepti, quoniā hæc non mutant naturas rerum.

Tertio arguitur ab aduersarijs sic,humana institutione factus sum episcopus, & Papa pōt cum causa priuare me hoc episcopatu,& transferre de hac eccl'a in aliam, ergo non teneor ex iure diuino exercere hic officium sacerdotale,ac proinde,nec residere. Hinc rursus colligunt,ergo poterit, & mecum humana authoritas dispensare in residentia.Hac ratione inducti sunt aliqui,ut negarent residentiam esse de iure diuino . Ingenue fateor,ego obstupui,quando primo intellexi hac tam friuola,& puerili ratione adduci aliquos uiros,alioqui doctos,in tam nouā,falsam,& perniciosam opinionem,eodem argumento probarent,ex iure diuino nos non teneri parere prępositis nostris.Primo quia humana institutione ego præfectus sum huic reipublicæ.Deinde humana etiam authoritas pōt me remouere a magistratu , & eadē potest me trāsferre ab hoc magistratu ad alium. Et cum his certum est, & extra controuersiam , obedientiam ex iure diuino exhibendā esse præpositis, & eodem iure deberi mihi quandiu sum in magistratu,& si contingat me remoueri,deberi successori meo. Item eo argumento astrueretur furari tunicam meam non esse cōtra ius naturæ , quia ex iure positiuo hæc tunica est mea , & humana authoritate possum illa priuari , quod illi respondebunt ad hæc argumenta,nos dicemus ad suum argumentum, illi autem uelint nolint dicturi sunt , multa esse in ecclesia similia, quorum institutio generalis facta est ex iure diuino , uel ex iure naturali, earum tamen determinatio particularis fieri debet per iura humana,siue positiua,uerbi gratia, obediendum esse præpositis, siue pręlatis est præceptum a iure diuino,non esse accipiendas res alienas, est præceptum a iure naturæ ; Quòd autem ego sim prælatus hu-

cere

ius reipublicæ uel illius; Item quòd hęc tunica sit mea uel alterius, hæc faciunt humana iura. Ad hunc modum episcopos exercere per se officia sacerdotalia in suis ecclesijs, ac proinde in eisdem residere est præceptum à iure diuino: quòd autem ego sim Episcopus Tridentinus, vel Veronensis hoc faciunt humana iura quandiu fuero Tridentinus, tenebor iure diuino ibi residere, si translatus fuero ad ecclesiam Veronensem, tenebor in ea residere.

Ex prædictis collige tu lector, quòd si residere ĩ ecclesia, a qua accipio commoda temporalia, mandatum est a iure diuino, necesse est eodem iure prohiberi omnia, quæ necessario impediunt personalem residentiam. Cuiusmodi sunt, occupatio ministrorũ spiritualium in officijs secularibus, & pluralitas ecclesiarum, uel præbendarum ecclesiasticarum in diuersis ecclesijs, & si quę sunt huiusmodi, sunt autem, & alia multa quę necessario impediunt personalem residentiam episcoporum, & aliorum ministrorum spiritualium in suis ecclesijs.

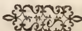
Finis controuersiæ De residentia.

TRACTATVS DE EPISCOPORVM RESIDENTIA:

EX DIVINIS LITERIS.

Per R. P. & D. Iacobum Naclantum Episcopum Clugiensem.

Attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo posuit vos Spiritus sanctus Episcopos, regere ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Actorum. 20.

TRACTATVS DE EPISCOPORVM RESIDENTIA,

Ex diuinis literis.

Quod, & Quale, Episcoporum onus.

RINCIPIO attendendum, quòd etsi Episcopi, præcelsum nacti sunt gradum: quippè qui, constituti sunt à Deo, super familiam Christi, & euecti in primas partes ecclesiæ; propter quod & in Concilijs generalibus, riteq; collectis, totã ecclesiam continent, & repræsentant; Et si non modò sunt honorandi, sed duplici (qui benè pręsunt) honore afficiendi; Nihilominus & nacti sunt, tum graue, tum periculosum onus. Cum super gregem sibi creditum, non solum astricti sint vigilare, & indefessè profundæ noctis excubias custodire; Sed & pro animabus eorum (testis est Paulus) rationem exactissimam reddere; Et sicut sapientis auctoritate, in eos qui pręsunt, futurũ

esse

esse didicimus, iudicium durissimum experiri.

Siquidem in ecclesia, positi non fuerunt ad ocium, sed positi fuerunt ad opus, & planè non malum, sed ex genere bonum. Vnde & Apostolus: Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Imò ex genere optimum, & præclarum, quamuis arduū, & perdifficile: Nempe, ut alibi docet, ad ædificationem corporis Christi, quod indubiè, eius ecclesia est. Cuius, sicut ille est sponsus, & caput, ita illa ex doctrina Pauli, eius est sponsa, & corpus.

Et licet ædificationis uerbum, sit tropicum, non est tamen obscurum; & duo manifestè prætendit. Alterum est; Quòd & si ecclesia, tùm sponsa, tum corpus est Christi, est & nihilominus, illius domus, & templum. Vt non raro Apostolus admonet. Et domus est, non materialis, sed spiritualis (ut utar uerbo Petri) Quippè quæ, ex hominibus constat, spiritu sancto regenitis, sicut fit in lauacro baptismi (propter quod, & omnes baptizati, ad illius consistentiam pertinet) in quibus perinde ac singulari domo, non modo Christus habitat, & perambulat, sicut olim promiserat Moysi, & demum demonstrauit Ioanni; sed insigniter habitat, & perambulat: Quoniam non ut famulus, sed (ut scribit Apostolus uelut dominus domus.

Similiter & templum est, non manufactū (ut utar uerbo Pauli) non ex lateribus, & cæmento constructum; sed ex lapidibus uiuis, hoc est, hominibus fide & charitate, aliquando uiuentibus, ac super lapidem uiuum, Christum, scilicet, miro modo compositis, potissimum fabricatum: sicut perspicue tradidit Petrus. In quibus non secus ac in augustissimo templo, Christus iugiter colitur, tum fide, spe, & dilectione, iuxtà sententiam Augustini, tum hostijs, & spiritualibus sacrificijs, iuxta admonitionē Petri, & demum præcibus, uotis; & gemitibus in spiritu, & ueritate, iuxta uaticinium Christi.

Reliquum est; Quòd non modo docemur episcopos, inter ecclesię ædificatores haberi, sed & quo pacto, suo debent munere fungi, euidenter accipimus. Nam licet ab illis, contemnenda non sit, materialis domus, non templum, cæmento, & lateribus structum, sed cum necesse fuerit, sint pro uiribus reparāda & si expedit, & alia construenda (quippe quæ apud Christi fideles, sunt religiosissimè instituta, à Deo ordinata, & tum ad excitandos, erudiendosq; populos, tùm ad reddendum externū cul-

tum, & commune ac publicum sacrificium Deo, magna cum pie tate selecta) Nihilominus præcipuum eorum onus est, ut eo pacto populis, sibi commissis attendant, ut quantum ex ipsis fuerit, erigantur in domum, & templum, acceptissima Christo.

Quòd planè tunc fit, cum ita instituuntur ad illum, quod non modo per fidem, & dilectionem, delectet habitare cum eis (Nam per fidem Christus habitat, in cordibus nostris, Et qui manet in charitate, Deus manet in eo) non modo delicias ducat, uersari inter illos (Nam, & delicię eius sunt, uersari inter filios hominum) Sed, & habitare, & uersari, uti dominus domus, hoc est, ut proprio in peculio, & domicilio. Vbi lectulus sit Salomonis quem sexaginta fortes ambiunt, ubi ferculum de lignis libani, ubi tigna cedrina, & laquearia cypressina, ubi odores aromatici, & omnes pulueres pigmentarij; De quibus, & pluribus, in Cãticis canticorum. Et deniq; , ut & ita coaptentur illi, quod perindè ac in sacratissimo templo, unice colatur ab eis, non tantum oblatis spiritualibus hostijs (mortificationis carnis, contribulati spiritus, & laudis confitentium eius nomini) sed & tota uita, illi perpetuo consecrata, ut tandem quicquid faciunt, in uerbo uel in opere, in eius semper gloriam cedat, queamdmodum & Apostolus docet.

Verum, ut res sit magis illustris, diligentius attendendum, quod & si Episcopi extra ædificantium classem non sunt (alias nõ moneret, Apostolus, ut uideant, quomodo super Christo fundamento ædificent, Quòdq; non ædificent ligna, fœnum, stipulam sed aurum, argentum, lapides praeciosos) in ea tamen non sunt uti ędificationis Authores, Architecti, aut ædificantes principales, quoniam istud excellentiæ, congruit soli Deo, hoc est, patri filio, & spiritui sancto (ita quidem, & non rarò, Deus sumitur in scripturis, Vt Dei perfecta sunt opera, Deum adorabis, soli Deo honor, & gloria, & id genus plurima) Et Christo, hoc est, Verbo natura nostra uestito, (Nam Christus Iesus, ut inquit Paulus, est Deus, & homo) Qui licet sint omnium rerum Autores, Architecti, Opifices principales, maximè tamen ecclesiæ sunt sacrosanctæ, ut in qua, eorum tum potestas, & bonitas, tum ars, & sapientia, nedum potissime, sed & singularissimè fulgent, Propter quod, & scitè Paulus scripsit Corintijs, Dei ædificatio estis, & rite Christus, est pollicitus Petro, Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, sed sunt Dei, & Christi ministri.

Vnde

Vnde etsi dixit Apostolus, quòd dati sunt in edificationem ecclesiæ, modum tamen adiunxit, In opus (inquiens) ministerij. Et Petrus uolens in Episcopatum subrogare Mathiam, ostende (ait) quem elegeris, sortem accipere huius ministerij.

Sunt, inquam, Dei & Christi ministri; At non simplici ministerio. Et primo quidem sunt ministri, preparando materiam, ut accommoda reddatur edificationi. Quæ sanè preparatio (& si alium subinducendo tropum, a Paulo, sub plantatione, & rigatione comprehenditur, quemadmodum & ecclesia, sacris in literis, etiam sub Horti, Vinee, & Campi simbolis declaratur) retento tamen typo materialis fabricæ, potissimum in lapidum adaptatione consistit, & cõmuni cursu, tum malleo, tum quadra prestatur. Et licet forsan in tropis, necesse non sit, singula in omnibus adaptare, licet & in simbolis permittantur adaptationes diuersæ, ita tamen omnia disponenda sunt, ut saltem proportione, ad simbolum correspondeant.

Ergo, ut hoc perfungantur officio, Episcopis non segniter annitendum est, ut fidei suæ commissi, perinde ac gibbosi, & a recto recedẽtes lapides, tum malleo legis Mosaice (quæ sic uocata est, a Domino per prophetam) a morum exorbitantijs complanentur, tum quadra legis euangelicæ (quæ sine controuersia rectissima est) ad rectam lineam reducantur. Vnde, & callere utrumq; tenentur testamentum, quemadmodum, & bicornis mitra protẽdit, vt illis pinde ac scribæ docti, & passim, & ubertim possint suo de thesauro, tum uetera, tum noua profundere, sicut & ad illos, in euangelio dictum est.

Siquidem Episcopo non satis est, esse doctorem, sed & illum necesse est docere, & suo populo prædicare, quemadmodum, uel ex ipsius consecratione conuincitur. Imo & frequenter necesse est, predicationi insistere; Alias Episcopo, dilectoq; discipulo Timotheo, non mandaret Apostolus. ut non modo predicaret uerbum, sed ut instaret, oportune & importune, in omni patientia & doctrina. Verum de hac re inferius locupletius.

Secundo, sunt Dei & Christi ministri, materiam preparatam, siue humeris, siue machinis (ut in materialibus, non raro accidit edificijs) perducendo ad eos, vt eorum pro arbitrio, in fabrica reponatur. Et licet non ibo inficias, & aliter hoc oneris forsan, prestari posse, puto tamen præsenti loco aptissimè conuenire, si ad episcopale regimen referatur. Quandoquidem tunc maximè

 (si non

(si non fallor) creditos sibi populos, ad deum & Christum perdu cunt; cum illis unicè, ac tota pro uirili prospiciunt.

Siquidem sui muneris est, non modo populis superintendere, de quo Apostolus, Attendite gregi, quos posuit spiritus sanctus Episcopos, ad regendum ecclesiam Dei, sed superintendere cum omni uigilantia, quasi (vt inquit alibi) rationem reddituri pro eis, cum omni cura, & sollicitudine, (Rectorē populi, ait Sapiens, constituerūt te, curam illius habe) & Apostolus; Qui præest, sit in solicitudine. Idq; non coacte, ut admonet Petrus, non gratia tē poralis lucri (quod ibi, turpe lucrum appellat) sed ex animo, ex propensione cordis, imò, si Christo creditur, ex visceribus chari tatis. Quippè qui, & hanc, tum eximiam, tum & non semel requisiuit a Petro. Et denique non secus ac formæ gregis facti, auda cter requirant a suis, quod non est neglectum ab eis.

Tali igitur superintendentia, tam prouido, ac salutari regimine, nemini dubium esse puto, populos ad Deum & Christum, non solum maximè prouocari, aut ualidissimè perurgeri; sed suauissimè pertrahi, ac magna cum celeritate perduci. Et præsertim ele ctos, quive sortiti sunt animam bonam, vel in quibus locupletior est gratia Dei; Qui suæ imbecillitatis conscij, episcopi sui curæ, perindè ac proprij patris, ac locum tenētis Dei & Christi, se spō tè committunt, se in illum reijciunt, ac super illum suę salutis negocium, animo propenso reponunt.

Quare sicut istos, episcopus potissimum gestare debet in corde, ardens illos in dies, non secus ac filios charissimos, cum Paulo parturire, hoc est, plenissimè ad Deum & Christum instituere, illis offerre ac dedicare, donec penitus formentur in eis; Ita & singularissimam illorum, ut par est, curam gerit, & solicitudinem. Qđ sicut tropicè in scripturis, est gestari in alis, ita haud dissilr. dr gestari in humeris. In cuius typū, ni fallor, & noīa filiorū Israel, non solum in rōnali ferebantur Aaronis, quod erat circa pectus, sed & in superhumerali, quod, ut uox sonat, ferebāt in humeris.

Qui uero horum de numero non sunt; Nempe quibus non facile est suadere, & per hoc, ualde difficile est, eos ad Deū, & Christum perducere, quippe qui non solum egent minis, sed baculo, imo fulmine & tonitruo, ab episcopis probe prudēterq; superintendentibus, tandem vrgendi sunt machinis præceptorum, excō municationum, & id genus censurarum; Vt saltem quos non tra hebat charitas timor extimulet, & pęna compellat. Vt & implea

tur quod Dominus dixit; Et compellite eos.

Tertio sunt Dei & Christi ministri, quia ædificationem cooperantur cum eis. Propter quod, dicere non sat duxit Apostolus, quòd sunt Dei & Christi ministri, sed addidit, quòd sunt & cooperarij. Tantus quidem est ardor Dei in homines, tam ingens cura, & solicitudo, ut cũ suauitate, sua ædificetur ecclesia, ut eo in opere, homines non solum elegerit in præparatores, ac cõductores, vt diximus, sed & euhexerit in coædificantes; quemadmodum & ex Dionisio facile est comprobare. Et ꝙ ita sit possumus hunc in modum agnoscere. Constat in materiali fabrica, onus ędificantium esse, acceptos lapides, oportunis locis disponere, calce connectere, & tam solide ędificium constituere, ut iuxta uerbum Domini, non deijciatur à vento, nec subuertatur a flumine. Ergo, & in spirituali, seruata (ut par est) congrua proportione, non erit dissimile.

Et licet ea dispositio lapidũ, in ædificio ecclesiæ Dei, quæ per eternam predestinationem, à Deo & Christo facta est, cooperatores non habeat, cum & facta sit, ante constitutionem mũdi, licet nec illa munerum dispensatio, qua alii datur sermo sapientie, alij gratia sanitatum, & sic de reliquis; que dona gratis data dicuntur, epos cooperatores requirat, illa tamen, que in ecclesię edificio, Ierarchiam mirificam continet, nec mediocriter domũ, ac templum, Dei & Christi ornat integratq;: nõ nisi epis cooperantibus, a Deo & Christo, exequutioni committitur.

Siquidem ad epos pertinet episcopos consecrare (Reliqui te Crete, inquit Paulus Tito, ut episcopos constituas oppidatim) Ergo & consecrare sacerdotes, diaconos, subdiaconos, & alios inferiorũ ordinũ. In quibus, sine controuersia, sacer ecclę principatus cõsistit, & totus quidẽ, si maximum, ut par est, includamus Pontificem, a quo non secus, ac fonte riuuli, oĩs ecclesie principatus dimanat, & omnis potestas perinde ac mẽbrorum a capite, ad quosuis gradus ecclesiasticæ Ierarchiæ proficiscitur.

Licet & connexio lapidũ in ecclę edificio, ex uirtute progrediaꝛ spũs, per eccle corpus diffusi, qui oĩa eius mẽbra, per neruos & iuncturas (ut uerbis utamur apostoli) mirum in modum nectit, & copulat: Vel (vt non recedamus a tropo) per calcẽ, siue gluten charitatis, que per illũ in corda, tanta uirtute profunditur, ut non modo id ipsum dicant oẽs, nec sint inter illos hereses, non factiones, sed unũ sit omnibus cor, una anima, omnia cõmunia;

Licet & structuræ robur, soliditas, consistentia (cum ad perseuerantiam pertineant) singularissimum donum sint Dei, Nihilòminus, cum administratione cuiuslibet sacramenti, conferatur spiritus sanctus, & præsertim in sacramẽto Ordinis, in cuius signum, non confertur nisi cum impositione manuum, & per sacramentum Confirmationis, in quo, non solùm confertur, sed cõfertur ad robur (quæ ambo sacramenta, ut constat, unicè sunt comissa episcopis) & spiritus sanctus, ut certum est, non detur sine gratia, non sine charitate, cum ipse aliud non sit, quam amor patris & filij, imò & in templo ecclesiæ, nunquam non multorum corda succẽdat, ardeatq; (siquidem lampades eius, lampades ignis sunt & flammarum, sicut in Canticis admonemur) Palàm quòd, & ædificationis ecclesiæ opus (quod in his potissimùm consistere diximus) non nisi cooperantibus, coædificantibusq; episcopis, à Deo & Christo, communi lege, ad exequutionem deducitur.

Imò siquis scripturas diligenter expendat, non solùm Episcopi ædificationem faciunt, ut cooperarij, sed quodammodò, ut Architecti. Aliàs non testaretur Apostolus, se perindè ac doctum Architectum fundamẽtum iecisse. Nec quidem mirum si aduertimus, quòd ardore in nos diuinę bonitatis, non modò euhecti sunt in celsitudinem cooperarij, sed & locumtenentis, ut possint quodam pacto, ędificare in persona Dei, & christi, quemadmodum & alia non pauca, in eorundem persona efficere. Propter quod, & canit ecclesia de Apostolis (quibus sine controuersia, succedunt episcopi) quòd sunt operis christi uicarij, ut & non immeritò dictũ sit eis, Qui uos audit, me audit, & qui uos spernit, me spernit. Ergò sicut Paulus in persona christi donabat, siquid donabat, ita & in christi persona ædificabat, cum eius ecclesiam construebat,

Et quanquam, mea sententia, hæc constantissima sunt, scrupulus tamen submouendus est. si enim Episcopi, non solùm sunt in ædificatione ministri, præparando materiam, & præparatam exhibendo Deo & christo, sed & ipsius ædificationis cooperatores, imò & quodam pacto Dei & christi, in ædificando locum tenentes, Qua ratiõe, de se & alijs, dicit Apostolus, quòd aliud non sunt, quam puri ministri, plantantes quidem, & rigantes, sed incrementum non facientes. Imò quòd ministri sunt ferè nullius pensi, Quãdò quidem neq; qui rigant, neq; qui plantant sunt aliquid, sed qui incrementum dat Deus.

Vt igitur scrupulus eruatur, attendendum est quod eò loci Paulus,

Paulus,non loquitur de paſtoribus,ſiue Epiſcopis,ſed de inferioris ordinis prædicantibus,donatis tamen munere prophetiæ,ſiue interpraetatiōis ſermonū,de quibus duodecimo ad Corinthios. Siquidem ultrà paſtores,uel epiſcopos nunquàm defuerunt eccleſię,inferiores adminiſtratores uerbi,& maximè tēpore Apoſtolorum,& pręſertim apud Corinthios, ut ex utraq; ad illos epiſtola,difficile non eſt animaduertere. Quorum & multi ,eo non fungebantur muneris ad pietatem,ſed fungebantur ad queſtum, multi non ad gloriam chriſti,ſed ad gloriam propriam , & de his potiſſimùm loquitur.Quippè qui,prædicabant (ut epiſtola prima colligitur) potius in humanæ ſapientię uerbis,quam in oſtenſione ſpiritus & uirtutis,potius ad captandā auram populorum & parādos ſibi diſcipulos,qui paſſim iactarent, Ego quidem ſum Pauli,Ego autem Appollo, Ego uerò Cephæ(his nominibus uſus fuit Apoſtolus, ne ſi ſuis illos nominibus prænotaſſet, nonnulli offenſionis occaſionem accepiſſent)quam ad inſtituendum congregandumque homines,Deo & chriſto,in fide & dilectione.Nec modò prędicabant,ſed & baptizabant,at non maiori quidem zelo religionis,aut chriſtianæ pietatis.

Ergò de his non immeritò dicit, quòd aliud non ſunt, ſiquid ſunt,quam Dei & chriſti miniſtri, Propter quod quicquid in illis eſſe potuit dignitatis,quicquid præſtantiæ,& exiſtimationis(ita enim in ſcripturis ſumitur,eſſe aliquid,ut conſtat Galatarum tertio)& maximè in oculis Dei & chriſti,qui intima uident, totum adſcribendum fuerat,dono Dei, quo donati , & gratis quidem, fuerunt ab eis. Et plantationis tropus,adminiſtrationem ſignificat uerbi,qua homines prouocantur ad fidem, non quod internam perſuaſionem faciant (cum illa opus ſit Dei , qui in cordibus fidem infundit)ſed quia extrinſecus,quæ ſunt credenda proponunt(cum Dei ordinatiōe, fidem externus præcedat auditus, quod præſtatur adminiſtratiōe uerbi) Qua planè fide,obſcurum non eſt,homines non ſolum, ex oleaſtro excidi primi parentis, ſed inſeri ac plantari, in oliua pingui chriſti Ieſu, ut apoſtolus docet.

Rigationis uerò uerbum,etſi tropicè inſinuare poteſt,frequēs prædicatiōis exercitium,ut nouellę arbores,fide in Chriſto plantatæ,citius coaleſcant(Siquidem & prædicatio in ſcripturis,non modò aſſimilatur rori,ſed pluuiæ, imò & imbri, qui inebriat terram,& quantum ex ſe eſt,germinare eam facit) Puto tamen magis

gis præmissis consentire,si de administratione intelligatur baptismi,quandòquidem & in hoc,nō leuiter intumebant. Vndè sicut ueluti è regione dixit Apostolus,quod illis euangelizatus non est, in humanæ sapientiæ uerbis,ne eorum fides esset in sapientia hominum,sed in uirtute Dei,ita & adiunxit, quòd nō est functus apud illos,nisi ergà paucos,administratione baptismi, ne quis diceret, quòd suo in nomine baptizatus esset.

Et licet administratio baptismi,administratio sit sacramenti, Licet baptismus gratiam largiatur spiritus sancti,imò iuxtà christi uerbum,ex spiritu sancto regeneret,non tamen minister,ex ratione(ut sic dicam) ministri,gratiam aut spiritum confert. Siquidem non accidit in baptismo, quemadmodum in ordine sacro, qui peculiare munus exigit,in ministro(propter quod,& ab alio quam Episcopo, conferri non potest) quandòquidem quilibet potest baptizare,& non solum laycus,sed & mulier,imò & hæreticus,& baptizando gratiam,(suo modo) spiritus sancti conferre,propterea quòd qui administrat causam,quātū ex eo est,confert & illius effectum,qui communi lege,consequitur causam,tametsi non aliter,effectus à conferente dependeat. Ergò quantumuis ministri, de quibus est sermo, fuissent insignes, quantumuis eximij,& apud Deum maximæ existimationis(cum tamen aliud non præstarent, quam plantationem & rigationem externam) haud dubium quòd quantum augmentū attinet,uerè nihil erant, quippè quod,non nisi ex intrinseco proficiscitur. Ergò, scitè dixit Apostolus,quòd neq; qui plantant neque qui rigant, aliquid sunt,sed qui incrementum dat Deus.

Deindè,etiam si ea uerba Pauli,ad prælatos extēdimus(quod facilè consentimus) minime præmissis reclamant. Siquidem constat,quòd de prælatis sermo non erit absolutè, sed quatenus ad illos pertinet administratio uerbi, cum eò loci Apostolus, non nisi ea de administratione loquatur,tametsi(meo iudicio) annectat administrationem baptismi, quemadmodum diximus. Qui baptismus cum possit à quocunque præstari,liquet quòd administrationem uerbi,illius functio,nullo modo transcendit. Quod autem plantationem,& rigationē,attingit(ut & suprà notauimus) populi præparationem continet, qua adolescere possint in christo, Et quanquam,illam exhibent Episcopi, præclariori dono, quia munere exhibent pontificio, propter quod & illorum prędicatio,maiori cum energia procedit,& ad aures populi sibi crediti,

ti, uberiori cum fruge dilabitur (alias nõ diceret Christus, quòd oues uocem pastoris audiunt, & audiendo sequuntur, è contra uerò, illius qui non est pastor, non audiunt, nec sequuntur) nihilominus, & indubie ueritatem habet, quòd neque qui plantat neque qui rigat aliquid est, respectu, scilicet augmenti, quod (ut dictum est) non nisi ex intrinsecus operante progreditur. Nec in præparationis operibus, episcopi aliud quidem sunt, quæ externi ministri, tametsi in sequentibus, ut expressum est, sint & cooperarij imo, & Dei, & Christi, locum tenentes.

Rursum, De eodem, Sed apertius.

Verum quia doctrina simbolica, propter interpretationes uaria, non semper, tùm à Dionisio, tùm ab Augustino, reputatur conuincere, forsan non erit inutile, siquid de episcoporum munere, ex scripturis sine tropis occurrit, paucis inseramus. Et licet id præstari posset, ex pluribus locis, lubet tamen, solum uerba Seruatoris expendere, quibus non modo Petrum, in Episcopum totius ecclesiæ consecrauit, sed & perspicuè illius officium patefecit.

Dixit IESVS *Simoni Petro*. Hoc est, Simoni in fide reddito solido, & constanti. *Simon Iona*, Non enim erat filius Ioannis, sed Ionæ. Quod si sacramento uacaret, nec modo cum illum Pontificem facit, nec olim cum sibi Pontificatum spopondit, Christus repeteret. Et quantum imbecillitas mea consequitur, admonet Pontificatum nemini exhibendum, imo nec promittẽdum, nisi filius sit Columbæ (id enim Iona significat) hoc est, nisi filius sit, tum ecclesiæ, de qua legitur, una est columba mea, tũ Spiritus sancti, de quo euangelium docet, quòd aliquando in forma columbæ descendit. Nisi, inquam, filius sit Ecclesiæ, hoc est, nisi & habitus ab illa semper sit, ut pius filius, & ab eo, illa semper obseruata sit, ut pijssima mater, utpote qui & illius doctrina sit pastus, & iuxta, illius leges, & ritus, optime institutus, nisi filius sit spiritus sancti, ut qui non solum ex illo sit, in baptismo regenitus, sed & eius gratia fotus, & charismatibus locupletatus.

Diligis me, nunc excitatum à mortuis, quemadmodum, & diligebas properantem ad mortem, non modo asserens, ex ardore charitatis, sed repetens, paratum, & promptum te mecum esse, non solum carceri tradi, sed & morti exponi? Diligis inquam me, postquàm non semel abnegasti, non dicam, ut hi, sed

& plusquam hi, quemadmodum & apud Cęſaream Philippi, me præ his, Dei filium es confeſſus, & in nouiſſima cœna, audacter præ his es proteſtatus, quòd etſi, me paſtore percuſſo, reliqui forent ſcandalizati, tu nunquam eſſes ſcandalzatus? *Reſpondit Petrus*, non ſolum in gratiam reaſſumptus, ſed ad altiorem (ni fallor) gradum promotus, & præ illis ardentiori Chriſto charitate copulatus, quemadmodum, & illis erat officio, & auctoritate præpoſitus. *Tu ſcis Domine, quòd amo te*. Siquidem ſuam imbecillitatem expertus, quantæ temeritatis fuerit ſe iactaſſe, ac præ reliquis præſumpſiſſe, nimium exploratus, non modo non ſolita animoſitate loquitur, ſed nec audet, euidens ſuæ conſcientiæ teſtimonium, niſi ſub iudicio Chriſti depromere, aſſerens, ꝙ cum illum nulla res lateat, qui & pertingit ad intima cordis, probe quidem nouit, quòd amat, hoc, eſt, uehementiſſimè diligit eum. Et cum non ſolum ſpiritus ſit ponderator, ſed lagitor, quiq; & ignem uenit mittere, nec aliud cupiat, quàm uehementer accendi, porſus, non ignorat, ſi plus q̃ reliqui ardeat eũ.

Dicit ei Ieſus. Si me uehementer diligis, ſi præceteris ardes (qđ plane non diffiteor, qui & latebras tui cordis intueor, imò, & inflammo) rem à te, quę mihi eſt unice chara, & præ omnibus ſuprã modum accepta, obnixe requiro. *Paſce agnos meos*. Olim ecclesię tibi Pontificatum promiſi, nunc promiſſum abſoluo, uerũ & quanti ſit oneris detego. Siquidem & ſi non inficior, pro me, te aliquando conijciendum in carcerem, & cum ſenueris, & ſi noлueris, ducendum ad crucem, ac moriendum in ea, Et ſi non renuo, te per manſurum in fide, & ſi opus fuerit confirmaturum Apoſtolos, & confratres, Nihilominus quod pontificatus eſt, exigo flagitoq; ut agnos ſcilicet meos, quos ſanguine mihi parauі, omni cura reficias. Illos tibi committo, ac tota uirili commendo, & eſto certior, ꝙ ſi ardenter me diligis, neceſſe eſt, ut ardenter diligas eos. Quos & dum paſces, me paſces, quippe qui in eis inſigniter dego, & quod uni ex minimis iſtis præſtatur, indubie & mihi præſtatur.

Dicit ei iterum. Simon Iona diligis me? Et plane quidẽ, plus his. Tum ne prima extenuetur interrogatio, tũ ut & retineatur, ſemper ardentioribus Chriſti, credenda munera pontificia. *Reſpondit Petrus*, eadem prorſus reſponſione. *Tu ſcis Domine, quòd amo te.* Non occurrebat Petro aſſertio, aut tutior, aut efficacior, q̃ ad illũ, quem probe nouerat nihil effugere, iterum prouocare, &

ſuę

ſuę quidem ſcientię, tùm certitudinem, tùm ſui amoris præſtā-tiam, toto corde committere.

Dicit ei Ieſus. *Rege oues meas.* Si me præ cæteris amas, præ cæteris, & hoc onus aſſume, ut regas oues meas, Non ignarus quòd ſi agni, mihi ſunt, unicè chari, oues unicè ſunt chariſſimæ, ſi illi ſunt proximi cordi, hæ ſunt in meditullio cordis, ſi illi ſunt ſemper ob oculos, hæ ut pupilla ſunt oculi. Nec quidem mirum, cum minores illi ſint, hæ uerò maiores, Illi egeāt lacte, hæ ſolido cibo, Illi ſteriles, hæ ſepiuſculè grauidæ, Illi demum imbecilles, & ad labores inſoliti, hæ fortes, & laboribus aſſuetæ.

Dicit ei tertiò. Vt prẹſeferat indubiè, tum eximiam in illo qui ungendus eſt Paſtor, Chriſti dilectionem requiri, tum, & potiſſimùm paſtoris negocium, & primò, & ſecundò, & tertiò, in hoc ipſo uerſari, ut paſcat & regat eccleſiam. Et licet, hoc in loco, ſermo peculiariter ſit, de ſummo Pontifice, reſpectu uniuerſalis eccleſiæ, non ſecus tamen intelligēdum eſſe, & de epiſcopis, quibus commiſſæ ſunt eccleſiæ particulares, Apoſtolus docet, qui illos non diſſimilibus uerbis exſtimulat. Attendite, inquit, ueſtro gregi, quos poſuit ſpiritus ſanctus epiſcopos, ad regēdum eccleſiam Dei. *Simon Iona amas* me? Non ſolùm me præ cæteris diligens, ſed & unice ardens? Propterea, & (ſi non fallor) uerbum Diligere, in uerbum commutauit Amare, quemadmodum & reſpōdendo, ſemper fecerat Petrus. *Et contriſtatus eſt Petrus*, tum ueritus aliquod prẹſentaneum malum, tum prorſus neſciens, quo modo & tutius & ualidius poſſet ſuum ergà illum ardorem conuincere. *Dicitq; ei. Tu*, quidem, *omnia noſti*, non ſolum quia Deus, cuius oculi abditiſſima uident, ſed quia homo, cum in te omnes ſint theſauri, tum ſcientiæ, tum ſapientię Dei reconditi. Ergò tu mi domine & magiſter, imo redemptor & ſaluator, qui (ut alias nouimus) noſti quicquid latet in homine, *Tu* in quam, *ſcis quòd*, uere, *amo te*, nec aliud cupio ardeoue præter te. Dicit ei Ieſus. *Paſce oues meas.* Sicut & priori loco mandauit de agnis. Igitur Petre, hęc erunt pleniſſima, & omni exceptione maiora, tuæ erga me dilectionis, tuiq; ardoris teſtimonia, ſi regeris paueriſq; tum oues, tum & infirmiores agnos meos, omni cura, ac tota uirili.

Et quanquàm premiſſa Domini uerba, multis ſint grauida ſacramentis, de illis tamen, ſolùm aliquid attemptabimus, prout preſenti pertinent inſtituto. Qua de re excutienda non ſunt, ut creationem continent pontificatus Petri, ſed ut attinent fun-

ctionem sui muneris, & per hoc officium cuiuscunq; Episcopi. Quod planè in duobus uerbis concludit, scilicet, in Regimine, & Pabuli administratione. Et à primo exorsi, quod potissime onus cōtinet prælulatus, & ex quo omnis super gregem prelatis creditum, deducitur iurisdictio, maxime attendendum, quòd sicut indubie ex illo uerbo, Rege oues, habet summus Pontifex curam & regimen, totius uniuersalis ecclesiæ, ita, uel ex eodem (sed ordine suo) uel ex eo, si mauis, quod Apostolus dixit, Quos posuit spiritus sanctus Episcopos, regere ecclesiam Dei, habent Episcopi curam & regimen, sibi crediti peculiaris populi. Quam & sortiuntur, uel cum confirmatio summi Pōtificis electis, accedit, uel cum eiusdem authoritate, quemadmodum exigit rectè instituta ecclesiastica Ierarchia, iuxtà Patrum sacrosanctum ritum, inungitur.

Habent inquam regimen, At non quodcunq;, sed Pastorale, ita quidem & greca uox sonat, & ob id, non ad prospiciendum sibi, sed gregi. Siquidem oues, cum sint nō solùm natura imbelles, sed timidæ, nesciantq; ab hostibus se defendere, quos tamen habent, & multos, callidos, & sanguinem earum ardentes, præ omnibus animalibus, egent cura pastoris. Qua si fuerint destitutæ, non modò errabundę uagantur, per saltus, per uepres, sed facilè præcipitantur ac deglutiuntur, tum à lupis, tum à leonibus, qui nusquam non circumeunt, quærentes ut aliquas deuorent. Habent, inquam, regimen pastorale, Verum non ethnicum, nam & qui apud gentes erant legiptimi Principes, nec regimen uerterant in tyrannidem, sed neruis omnibus, populorum intendebant commodo, & profectui, Pastoris ornabantur œncomijs, sed Christianum. Et propter hoc, non iuxta instituta ethnicorum pastorum, sed iuxta instituta unici, ac uerissimi Pastoris christi.

Ergò regimen episcopi, Præter id, quod proficisci non debet, ex ambitione gradus, sed ex uocatione Dei, & iuxtà uerbum Apostoli, nemo sumit sibi honorem, sed uocatus à Deo, tanquam Aaron, non ex amore sui, sed ex dilectione christi, iuxta illius uerbum, inculcatum, ut patuit, principi episcoporum Petro (diligis me, diligis me plus his?) non ex cupiditate lucri, ut etiam diximus, sed ex propensione animi, iuxta admonitionem Petri (non turpis lucri gratia, sed ex animo pascentes gregem) non ad dominandum populis, sed ad seruiendum eis, iuxta

uerbum apostolorum principis (non uelut dominantes in cleros) imò & iuxtà uerbum christi Iesu (Principes gentium dominantur eis, uos autem non sic, sed qui maior est uestrum, erit uester seruus,) Præter hæc, inquam, Non prestatur solummodò uerbis, non solis constitutionibus & statutis, sed, & maximè (ut tactum est) integritate morum, & innocentia uitæ. Propter quod & Petrus de episcopis dicit, ut sint ueluti forma grægis, ut ad illos attendentes oues, uiuendi normam excipiant. Et dominus, Bonus pastor ante oues uadit, plane non sola præcedens autoritate, sed (& potissimum) perfectione. Vndè & Apostolus Thimotheo Ephesiorum episcopo. Exemplum esto fidelibus, in uerbo, in conuersatione, in fide, in dilectione, in castitate.

Non præstatur, ouibus prospiciendo, solummodò in communi, sed & prospiciendo, singulis, in particulari. Propter quod, sat non est bono pastori, ut oues agnoscat ex facie, iuxta monita Sapientis (Diligenter attende uultum pecoris tui) quod pertinet ad agnitionem externam, & ex solo uisu acceptam, sed opus est, ut illas agnoscat ex nomine, ut possit iuxta christi uerbum, singulas nominatim uocare, Quod pertinet ad agnitionem intimam, & consuetudine partam. Siquidem aliquem nosse ex nomine hebræorum tropo, est illius notitiam habere domesticam, & familiarem, iuxtà illud domini ad Moisen, Noui te ex nomine. Imò est nosse amicè, & attendere speciali cura (Nouit dominus, qui sunt eius, non relinquit dominus, quos cognouit, quorum & nomina sunt apud eum, in libro uitæ.) Non sat est, ut uocet illas in communi, sed, ut præmisimus, necesse est, ut uocet singulas nominatim. Quod haud insolito tropo, est singulorum solicitudinem gerere, & cuicunque sigillatim prospicere. Est pro illorum commodo, nulli non accommodare se se, ut dicere possit cum Apóstolo, omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem saluos. Est demùm omni cura disquirere, ut uestigetur siqua errauit, sanetur si qua languit, ligetur siqua intumuit, custodiatur siquà sit pinguis & fortis, & id genus, sicut in Ezechiele propheta.

Denique Episcopi regimen, eòusque addictum est gregi, quòd sententia christi, pro ouibus animam, hoc est, uitam ut scriptura loquitur, exponere non recusat. Quod hûc in modû intelligo. Constat bifariam in scripturis uitam acceptam; Aliquã

dò

do pro esse uitali, quod consistit in connexione animæ ad corpus, de qua scriptum est; Quod uita hominis, in sanguine eius est; Aliquando pro operationibus uitę, de qua legitur in euangelio, Diliges Dominum Deum tuum, in omni uita tua. Et hæc quoq; non sunt obscura philosophis, ut cuique uidere licet, secundo libro de anima. Et quamuis bonus pastor, nullam recuset exponere, primam tamen, non exponit, nisi in casu, quando scilicet saluti gregis, aliter non potest consulere, sed secundam, & quouis momento, & omni pro uirili, semper expendit; Quippe qui, ecclesiæ est præpositus, ut non sibimet militet, sed ut illius profectum omnibus neruis procuret.

Nam (præter id, quòd non pręsidet, ut diximus, ad dominandum, sed per charitatem omnibus inseruiendum, & notum est q; seruus totum quod est, illius est, cui ad seruiendum addictus est) constat, quòd & eius regimen, regimen est uiri respectu propriæ coniugis. Quippe qui, sponsus est suæ ecclesiæ, & ob id, haud dubium, quòd non secus illam, non modo tenetur diligere, sed fouere, & custodire, ac proprium corpus, sicut Apostolus admonet. Imò quòd & illi non solum relicto patre, & matre, & multo magis alijs quibusuis commodis, & illecebris, debet continuo adhærere, sed perinde ac proprium eius caput, omnibus actibus eius, non modo superintendere, sed omnem uim, & robur, iugiter applicare. Nam capitis est, corpori & singulis membris, uidere, audire, odorare, gustare, & loqui, et semper assistere, recta ostendere, aduersa declinare, & in omnibus sua pro facultate, defendere, & custodire. Hactenus de regimine. Nunc breuibus, de administratione pabuli.

Et quanquam ex pręmissis, magna ex parte res sit perspicua, non grauabimur tamen, & pauca superinserere, ut saltem pręacceptus ordo seruetur. Primum igitur, nemini, puto, est obscurum, ad episcopum pertinere, egenas oues, etiam temporaliter pascere, iuxta illud tamen quod habet, ut uerbo utar Apostoli, & non iuxta id, quod non habet. Tametsi minime detrectarim, ad charitatis uiscera pertinere, siquando exemplo Pauli, qui ab opulentioribus exigebat gentibus, ut pauperibus subueniret Israelitis, aliquid a ditioribus petat, aut, si malint, ut ipsi sua saltem ex abundantia, aliquid fratribus & suis in Christo commembris, impartiri uelint, paterna admonitione sollicitet.

Pertinet inquam ad episcopum egenis succurrere, & secundũ

illud

illud quod habet, non modo pertinet ex charitate, sed pertinet ex ratione iustitiæ. Quippe qui, ex ui sui muneris pater est pauperum, quos oportet, iuxta uerbum Christi, suis in ecclesijs semper habere. Nec patri congruit thesaurizare, nisi pro filijs, ut habeat, quod necessitatem tribuat patienti, sicut Apostolus dicit. Vnde & bona ecclesiæ, detractis quæ ad uitā eius pertinent, quādoquidem nemo militat stipendio proprio, & qui altari seruit, debet dealtari etiam uiuere, imo & quæ pertinent ad decentiā gradus, in qua re tamen grandis est sermo, sed locum commodiorē requirens, detractis & iuxta sanctiones antiquas, quæ necessaria sunt pro reparatione ecclesiæ, nisi forte illa non egeat, aut illi, ut non raro accidit, prouentus sint aliunde ascripti, uidentur in pauperes exponenda, cū non aliam ob rationem, illis data sint, quàm ut habeant, iuxta uerbum christi, qui in ea resident, unde possint pauperibus benefacere, quemadmodum & factum est, tempore apostolorum.

Verum etsi tenentur episcopi, temporale pabulum, ut possunt egentibus ministrare, tenentur quoque & non minus, imo & longe magis, oues Dei uerbo reficere. Propter quod, ut supra dicebamus ex Paulo, episcopum oportet esse doctorem, & frequēter docere; Et non solum in doctrina sana, sed & tam solida, ut non modo possit rationem reddere, omni poscenti, ut Petrus episcopum debitorem facit, sed & ualide contradictores arguere, sicut Paulus ad Timotheum docet. Et quoniam docturus est omnes, & paruos, & magnos, & agnos, & oues, quoniam pabulum omnibus debet, palam quòd opus est, ut sciat imbecillioribus dare lac potum, & fortioribus administrare solidum cibum, imo & sapientiam loqui inter perfectos.

Et quanquam pabulum temporale, episcopus ministrare possit per alium, presertim si eo negotio, retraheretur ab administratione pabuli spiritualis, aut ab aliquo non minori bono. Alias nō dixissent Apostoli, Non est æquum nos derelinquere uerbū Dei, & ministrare mensis, Nec ecclesia statuisset œconomos, aut diaconos huic oneri deputasset, nec legeremus leuitam Laurētium, thesauros ecclesiæ rite pauperibus dispersisse. Pabulū tamen spirituale, debet ministrare per sese. Vnde & Petro non semel dictum est, pasce, sed bis; Et episcopis per Petrum, Pascite, quantum in uobis est, gregem Christi. Nec immerito, quoniam Pastorum est gregem pascere, ut Dominus per Ezechielem docet, &

oues

oues solum pastoris uocem agnoscunt, quemadmodum, & sequũtur, sicut seruator nos admonet, & iam non semel assumpsimus. Imo, ut ostendimus, longe maiorem uim habent uerba episcopi, quam cuius uolueris mercenarij, cuius scilicet, nõ sunt oues proprie. Quippe quæ ex locupletiori, imo & excellentiori dono procedunt.

Verum & si res ita se habet, accidit tamen, ut nonnunquam excusetur episcopus, si per ministrum inferioris ordinis, id muneris exequatur. Vnde & Aaron iunctus est Moisi, eo quod non erat eloquens, ut eius loco, uerba haberet ad populum: Et beatus Valerius, haud dissimili ratione, suffecerat leuitam Vicentinum, ut sui loco, non solum concionaretur plebi, sed ut & de fide respõderet pro illo, coram iudice. Imo, si non fallor, etiam apl'orum tempore, seruatum esse vr; Aliàs non addidisset Apl's, post uerba, (qui bene presunt presbyteri, duplici honorẽtur honore) maxime qui laborant in uerbo, & doctrina; Nec tolerasset illos, etiam euangelizare Christum, qui non fidei zelo, sed quæsita, etiam non iusta, occasione, illum euangelizabant; Imo nec fuissent a Deo inferiores uerbi ministri instituti, & dono prophetiæ, siue interpretationis dignati; Nec in ecclesijs permisisset, alios ab episcopis loqui, quod tamen non solum permittit, sed & ordinem loquẽtium statuit, ut possent singuli suo munere fungi. Crediderim tamen maxime expedire, ut cum episcopus concionatur per alium, semper cõcioni adesset, non tantum propter periculum, ne quis per philosophiam, uel inanẽ fallaciam, ouiculas deprædetur, aut per doctrinas erroneas, uel hæreticas, gregem uniuersum inficiat (Siquidem multi ueniunt prophetæ, ut dixit Dominus, in uestimentis ouium, qui intrinsecus sunt lupi rapaces) Sed etiam quia administratio uerbi, maioris efficit authoritatis, & profectus in grege, cum minister tunc quasi os reddatur episcopi, suaq; præsentia testetur eps approbare, quicquid cõcionator producit, quod meo iudicio, non solum, non erit mediocris satisfactionis, sed & vberioris frugis, & vtilitatis.

Necesse est Episcopum, in sua Ecclesia residere.

Quibus omnibus plene consideratis, haud difficile est (si non fallor) euincere q̃ debitum sit episcopis in suis residere ecclesijs. Si.n. sunt instituti ad opus, nec quidem imperij, sed ministerij, obscurum

obscurum nō est, quòd instituti sunt ut ipsi suo muneri seruiāt. Et (præter id, quòd repugnat rationi ministri, habere ministrū; quandoquidem Seruatore teste, ministri est ministrare, & non recumbere, præcintum esse ad opus, & non substituere operariū & præsertim, eo in opere, ad quod est sælectus, imò, & mercede conductus) constat episcopi ministerium, tanti fore momēti, tantam exigere curam, solicitudinem, superintendentiam, ut uere putauerim neminem suæ saluti recte consulere, nisi in eo omnes uires expenderit. Adde, Quam gratum sit Christo, & quàm debitum illius dilectioni, quàm impium illum non æmulari, qui se episcopis in exemplum dedit.

Sed, ut paucis rem absoluam, palam siquis Episcopi munus excusserit, quod onus est personale, & in multis præsentiam corporalem requirens. Et quidem si spectetur ea ex parte, qua tenetur oues sibi creditas pascere (præter id, quòd pascere, opus est pastoris, ut Dominus dixit) certum est, quòd pabulum uerbi, de quo sermo, ita habet ab episcopo proficisci, ut parū ouibus prosit, nisi proficiscatur ab eo. Quippè quæ ut non semel diximus, uocem non audiunt mercennarij, cuius scilicet (interpres est Christus) oues non sunt propriæ. Quod si quando excusetur non secus ac Moses, a concione publica, non excusatur tamen a concione priuata, Non a priuatis consilijs, admonitionibus, & id genus, exercitijs, reficiendis animis necessarijs. Si uero ex ea, qua oues astringitur regere, haud dubium, quòd id sine sui præsentia præstari non potest. Imò necesse est, ut ab eo dumtaxat progrediatur, Alias quo pacto ante oues ibit? Quo pacto singulas uocitabit? & cuicunque quod opus illi est ad salutem prospiciet? Quomodo se habebit ad illam ut sponsus, si non dimiserit patrem, & matrem, & adherebit ecclesiæ suæ, ut illius perfruatur amplexibus, & reddat illi proprium debitum? Quomodo ut caput, si non præsens sit corpori, illi uidens, audiens, loquens, & id genus officiorū exhibens, quæ caput, quouis momento, præstat reliquo corpori? Quo modo pro ouibus uitam non detrectabit exponere, qui non nisi suo commodo, uitā uiuit? quique tàm longe abest, ut nec uideat, nec audiat lupos, qui tamen, & passim, & semper ouibus sunt infesti, & earum sanguinem ardentissime sitiunt? Et licet adsint mercennarij, fugiunt tamen luporum, aspectum, quia (ut dicit dominus) ad illos non pertinent oues.

Mitto, quæ spectant ad consecrationes ecclesiæ, per sacramē ta Ordinis, & Confirmationis, quæ sine dubio, inter præcipua opera sunt episcopi, in quibus, ut patuit, non modo sunt Dei, & Christi ministri, sed & cooperarij, quibus sine controuersia, alij ab episcopis non funguntur, & communi iure, non nisi ab episcopis proprijs, suis in ecclesijs exhibentur, Quandoquidem nulla ecclesia, plures habet episcopos quemadmodum, nec plu res patitur sponsos. Quare si quilibet, suæ uacaret ecclesię, ut communis lex habet, nullibi præstarentur nisi ab episcopo pro prio. Sed esto fiant a suffraganeis, certum est, quòd non fiunt ut a suis pastoribus, sed sicut a mercennarijs. Quod quanta di gnum sit animaduersione, facile constat, cum id aliud non sit quam nolle suo munere fungi, imo, & dedignari Deo, & Christo cooperatorem esse. Sed quid multis? Compertissimū mihi est, suum onus agnoscere, nec quanto in discrimine, quouis momento, salus uersetur animarum, minus animaduertere, qui earum curæ, cui tamen, & addixerunt sese, non studuerint, omni tum uigilantia, tum solicitudine, imò, & assidua superintendentia, quibusuis post habitis, insistere, ac semper attendere.

Episcopus, regulariter residere debet assiduè.

Sed dices. Esto necesse sit episcopo, in sua residere ecclesia: Est ne opus, ut in ea persistat assidue? Respondeo. Regulariter, quidem, residentia esse debet assidua, sed in aliquibus casibus admittitur interpolata. Quod hunc in modum intelligo. Primùm assidua residentia, minimas non excludit distantias, aut momentaneas, ut sic dixerim, interpolationes; quandoquidē notum est, & in humanis moralibusque negociis, quòd parum pro nihilo reputatur, & quòd de minimis non curat Prætor. Siquidem residentia reputatur continua, etiam si quando, ad breuissimum tempus, Episcopum contingat abesse, aut loco suæ diocesis, esse adeò proximum, ut non minus gregi ualeat superintendere (nec enim Deus, id ea districtione requirit, ut nunquam liceat, uel subleuandi animi gratia, parumper a laboribus requiescere, nec populo prodest, nimium morosus Princeps) Sed excludit distātias (ut ita dixerim) lōgas, & interpolatio

nes

nes prolixas: Quod hoc pacto difficile non est cōuincere. Certū quidé, est, totū pastoris negociū, salutē esse animarum; Quod quā ti sit momenti, nemo est qui ignoret. Quia ergo dum hic agimus, nunquam expositi non sumus periculo, imo & in multis, & magnis, iugiter uersamur periculis, quin & in hoc mari magno, & spacioso, frequētibus agitamur procellis. Et pręter illecebras carnis, & fallacias huius mundi; nunquam non uallamur multitudine hostium, nūquam non petimur eorum machinis; & rarò est, quòd aliquibus non circumueniamur insidijs; Ideo factum est, ut assidua egeamus custodia, imo & uigilantissima cura.

Et licet electi, propter quos, episcopi sunt potissimum instituti, & eam ob rationem, ad pascendum, tum oues, tum agnos (qui in scripturis indubie electos exprimunt) peculiariter deputati, tādem perire non possint, quoniā, ut dominus dixit, nemo eos potest rapere, de manu sui Patris: Licet & pastor Christus, illis semper assistat, & perinde ac murus, & antemurale, ut aliquando promisit, secure defendat, imo & ut pupilla custodiat; Nihilominus sicut statuit in ordine vniuersi, vt creaturæ magis insignes, & in sublimioribus gradu, & loco repositæ, sua pro uirili prospicerēt his, quę natura sunt minus insignes, ad inferiorem gradum, ordinemq; spectantes: Et tamen certum est, quòd diuina uirtus, nullā quantumuis minimam, deserit (alias reduceretur in nihilum) Certum quòd ordinem istum nōn statuit, quia sit uiribus imbecillis, sed quia sic placuit suæ liberalitati; Ita & sua in ecclesia, magna cum ratione, obseruari constituit, & decreuit.

Quam ob rem non obstat diuina protectio, aut tam ualida Christi custodia, quin maxime sit uigilandum episcopis, aut omni pro uirili indefesse superintendendū, sed vrget potius, & stimulos addit, ut considerata incredibili dignatione Dei, qui illos secum, non quidem in regendis rebus inferioribus, aut minus insignibus creaturis, sed in seruando unicè sibi dilecto peculio, animabusq; tanto incompendio comparatis, ad salutem promouēdis, fecit esse consortes. Et licet tam enixè uoluerit esse cōmendatas, & tanta cura ac solicitudine custoditas, quantam exigit ardor, tum suus erga illas, tum noster erga sese (qui plane exigit, tū eximiam diligentiam, tum heroicam solicitudinem) nemini tamen dubium, quòd pastores ex animo, quātum in se fuerit, suam functionem pręstantes, deus semper oportuno, & ob id, heroico & eximio, fauore pręueniat, manum apponat, ac successum in

Ponderandum tamen eſt ſano iudicio, quid magis conducat, in eccleſia perſiſtere, an ſperatum prouentum, abſentia procurare,& conſtat quòd conducibilius eligendum eſt. Quod ſi neſciat in partium alteram per ſeipſum inflectere, puto non deerunt, quos conſulat. Vel ſummo paſtori ſignificet,& illius conſilio,ſe committat.

TERTIVS eſt,Perſequutio perſonalis.Nam & ad tempus ex doctrina Pauli, cedendum eſt iræ. Quod tamen intelligo, cum paſtoris diſceſſio, non pręiudicat animarum ſibi creditarum ſaluti,exemplo Athanaſij, & aliorum Patrum. Aliàs ſi oues relinqueret lupis,aut euerſoribus fidei, & chriſtianę pietatis, non licet diſcedere, ſed pótius, ut bonus paſtor, debet pro ouibus ſe morti obijcere.

QVARTVS eſt,Adeptio valetudinis.Cum enim paſtor infirmus,quæ ſui ſunt oneris,non facile exequatur, incommodo non erit eccleſię,ſi ad tempus illius pręſentia deſtituitur;vt validior factus,commodius illi miniſtret. Quod & ſine præiudicio intelligit animarum,ſicut & in præcedenti caſu.

QVINTVS eſt,Voluntas ſummi Pontificis. Quod non intelligo de qualibet voluntate, quoniam, non de voluntate tollerante, non de permittente, non de emendicata præcibus uel fauore; Sed intelligo de illius uoluntate ſimpliciter, & abſolutè, qua ſcilicet vult,quia ſic, re uera expedire cognoſcit. Nam cum indubie ad illum potiſsimũ pertinet,cuiuis particulari eccleſiæ, miniſtros præſcribere. Et certum eſt, quòd ſicut illius libertatis extitit,cuicunque diœceſum,certos præfigere terminos,quos tamen poteſt iuſta de ratione,tum retrahere,tum extendere, ita & eius extitit optionis, vt hæc particularis fidelium multitudo, proximè regeretur,ac paſceretur epiſcopo, & illa proxime, & regeret, & paſceretur ordinis inferioris miniſtro. Quod & nihilominus poſſet,& iuſta ratione mutare.

Et quamuis eccleſia,in cathedram epiſcopalem euecta,eo dignitatis,communi lege,priuanda non ſit, ſicut tamen accidit, ut nonnunquam iuſte priuetur,& non ſolum ad tempus(ut cum ob demerita,fuerit ſuſpendẽdus epiſcopus)ſed & abſolutè (ut cum ob ſcelus populi, priuanda eſt cathedra epiſcopali) quibus caſibus,animarum cura,ſine controuerſia,relinquitur inferiori miniſtro;ita & accidere poteſt, ut non in alterius eorum pœnam,ſed ob piam cauſam, uel iuſtam rationem, uelit ſummus Pontifex,

ad

ad tempus episcoporum aliquem,certo negotio deseruire,& per hoc ad tempus suam ecclesiam,corporaliter destituere, & sic eo pro tempore,ab inferiori ministro,proximè regi, ac proximè pasci. Quo quidem casu,meo iudicio, non solum episcopus à residentia excusatur,sed si negotium illud ecclesiæ uniuersali conducit, à propria functione,penitus non dimouetur,quandoquidem & eo pacto, procuranda est salus particularis membri, ut cum opus fuerit,etiam pro salute totius corporis,possit exponi. Vndè & Apostolus, Titum quem in episcopum præfecerat Cretæ, non solùm aliquando accersiuit ad se,sed & misit ad Dalmatas, Et Thimotheum,qui Episcopus erat Ephesi,non rarò secum detinuit, & ad Philippenses mittere destinauit, ut & certò sciret, quo pacto res agerentur cum eis.

Et licet forsan non deessent,qui eo in negocio,summe possent inseruire pontifici, dubium tamen non est, quantum conferat, non modò rei dignitati,sed & promotioni,cum agitur per uirum non solum prudentem,fidelem,& probum, sed gradu & honore insignem. Et præsertim cum res,non tantum est grauis & pia,sed non mediocris momenti, sed ecclesię conducens uniuersali, & non rarò cum magnis tractanda Principibus, sicut contingit legatis, nūcijs,& oratoribus. Nec puto defuissent Apostolo, quos mitteret in Dalmatiam,aut ad uisendum qui crediderunt Philippis,sed sicut Thimotheum elegit,quia non habebat magis unanimen, ita elegit & Titum, quia fortè non habuit magis fidelem. Quod dico de legatis & nuncijs, non ea de ratione commemoro, ꝙ in his tantum consistam,quandoquidem meum non est leges præscribere Pontificis uoluntati,sed quia hęc ab omnibus (si nō fallor) debent esse comperta. Siquidem negocij genus & qualitas,Pontificis sunt relinquenda prudentiæ, in quo & eximia, & heroica necessaria est. Imò cum regimen summi Pontificis, longè sit præclarius,longeq; excellentius quouis humano regimine, illi satis non est,quæuis prudentia hominis,etiam si heroica sit,sed illi opus est prudentia spiritus,(quę & uiro,si Salomoni creditur, sapientia est) & ea quidem,non mediocris,sed summa.

si enim,ut nemini dubitare fas est,penes illum semper est assistentia spiritus sancti,& cum suo munere fungitur, non modo in ea re,illum nō deserit,sed & locupletissimè dirigit,haud dubium, quòd aderit,& prudentia & sapientia spiritus, quæ & clarismata eius sunt. Et si de ratione prudentiæ est,consiliari,decernere,pro

uidere,

uidere, palàm quòd de ratione prudentiæ spiritus est, ea facere consilio, iudicio & prouidentia spiritus. Ergò nulli dubium, quòd cum consulit Deum, cum iudicat posthabitis priuatis affectibus, & prouidet saluti totius ecclesiæ, quòd omnia prudentissimè ac sapientissimè facit. Et quoniam si nefas est, de proximo malè sentire, & deterius est non rectè de superiori cogitare, plusquam nefarium erit, quod summo uidetur pastori, non boni consulere, imò non summa cum ueneratione suscipere. Quare meo iudicio, tutissimè nos illius uoluntati committimus, imò & committi debemus, illi semper obedire, & omnia quæ iusserit, inquantùm possumus, quam rectissimè interpretari.

At si uoluntas eius sit, ut non modò Episcopus, à sua absit ecclesia, tempore pertractandi negocij, sed & usquequò Pontifex egerit in humanis, quippè qui illum uult sibi frequenter assistere, non rarò consulere, & à secretis habere, quid ritè Episcopus faciet? Rursum. Si illum euheat in Cardinalem, & propterea non solum quòad Papa uixerit, sed & quòad superstes ipse fuerit, nequit in ecclesia residere, quid facere habet?

In priori casu, Rectè quidem faceret, siquando exoraret, ut posset ad sponsam redire. Quod si præce non obtinet, suggerat & suadeat, ut sui loco præficiatur alius, qui ut sponsus illi ecclesiæ ualeat adhærere. Quod si assequi nequit, securus obtemperare potest, imò & (mea sentētia) obtemperare debet. Nam (præter id, quod onus, eo casu, in summum reijceretur Pontificem) ex præmissis sufficienter habetur, quòd summi Pastoris uoluntate, potest particularis ecclesia, pastori ordinis inferioris committi, & præsertim ad tempus, & iusta de ratione. Et si iusta fuit ratio (sicut indubiè iusta fuit) ut Romam Paulus Thimotheum accerseret, & in sui obsequium (ut qui illi non secus ac filius patri semper obsequutus fuerat) uel consortium, nam missis, in Dalmatiam Tito, & in Galatiam Crescentio, solus cū Luca degebat, & usq; ad obitum, qui tamen proximè instabat, pariter retineret, Cur & ratio nō poterit esse iusta, siquando summo uideretur Pontifici; quempiam apud se episcoporum habere, ac illo etiam usque ad diem ultimum, qui Pontificibus, non longe, communi cursu, protenditur, in profectum totius ecclesiæ, sibi iugiter deseruire?

Verùm ut res sit magis dilucida, attendendum est quòd cum summo Pontifici, non modò commissi sint agni, sed oues, & ob id non solum minores, ut dictum est, sed & maiores, & per hoc Præsules,

ſules,qui minores non ſecus ac oues agnos,chriſto pariunt,lacte paſcunt,& ad pietatem inſtituunt,commiſſi ſunt,(imò & hi in ſigniter commiſſi ſunt, quippe qui non ſolum commiſſi ſunt,ut paſcantur,ſed ut & regantur ab eo,ut perſpicue Dominus dixit)plane quòd non erit obſcurũ(uel ex hac inſigni commiſſione)quod rem attinet,facile animaduertere.Siquidem cum ſummo Pontifici dictum eſt,Rege oues,indubie peculiaris illi Epiſcoporum demandata eſt cura,nec quidem tantum , ut eorum proſpiciatur perſonis(quoniam id ſatis factum eſt,cum dictum eſt , Paſce , & notum eſt,quòd (præter id quòd oues egent ſolido cibo) non modò accuratius, ſed & uberius , illis prouidendum eſt , unde & qui bene præſunt,duplici dignantur honore , uti Apoſtolus ſcribit) Sed maxime,ut eorum proſpiciatur officio,& ob id, ut illius peculari moderatione , grex illis creditus dirigatur ab eis. Propter quod, & ſummi Pontificis ſanctiones aſtringunt epiſcopos ut iuxtà illas,ſuo inſeruiant muneri , Et certum eſt , in Ierarchia, eccleſiæ,non modo inferiores gradus à ſuperioribus decorari, ſed dirigi,& præcellentiores à ſupræmo inſigniter regi,ac perfici. Vnde & prouide factum eſt,ut certo tempore,eorum quilibet limina apoſtolorum adeat,ac ſummo ſe Pontifici repręſentet.Nec quidem tantum(meo iudicio)ut illum, ſicut & par eſt , ſuperiorem agnoſcat,ſed ut & (exemplo Pauli qui Ieroſolimam profectus eſt uidere Petrum)cum illo,ſua de eccleſia conferat,illius uoluntatem requirat,& iuxta eius pręſcriptum exequutioni tradat.

Ergò indubie cura præſulis particularis, Dei ordinatione , à cura dependet ſupremi pontificis , & ob id & quæ illius alligata ſunt oneri non ſolum tutè,ſed & legiptimè,illius habent diſpenſationi ſubiici, & pro illius iudicio , ac moderatione exequutioni mandari, Ergò & iuxtà ſummi Pontificis uoluntatem,dubitãdum non eſt,multis in caſibus,poſſe contingere, ut epiſcopus ſine ſui muneris præiudicio præſtet,quod ſuæ tenetur eccleſiæ,per uicarium,uel miniſtrum , ut ſæpe diximus ordine inferiorem , & per hoc, ut abſq; diuini præcepti uiolatione (ut quod non quouis caſu epiſcopum ligat) nonnunquam & ad tempus,à corporali reſidentia ualeat ſuperſedere.Nec propterea , epiſcopum penes ſe retinente Pontifice,iniuria pati,illius uideretur eccleſia,quandoquidem (præter id quòd ſponſo non deſtitueretur abſolutè , ſed ſolum deſtitueretur ad tempus) conſtat quòd epiſcopus apud Pontificem degens,illiq; in re non leuis momenti, & in commodum

dum totius ecclesiæ seruiens, non modo ei fit membrum proximũ, sed cõiunctũ, & ob id, ad personã eius pe culiariter pertinẽs; Quod tantum abest, ut iniuriã illius facere possit ecclię, q facit non contẽnendum fauorem. Nã hunc in mo dũ deuinctus pontifici, nequit illius splendore, insigniter non perfundi; & per hoc nõ nihil ulterioris lucis propriæ ecclĩæ non afferre, Præter id, q si uelit, poterit ualidius supintendere, & q̃ illi expedire possunt efficacius procurare. Quare, nec suis prouentibus, ẽt si de mensa pontificis uiueret, foret quouis iure priuãdus, Sed detractis, quæ suis, illa in ecclĩa essent suppeditanda ministris, & quæ cõtingeret deputari reparationi materialis tẽpli, & demũ, quæ exponenda forent in eleemosinas pauperũ, quæ fortè non sunt minima pars p̃sertim si redditus sint ex Decimis (ut quæ in noua lege non sunt p̃ceptæ solũ ut sustentent ministri, queadmodum in lege Moisi sed ut & reficiant pauperes, sicut & Doctores aĩaduertunt) non dubito qđ reliquũ fuerit, Ep̃m posse, pcipere, & in licitos usus exponere, & p̃sertim cum sua culpa non absit, & non leuiter ut dictũ ẽ, sicut & p̃t suæ ecclĩæ, de opportunis, nõ obmiserit puider.

In Posteriori casu, accuratius obseruandum q cum ep̃s efficitur Cardinalis, communi lege, non remanet ecclesiæ illius episcopus, sed commendatarius, propter quod, nec amplius alligatur illi uinculo episcopali, aut spiritualis matrimonij, sed administratoris. Quare non ex inductis superius fundamentis, sed ex natura & ui, istius alterius uinculi, si non fallor, resoluenda qõ est. Nec de administratoribus in præsenti loquemur, qui sunt ueluti depositarij, quemadmodum temporibus factum est retroactis, quando ecclesiæ commendabantur ad tempus, nec de fructibus beneficij commendati licitum erat, cui commendabantur disponere, Sed de administratoribus loquemur, ut dicunt beneficiatis, sicut accidit temporibus nostris. quibus, & commendantur perpetuò, & commendatario licitum est fructus percipere, & in usus pprios distribuere. Siquidem in illis difficile non est agnoscere, q astricti non erant assidue residere, & forte satis erat superintendere, & per sapientem œconomum commendatæ ecclesiæ proximè deseruire, Quandoquidem ecclesia tũc temporis commendata, non erat ecclĩæ, ut uocant, titulari repugnãs, & ambas, & forsitã plures, absq; alia dispensatiõe, retinere aliqs poterat, Ergo cum nõ posset simul pluribus in locis cõsistere, haud dubium, q residendum fuerat in Titulari, & sat erat, per proui-

dum ministrum,quæ commendata fuerat prouidere. At in istis arduum fortasse uidetur,rem absoluere, uel ad conscientiæ usq; satisfactionem definire. Dicā ergo,quod mea pro tenuitate succurrit, non solū sine pręiudicio ueritatis,sed & sub censura, cuiusuis melioris iudicij.

Considerandum est itaq; ꝙ cum Commendæ, de quibus est sermo, institutæ non sint iure diuino,sed ex plenitudine eccl'iasticæ potestatis.indubium esse debet,earū uinculum nō aliunde, q̃ ex eodem fonte,potissimū uim, & robur accipe,& per hoc,maxima ex parte Pontificis libertati subesse. Siquidem,cū ipsius autoritate factū sit,ut non solū ecclesiæ commēdent, sed & cōmendari legitime possint,Liquet ꝙ non modo ipsa commēdatio,sed & ipsius commendationis uis,in non paucis,ex illius uolūtate depēdent,in quibus,& eatenus stringit,quatenus Pontifex iudicauerit. Et licet hactenus iudicatū sit, commendas perpetuas, habendas loco beneficij titularis,& per hoc,& commendatarū ad oīa perinde ac beneficiatus,teneri,nō tamē iudicatū est, ꝙ teneať vno,& modo cū eo,cum ille in multis astrictus sit, iure diuino, in quibus,hic iure astrictus est solius eccl'ię. Et ut de residentia loquar,Plane quidem,non dubito reijciendā esse, in Pontificis uoluntatem,de qua pro arbitrio, pōt(mea opinione)disponere,& Cōmendatarius,iuxta id, quod disposuerit, tuta pōt conscientia obedire. Quare,sicui diceret ut sex mēsibus,exēpli grā,resideret non ultra sex mēses(ex ui cōmendationis) ille residere tenetur, Sicui diceret ut resideret duobus,& illis eadem rōne,residere sufficeret, Ergo & sicui diceret,satisfore,si per Vicariū probū, uel fidelem,& prudentem ministrum,eo loci persisteret,ac proximè superintenderet,dubium non esset(si non fallor) ꝙ satisfaceret.

Horum aūt fundamentū est,quia licet Cōmendatarius,eccl'ię cōmendatæ teneať prospicere,maximè, cū curā exigit aīarū, & potissimum si in dignitatem sit epālem assumpta (aliàs eccl'ia nō foret cōmēdata, sed potius expilationi,aut dilapidationi exposita)nec mō teneať prospicere,sed nō secus ac proprius illius minister, non segniter superintendere (Siquidem exigit ius naturæ, cum sit de rōne iustitiæ,ut qui bonis potitur ecclesiæ, & p̄sertim q̄ sunt assignata ministris,seruire teneatur eccl'iæ, Nec mō exigit ius naturæ,sed & ius(si non fallor)ordinationis Dei. Cū.n.sit cōstitutū ab eo,ut qui seruit altari,uiuat ex altari,hoc est (ut Apl's interpretari uidetur) ut certum illi debeať stipendium, nō secus

ac

ac illi, qui seruit militiæ, quo plane, ut ministrū decet, uiuere possit, palàm quòd qui illi non seruit, seruitutis stipendium, non legiptimè sumit, & ob id, haud dubium, quòd contrà Dei ordinationem facit) Licet, inquam, Commendatarius commendatæ ecclesiæ teneatur prospicere, non tamen in illa, tenetur simpliciter residere, tametsi teneri potest in peculiari casu, in quo & fortè teneretur ad tempus, ut si aliàs funditus euerteretur fides, uel indubiè præcipitarentur animæ, Sed in casu modo nó loquimur, absolutè, & ut dicunt, communi lege.

Non tenetur inquam residere simpliciter, quippè quod nec exigit ius naturæ, nec (si non fallor) ordinatio Dei. Non quidem ius naturæ, quoniam illi sat est, si eòusque creditæ prouideatur ecclesiæ ut ritè quidem, tum seruari, tum promoueri possit. Et si ad episcopum Cardinalem factum sermonem restringimus, fortè quòd non minus legi sat fieret naturali, si in profectum ecclesiæ uniuersalis, resideret Romę, cum suggerat non modo parti pręferendum totum, sed & cum opus est, partem exponendam pro eo. Verum quia non semper fit, ut Cardinalis adeò oportunus sit saluti totius ecclesiæ, ut eam ob rationem, possit sibi peculiariter creditæ, penitus obliuisci, ideò opus modò non est illò confungere, sed sufficit Cardinalem per superintēdentiam ac sollicitam prouisionem, naturæ legibus satisfacere, cum nec aliud communi cursu, ut iam dictum est, uideantur requirere. Non exigit ius diuinum, præsertim à quouis ministro, tametsi exigat à Pastore, ac sponso, sicut ex præcedentibus manifestum est. Ergò cum episcopus Cardinalis factus, suæ ecclesiæ, amplius non sit pastor, uel sponsus, sed administrator tantum & Commendatarius, de quo & diuinum ius, nihil in particulari constituit, sed solum in iure ministris commune compręhendit, haud dubium quòd diuina lege, ad residendum simpliciter, non obligatur. Quarè cum neutro ex iure, ad residendum simpliciter, Commendatarius sit astrictus, palam quòd tutè in summi Pontificis uoluntatem reijcitur, quomodo residere debeat. Vndè & (meo iudicio) non aliam ob rationem factum est, ut episcopales ecclesiæ, in titulum non retineantur à Cardinalibus, sed in commendatiōe depositę sint apud eos, ut non perseuerantes pastores, uel sponsi, non subsint oneri residentię, sed dispositioni potestatis Papæ, & sic officio cardinalatus, liberè fungi, quod est, summo Pastori frequenter assistere, & in grauioribus ecclesiæ uniuersalis negocijs, perindè ac Consi-

liarij, imò & præcipua eius membra ſemper adeſſe poſſint.

An autem hoc pacto, eccleſias, & maximè ſi curatę ſint, tradi commendę, illaſq; ob id paſtoribus, proprijſq; ſponſis deſtitui, conducat eccleſiæ Dei, præſentis nō eſt inſtituti, ſed ad opus pertinet reformationis, Quemadmodū nec oneris eſt iſtius tractatus, qua ratione, eodem prorſus ſtipendio potiri ualeat Commendatarius, quo ritè potitur ſponſus & paſtor, qui ſuę adhæreſcit eccleſiæ. Cuperem tamen, ſicut & cupiunt multi, ut aliter prouideretur Cardinalibus, quod & forſan non eſſet dificile. Sed hęc Prouidentiæ & Pietati relinquenda ſunt ſummi Pontificis, cui peculiariter oues chriſti ſunt creditæ, & ſumma cum plenitudine, claues cæleſtis regni commiſſæ.

Verum illud præterire non debeo. Quid nam de Cardinalibus ſentiendum ſit, qui ſuarum ſunt eccleſiarum epiſcopi, paſtores & ſponſi, ut Oſtienſis, Portuenſis, & ſimiles qui eccleſias habent in titulum, ac illis pręſident, ut ordinarij. Vt ergò & hoc breuibus explicetur, maximè ponderanda ſunt duo. Alterum eſt, ꝙ illorum eccleſiæ non longè abſunt à roma, imò & cenſentur ſuburbia, & ueluti eius uici, Propter quod, (ſi quæ parùm diſtant, ut dicunt, non cenſentur diſtare) palam quòd ſi Romæ reſederint, in ſuis cenſentur reſidere eccleſijs, Et præſertim, ſi quæ illis accidunt ſoliciti ſint agnoſcere, ac oportunè proſpicere, imò & illas aliquando uiſitare, & cum grauioribus non urgentur negocijs, uel ad breue tempus conſiſtere. Reliquum eſt, quod cum ædem eccleſię, non ſint tantæ pręſtantiæ, imò nec tantæ frequentiæ, & hac potiſſimum tempeſtate, in qua ſunt ex magna parte deſtructæ, ut ſuis meritis, nactæ ſint cathedram epiſcopalem, ſed ſatis ſuperq; illis proſpectum eſſe uideretur, ſi inferioribus forent alligatæ paſtoribus, haud dubium, quòd iſtud dignitatis, non aliundè ſunt aſſequutę, quam in gratiam Vrbis, & commodum Romani pontificis, ut eo pacto & illi non deſint proximi ſuffraganei, quando nec deſunt longè inferioribus patriarchis, imò nec quibus uolueris archiepiſcopis. Qua de re & factum eſt, ut & fulgeant ſplendore Cardinalatus, ſicut & præſtantiam decet Romanę eccleſiæ.

Ergo ſi licet multis ex epiſcopis qui longè abſunt ab Vrbe, qui & ſuis eccleſijs in illarum frugem & gratiam potiſſimum aſſignati ſunt, cum commodo eſſe poſſunt eccleſiæ uniuerſali, ſine iniuria, nòn modò diuinæ legis, ſed eccleſiarum ſuarum, ab illis abeſſe & iuxtà Pontificis ſummi præſcriptum, etiam ad tempus

non

non modicum toti ecclesię superintendere, cur non licebit Episcopis, qui sunt Romæ tam proximi, quiq; illis ecclesijs sunt deputati non tantum pro illarum fruge, sed & maximè pro comodo summi Pontificis & utilitate uniuersalis ecclesię, sine præiudicio sui muneris, apud Pontificem maximum commorari & unà cum illo ecclesiæ totius mundi prospicere? Et licet quos diuina lex indubitanter astringit, non nisi certis eximantur casibus, licet & fas, omnibus nō sit, legem exponere, aut pro arbitrio diuinam uoluntatem excutere, Si tamen sacerdotis est legem custodire, si scientia prȩditus esse debet, ut illam ualeat interpretari, sicut Dominus docet, Quanto magis, hęc summo congruunt Sacerdoti, summoq; ecclesiæ uniuersalis Antistiti?

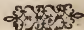
Ergò si pènes ethnicum Principem, potestas est munere (ut uocant) Epichiæ, moderari ethnicam legem, illamq́; certis in casibus aliquem non alligare, ipso iure decernere, Cur pènes summum non solum sacerdotem, sed & maximum christianorū Principem, munere maximi pontificatus, supræmeq; potestatis sibi cōcessæ à Deo, in quo & plusquam heroica residet Epichia, facultas non est Dei legem interpretari, ac quibusdam in casibus, liget uel non liget, iure optimo definire? Quare, his omnibus ponderatis, fortè dubium non est, quid & hoc postremo casu dicendum sit, facilè animaduertere. Hactenus de residentia præsulum, & per hoc (suo ordine) & Pastorū omnium inferiorum. Ad Dei gloriam, & episcopi animarum nostrarum Christi Iesu. Amen.

FINIS.

DOMINICI SOTO SEGOBIENSIS THEOLOGI, ORD. PRAED.

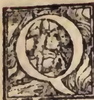
CAESAREAE MAIESTATIS A SACRIS CONFESSIONIBVS SALMANTINI PROFESSORIS.

DE RESIDENTIA QVAESTIONES, EX DECIMO LIBRO de Iustitia,& Iure extractæ.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum institutio episcopalis dignitatis sit de iure diuino.

QVAERITVR, vtrum episcopi sint iure diuino instituti? Apparet enim aliter res habere. Primum, quia præter Apostolos neminem legitur Christus instituisse episcopum; sed Apostoli ipsi sua autoritate illos instituebant, vt patet de Timotheo & Tito, quos Paulus constituit, ergo pariter episcopi non debent censeri iure diuino creati, sed a Papa iure positiuo, penes quem diximus summam iurisdictionem ecclesiæ esse. Secundo, id confirmatur facto ipso Christi, Petrum sibi substituentis. Ipsi enim singulariter iussit dicens, Pasce oues meas. Ac si dixisset: Tibi summam rei huius concredo, tu ipse pro tuo arbitratu de illa dispone, ergo episcoporum institutio non

Christi,

Christi,sed Petri est,eiusq; successoris. Vnde vox illa ipsius in prima eius cano.cap.5.Pascite,qui in vobis est,gregem,non diuina, sed humana, nempe Petri præceptio apparet. In contrarium est illud Pauli Actuum vigesimo; Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, regere ecclesiā Dei,quam acquisiuit sanguine suo.

CONSTITVTVM quidem supra reliquimus, dignitatem episcopalem ab Apostolorum seculo a sacerdotio propria dignitate & muneribus fuisse secretam. Desideratur autem quàm maxime ad rei præsentis elucidationem, nosse quo fuerit iure instituta. Nam cum papæ sit episcopos eligere, vr̄ eius institutio. Id quod ad persuadēdam ipsorum residentiam tanti refert scire, vt inde sint præcipua argumenta petenda. Et qui cauillari eludereque rationes pertendunt,quibus saluberrimum illud ac diuinum residentiæ ius fulcitur, non alio se protegunt æneo clypeo, quàm quòd aiunt non a Deo immediatè,sed a pontifice episcopos fieri. Sic enim quidam coarmauit sese in defensionem, vt ipse arbitratus est,episcoporum,videlicet vt eos à iure diuino residendi liberaret, vt paulò inferius, fusius luculentiusq; patebit. Quem admodum enim inquit episcopus iure diuino residere teneatur, cum nullus a Deo immediatè fiat episcopus,sed a Pōtifice? Ipsius enim est diuidere diœceses & particularia ouilia,& imponere curam.Multaq; alia id genus subdit, quæ illic amplius differemus.

Hic ergo more nostro duę sunt conclusiones asserendæ, & irroborandæ, vtpote quæ basis futuræ sunt ac fundamentum illius disputationis. Duobus enim modis comminisci quis potest episcopatus particulares,nempe summo inferiores,non esse de iure diuino. Vno, quòd dignitas ipsa non fuerit a Deo ipso instituta, veluti sunt sacramenta,sed a papa,vt est quadragesimalis abstinētia,particulariumq; obseruatio festorum, & annualis confessio. Altero vero,quòd eorum electio,quæ per pontificem fit, non sit diuina,hoc est de iure diuino,quorum vtrūq; est aperte falsum.

Sit ergo prior conclusio: Episcopalis ordo, hoc est gradus,& dignitas,institutio prorsus diuina est,quam Christus ore suo proprio fecit; hæc iam satis in superioribus est demōstrata. Christus enim ipse Apostolos elegit, cui muneri annexa est episcopalis dignitas,puta,Christianum gregem pascendi. Illam autem dignitatem, præter spiritum propheticum quo illos imbuit, non in tempus instituit,sed vt perpetuo in Ecclesia perduraret, ergo episco

palis

palis dignitas,& gradus qualis nunc in ecclesia perseuerat, ipsissima est Christi institutio. Posterior quidem præmissa nemini in dubium venire potest; quandoquidem Christus ecclesiam fundauit perpetuo duraturam, perpetuoq; pastu gubernationisq; adminiculo indigentem, cui adeo in singulis prouincijs fides morũque norma perpetuo esset elucidanda. Non ergo in tempus, sed in perpetuum hanc instituit dignitatem. Huc secundo accedit testimonium Paulinum ad Ephesios 4. Et ipse dedit quosdam Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem Pastores, & Doctores, ad cõsummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei. Pastorum autem nomine episcopi potissimum, vt dictum est, censentur, ergo illi necessarij sunt in ædificationem corporis Christi, atque adeo a Christo instituti sunt, vt quantum Ecclesia, tantum essent duraturi. Tertio. Sacerdotium Euangelicum præstantius est Mosaico, plusq; adeo necessarium, illud autem in pontificem, & sacerdotes diuisum pro toto legis tempore diuinitus institutum est, ergo & nostrum sacerdotium, in quo episcopi sacerdotibus preferuntur, a Christo est vsque ad finem mundi institutum.

Id quod Paulus ad Hebræos contestatur, dicens: Translato sacerdotio, necesse est vt & legis translatio fiat. Nisi quòd cum sub illa lege vnus dũtaxat populus vnaq; tantum synagoga degeret, uno prçcisè opus erat pontifice, ecclesiæ uero Euangelicæ in totum orbem late patenti quàm plurimis.

Id etiam quarto ratione patet; Christus fuit solus ecclesię fundator. Vbi enim ait Paulus, fundamentum neminem posse aliud ponere quàm quod positum est, quod est Christus Iesus, non solum personam designat, verum & eius leges, & politiam. Vnde ad Petrum ipse ait: Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Ad fundationem autem ecclesię non solum necesse erat fidẽ sperandarum rerum, quo ceu in scopum tendendum nobis erat, docere, & leges illuc ducentes condere, verum, & magistratus instituere, qui ecclesiam secundum easdem leges gubernarent. Qui quidem non alij sunt quàm episcopi, qui secundum uerbum Augustin. pro patribus Apostolis nati sunt nobis filij; ergo episcopalis functio institutio Christi est, aliàs non satis firmiter fundasset ecclesiam. Quinto; Sacramẽta & quæ illis necessaria sunt, Christus ipse per se instituit, ac perinde sacramentorum ministros,

quare

quare ipse sacerdotes ordinauit. Episcopi autem soli proprio nomine habent quædam sacramenta administrare, nempe ordines, & confirmationem. Haud ergo dubium est ullũ, quin Christus, non solum Papatum, verum, & dignitatem episcopalem, quæ latissimè ad omnes Antistites patet, instituit. Sextò: Dignitas episcopalis, ut in præcedentibus mõstratum reliquimus, eiusdem generis est in omnibus episcopis, nã sola iurisdictionis latitudine inter se distant, ergo quatenus Papæ, & reliquis episcopis cõis est, eodem autore Christo instituta est. Septimò: Episcopalis dignitas inter charismata numeratur, quibus Christus sponsam suam ecclesiam dotauit. De quibus nimirũ ait Paulus primæ ad Corinthios xij. Diuisiones gratiarum sunt, idẽ aũt spiritus, & diuisiones ministrationum sunt, idem aũt Dominus, & diuisiones operum sunt, idem uerò Deus, qui operatur omnia in omnibus. Ergo episcopalis dignitas donũ Dei est per ipsum ecclesiæ donatum, secundum uerbum Pauli j. ad Timot. iiij. Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est per prophetiã, cũ impositione manuum presbyterij. Postremò deniq; id confirmatur: Cùm Papa episcopum eligit, aut confirmat, non magis instituit episcopalem dignitatem, quàm instituitur Papalis, dum ipse eligitur, sed sola persona ad eãdem dignitatem applicatur.

Accedit tum demum, & Pius Papa, qui canon. oues. vj. q. j. contestatur hanc ueritatem, dicens, quòd episcopos Deus sibi oculos elegit. Est ergo certo certius, & sic de his, quæ sunt fidei loq liceret, luce euidentius, Christum instituisse dignitatem epãlem, quæ modò in ecclesia uiget. Ecquis. n. credat tam insignem magistratum in arbitrio Papæ posuisse, ut ipse illum crearet? Et ita omnes Theologi tenent in iiij. dist. xxiiij. omnesq; iuris canonici interpretes, qu idipsum confessissimum habent. Qua vtiq; ratione, Paulus non hominis ministros, sed Dei prorsus Apostolos ac perinde eius successores ẽpos, ac demũ sacerdotes existimandos docet. Sic. n. inquit, nos existimet hõ, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Cùm Papa ẽpos creat, aut ẽpi sacerdotes ordinant, nil aliud faciunt, q̃ ceu Christi ministri, Dei mysteria dispensare. Hanc ergo conclusionem tam multis duximus asserendã, non quod ullus de illa dubitare credendus sit, sed ut per illam falsitas apertius innotescat assertionis illorum, quos. s. citauimus, in quibus est Catharinus. qui aiunt epãles functiones eorumq; obligationes ad residẽdum ob id esse de iure duntaxat

pontificio, quod Papa est, qui illos eligit applicatq; ad suas singulorum ecclesias. Cuius contraria impræsentiarū asseritur talis conclusio, Eporum electio, atq; adeò obligatio ad sua exercenda munera, est de iure diuino. At uerò sunt qui hanc conclonem, quāuis ueram, non satis ex suis principijs deducunt, quorum est Torrensis ille, alioqui non pœnitendus autor, quem.s.lib.viij.citauimus qui q̄dem plus inferunt, q̄ ueritas permittat. Existimāt inquam ob id eiusmodi eporum electiones esse de iure diuino, quod fiunt à Papa, quatenus est Ecclesiæ minister. Quæ profectò causa ad colligendum non satis firma, neq; exemplū quod subdūt talem habet in vniuersum efficacia. Aiūt.n. quod sicut baptizatio, quia fit a ministro Dei eius ipsius nomine, ē de iure diuino, sic electio episcopi, quam facit Papa. Sed possent qui contrarium defendunt, hoc pacto rationem hanc debilitare, Christus Papæ, & Concilio non modo administrationem cōmisit eorum, quæ ipse instituerat, uerum, & facultatem reddit nouas cōdendi leges & ritus. Quare obseruatio quadragesimæ festorumq; multorum mere sunt positiui iuris, nempe pontificij. Et idem merito censeri solet de consecrationibus Ecclesiarum, altarisq; ornamentorum. Quocirca nulla est collectio hæc, si in uniuersum fiat, Pōtifex quasi Dei minister hoc aut illud facit, ergo est de iure diuino, nisi antecedenti adhibeas illa facere tanquam institutionē ipsius Dei, uel quā Aplis ipse explicuit, ut ecclesiæ uerbotenus traderent. Quocirca ceu fundamentum huius posterioris cōclusionis priorē anteiecimus. Est aūt prius nostra nobis explicāda conclusio, Eporum.n.electiones esse de iure diuino, bifariam intelligiř. Vno mō in genere, quòd singulis ecclesis secundum ecclesiasticam diuisionem sui applicenř epi. Alio modo, quòd hic Petrus, aut Paulus huic aut illi. Et quidem in hoc secundo sensu notum est, hanc huius personæ electionem non esse de iure diuino eo pacto, quo electio Matthiæ, ac subinde Pauli, sicuti aliorū Aplorum fuit à Deo facta, sed ex humano eligentiū iudicio, aut Papę. In priori ergo sensu intelligenda est conclusionis ueritas, quæ quidē facilè ex præcedēti sic colligiř, Deus Dei minister id quod ipse instituit ipsius iussu dispēsat, actio est de iure diuino cēsenda, cū aūt Papa epm confirmat, & consecrat, alicuiq; attribuit ecclīæ, id exequiř quod Christus in genere instituit, quodq; ei facere iussit, ergo id iuris diuini censendum est. Posterior quidem pmissa supiori conclone satis est demōstrata. Prior uero sacrorū admi-

administratione perſpicua fit. Baptizatio nanq; & ſacramentalis abſolutio & ſimilia, licet per miniſtros eccleſiæ immediate (ut iſti loquũtur) fiat, nihilominus ob id iuris diuini ſunt, quòd Chriſtus illa inſtituit, eiusq; nomine fieri ſic ac diſpenſari iuſsit. Et hoc eſt, quod Paulus in priori ad Corinthios epiſtola admonitũ eſſe curauit, ubi illa ſugillat diuerſa ſymbola; Ego quidẽ ſum Pauli, ego autem Apollo, &c. Nunquid Paulus crucifixus eſt pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati eſtis? & infrà cap. 3. Quid igitur eſt Apollo? quid vero Paulus? miniſtri eius cui crediidiſtis; & vnicuique ſicut Dominus dedit. Ego plantaui, Apollo rigauit; ſed Deus incrementum dedit. Deus ergo per miniſtros ſacramentorum gratiam diſpenſat. Et pariter omnino de epiſcoporũ electionibus cenſendum eſt; pariq; modo nos docuit Paulus loqui. Sic enim locis ſupra citatis ait: Chriſtus poſuit quoſdam Apoſtolos, alios uero paſtores, & doctores &c. Et alibi; Attendite uniuerſo gregi, in quo vos poſuit Spiritus ſanctus. Et cum Exodi vigeſimooctauo, Deus Moyſi iuſſerit, dicens: Applica ad te Aarõ & filios eius, ut ſacerdotio fungantur mihi; nunquid propterea, quòd per miniſtrum Dei illa facta fuerit applicatio, continuò fit conſequens non fuiſſe diuinam? Nónne & de epiſcopis qui a pontifice ſummo creantur, aſſertio vera eſt, quòd ſint ſerui, quos Dominus conſtituit ſuper familiam ſuam? Vide conſecratoris verba. Ait enim inter alias benedictiones ad Deum loquens; Sit fidelis ſeruus & prudens, non quem ego aut papa, ſed quem conſtituas tu Domine ſuper familiam tuam, vt det illi cibum in tempore opportuno, & exhibeat omnem hominem perfectum. Hæc eſt enim epiſcopalis functio, perfectionem tum docere, tum etiam perſuadere. Seductorium ergo argumentum eſt; Electiones Epiſcoporum diſtributionesq; eccleſiarum per pontificem fiunt, ergo id non eſt de iure diuino. Enimuero cum Chriſtus permanſurus nobiſcum non eſſet in æternum, ut nos exteriori functione, vt dum inter mortales agebat, gubernaret, ſed Spiritus ſanctus quem nobis in hoc miſit, vt intima mentis tantum motione eccleſiæ aſsideret, fieri nequiunt aliud, quàm ut quæ Chriſtus inſtituerat, miniſtris committeret, qui externo foro & iudicio nomine ipſius prohiberent. Vnde Paulus non ſimpliciter, ſed per externam ceremoniam, nempe per manuum impoſitionem Timotheum ac Titum ordinauit. Id quod commentarijs ſuper Iſai. adnotauit Hieron. inquiens, ordinationem non tantum precibus,

MMM 2 ſed

uino iure,sed. Ad hoc respondet, aliud esse ius,aliud iuris usum. Ius.n.est facultas, & præceptio faciendi id quod Deus ipse insti tuit. Quod ideo diuinum est. Vsus aût est exercitium quod in fa cto consistit, & hoc relinquit prudentiæ & iudicio eligentium, & confirmātium. Quocirca,ptās episcopalis,nisi fiat claue contra iura errante, utputa ꝙ irregularis non eligat, ſp iure diuino con ferr. Quòd autē bonus, uel malus eligat,hoc dependet ex facto, & usu humano, ex quo ꝓcedere contra Dei uoluntatem pôt ele ctio mala. Atq; in hoc,de quo nos aduersarij decipi arbitrant,ip si falluntur. Censent inquam nos inde seduci,ꝙ ex eo ꝙ episcopa tus est de iure diuino, eiicimus electiones episcopales eodem fie ri iure. Hęc autem non nostra est fallacia,sed sua,qua ex eo quòd usus iuris fit arbitrio , & iudicio humano,inferunt electiones esse de iure humano . Audiant quæso Leonem pontificem in sermo ne de assumptione sua. Dignatio, inquit, cœlestis gratiæ gignit Antistitem. Et Ambrosius in Pastorali,contra eos, qui prætio or dines conferunt. Quis,inquit,dat gratiam episcopalem,Deus an homo? Et respondet,Sine dubio Deus, sed tamen per hominem dat Deus. Homo imponit manus,Deus largitur gratiam. Episco pus initiat ordinem, & Deus tribuit dignitatem . Si homo in or dine nihil amplius operatur,nisi seruitium,quod ei creditur, cur Deo totum negat,qui ipsum ordinem tibi largitur? Hęc ille. Ele ctio ergo iure diuino fit . At ne de noīe disputare uideamur,dici mus quòd quicquid potestatis Papa eligens confert,iure diuino Deiq; noīe confert; atq; adeo quicquid tunc ei præcipit, iure di uino præceptum est existimandum. Exempli gratia. Cum conse crator ait; Accipe Euāngelium, & predica populo tibi commis so. Illi contrarij nobis autores uocem esse aiunt non Dei imme diatè,sed Pape. Quare ordinatus,inquiunt,episcopus arbitrio Pa pe id exequi tenetur,ut si papa uoluerit,ne ille resideat,aut si non curauerit, ut episcopale munus recte exerceat , ipsi Pape impu tandum est,non autem episcopo . Atque in hoc puncto status litis consistit. Ecquis autem hoc ferat audire? Ecquis(inquam) ullo modo ambigere queat,quin uox illa perinde habeat, ac si il lam Christus proprio ore protulisset? quādoquidem quod ipsis simus instituit,iussuq; suo, ore sui organi profertur; Deum ergo id loquentem debet episcopus auscultare; diuinoque subin de id iure sibi imperari. Nam retrocedamus paulo ante in consecra tione. Cum ait consecrator: Accipe baculum pastoralis officij,

ut

ut: in corrigendis uitijs piè ſæuias, iudicium ſine ira teneas, &c. Quo nomine illa proferuntur, Nonne Dei? Nunquid non ipſe eſt qui per ſuum miniſtrum illam confert poteſtaté & chariſmatis donum quod ipſe inſtituit? Vide quemadmodum id planiſſimè ſubiuncta precatio explanet, quæ ad Deum funditur. Subdit nanque qui conſecrat, Creator & conſecrator humani generis, dator gratiæ ſpiritualis, largitor ęternæ ſalutis, Tu domine emitte tuam benedictionem ſuper hunc anulum, ut quicunque hoc ſacroſanctæ fidei ſigno inſignitus inceſſerit, in uirtute cœleſtis defenſionis ad æternam ſibi proficiat ſalutem. Et quaſi iam Deus ad precationem annuerit, Accipe anulum, fidei ſcilicet ſignaculum, quatenus ſponſam Dei, ſanctam uidelicet eccleſiam intemerata fide ornatus illibatè cuſtodias. Deus ergo eſt, cuius nomine fit electio, & poteſtatis donatio. Id quod ex illo uerbo Numer. undecimo, fit notius, Iuſſit enim Deus Moyſi dicens, Congrega mihi ſeptuaginta uiros de ſenibus Iſrael &c. & auferam de ſpiritu tuo, tradámque eis ut ſuſtentent tecum onus populi, & non tu ſolus graueris. Re uera, illa inſtitutio fuit diuina. Quòd autem ait, Auferam de ſpiritu tuo, non ſic eſt audiendum quòd donum Moyſi collatum curtandum eſſet, ſed quòd de eodem ſpiritu quo illum donauerat, donaret etiam ſuis auxiliatoribus. Quare, idem genus gratiæ confertur omnibus epiſcopis. Vnde conſecrator, Propitiare, inquit, Domine ſupplicationibus noſtris, & inclinato ſuper hunc famulum tuum cornu gratiæ, ſacerdotalis, benedictionis tuæ in eum infunde uirtutem. Ex his ergo fit planè conſequens, Epiſcopum non Papę, ſed ipſiſſimo Deo fidem ſuam obſtringere. Quare facta electione, non Papæ, ſed ipſi redditurus eſt animarum rationem ſibi commiſſarum. Ecce in quo ueritas ab eorum opinione quos hic redarguendos duximus, diſtat, & quo quæſtionem præſentem perducere conſtituimus, Videlicet electionem quæ fit à Papa eatenus eſſe de iure diuino, ut eius uinculo ille qui perſonam induit epiſcopi, & reſidere teneatur in ſua eccleſia, & alia exhibere perficereq; munera, quæ ſuæ paſtorali dignitati incumbunt. Atque adeò hinc ſumendum nobis reſtat initium quæſtionis tertiæ de eorum reſidentia.

Ad primum igitur argumentum eorum quæ in fronte quæſtionis propoſita ſunt, reſpondetur, quòd & ſi neminem Chriſtus legatur inſtituiſſe epiſcopum præter Apoſtolos, ubi eos prędicatum miſit, nam illi functioni epiſcopalis erat annexa, & ſingulariter

retrum

Petrũ sub pastoris nomine, tamẽ cùm eādē autoritatē, ut dictum est, perpetuò permansuram fundasset, eo ipso facto in Apostolis, & singulariter in Petro singulis futuris episcopis locutus est. Itaque quòd Petro dixit, Pasce oues meas, cunctis qui per ipsum creandi essent episcopi dictum uoluit, nempe, ut eo ipso quòd quisque creatus esset, idem sibi datum diuinitus pręceptum intelligeret. Ad secundum respondetur, propterea singulariter dictum fuisse Petro, Pasce, quòd quantum ad iurisdictionis plenitudinem singulariter ipsum caput constituebat. Quocirca, sicut illi peculiariter permissæ sunt claues regni cœlorum. Matthæi xvj. quas posteà Ioan. ix. cunctis dedit Apostolis, quin uerò & Ioan. xx. cunctis suo gradu sacerdotibus in foro conscientiæ, sic hoc quod ipsi dixit, Pasce, cunctis fassus est. Ad aliud autem uerbum eiusdem Petri, Pascite qui in uobis est gregem Domini, negamus catholicè idèmq; firmissimè uocem esse præcipuè Petri. Imò id nomine Dei admonuit. Quin uerò mirari satis istos nequeo qui contrarium putant, uidelicet uocem esse perinde à Petro prolatam ac si episcopus suis præciperet subditis, aut prælatus monachis aliud quidpiam quod sua esset ordinatio & præceptio. Cùm planum sit ac perspicuum ceu diuinum organum esse locutum, perinde nimirum atque Paulum ubi aiebat, Attendite uobis & uniuerso gregi in quo uos Spiritus sanctus posuit. Consultò nanque dixit, Pascite gregem Domini. Nam si oues sunt Domini, cuiùsnam pastores nisi Domini, & cuius præcepto pascere tenentur, nisi Domini? Vnde Hierony. ad Nepotianum, & refertur, distinctio. xcv. cano. esto. Petrus secundùm Domini præceptum illud dixisse.

ARTICVLVS II.

Vtrum episcopi in suis diœcesibus residere iure diuino teneantur.

APPARET enim diuino iure nō esse indicta. Ius enim hoc, illud pręcise censetur, quod in euangelio aut loco alterutrius Testamenti, tanquam diuinum præceptum legitur, ut est præceptum baptismi, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, aut quod inde planè colligitur. Huiusmodi autem residendi pręceptio non est huiusmodi, ergo non est sanctio diuini iuris. Secundò, Soli Petro commissę sunt claues regni cœlorum, illique

soli

ueluti oraculis auscultandum. Et cùm ęgrè ferat quòd omnes uelint esse magistri, nil ipse ueretur omnium prodire magister. At uerò non constitui, quia neq; theologicum, neque Christianum est, malum pro malo reddere. Et ægrius fero, ꝙ episcopus similia de aliquo euomat, quàm quòd de me quisquam, eo præsertim, quòd neque ea in me expuit mala, quæ multa opus habeāt ad ferendum longanimitatem. Rem ergo tantum pro meo ingeniolo dilucidare satago, non cum homine contendere. Igitur quo lineam aliquam omnibus confessissimam præstituamus unde disputationem auspicemur, conclusionem primum uniuersis literarum professoribus receptissimam præfigamus, Constantissimum est, ecclesiarum Præsules, imò & animarum omnes pastores, usquè ad parœcios inter suos greges residere teneri. Sed quod in quæstionem uertitur, est de iure ad id cogente, sitne tātum humanum, an uerò diuinū etiam, & naturale. Ecquis enim mente sanus in quæstionem compellet, utrum ianitor, cui iura claudendi recludendiq; cōmissa est, ad ianuam assistere debeat? Et cui nauis gubernatio incumbit, ad clauum sedere? Et utrum dux in bello, dum geritur, & miles in acie debeat existere? Quin uero non modo humanæ leges hoc de episcopis in quæstionem traduci non sinunt, uerum & diuina & naturalis dementiæ nobis certum est, adscribunt, quòd ipsum intentamus. Etenim si Deus ut ipsi contrarij fatentur, quia diffiteri nequeunt episcopalem dignitatem, quæ late in ecclesia patet, instituit, nonne, & officium ipsum pascendi instituit? Pascere autem, num naturale ius apertè clamat personalem requirere præsentiam? ergo quamuis illis largiremur electiones iure tantum humano fieri, nunquam inde obtinerent, ut Papa mutare possit quin officium pastoris sit iure diuino per se pascere, ac subinde residere. At ne dicendi impetus sine dispēsationis atq; œconomiæ luce in viscera nos disputationis inferat, supposita prima fundamentali conclusione, quod in quōnem accersitur, est, quo iure hæc residendi obligatio innitatur. Et primus articulus est de diuino. Debet autem sacrorū tractator, vt Primo de doctrina Christiana autor est August. documentum patrisfamilias auscultans, de thesauro scripturę proferre, primū noua, deinde vetera. Qua de cā, peculiarē hic titulū fecimus, de diuino iure tam euangelico, q̄ antiquo, ex quo primū petendum est rei præsentis fundamentum, & articulo proximo de naturali, ac tertio de humano. Tametsi adeò istę iuris ꝓpēs sibi

inuicem meritæ ſint, adeoque ſe uicariè elucident, ut teſtimonia ſacra, niſi naturali ſtatim ratione, & iure explicentur, & confirmẽtur, debiliora uideri poſſint, & ideo neceſſe erit ſæpenumero permiſtim ab omni iure argumenta accerſere. Ad horum autem perſpicacem intelligentiam, meminiſſe ex libro primo, & tertio, opus eſt, primum diuidi ius in naturale, & poſitiuum, deinde poſitiuum in diuinum, & humanũ. Ius enim natulare eſt, quod nos ipſa natura docuit, Ius autem poſitiuum, quod uel ex hominum condicto, uel e x principis iuſſu legis habet vigorẽ. Et quia ſummus princeps D eus eſt, fit, ut ius poſitiuum diuidatur in diuinũ, & humanum. Quo fit conſequens, ut minimè repugnet aliquid eſſe de iure naturali ſimul, & diuino, ut patet in Decalogo, quẽ, etiam ſi Deus non ſcripſiſſet, natura nos ipſa docuiſſet. Sed tamẽ quia ſcripto Dei expreſſus eſt, cenſetur etiam de iure diuino. Vnde fit, vt diſtinguatur ius diuinum in naturale, & poſitiuum, ut poſitiuum ſit, quod nos Deus præter, aut ſupra cognitionem naturæ docuit, ut ſunt ſacramentorum mandata. Et de hoc genere diuini iuris loquimur in hoc articulo, nempe quod in ſacra pagina ſcriptum eſt. Id quod bifariam contingere poteſt, nempe, aut quod expreſſis verbis ſit ſcriptum, ut, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Et, Quorum remiſeritis peccata, remiſſa erunt: Et, quorum retinueritis, retenta. Aut quod ex uerbis ſcripturæ expreſſis planè colligitur. Et quidem quod ſub hoc uerborum tenore expreſſum ſit in euangelio, ut epiſcopi reſideant, nemo affirmat, quia nuſquam legitur. Sed tamen ꝙ uerbis æquipollentibus eandem prorſus habentibus ſignificationẽ, id ſit in eiſdem ſacris Biblijs aſſertum, hoc perſuadere contendi, Sit ergo ſecunda concl'o, Obligatio Antiſtitum ad reſidendum, omniũq; paſtorum parœcialium eccl'iarum, eſt de iure diuino. Et cùm primis, poſtquam diui Thomæ interpretes agimus, ſua eſt couclusio præſenti qõne, quam exponendam hic duximus, arti. v. Vbi ex teſtimonio Chriſti, ꝙ bonus paſtor animam ſuam teneatur pro ouibus ſuis ponere, infert, ob nullum temporale periculum licere præſuli de ſua eccleſia decedere. Materiã aũt illius articuli, in quarto nos huius qõnis diſputaturi ſumus, An uideli cet aliquæ ſint cauſæ; quæ hmõi deceſſum excuſatum faciant. Interim aũt concluſio præſens affirmatiue eſt demonſtrãda. Atqui ſolet quidem ab officio paſtoris initium demonſtrationis ſumi, eſt tamen illud altius petendum. Epiſcopus nãque non eſt propter

pter quem eccleſia eſt conſtituta, ſed ipſe potiùs eſt propter ec-
cleſiam inſtitutus. Mundum quidem Deus fecit propter homi-
nem. nempe ut ei eſſet ſubſidium uitæ, ipſe autem non propter ip
ſum, ſed creatus eſt tanquam eius dominus, Et patres familiàs ſe
culares diuitijs ſuas domos propter ſuos ſucceſſores amplificāt.
Itaque in eiuſmodi familijs non perſonæ propter domos, ſed do
mus propter perſonas ſunt extructæ. In rebus autem publicis di-
uerſo modo ſe res habent. Regnum enim non eſt factum propter
regem, ſed rex propter regnum. Et in hoc, ut libro primo diceba
mus, rex differt à tyranno, quòd ille omnibus ob publicū bonum
utitur, hic uerò regno propter ſe abutitur. Multò id autem cer-
tius eſt in epiſcopis. Chriſtus enim qui propter nos homines de-
ſcendit de cœlis, propter ſeipſum eccleſias fundauit & propter ip
ſas, tum alios paſtores, tum præcipuè epiſcopos. Niſi quòd eſt di
ſcrimen duplex inter ciuilem & eccleſiaſticam rempub. Vnum
ſcilicet ex parte finis ex quo in modo adminiſtrandi alterum de-
riuatur. Finis nanq; proximus ciuilis reipublicę, ut in ſuperiori-
bus adnotauimus, eſt pacificus tranquillùſq; eius ſtatus, etſi in ſu
præcœleſtem ſubinde referatur. Finis autem proximus eccleſiaſti
cæ eſt ſempiterna felicitas, ad quam nos Chriſtus eccleſiæ funda
tor per ſuos miniſtros perducere expetit, & omnimodè conten-
dit. Alterum autem diſcrimē eſt, quòd ſeculares principes in mo
do ſui regiminis effigiem habēt dominorum, epiſcopis uerò nul
lam præ ſe ferre licet, licet miniſtrorum atq; omnino ſeruiētium.
Principes enim gentium ait Mat. xx. dominantur eorum, & qui
maiores ſunt, poteſtatem exercent in eos. Non ita erit inter uos.
Sed quicunq; uoluerit inter uos maior fieri, ſit ueſter miniſter, &
qui uoluerit inter uos primus eſſe, erit ueſter ſeruus. Sicut filius
hominis non uenit miniſtrari ſed miniſtrare, & dare animā ſuam
in redemptionem pro multis. Vnde Auguſti. ſuper Iſaiam homi
li. vij. Qui uocantur ad epiſcopatum, non ad principatum uocan
tur, ſed ad ſeruitium totius eccleſiæ. Ecce ergo epiſcopalis inſtitu
tiōis fundamentū, quod conſtitutiſſimū eſt eſſe de iure euangeli-
co, nēpe ꝙ ut ſeruus q̃cquid eſt, domini eſt, ſic ep̄s quicquid eſt, ſit
eccl'æ. Hinc cōſequitur epiſcopalē dignitatē nō eſſe inſtitutā niſi
propter officiū. Eſt enim dignitatis paſtoralis officiū, paſcere. Ad
quā ueritatē penitiſſimè cōmendandā nunquā dignitas in ſacra
pagina niſi officij nomine deſignatur. Nā ut cōcluſionē ab eo pri
mùm loco demonſtrare ordiamur, qui eſt Ioann. xx. Paſce oues

meas,utpote quo episcopalis dignitas planissimè declaratur, nō ait Christus,Sis prȩsul aut episcopus.Imò nec, sis pastor, nam & pastores socordes esse possunt & gregi indormientes. Sed pasce, hoc est doce,institue , atq; adeo guberna exemplo meo meas oues. Et ubi apostolos prædicatū dimisit non dixit, Messis quidem multa est,ij autem qui metēdi docti sunt,pauci,sed operarij, nempe qui usu potestatē exerceant.Nil enim refert qua doctrina aut facultate prædici sint sacerdotes,nisi munere suo fungantur. Misit ergo Deus non qui operari possent,sed qui operarentur. Similiter enim instituerat Deus Aaron,Leuit.xxviij.Applica enim inquit,ad me Aaron & filios eius,Nō ait ut sacerdotes mihi sint, sed ut sacerdotio fungantur mihi,& ut suprà in Paulo adnotauimus. Qui episcopatū,inquit,desiderat,bonū opus desiderat,id est si legitimū est eius desideriū,nō ad dignitatē,sed opus referendū est Quare ilicò subiūxit,Oportet episcopū doctorē esse, quo nomine nō designatur habitus seu facultas & dignitas,sed usus,hoc est oportet ut doceat. Vnde ad Paulinum suprà citatus August. & refertur.viij.q.j.can. qui episcopatū. Exponere,inquit, uoluit apostolus quid est episcopatus,quia nomē est operis nō honoris Et ad Honoratū Hieron. Qui episcopatum desiderat, opus desiderat,hoc est,nō dignitatē aut delitias,sed opus & laborē. Ex hoc secundo,ut per gradus descendamus,tertium colligitur, nempe decimas & primitias,ut lib.iij. latè demonstrauimus & sæpissime repetimus, non esse in hoc populo imperatas ut sint bonorum præmia,eò quòd uel boni uel docti sunt. Sed in hoc potiùs,ut bene ecclesijs præsint,ut ait Paulus & inseruiant. Haud enim me pigebit hoc inculcantissimè repetere,quod ad rem penitissimè attinet,quòd si hoc ecclesiasticum seruitium Christianis non fuisset necessarium,nulla fuisset à Christo habita personarum, quæ idoneæ sunt,ratio,quantum ad decimarum impositionem. Haud ergo arbitrentur uel nobilissimi uel doctissimi uel sanctissimi sibi ulla ratione deberi ecclesiastica stipendia,neq; eorū gratia fuisse instituta,sed eò prorsus quòd ad ecclesiarū obsequia Dominus ipsis personis opus habet. Reuisito, ne sim morosus, quæ lib.iij. quæst.vj.art.ij.in huius demōstrationē attulimus. Etenim Nume. 8. nō alia de causa Deus decimas legitur instituisse q̄ pro ministerio, quo Leuitȩ ac potissimū sacerdotes tabernaculo seruiebāt. Et cùm Christus apostolos dimisit ut messores eē uoluit,qui pro operis digni sunt mercede sua. Et Paul.j. ad Cor.ix oĩa naturalia exempla

exempla ad hoc propositum congerit. Vt de milite, qui non mili tat suis stipendijs,& de triturante boue &c. Et primæ ad Tim.1. Presbyteros non censet præmio ecclesiastico dignos quia boni sunt, sed quia bene præsunt. Et si ius consulas canonicum, Innocentius 3.c.cum secundum apostolum.de præben.eisdem vsus sacris oraculis idem prorsus constituit, quòd stipendia ecclesiastica atq; adeo dignitates solum propter opus conferuntur ac tandem.c.fi.de rescrip.beneficium asseritur non dari nisi propter officium. Communia sunt hęc; sed impræsentiarum etiam vsque ad nauseam repetenda. Ex his ergo colligit nīa conclusio illatione illa quā paulo ante insinuabamus. Christus nō alia prorsus ratione q̃ propter earum obsequia atq; administrationes pastores instituit, quorum subinde officium proprium esse voluit pascere, & in huius tantum mercedem,& stipendia populo imperatæ sunt decimę; ergo quantum est ex rei natura diuinaq; institutione, ipsis per se incūbit gregem pascere. Hoc āt absq; personali pręsentia fieri non pōt, ergo residentia est de iure diuino; nā quo quisq; iure obligatur ad finē, obligaī ad mediū, sine quo nequit illum cō modè attingere. Primū antecedens nemo est qui neget, sed primam consequentiam inficiari moliuntur aduersarij. Quoniam inquiūt Papa episcopos creat, illi ergo incumbit disponere, vt per se, vel per alios pascere debeāt. Quod autem cauillus hic nullum prę se ferat, vel probabilitatis colorem, palam ex superioribus colligitur. Primum enim iam satis constitutum est, creationem episcopi, licet fiat per pontificem, nihilominus iure diuino fieri, quippe cum institutio Dei sit, per ipsumq; fieri iussa, perinde atque sacramentorum administratio. Sed ne de nomine nos angat disputatio, esto Papa immediate, vt aiūt electionem faciat, num consequens subinde fit, ut naturam ipsam quam dignitas à Deo instituta proprio significato declarat, possit Papa mutare? Vnde rogo duarum rerum consequentia, quæ tam sunt disparatæ? Nunquid dum Papa episcopum eligit,& consecrat, efficere potest, ut non sit pastor, magis quàm cū sacerdotem initiat efficere, vt non sit sacerdos? Potéstne inquam efficere, vt functio episcopi nō sit sacramenta ordinum administrare, populumque docere, ac moribus instituere;&, quod nomen eius sonat, gregi inuigilare?

Quisnam hoc uel fari queat, cum hæc omnia episcopali muneri sint diuino iure annexa; quin uero ipsissima eodem iure sint dignitatis substantia. Profectò si Dei institutio eandem uim habeat,

habeat, quam natura per ipsum instituta, plane fit, vt sicuti qui morum ferit, efficere non potest, ut prunus inde aut alia arbor germinetur, q̄ morus, ita neque qui episcopum facit, efficere potest, vt eius natura diuinitus instituta non sit per se pascere. Haud enim modo disputamus an ulla de causa efficere iuste possit, vt ipse per se non pascat, sed per alium. De hoc enim alia nos disputatio manet; sed rei tantum naturam constituimus, docentes, vt quemadmodum qui scamnum fabricat, aut arcam, efficere non potest, quin figuram habeat scāni, aut arcæ; aut qui facit calceū, efficere non potest, quin rem faciat formam habentem pedis; ita qui facit episcopum, quę res diuinitus instituta est, efficere non potest, quin eodem iure quo est instituta, officium habeat, atque adeo obligationem per seipsum pascendi, ac subinde residendi, quicquid postea forinsecus accidere possit. Etenim ne nobis pastoris homonymia, & æquiuocatio negotiū a modo facessat, intelligere episcopus debet pastorem esse secundum propriam nominis notionem, & non secundum illā abusiuam, qua gregum domini pastores dicuntur. Solēt enim & pastores nuncupari pecudum, armentorumq; domini; eo quòd sua substantia & peculiū pecorarium sit, queēadmodum rogati filij Iacob à Pharaone q̄d haberent operis, responderunt, Pastores sumus, putà hæc est nr̄a diuitiarum possessio. Et isti per se nullā exercent ouilis curā, nisi per suos famulos, sed duntaxat vellere, caseo, fœturaq; fruentes, delicate ac molliter uitam degunt; Episcopi āt non sunt sic instituti pastores gregis Christi, sed prorsus uelut ministri, qui gregū vigilias perferre tenentur, & per prata scripturæ gregem deducere, eiusq; fontibus potare, atque oleo scabiem inungere, eisq; lupum cauere, & quidquid vllo pacto nocere poterit. Neque enim est, quòd huic sanctæ veritati quis obmoliat, soli Petro dictum esse, pasce; in hoc enim uerbo aliquid est singulare Petro dictum, aliud uero cunctis præsulibus generale. Singulare inquam, ut tanquā, uniuersalis pastor suo gradu, & ordine uniuersum gregem pasceret, non quidem uniuersis assistendo ecclesijs, sed suis constitutionibus, & fidei ac morum sententijs vniuersos illustrādo, & instituendo; dignosque adeo ministros cuicunque ecclesiæ adscribendo. Generaliter autē explicata est episcopalis functio, quæ in apostolis, & in ipso per ipsissimum Christum eccl'æ institutorem constituta est; ut scilicet cum primum unusquisq; crearet, iussum ab eodem Christo putaret, vt sibi suum peculiarem gregē pasceret.

pasceret. Ait quippe Augu. ca. xiij. in lib. de pasto. ob id Petro singulariter Christum id quod omnibus erat commune, iussisse, ut unitatem commendaret. Multi enim erãt, inquit, apostoli, & uni dicitur, Pasce oues meas. Hactenus ille. Ac si dixisset, In uno cunctis potestatem dedit. In uno cũctis generalem regendi formãm expressit, atq; adeò in uno cunctis idem iussit. Et Ambro. in Pastora. Nobis, inquit, in uerbis diuinis credita est dispensatio, gregẽmq; Christi alẽdum suscepimus. In uerbis (inquit) diuinis, Alludens ad ista Petro dicta. Et infrà, Repetitum est à Domino tertiò, Pasce oues meas. Quas oues & quem gregem non solum tunc beatus suscepit Petrus, sed nobiscum illas suscepit, & cùm illo nos suscepimus omnes. Iussit Dominus Petro pascere oues, per quem ad reliquos omnes potestas & autoritas pascendi manat à Deo. Hæc ille. Ex his ergo fit consequẽs, peruersam esse calumniosamque interpretationem, ut uox illa consecratoris, Vade, prædica populo tibi commisso, perinde intelligatur, ac si solius sit Papæ. Est enim illius tanquam organi Dei, atq; adeò expressio & quasi repetitio uerbi ipsius Christi, Pasce oues meas. Quo planè alludit Paulus Actuum. xx. dicens, Attendite uobis & uniuerso gregi, in quo uos Spiritus Sanctus posuit episcopos, &c. Haud enim aduersariorum glossa ullius est pretij, qua scilicet aiunt propterea tãtùm dixisse, Spiritus sanctus posuit, quòd ecclesia etiam quo ad ius positiuum eius nutu gubernatur. Nam. j. ad Corin. vij. distinguit inter ea quæ Deus præcepit & quæ ipse; & hic propriã actionem & iussum, Dei designat. Non enim ait se illos posuisse, sed Deum.

At uerò quò res etiamnum patentior fiat, explicare paulò amplius opus est spiritualis pastoris officium. Dictum enim iam suprà reliquimus, esse spiritualis ouium uitæ impensissimam curam gerere. Quæ quidem cura tripartita est, uidelicet ut episcopus sacramẽtis plebem in uita spirituali generet & nutriat, atque adeò prædicatione foueat, & prudentia gubernet. Quæ sub alijs nominibus sanctus Tho. expressit, putà instituere, defendere, & gubernare. Nomine autem sacramentorum, etiam sacramentalia quædam intelliguntur, quę quidem can. quanuis. distin. lxviij. Leo Papa recenset. Incumbit enim eis presbyterorum ac diaconorum cæterorùmq; ministrorum altaris, & uirginum consecratio. Mox constitutio altaris, & benedictio & unctio, atq; adeò omnium uasorum indumentorùmq; ad idem altare pertinentium, ac deniq; baptiza-

baptizatos chrismate confirmare. Omnium autem maxime proprium eius munus est prædicare, hoc est non de suggesto modo, sed & peculiariter etiam sacra oracula interpretari, & de ambiguitatibus responsa dare. Vnde super illud Pau. ad Ephe. 4. Alios pastores, & doctores, adnotauit Hierony. consulto non dixisse alios pastores, atque alios doctores, sicut dixerat alios apostolos, & alios prophetas; sed alios pastores & doctores; scilicet, quòd idem est in ecclesia pastor, qui & doctor. Idemq; Augu. in epist. 58. Paulino sciscitanti quo pastores a doctoribus differrēt, respondet; videlicet nullo differre discrimine; quod eodem apostolico uerbo confirmat. Tertium demum eiusdem muneris membrum est gubernatio, quibus non infimè adiungitur pauperum, uiduarum ac pupillorum cura. Hæc autem expressius, tum Greg. lib. priori Pastor. tū ēt alij sancti pr̄es per Ezec. prophetā explicari autumāt c. 34. ubi ait Dominus; Filij hoīs propheta de pastibus Israel, qui pascebāt semetipsos. Nónne greges à pastorib. pascunt? Lac comedebatis, lanis operiebamini. His. n. duobus cū cta designant, quæ ad uictū uestitūq; spectant. Quæ quidem ad sustentationem epīs populus suppeditat. Sed ad designādā eorum luxuriē subdit; Quod crassum est, occidebatis, vbi summa iniquitas pastoris insinuat. Cum. n. officium eius sit gregē doctrinæ, ac morum pinguedine saginare, & pinguefacere; eius potius subā ipsi curant pinguescere. Et gregē meū non pascebatis. Quid autem sit pascere, explicare ꝓsequit, dicens: Quod infirmum est, nō consolidastis; quod ægrotum, non sanastis, quod confractum, nō alligastis; quod abiectum est, non reduxistis; & quod perierat, nō quæsistis. Hic aūt primum omnium animaduertendum est, oracula antiquæ legis non eandem prorsus energiā ad rem pręsentē habere, quam testimonia nouæ. Etenim sacerdotium nostrum lōge ab illo differentius, ac perinde sublimius existit, q̄ quo illi fungebantur. Nam cum illorum sacramenta nullam conferrent gratificantem gratiam (nil de illa loquimur quæ sub signo circuncisionis conferebatur) neque clauium illi potestatem habebant ad remittenda peccata; neque subinde curam, ut nostri sacerdotes, gerebant animarum, quæ potissimum est fundamentum, ut nostri prelati residere teneantur. Petuntur autem inde ad propositum argumenta. Tum ratione figuræ, in qua, ut ait Pau. omnia contingebāt illis, nemoe quòd illud sacerdotium pręsagium erat nostri. Tum etiam per modum exempli, nam si illis tanto ui-

tio

tio tribuebatur, quod curam non gererent gregis, & in excubijs templi perpetuo esse cogebantur. Iussum enim legitur Nu. xviij. Aaron filijsque eius ac Leuiti, excubate in custodia sanctuarij; multò efficacius conuincitur pastores nostros animarum custodes, debere semper præsentes gregi prospicere. Quamuis, ut ad præsentem locum Ezech. reuertamur, non solum sacerdotes illis, pastorum nomine, denotantur, sed & omnes iudices, & gubernatores populi, tametsi iam tunc temporis, gubernationis sceptrum penes sacerdotes esset. Affabrè ergo Propheta illa quinaria oratione pastoris munus delineat, quantum ad ea saltē quæ in grege medenda sunt. Quinque.n.incommodis Christianus grex periclitari consueuit. Primum est in fide, quæ totius Christianæ uitæ fundamētum est, nā sine fide impossibile est Deo placere. Primum autem detrimentum fidei est, languor & imbecillitas, quando, scilicet homo propter magnitudinem credendorum nutabundus uacillat. Quare Paulus ad Roma. iiij. laudi tribuit Abrahæ, quòd non fuit infirmatus in fide. Et ad Roman. xiiij. Infirmum in fide assumite (id est) ne cadat, sustentate. Hæc ergo Antistitis, qui doctor est fidei, prima functio est, nempe ut fidei scrupulos mentibus gregis eximat, dubia scilicet explicando, ac subinde animos affirmando, & consolidando ut intellectum, quemadmodum ait Paulus, captiuent in obsequium fidei. Aegritudo autem ad mores attinet, cum quis corruptis affectibus infectus est. Etenim, ut intellectus scrupulus fidei infirmatur, sic & appetitus affectuum tumultu ægrotat. Quare sicut illud doctrinæ luce est consolidandum, ita & hoc salutaribus monitis sanandum.. Confractio uerò iam ad discordiam inter fratres attinet, uidelicet cùm populus, aut varijs opinionibus, aut litibus, & iurgijs inter se dissidet. Tunc enim ligamine pacis atque unitatis confœderandus est, amicitiaque conglutinandus. Ex his enim fracturis, nisi in tempore colligantur, hæreses solent intumescere. Quod re uera vecordia, & inertia pręsulū, ac potissimum absentia a suis ecclesiis creberrimè accidere, pręsentia tempora documento nobis sunt. Quocirca, id quod subditur, abiectum, ad manifestariam hæresim, & apostasiam refertur. Dissensio enim populi, seminarium est hæresum, per quas ab ecclesia exitur, & usque ad huius etiam medicamina pręlati cura protenditur, ut saltem una atque altera monitione, ut docet Paulus, enitendum ei sit abiectos in ecclesiam reducere. Conclu-

dit demum, Et quod perierat, non quæsistis, exemplo illius, qui de cœlo quæsitũ venerat quod perierat. Perit aũt hõ per quodcunque mortale delictum, insigniter vero per obstinationẽ. Sed neque illo prorsum desperandnm est, quin omnis adeatur, quærendi ipsum via. Atqui effectus porrò isti, gratiæ Dei eiusq; singulari fauo ri referuntur accepti. Attamen quia ipse eiusmodi grãm ministerio sacerdotũ nobis suppeditat, fit, ut propter eorum negligentiam vsu ueniat, ut populus eadem gratia priuet. Id quod protinus ibidem Deus aperte admonet, dicens, Et dispersæ sunt oues meæ, eo q non esset pastor, & factæ sunt in deuorationem omnium bestiarum agri, hoc est, ab omnibus uitijs pessundatæ sunt, omniq; errore conculcatæ. Qua de cã, statim comminat pastoribus, Requirã gregem de manibus eorum. Hac. n. ratione ait, ad Hebr. ulti. Paulus, præpositus sic debere super gregem in uigilare, quasi rõnem pro eius animabus sint reddituri. Porrò ergo nisi hæc episcopi munera, & officia tam essent obliuione sepulta, nemo esset, arbitror, qui uel hæsitare posset tenerẽturne iure diuino episcopi per se illa præstare, ac perinde iu suis diœcesibus residere. Etenim non solum publica concione, si suũ bene noscunt institutum, hæc perficere debent, uerum priuatis uisitationibus, exhortationibus, recreationibus, cõsilijsq; adeo, & cõsolationibus. Imò non uerbo tantum, uerùm, & exemplo, ac deniq; re ipsa iuuando, nempe egentiũ causas negotio ẽt tuendo & eleemosynis adiuuando, Ecce sacerdotis officium, qua parte debet nocumenta gregi cauere. At uero qua parte ipsum ad pfectũ pmouere tenet, latius eius pminet functio. Hac quippe rõne appellat eos in suis antecessoribus Christus lucẽ mũdi. Vide quãta largitate sua ipsius noĩa illis impartit, ut si in officio non perstiterint, eos peius in die iudicij pudefaciat. Quin verò, ut s. diximus, Pius Papa, cano. oues. vj. q. j. ueluti oculos Deũ illos instituisse ait, siue per quos Deus ipse gregi suo puidet, siue per quos populus, q̃ diuina sunt suscipit. Appellat ẽt illos ciuitatem s. mõtem positã, qa non solum doctrinæ lumine de candelabro lucere debent, uerum prominenti uitæ exemplo in conspectu populi, & ueluti sal terræ mores condire. Perpende, an eiusmodi officia absentes exhibere, ut decet, ualeat. Quin age, ut cuncta cõplectamur, epi in ea pfectionis sublimitate esse debent, ut perfectionẽ nõ discant, sed queadmodũ in sua consecratione admonent, omnino doceant. Quid demũ perfectionem doceãt? ceu Christi mi

nistri

nistri ecclesiā suam sic expurgent, sic promoueant, sic itaq; exornent, ut sine macula, vt Christi spōsam decet, Deo patri offerāt. Ecce primum locum euangelicum; Pasce oues meas. Secūdus locus ex quo veritas præsentis conclusionis elicitur, extat Ioan. 10. vbi Christus naturam boni pastoris sub hac verborum exaggeratione commēdat; Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis, mercenarius autem fugit. Intelligere autem nequeo, qua ullus fronte deludere hunc possit locū, dicens non intelligendum esse generaliter de pastorum vniuersitate, quippe quòd Christus de seipso particulariter, vt aiunt, id asseruit. Haud.n.opus est sanctos huc interpretes cōpellare, qui hunc sensum recutiant. Pręstat nanq; semper scripturam sacrā, vbi id fieri possit, ex suis ipsius verbis elucidare. Perpende ergo verborum cōtextum; Ego sum pastor bonus. ecce assertionem. Haud vero satis duxit simpliciter id asserere, sed demōstrare perrexit. Qūo aūt demonstrauit; Quia bonus pastor animam suam pro ouibus suis dat. Hoc ergo non de se peculiariter, & proprie asseruit; aliâs id quod dixerat per idem ipsum probasset, nempe, ego sum pastor bonus, quia ego ipse pastor bonus animam pro ouibus meis pono. Per illam ergo probatoriam propositionē, naturam ingeniumq; & substātiam boni pastoris definitione patefecit, nempe vt sic colligeret: Ille prorsus qui animā suam dat pro ouibus suis, bonus est pastor, ego autem animā meam, hoc est vitam do pro ouibus meis, ergo ego sum bonus pastor. Generalem ergo regulam præfixit, per quam bonus pastor ab ijs, qui non sunt boni, discernendi sunt. Vnde Greg. in hom. Eius, inquit, bonitatis formam, quam nos imitemur, adiunxit; dicens, Bonus pastor animam suam pro ouibus suis ponit. Fecit quod monuit; ostendit quod iussit, &c. Et Augustinus de uerbis Domini, serm. 5. Pastor bonus, Christus. Quid Petrus? nónne bonus pastor? nā & animam suam pro ouibus suis posuit; quid Paulus? quid cæteri Apostoli? &c. Itaque si attente verba respicias, non tantum Christus exemplū sese perhibere oculis nostris uoluit, quod imitaremur, secundum illud Ioan. In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniā ille pro omnibus aīam suam posuit; & nos debemus pro fratribus nostris ponere. Et sicut ait ad Honora. Aug. quòd instāte persecutione eps non pōt fugere; quia exēplo Domini tenetur bonus pastor animam ponere pro ouibus suis. Hæc enim quodammodo possent aduersarij cauillari, dicentes, quòd licet

Christus de se peculiariter id diceret, posuit nihilominus de se imitandum exemplum. Sed insuper affirmamus posuisse regulam & definitionem, per quam se probauit esse bonum pastorem, quamq; adeo licet ipse per impossibile non seruasset, tenerentur vniuersi præsules iure diuino & naturali seruare.

Agedum, idem ex subiectis verbis corroboremus. Subdit.n. Mercenarius autem, & qui non est pastor; cuius non sunt oues propriæ, uidet lupum venientem, & dimittit oues, & fugit. Quo rogo illic vsurpauit mercenarij nomen? vtrum peculiariter pro aliquo? Re vera non nisi generatim; ergo eodem modo accepe rat vocem boni pastoris. Aliàs non è regione apponeret illi mer cenariũ. Vtriusq; ergo naturam amborũ oppóne explicuit. Nisi admittere absurde malis, ꝙ naturã explicuerit mali pastoris, nõ ãt boni. Neq; contentus fuit id simpl̃r enuntiare, sed natiuã subiũxit causam: Mercenarius.n.inquit, fugit; quia mercenarius est, cuius non sunt oues propriæ; & ideo ad eum de ouibus non pertinet, quia non sunt inquit, eius propriæ; vtpote quòd cum ei nõ sint a Christo commendatę, fit vt eas non diligat, nimirum ea dilectione qua ex Petro requisiuit an se prę cęteris diligeret.

Sed & vrgentissimum præterea argumentum, quòd hoc Dominus ac Redemptor noster non de se tantum proprie, verũ tan quam cunctis qui legitimi sunt episcopi necessarium enuntiauerit; est, quod ex hoc loco sancti omnes & Doctores colligunt (vt articulo 4. uidebimus) teneri episcopum dũ necessitas gregi suo ingruerit, vitam exponere anteq̃ inde recedat. Quam quidem ve ritatem cum ipsi aduersarij negare profecto non auderent, inde deberent colligere residentiam esse de iure diuino; idq; adeo ex hoc loco inferri, aliàs ecclesia non cum tanto periculo eos residere constringeret. At de hoc illic pressius. Hic ergo pedem sistere cuperem, si pro rei dignitate mihi facultas ad persuadendũ suppeteret, rogareq; colẽdissimos episcopos, expenderent, vtrũ potuerit Christus significantius rẽ aperire, vehementiusq; ipsos, ne mercenarijs suos greges confiderent dehortari. Quo enim diligere animas vsq; ad sanguinis effusionem possunt, quas vt proprias non habent? & nisi ita charas in Domino habeant, quomo do possunt eis legitimè prospicere? Abunde se nanq; mercenarij fecisse arbitrantur, quando pro ratione stipendij, quod recipiũt audiendis litibus, horas aliquot insumunt. Prosequitur autem Christus eandem boni pastoris naturam etiamnum patefacere.

Ego

Ego inquit, ſum paſtor bonus, & cognoſco oues meas, & cognoſcunt me meæ. Haud ergo locus iam vllus ſit reliquus defle&endi, vt quis dicat de ſe proprie Chriſtũ loqui. Imo eãdem demõnem inſinuat, nempe ob id, quòd ingenium, fides & cura boni paſtoris ſit, vt mutuò ſe de facie, & voce ipſe, & oues cognoſcãt; ſe, in quem hæc competunt, bonum eſſe paſtorem. vbi Theophylactus. Hoc loco, inquit, agnoſco dñã paſtoris, & mercenarij. Nam mercenarius quidẽ neſcit oues; quod cõtingit, quia nõ ſæpe illas inuiſit, &c. Qui.n. per Dei dilectionẽ ſibi eccl'am deſponſauit, nõ poteſt eius conſpectu, & familiaritate magnopere ſe oblectari: præterquam, quòd neque officia paſtoris gregi præſtabit, niſi cuiuſque ouis faciem, & balatum nouerit, vt non per relationem aut per alium, ſed de vultu, geſtu, & voce animi morbũ deprehendat. Neque vero grex eum viciſſim ſatis diligere, eiuſque tum exemplum imitari, tum, & auſcultare mandatis valet, niſi de vultu, & ſermone eum agnoſcat. Quocirca, hoc quod iſti dicunt Chriſtum de ſe proprie affirmare, quàm ſit falſum inde conſtat, quòd fortaſſe ad illud prouerbium Salomonis alluſit, quod ipſe tum propter priſcos paſtores, tum in noſtrorum figuram illius ore iampridem protulerat. Ait enim ille Prouerb. 27. Diligenter cognoſce vultum pecoris tui, tuoſque greges conſidera; nõ enim habebis iugiter poteſtatem; ſed corona tribuetur tibi in generatione & generationem. Vbi Hebraicè habetur; Cognoſcendo cognoſces ſeu euidenter agnoſce faciem pecoris tui: & vt dicitur facie ad faciem, & pone cor tuum ad greges. Vbi non adeo ad rẽ accõmode quidã cõminiſcunt, verbo illo ap pone, alluſionẽ fieri ad illud Chriſti. Bonus paſtor aĩam ſuam ponet. Nã pręterq̃ ꝙ verbũ euãgelicũ non ſignificat niſi, dat, manifeſta eſt rerũ diſcrepantia; nã uerbum Salo. ad internam curã, & ſolicitudinem quam paſtor hr̃e debet erga gregem, refertur, ut .ſ. cor impenſiſsime habeat ad ſingularium ouium neceſſitatem attentum. Vox autem Chriſti ad teſtimonium amoris, ut ſcilicet ſi opus fuerit, mortem eius gratia oppetat. Nã ſi cura bruti gregis illam mutuam agnitionem expoſcit, quanto magis ſtudium quod erga Chriſtianam familiam impendendum eſt; ſane cum quot ſunt ſubditi, tot ſint & morborum genera. Alius enim cõſolatione indiget, alius conſilio, alius reprehenſione, alius denique alio eleemoſynæ ſubſidio. Quare protinus in initio eiuſdẽ c. Io. vbi ſe Chriſtus oſtiũ eſſe ouiũ dicere adornabat. Qui nõ, inquit,

intrat per ostium,sed aliundè,fur est & latro,qui autem intrat per ostium,pastor est ouium.Huic ostiarius aperit,& oues uocé eius audiunt,& proprias oues uocat nominatim,& educit eas,& cum proprias oues emiserit,ante eas uadit, & oues illum sequuntur, quia sciunt uocem eius. Vide quomodo lex boni pastoris non tantum in hoc consistat,quòd quis ad dignitatem secũdùm Christi leges accedat, uerùm & quòd eius exemplo eandem administret,nempe cognoscendo oues singulas de nomine, eàsq; exemplo uitæ antecedendo, quod ipsæ sequantur. Id quod absentes quònam pacto præstare perficerèque possint,ipsi uiderint. Vnde sequitur,Alienum autem non sequuntur,sed fugiunt ab eo, quia non nouerunt uocem alienorum. Vbi alieni appellatione non solùm eos,qui non legitimè ingressi sunt censet, imò & qui illegitimè rem administrãt,scilicet tam mercenarios, quàm eos qui illa quæ præmiserat,non seruant. Et quidem Apostoli non cognouerunt quid loqueretur eis,scilicet mysterium fidei ipsius,per quam solam ingressuri erant quotquot ueris pascuis essent potituri, quia non est aliud nomen sub sole, in quo possint homines salui fieri. Nobis autem, qui illud iam certò per eandem fidem cognoscimus,aliud restat constantissima fide tenere, nempe quòd qui ab ipso instituti sunt pastores, eius instar necesse habent munere suo perfungi. Vnde Damasus Papa in aurea sua epist. iiij. ubi de depellendis chorepiscopis locupletè disseruit, hoc Christi testimonio uehemẽter inuehitur in episcopos,qui alienis suas plebes educandas concredunt, cùm Christus bonum pastorem asserat uitam pro ouili suo ponere,mercenarium autem ingruente lupo oues destituere. Sed de hac epistola statim arti. proximo. Habeant ergo aduersarij,& contra sic arguant,Quicquid homo per suos administros facit, per seipsum censetur efficere, ergo cùm episcopus uicarium ecclesiæ suæ deleget,residere nõ tenetur,sed pro sua satisfacit obligatione. Videant autem huiusmodi argumentatores,quanta eos responsa persequantur. Primũ omnium, ut suprà diximus,hic non disputamus, an causa possit aliqua intercedere propter quam dispensari cum episcopo absenti queat, de quo art.iiij. repetendus est sermo,sed rei naturam constituimus, & ea quę diuina lege episcopo iussa sunt, In primis ergo si factum spectemus,absentes episcopi non sibi uicarium ad omnia sua munera substituunt,sed eum tantum, qui ad lites audiendas sedeat, quòd re uera non est præcipuum. Et præterea uisitatorem, qui

dioecesim

diœceſim circunuolet, cùm neq; iſta in ipſorum abſentia fieri poſ ſint commodè, neque alia ullo modo, ad quæ præcipuè tenentur. Potiſſima enim pars ſpiritualis paſtoris, ut in concilio Carthagi. iiij. licet breuioribus uerbis admonetur, nempe cui animarum longè maior cura incumbit, quàm temporaliũ, in hoc poſita eſt, ut lites, quæ ſine iudiciorum ſtrepitu definiri poſſunt, componere ſatagat, pacaréq; & extinguere procuret, ut tempus ſecũdum Chriſti mandatum redimat, quod oues in Chriſtianis exercitijs collocent. Quod quidem nemo ſine epiſcopi autoritate & grauitate & amore, quo gregem proſequi tenetur, atque adeò ſine eius præſentia perficere ualet. Item neque uiſitationis longiſſima experientia teſtatur, per alium quàm per ſeipſum fieri caſtè poſſe. Haud enim criminibus ſola pecuniarum mulcta, aut excommunicatiõe medendum eſt, ſed profectò uerbo, nunc placido, nunc acerbo, ac alijs denique adhibitis remedijs, quorum uiſitatores, quia mercenarij ſunt, nulla tangit cura. Adde, quòd eleemoſynæ quæ inter epiſcopales operas tam altum locum tenent, (Oportet enim epiſcopum, ut ait Paulus, eſſe hoſpitalem) niſi per præſentes Antiſtites fieri nequeunt commodè. Conſpectus nanq; pauperis, egenorũmque clamor uiſcera commouens, uel eleemoſynam exprimit, uel aliam ſaltem conſolationem, qua ſuam poſſit miſeriam leuare. Huc enim illa ſpectant, quæ modò circa uerbum Chriſti tractabamus, nimirum quanti referat uultum pecoris uiſu agnoſcere, & uocem auditu. Sed ais, quid ſi epiſcopus hæc omnia atque alia per alium rectè diſpenſet? Accidere enim poteſt, ut alij efficaciores ſint prædicatores ipſo epiſcopo; atq; alij ad alia munera doctiores & aptiores, quos cùm ſuffecerit, munus ſuum expleuit, ut abſens eccleſiæ ſuæ uiuere poſſit. Huius autem una reſponſio eſt, eſſe impoſſibile. Altera præcipuè notãda, quòd epiſcopi uicarij non ſunt perinde conſtituti ac ſi ſint futuri præſules, ſed quaſi præſulum adiutores. Et ideo non per hoc excuſatur eorum reſidentia. Debent enim uicarij eſſe ſicut membra in corpore, ipſe uerò ſicut anima. Chriſtus enim non eos ut operariorum cõſtitutores, ſed ut operarios miſit. Et Paulus non ait, oportere epiſcopum eſſe doctoris ſubſtitutorem, ſed eſſe doctorem, & ij. ad Timo. ij. Solicitè, inquit, cura teipſum probabilem exhibere Deo, operarium inconfuſibilem, & rectè tractantem uerba ueritatis. Vbi confuſione eum Antiſtitem aſpergit, qui operarius non eſt. Et alibi admonet, ut qui non operatur, nec manducet. In

ſumma,non uident iſti qui munus epiſcoporum in hoc collocāt, ut bonos ſibi habeant ſubrogatos miniſtros,quemadmodum leges uniuerſas electionis epiſcoporum & paſtorum de medio tollant. Quid enim opus eſt tantam ſolicitudinem & uigilantiam adhibere ad digniorem eligēdum,quantam iura omnia clamant, ſi ſatis epiſcopo eſt alios eccleſiæ ſuę miniſtros delegare? Ergo ſi iura illa certa ratione conſtituta ſunt, planè colligitur perſonalem induſtriam in epiſcopo eligi,atque adeò per ſe reſidendo teneri munia ſua explere. Quare non eſt cur nobis Valerium obiiciant,qui Auguſtinum ſibi ſubſtituit. Id enim fecit ingraueſcente iam ætate,quando uires ſibi non ſuppetebant. Imò nec tunc credendus eſt ſic ceſſaſſe,quin id quod poſſet,efficeret. Imò hinc ſumitur argumentum,quàm ſit neceſſaria præſentia perſonæ. Hac enim de cauſa Petrus Apoſtolus ut Theodoretus refert in lib. de lxx. diſcipulis, & antiquiſſimus Epiphanius to.ij.c.xxvj. nempe quia illi neceſſe erat tanquam Apoſtolo per alias eccleſias diuagari,ſubſtituit ſibi epiſcopum Romanum,non qui eſſet Papa, ſed qui ſibi eſſet auxiliaris uicarius. Ad eorum ergo argumentationem reſpōdetur,quod etſi unicuique liberum ſit de ſuis proprijs bonis,ut libuerit,per famulum diſponere,in quo caſu quod quis per aliū facit,ipſe facere cēſetur,in publicis tamē adminiſtrationibus longè res ſecus habent. Publici enim magiſtratus,atque illi potiſſimum quibus ob perſonalem functionem iuſta ſtipendia decreta ſunt,non ad iuſtum per uicarios adminiſtrantur. Ecquis enim in conſulem,aut prętorem,aut ducem creatur,ut per alium rē adminiſtraret? Imò uerò in rebus priuatis quis œconomum, pincernam,imò uel coquum,uel quod rei magis arridet, nauclerum uel certè aurigam conduxit,qui non munus eiuſdem perſonæ requirat? Quòd ſi magiſtratus alij hanc habent reſidendi naturam,quis non uideat epiſcopatum, qui animabus proſpiciendis,quas Deus & ad ſuum ipſius conſortium condidit,& proprio uitæ diſpendio redemit,primum huius legis obtinere locum? Vnde Paulus ij. ad Corint. nono, Væ mihi ſi non euangelizauero, neceſſitas mihi incumbit. Sed uide quomodo aduerſarij cauere hanc plagam contendunt. Aiunt enim, apoſtolis per ſeipſos neceſſarium fuiſſe prædicare, quoniam in ipſis perſonalis induſtria electa fuit. Epiſcopi autem non illis ſucceſſerunt in apoſtolatu, ſed in epiſcopatu, At uerò,ut fateamur urgētiorem fuiſſe in apoſtolis prædicandi obligationem propter reuelatā eis doctrinam,

tamen

tamen quis neget in episcopis personale etiam industriam, quatenus in episcopatu ipsis successerunt, eligi? Sed neque aliud istorum commentum illis admittendum est, nempe quòd apostoli iussi sunt solis infidelibus prædicare, episcopi uerò solis subditis, imò Paulus sæpe prædicauit conuersis, quòd certè ad eorum cõfirmationem facere debebat. Nec episcopo dicitur, ut aiunt, Vade, prædica populo Dei, sed, populo tibi commisso; cui non repugnat quin aliquando possit & debeat infidelibus prædicare.

Alius uerò cauillus istorum est, quòd etsi Papæ dictum sit, Pasce oues meas, non tamen inde colligitur, quòd residere teneatur in omnibus ecclesijs, atque adeo neque de singulis colligitur, quòd teneantur in suis residere. Quòd autem cauillatio hæc peiori sit nomine digna, quis non planè uideat? Iussus enim est Papa per seipsum pascere, atque adeo in sua ecclesia, quæ Romana destinata est, residere, uel ubi expedire uisum esset. Decet autem propter confluxum orbis illuc, ne per alias diuagetur, sed suos singulis vt Deus ei iussit, episcopos consignet, qui eodem diuino iure teneantur in suis diœcesibus residere. Vnde Paulus ad Thessa. v. Rogamus, inquit; uos fratres ut noueritis eos, qui laborant inter uos, & præsunt uobis in Domino, & monent uos, ut habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorũ. Non ergo propter dignitatem, sed propter opus quod residentes personaliter exercent. Alia denique eorum argutia non est responsio digna. Arguunt enim, quòd cùm Papa possit episcopum a sua diœcesi dimouere atque alteri adscribere, fit, ut dispensatio episcopi cum hac ecclesia non sit de iure diuino, atq; adeò nec residentia. Iam enim suprà ostensa est infirmitas consequentiæ, nempe quòd licet Papa possit episcopos summutare, non tamen eorum naturam, & functiones, quæ iure diuino annexæ sunt dignitati. Sed rogas, nonne multa episcopus potest per ministros dispensare? Apparet enim posse, vt ordines conferre, & confirmare, benedicere templa, & ornamenta, &c. Item permulta sunt episcopalia officia, quæ non nisi statis temporibus eademq; rarò fiunt, ut chrisma conficere, & sacris initiare, quæ ideo iugem residentiam non exigunt. Respondetur inter episcopalia munera gradus esse dignoscendos. Quædam n. sunt, quæ licet non ita decenter fiant, tamen non usq; adeo absurdũ est per substitutos illa exercere. Vt sunt chrismatis confectio, & templorũ ornamentorumq; cõsecratio. Est inquã in his,

dum per ticulares episcopos fiunt, indecorum quidam, quòd nō tanta grauitate, ut decet celebrantur, præterquàm quòd ansa inde porrigitur titularibus episcopis introducendis. Veruntamen non illa sunt munera, quę vrgentissimè residentiam episcopi requirunt, sed alia suprà commemorata, quæ assiduam præsentiam sedulamque diligentiam exposcunt. Imo uerò ut iam diximus, propterea episcopi obligationis residendi obliti sunt, ꝙ non putant alia sibi incumbere onera, quàm lites audire, & semel in anno ordines conferre. Si enim se ignorantium lucem, delinquentium regulam, afflictorum suflugium, egentiumque subsidium ac præsidium (ut uerè sunt) esse cognoscerent, non grādi opus esset negotio, ut ius residendi persuasissimum haberent. Multa alia hic missa facimus scripturarum testimonia, nimirum satis rati ea, quæ præcipui sunt momenti attulisse. Multasque aduersariorum argutias silentio prætermittimus, ad quas utiq; molestius, esset respondere, quàm utile. Quòd autem de episcopo assertum curauimus, de cunctis etiam parœcialibus pastoribus subinde est intelligendum. Sanè cùm & allata testimonia idem sibi uelint licet multò efficacius episcopos urgeant. In apice autem istorum, quæ dicta sunt, hoc licet per seipsum euidentissimū sit, non erit tamen admonitu superuacaneum, nempe ꝙ residendi obligatio sic præceptum est, ut non sit præcepti finis. Videas enim pręsules in suis quidem ecclesijs residentes, sed tamen adeo oscitanter, & segniter in administratione uerbi, in guberatione in afflictorum consolatione, & pauperum subsidio sese gerentes, ut nihil referat absentesne sint an pręsentes. Residentia. n. propter hæc necessaria est, quæ si non fiant superuacanea, imò quandoq; causa, ut episcopus maiori opprobrio, & uilipendio à sua plebe habeatur.

AD primum igitur argumentum respondetur, uerba illa formalia, quòd episcopi residere teneantur, nullam fuisse necessitatem, ut in Euangelio exprimerentur. Sanè cùm euidentissimè ex ipsa episcopali functione diuinitus instituta colligantur, ꝙ etiam secundum aduersarios satis est, ut eadem residentia sit de iure diuino. Nam vbi Christus ceu operarios miserit prædicatum Apostolos atque alios lxxij. discipulos, quibus episcopi, & parœciales sacerdotes successerunt, & ubi iubet in Petro cunctis episcopis, ut gregem pascant, & ubi docet bonum pastorem esse, qui nominatim cognoscit oues, & ubi ait Paul. episcopum

ſcopum eſſe doctorem & hoſpitalem, & vbi admonet Timoth. vt ſeipſum operarium inconfuſibilem, verbum veritatis recte tractantem exhibeat; & vbi admonet præſules, vt vniuerſo gregi attendant in quo eos Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos ad regendum eccleſiam Dei; atque in id genus alijs locis, vſque adeo luce clarius reſidẽtiã paſtorũ præcepit, vt fatuũ ſit expreſſiora verba requirere. Ad ſecundum iam ſatis reſponſum eſt, quòd etſi ſummam eccleſię iuriſdictionem Petro eiuſq; ſucceſſoribus ſingulariter commiſerit, vbi ait, Paſce oues meas; atq; adeo facultatem eligendi paſtores; modum tamen paſcendi non reliquit ſuo arbitrio, vt eum mutare poſſet. Haud enim in arbitrio eſt Papæ facere, vt epiſcopus non ſit doctor, non ſit hoſpitalis, non ſit uigilator ſuper gregem, quibus muneribus intimum eſt, vt reſideat.

Ad tertiũ deniq; reſpondet, quòd ſi Timo. & alij forſan epiſcopi iuſſu Pauli à ſuis nõnunquã eccleſijs peregrinati fuerint; id tamẽ ob eccleſiæ vniuerſalis neceſſitatem factum eſt, atq; adeo per interpretationem eiuſdem diuini iuris, & naturalis. Haud enim ſecum pugnant reſidentiã eſſe de iure diuino, & nihilominus poſſe caſus accidere, in quibus non ſolum licitum, verum & expedientiſſimum ſit epiſcopum a ſua eccleſia in tempus abſcedere.

ARTICVLVS III.

Vtrum reſidentia epiſcoporum iure naturali fundetur.

CVM monſtratum ſit reſidentiam epiſcoporum de iure eſſe diuino, ſubſequitur, vt videamus an ius etiam naturę ſuas rationes eidem veritati ſubminiſtret? Arguitur nanque a parte negatiua; Euangelicus epiſcopatus, ordo eſt ſupernaturalis; quippe cum fundatio ipſa eccleſiæ ſuper naturam fuerit à Chriſto inſtituta; nõn ergo epiſcoporum reſidentia in iure naturali fundatur. Secundo: Si iure naturali eiuſmodi reſidentia iuberetur, nulla ratione poſſet ſuper eo diſpenſari. Nam vt lib. ij. de Decalogo pronuntiauimus, ob id indiſpenſabilis eſt, quòd indiuiduũ habet à natura obligandi vinculum; & tamen, vt in ca. 4. patebit, ingruere ea neceſſitas poteſt, vt legitimè à ſua eccleſia epiſcopatus abſens fiat. Tertio denique arguitur; Eſto de reſidentia præceptum agnoſcamus, natura tamen pręceptorum affirmatiuorum eſt, ut non obligent, (quod aiunt) pro ſemper. Non ergo

iugis continuaq; residentia necessaria est. In contrarium est, quod cum ius naturæ, autore Deo, mentibus nostris insculptum sit, explicandis ēt fidei legibus ab eodem Deo promanantibus, multū inseruit. Nam diuinæ leges naturalium perfectrices existunt.

IAM supra dictum est naturale ius esse, quod natura nos docuit; atque adeo minime repugnare, ut quod diuino iure sancitū est, naturali etiam quadamtenus roboretur. Respondetur ergo ad quæstionem, affirmatiua hac conclusione: Obligatio residendi quàm proxime est naturali iuri affinis. Enimuero quamuis episcoporum institutio iure sit facta diuino; tamen ut supra dictum est, rationibus naturalibus eius congruētia innotescit; atq; adeo modus episcopalis administrationis eisdem rationibus elucidatur; quas quidem in superioribus adeo insinuauimus, vt hæc non sit nisi explicatior repetitio. Primum igitur argumentum sumit ab officio. Enimuero cum pastoris officium, vt dictum est, sit spirituali animarum saluti prospicere, functio hæc bipartita est; nēpe, vel respectu gregis infirmantis, ac deficientis, ut iuuetur saneturq;, uel respectu eiusdem sani, vt ad perfectionem promoueat. Defectus autem & quantum ad intellectum accidere pōt, & quātum ad effectum. Est ergo pastor ignorantium lux. Nam Vos, inquit, estis lux mundi. Lucem autem natura docet nisi præsentem lucere non posse. Illis autem qui de via decedunt, est ciuitas supra montem posita, cuius uitæ sydus aspiciens populus recto tramite incedere debet: in conspectu autem populi nisi resideat, esse non potest. Condiendis uero corruptis affectibus est sal, qui in operibus uirtutis ostendere saporem debet. Denique ægrotis est medicus. Nam talem se appellauit Christus, vbi ait: Non est opus ualentibus medico, sed male habētibus. Perspice ergo quæso te, utrum si rex selectissimum medicum eligat, cui iusta stipendia pro ratione suæ facultatis exoluat, ferre queat, vt ubi corporalis sibi uita periclitatur, per aliū seruiat? Si ergo in medico corporali industria personę expetitur & optatur, quis neget tanto id iustius in medico spirituali, quanto temporali uitę spiritualis præstat? Et denique episcopus, ut supra diximus, auriga, nauclerus, dux, fidelisq; seruus ac dispensator mysteriorum Dei. Et, tamen si ad rempublicam ciuilem spectes, quisnam mortalium permitteret hæc per uicarios exhiberi? Cur ergo Deus id permittat? Re uera naturę ius aperte reclamat. Sūt etiam ad arcendum hostes, custodes & vigiles, quòd absentes esse nequeunt. Respe

ctu āt gregis ēt si sanus esset ab hostibus tutus, summū epi officiū est, ut iā supra diximus, & in sua consecratione hr, ad perfectum plebē perducere, quod de Baptista Lucæ 1. legit, ut sit sine macu la & ruga, ac perinde digna, quæ in conspectu Dei appareat. Ad hæc āt rō naturalis manifeste demrat industriam, atq; adeo præ sentiā personæ requiri. Secundus locus idē naturaliter demran di sumit ex stipēdio, quod, ut suprà satis probatū est, nō pro scīa aut morū probitate, aut nobilitate, aut dignitate episcopali, sed pro præsidētia, & functione, atq; adeo pro exercitio ipso, & ope re, & usu penditur, ut Nume. 18. admonitio diuina habet, & 1. ad Corinth. 9. docet Aposto. Vbi nanq; stipendium pro opere pen ditur, naturalis ratio illico demrat non satis esse uicarium consti tuere, etiam si digniorem teipso substituas. Est enim ille uelut au xiliarius, qui ideo episcopum non excusat, quin præsens, quod ualuerit, efficiat. Sed tertius locus sumitur ex detrimētis quę episcoporum absentia progignit, & parturit. Horum aūt potissi mum est, idq; nisi omni sensu careant pastoribus extimescendū, quòd propter eorum negligentiā creberrime multæ aīæ perpe tua morte pereunt, quę quidem si secundū suam obligationē di ligentes essent, sempiterna felicitate fruerentur. Reuise illud su pra citatum oraculū, Ezech. 34. Postq̃ enim ait Deus, Væ pastori bus Israel, eorumq; negligentiam in consolandis infirmis &c. re censet, subdit. Ecce dispersæ sunt oues meę, eo quòd non esset pa stor, & factę sunt in deuorationem omniū bestiarū agri. Ecce, eo quòd non esset pastor, Non quòd nullus esset; aliàs non dixisset, Væ pastoribus Israel; sed quòd nullus legitime suam expleret cu ram. Et ideo subdit: Et ego de manibus pastorum meorum oues meas requiram. Huc uellem attentos habere Christi pastores. Si Rex charissimos filios negligentia pedagogi custodisq; eorum trucidatos conspiceret, quisnam regiam iracundiā ferre posset? Cum ergo Deus (quod sæpe, & sæpius, ac sæpissime usu uenire so let) pastorum incuria priuatum se viderit animarū contubernio, quas, vt sua ipsius gloria fruerentur, condiderat; quarumq; gra tia filium suum qui pro illis moreretur huc demisit, easdemq; in infernorum abysso perpetuo trucidandas conspexerit, quęnā ro go nō suppliciorum genera ab infidis illis, & tā insigniter sacrile gis pastoribus non reposcat? Quin vero non solū in pastores ip sos prauos indignari solet Deus, verum, & ob ipsorū prauitatem indignatio eius dimanat in populum. Sic enim legitur Nume. 19.

Excubare

Excubare in custodia sanctuarij & in ministerio altaris, ne oriatur indignatio mea super filios Israel. Non quòd ob alienam culpam populus ęternaliter puniatur, sed quòd uel ex eò quòd in populo nunquam ingentissimus delinquentium numerus deest, qui prælatorum suffragijs sustentari debet, illis cessantibus indignatur Deus in populum ob sua ipsius crimina, uel quod cessantibus episcopis manus cum Moyse ad cœlum cum precibus leuare, atq; adeò negligentibus populi curam, facilè à suis hostilibus cupiditatibus prosternitur, dignúsq; adeò fit indignationis Dei. Cùm ergo ex absentia pastoris tam præsentaneum moderando gregi emineat negligentiæ periculum, naturalis profectò ratio planissimè demonstrat, quàm debeant pręsentes aduigilare.

Mox & præter gregis detrimentum eadem præsulum absentia indecorum aliud in Christiana republica peperit. Nam cùm ob personalem residentiam ius cogat unicuiq; ecclesiæ suum mancipare episcopum, ubi persuasum habent licere sibi absentes esse, pro inconuenienti non ducitur, ut quis plures habeat ecclesias, quarum simul fructus unus percipiat. Id quod in Concilio Lateranensi prohibitum est, ut patet cap. Quia nonnulli. de reg. & xx. q.j. can. clericos. Ac deinde protinùs mos in ecclesiam ingestus est episcoporum titularium, per quos quemadmodum ordines atque reliqua episcoporum sacramentalia perficiantur, experientia ipsa testimonio est. Inde enim emanauit, ut eiusmodi spiritualia uęnundentur, adeòque tractentur abiectè, ut in cōspectu Christiani populi despectui habeantur. Accedit quartò quòd cùm episcopi cultores instituti à DEO sint animarum, messorésq; adeò spiritualium frugum missi, ipsi per se deberent in conspectum Domini portare manipulos suos, quod re uera qui per alios gubernant, minimè faciūt. Ipsiq; talenti sui usuras quas per se accumularent Deo reddere, & tanquam legitimi pastores exemplo cœlestis illius qui illos instituit, oues suas proprijs humeris baiulare, propriísq; manibus contrectare. Sic enim de illo præcantauerat. Isai. ca. xl. Sicut pastor gregem suum pascet, in brachio suo cōgregabit agnos, & in sinu suo leuabit, fœtas ipse portabit. His nanque atq; id genus alijs exemplis Damas. Papa, ut in illa suprà citata epistola .iiij. uidere est, chorepiscopos explodere sanctè curauit, qui quidem nō ita multum ab istis titularibus differebant, ut lxviij. dist. can. ecclesijs. & duobus sequentibus explicatur. Et potissima causa eos abigendi & extinguendi fuit,

quòd

quòd legitimi episcopi illis suos greges pascendos committebant, ut otio ipsi torpescerent, instar, ut ait ille sanctus Pontifex, meretricum, quæ statim ut pariunt infantes suos alijs nutricibus tradunt educandos, ut suam citius libidinem explere ualeant. Sic enim miserandi episcopi faciunt, dum sibi commissos populos uicarijs educandos concredunt, ut liberiùs ipsi secularibus curis inhient. Perspice ergo quam ratio naturalis persuadeat, ut qui ecclesiæ desponsantur, proles Christi sanguine per se progignant suísque propriis uberibus lactent. Nam sponsa, ut in Canticorum capite legimus, sponso ubera tribuebat, eadémq; super uinũ unguentis optimis fragantia. Quę profectò cùm in episcopo sine usu sunt, ultore Deo, deficcantur. Sed ò temporum calamitas. Istarum nanq; omnium necessitudinum obliuio obligationem residendi obscurauit. Quis enim iam se, ut sponsum ecclesiæ suæ gerat, & ut subditorum patrem? Pau. quidem inter suos episcopales labores & Ecclesiarũ solicitudinem id potissimum j. ad Corinth. ix. commemorat, quòd & Iudæis Iudęus fieret, & gentilibus gentilis, & infirmus infirmis, ac denique ad omnium se accommodaret affectus, ut omnes Christo lucrifaceret. Et in posteriori ad eosdem Corinth. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror? Iam uerò nunc temporis hic charitatis gradus adeò aboleuit ab usu, ut nulli zizaniorum seminator peiora scãdala, quàm inter episcopos & capitularia sua collegia seminauerit. Id quod episcoporũ multi causantes sibi prætexunt, ut suam absentiam excusent, cùm tamen enitendum illis summoperè primùm esset, canonicos paternis uisceribus lucrari, quod si perficere nequirent, non ideo illis esset de diœcesi decedendum. Nam propter paucorum culpam, non esset grex totus deserendus, imò adeò uigilanter curandus & colendus, ut clericorum proceres pudore conuicti deuinctas eis manus offerrent.

Et per hæc ad argumenta in capite quæstionis proposita responsum nobis censetur. Prioris enim solutio est, tum quòd episcopalis dignitas nõ usque adeò est supranaturalis, quin sit rationi naturali germana, tum etiam quòd etsi sit supranaturalis, illa tamen supposita, tunc ratio naturalis modum quo administranda est, plurimùm elucidat. Posterioris autem respõsio articu. iiij. patebit, ubi constabit ius etiam ipsum naturale ac diuinum nonnunquam causas offerre, ob quas liceat episcopis suas diœceses exire.

exire. Ad tertium denique respondetur, præcepta affirmatiua propter eà non obligare pro semper, quòd obligant pro loco & tempore, & cum reliquis circunstantiis, quamobrem nec episcopus obligatur semper prædicare aut ordinare, &c. Attamen quia multa eius munia sunt, quæ non habent determinatum tempus, sed creberrimè & præter spem eorum necessitas offert ur, tenetur in sua semper esse diœcesi, nisi in casibus quibus ius ipsum diuinum & naturale ei absentiam indulget.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum episcopi iure humano, hoc est pontificio, residere teneantur.

QVANVIS post diuinum ius & naturale non ita multùm nosse de humano referat, conducit tamē ad omnimodam obtinendam uictoriam. Arguitur nihilominus de more ab utraque parte. Aut enim residendi obligatio iure diuino ligat, aut secus; si iure diuino, superfluebat ius Ecclesiasticum, quoniam humanum uinculum urgentius esse non potest diuino; sin minùs, uidetur ecclesia rigidius iusto id præcepisse. Nam cùm res sit tam grauis, ut præsules arbitrantur, non debuit ecclesia diuinum ius onerosius reddere. Secundò arguitur, Si residentia, iuris diuini est, tunc præceptiones de illa pontificiæ, esse nō possunt nisi eiusdem iuris declarationes, atque adeò dici non potest ut sit de iure humano. In contrarium est totus titulus de cleri. non resident. nēpe ca. Quia. & cap. relatū. & reliqui, ubi qui absentes à suis sunt parœcialibus ecclesijs, anathemate atque alijs pœnis plectuntur.

QVO tandem nullum suffugium reliquum fiat, sed palàm pastoribus sit citra ullam controuersiam ad residendum esse perstrictos, adhibetur in hoc iij. articu. postrema conclusio, Residentia episcoporum ac perinde sacerdotum animarum curam gerentium iure humanò, putà ecclesiastico sancita est, & sub pœna peccati mortalis constituta. Hæc aūt cōclusio nō perinde intelligenda est, ut ꝙ singulis ānis fiat cōfessio, & quadragesimalis abstinentia, singulorùmq; festorū, multarùmq; ceremoniarū obseruantia. Ista enim licet ab Apostolorum seculo censeantur instituta, haud tamē ab ipso christo immediatè, sed ab ecclesia per potestatē illi ab ipso collatam cōdendi leges. Præceptum autē Ecclesiasticum residentiæ est explicatio diuinæ institutionis. Distinguit enim

pau.

Pau. j. ad Corinth. vij. inter hæc duo, ubi ait, Iis qui matrimonio iuncti sunt, præcipio, non ego, sed Dominus. Nam cæteris ego dico, non Dominus. Est ergo differentia, quòd quæ sunt de iure humano, etiam si per potestatem diuinitus traditam sint constituta, nulla tamen vi pollerent obligandi nisi ab ecclesia essent præcepta. Quæ autem sunt de iure diuino, etiam si ecclesia de illis nihil decreuisset, obligassent. Huius ergo secundi generis est obligatio, qua præsules ac pastores residere coguntur, siquidem vt dicebamus, lex diuina est. Dicitur autem de iure humano, propterea quòd ecclesiasticis sanctionibus ius idem diuinum explicatur. Imò vsque adeò eisdem sanctionibus iubetur, ut et qui proterua obstinatione ius diuinum agnoscere noluerint, cogantur nihilominus ius pontificium fateri. De hoc enim nemo doctorum, aut Theologiæ, aut canonici iuris hæsitauit unquàm sed solùm pastores quorum id nosse confiteriq; potissimum refert, facto ipso diffitentur. Nam usque adeò, non quidem tuti, sed securi a suis ecclesijs peregrinantur, ac si omni essent iure liberi, cum tamen hoc citra ullam controuersiam confessissimum esse debet, quòd etiam si solo iure pontificio residere tenerētur (quod ius proculdubio planum ac firmum est) nequeant absq; dispensatione, eademque ob legitimam causam petita, & obtē ta, notabilem moram extra suas diœceses protrahere. Conclusio ergo plurimis iuris testimonijs irroboratur. Primò enim, ut dicebamus, extra de clericis, non resident. cap. quia nonnulli Concilij Lateranen. sancitum est, ut ecclesiasticum ministrorum neutiquam committatur nisi personæ, quæ residere in loco, & curam ecclesiæ per seipsum valeat exercere. Quamobrem arctissimè illic inhibetur, ut nemo duas parœcias quibus per sese residere non possit, retinere ualeat, neque fructus earum percipere. & in c. xxxij. eiusdem Concilii eadem prohibitio reperitur, nempe ut qui parœcialem ecclesiam habuerit, non per uiarium, sed per seipsum illi deseruiat, nisi forsan præbendæ, uel dignitati parœcialis ecclesiæ sit annexa. De qua quidem exceptione statim cap. proximo redibit sermo. Idemq; subinde Alexand. III. cap. relatum. eodem titu. confirmat. Idemq; Cœlestin. c. ex parte. & Inno. cap. qualiter, & aliis duobus subsequentibus. Et in Concilio Antiocheno, cap. xxi. strictissime inhibetur episcopus a sua diœcesi exire. Et in concilio Sardiensi, canon. xiiij. prohibetur, ne episcopus in aliena prouincia ultra tres dominicas cō-

& illud etiam definimus, vt nemo Deo amabilium episcoporum foris a sua ecclesia plus. q̃ per totum annũ deesse audeat, nisi hoc per Imperialem fiat iussionem. Idq; latius cauetur in Authen. de sanctis. episcopis. colla. 9. §. interdicimus. vbi arctissime prohiben tur suas proprias relinquere ecclesias, nisi de cõsensu patriarcharum aut metropolitani. Similis enim sanctio habetur in Concilio Antiocheno, can. 11. Permittitur tamẽ, vt possint per annum manere in curia Cæsarea. Sed de hoc statim articulo proximo.

Quòd si post concilia sanctos etiam patres de hac re audire non piget, vide Damasum in epistola citata de exigendis chorepiscopis; & Aug. in lib. de pasto. & Greg. Nazian. in oratione de statu episcopali; & Chryso. in lib. de sacerdotio. Et Grego. atque Amb. in suis Pastoralibus. Sed latissime Hier. in 2. epist. ad Oceanum, super illud Pauli ad Titum; Oportet episcopum sine crimine esse. Vbi multa ad propositum disserit; concludens quòd non sat est episcopis innocentibus esse, nisi & latratu sint canes, absentes autem latrare non possunt. Vnde Bernardus serm. 77. super Cantica; Quid dimittit, inquit, oues in pascua absq; custode, pastor est, non ouium, sed luporum. Ibidemq; complura preclare aduersus pastorum negligentiam diserte cõgerit; qui re vera successores, inquit, Apostolorum esse cupiunt, sed imitatores non item; quia neque sunt tam vigilantes ad curam, q̃ alacriter currẽtes ad cathedram. Et li. citato de pastor. Aug. ca. 10. docet, quòd episcopi non laborãtes in prædicatione verbi non debent percipere fructus ex ouibus; nam Pau. Si euangelizauero, inquit, mercedem habeo; nempe tam apud Deũ quàm apud homines. Quasi dicat: Si non euangelizauero, non sum mercede dignus. Et Origen. super Iosue, homil. 7. cessantes esse cum ouibus reprehendit exemplo pastoris Christi, qui relictis 99. ouibus in cœlo, quæsitũ venit illam quæ perierat. Sed pergo esse molestus; cũ omnia persequi quæ de hoc argumẽto apud patres scripta sunt, sit prorsum impossibile. & sic frustatim pauca decerpere, parum vtile. Concludamus ergo cum Bernardo de persecutione sustinenda. c. 31. super illud, Mercenarius vidit lupum venientem, & fugit; Vtinam hodie quicunq; pastores non sunt, mercenarios gregi vellent se exhibere, non lupos. vtinam ipsi non lederent. Vtinam non fugerent nemine persequente, vtinam non exponerẽt gregem donec venientem lupum viderent. Taceant ergo, qui aiunt quæstionem istam nouam esse. Fuit enim, vt ex locis citatis apparet, an-

deſtituat, mercenarius, & non paſtor reputabitur. Secundo; Inter Prouerbia, ca. 6. *ſic* legitur; Fili, ſi ſpoponderis amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam. Et ſubdit; Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum. Quod quidem idem Greg. in Paſto. ad propoſitum exponens; Spondere, inquit, pro amico eſt animam alienam in periculo ſuę conuerſationis accipere. Qui autem ad viuendum alijs in exemplum preponitur, non ſolum, vt ipſe vigilet, ſed & vt amicum ſuſcitet, admonetur; hoc aũt facere nequit niſi qui corpore preſens adſit gregi; ergo tẽpore perſecutionis nemini paſtorum licet ſe ſubducere. Tertio; Ad perfectionem epiſcopalis ſtatus pertinet animarum curam gerere: nemini autẽ perfectionem profeſſus licet ea que ad perfectionem attinẽt, ob vllum periculum deſerere; ergo epiſcopo, cum ſtatum perfectionis profiteatur, nullatenus neq; in periculo mortis cõſtitutus poteſt, vbi ſuum officium exigitur, terga uertere. In contrarium eſt illud Chriſti mandatum Matth. x. ad Apoſtolos, Si uos perſecuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliam.

Ad queſtionem, Diuus Thomas, duabus cõcluſionibus reſpõdet. Prior; Neutiquam epiſcopo aut paſtorum ulli ubi ſubditorũ ſalus eorum exigit preſentiam, licet illis ſe perſonaliter ſubtrahere, neq; propter aliquod cõmodũ tẽporale, neq; propter quoduis periculum imminens. Probatẽ concluſio; Obligatio cuiuſcũq; perſone ex fine eiuſdem obligationis (quod cuiuſq; medij natura eſt) debet perpendi: finis aũt epãlis muneris, atq; adeo obligationis epiſcopi eſt ſpiritualis ſalus populi, ergo ubi illa preſentiã eius exegerit, nullum periculum eum excuſabit, quo minus adeſſe teneatur. Id quod teſtimonio Chriſti cõfirmatur, nã ſi animã pro ouibus ponere tenetẽ, quod, vt ait Philoſophus, terribiliſſimũ eſt oĩm terribilium, nullum minorum periculorũ culpam excuſabit, atq; adeo neq; vllum temporaliũ commodũ quãdoquidẽ natura facilius indulgeat detrimẽta euitare corporalia, quã cõmoda procurare. Secunda concluſio; Quando legitimus paſtor ſatis põt ſaluti plebis per alium prouidere, & conſulere, tunc nõ erit ei nefas, etiam, vt proprium perſone periculum euitet, a ſua eccleſia in tempus ſecedere. Imo uero ubi id ex re fuerit eccleſia, expediens erit ut faciat. Concluſio ex ſuperioribus colligitẽ, nam tunc fini obligationis nullatenus aduerſatẽ. Vnde in epiſt. ad Honoratum Auguſtinus. Fugiant, inquit, de ciuitate in ciuitatẽ ſerui Chriſti; quando eorum quiſque ſpecialiter a perſecutoribus

ribus queritur, ut ab alijs, qui non ita quæruntur, non deseratur ecclesia. Cùm autem omnium est cõmune periculum, hi qui alijs indigent, non deserantur ab his quibus indigent. Idem suprà citatus admonet Nicolaus vii. q. j. cano. sciscitaris. ubi nõ negat quin quandoq; liceat præsuli per fugam cauere tyrannum. Attamen quando populus sua præsentia indiget perinde, ait, delinquet, ac si nauta in periculo nauim deserat. Quin uerò tantò enormius quantò salus spiritualis præstantior est corporali.

Hic primum omnium animaduertenda est sententia. S. Thomæ, quæ ex uisceribus Euangelij desumpta est. At quò perspicacius fiat, quæritur, utrum fides quam episcopus ecclesiæ suæ, imò Deo suo obstrinxit, usque ad mortis perpessionem eum, ut resideat, obliget? Apparebit enim hoc sciolis prima fronte creditu durum, quoniam obligatio subeundæ mortis, quæ mortalibus summa est, affirmari non debet nisi diuinum de hoc mandatum palàm constiterit. Et tamen ubi ait Christus, bonum pastorẽ pro ouibus suis animam dare, consilium magis significare uidetur, quàm præceptum. Verbum enim illud, Bonus pastor, non uidetur necessitatem, sed supererogationem præ se ferre. Accedit, quod martyrium tunc duntaxat ubi fides periclitatur, confessionemq; sui exigit, necessarium est. Obligare autem episcopos ad martyrium, ubi fidei tale periculum non imminet, temerarium apparet. Nihilominus indubiè tenenda est pars affirmatiua, quam hic expresse Diuus Thomas in priori conclusione affirmat, quando quidem ait propter nullum imminens personale periculum licere episcopo ecclesiam suam tempore necessitatis deserere. Idque confirmat testimonio Christi, quod ideò in sensu præceptorio intelligit, sic scilicet quòd nemo sit bonus pastor bonitate, quæ ad gratiam amicitiamq; Dei retinendam necessaria est, nisi ubicunque necessitatis casus occurrerit, cùm periculo uitæ gregi suo fauore & auxilio præsens usque ad mortem adfuerit. Idq; Augusti. suprà ad Honoratum citatus asseueranter enuntiat, dicens, quòd instante persecutione episcopus non potest fugere, sed exemplo Christi debet animam pro ouibus suis ponere. Verbum nanque, non potest necessitatem præcepti significat. Vnde sanctus Thomas secunda secundæ, quæstione uigesimasexta, artic. v. ad tertium argumentum ubi ait non semper charitatis necessitatem obligare hominem ad offerendam uitam pro amico, casum excipit, quo tenetur eius saluti prouidere, ad officium potissimè episcopi alludens.

alludens. Ab hac ergo ueritate,de qua nemo unquam ambige-
re quiuit,peregregium argumentum sumitur,residentiam esse de
iure diuino. Nam si non esset nisi de iure positiuo,cùm pontificia
præcepta,ut quadragesimale ieiunium,& festi obseruatio,ut lib.
j. scriptum reliquimus,non consueuerint usque ad periculũ mor
tis obligare,non facilè persuaderes teneri episcopum in pericu-
lo mortis residere,eò potissimùm,quòd,ut suprà uisum est,prædi
cti autores uerbum christi de se propriè assertum arbitrantur, &
tamen si illud uerbum neges uim habere præcepti,nihil relinquis,
unde inferatur teneri episcopum tempore necessitatis uitam pro
suo grege ponere. Quæ tamen omnium est generalis confessio.
Ad argumentum ergo in cõtrarium respondetur,huiusmodi præ
ceptum nõ esse censendum atrox,quin uerò cùm tota salus tem
poralis orbis medium sit ad spiritualem promouendam, idq; us-
que adeò sit certum,ut Deus ipse temporalem uitam, corpora-
lium præstantissimum pro salute nostra posuit,naturalis ordo di-
uinùsque postulabat,ut qui pastores animarum futuri essent eo
dem tenerentur præcepto. Neque ullus antea ad id muneris elige
retur,quàm idoneus esset inuentus,qui illud optima fide comple
ret. Imò uerò & rex tenetur pro sua republica uitam ponere.
Quocirca sicuti ubi fidei cõfessio id monuerit,martyriũ est mor
tem oppetere, sic & ubi hæc ratio iustitiæ idipsum postulauerit.
Cuius nobis Ioannes Baptista documentum reliquit,qui iustitiæ
defendendæ caput obtulit. Hinc facilè ad posterioris conclusio
nis expositionem descenditur,nam ex his quæ dicta sunt,elicitur,
causas omnes,ob quas licitè præsul potest à sua ecclesia abscede
re, nullatenus existimandas esse respectu suæ propriæ personæ,
quandoquidem & uitam ipsam ecclesiæ debeat,sed tantùm respe
ctu boni ecclesiæ,cui fidem habet obligatam. Quare etsi Caieta.
impræsentiarum easdem causas sub tribus generibus complecta-
tur,quæ sunt,Necessitas impedimenti,qualitas negotij,& condi-
tio personæ,ad commodum tamen ecclesiæ sunt omnes referen
dæ. Atqui impedimentum,aliud est quod ab intrinseco prouenit,
& aliud,quod ab extrinseco. Ab intrinseco scilicet,ut est aduersa
episcopi ualetudo,ratione cuius solum & aerem mutare debet et
quòd hoc etiã debeat respectu ecclesiæ pensari,patet. Nã si etiam
tunc ecclesia necessitate præsentiæ Antistitis premeretur,occum
bere potius deberet morti, quàm exire, secundùm legem boni
pastoris à Christo præscriptam. Quando autem non usque adeò
ecclesia

ecclesia afflictatur, in rem eius uergit, quòd episcopus suæ saluti consulat, ut expeditiùs ei seruire possit. Neque uerò solius ualetudinis gratiâ, uerùm & animi recreandi suósque uisitandi necessarios ius naturale indulget, ut possit exigua tempora succidere, quæ his, aliisve id genus suis negotijs possit impendere. Nam eiusmodi obligatio non est intelligenda ac si deberet esse in carceribus, cõpedibus uinctus. Pari modo censendum si impedimẽtum forinsecus ingruat, ut cùm tyrannus ecclesiæ infestus est. Nam si non singulariter in odium præsulis, sed in ecclesiam ipsam grassatur, tunc persistendum illi est usque ad mortem. At ad hanc necessitatem applaudunt exempla Augustini ad Honora. suprà allata. Et de uerbis Domini ser. v. de Petro & Paulo, ac cæteris sanctis martyrib. qui pro suis ecclesijs, exemplo christi, tyrannorum gladijs occubuerunt. Si autem ob particularem inuidiam prælati tyrannus est infestus ecclesiæ, tunc etiam ex re eiusdem ecclesiæ est, ut in tempus sese inde auferat, sicuti ibidem idem ait Augusti. ne subditi fugere cogantur. Cuius exempla nobis extant in Ioanne Euangelista, qui precibus suæ ecclesię, ut expediebat, secessit, & in Cantuariensi Thoma. Sed tamen posteà dum opus fuit, ad easdem sedes cum periculo uitę remeàrunt. Qualitas autem negotiorum similiter respectu eiusdem ecclesię pensanda est, ut legitima inde petatur absentiæ excusatio. Est enim triplex particularis ecclesiæ habitudo animaduertenda. Consideratur inquam generalis utilitas Salmanticensis ecclesiæ ad singula eius ministeria, ut prædicare, uisitare, &c. ut totum ad singula membra. In ordine autem ad uniuersalem ecclesiam Romanam, sicuti membrum ad caput, seu ad totum corpus. In ordine autem ad alias ecclesias, sicut unum membrum ad reliqua eiusdem corporis. Et omnes istæ necessitudines, iustas possunt episcopo afferre cãs secedendi ab ecclesia, etiam iure diuino & naturali. Quando ergo ecclesia particularis in aliqua est calamitate constituta, tunc ob primam habitudinem totius ad partes potest eius episcopus ab alijs muneribus & officijs cessare, & accedere curiam uel Romanam uel Regiam ad protegendam suam ecclesiam, idque iure diuino & naturali. Quandoquidem non solùm alia particularia officia, uerùm etiam hoc, idémq; præcipuè ei debet, dummodo per alios id perficere non possit. Si autem necessitas uniuersalis ecclesiæ absentiam episcopi expetiuerit, nemini dubium, quin diuino iure & naturali cogatur abscedere. Nam sicut membrorũ singula naturali

ordine ſe ſaluti tuendæ capitis obiiciunt, ita & eccleſiæ particulares ſeſe tenentur offerre, atque adeo ſuos epiſcopos communi bono. Perplacet autem hic adnotamentum domini Caietani non ſolum ob ſuam doctrinam, verum & ob ſuam dignitatem, qui Cardinalis erat Romanus. Ait quippe iudicium hic eſſe adhibendum, quo diſcernatur an perſonalis opera, & induſtria epiſcopi ſit eccleſiæ uniuerſali neceſſaria. Nam ſi neceſſaria non eſt, non excuſatur eius abſentia. Exempli gratia, Dum Concilium œcumenicum, aut prouincialis ſynodus indicitur, conſtantiſſimum eſt debere iure diuino epiſcopos illuc commeare. Nam Concilium, eſt eccleſiarum cœtus, & nomine eccleſiæ uenit epiſcopus. Pari modo, ſi citra concilium expedierit Papæ propter egregiam doctrinam, aut ſingularem autoritatem perſonæ aliquem epiſcopum accreſcere, cuius conſilium in commune bonum capiat, licebit quidem ad tempus eum e ſua ſede euocare. At uero ſi quia eleganter ſcribit aut pſallit, uult illo pro amanuē ſi, aut cantore uti, uel uult eum eſſe auditorem camerę aut rotæ, cum id non ſit neceſſarium per epiſcopum exequi, imò abundāt qui eiuſmodi prouinciis obeundis præſto adſint, profecto non eſt legitima apud Deum excuſatio, eò potiſſimum, ſi reſidentia, ut verè res habet, iure diuino ſit neceſſaria. Nam inde certum ſit non poſſe Papam diſpenſare niſi idem ius naturale ac diuinum interpretādo, quod quidem niſi in uera, & legitima neceſsitate neminem excuſat, qualis in ſimilibus caſibus neutiquam occurrit.

Haud æquidem neſcio nonnullos iuris prudentum huc nobis obuiam exituros, qui aiunt eos qui Romæ reſident, reſidentes cenſeri in ſuis eccleſiis, nēpe quòd qui reſidet in capite, reſideat in membro. Attamen hoc eſſe merum figmentum, neque Caietanus, iuris non ignarus, affirmare uereretur, neque ullus iuris, aut Theologiæ peritus non plane uidet. Cum enim ius diuinum ſit ut vnicuique diœceſi ſuus mancipetur epiſcopus, idque, ut demonſtratum eſt propter peculiarem curam, & uigilantiam, quæ eidē eccleſiæ eſt neceſſaria, planè colligitur ꝙ reſidere Romæ, nō ſolū non ſit reſidere Salmāticæ, uerū neq; abſentiam non reſidentis excuſet, niſi legitima id exigente neceſſitate. Quamobrem, ſic in Germania nonnulli ep̄atus, quos ego uidi, inſtituti ſunt, ut ep̄s nullus habeat alios fructus præter victum, & honeſtiſſimam ſuæ familiæ in omnibus neceſſarijs ſuſtentationem dum fuerit præſens, abſenti uerò nihil tribuitur. Per hæc vtique de Reuerēdiſ-

RRR ſimis

ſimis Cardinalibus epiſcopis cenſendum eſt, ſua enim ſe ipſi lege iudicare debent. Haud enim fruſtrà lege ab ipſo ſacro ſenatu cautum eſt, ne epiſcopi ad illam inſignem dignitatem aſſumā tur, nempe ꝙ iudicarunt reſidentiam epiſcoporum eſſe de iure diuino, cuius idcirco diſpenſationem, niſi alia eiuſdem iuris interpretatio, puta grauitas neceſſitatis, non admittebat. Quę quidem lex uſque adeo ſummo pontifici ſancta habetur, ut nullatenus ſuper illam diſpenſare in animũ inducat. Et nihilominus electo Cardinali commendatur ſine titulo eccleſia, quod, ut lib. iii. dicebam, ſi fas eſt minimo monacho, Chriſtiano tamen de re fari Chriſtiana, apertam prę ſe fert legis eluſionem, quaſi non tam ſtricto iure obligetur, cui eccleſia commendatur, illic reſidere, ac ſi eſſet legitimus epiſcopus. Aufertur Cardinali eccleſię titulus eo ſolum, ꝙ reſidere non poteſt, & tamen non timetur eandem ipſiſſimo commendare. Vtinam hoc non ſit Deo imponere. Porrò ergo qui diuinum ius conſuluerit, primũ hoc æquiſſimè iudicabit, ut nemo epiſcoporum Cardinalis creetur. At uero ſi contrarium fiat, multo minor eſt culpa imo forſan nulla, ſi ut in ſua eccleſia perſiſtens, nunquam Romam uiſat, quam ut in curia commoretur, ſuam deſerat eccleſiam. Siquis diœceſim proximam haberet Romæ, quam crebrò uſitare poſſet, & ea eſſet doctrinæ autoritatiſque excellentia ut plurimum ad eccleſiæ bonum referret ſacro intereſſe ſenatui, forſan ſuam poſſet defendere cauſam, hac nanque ratione, ut aiunt, permittuntur ſex epiſcopatus, Romæ circumiacentes, Cardinalibus eſſe mancipati. Extra hos tamen caſus ipſi ſibi viderint, nobis enim non licet os ponere in cœlũ, niſi quatenus ipſi cœli Dominus perſtrinxerit. Huic denium ſententię maximè a ſtipulatur decretum Innocentij III. in cap. Bonæ memoriæ. j. de poſtulatio. prælat. ubi noluit exhibere Cardinalem in archiepiſcopum Rauennatē, quia neceſſarius erat eccleſiæ Romanæ. Quo fit, ut niſi in tali caſu, ſcilicet propter excellentiam, tum autoritatis tum etiam ꝓbitatis perſonæ, & propter eccleſiæ uicinitatem, non ſit audienda ſententia Panormitan. ſuper eodem capitu. nempe Epiſcopatum, & Cardinalatum eſſe dignitates compatibiles. Qua ratione in Concilio nuperrimo Tridentino (ut ſupra dicebamus) ubi decretum eſt, nullos epiſcopos excuſari a perſonali reſidentia, adiectum eſt, Quouis gradu uel dignitate fulgeant.

Præter hæc, neceſſitas etiam unius particularis eccleſiæ poteſt

alterius

alterius episcopo charitatis iure in animum inducere, ut illi succurrat, quando id sine detrimento propriæ plebis facere potest. Sumus enim omnes, ut ait Pau. eiusdem corporis menbra, atque adeò cùm singuli aliorum ope indiguerint, mutuò se possunt ac debent iuuare, ut quo d in Sybolo de sanctorum communione scriptum est, opere referatur, maximè cùm præstantius mēbrum inferioris auxilium expostulat. Atque hac de causa Pau. Titum ac Timoth. aliósque discipulos nonnunquam à suis ecclesijs abire in alias iussit, propter raritatem, quæ tunc erat similium suppositorum ecclesiæ, & propter necessitatem promulgandæ fidei.

Per hęc respondetur aduersariorum argumentis, fictis potiùs quàm legitimis. Arguunt quippe, nonnunquam episcopos necesse habere ad concilium ire, aliàque pontificis capessere iussa, & Apostolorum discipulos à suis ecclesijs diuagatos. Sed hæc nihil conclusioni aduersantur, sanè cùm residentia propter salutem ecclesiæ sit instituta. Quare ut eidem consulatur fini, ipsum naturale ius ac diuinum eiusmodi exceptiones, non solùm permittit, sed & iubet. Eadem ratione potest episcopus ad infideles in tempus transire & legatus ad componendam pacem, aliùdve id genus exequendum munus ecclesiæ necessarium abire. Secus, si legatio de re esset temporali, quæ per alium posset absolui. Tunc enim abusus esset episcopalis dignitatis in detrimentum ecclesiæ quandoquidem uetitum sit ne Deo militans implicet se negotijs secularibus. Tertium demum causarum genus, quibus potest episcopus nonnunquàm se ecclesiæ suæ subtrahere, est conditio personæ, adiunctis tamen temporis ecclesiarùmque qualitatibus. Vt si raritas esset personarum, quibus ecclesiæ demandari possent, & persona existeret excellenter idonea, & ecclesiæ proximę, quibus fructuosior esset uicissitudo uisitationis talis prælulis, quam perpetua alius residentia. Tunc enim uni personæ duarum possent ecclesiarum tituli committi. ut patet can. Illud. xxj. q. j. ubi archiepiscopus. Tarraconensis permissus fuit episcopus esse Fundensis. Hoc autem accidentarium est, & quàm rarissimè usu continges. Prēter hęc de iure concessum est dum parœcia annexa est superiori dignitati, ut qui in superiori ecclesia residet per uicarium seruiat parœciæ, ut habetur in Concilio Lateranen. cano, xxxi. suprà citato, iubetur tamen idoneum & perpetuum habere uicarium canonicè institutum, & uoce perpetuum, designari uidetur ut sit quasi curam habens animarum. In calce demum prēsen-

ctum exceptionum sciscitabitur quis forsan, utrum possit Papa præter has causas super hoc iure dispensare, peruia tamen est solutio, quippe quæ ex superioribus planè colligitur. Quem enim opinio tenuerit hoc esse tantum dè iure humano, subsequenter respondebit, perinde Papam super hoc dispensare posse, atque super ecclesiastico ieiunio, aut quauis alia id genus lege. Itaq; non solùm poterit interpretari ius, nempe quod ad talem casum non extendatur, uerum & obligationem prosus singularis personæ tollere. Qui uerò ius hic diuinum & naturale confessus fuerit, ꝙ non solùm probabilius, uerùm certo certius est, subsequenter respondebit, pontificem dispensare non posse, sed ius interpretari diuinum ac naturale, scilicet declarando talem casum ab ipso eodem diuino iure excipi. Quòd si quis sic contrà redarguat, Reddere uotum simplex est etiam de iure diuino, super quo tamen Papa dispensare potest, ergo poterit residentię uinculum pariter dissoluere. Negatur consequentia, nam & si redditio uoti manente uoto sit de iure diuino, cuius cõtrarium Papa permittere non potest, tamen quia obligatio uoti nascitur ex peculiari uouentis uoluntate, super illo Papa potest dispensare, uidelicet, ut factum uotum, pro infecto habeatur. Lex autem diuina iubet episcopum residere. Quare dum manet episcopus, per nullam potest pontificis dispensationem ab eodem residendi nexu religari. Vide quanti referat sic, aut sic loqui. Attamen licet in illa uix probabili opinione persistas quòd residentia tantùm sit de iure humano, nihilominus Papa pro libito dispensare non ualet, sed legitima id causa exigente. Neq; aliter ille cum quo fuerit dispensatum, tutò potest eadem dispensatione uti. Iuxta hoc ergo documentum hæsitabit quis forsan utrum ratione ciuilis administrationis reipublicæ possit episcopus licitè in curia regia uel alibi uitam agere. Et arguitur à parte affirmatiua. Primum iuris autoritate in Authenticis suprà citatis, Quomodo episcopo. & de sanctis episcopis permittitur ut possint per annum in curia manere atq; diutius de Cæsaris facultate. Et ratione id patet, quia bonum, quo communius est, eo præstantius. Administrare autẽ rempublicam regni uniuersalius est, quàm ad gubernaculum unius ecclesiæ sedere, ut exempli gratia, si episcopus fiat prorex, aut curiæ præses. Nam uerisimilius est per episcopum eiusmodi magistratus sanctiori fide & iustitia, uigilantioriq; cura administrari quàm per seculares administratores. Et supra hec si fiat generalis fidei protector

tector aduerſus hæreticam prauitatẽ. nam eiuſmodi prouinciæ præfici commodiùs ac decentius nemo poteſt quàm eccleſiaſticus præſul propter illuſtrem autoritatem eccleſiaſticam ad idem munus requiſitam, Ad hoc autem diſcreta diſtinctione reſpondendum eſt. Quòd enim epiſcopus ob cauſam componendæ pacis aut aliam non fictam, ſed uerè honeſtam, regia legatione fungatur ad alium principem, Item quòd inquiſitor fiat hæreticæ prauitatis, profectò nullum refragatur ius, imò æquitas ipſa ſuffragatur. Quòd uerò annorum curriculo maneant ciuilibus magiſtratibus, atque adminiſtrationibus mancipati, tum iura citata conſentienter reclamant, tum & ratio ſublimitatis, ac perinde fidei qua ſe ſuis eccleſijs manciparunt, & iuſtitia inſuper ſuſcepti ſtipendij nullatenus ferre poſſunt. Primum enim eiuſmodi adminiſtrationes non ſolum neceſſarium non eſt ut per epiſcopos fiant, verùm neque ſuum ſtatum condecet. Poſſunt enim in primis uiri ſeculares illas optimè exequi, Antiſtites uerò non ſatis dignè. Cùm Timotheum Paulus admoneat neminem, qui Deo militat, implicari debere negotijs ſecularibus. ecquis rogo ratum ducat epiſcopum qui tam ſancto ſpirituali muneri addictus eſt, in diſcordijs ac litibus ſecularibus audiendis, totum tempus prodigere? Quod re uera uel altiſſimo contemplationis ſilentio deberet uel ſuis ouibus docendis educendiſque impendere. Euocauerat Romam Nicolaus Papa epiſcopos quoſdam, qui erant apud Carolum Cæſarem, cauſante uerò Imperatore quòd contra maritimos piratas inuigilarent & ideo ire nõ poſſent, reſpondet, ut patet. xxiij. quæſtione octaua, quòd reprehenſibile id ualde eſſe conſtaret, nam cùm militum, inquit, Chriſti ſit Chriſto ſeruire, milites ſeculares debent ſeruire ſeculo. Potiſſima tamen ratio quæ huic abuſui reclamat, eſt, quòd etiam ſi eiuſmodi munia meliùs ac ſalubrius per epiſcopos quàm per alios exhiberentur, non tamen hoc eſt talentum quod Deus illis augendùm commiſit, neque id quod eis iuſſit, & pro quo tam ampla decimarum ſtipendia ipſi percipiunt, neque de quo rationem eſt ab illis exacturus. Quid enim particulares eccleſiæ reipublicæ ciuili debent, ut tantam decimarum copiam pro ſeruitio rependant, quod epiſcopi non ſibi ſed ſeculo impendunt? Aut quomodo dum Chriſtus ab illis in die iudicij effuſi ſanguinis ſui rationem repopoſcerit, quo animas redemit, quas illis ſeruãdas confidit, reſpondebũt ſe alijs uacaſſe negotijs, nõ ſibi ab ipſo commiſſis? Perpendant ſi rex

à ſuo

a ſuo duce male ducti exercitus rationem interrogaret, cui ille reſponderet, rei aulicæ dediſſe operam, quomodo reſponſum ferret. Si qui in agone ſeculari contēdunt, ſe ab omnibus abſtinēt, vt ad Corinth. 9. ait Paul. vt ſe totos ſuo muneri tradāt, qui Chriſto tam inſigniter militant, perpende quàm ſe debeant a cunctis alijs ſubtrahere, vt tanto negotio integri adſint? Et ſi qui inuitati ad nuptias male in Euangelio ob id audiunt, quòd quia vel villas, vel iuga boum emerant conuiuium detractauerant, quanto putas peius ſint apud Deum audituri præſules, qui ad conuocandum conuiuas miſſi ſunt, imo qui ſecundum Chriſtum ſponſi, & ipſi exiſtunt eccleſiæ, qui ſunt conuiuium celebraturi, ſi alijs ſeſe mancipent negotijs, quibus illa, vel defraudetur, vel remittatur cura? Regi Oziȩ, vt legitur. 2. Paralipo. 26. conuitio, & ſacrilegio dabatur, quòd thuribulo incenſum adoleret Domino. Cui ſacerdotes improperantes aiebant, Nō eſt tui officij Ozia, vt adoleas incenſum Domino, ſed ſacerdotum. Sed longe iuſtius vice verſa ſacerdotibus, ac maxime epiſcopis opprobrio tribuendum eſt, quòd officium ſuū adoleſcendi incenſum deſerentes, thurificent ſeculo. Non enim eſt ille ſpiritus, quem Deus illis dum conſecrātur, ſuggerit, ſed quo ſpirituales proles progignant ac nutriant. Audi Moyſen Numeror. vndecimo, quanta verborum ſignificantia ſimiles curas quas Deus animarum paſtoribus committit, exaggeret. Cur enim inquit, poſuiſti pondus vniuerſi populi huius ſuper me? Nunquid ego concepi omnem hanc multitudinē, vel genui eam, vt dicas mihi, Porta eos in ſinu tuo, ſicut portare ſolet nutrix infantulum; & efferes in terram, pro qua iuraſti patribus eorum? Profecto multo maiorem curam, & ſolertiam requirit Chriſtus a præſulibus, animabus quas ſuo ipſe ſanguine ꝓgignit, impendendam; ad quod proprie ſpiritum fauoremq́; ſuppeditat. Quocirca illic ſtatim ſubditur; Cōgrega mihi ſeptuaginta viros. &c. & auferam de ſpiritu tuo, tradamq́; eis, vt ſuſtentent tecum onus populi. Aliqui volunt imminutum fuiſſe tunc ſpiritū Moyſi, ſed forſan, vt ſupra dicebā, non ille eſt ſenſus, quandoquidem illi non fuit culpa auxiliares ſibi poſcere; & ideo neque pœnam commeruit. Sed ſenſus eſt fortè, Auferam, id eſt, capiā eiuſdem generis ſpiritum, quem illis infundam. Nam, vt ait Paulus, diuerſa ſunt gratiæ, & ſpiritus munera, quȩ Deus ſuis diſpertitur iuxta officiorum neceſſitatem, quæ illis committit. Quare in epiſcoporum conſecratione ab ipſo petitur, vt ſuper eum qui con

ſecratur,

ſecratur,de oleo ſacerdotali infundat.Horum ergo meminimus vt epiſcopi intelligant non ſibi diuinitus aliam gratiam, & fauorem atque ſpiritum impertiri,quàm quo ad ſuam regendam eccleſiam opus eſt. Sed humanę appetentię & conatus ſunt, qui illos in alia ſecularia negotia ſubmergant; ut nauim, quam illis Deus ceu proretis,vt ait in quadam epiſtola Clemens, ad regendum concredidit,ſubmergi ſinant. Neq; vero diffitendum eſt, hanc peſtem quę eccleſias præſentia ſuorum paſtorum expoliat, inde latius inrepſiſſe, ex quo epiſcopi a ſuis capitulis eligi deſierunt,cœperuntq; in curijs,vel Romana,vel regijs creari.Nõ quidem eſt,quod prorſus contra principum indulta obmurmurem. Nam eo iam vſque euaſit humana malitia,vt ſi penes capitularia collegia poteſtas electionis duraret,omnia eſſent diſcordijs plena,cruentiſq; diſſenſionibus dilacerata.Sed tamen quia,vt eſt humanum ingeniũ, nullum remedium rebus adhiberi poteſt,quod ſecum non aliquid incommodi afferat,inde cœperũt curiæ, tum Romana,tum potiſſimum regiæ epiſcopis crebreſcere, qui ſponſis pauperioribus neglectis cum ditioribus adulteria committere ſemper inhiant. Quod quidem malum non eſt recens. Hac.n. de cauſa,ut Hieronymus in epiſtola citata ad Ocea. refert in cõcilio Nice.cautum fuit,ne iſti epiſcoporum aſcenſus eccleſiarũq; cambia permitterentur. Porro autem quo ad finem iam demum quæſtionis properemus, ex huiuſmodi epiſcoporum,tum abſentia a ſuis eccleſijs,tum frequẽtia in curijs,cœpit,vulgus eorum dignitatem deſpicari.Cœptum inquam eis eſt & a ſecularibus parum reuerentiæ,& a clericis minus obedientiæ exhiberi,& a ciuilibus curijs,& foris plurimum iudiciorum adimi. Nam,vt ait ſuper vltimum ca.ad Heb.Athanaſius, quemadmodũ neceſſe eſt, vt pręſidentibus populus obſequentem ſe præbeat, ita & ſacerdotem oportet,vt aliorum animas curet,& noctes ducat inſomnes. Aequiſſima ergo eſt vindicta, vt qui ſuum negligunt locum, ſenſim de illo decidant. Hęc enim vltio fuerat de ſacerdotibus a Malachia præcantata cap.2.ubi ait: Et nunc ad uos mandatum hoc,ò ſacerdotes; Si nolueritis audire, & ſi nolueritis ponere ſuper cor, vt detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum, mittam in vos egeſtatem, & maledicam benedictionibus veſtris.Ecce ego proijciam a vobis brachium (ſeu armum) & diſpergam ſuper vultum veſtrum uentriculum ſolẽnitatum veſtrarum.Et infrà:Ego dedi vos contemptibiles,& humiles in omnes

gentes

gentes pro eo quòd non custodistis vias meas. Perpende maledictiones: Mittam in vos egestatem, hoc est, subtraham vobis doctrinę lumen, & gratiæ fauorem, quibus vberes fructus ferre soletis in populis. Et maledicam maledictionibus uestris. Fortasse idem est. Nam sacerdotum benedictiones sunt fructus, quos populus per ipsorum doctrinam, & fauorem captat. Quare maledicere benedictionibus, est, vt malignos fructus ferant. Quamuis etiam si ad sacramenta id referatur, quodammodo verum est. Nam etsi sacramentorum fructus mali esse non possint, tamen sæpe cum per ignaros, & auaros dispensantur, non tenent; nempe ordines quos conferre attentant propter irregularitatem, non uere conferunt, & crebro quos non possunt, a delictis absoluũt; quod sæpenumero propter absentiam prælatorum accidit. Adde, quòd maledicere idem quoq; sonare potest, quod permittã vt maledicantur. Quod lamentabili vsu accidisse in Germania, & Anglia, atque alijs regionibus experti in malum nostrum sumus. Nam propter ignauiam, & perniciosissimam episcoporum aliorumq; pastorum incuriam cuncta sunt hæreticis plena, qui sacramenta omnia execrantur, blasphemiisq; conspurcant. Vnde sequitur; Et ecce proijciam a vobis brachium, seu armum, quod est robur dignitatis uestræ, & regiminis baculum. Ac demũ dispergam super vultum vestrum ventriculum solennitatum vestrarũ.

Alia litera pro ventriculo, impudentiori uoce, sed tamen significantiori, habet, stercus. Et fit illusio ad Mosaica sacrificia, quibus animalia mactabantur. Nam iam apud hæreticos adeo sacramenta nostra fœtere cœperunt, vt sacerdotum vultus stercore sordescere existimentur. Simile est apud alium Prophetam; nempe Zachariæ 11. O pastor, & idolum derelinques gregem. Ad viuum profecto exprimit naturã ingeniumq; pastoris derelinquentis gregem. Est.n. nil aliud q̃ pastoris idolum, nempe imaginem tantum præ se foris gerens, & personam pastoris, vt sculptus lapis, re tamen ipsa carens. Gladius super brachium eius; hoc est, super regiminis potestatem, & super dextrum oculum eius, putà super rectum sensum, & iudicium. Nam postquã libido sua eos cogit ecclíæ gubernaculũ deserere, illicò eis suadere incipit nõ ea obligatione teneri, quã sapientes docẽt, quod est oculũ dextrũ eis eruere. Vtinã ille, qui lux uenit in mundũ, quotquot super cãdelabrum ecclesiæ suæ erexit, sic illuminet, & inflammet, ut iura sui muneris, tum clarè cognoscant, tum & charitatis ardore moribus

ribus exhibeant. Argumenta ergo in fronte quæstionis proposita, quoniam ad id militabant, quòd neutiquam episcopo liceat de diœcesi sua decedere, facilimæ sunt solutionis. Ad primum enim respondetur, quòd non omnis qui à sua ecclesia sese in tempus aufert, fugere ut mercenarius censetur, sed ille prorsus qui ob peculiare commodum id facit, uidelicet salutem spiritualem populi corporali suo posthabens, secundùm illud Gregorij in eadem homilia. Stare in periculo ouium nō potest, qui in eo, quod ouibus præest, non oues diligit, sed lucrum terrenum quęrit. Et ideo opponere se contra periculum trepidat, ne hoc quod diligit, amittat. Ille ergo qui absque detrimento gregis recessu suo periculum sibi cauet, non est mercenarius. Pariter ad secundum, ex Prouerb. vj. respondetur, quòd qui fidem suam alteri spondet, si legitimè est impeditus, satis per alium seruit. Ad tertium denique respondetur, quòd cùm episcopus in altiori sit gradu perfectionis quàm monachus, dum ab illius functione impeditur, non tenetur se religioni mancipare.

TAMETSI pro captu nostro disputationem hanc & fortè prolixiùs iusto absoluerimus, nō suppudebit fragmenta quarundam epistolarum Athanasij subscribere, quæ ante nos alij, tum traduxerunt, tum præsenti quæstioni appensas curarunt. Sunt enim profectò dignissimæ, quas præsules uniuersi cordi altissimè haberent impressas. Quem ergo legere non pigebit, eundem profectò neque pœnitebit legisse, qui uerò tædio iam fessus legere recusauerit, non grauabitur scriptas habere. Sanè ut constet quàm hæc qō fuerit antiqua, quàmque sanctissimis illis patribus affirmatiua eius ueritas, sanctissima, quàmque duxerint episcoporum residentiam ad animarum salutem & perpetuitatem Christianismi necessariam. Irrepserat enim iam tunc mos ut episcopi Imperatoriam urbem Constantinopolim, cuius Athanasius patriarcha erat, frequentarēt. Primam ergo scripsit episcopo Cretæ, qui dum absens à sua esset ecclesia, proponebat illuc proficisci, quod quidem propositum pręcipuis laudibus & rationibus commendat. Charissime enim inquit, mi frater & comminister, gratia tibi & pax à Deo. Consilium istud tuum ac uoluntas quæ ad aures meas perlata est, fortis uirilisque animi, ac sursum tantum aspicientis, uerè ac legitimè certantis, & nomini ac uocationi suę respondentis uisa est, non autem mercenarij, & fugientis, nō solum si lupum uideat, sed si uulpem, unde gregi Christi principis pasto

rum damnum creet,& animæ suę infinitos præparet cruciatus. Attende uerborum emphasim. Et sequitur, Cur enim iste, scilicet, qui in sua non permanet diœcesi,non potius uitam priuatam uiuere maluit,si cogitabat succumbere,seque,nō oues pascere, pro quibus sanguinem suum Christus profudit? Quemadmodū non uenit huic in mentem eius, qui maledicto eum affecit qui opus Domini facit negligenter? Quanuis facere nomine simulet, in cuius alioqui animo insidet, quod de insipiente scriptum est, qui dixit in corde suo,non esse Deum. Neque enim Deum ponunt, qui hæc in conspectu eius facere audent. Audi. Deum nō ponunt, quia eum factis esse negant. Ex quorum numero & ordine faxit Deus ne simus,adscribátq; nos inter fideles dispensatores,concedátq; benignè,ut pręstò simus principi pastorum ad perficiēdum quæ oportet,ponamusque animas pro ouibus eius, qui simul id & exemplo demonstrauit & edicto sanxit. Præceptum ergo in uerbis Christi Ioan. decimo,agnouit. Et paucis interiectis,Quamobrē,inquit,ueris pastoribus nō est tutū nō vigilare, & nō circūquaq; omnia lustrare ouesq; erātes solū quærere,ac nō magis solicitos esse pro ijs quæ non errant,perterritos horū temporum tenebris,quæ iusto Dei permissu ac iudicio nobis illatę sunt,quia scilicet non ita uiuimus,ut eum decet,qui nos uocauit. Sed ò animarum nostrarum detrimentum. O ingentes pœnas nobis ob nostras libidines,& perturbatas uoluntates,quę hoc malum pepererunt,infligendas,hoc inquam malum,ut gens sancta,per omnes campos & montes uitio pastorum absentium dispersa ac dissipata esset. Debent ergo hoc facere(hoc est in suis diœcesibus residere)omnes boni pastores,quicunque hoc nomine digni sunt, ita ut qui cessarit,non sit impunè cessaturus. Etenim si quisq; pastor in diœcesi quæ sibi obtigit,uel biduum moretur, experiri liceat permulta peccata,& damna non esse futura in populo. Perinde nanque esse uidetur gregem abesse à pastore, ut cæcum duce carere. Sanè augentur oues,& in tuto sunt,cùm præsunt ueri pastores,non autem qui solùm ebibant lac,& lana tegantur, omnique studio,& arte seipsos,non oues pascant. Hæc atque alia id genus multa in illa epistola. Secundam misit episcopo Sardensi,ubi statim à proloquio sic incipit,Scio te non ignorare,quę à sanctis Apostolis de constitutione rerum ecclesiasticarum sancita sunt. Ex quibus vnū est,quisq; pastor,intra suos fines insistat propter pacem,& charitatem, quarum est Iesus arctissimum uinculum,

quod

quod solui non potest. Scis præterea, ut quales nos essemus, appareret, quibus nobis verum pastorem designantibus magnus ille Pontifex Christus munus pastoris definierit: nempe mutua in illum charitate. Alludit ad illud, Diligis me plus his? Deinde non ignoras ornatum egregij pastoris, qui sit animas suas euidenter cogniturus, hoc est de facie: de quo in Prou. scriptum est, quòd bonus pastor de facie cognoscere gregem debeat. Et infra: Intellexisti etiam quis sit mercenarius, & qualis, de quo pudet me tum dicere, tum tacere, cum satis ipse status temporum, & rerũ, eum ostendat, atque coarguat. De quo si attente audiã prophetas, cum in mei similes pastores his uerbis inuehuntur, Pastores pascunt seipsos, non oues. Et illud. O pastores qui perditis oues pascuæ. Item, sacerdotes legem Domini occultarunt, & legem meam uiolarunt, & sancta mea profanarũt. Item illud, Lanis oui um indui, & mactare, quod pingue est, lac bibere. Hęc inquam attente audiens, quid faciam, ne metuam eos, qui me redarguunt, & clare ob oculos mihi ponunt, qualis sim? Quæ si fabulas putat, qui ignem illum extremum non intuetur, mihi fabulæ non certe, sed ita horribilia omnia esse videntur, vt horrore exedant, cõsumantq; medullas. Neque tamen curamus facere pro uiribus, ne propter aliquod ex his vitium, ac scelus, constricti vinculis arctissimis, pœnis sempiternis afficiamur. Sed quod subinde sequit, est notatu dignum. Ait nanque, quòd cum a principio constitutum esset, vt bis quoquo anno synodus haberetur, postea cõmodius uisum est haberi semel, ne oues propter crebram absentiam pastorum facile a lupis inuadi possent. Vide quantę illis patribus curæ erat residentia, vt eius gratia a synodo celebranda abstinerent. Et sequitur ad mores nostrorũ temporũ accõmode contra illos epos, qui desertis suis gregibus in curia Constantinopolitana versabantur; de quibus ait, deniq; maluerunt breui uoluptate contenti carni indulgere, q̃ cum populo Dei laborare contẽptis legibus diuinis, quæ prohibent ne paulisper quidẽ impune a grege abesse. Ausculta, lege diuina eam sic esse iussam residentiã, ut ne paulisper quidem liceat impune a grege abesse. Et subdit; Ac nisi, ut Apostolus ait, inimicus uiderer, uerum eloquens, possem aliquid uere dicere; Quid, qua so, iuuat istos episcopos, & pastores in urbe morari, nisi (ut omittã alia) ut patriarchas, alios mouc ant, alios eligant, ne si idem diu sit patriarcha, res omnes ecclesiasticę compositę sint; quod præclarum facinus ex eo tempore

facere isti consueuerunt, ex quo Constantinopoli potiti sumus. Quod quidem cum reliquis malis non est ambiguum, & incertum, quin iram Dei nobis augeat. Certum enim est pastores, qui gregem negligunt non impunitos inultosq; discessuros, tamen si fortasse non ita videatur iis, qui sponte velamen obtendunt, ne limatam Euangelij ueritatem aspiciant. Hæc ille. Et in illa tertia epistola ad episcopum Apameæ, inter alia sic illum admonet. Vt debet verus episcopus, resideas sanctè ad sanctam aram, de qua tibi participandum est, sicuti Dominus pronuntiauit, dignum esse operarium mercede sua. Quamobrem non est existimandum, licere tibi diu quauis de causa abesse, quin potius faciendum tibi est, ut celeriter ire possis ad eam ecclesiam, quæ tibi addicta est, & commendata vt ei præsis. Sed in alia ad eundem, quæ quarta est, uerba etiam num maioris emphasis accumulat. Ait quippe: Ego verò eum, cui grex Christi commissus est, si dignitatem muneris norit, iniquum esse arbitror, non usque ad sanguinem ei studere, & incumbere nisi fortè ignoraueris Deum esse, qui dixerit, Petre amas me? pasce oues meas. Sed hei mihi, non iam pastores oues pascunt, sed ouibus tanquã pane pascuntur, iam horribilia illa mala pastorum, quæ propheta Ezechiel describit, summa licentia irrepserunt. Quæ si talia tamque grauia uobis uidentur, agè optime vir, contentus esto tua diœcesi, permane in ea, fac sis cum ouibus tuis, ut usque ad sanguinem illis affixus, quas quidem nunc in frutetis, inter ficus & rosas, atque in montibus diuina prouidentia custodit. Neq; enim quod certissimum est, uirga, & baculo tuo pastorali fit ut in pascuis virentibus pacis, & bonorum cœlestis Hierusalem ex sint. Scis enim qui amplius sex mensibus a diœcesi absuerint, nisi eos grauis moribus teneat, canonibus, & legibus firmatum esse, vt sacerdotium, & gregem amitterent. Verum nouum consilium, & sceleratum hic a nostræ ætatis hominibus excogitatum est, scilicet, mittitis aliquem, qui sciat mulgere gregem, ipsi uerò in urbe Constantinopoli spectatis propter præfecturas ciuiles, subscriptiones, intempestiuas ordinationes, adde etiã bullas, & decreta. Nostra hæc sunt tempora. Et tamquam impunè sit vobis futurum, ita procul a diœcesis vobis commissa receditis, & alia huiusmodi vt cuique lib et committitis, oportebat potius cunctis episcopis vndique in u num congregatis, suam cuiq; diœcesim funiculo distributionis circunscribi, atq; ita patriar-

chæ

chæ partem suam à vobis assignari, aut vos a patriarcha priuari.

Alias præterea de eadem re subnectit epistolas, quas ne fastidio esse perstitam, missas faciam. Sed & ad Imperatorē, qui Constātinopoli sinebat epōs degere, nec cogebat eos ad suas eccl'as abire, multa ēt cōmemorat; inter quæ ait; Si tu oues pastori cōmitteres, deinde illas quidem derelictas cerneres, illū uero quieti suę, suisq; cupiditatibus indulgere, & seruire, dic obsecro, relinqueréſne pastorem impunitum? Non patimur oues, & pecudes impune negligi, & patiemur pastores animarum impune seipsos pascere, non oues? Quid quæso apud Deum excusabimus? Vtinā ne illud nobis exprobretur, omnes quærunt quę sua sunt, nō quæ Iesu Christi. Deinde aliam de eadem re ad euindem hoc tenore subtexit; Si uerum est, quod dici solet, qui gregem pastore priuat, vtriq; periculū creare, profecto graue supplicium manet eū, qui pastorem arcet ab ouili; debetq; qui pastor est, vsq; ad sanguinē pro grege Christi non relinquēdo labores perferre, nisi cū opus fuerit, in synodo, singulis annis ad agendum de rebus necessarijs paulisper abesse. quibus conclusis, celeriter redeundum illi sit, si crediderit se redditurum rationem summo pastori Christo, & si dignus est nomine pastoris. Nisi forte etiam propter necessitatē ad vtilitatem animarum pertinentem, ab Imperatore, aut à patriarcha statim redditurus uocetur. Quòd si aliter epīs aut Imperatori videatur, siue quid secus fiat, minīme ipse sequar, neq; assentiar ullo modo. Neque enim rationem habebit Deus causationum nostrarum & cupiditatum; sed rationes reposcet de veritate, iustitia, diuinisq; legibus, & statutis. Ac demum in alia breuiori sic habet: Memento scripturæ, quę iubet contristari potius homines quàm Deum, tibi uero Imperator, cur graue uideatur iustitiam, temperantiam, misericordiam populis tuis sancire, & inde non modo nullum incommodum reportare, sed potius operibus bonis conciliare Dei misericordiam? Quid iustius, q̄ si episcopus quisque iubeatur, uelit nolit, ad diœcesim suam redire? an non hoc debitum soluere tenentur? idq; canone sancitum est? Video fusius rem hanc deduxisse quàm cuiquam forte par censebitur; haud me tamen prolixitatis pœnitet.

FINIS.

REGISTRVM.

* A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR SS TT VV XX YY ZZ

AAA BBB CCC DDD EEE FFF GGG HHH III KKK LLL MMM NNN OOO PPP QQQ RRR SSS

Omnes ſunt duerniones.

VENETIIS,

Ex Officina Iordani Ziletti, Ad signum Stellæ.

M D LXII.